

FUNDACIÓ NOGUERA

---

www.fundacionoguera.com

Col·lecció Textos i Documents

Director tècnic: Josep Maria SANS I TRAVÉ

FUNDACIÓ NOGUERA

Textos i Documents, 44

Compendium abreviatum

Còdex del monestir de Santa Maria
de Santes Creus dels segles XV i XVI,
de fra Bernat Mallol
i fra Joan Salvador

Transcripció i notes complementàries a cura de
Joan PAPERELL I TARDIU

BARCELONA, 2009

© Joan Papell i Tardiu, 2009
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: desembre de 2009
ISBN: 978-84-9779-873-0
Dipòsit legal: L-1.650-2009
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L

Sumari

Introducció.....	7
El procés de desamortització del monestir de Santa Maria de Santes Creus.....	9
L'arxiu monacal.....	12
El còdex 459 de l'Archivo Histórico Nacional de Madrid (AHNM).....	13
Cronologia de la seva execució.....	14
Els autors i els abadiats.....	17
El Compendium abreviatum. Descripció.....	19
Compendium abreviatum.....	33
Índex onomàstic i toponímic.....	509

INTRODUCCIÓ

EL PROCÉS DE DESAMORTITZACIÓ DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE SANTES CREUS

L'interès que els successius governs de la Corona borbònica van tenir per desamortitzar els béns de l'Església espanyola secular i regular, principalment, des de finals del segle XVIII i completada durant la primera meitat del XIX, l'hem pogut copsar en les ponències extraordinàries llegides en el Segon Simposi sobre el monaquisme cistercenc, dedicat a la desamortització celebrat a Santes Creus el 7 de juliol de 2007, i en particular en el nostre estudi sobre els béns dels monestirs del Cister o Cistell de la congregació aragonesa, concretament als referits al cenobi de Santa Maria de Santes Creus.

Deixant de banda l'acció desamortitzadora, preàmbul de la de 1835, duta a terme durant el Trienni Liberal —1820-1823—, el retorn a l'absolutisme més recalçitrant del rei Ferran VII, gràcies a l'ajut de les monarquies absolutistes europees que enviaren l'exèrcit francès dels Cent Mil Fills de Sant Lluís, comandats pel duc d'Angulema, va representar la restitució als ordes monàstics dels béns desamortitzats durant aquell temps d'assaig de govern progressista. Però la mort del monarca, el 29 de setembre de 1833, sense un hereu i dues filles menors de dos anys, va abocar el país al caos per la successió al tron. Encara que el rei va anul·lar a corre-cuita la Llei sàlica, que impedia regnar a les dones, els partidaris del germà del monarca, Carles Maria Isidre, eren defensors a ultrança d'aquesta llei i volien que Carles succeís a Ferran VII. Aquest problema successori amagava un problema vinculat als corrents ideològics i de pensament de l'època, sorgits de la Revolució Francesa. Els partidaris de l'infant Carles, anomenats

a partir d'aleshores carlistes, preconitzaven l'Espanya absolutista, mentre que els seguidors de la infanta Isabel, filla de Ferran VII designada princesa d'Astúries sota la regència de la seva mare Maria Cristina, eren partidaris d'una Espanya liberal, sorgida de les Corts de Cadis de 1812, i progressista que es va posar a prova durant la guerra del Francès i el Trienni Constitucional. La confrontació dialèctica es transformà en un enfrontament bèl·lic que durà set anys i que culminà amb el triomf de l'Espanya liberal.

La clerecia, secular i regular, atesa l'experiència viscuda durant el Trienni, des d'un principi es decantà pel pretendent Carles Maria Isidre, en defensa d'un ideari absolutista i religiós ultra; en canvi, la gran majoria del poble, i sobretot la nova classe militar sorgida de la guerra del Francès, era partidària d'un govern de progrés, més d'acord amb els nous aires que bufaven a Europa. No és gens estrany, doncs, que els governs cristins o isabelins cada vegada més es decantessin cap als principis liberals i els defensessin enfront de les idees absolutistes dels carlins. La necessitat política, social i d'adopció d'unes mesures econòmiques que permetessin sortir d'un país empobrit a causa d'una mentalitat retrògrada, juntament amb la situació bèl·lica en què es vivia, va disposar el Govern a demanar a les autoritats, jerarquies i corporacions eclesiàstiques que fessin una relació de llurs béns. El motiu era obvi, imposar a l'Església un subsidi abundós per finançar les mancances peremptòries de l'Estat. A Catalunya es van crear unes juntes eclesiàstiques encarregades de repartir el subsidi que pensava recaptar el Govern de Maria Cristina. Aquesta mesura des d'un principi fou impopular dins l'àmbit eclesiàstic. Cada vegada hi hagué més clergues que s'allistaren a les files carlistes. Santes Creus¹ no en fou l'excepció. Aquesta actitud dels membres del clergat féu que els successius governs liberals dictessin lleis desamortitzadores. En un decret publicat el 9 d'abril de 1834, s'hi afirmava que si un convent demanava suport a la causa carlina seria suprimit, els seus béns subhastats i la recaptació s'ingressaria a la hisenda pública. Els decrets del 10 i 22 d'abril remarcaven el tracte que rebrien els monjos i frares dels monestirs i convents suprimit i

---

1. Quan fou assetjat el castell de Querol, reducte carlista, per la tropa de la Milícia Nacional de Valls, hi havia monjos de Santes Creus defensant-lo, alguns dels quals quan les muralles foren dinamitades es despenjaren amb una soga curta per la banda de l'espadat. Els més joves no van tenir problema a l'hora de saltar, però un monjo vell, sigui per por o per manca d'agilitat, va restar penjat de l'extrem de la soga. Els soldats van trobar-lo i l'afusellaren allí mateix.

prohibien l'entrada de nous novicis a les cases dels ordes. El Reial Decret de 23 de juny de 1835 completava els anteriors amb la prohibició als frares i monjos d'exercir la docència. Finalment, el 4 de juliol de 1835 es decretava la supressió de la Companyia de Jesús. Aquestes mesures adoptades pel Govern van repercutir en l'actitud anticlerical de les masses populars que es manifestà en la matança de frares a diverses ciutats espanyoles —Saragossa, Múrcia...—, però també en poblacions properes a Santes Creus, com ara Reus, els fets ocorreguts la nit del 22 de juliol de 1835 van commoure la comunitat claustral santescreuena, que restà temorosa del que podia passar-los. Aquesta intranquil·litat augmentà quan el 25 de juliol es van produir els fets tràgics de Barcelona. Aquesta situació anguniosa i alarmant va propiciar que la comunitat religiosa abandonés el monestir cistercenc de Santa Maria de Santes Creus.

No dubtem, doncs, que aquests fets sagnants, juntament amb el Reial Decret de 3 de setembre de 1835, segons el qual s'havia de retornar als legítims propietaris els béns comprats durant la desamortització del Trienni Liberal, van ser la causa de l'abandó de Santes Creus, atès que la comunitat restava dissolta per un decret promulgat el 15 d'octubre de 1835, que en posava en vigor un d'anterior datat el 20 d'octubre de 1820, segons el qual es dissolia el convent de monjos cistercencs. No creiem, però, que la raó més poderosa de l'abandonament del cenobi fos principalment aquest decret, sinó la por a causa dels fets sagnants de Reus i de Barcelona. En aquesta època al monestir de Santes Creus, la comunitat cistercenca del Gaià, hi residien uns quaranta monjos.² Sembla que va ser al mes d'agost quan els monjos celebraren el darrer capítol, no la sala capitular sinó al palau de l'abat, en el decurs del qual van acordar disgregar-se. Segons la tradició, cadascun va rebre tres-centes lliures.³ La majoria de religiosos cercaren l'aixopluc dels familiars, mentre que alguns seguiren la vida religiosa a la comunitat del clergat secular.

El 19 de febrer de 1836, el Govern dictava les disposicions de com s'havien de vendre tots els béns desamortitzats, aquest decret fou complementat amb un altre datat l'1 de maig.

---

2. Des de la seva fundació, aquest fou el nombre de religiosos predominant del monestir. Pel que fa a aquesta època cal consultar BARRAQUER I ROVIRALTA, C., *Los religiosos de Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, Barcelona 1915-1918.

3. FORT I COGUL, E., *Santes Creus de la desamortització ençà*, Santes Creus, 1972, p. 83 i ss.

L'ARXIU MONACAL

La marxa dels claustrals de Santes Creus, influïda més pel perill que comportava romandre al recinte monacal, que no pas pel decret de 15 d'octubre de 1835, posterior a la seva fugida, va propiciar l'abandó dels béns mobles existents dins el recinte de la clausura. Les propietats immobles aviat van ésser retornades als propietaris que les adquiriren durant el Trienni Liberal i les restants es van subhastar i vendre, entre els compradors destaca el marquès de Casa Riera. Però al monestir hi havia béns propis de la comunitat necessaris per a la formació cultural i religiosa dels monjos: llibres, quadres, a més de l'abundosa documentació servada als sacs i armaris de l'arxiu, com ara pergamins i còdexs amb els drets de propietat i els privilegis concedits pels pontífexs romans i pels monarques de la corona catalanoaragonesa. A més, també contenien protocols notariaus, car, per privilegi reial, l'abat era el notari reial als dominis del cenobi, feina que delegava en un monjo instruït de la casa, el qual alhora era l'arxiver.

Els llibres de la biblioteca monàstica van dur-los al Pont d'Armentera, mil dos-cents volums aproximadament. En aquesta població, a dos quilòmetres i escaig del monestir, hi van romandre fins al segon semestre de 1840. A aquesta quantitat inicial hi hem d'afegir els mil sis-cents trenta-vuit llibres que la viuda de Joan Bardina i Vicens va lliurar a l'alcalde el 1840. D'aquesta manera, el Pont d'Armentera esdevingué el gran dipòsit bibliogràfic santescreuenc. L'agost d'aquest mateix any, l'alcalde pontarrí envià un ofici a la Junta de Enagenación, òrgan que va oficiar un escrit a la Junta Científica i Artística perquè es fes càrrec del fons bibliogràfic que es malmetia al Pont. Els llibres van enviar-los a l'Arxiu d'Hisenda de Tarragona i allí els redistribuiren: una part van dipositar-la a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, una altra restaria a la futura Biblioteca de Tarragona i alguns manuscrits van guardar-los a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid.⁴

L'odissea dels documents que el monestir servava i custodiava en els famosos calaixos dels armaris de l'arxiu monacal va ésser una altra. Sembla que per a la Junta de Enagenación la documentació tenia molta més importància que el fons bibliogràfic, car estava constituïda per títols de propietat, relatius a les possessions i als drets de les propietats, i per documents de caire econòmic i admi-

4. FORT I COGUL, E., *Santes Creus...*, p. 27.

nistratiu, censals, censos i préstecs creditors a favor dels monjos. Per tant, la Junta va ordenar que els traslladessin a Tarragona, d'aquesta manera centralitzava la recollida juntament amb la dels altres monestirs tarragonins: Scala Dei, Poblet... Aquesta tasca fou encarregada a Jacint Pla, un reusenc que se'l coneixia pel renom de *Xafa-rucs* a causa de la manera desmesurada de carregar aquests animals. Aquest personatge diposità, en un principi, tots els documents en una sala de ball de la capital del Baix Camp anomenada la Patacada, i de mica en mica els anava transportant a Tarragona, tasca que començà l'any 1838, gairebé al cap de tres anys que la comunitat cistercenca del Gaià hagués marxat de Santes Creus. Els documents foren dipositats en una edifici de la duana del port, que aleshores ocupava la Delegació d'Hisenda. En aquest lloc romangueren sense ordre ni concert, molts es van malmetre a causa de la pluja, malgrat els continus requeriments del Govern manant que fossin dipositats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó a Barcelona.⁵ Jacint Pla no va transportar tots els documents a Tarragona, i els que hi havia en aquesta ciutat tampoc van enviar-los tots a Barcelona. A principis de 1843, encara n'hi havia molts a Reus. El 21 de gener de 1843, l'intendent de Bienes Nacionales va visitar Reus i va manar que tota la documentació que encara romania en poder del *Xafa-rucs* fos duta a Tarragona. Arran d'una visita d'inspecció d'un delegat de la Real Academia de la Historia els traslladaren a Madrid.⁶

EL CÒDEX 459 DE L'ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL DE MADRID (AHNM)

Un dels documents o llibres traslladats a Madrid fou el Compendium abreviatum de fra Bernat Mallol i de fra Joan Salvador. Apareix catalogat dins el registre de l'arxiu amb el títol i nombre *Códice 457* (AHNM. Sección Clero secular y regular. Órdenes monásticas. Monasterio de Santa Maria de Santes Creus). Cal dir, no obstant això, que hom pot observar altres numeracions de catalogació o d'inventari d'aquest exemplar o còdex. Al primer foli podem veure que probablement la primera catalogació feta per l'AHNM, en el seu registre d'entrada, fou la de 302-B, escrita a llapis i "Cistercienses de Santas Creus". Posteriorment, apareix al mateix

5. R.O. de 30 de gener de 1836; R.O. de 30 de maig de 1838; R.O. de 7 de gener de 1841.

6. FORT I COGUL, E., *Santes Creus...*, p. 28.

foli la numeració actual de 459 en una enganxina dentada amb un nombre de numerador automàtic. Però aquesta numeració no és la primera d'aquest còdex. A la tercera pàgina o segon foli n'hi trobem una altra. Una vegada analitzada podem asseverar que és molt més anterior, probablement l'assignà el monjo arxiver de la comunitat, ja que és escrita amb tinta i a ploma. Porta el número 63, que devia ser el que tenia al catàleg general de la biblioteca o arxiu santescreuenc.

CRONOLOGIA DE LA SEVA EXECUCIÓ

Gràcies a l'*incipit* i a l'*explicit* del *Compendium abreviatum* sabem quan fra Bernat Mallol va començar el llibre, en quins abadiats fou redactat i el temps que van tardar a redactar-lo. Podem llegir que *ad preces*, segons paraules de fra Joan Salvador, el continuador de l'obra:

explicit, igitur, et rogamina reverendi in Christo patris ffratris Petri Senixó,⁷ tunc abbatis dicti monasterii per eundem ffratrem Bernardum inceptus ad monachorum in prefato monasterio successorum (...). Sed quare tempore ipsius reverendi fratris Petri, abbatis predicti, opus presentem inceptum, non potuerit consumare.

Per tant, el *Compendium abreviatum* fou començat en temps de l'abat Pere Senixó i no s'acabà abans del seu traspàs. Si hom té en compte que Pere Senixó assolí la cadira abacial quan morí l'abat Bernat Dalmau —14 de febrer de 1412—,⁸ hem de creure que aquesta obra s'inicià, com a molt, a principis de l'any 1413. L'abat Senixó va morir el 1418, després de sis anys d'abadiat, el succeí fra Domènec Vinader, que ocuparia el càrrec fins l'any 1431. Seria en temps d'aquest abat quan fra Bernat Mallol finalitzaria l'obra. Hem de tenir en compte, però, que fra Bernat va morir el 1428, i com ell diu ja l'havia acabat. Vegem com ens ho explica amb paraules posteriors de fra Joan Salvador:

7. Els tractadistes de Santes Creus atorguen el cognom de Serraxó a l'abat Pere, successor de Bernat Dalmau. També ho fa Eufemià Fort. Hem pogut observar totes les vegades que s'esmenta aquest abat al *Compendium*, i cada cop estem més segurs que el cognom és Senixó. Podria haver-hi el dubte entre dues lletres la "n" que podríem confondre amb la "rr", i ésser Serrixó, però mai Serraxó. Hem optat per Senixó.

8. FORT I COGUL, E., *El senyoriu de Santes Creus*, Fundació Vives Casajuana, Barcelona, 1972, p. 10.

Sed quare tempore ipsius reverendi fratris Petris, abbatis predicti, opus inceptum non potuit consummare, post obitum ipsius fratris Petri, abbatis, qui dies suos clausit in eodem monasterio anno Domini millesimo quadringentesimo octavo decimo successit in abbatem dicti monasterii reverendis frater Domenicus Vinader, monachus dicti monasterii, qui per tempus tredecim annorum fuit abbas, et vivente ipso abbate fratre Domenico, prefatus frater Mallol, diem suum clausit in extremum in anno, videlicet, millesimo quadringentesimo vicesimo octavo ipsumque librum in hiis que tunc temporis predictum monasterium tenebat et possidebat scripsit et complevit.

Així, doncs, el llibre, o la part que correspon a fra Mallol, perquè com veurem va continuar-lo fra Joan Salvador, s'hauria començat a escriure l'any 1413, com a molt tard el 1414, i acabat el 1428, any de la mort de Bernat Mallol. Per tant, fra Bernat va dedicar catorze anys de la seva vida a escriure'l.

Després de la mort de fra Bernat el contingut del Compendium abreviatum s'allarga fins ben entrat el segle XVI. Fra Joan Salvador va continuar-lo. En l'*explicit* ell mateix ens ho explica:

post obitum ipsius fratris Petri, abbatis, successit (...) reverendus frater Domenicus Vinader (...) et vivente ipso abbate (...) prefatus frater Mallol diem suum clausit extremum in anno, videlicet, millesimum quadringentesimum vicesimo octavo ipsumque librum in hiis que tunc temporis predictum monasterium tenebat et possidebat scripsit et complevit.

És a dir, quan morí Pere Senixó, l'abat que havia encomanat a fra Mallol la redacció del Compendium abreviatum, l'obra encara no estava enllestida. A Pere Senixó el va succeir Domènec Vinader, que encarregà a l'esmentat frare la continuació de l'obra. Però fra Mallol va morir a finals de 1428, fins aleshores havia treballat en l'obra. Fra Joan Salvador va rellevar-lo:

Et quia ex illo tempore citra et usque (...) monasterium multa obtinuit et adquisivit tam in redditibus, locis, iurisdictionibus quam in privilegiis que in eodem libro non erant posita, propterea ego frater Iohannes Salvatoris, monachus professus et filius dicti monasterii, qui professionem fecit in eodem monasterio in anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo et vixi et presentavi in eodem per quadraginta annos et ultra (...) prefatum librum seu compendium iam dicti fratris Mallol no esse completim et deficiebant in eo illa

omnia que a transitu dicti fratris Mallol usque nunc predictum monasterium habuit, obtinuit et adquisivit, idcirco quantum mea modica sufficiencia comprehendere valuit operam dedi supraaddere illa omnia in dicto libro et recolens illud dictum quare longa solent sperni grandent breviate moderni summare posui et breviori modo quo potui ea que diffuse et prolixè in supra pepr me alleatis instrumentis, cartis et privilegiis sunt contenta ut omnino vitarem longa et prolixam materia narrationem.

Així, doncs, com que el monestir havia rebut noves propietats i privilegis i el frare n'estava assabentat per la seva condició de monjo arxiver i notari, va continuar el llibre de fra Mallol i el completà fins l'any 1490. Ell mateix ho diu: "*Et ipsum sive presentem librum complevi et perfecto in anno Domini Nativitatis millesimo quadringentesimo nonagesimo.*"

Després de la mort de fra Joan Salvador (1502-1506), en temps de l'abat Pedro de Mendoza (1479-1519), uns altres monjos del monestir van fer unes anotacions al Compendium abbreviatum. En desconeixem els noms perquè no apareixen a l'obra.⁹ A la relació abacial amb lletra de mà molt diferent s'hi anota:

Obiit dompnus Petrus de Mandosa, vicesimus tercius abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen; Obiit dompnus Bernardiunus Tolra, vicesimus quartus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace; Obiit dompnus Iacobus Valls, vicesimus quintus abbas de Sanctis Crucibus, die ·XXIII^a· decembris anno Domini ·M^o·D^o·LX°·. Requeiscat in pace; Obiit dompnus Hieronimus Contijoch, vicesimus sextus abbas huius monasterii de Sanctis Crucibus ·XXX· die augusti anno Domini ·M^o·DL·XXXIII°·, cuius anima requiescat in pace. Ame.; Obiit dompnus Petrus Nogues, vigesimus septimus abbas huius monasterii de Sanctis Crucibus die ·XX^a· iulii anno Domini 1608, cuius anima requiescat in pace. Amen; Dominus Iacobus Carnicer, 28us. Abbas et ultimus perpetuus huius monasterii de Sanctis Crucibus, qui obit die ·XVIII^a· octobris anno Domini 1619, c<uius> a<nima> r<equiescat> i<n> p<ace>. A<men>; primus abbas quadriennalis fuit dominus Iosepus Barberà qui et viccaerius generalis fuit totius Congregationis Cisterciensis Corone Aragonie, anno Domini 1620 usque annum 1624.

9. FORT I COGUL, E., *El llibre de Valldossera*, IEC, Barcelona 1968, pp. 10-11.

Sembla, doncs, que la darrera anotació del Compendium és posterior a 1624, dubtem que fos gaire més tardana, sinó és del mateix any.

Per tant, podem determinar, sense por a equivocar-nos, que el llibre va tenir diversos autors i va ser escrit en tres etapes: la primera correspon a fra Mallol (des de 1413-1414 fins a 1428), la segona a fra Salvador (des de 1458-1460 fins a 1498), mentre que la tercera, anònima abraçaria una munió d'anys posterior (des de 1458 fins a 1624).

ELS AUTORS I ELS ABADIATS

Tal com hem vist, encara que el Compendium abreviatum sigui una obra atribuïda a fra Bernat Mallol, en la redacció hi van intervenir, després del seu decés, altres monjos de Santes Creus, dels quals només tenim la referència exacta de fra Joan Salvador.

Fra Bernat Mallol

Desconeixem la seva data de naixement, i també el lloc on va venir al món. Tampoc no tenim notícia de l'any en què va professar com a monjo de la comunitat cistercenca de Santes Creus. Sí que sabem, però, que l'any 1394 era un monjo influent dins la comunitat i que gaudia de la confiança de l'abat, potser perquè era major d'edat, a més d'ésser una persona recta, de bon criteri i culta, ja que exercí d'arxiver i de notari i fou comissionat per l'abat fra Andreu Porta (1380-1404); a més succeí l'abat historiador fra Bartomeu Ladernosa (1375-1380) per presidir el Capítol i atorgar la cadira abacial del monestir filial de la Valldigna a fra Lluís Rull, monjo d'aquest cenobi, a la mort de l'abat fra Joan Escrivà, el 28 de febrer de 1394.¹⁰ Per exercir el càrrec de comissionat va deixar la prebosteria de Pontons, terme on el monestir hi tenia plena jurisdicció. Cal pensar que fra Bernat era un monjo responsable i experimentat en aquests afers; també devia fer molts anys que era conventual perquè, tant l'abat Bartomeu Ladernosa, primer, com l'abat Andreu Porta, posteriorment, li atorguessin

---

10. FORT I COGUL, E., *El historiador de Santes Creus fr. Domingo, sus precursores y el Libro de Pedret*, Publicaciones del Archivo Bibliográfico, Santes Creus 1949, p. 35 i ss.

tanta responsabilitat dins el govern de la casa. Encara el trobarem exercint com a hàbil arbitrador i componedor, juntament amb el rector d'Arboló, al bisbat d'Urgell, en el plet que sostenia l'abat Porta amb l'abat Lluís Rull, del monestir filial de Valldigna, per raó de l'ordre que aquest havia rebut de l'abadia mare d'enviar uns quants monjos a l'Estudi General de París; ordre que havia estat incomplida per fra Rull, raó per la qual l'abat Porta havia decidit excomunicar-lo i així ho havia sol·licitat a la cúria pontificia. Lafer se solucionà gràcies a l'arbitratge de fra Mallol i del rector Bernat Rull, probablement germà de l'abat Lluís Rull.¹¹

No dubtem que fra Mallol era un home culte i amb estudis. A l'*explicit liber* de fra Joan Salvador al Compendium abreviatum és anomenat batxiller en lleis (*in Decretis Baccallarius*). No és estrany, doncs, que el trobem a la cúria papal d'Avinyó com a curial del papa Luna, Benet XIII. En aquesta ciutat hi va haver de suportar un setge, des del 29 d'octubre de 1398 fins al començament de maig de 1399.

Quan es va alçar el setge va abandonar Avinyó i va retornar a Santes Creus on va exercir els càrrecs de notari reial per delegació de l'abat, el qual ho era per privilegi reial, i d'arxiver. Atès el coneixement que tenia com a arxiver de tots els documents existents als armaris de l'arxiu, l'abat Pere Senixó li va encomanar la tasca de transcriure'ls i incloure'ls en un compendi que pogués servir de consulta per a tota la comunitat, abans que es malbaratessin. Aquesta tasca li va ser encomanada l'any 1413, o com molt tard a principis de 1414.

Fra Mallol va entrar com a monjo en temps de l'abat Laderosa. Fins a la seva mort va servir els abats Andreu Porta, Bernat Dalmau, Pere Senixó i Domènec Vinader, durant l'abadiat del qual va morir, l'any 1428.

Fra Joan Salvador

No sabem quina edat tenia quan va professar com a monjo, però sabem quan va entrar al convent de monjos del monestir de Santes Creus. Ell mateix ens ho diu en l'*explicit liber* del Compendium "[...] *ego frater Iohannis Salvatoris, monachus professus et filius*

11. Lafer va iniciar-se el 20 d'abril de 1402. Cf. FORT I COGUL, E., *El historiador...*, p. 36.

dicti monasterii, qui professionem meam feci in eodem monasterio in anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo et vixi et preserveravi in eodem per quadraginta annos et ultra [...]”. Per tant, podem afirmar que l’any 1458 era viu i que encara va viure uns quants anys per poder escriure “*per quadraginta annos et ultra*” i l’*explicit*, que va ser escrit al cap d’uns anys de completar l’obra de fra Mallol, el 1490: “*Et ipsum sive presentem librum complevi et perfecto in anno Domini Nativitatis millesimo quadringentesimo nonagesimo.*” Segurament va morir després de 1502, car el tenim documentat com a notari de la casa en un protocol que abraça els anys 1466-1502.¹² Fort deixa entreveure que moriria l’any 1506.¹³ Per tant, durant la seva vida conventual va servir els abats fra Bernat Abellar, fra Pere Blanc i fra Pedro de Mendoza. En temps d’aquest darrer ostentà el càrrec de prior.

EL COMPENDIUM ABREVIATUM. DESCRIPCIÓ

Hem deixat constància que el *Compendium abreviatum* van escriure’l diversos monjos. Hom reconeix fra Bernat Mallol com el seu autor; però també admetem que va tenir un continuador, fra Joan Salvador, que el va completar fins a la darrereria del segle xv, encara que també hem de fer esment d’algunes anotacions fetes per un o més autors dels quals no sabem res.

Cal ara fer-ne una descripció. En el pròleg es fa constar que el contingut fou exposat en tres llibres originalment. Vegem-ho: “[...] *compendium abreviatum editum a ffratre Bernardo Mallo, monacho monasterii Sanctarum Crucum, ipsumque opus in tres libros editi.*” Gràcies a aquesta anotació podem distingir la part corresponen a fra Mallol i la de fra Joan Salvador i els escrivans que van completar l’obra.

El primer llibre

Consta de quaranta-dos capítols. Els tres primers tracten temes bíblics: el primer, la creació del món, el segon el diluvi universal amb què Déu va voler castigar la raça humana pels seus vicis i pecats i del qual sols se salvà Noè i la seva família, i el

12. FORT I COGUL, E., *El llibre de Valldosera*, p. 10. Segons el còdex 166 de la Biblioteca de Tarragona.

13. FORT I COGUL, E., *El llibre...*, p. 11.

tercer, l'edificació de la torre de Babel o de Babilònia, la confusió de les llengües i la consegüent dispersió de la humanitat per tot el món.

Al capítol quart fra Mallol comenta el poblament de la península Ibèrica per part de Tubal i dels seus descendents. L'autor explica que tots parlaven una mateixa llengua; que uns quants van repoblar diverses parts d'Europa i que un altre grup va arribar als Pirineus i s'hi quedà. L'augment de la població fou considerable, de manera que fins i tot poblaren les ribes del riu Ebre; per aquest motiu els anomenen ibers “[...] creuerunt in multitudine magna populaverunt se circa rippa fluminis Yberis, a quo sumpto nomine vocati fuerunt Yberensis, obmisso nomine Tubalis [...]”. Aquest capítol ens introdueix al que tracta de la conversió dels ibers al cristianisme gràcies a la predicació que va fer l'apòstol Santiago a les terres d'Hispania, després de la dispersió dels apòstols a predicar per tot el món conegut tan bon punt van rebre la gràcia de l'Esperit Sant “[...] dispersi sunt per universum mundum predicantes evangelium Christi, beatus autem Iacobus, apostulus, iens in partes Ispanie docebat ispanos fidem Christi [...]”.

Sense continuïtat temporal, al capítol sisè fra Mallol entra de ple en la invasió sarraïna, propiciada per la traïció del comte Iulian, i en la conquesta i domini total del regne visigot de Toledo pels musulmans l'any 717. Curiosament, aquesta és la primera datació que apareix després de cinc capítols d'introducció històrica. Més endavant n'apareixeran d'altres i, de vegades, amb dates o sense, ens trobarem amb inexactituds històriques i amb confusions en la narració de fra Mallol.

El capítol setè, “*De Karolo Magno imperatore*”, serveix d'introducció a la reconquesta de les terres hispàniques en poder dels musulmans. L'actuació de Carlemany, segons fra Mallol, és providencial per als cristians que viuen sota el domini sarraí i fou motivada per inspiració divina.¹⁴ El capítol següent narra la presa de Barcelona per les tropes franques del príncep Lluís el Piadós, fill de Carlemany, fet ocorregut l'any 801, i el lliurament de les terres al comte Borrell.¹⁵ Encerta en la presa de Barcelona per

14. Fra Mallol s'equivoca quan esmenta la data del començament del regnat de Carlemany: “[...] Karoli Magni, qui in Francia regnare incepit in anno Dominice Incarnationis ·DCCLXIII·.” En realitat, el seu regnat va començar l'any 768.

15. La Barcelona musulmana va suportar un setge de durada desacostumada, des de la tardor de l'any 800 fins a l'abril de 801. Vençuts per la fam els musulmans

les tropes musulmanes d'Almansor l'any 985, en temps del comte Borrell, darrer any dels seu govern, quan diu: “[...] *Temporibus huius comitis mauri recuperaverunt predictam civitatem (Barcelona) in anno Incarnationis Domini ·DCCCCLXXXV·*.” És curiós com en aquest capítol fra Mallol, quan parla del successor del comte Borrell, el seu fill Ramon Borrell, i de les relacions amb el Papa de Roma —aquest li fa el favor que pugui cobrar tots els delmes de Catalunya i a canvi el pontífex rep l’ajut del comte en la pacificació d’Alemanya—, aprofita aquesta conjuntura novel·lada per introduir en la història catalana dos nobles germànics, emparentats, que acompanyaran el comte a terres catalanes, un Montcada i un Alemany de Cervelló.¹⁶

Ometent la genealogia comtal catalana, al capítol IX fra Bernat se centra en temps de Ramon Berenguer IV: “*Obmissa genealogia comitum Barchinone cum non multum faciat ad propositum huius operis solum modo narrabo hic liquas gestas factas temporibus Raymundi Berengarii, comitis Barchinopne et principis Aragonie*.” Potser el que li interessa és arribar com més aviat millor a la fundació del monestir de Santes Creus, al seu primer emplaçament de Valldaura; per tant, la història comtal o catalana li és solament necessària per emmarcar en el temps el fet fundacional. Però per a fra Mallol, Ramon Berenguer IV és el prototip de príncep, adornat de totes les virtuts, corporals, anímiques i guerreres. Vegem-ho:

Iste comes sicut erat elegans et pulcher in dispositione sui corporis ita animosus et ardens erat in gestis armorum, nam incessanter et continue pugnabat contra sarracenos, civitates, castra, villas eis, auferendo et sectam mafumeticam annullando et cultum divinum pro posse suo augmentando, captis civitatibus Dertuse et Ilerde, in anno ·M^o·CXLIX^o.¹⁷

Aquest capítol serveix d’introducció a la llegenda de la fundació de Santes Creus, que serà narrada en els capítols següents, X-XVIII. La història que ens presenta fra Bernat de la fundació

---

lliuraren la ciutat a Lluís el Piadós el 4 d’abril de 801. Cf. SALRACH J. M. i AVENTIN M., *Conèixer la Història de Catalunya. Dels orígens al segle XII*, vol. I, Barcelona, 1985, p. 17. En aquest capítol passa per alt tot el procés de formació de Catalunya, fins i tot s’oblida de Guifré el Pelós.

16. Referent a aquests personatges fra Mallol ens diu que un s’anomenava Dapifer i l’altre Alemany.

17. Tortosa fou conquerida l’any 1148. Lleida sí que ho fou l’any 1149.

de Valldaura no és sinó una llegenda sense fonament, fins i tot plena d'anacronismes. Segons el relat, Guillem de Montcada fou el fundador de Valldaura, ja que amb aquesta fundació va complir la penitència imposada pel pontífex romà per expiar l'assassinat de l'arquebisbe de Tarragona.

Una vegada conquerida Tortosa i Lleida, Ramon Berenguer IV va voler saber quins dels seus nobles i cavallers havien participat en la conquesta. Com que el noble Guillem de Castellvell no hi va prendre part, el comte Guillem de Montcada va intentar apaivagar la ira del comte dient-li que si Guillem de Castellvell no havia lluitat era pel seu defecte natural, la tartamudesa; però en lloc de calmar-se encara s'enfadà més. Guillem de Castellvell mai no va perdonar Guillem de Montcada.

Una vegada que el Montcada passava pels dominis de Guillem de Castellvell, per anar de Lleida a Montcada, Guillem de Castellvell va fer-lo presoner quan travessava el riu Noia i va tancar-lo al castell de Rosanes lligat a una estaca. El Papa va cridar l'arquebisbe de Tarragona, germà de Guillem de Castellvell, a una visita *ad limes* a Roma. Va passar per Rosanes camí de Roma i va visitar Guillem de Montcada, el qual li demanà que intercedís davant son germà perquè l'alliberés. L'arquebisbe va desembeinar un coltell i va tallar una mica de fusta de l'estaca, tot rient li va dir que ja estava alliberat. Aquesta actitud de mofa del prelat, el Montcada mai li va perdonar. Per recuperar la llibertat Guillem de Montcada es va casar amb la filla de Guillem de Castellvell.

Passats uns anys, lliure, casat i afillat, l'arquebisbe va entrar en els dominis del Montcada. Guillem ho va aprofitar per occir-lo. Va perdre el favor de la dona i dels fills, del seu príncep Ramon Berenguer, que va jurar que si alguna vegada se'l trobava al davant el mataria, i també del pontífex romà que el va excomunicar. Guillem de Montcada fugí i es refugià a l'Aragó, on serví el rei aragonès. Aquest, anomenat Sanç de Sobrarb, fill de Ramir, va morir en el setge d'Osca a causa d'una sageta sarraïna.¹⁸ El seu fill, Ramir, amb la mort del pare ingressà com a monjo del monestir de Sant Victorià de l'orde benedictí.¹⁹ Ramir tenia dos germans, Pere, que

18. Sanç el Gran.

19. De fet va entrar al monestir de Sant Ponç de Tomeres, al sud de França, i cap al 1130 va passar al priorat de Sant Pere el Vell d'Osca. Poc abans de morir son germà Alfons I, havia acceptat el bisbat de Roda-Barbastre. Cf. SCHRAMM, PERCY E., "Ramon Berenguer IV", *Els primers comtes-reis, Història de Catalunya*, "Biografies catalanes", vol. 4, p. 5.

va regnar primer, i a la seva mort el succeí el seu germà Alfons. Quan va morir el segon germà, els aragonesos elegiren Ramir, que romania al convent. Van obligar-lo a casar-se amb una néta del comte Pere, amb la qual va tenir una filla, Peronella, i es retirà, altra vegada, al monestir fins a la seva mort ocorreguda l'any 1137. Al capítol XVI s'explica el procés que va portar a la unió del comtat de Barcelona amb el reialme d'Aragó, procés en què Guillem de Montcada hi va tenir una actuació molt significativa, segons fra Mallol, encara que això no és cert i forma part de la llegenda de la fundació de Santes Creus. Fra Bernat diu que el 1136 els aragonesos van celebrar corts o consell general. Hi eren presents tant el rei Ramir com Guillem de Montcada, gràcies a la intervenció destacada del qual es va decidir el futur casament de Peronella amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer. Fra Mallol ho explica de la següent manera:

nobilis Guillelmus surrexit in medio consilii sicque affatus est: Reverendi paatres et viri nobilissimi ac preclarissimi, certi estis quod nos habemus prope unum nobilissimum convicinum comitem Barchinone in armis strenuum, in consiliis providum et qui cotidie virilissime pugnat contra sarracenos na mut bene stitis nos est diu abstulit ab eis civitates Dertuse et Ilerde. Cui meliore dare poterimus filiam regis qui nos valeat vindicare de nostris inimicis et de iniuriis nobis illatis per sarracenos.

La proposta fou acceptada i Guillem de Montcada va ser designat legat i nunci, amb plena potestat per tractar el matrimoni de Peronella amb Ramon Berenguer.²⁰

Al capítol XVII, fra Mallol narra l'anada de Guillem de Montcada a Barcelona i la proposta que li fa al comte del casament

20. Sabem que la realitat fou una altra. La mort d'Alfons el Batallador va fer que Garcia V de Navarra es proclamés rei d'Aragó, al mateix temps Alfons de Castella va visitar Saragossa i s'autoproclamà "rei de Toledo, de Saragossa, de Lleó i de Nájera". Ramir va anar a Pamplona i pactà amb els navarresos; ell seria el pare adoptiu de Garcia i defensaria els dos regnes que passarien a aquest una vegada mort. Algú va fer adonar a Ramir que el seu "fill" el despullaria totalment del poder: Ramir fugí, i l'any 1135 el trobem a Besalú cercant l'aixopluc de Catalunya. Va casar-se el 1135, amb Agnès, vídua del comte de Thouars, amb la qual tingué una filla, Peronella, el 1136, educada a la cort castellana i promesa a l'hereu de Castella. Els aragonesos tenien encara present la dissortada boda d'Alfons I amb Urraca, vídua d'Alfons VI de Castella, i tampoc els agradava la unió amb Navarra. La solució passava pel comte de Barcelona. Fou així com es concertà l'any 1137 el matrimoni de Peronella, d'un any d'edat, amb Ramon Berenguer IV, un fadrí de vint anys d'edat.

amb Peronella “*Excellentissime princeps, prelati, nobilis, militis, cives Aragonie offerunt vobis filiam regis in uxorem cum toto regono in dotem*” i el perdó que obté de Ramon Berenguer “*pro remuneracione tuorum laborum restituo tibi in integrum omnia bona tua*”. Al següent capítol explica l’anada de Ramon Berenguer a Aragó “*ad consumandum matrimonium*”. Després a Guillem de Montcada sols li calia el perdó papal per haver mort l’arquebisbe, absolució que no li era fàcil de donar al pontífex perquè el crim “*erat valde orribile*”, però davant el gran servei que havia prestat al regne d’Aragó i al Principat de Catalunya, el Papa no va dubtar a concedir-li el perdó i com a penitència li imposà l’edificació d’un monestir “*ut edificaret unum monasterium ordinis Cisterciensis, dotando ipsum honorifice de suis bonis*”.

De fet, és a partir del capítol XX “*Qualiter dictus nobilis edificavit monasterium in Valle Laureae*”, quan vertaderament entrem de ple en la història del monestir de Santes Creus: l’oferiment a l’abat de Grand Selva perquè sigui l’abadia mare del nou monestir (cap. XXI) i l’acceptació de l’esmentat abat del lloc de Valldaura per a la nova edificació del cenobi (cap. XXII).²¹

Aquest primer llibre finalitza amb els primers temps del monestir de Valldaura i la construcció del nou emplaçament a Santes Creus. També fa referència fra Bernat a les butlles papals d’Alexandre III i Urbà IV, a la fitació definitiva de la terra *indominicata* monacal i a les controvèrsies i pactes amb l’arquebisbe de Tarragona, per qüestions de jurisdiccions eclesiàstiques, i amb el bisbe de Barcelona, per la delimitació del terme de Vila-rodona, senyoriu d’aquest, i per les jurisdiccions senyoriales (capítols XXV-XLII).

El segon llibre

El llibre consta de noranta-vuit capítols. Al primer fra Bernat hi exposa les raons del contingut del volum. Si al primer llibre sols pretenia informar de la fundació del monestir, del lloc originari on fou fundat, del perquè del trasllat a la vora del riu Gaia, del

21. A partir d’aquest capítol la transcripció i comentaris a l’obra de fra Mallol hom les pot seguir a través de l’obra de FORT I COGUL, E., *El senyoriu de Santes Creus*, Barcelona, 1972, i també UDINA MARTORELL, F., *El Llibre Blanch de Santes Creus. Cartulari del segle XII*. CSIC, Barcelona, 1949, fins l’any 1200, i PAPELL TARDIU, J., *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Santes Creus (975-1225)*, Fundació Noguera, Barcelona, 2006.

canvi de nom de Santa Maria de Valldaura pel de Santa Maria de Santes Creus i del terme del monestir o terra *indominicata*, la intenció d'aquest segon llibre era informar dels castells, viles, cases, dominicatures i de censos i altres propietats i possessions que el monestir va rebre, li van llegar o va adquirir, bé sigui per compra, bé per permuta o per qualsevol altre mitjà. També va voler fer una clara referència als drets i als rèdits que percebia, així com als vassalls que poblaven els seus dominis.

L'estudi del llibre ja ha estat fet per E. Fort.²² Per tant, em limitaré a fer una breu exposició del contingut de cada capítol, sense aprofundir ni entrar en consideracions històriques, cosa que deixem al lector, que ho podrà fer mitjançant la consulta dels diferents diplomataris que es conserven del monestir, que han estat editats i que fan referència als documents jurídics de les donacions, compres, llegats, permutes, dels drets i censos que el monestir tenia, els quals han estat conservats des de l'exclaustració a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i a la Biblioteca de Tarragona.²³

Capítol II, del castell de Ramonet, del Gaians i del Pont d'Armentera; capítol III, de Fontscaldetes; capítol IV, de Valldossera i del mas de la Riambalda; capítol V, de la granja d'Ancosa; capítol VI, del mas de Traneres del terme de Vilademàger; capítol VII, del castell de Pontons; capítol VIII, de la quadra de les Corts i del mas Capell del terme del castell d'Orpí; capítol IX, del castell de la Roqueta; capítol X, del mas de la Guilera del terme d'Òdena; capítol XI, de la quadra de Puigmoltó del terme de Mediona; capítol XII, de les quadres d'Albareda, de Dosrius, de la Mussara, de Daques, del terme de Foix; capítol XIII, del molí d'en Gener, de la vila de Torrelles de Foix; capítol XIV, del mas de Vidales de Font-rubí, al Penedès; capítol XV, de la quadra de Pradellvenant i de tot el que hi ha al terme de Sant Martí de Sarroca, capítol XVI, de tot allò que posseeix als termes de Castellví de la Marca del Penedès; capítol XVII, de tot el que posseeix a la vila de l'Arboç i al seu terme; capítol XVIII, de la quadra de la Llacuna i dels masos situats al terme de Castellet; capí-

22. FORT I COGUL, E., *El senyoriu de Santes Creus*, Fundació Vives Casajuana, Barcelona 1972.

23. PAPELL TARDIU, J., *El diplomataris del monestir de Santa Maria de Santes Creus*, Fundació Noguera, Barcelona, 2006; UDINA MARTORELL, F., *El Llibre Blanch de Santes Creus. Cartulari del segle XII*, CSIC, Escuela de Estudios Medievales, Barcelona, 1949.

tol XIX, del molí dels monjos i dels pobladors de la parròquia de Santa Margarida; capítol XX, del mas de la Riba a la parròquia de Bleda; capítol XXI, de tot allò que el monestir té a Vilafranca del Penedès i al seu territori; capítol XXII, del camp anomenat dels Monjos; capítol XXIII, de l'alou que té el vicari de Santa Maria de Vilafranca; capítol XXIV, de diversos censos que rep el monestir al terme de Vilafranca i de les seves quadres; capítol XXV, dels delmes de les quadres del Penedès; capítol XXVI, de la quadra de les Quarterades d'en Duran de Vies; capítol XXVII, de la quadra de Puig-roig; capítol XXVIII, de la quadra del Vinyet de Carivenga; capítol XXIX, de la quadra del Pont de Ferran; capítol XXX, de la quadra de Font Tallada; capítol XXXI, de la quadra del Pas de Sant Marçal; capítol XXXII, de la quadra de Ratera; capítol XXXIII, del delme de l'altra banda del torrent de Sant Cugat; capítol XXXIX, del delme de Sant Cugat; capítol XXXV, del delme del pou de Sant Cugat; capítol XXXVI, del delme de la via del Maresme; capítol XXXVII, del delme de Malseliga; capítol XXXVIII, de les propietats que posseeix el monestir al terme de Pacs; capítol XXXIX, de les propietats que el monestir posseeix a la vila i terme de la Granada del Penedès; capítol XL, de les propietats que el monestir posseeix al terme de Santa Fe del Penedès; capítol XLI, de les propietats que el monestir posseeix al terme de Subirats al Penedès; capítol XLII, del castell de Ferran; capítol XLIII, del cens de l'ordi que el monestir rep a Miralpeix; capítol XLIV, de les propietats que el monestir té a la ciutat de Barcelona i al seu territori; capítol XLV, del forn de les Ermites; capítol XLVI, del llüisme de Barcelona; capítol XLVII, dels obradors de la plaça del Blat de Barcelona; capítol XLVIII, dels quinze morabatins que el monestir rep de cens a la Boqueria i de l'un que rep de l'església dels carmelites; capítol XLIX, del molí de Durfort del casal del Soler a Barcelona; capítol L, dels cent sous que rep el monestir del clavari de la ciutat de Barcelona per raó de l'aigua del molí de Montcada; capítol LI, dels morabatins de les vinyes de Barcelona; capítol LII, dels forns i altres rèdits de la ciutat de Manresa; capítol LIII, dels rèdits de Prats de Rei, de Sant Martí, de la Manresana, de les fàbriques de Terrassa, del molí de Durfort, dels censos de les cases sobre els forns de Manresa, del cens dels horts sobre les cases de Cervera i de la quèstia de Conesa; capítol LV, de les propietats que el monestir té a Copons, a Montfalcó, a Veciana i a Vicfred; capítol LVI, de les propietats que el monestir té a Cervera i al seu terme; capítol LVII, del lloc de la Paladella del terme del castell de Montmaneu; capítol LVIII, del

castell d'Alta-riba; capítol LIX, del castell de Gramuntell; capítol LX, del castell de Vilagrasseta; capítol LXI, del castell de Montoliu; capítol LXII, del castell de Figueroleta; capítol LXIII, del castell de Sant Gallart; capítol LXIV, del mas de les Colomines del terme del castell de Queralt; capítol LXV, de les propietats que el monestir té al terme de Pontils; capítol LXVI, de les propietats que el monestir té a les Piles; capítol LXVII, de les propietats de Biure; capítol LXVIII, de les propietats de Montbrió; capítol LXIX, del castell i vila de Conesa i de la quadra d'Aladern, dins el terme de Conesa; capítol LXX, del castell de Forès, de Sabella, del Fonoll i de Turlanda; capítol LXXI, del castell de Turlanda; capítol LXXII, del castell de la Sala; capítol LXXIII, de les propietats de la vila i terme de Tàrrega; capítol LXXIV, de les propietats que posseeix el monestir als termes dels castells de Mur i de Vilagrassa; capítol LXXV de la quadra de la Fuliola; capítol LXXVI, del castell de Montalbà (Urgell); capítol LXXVII, de les propietats de la ciutat i terme de Lleida; capítol LXXVIII, de les propietats de Tivissa; capítol LXXIX, de les propietats de Falset; capítol LXXX, de les propietats de Vinaixa, de Vimbodí de Fullella; capítol LXXXI, de les propietats que el monestir posseeix a Montblanc i al seu terme, i a les dominatures de Vilaverd i de Timor; capítol LXXXII, del castell de la Guàrdia dels Prats, capítol LXXXIII, de la granja del Codony; capítol LXXXIV, de les rendes que el monestir rep a Vallmoll i al seu terme; capítol LXXXV, de tot el que té a la ciutat de Tarragona; capítol LXXXVI, del castell de la Secuita; capítol LXXXVII, de l'estany de la Mora; capítol LXXXVIII, d'un camp situat a la Riera del Gaià; capítol LXXXIX, d'un camp al terme d'Altafulla; capítol XC, de l'hort de la Riera del Gaià; capítol XCI, del freginal i del molí de la Riera del Gaià; capítol XCII, del castell de Montornès; capítol XCIII, del lloc de Puigtinyós; XCIV, de les propietats que el monestir té a la vila de Bràfim i a Vallmoll pel benefici de Sant Bernat; capítol XCV, del castell de Peralta; capítol XCVI, dels drets i dels rèdits que el monestir té i obté del monestir de Bonrepòs; capítol XCVII, de l'hospital de la Font del Perelló i dels seus drets, i capítol XCVIII, dels censos que el monestir rep del lloc de Ciutadella i de la vila de l'Espluga de Francolí.

El tercer llibre

El tercer llibre de fra Bernat conté dos subtítols: el primer "*Incipiunt capitula tercii libre. Et tabula priverligiorum a Summis Pontificibus concessorum*" tracta dels privilegis dels papes romans

concedits a l'orde del Cister i, també, en particular, al monestir de Santes Creus; el segon, "*Sequitur tabula priverligiorum a regibus et principibus concessorum monasterio Sanctarum Crucum*", fa referència als privilegis concedits pels monarques i prínceps de la Corona catalanoaragonesa al monestir santescreuenc.

El primer apartat inclou noranta-vuit capítols. L'espai temporal dels documents va des de l'any 1098 fins al 1486. Hem de tenir en compte que al primer fra Mallol manifesta la voluntat de recollir en aquest llibre els privilegis i llibertats no sols del monestir de Santes Creus sinó també dels concedits al Cister. A partir del segon capítol ens explica la fundació de Cîteaux, la segona anada de Robert al bosc de Cîteaux, i seguidament explica els privilegis pontificis. Al penúltim capítol manifesta que no atorgarà més privilegis, però no ho farà ell sinó fra Joan Salvador, car l'antepenúltim és de 1473. Aquest primer apartat s'acaba amb la concessió d'indulgències atorgades pel bisbe Dídac de Mallorca als que visitin la capella de Santa Llúcia

Absolutio et indulgentia quadraginta dierum concessa a domino Didaco, episcopo Maioricensis, omnibus devote visitantibus capellam Beate Lucie Virginis et Martiris, in portam huius monasterii noviter constructa omnibus diebus Dominicis et festis principius aut aliquid de suo dantibus pro elemosina dicte capelle

i amb un resum de totes les indulgències concedides pels summes pontífexs a les esglésies i capelles cistercenques *Iste sunt indulgentie generalis omnibus ecclesiis et capellis ordinis Cisterciensis a pluribus Summis Pontificibus concesse.*

El segon apartat conté cent trenta-dos privilegis. La primera carta correspon al govern del comte de Barcelona i príncep d'Aragó Ramon Berenguer IV i els privilegis s'atorguen fins al regnat de Ferran II d'Aragó. Hem de tenir en compte els concedits pels monarques de la casa de Trastàmara, a excepció de Ferran d'Antequera que no en concedí cap i que va morir l'any 1416, i també els de la lloctinent Maria, muller d'Alfons el Magnànim, que serien inserits al Compendium per fra Joan Salvador a partir de 1458, ja que fra Bernat Mallol morí l'any 1428, dotze anys més tard que Ferran d'Antequera i quan el seu fill Alfons en portava dotze regnant.

Hem notat, hi farem referència més endavant, que fra Mallol va cometre alguns errors, tant pel que fa als privilegis papals com

als reials, quan va traslladar el contingut dels pergamins guardats als calaixos de les calaixeres de l'arxiu al Compendium. Alguns errors són de datació, mentre que la majoria són de confusió dels personatges o del nombre de la successió ordinal dels monarques regnants, atorgants dels privilegis concedits. Quan no correspon l'ordre del regnat sospitem que l'historiador de la casa el desconeixia o que la seva formació era incompleta. A qui correspon l'error? Podríem pensar que fou de fra Mallol, però ens adonem que alguns errors afectaven personatges posteriors a la mort de l'esmentat monjo. També constatem que l'escriptura, que tant en els uns com en els altres està superposada, ens fa pensar que és posterior, i, per tant, pensem que l'error el devia cometre fra Joan Salvador, encara que no ho podem afirmar. Ho veurem amb més detall al llarg del nostre estudi i comentari.

Així, doncs, el llibre comença explicant —carta I— perquè l'inicia exposant amb claredat i detall el contingut dels privilegis papals i reials. Ho justifica tot dient que el segon llibre servia per anotar les propietats i els béns que posseïa el monestir, mentre que el tercer contenia una relació dels drets que tenia l'abadia, de com els havia obtingut i d'on procedien:

non solum est necessarium bona utilia adquirire sed est summe necesse ut postquam acquisita sum cum diligentia custodiantur et ab incomodis preserventur et in suis libertatibus sint cause principales nedum preservationum rerum temporalium sed eciam personarum. Ideo in isto tercio libro intendo summarie et collective ponere allegando non nulla privilegia exemptiones et libertates nedum toto ordini nostro Cuistercii generaliter sed huic Sanctarum Crucum monasterio specialiter a Summis Pontificibus concessas.

Calia esmentar jurídicament els drets que tenien. Ara bé, fra Mallol no només va anotar els privilegis concernents al monestir en particular, sinó també els concedits a l'orde cistercenc "*Cum igitur exemptiones privilegia et libertates sint cause principales nedum preservationum rerum temporalium sed eciam personarum*".

A la carta II exposa l'origen de l'orde cistercenc. Relata com Robert, abat de Molesme, abandona el monestir i es refugia al bosc de Cîteaux i hi forma una petita comunitat. Construeix cel·les amb ramatges i troncs d'arbres i retorna als orígens eremites i cenobites d'austeritat, treball i oració. Aquesta visió de la fundació del nou orde es completa amb les cartes III, IV, V i VI, en què

es parla del retorn a Molesme i l'assentament definitiu al bosc de Cîteaux, del privilegi del papa Calixt II amb l'aprovació de la *carta caritatis* i de l'actuació d'Alberic. Fra Mallol continua amb l'exposició dels diferents privilegis papals atorgats a la comunitat cistercenca: el de Climent IV, en què aprova i lloa els estatuts de la carta de caritat i el sistema d'elecció dels abats; el de Gregori X, sobre el perdó i indult del pagament de les dècimes a Roma i als altres prínceps de l'Església, i així fins a la carta LI, a partir de la qual els privilegis són concedits a Valldaura, primer, i després a Santes Creus. El primer, carta LII, fou concedit a Montpeller pel papa Alexandre III, el 1162, al cap de dotze anys de la donació del l'honor de Valldaura, per Guillem Ramon de Montcada, perquè s'hi fundés un monestir cistercenc, filial de Grand Selva, i fa referència a l'aprovació i confirmació papal d'aquesta donació i creació. Segueixen els privilegis dels papes Innocenci III, pontífex que precedí Alexandre III en trenta-vuit anys, i d'Adrià IV, successor immediat d'Alexandre III. Tot plegat ens fa adonar que les butlles papals no segueixen un ordre cronològic, cosa que confirmem amb altres documents. També veiem que els sants pares no porten el nombre de l'ordre successor que els correspon. Pensem que podia ser per ignorància o desconeixement de fra Mallol i fra Salvador.

A més de les butlles papals, hi havia altres documents de summa importància per al monestir, que no provenen de la cancelleria romana. Cal fer menció de la carta XCIII, on consta la sentència de l'arquebisbe de Tarragona i patriarca d'Alexandria Pere d'Urrea, del 4 de maig de 1473, en què dictamina a favor de Santes Creus pel que fa als béns i patrimoni del monestir femení de Bonrepòs i contra la cartoixa d'Escaladei; de la carta XCVII, on s'esmenten les indulgències concedides pel bisbe de Mallorca, Dídac, als pelegrins i devots que visitin la capella de Santa Llúcia, així com de la carta XCVIII on consten les indulgències generals concedides a les capelles dels monestirs cistercencs pels pontífexs, i en especial a Santes Creus.

En el segon apartat del llibre tercer: "*De privilegiis a regibus et principibus concessis*", fra Mallol comença dient que

s'ha fet menció dels privilegis, exempcions i llibertats concedides pels sants pares d'una manera general a l'orde cistercenc i en particular al monestir de Santes Creus, i que resta fer esment dels privilegis, llibertats, immunitats, guiàtics, proteccions i salconduits dels il·lustres reis d'Aragó i del prínceps concedits a Santes Creus.

Són 132 cartes o documents. Comencen a la carta I amb el privilegi concedit, el 15 de juny de 1160, pel comte de Barcelona i príncep d'Aragó, Ramon Berenguer IV; als monjos de Valldaura, que són rebuts sota la seva especial protecció juntament amb els animals de la seva cabana i tots els seus béns mobles i immobles; i fineixen en temps de Ferran II d'Aragó, el Catòlic, a la carta CXXXII, de 18 d'abril de 1504, que fa referència a la sentència del batlle general de Catalunya a favor dels monjos santescreuencs, atorga als claustrals els drets de la lleuda i dels cussols que pertanyien a Bonrepòs i que ara eren de Santes Creus.

Destaquem els errors comesos per fra Mallol pel que fa als reis. Així, a les cartes XXVIII, XXIX, XXX i XXXI fa constar que els privilegis foren concedits per Alfons el Franc, quan en realitat foren atorgats per Alfons el Benigne. Igualment passa a la carta LIV, quan fa recaure el privilegi concedit a la benignitat de Jaume II, quan de fet correspon a Jaume el Conqueridor. És sorprenent l'error comès a la carta LXXIII, quan fa constar que Pere el Gran és fill d'Alfons el Cast, en realitat aquest és el seu besavi. També a les cartes LXXXII, LXXXIII, LXXXIV, LXXXV, LXXXVII, XCII i XCV, equivoca la persona reial que atorga els privilegis, fa constar que és Alfons el Benigne quan, de fet, és Alfons el Magnànim. Ara bé, tret d'aquests errors, la tasca de fra Mallol i del seu successor fra Salvador és digna de lloança pel fet de recollir, encara que sigui per manament abacial, en un còdex tota la informació extractada continguda en els pergamins de l'arxiu santescreuenc.

La informació continguda en el Compendium a partir dels privilegis reials és obra de fra Joan Salvador. Es tracta, en primer lloc, d'una detallada relació d'institucions pietoses concedides al monestir per diferents personatges de la reialesa, la noblesa i altres persones amb una especial devoció vers el monestir del Gaià i en sufragi de les seves ànimes i la dels seus parents, i en segon terme de donacions monetàries per a la institució de pitances en determinats dies del més. La relació és força detallada i fa constar les institucions per dies de la setmana i per mesos.

Finalitza el Compendium amb l'abaciologi monacal. No fa constar la data de l'òbit dels abats perpetus, potser perquè no la sap i no n'hi ha cap relació al cenobi, solament n'esmentarà la data a partir de l'abat Jaume Valls. L'abaciologi acaba en temps del primer abat quadriennal, fra Josep Barberà; no fa constar la data de la seva mort sinó els quadriennis en què va governar la comunitat. El successor de fra Barberà, fra Bartomeu Rovira, no

hi figura, raó per la qual hem de pensar que va ser durant aquest abadiat 1624-1626 quan fra Salvador devia morir.

Seguidament consta el relat del "*Miraculum sancti Stephani pro Galcerando de Pinos*", la institució del benefici de sant Bernat realitzada per Arnau de Montoliu, donzell, i senyor dels Curons, del terme de Tamarit, l'ordinació de la capella de Santa Maria de l'església conventual pels béns i drets rebuts del monestir de Bonrepòs, el benefici instituït a la capella de Sant Joan Baptista per Arnau Guillem de Cervelló, senyor de la Llacuna i de Vilademàger, i la seva esposa Alieta, una breu i resumida crònica sobre les etapes de construcció del monestir, per acabar amb una exposició de les indulgències a favor de Santes Creus i el "*Miraculum beate Virginis Marie*", abans de l'*explicit*.

COMPENDIUM ABREVIATUM

Incipit prologus in libro *Compendi Abreviati* editi a ffratre Bernardo Mallol, monacho monasterii Sanctarum Crucum, in quo tractatur de fundacione dicti monasterii Sanctarum Crucum et de iuribus eius.

Quia at ubi provissus fuistis in abbaciatu monasterii Sanctarum Crucum reverende pater et domine ffrater Petre, me caritative monuistis et sepissime sollicitastis atque cum summa diligencia requisivistis ut ad informationem vestri vestrorumque aliquod opus breve edisserem per quod non nulla que diffuse et proluxe in diversis instrumentis in archivis dicti monasterii reservatis continentur tam super largitiones, concessiones, libertatis, inmunitates, emptiones quam et acquisitiones a quibusvis principibus seu aliis personis obtentis dictum monasterium habet, tenet seu possidet quovis titulo seu causa de quibus instrumentis sunt aliqua que propter antiquitatem vix seu in parte legi possunt. Et ut de ipsis memoria haberi valeat in futurum cum sim positus in senectute et ex eo quare de premissis espertus sum coram diversis iudicibus tam ecclesiasticis quam secularibus ipsius monasterii bona et iura agendo allegando, defendendo prosecutus fui et sepissime interveni tanquam verus obediens ad laudem omnipotentis Dei et gloriosissime eius matris Virginis Marie et tocius curie celestis et ad informationem illorum qui rectam et sinceram affectionem habent ad defensionem bonorum et iurium monasterium hoc opus incepti componere. Se quare nedum opus perfectum erat predictus reverendus abbas ex hoc seculo migravit ad exhortacionem reverendi dompni Dominici eius successoris hoc opus ad finem optatum perduxit, quod vocari

volui Compendium Abreviatum, editum a ffratre Bernardo Mallol, monacho monasterii Sanctarum Crucum ipsumque opus in tres libros edidi. In primo quorum tractatur de causa et a quibus dictum monasterium fuit edificatum; in secundo agitur de castris, villis, locis, mansionibus, censualibus quoquemodo et a quibus per dictum monasterium adquisitis; in tercio dicetur de privilegiis, libertatibus, immunitatibus generaliter ordini Cisterciensis et specialiter ipsi monasterio Sanctarum Crucum concessis. *Explicit prologus.*

Incipiunt capitula primi libri huius compendii

Primum capitulum: <i>De creatione mundi</i>	40
II. <i>De diluvio in quo semel perit mundus</i>	40
III. <i>De edificatione Turris Babel, que dicitur Turris Babilonie</i>	40
III. <i>De populatione Ispanie</i>	41
V. <i>Qualiter ispani receperunt fidem christianitatis</i>	41
VI. <i>De proditione comitis Iuliani et introductione sarracenorum in Ispania</i>	42
VII. <i>De Karolo Magno, imperatore</i>	43
VIII. <i>De primo comite Barchinone</i>	43
VIII. <i>De comite Raymundo Berengarii, principe Aragonum</i>	44
X. <i>De captione nobilis Guillermi de Monte Catheno</i>	45
XI. <i>Qualiter archiepiscopus Terrachone visitavit in carcere Guillerum de Monte Catheno</i>	45
XII. <i>De liberatione dicti nobilis Guillermi de Monte Catheno a carcere</i>	46
XIII. <i>Qualiter dictus nobilis Guillermus de Monte Catheno interfecit archiepiscopum Terrachone</i>	46
XIII. <i>De fuga dicti nobilis Guillermi de Monte Catheno a Cathalonia</i>	47
XV. <i>De morte regis Aragonum</i>	48
XVI. <i>De tractatu matrimonii comitis Barchinone cum Petronilla, filia regis Aragonum</i>	48

XVII.	<i>De adventu dicti nobilis Guillermi de Montecatheno ad comitem Barchinone.....</i>	49
XVIII.	<i>Qualiter comes de Barchinone intravit Aragoniam ad consumandis matrimonium.....</i>	49
XVIII.	<i>De absolutione dicti nobilis Guillermi de Monte Catheno de morte archiepiscopi a domino Papa....</i>	50
XX.	<i>Qualiter dictus nobilis edificavit monasterium in Valle Laurea.....</i>	50
XXI.	<i>De concessione abbatis Grandis Silve.....</i>	51
XXII.	<i>De possessionem accepta loci de Valle Laurea, ubi monasterium edificabatur.....</i>	51
XXIII.	<i>De eleccione abbatis de Valle Laurea.....</i>	52
XXIII.	<i>De mutacione monasterii apud Anchosam.....</i>	53
XXV.	<i>De campo Sanctarum Crucum ubi postea fuit mutatum monasterium.....</i>	54
XXVI.	<i>Qualiter archiepiscopus Terrachone fecit impedimentum ut non edificaretur monasterium.....</i>	55
XXVII.	<i>De provisione domini Alexandri, pape, super edificacione monasterii.....</i>	55
XXVIII.	<i>De provisione domini Urbani, pape, pro predicta edificacione.....</i>	56
XXVIII.	<i>De pariliata de Solerio, ubi erat lo Mallo.....</i>	56
XXX.	<i>De concambio campi Ville Rotunde, ubi est olivare Aque Murcie.....</i>	57
XXXI.	<i>De monte, ubi est petraria.....</i>	58
XXXII.	<i>De incorporatione monachorum Sancti Petri de Gayano.....</i>	58
XXXIII.	<i>De prima assignatione termini monasterii ultra flumen Gayani.....</i>	59
XXXIII.	<i>De secunda assignatione facta de dicto termino per dominum Guillerimum, archiepiscopum Terrachone.</i>	59
XXXV.	<i>De rector Sancte Marie de Plano nil recipet in primicis in prefato termino monasterio assignato.....</i>	61
XXXVI.	<i>De decimo campi de Villa Rotunda, vocati nunc campus Aque Murcie.....</i>	62
XXXVII.	<i>De campo dels Ordals.....</i>	62

XXXVIII.	<i>De convenientia aque cequie molendinorum Ville Rotunde.....</i>	63
XXXVIII.	<i>De orta vocata del Obrer.....</i>	65
XXXX.	<i>Qualiter homines populati in campo Sanctarum Crucum sunt vassalli solidi monasterii.....</i>	66
XXXXI.	<i>Qualiter vassalli populati in campo de Solerio et de Turri, ubi est Aqua Murcia sunt vassalli solidi monasterii.....</i>	67
XXXXII.	<i>Qualiter monasterium fundatum est in dicto campo Sanctarum Crucum et in ipso habet omnimoda iurisdictionem .....</i>	67

Incipit liber primus huius Compendii in quo tractatu de fundatione monasterii Sanctarum Crucum.

CAPITULUM I

De creatione mundi.

Omnipotens Deus volens reintegrare de populatione regni celestis factam ob culpam rebellionis primi angeli plasmavit hominem rectum, iustum, sapientem et innocentem ipsumque posuit in paradiso voluptatis ut operaretur illud. Sed quare trangessus fuit perceptum divinum eiecit eum dominus a paradiso cum Eva sua uxore ut operaretur terram crevitque in suis generationibus ut sibi fuit permissum a Deo et repleta extitit terra ex semine Ade.

CAPITULUM II

De diluvio in quo semel perit mundus.

Post mortem Seth, filii Ade, homines derelinquentes iusticiam recte vivendi inmiscuerunt se variis concuspiscenciis carnis, vivendo dissolute nec non comitendo plurima vicia et crimina, propter que Deus dixit se fecisse hominem penituisse unde volens purgare teram ab ipsis nefandissimis viciis induxit aquas diluvii per quas perire fecit omnem carnem animarum habentem et spiritum vite reservatis in archa iussu Dei facta Noe ex eo quare iustus inventus fuit cum uxore sua et suis tribus filiis Cham, Sem et Jafet cum uxoribus eorum.

CAPITULUM III

De edificatione turris Babel que dicitur turris Babilonie.

Cum nutu Dei aqua diluvii cessassent et reverse fuissent ad suum loco egresso, Noe de archa cum uxore sua et tribus suis filiis cum suis uxoribus edificavit, Noe, altare Domino offerens holocaustum ipsi vero Deo, ex cuius odore placatus Dominus benedixit eos ut crescerent et multiplicarent et replerent terram. Sic quod genus humanum crevit in magna et maxima multitudine. Et

ad memoriam reducentes diluuium transactum dixerunt unusquisque proximis suis edificemus nobis turrem cuius cacumen tangat celum ut resistere valeamus virtutibus supra celestibus ne reiterato inducant super nos aquas diluuii. Et ceperunt edificare turrem immense altitudinis. Deus vero intelligens eorum cogitationes vanas et frivolas percussit eos in lingua, sic quod in edificando unus non intelligeret quid alius loqueretur ob quod compulsi necessitate oportuit eos dispergere per universas partes terre, taliter quod illi qui erant unius lingue in unam partem et alii alterius lingue in aliam partem populati et dispersi fuerunt.

CAPITULUM IIII

De populatione Ispanie.

Tubal cum sua gente et qui erant unius lingue aplicuerunt ad partes Europe et populavit se cum sua gente in montibus Pireneis gentemque suam vocavit ex nomine suo tubalentes. Sed quare creverunt in multitudine magna populaverunt se circa rippa fluminis Yberis, a quo sumpto nomine vocati fuerunt Yberenses, obmisso nomine Tubalis sed de post crescentes in maiori et maxima multitudine sumentes nomen ab stella sperus et a paludibus fuerunt vocati Ispalensis. Et sic populata fuit Ispania que postea fuit destructa ab Hercule et de post per romanos. Sed ispani vocatis fratribus suis gothis ab insula cete nunc vocata Scotia vindictam sumpserunt de romanis. Et post diversas guerras et conflictus destructa Roma ispani quieverunt in pace, eo quare tempus pacis per prophetas prenosticatum patriarchis promissum et ab angelis denunciatum appropinquabat.

CAPITULUM V

Qualiter ispani receperunt fidem christianitatis.

Cum venisset plenitudo temporis quod fuit patriarchis promissum per prophetas pronosticatum et a iustis quam diu expectatum Altissimus Deus Pater, Filium suum unicum et cum ipso Coeternum misit in terris ex utero intemerato virginis gloriose Marie eum nasci volens, qui cum diu conversatus esset inter gentes

et innumeras gratias eis largita fuisset eorum infirmos curando, mortuos suscitando, dimones eiciendo et effugando, iudei ex invidia eum persecuti sunt, ipsum iniuriando et diffamando tandem crucis patibulo affixus pro salute generis humani dirissimam mortem sustinere voluit, set ruptis vinculis mortis terra die de morte ad eternam vitam surrexi et quadragesimo die a sua resurrectione propria virtute suis concernentibus apostolis et discipulis in celum ascendit. Et quinquagesimo die carisma Spiritus Sancti suis apostolis et discipulis largiflue tribuit tunc confirmati ex gracia Spiritus Sancti dispersi sunt per universum mundum predicantes evangelium Christi. Beatus, autem, Iacobus apostolus iens in partes Hispanie docebat ispanos fidem Christi set paucos ibi convertat, factum autem post temporis lapsum quod ad predicatiorem et doctrinam diversorum sanctorum et sanctarum ispani fuerunt conversi ad christianitatis fidem et edificatis ecclesiis Deus ibidem laudatur et benedicitur et in sancto sacrificio adoratur.

CAPITULUM VI

De prodicione comitis Iuliani et introductione sarracenorum in Hispania.

Illo tunc temporis Hispania regebatur sub dominio unius imperatoris seu principis et accidit que unus imperator iuvenis dominabatur, qui ob magna devocionem anelabat ad augmentationem christianitatis. Iste invenis imperator suum congragavit consilium generale in quo fuit decisum ut imperator suos mitteret embaxiatores ad reges Barbarie qui cum ipsis regibus tractarent ut Christi fidem susciperent, dictus, vero, imperator confidens de comite Iuliano, qui tunc temporis dominabatur comitatu Granate, et quare videbatur multum devotus et quare erat suus avunculus ad dictam legationem elegit, qui comes predictam legationem gratanti animo acceptavit, et cum pervenisset ad prefatos reges Barbarie, exposita sua legatione, predicti reges dicto comitis vilipenderunt. Et data roiali repulsa reversus dictus comes ad curiam imperatoris et facta relatione imperatori remeavit ad suum comitatum. Quem cum sua uxor vidisset querelose conquesta est asserens quod imperator pecierat ut rem illicitam cum ipso comitteret. Qui comes dans fidem verbis sue uxoris concepto rancore contra imperatorem cogitavit vindictam in ipso facere regressusque ad curiam imperatoris tractavit in dolo

de regressu ad predictos reges asserens quod retinuerant tempus deliberandi ad respondendum petitis per imperatorem, dictus vero imperator iustius ranchores et malivolencias sui avunculi reiterato missit ipsum ad predictos reges. Comes, vero, obmissa sua legatione tractavit cum ipsis regibus de destructione Ispanie promittens quod si certam partem eidem comiti relinquerent daret eis intratam. Tunc ipsi reges promisserunt comiti quicquid petebat solum quod eis daret intratam. Tandem predicti reges fulsiti adiutorio dicti comitis transfretaverunt mare strictum, quod tunc temporis sub dominio dicti comitis erat. Et intrantes Ispaniam in magna multitudine, ruptis pactis comiti, post magnas guerras et conflictus ipsam terram Ispanie obtinuerunt, eiectis cristianis, ecclesiis dirutis, proculpulso cultu cristiano, et Mafumet eorum propheta ibi laudabatur et colebatur. Et sic terra Ispanie per multum tempus fuit subiecta dominio sarracenorum qui ipsam dominari inceperunt in anno incarnationis Domini ·DCCXVII°.

CAPITULUM VII

De Karolo Magno, imperatore.

Deus, videns terram Ispanie subiectam esse sarracenis privatamque a suo cultu eam volens eripere a postestate et dominio sarracenorum, suscitavit spiritum nobilissimi viri Karoli Magni, qui in Francia regnare incepit in anno Dominice incarnationis ·DCCLXIII°·. Iste imperator, anelans ad augmentationem cultus cristiani, congregavit exercitum magnum instranque terram Ispanie ad debellandum maures, ubi multi cristiani pro exaltacione nominis Christi passi fuerunt interfecta multitudine sarracenorum. Post diversos conflictus et prelios pluraque castra, civitatis et villas a potestate sarracenorum ereptas et cultui divino restitutis succedentibus aliis arduis negociis sui imperii remeavit ad propria sarracenis nedum a terra Ispanie perfecte eiectis.

CAPITULUM VIII

De primo comite Barchinone.

Postquam Ludovicus, filius Karoli Magni abstulit civitatem

Barchinone a potestate sarracenorum, que civitas capta fuit per predictum Ludovicum in anno Domini ·DCCCI^o, post diversa curricula temporum in predicta civitate et toto comitatu fuit factus comes Borrellus. Temporibus huius comitis mauri recuperaverunt predictam civitatem in anno Incarnationis Domini ·DCCCCLXXXV^o. Mortuo dicto comite successit in comitatu Raymundus, eius filius. Iste comes accessit ad dominum Papam et petiit adiutorium sibi fieri contra sarracenos qui terram Cathalonie sui comitatus occupatam tenebant. Dominus Papa concessit dicto comiti ob contemplacionem acquisitionis fiende omnes decimas tocius patrie Cathalonie, quas dividere valeret inter milites sibi auxilium prebentes in dicta adquisicione. Obtenta dicta gratia, prefatus comes, intravit Alamaniam et in sui adiutorium congregavit multos milites, inter quos fuerunt duo genera nobilium et de parentela imperatoris, quorum unus vocabatur Dapifer, alter Alamannus. Set capta civitate Barchinone, qui Dapiferi sumpto nomine a monte Catheno, deinde vocati fuerunt de Monte Catheno. Et qui Alamanni de Cervelione vocari voluerunt sumpto nomine a monte Cervilionis. Predictus comes adiutus a dictis nobilibus multa mala intulit sarracenis continue, ipsos debellando, civitates, castra, villas auferendo et sic in servicio Dei vivens suos dies extremos clausit in senectute bona et sancta.

CAPITULUM VIII

De comite Raymundo Berengarii qui fuit princeps Aragonie.

Obmissa genealogia comitum Barchinone, cum non multum faciat ad propositum huius operis, solum modo narrabo hic aliquas gestas factas temporibus Raymundi Berengarii, comitis Barchinone et principis Aragonie. Iste comes sicut erat elegans et pulcher in dispositione sui corporis, ita animosus et ardens erat in gestis armorum, nam incessanter et continue pugnabat contra sarracenos civitatis, castra, villas eis auferendo et sectam mafumeticam annullando et cultum divinum pro posse suo augmentando, captis civitatibus Dertuse et Ilerde in anno Domini ·M^o·CXLIX^o. Ipse comes scire voluit quis suorum nobilium et militum in dictis conquestis interfuit et adiutorium eidem pribuit et cum nulla mencio fuisset facta de nobili Guillermo Castro Veteris, prefatus comes de dicto nobili Guillermo non recte loquebatur, ymo in eius ausencia eum

redarguebat de inconstancia animi et servitutis, qua sibi erat astrictus et obligatus saltem ratione naturalitatis. Nobilis Guillelmus de Monte Catheno, affectans iram Domini comitis mitigare in favorem dicti Guillelmi sic est locutus: "Excellentissime princeps vestra benignitas non debet irasci contra prefatum Guillelmum, nam ipse est aliquantulum difformis in dispositione sue faciei et ideo veretur apparere in vestra presencia". Sed aliqui emuli malivoli, qui presentes ibi [aderant] non ita retulerunt ipsi Guillelmo Castro Veteris. Set econtra retulerunt asserentes que cum dominus comes iratus esset contra predictum Guillelmum ipse Guillelmus de Monte Catheno plus animaverat dictum comitem ad iram. Et sic dictus Guillelmus Castri Veteris concepto rancore contra dictum Guillelmum de Monte Catheno tractare cepit intra se qualiter de ipso se vindicaret.

CAPITULUM X

De captione nobilis Guillelmi de Montecatheno.

Cum nobilis Guillelmus de Monte Catheno recederet a curia domini comitis qui tunc temporis Ilerde erat, iter suum faciens ad castrum suum de Montecatheno, transiens per aquam de Noya, obvium habuit dictum Guillelmum Castri Veteris. Et dictus Guillelmus de Monte Catheno, ignorans malivolenciam predicti Guillelmi, salutavit eum. Set ipse Guillelmus ad eius salutacionem nil respondit. Ymo sic est affatus domine Guillelme pro certo vobis ostendam quod sum ita bonus homo quam admodum et vos et incontinenti arripuit ipsum secumque duxit ad castrum de Rosanis. Ibi inclusit eum, in carcere ponendo, in staca sive cep. Et eum sic captum tenuit.

CAPITULUM XI

Qualiter archiepiscopus Terrachone visitavit in carcere Guillelmum de Monte Catheno.

Illis diebus preerat archiepiscopatu Terrachone frater prefati Guillelmi Castri Veteris, qui cum audisset quod suus frater apersonaverat dictum nobilem Guillelmum Montis Catheni in in

visere fratrem suum postque diu habito colloquio cum fratre suo accessit ad castrum de Rosanis, et intrans carcerem ubi prefatus Guillelmus de Monte Catheno captus detinebatur, salutavit eum in dolo et reposuit se super stacam sive cep, cui dictus Guillelmus de Monte Catheno dixit domine archiepiscopo: “Vellem vos rogare quethenus induceretis fratrem vestrum ut solvat me a captione, qua me detinet captum cum nullam causam habeat saltem rationabilem vel si non ex toto me vult solvere ad minus alleviet me, quare ista captio magis est rusticorum quam nobilem”. Cui archiepiscopus: “Non est opus inquit ut petam a fratre meo quod alleviet vos cum sit in mea potestate. Et accepto modico”. Sin dipendio obstulit modicum frustrum ligni a dicta staca dicens: “Nunc estis alleviatus”. Et dictus nobilis Guillelmus sic inquit archiepiscopo: “Quam plurimas gracias de vestra alleviatione”. Habens in suo proposito vindicandi se cum locus aderit de tanta iniuria sibi derrisorie facta.

CAPITULUM XII

De liberatione dicti nobilis de Guillermi de Monte Catheno a carcere.

Prenominatus Guillelmus Castri Veteris unicam habebat filiam vocatam Guillemmam, quam cupiebat tradere in uxorem dicto nobili Guillelmo de Monte Catheno, unde tractare ceperit cum amicis dicti nobilis promittens quod, si ipsam vellet ducere in uxorem, non solum liberaret eum a captione set et ipsam filiam suam heredem feceret post suam mortem de omnibus castris, villis et locis suis. Qui dictus nobilis dicto matrimonio consenciens ipsam in uxorem duxit ex qua procreavit tres filios scilicet Guillelmum, Raymundum et Berengarium. Et sic dictus Guillelmus fuit liberatus a captione.

CAPITULUM XIII

Qualiter dictus nobilis Guillelmus de Monte Catheno interfecit archiepiscopum Terrachone.

Cum dictus archiepiscopus citatus fuisset a domino Papa et

iter suum faceret versus Romam, transiens per terminos castrum de Monte Catheno, denunciatum fuit nobili Guillermo, qui tunc temporis in suo castro erat. Et recordatus iniurie derisorie sibi facta per predictum archiepiscopum illo tunc temporis dum erat captus in ira fremuit et acceptis armis obviam exivit archiepiscopo, mandans omnibus suis militibus et scutiferis nequis eorum manus mitteret in predictum archiepiscopum, solus sacrilegus esse volens. Cum autem aporinquasset archiepiscopo sic inquit domine archiepiscopo: "Recordamini qualiter alleviastis me a captione qua detinebar per vestrum fratrem. Est nunc hora quod pro retributione tanti beneficii alleviem vos a laboribus presentis vite". Percussusque cum lancea et infixata in corpore dicti archiepiscopi ibidem mortuus cecidit. Et dictus nobilis Guillelmus reversus fuit ad suum castrum de Monte Catheno. Cum vero sua uxor vidisset ipsum suum maritum turbatum una cum suis militibus et scutiferis, petiit ab uno illorum quare sic turbatus erat dominus et vir suus, qui ei respondit quod ideo erat sic turbatus ex eo quare interfecerat archiepiscopum Terrachone. Illa audiens quod vir suus interfecerat suum avunculum arripuit duos filios suos et dicti nobilis conataque fuit prohibere eos per fenestram castrum, sed prohibita ab uno servitore sui mariti rem male conceptam ad effectum non perduxit. Et cum nunciatum fuisset dicto nobili Guillermo illicitam rem et inhumanam quod sua uxor volebat perpetrare statim restituit eam patri suo cum proposito nunquam recuperandi.

CAPITULUM XIII

De fuga dicti nobilis Guillelmi de Monte Catheno a Cathalonia.

Excellentissimus comes Barchinone audita morte archiepiscopi Terrachone persecutus fuit dictum nobilem ad hoc ut de ipso iusticiam condignam faceret. Sed dictus nobilis fugiendo iram comitis venit in Aragoniam et obtento guidatico presentavit se regi. Rex videns dictum nobilem exhilaratus est sciens ipsum providum in armis strennum et multum sapientem. Et post aliquos dies rex fecit dictum nobilem senescallum sue gentis armorum. Comes vero videns quod dictum nobilem habere nequibat accepit ad suas manus omnia castra, villas, mansiones ceteraque alia bona dicti nobilis.

CAPITULUM XV

De morte regis Aragonum.

Rex Aragonie, vocatus Sanctius de Sobarbre, filius Remiri, regis Aragonie, obsedit civitatem Oscensem que tunch temporis erat sarracenorum, in qua obsidione percussus cum sagitta letali mortuus est. Relictis tribus filiis, scilicet, Petro, Ildefonso et Remiro. Quem Remirum ante eius mortem fecerat monachum in monasterio Sancti Victoriani, ordinis Sancti Benedicti, scilicet, quare dominus Petrus, qui primo regnavit et dominus Ildefonsus qui regnavit post dominum Petrum, mortui fuerunt liberis non relictis, aragonenses extraxerunt dominum Remirum a dicto monasterio Sancti Victoriani feceruntque eum regem et dederunt sibi uxorem neptam comitis Petri ex qua procreavit filiam nomine Petronillam. Et de post dictus dominus Remirus reversus ad suam mongiam in ibi laudabiliter suos dies ultimos clausit in anno Domini millesimo centesimo tricesimo septimo.

CAPITULUM XVI

De tractatu matrimonii comitis Barchinone cum Petronilla, filia regis Aragonum.

In anno Domini millesimo centesimo tricesimo sexto Aragonenses congregaverunt consilium generale dicto domino Remiro, presente, in quo consilio tractaverunt cui dare possent filiam regis qui talis esset, qui valeret garrificare contra sarracenos eis infestos. Et in ipso consilio presens fuit dictus Guillermus de Monte Catheno. Et cum dictum consilium celebraretur in discordia, prenominate nobilis Guillermus surrexit in medio consilii sicque affatus est: "Reverendi patres et viri nobilissimi ac preclarissimi, certi estis quod nos habemus prope unum nobilissimum convicinum comitem Barchinone in armis strenuum, in consiliis providum et qui cotidie virilissime pugnat contra sarracenos nam ut bene stitis non est diu abstulit ab eis civitates Dertuse et Ilerde. Cui meliori dare poterimus filiam regis qui nos valeat vindicare de nostris inimicis et de iniuriis nobis illatis per sarracenos". Placuit consilium dicti nobilis Guillermi omnibus aragonensibus. Et statim ordinaverunt quod dictus nobilis Guillermus esset legatus et nuncius huius matrimonii dantes eidem plenam potestatem ipsum matrimonium firmandi.

CAPITULUM XVII

De adventu dicti nobilis Guillermi de Monte Catheno ad comitem Barchinone.

Accepta plena potestate sue legationis et firmandi predictum matrimonium prenominatus nobilis iter suum fecit versus civitatem Barchinone ubi dictus comes erat. Et captata hora qua dictus comes posuisset se ad mensam quasi in fine prandis dictus nobilis stans preforibus palatii dixit ianitoribus: “Nunciate domino meo comiti quod ego sum hic, et peto licenciam intrandi ut sibi exhibeam reverenciam”. Quod cum dominus comes audisset dictum Guillermmum esse ad ianuas sui palatii admiratus valde cepit cogitare quare nisi esset causa utilis sibi et sui comitatus predictus nobilis non esset ausus venire coram eo. Et concessa licencia intrandi, cum dictus nobilis venisset coram eo et vellet sibi osculari manus, dictus dominus comes retraxit eas eique dixit cum indignatione: “Quo ausu temerario ausus es apparere in mei presencia cum scias te esse constitutum in iram et indignacionem meam”. Cui inquit dictus nobilis: “Excellentissime princeps quare venio ad vos pro excellentiori legacione facta post legacionem factam per archangelum Gabrielem ad virginem gloriosam, ausus sum me presentare vestris aspectibus”. Tunc comes surgens a mensa intravit cameram cum dicto Guillermo scire affectans ab eo que res erat pro qua venerat. Et ille inquit: “Excellentissime princeps, prelati, nobiles, milites, cives Aragonie offerunt vobis filiam regis in uxorem cum toto regno in dotem”. Cui dominus comes dixit: “Guillherme, genus tuum fuit semper fidele comitibus predecessoribus meis, video enim quod tu a simili es fidelis et vis assimilari predecessoribus tuis. Quare ego accepto legacionem tuam et expresse concentio in dicto matrimonio. Et pro remuneratione tuorum laborum restituo tibi in integrum omnia bona tua que legitime amiseras propter scelus per te perpetratum”. Et sic dictus nobilis fuit restitutus in omnibus suis bonis.

CAPITULUM XVIII

Qualiter comes Barchinone intravit Aragoniam ad consumandum matrimonium.

Cum dominus comes acceptavisset dictam legacionem, dato assensu in dicto matrimonio, congregavit suum generale colloquium

ubi presentes fuerunt prelati, barones, milites, cives, villenses sui comitatus et exposuit coram omnibus quod iturus erat in Aragoniam causa ducendi in uxorem filiam regis Aragonum. Quare monebat eas ut honorifice se parent ad sociandum eum. Tunc omnes exhilarati de honore sui domini quilibet secundum suum statum paravit se ad sociandum eorum dominum. Aragonenses ut sciverunt quod comes veniebat exierunt ei obviam et cum in enarrabili honore receperunt eum et duxerunt ad civitatem Cesaragustanam ibique celebravit et consumavit suum matrimonium. Et accepta possessione de toto regno suas celebravit generalis curias in quibus unio facta fuit regni Aragonie et Principatus Cathalonie.

CAPITULUM XVIII

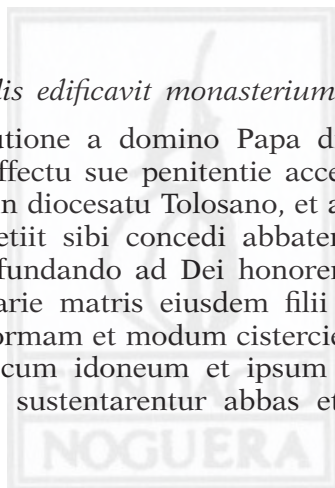
De absolutione dicti nobilis Guillermi de Monte Catheno de morte archiepiscopi a domino Papa.

Dictus vero nobilis Guillelmus de Monte Catheno ductus compunctione de morte archiepiscopi inivit Romam pro obtinenda absolutione de dicta morte archiepiscopi. Sed dominus Papa non de facili ipsum absolvit, eo quod scelus perpetratum erat valde orribile. Et quare dictus nobilis presentabat in magna compunctione, tunc dominus Papa videns eius contritionem, absolvit eum, dans eidem in penitencia ut edificaret unum monasterium ordinis Cisterciensis, dotando ipsum honorifice de suis bonis.

CAPITULUM XX

Qualiter dictus nobilis edificavit monasterium in Valle Laureana.

Obtenta absolutione a domino Papa dictus nobilis cupiens dare operam cum effectu sue penitentie accessit ad monasterium Grandissilve, situm in diocesatu Tolosano, et ab abbate et conventu ipsius monasterii petiit sibi concedi abbatem et conventum pro monasterio noviter fundando ad Dei honorem et sub invocatione gloriose Virginis Marie matris eiusdem filii domini nostri Ihesu Christi, secundum formam et modum cisterciensis ordinis, offerens eidem assignare locum idoneum et ipsum monasterium dotare de suis bonis unde sustentarentur abbas et monachi in eorum vite necessariis.

CAPITULUM XXI

De concessione abbatis Grandis Silve.

Dictus vero abbas Grandis Silve, consilio habito cum suo conventu, dicto nobili concessit sibi dare abbatem et conventum pro dicto novo monasterio, primo habita possessione de loco ac facultatibus assignando pro sustentatione vite et onerum abbatis et conventus in ipso loco advenientium.

CAPITULUM XXII

De possessione accepta loci de Vallelaurea ubi monasterium edificabatur.

Predictus nobilis¹ locum assignavit pro prefato monasterio edificando una cum filiis suis Guillermo, Raymundo atque Berengario in eorum honore, quem habebant apud montem de Cerdanyola, cum omnibus suis adiacentiis et terminis hereditario iure perpetuo possidendo ipsumque locum tradiderunt in posse reverendi abbatis dicti monasterii Grandis Silve introducentes in possessionem pacificam dominos ac venerabiles fratres^a Guillermum, priorem Sancte Marie Grandis Silve, et fratrem Guillermum de Monte Pesullano dictam possessionem recipientes et acceptantes.² Iste frater Guillermus de Monte Pesullano fuit vir nobilis et magnificus in mundo, nam dominus fuit tocuis baronie Montis Pesullani, qui omnibus renunciavit et ex intima devotione quam habebat ad sanctum Bernardum, tunc viventem,³ effectus fuit monachus monasterii Grandis Silve. Iste fratri Guillermo sanctus Bernardus apparuit in ora sui transitus ostendens ei viam per quam evolavit in celum. Dederunt eciam dicti nobiles ac possessionem tradiderunt dictis^b priori et fatri Guillermo campum in rivo Maiori ad faciendum ortum, prout hec et alia possunt liquide videri per instrumentum publicum actum pridie nonas decembris anno Domini ·M^o·CL^o; dederuntque et assignarunt ac possessionem tradiderunt eidem monasterio et abbati eiusdem unum molendinum pro libero et

---

1. Fort en la seva transcripció canvia el contingut del document i hi posa, i no sabem per què, "Nobilis Guillermus de Monte Catheno..." FORT I COGUL, *El senyoriu...*, p. 43.

2. FORT, *El senyoriu...*, p. 43, *accipientes*.

3. FORT, *El senyoriu...*, p. 43, *vivencium*.

franco alodio⁴ et unum ortum ut in instrumentis inde confectis laciis explicantur quorum unum factum fuit regnante Ludovico, iuniori, anno regni sui ·XVII· est in anno Domini M^o.CLV^o. Aliud instrumentum factum fuit in anno Domini ·M^o.CLXI^o. Et eciam dictus nobilis Guillermus dedit et assignavit et promisit dare quolibet anno in manu et posse predicti nobilis fratris Guillermi de Monte Pesullano pro sustentatione dictorum abbatis et conventus unde alimentarentur in quolibet anno ·D· quarterias ordeï pulcri et nitidi a festo sancti Iohannis Baptiste usque ad festum sancti Felicis recipiendas, quasquidem quarterias ordeï assignavit super molendinis Montis Catheni et dominicaturis Sancti Minati et Sancti Marcialis et decem caficios vini. Quas quarterias et vinum dictus venturus abbas et conventus novi monasterii Vallis Lauree perciperent, haberent et possiderent tantum et tamdiu quousque⁵ adquisiverint tot redditus unde supportare possent⁶ onera necessaria et eis incumbentia, ut clare et liquide constat per instrumentum publicum actum ·XVII·⁷ kalendas ianuarii anno Domini ·M^o.CLII^o.^c

a. *Escrit a sobre.* b. *De dictis fins a tradiderunt a peu de pàgina amb un senyal d'intercalar.* c. *La datació està subratllada.*

CAPITULUM XXIII

De electione abbatis Valle Lauree.

Tunch abbas Grandis Silve cercioratus a relatione sibi et suo conventui facta per prefatos, videlicet, priorem Grandissilve et fratrem Guiller mum de Monte Pesullano, nobilem, de competencia loci et assignacione redditum elegit in abbatem unum suum monachum vocatum Petrum, qui fuit primus abbas monasterii Sancte Marie de Valle Lauree; tradens eidem abbati duodecim monachos et tres conversos ipsos absolvens ab obediencia qua sibi erant astricti, percipiens ut obedienciam prestarent pro predicto monasterio regendo⁸ noviter electo. Qua obediencia prestita predictus noviter electus et provisus profectus fuit cum suis monachis et conversis in Cathaloniam pro regendo⁹ dictum monasterium noviter edificatum.

4. FORT, *El senyoriu...*, p. 44, *alodio*.

5. FORT, *El senyoriu...*, p. 44, *quovisque*.

6. FORT, *El senyoriu...*, p. 44, *possint*.

7. FORT, *El senyoriu...*, p. 44, *XVIII*.

8. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *reverendo*.

9. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *regendum*.

Et sic fuit nominatum et fundatum monasterium de Valle Laurea in loco predicto.

CAPITULUM XXIII

De mutatione monasterii apud Anchosam.

Quia locus de Valle Laurea, ubi prefatum monasterium extiterat¹⁰ fundatum, erat valde angustum et prefati abbas et monachi facultatem non habebant ampliandi si propter vicinitates et habitaciones hominum a quibus ardenti¹¹ animo affectabant eam separati, ut cum tranquillitate animi et sine perturbatione Deo servire possent, scientes dictum excellentissimum comitem Raymundum Berengarii habere affectionem devotam erga ipsos, ipsum supplicarunt ut in sua patria eis locum idoneum assignaret ubi suum valerent mutare monasterium. Qui dictus excellentissimus princeps dedit et assignavit in termino castri de Villa de Mager locum vocatum Speluncha de Anchosa cum certis afrontationibus ibique dictis abbati et conventui monasterium edificavit¹² ut de dicta donatione clare apparet per instrumentum publicum¹³ factum anno ab incarnatione Domini ·M^o·CLIII^o. Affrontat atque terminus dicte Spelunche de Anchosa a parte orientis in colle del Corral et vadit al castellar, a miridie in ipsa rupe de la Sabrosa et sicut vadit ipse rupes usque ad occidentem ad ipsum Claperol et sicut aque versantur versus ipsam Speluncham versum ad collum del Aladern et per ipsas rupes de valle de Cerveres sicut aque versant ad ipsum Portell de Alech¹⁴ et aparent dicte afrontaciones per instrumentum factum quinto kalendas aprilis anno ab incarnatione Domini ·M^o·CLIII^o. Et quare¹⁵ nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione predictum castrum de Villa de Mager tenebat in feudum pro predicto domino comite. Ipsam donacionem pro suo interesse per modum donationis laudavit et donavit cum publico instrumento semper valituro, acto et facto anno Dominice Incarnationis ·M^o·CLV^o. ibique per predictum dominum comitem monasterium fuit edificatum.

10. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *existerat*.

11. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *ardente*.

12. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *edificandi*.

13. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *omet publicum*.

14. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *Alete*.

15. FORT, *El senyoriu...*, p. 46, *quia*.

CAPITULUM XXV

De campo Sanctarum Crucum ubi postea fuit mutatum monasterium.

In confinibus diocesatus Terrachone et diocesatus Barchinone erat quidam¹⁶ campus in contradictione, nam episcopus Barchinone asserebat ipsum campum fore infra limites castrum de Albano, et cum dominus episcopus dictum suum castrum dedit in feudum iam illo tunch retinuit sibi predictum campum ut in instrumento infeudationis clare liquet acto anno ·XXIIII°. regnante Leotario est annus Incarnationis Domini ·DCCCCXXXVI^o. Et dominus Geraldus Alamanni, dominus Montis Acuti, dicebat ipsum campum esse infra limites castrum Montis Acuti. Et sic ex ipsa controversia dictus campus erat heremus et incultus et illo tunch vocabatur campus Contrarietatis. Sed propter habundanciam fontium in dicto campo emanantium multum habundabat in pratis occasione quorum pastores portuum¹⁷ Ceritanie ducentes greges suos ad iemandum in littore maris in dicto campo moram faciebant pascendo greges suos et sepiissime pernoctabant ibidem custodientes vigilias noctis super greges suos et multociens¹⁸ videbant in nocte clarescere luminaria hinc et inde et in crastinum facta luce diei ubi in nocte transacta luminaria clarescere viderant ibi cruces ponebant. Et quare totus ipse campus plenus erat crucibus obmisso nomine Contrarietatis fuit vocatus Campus de Crucibus. Abbas vero et monachi Vallis Lauree considerantes ipsum campum ita amenum et ad habendum fore graciosum petierunt ipsum campum eis dari et concedi intuitu pietatis a dominis castrum de Monte Acuto et ab episcopo Barchinone domino directorio et alodiaro castrum de Albano et a castlanis ditorum castrorum. Qui predicti domini ditorum castrorum ipsum campo dederunt et concesserunt eidem abbati et monachis cum omnibus iuribus et pertinenciis suis et cum decimis et primiciis aliisque iuribus universis et cum suis affrontacionibus, que sunt per illam viam que exit de Celma et vadit ad Sanctum Petrum de Gayano et per ipsam aquam de Gayano usque ad torrentem de Robione et sic ascendendo per ipsum torrentem usque ad predictam viam que exit de Celma, ut constat de dicta donacione facta per prefatum dominum episcopum

16. FORT, *El senyoriu...*, p. 47, *quidem*.

17. FORT, *El senyoriu...*, p. 48, *portarum*.

18. FORT, *El senyoriu...*, p. 48, *multociens*.

Barchinone per instrumentum publicum factum ·VI°. idus augusti anno ab Incarnatione ·CLX^o. post mille et de donacione domini Geraldi Alamanni et suorum castlanorum cum eisdem iuribus et afrontacionibus per instrumentum conditum eodem die et anno.

CAPITULUM XXVI

Qualiter archiepiscopus Terrachone fecit impedimentum ut non edificaretur monasterium.

Abbas de Anchosis et monachi considerans ipsum locum de Anchosis fore valde egrestum in quo erat magna penuria aque, deliberatione inter eos habita decreverunt suum mutare monasterium in prefato Campo de Crucum vocantes illud monasterium Sanctarum Crucum, qui cum incepissent opus suum facere nunciatum fuit archiepiscopo Terrachone; qui archiepiscopo sciens prohibuit dicto abbati et monachis ne ibi suum edificarent monasterium asserens quod non erat licitum nec aliqui alteri edificare ecclesiam sive monasterium in suo diocesatu sine expresso concensu et licencia sui. Qua de causa prelibati abbas et monachi cessaverunt ab hedificacione operis monasterii iam incepti et retraxerunt se ad eorum grangiam vocatam de Valle Ursaria ibique morati fuerunt quoad usque provisum fuit per dominum papam ad quem recursum habuerunt ut ad singulare presidium eius sanctitatem supplicantes ut super predicta perturbacione remedium preberet opportunum.

CAPITULUM XXVII

De provisione domini Alexandri, pape, super edificacione monasterii.

Dominus Alexander, papa tercius, attendens supplicaationem abbatis et monachorum de Anchosis fore rationabilem et iuri consonam eorum supplicacioni benigne annuens per literas suas bulla plumbea in pendenti communitas que dare fuerunt Benevento secundo¹⁹ idus aprilis pontificatus dicti domini pape Alexandri anno ·MCLX^o. mandavit predicto archiepiscopo nec non episcopo Barchinone qui asimili asserebat prefatum locum fore infra limites

19. FORT, *El senyoriu...*, p. 50, *scilicet*.

sui diocesatus ut questioni concordiam et finem usque ad festum Assumptionis Beate Marie imponet, mandans per litteras suas eodem modo bulla plumbea inpendanti communitas abbati et fratribus de Valle Laurea ut neutri ipsorum scilicet archiepiscopo Terrachone et episcopo Barchinone iure parrochiali obedienciam vel reverenciam exhiberent donet determinatum fuisset ad quem illorum locus prefatus de iure debeat spectare que dare fuerunt ut supra.

CAPITULUM XXVIII

De provissione domini Urbani, pape, pro predicta edificacione.

Et nedum dicte provisiones perducte fuerant ad effectum predictus dominus Alexander, papa, viam fuit universe carnis ingressus, tunc idem abbas et monachi recursum habuerunt ad dominum Urbanum, papa, successorem immediatum dicti domini Alexandri, qui per litteras suas bulla plumbea inpendenti communitas que dare fuerunt Verone ·V^o· kalendas febroarii, pontificatus sui anno ·MLXI.^a Mandans eisdem archiepiscopo et episcopo ne iure parrochiali a dicto abbate et monachis obedienciam extorqueant, donec iudicatum sit amicabiliter²⁰ vel iudicialer²¹ ad quem illorum dictus locus spectat, nec non ab aliis inquisitionibus, vexationibus, exactionibus penitus desistant. Quibus provisionibus obtentis dictus abbas et monachi reiterato processerunt ad dictum monasterium in dicto campo hedificandum.

a. Any afegit posteriorment.

CAPITULUM XXIX²²

De pariliata de Solerio ubi erat lo Mallol.

Predicti abbas et monachi attendentes terminum monasterii esse strictum cupientes ipsum ampliare ultra terminum de Robione

20. FORT, *El senyoriu...*, p. 51, *amicabilem*.

21. FORT, *El senyoriu...*, p. 51, *iudicalem*.

22. FORT, *El senyoriu...*, p. 51, consta capítol XXX en lloc de XXIX. Suposem que és un error d'edició.

emerunt unum campum vocatum Campus del Soler, de quo quidem campo magna fuit controversia postquam per predictum monasterium fuit adquisitum, nam Aymericus de Spilles et Bernardus de Albano contradicebant abbati et conventui prefati monasterii asserentes ipsum campum ad ipsos iure hereditaris pertinere. Post multas vero questiones diu inter ipsas partes agitatas ipsi Aymericus et Bernardus donationem fecerunt eidem monasterio de prefato campo cum iuribus et afrontacionibus suis, que sunt ab oriente cum serra contigua ipsi campo uti aque versantur, a meridie in ipsos pilas antiquos, ab occiduo in flumine Gayani, a circio cum torrente de Robione,²³ ut sunt iste afrontationes sic ipsum campum dederunt et diffinierunt ut liquide constat ex instrumento ipsius diffinitionis facto nonas iunii anno Dominici Incarnationis ·M^o·CLXXVIII^o.

CAPITULUM XXX

De concambio campi Ville Rotunde ubi est olivare Aque Murcie.

Reverendus dominus Bernardus, episcopus Barchinone cum conventu suorum canonicorum permutavit et excambiavit cum domino Petro, tunch, abbate de Sanctis Crucibus et conventu eiusdem campum de Villa Rotunda, ultra Gayanum, nunc vero vocatur campus de Aquamurcia, confrontatus cum honoribus de Buada et cum serra versus ponentem, a circio cum honoribus Sancti Petri de Gayano, ab oriente cum flumine Gayani. Et cum eodem concambio laudavit et aprobavit emptiones factas citra rivum Gayani, ubi Aquamurcia sita est, et vinea del Mallol. Dictum campum cum suis afrontationibus excambiavit, et honores citra Gayanum laudavit et auctorizavit omnes²⁴ cum decimis et primiciis aliisque iuribus universis. Et receperunt ex dicto concambio a predicto abbate et conventu campum de Molleto cum molendino, orto et feixa²⁵ terre situatis in termino de Cerdanyola, territorii Vallensis, quos et que dictum monasterium habebat et possidebat ex donacionibus eidem monasterio factis per nobilem Guillelmum, dapiferi, sive Muncada et per Mirum de Molleto, ut in instrumento

23. FORT, *El senyoriu...*, p. 52, *Rubione*.

24. FORT, *El senyoriu...*, p. 53, *omnia*.

25. FORT, *El senyoriu...*, p. 53, *feixa*.

ex dicto concambio facto liquide concernitur²⁶ acto nonas ianuarii anno Dominice Incarnationis ·M^o·CLXXVIII^o.

CAPITULUM XXXI

De monte ubi est petraria.

Est quidam mons situatus in capite campi Sanctarum Crucum versus oriente vocatus mons Petrarie, qui mons est contiguus termine prelibati monasterii, quem habebat et possidebat Geraldus de Monte Acuto. Predictus Geraldus eundem montem dedit et assignavit eidem monasterio cum iure, decimarum aliisque iuribus universis et cum suis affrontationibus, ut in instrumento publico laciis explicatur confecto quarto nonas iunii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·CLXXXVIII^o.

CAPITULUM XXXII

De incorporatione monachorum Sancti Petri^a de Gayano.

Dictum vero monasterium nullum terminum habebat ultra flumen Gayani versus ponentem ubi possent honores suos ampliare nisi solum modo et dum taxat ea que adquisierat a monachis Sancti Petri de Gayano, qui monachi, de licencia domini pape, incorporaverunt se cum suis bonis mobilibus et immobilibus ipsi monasterio Sanctarum Crucum. Ipsi monachi Sancti Petri inter alia possidebant pariliatas²⁷ franchas et immunes a prestatione decimarum²⁸ et primiciarum sicut sunt confrontate a capite campi vocati dels Ordials, tendendo per medium paraliatarum usque ad caput serre. De istis paraliatis monasterium est immune a solutione decime et primicie, nam archiepiscopus nec ecclesia Terrachone nil recepit in decimis et a simili modo rector ecclesie a Plano nil recepit in primiciis.

a. monachorum Sancti Petri *subratllat*.

26. FORT, *El senyoriu...*, p. 53, *concurritur*.

27. FORT, *El senyoriu...*, p. 56, *parielatas*.

28. FORT, *El senyoriu...*, p. 56, *omet decimarum*.

CAPITULUM XXXIII

De prima assignatione termini monasterii ultra flumen Gayani.

Ut per tactum²⁹ est dictum monasterium nullum terminum habebat ultra Gayanum, unde ab preces et rogamina excellentissimi principis regis Ildefonsi, qui devotionem viscerosam³⁰ gerebat ad abbatem et fratres prelibati monasterii, dominus Berengarius, archiepiscopus Terrachone, cum assensu sui capituli maxime pietatis intuitu actensi ad dictum monasterium terminum eidem monasterio assignavit, presente domino Raymundo, episcopo Barchinone, in hunc videlicet modum ponendo limitaciones a via que exit de campo Ville Rotunde, sic tunch vocato, que via transit inter laborationes operarii in capite cumbe minoris et laborationes Raymundi Stiva, que nunc vocitate³¹ sunt lo mas Porter et sic eundo per viam qua itur ad villam Sancte Marie de Plano usque in capite cumbe maioris et prolixioris, nunc vocata cumba Stremera, et sic eundo per horam predicte cumbe maioris usque ad viam qua itur ad Capram, transeundo per Sanctum Petrum de Gayano et ultra illam viam usque ad laborationes quas facit operarius Sancte Marie Sanctarum Crucum, ultra illam viam. Sic prefatus dominus archiepiscopus assignavit terminum. Hoc addito quod de omnibus expletis monasterium det et dare teneatur Ecclesie Terrachone duodecimam partem. Ab hac prestacione exhimere voluit cumbam de Guasch, nunc vocatam cumbam Operarii, sicut aque versant in ea usque ad flumen Gayani, de qua monasterium nichil tenetur dare nec Ecclesia Terrachone nichil possit petere ut de dicta assignatione facta per predictum dominum archiepiscopum liquide constat per instrumentum publicum factum ·VI°· kalendas aprilis anno ab Incarnatione Domini ·M^o·CXCIII^o·

CAPITULUM XXXIII

De secunda assignatione facta de dicto termino per dominum Guillermum, archiepiscopum Terrachone.

Mortuo predicto domino Berengario, archiepiscopo Terrachone, homines ville Sancte Marie de Plano, asserentes terminum assignatum

29. FORT, *El senyoriu...*, p. 56, *saltem*.

30. FORT, *El senyoriu...*, p. 59, *virtuosam*.

31. FORT, *El senyoriu...*, p. 59, *vocata*.

predicto monasterio per prefatum dominum Berengarium esse de eorum termino, sic quod in eorum preiudicio sine eorum concensu dictum terminum minime assignari debuisse, qua de causa ipsi homines ffitas diruerunt in limitibus dicte assignacionis positas. Ex qua dicti abbas et monachi monasterii recursum habuerunt ad dominum regem Iacobum, hic in monasterio sepultum, ad cuius preces dominus Guillermus tunch archiepiscopus reiterato eundem terminum dicto monasterio assignavit, videlicet, a via que exit a campo vocato de Villa Rotunda, nunch³² vocato de Aquamurcia, que transit inter cumbam minorem Operarii et laborationes Raymundi Stiva, que nunc vocantur mansus Porter, et si eundo per viam per quam itur ad villam Sancte Marie de Plano usque in finem dictarum laborationum inter cumbam minorem et cumbam prolixiorem, et eundo versus Fonte Calidas per Planum usque quo pervenitur ad clos³³ < >^a ubi fita posita est, revertitur ibi ad oram dicte cumbe prolixioris, que nunc vocata est cumba Stramera, et deinde vadit per oram illius cumbe usque ad viam de Capra que transit per Sanctum Petrum de Gayano et transit illam viam quousque pervenitur ad laborationes Berengarii Vidal et de na Savineta et ad terminum Pontis Armentarie; declarando ex eo quare dominus Berengarius, archiepiscopus, in sua assignatione, non declaraverat quousque se extendebat cumba de Guasch et termini a quibus dictum monasterium est immune a solutione decime. Ipse dominus Guillermus specificando declaravit sub hiis terminationibus scilicet quod a ponte novo incepto in Gayano ascendendo per devesam que est ante monasterium directe ad covam et de dicta cova usque ad caput cumbe de Guasch et de dicta cumba incipiendo a capite directe veniendo per oram cumbe aquis vergentibus in ipsa cumba usque occasum solis usque ad dictam viam qua itur ad Planum ad illa roquam que est in hora ipsius vie ubi crux sculpta est; et de dicta cruce ad fitam positam in capite cumbe minoris et descendendo per viam campi Villa Rotunde in flumine Gayani. Ut iste afrontatciones includunt predictum monasterium immune est a prestacione decimarum. Declaravit etiam predictus archiepiscopus cum suo capitulo quod terminus sic monasterio assignatus de cetero non vocatur nec sit terminus Sancte Marie de Plano sed sit et vocetur terminus monasterii Sanctarum Crucum

32. FORT, *El senyoriu...*, p. 60, *tunch*.

33. FORT, *El senyoriu...*, p. 60, *clas*.

et territorium Terrachone, et quod baiuli de Plano non ausi sint uti aliqua iurisdiccione, set ipsa iurisdiccione utantur et regant vicarii Terrachone. Et si forsan in dicto termino sic assignato fieri contingat populationes populores ibidem populati teneantur prestare fidelitatem archiepiscopo Terrachone. Super amprivis vero sic declaravit quod monasterium habeat adimprivium in terminio Sancte Marie de Plano ligna sindendi³⁴ super terram et sua animalia pascendi sine dampno ut est moris patrie istius et homines de Plano a simili habeant ipsum adimprivium in terminio monasterio assignato ab hoc tamen ademprivio exhemptam³⁵ voluit esse devesam que est ante monasterium, sicut est aquis vergentibus versus monasterium a torrente de les Graetes usque ad viam qua itur ad Capram supra Sanctum Petrum de Gayano, in qua devesa noluit prefatos homines de Plano habere aliquod adinprivium. Et in instrumento per alphabetum diviso liquide aparet acto anno Domini .M^o.CCCXII^o.

a. *Espai en blanc.*

CAPITULUM XXXV

Qualiter rector Sancte Marie de Plano nil recipit in primiciis in prefato termino monasterio assignato.

Post predictam assignationem de prelibato termino ultra Gayanum, Montserratus Aymirici, rector ecclesie Sancte Marie de Plano, asserebat se habere ius³⁶ recipiendi primicias in prefato termino ex eo quare dictus terminus sic monasterio assignatus erat infra limites sue parrochie et hoc sibi competebat tam de iure quam ex consuetudinde. Pars vero monasterii vitebatur se tueri ex prescriptione diuturna et etiam ex predictis concessionibus, nec non ex privilegiis papalibus nedum universo ordini Cisterciensi generaliter, sed ipsi monasterio Sanctarum Crucum specialiter concessis. Cum autem super dictis³⁷ primiciis diu extitisset litigatum, tam in curia romana quam coram domino archiepiscopo Terrachone, et alibi dicte partes volentes percere laboribus et expensis affectantes finem litigio dare et pars parti recognoscere bonam fidem, procuratores

34. FORT, *El senyoriu...*, p. 60, *scindendi*.

35. FORT, *El senyoriu...*, p. 61, *exhemptum*.

36. FORT, *El senyoriu...*, p. 61, *pro*.

37. FORT, *El senyoriu...*, p. 61, *supradictis*.

dicti Aymerici, rectoris predicti, attendentes ius questionis lucrandum esse a parte monasterii dicte questioni renunciarunt, imponentes scilencium sibi et dicto eorum principali et successoribus eiusdem in dicta rectoria de ulterius non petendo nec habere ius petendi dictas primicias interveniente decreto et auctoritate domini Eximini, archiepiscopi Terrachone, ut patet in instrumento acto et recepto Terrachone idus madii anno Domini ·M^o·CCCXIX^o.

CAPITULUM XXXVI

De decimo campi de Villa Rotunda vocati nunc campus Aque Murcie.

Et ut obvietur questionibus in successione temporum monendis et ne predictum monasterium ex negligencia vel in advertencia suo valeat fraudari iure super decimis campi vocati de Villa Rotunda, quem campus episcopus Barchinone prenominatus excambiavit cum abbate et conventu Sanctarum Crucum, cum nulla mencio facta sit de dicto decimo³⁸ et sit clarum et notorium quod omnes decime quarumvis laborationum ultra Gayanum sint et pertineant ecclesie Terrachone nisi privilegio se tueri possint. Idcirco ob favorem et intuitu pietatis dominus Berengarius, archiepiscopus Terrachone, cum suo capitulo dedit, concessit atque difinivit monasterio pretaxato omnes decimas et primicias ipsius campi vocati de Villa Rotunda, ut in ipsa carta concessionis facta, una cum aliis exhemptis locis, liquide aparet facta tercio kalendas augusti anno Domini ·M^o·CLXXXVIII^o.

CAPITULUM XXXVII

De campo dels Ordials.

Ipse dominus Berengarius cum suo capitulo concessit, dedit et assignavit eisdem abbati et conventui unum campum in quo seminari possint quatuor quarterie ordeï apud Sanctum Petrum de Gayano; qui quidem campus assignatus fuit inter viam qua itur ad Pontem Armentaria et flumen Gayani, subtus ipsam viam

38. FORT, *El senyoriu...*, p. 62, *dicta decima*.

versus ipsum flumen. Qui campus, nunc vocatus dels Ordials. In qua concessione prenominate dominus archiepiscopus voluit ipsum manasterium esse immune a solutione decimarum et primiciarum, ut constat in instrumento die et anno immediato capitulo supra allegato.

CAPITULUM XXXVIII

De conveniencia aque cequie molendinorum Ville Rotunde.

Quia in instrumento convencionis facto inter dominum Bernardum, episcopum Barchinone, et suum capitulum et dominum Ugonem, abbatem de Sanctis Crucibus et suum conventum, facta erat expressa mencio quod ipse dominus episcopus aquam de Gayano ducere valeret sine impedimento aliquo, quod pars monasterii facere minime valeret per ipsum campum de Solerio ad utilitatem ecclesie Barchinone citra Gayanum. Et sic dictus episcopus et homines de Villarotunda ipsa aqua usi³⁹ fuerunt per aliquod tempus pacifice et quiete usque ad tempus domini Ferrarii de Abella, episcopi Barchinone. Temporibus⁴⁰ istius domini Ferrarii, instigante inimico humane nature, exorta fuit questio inter predictum dominum episcopum et suum capitulum et homines de Villarotunda et de Montemacello et de Abrafim, ex una parte, et predictum dominum abbatem et monachos ipsius monasterii et homines Pontis Armentarie, de Ramonet, dels Gayans et de les Pobles, parte ex altera; ex eo quare dictus dominus episcopus hominesque Villerotunde, de Montemacello et de Abrafim asserebant quod dictum monasterium nullum ius habebat recipiendi aquam ab eorum cequia, causa regandi albaredas et honores monasterii, que subtus dictam cequiam sunt. Abbas vero et pars monasterii contrarium asserebant, ymo affirmabant quod ipsi semper usi fuerant pro libito voluntatis dicta aqua sine contradiccione alicuius persone. Et sic occasione prefate discordie subsecute fuerunt inter partes rixe vulnera neces aliaque diversa dampna et sperabantur sequi peiora nisi quare Deus providere voluit de remedio congruo et opportuno. Tandem ad tractatum domini Guillermi, presbiteri cardinalis tituli Quatuor Coronatorum qui tunch temporis in hiis partibus erat, dicte

39. FORT, *El senyoriu...*, p. 63, *usu*.

40. FORT, *El senyoriu...*, p. 63, *tempore*.

partes cupientes parcere laboribus et expensis compromiserunt et compromissum firmaverunt in posse honorabilium virorum Raymundi de Boxadors, canonici Barchinone, et archidiachoni Solstone, in ecclesia Urgellensis, et Bernardi de Olzinellis, legum doctoris et consiliarii domini regis. Qui dominus episcopus et capitulum hominesque Ville Rotunde, de Monte Macello et de Abraffim, et dominus abbas ac conventus ipsius monasterii hominisque Pontis Armentarie, de Ramoneto, dels Gayans et de les Pobles promiserunt stare dictis et pronunciationibus dictorum dominorum arbitratorum seu arbitratorum sub pena trium milium librarum, monete Barchinone. Domini, vero, arbitri et arbitratores ac amicabile compositores pronunciarunt et declararunt. Primo super dictam regadoram⁴¹ aque, quam dictum monasterium assuetum erat recipere a dicta cequia⁴² pro regandis dictis albaredis et honoribus subtus dictam cequiam, quod dictam regadoram⁴³ dictum monasterium recipiat incessanter sine interpellatione temporum et horarum libere et quiete sine contradiccione cuiusvis persone, ita quod recepta una regadora in uno loco non valeant recipere aliam regadoram⁴⁴ simil in alio loco quousque prima regadora restituta sit predictae cequie, et istam regadoram⁴⁵ recipiat sine impedimento aque remanentis in predicta cequia ad hoc ut libere valeat discurrere. Item declararunt quod libere recipiant illam aquam a dicta cequia quam assueti erant recipere ad opus bacie causa adaquandi canapum et linum et ad usque grangie Aquemurcie et etiam pro usibus molendini olei et istam recipere valeant omni impedimento et contradiccione cessante. Uterius declararunt, predicti arbitri et arbitratores, quod prefatus dominus episcopus et homine de Villa Rotunda valeant adaptare suam resclausam tocians quociens eis fuerit necessarium accipiendo⁴⁶ ramam de albaredis monasterii, non scapsando nec ad terram sindendo, nec non et eciam quod possint capere ligna a guarriciis monasterii petita prius licencia ab abbate vel priore, cellerario vel grangiaro Aquemurcie, et dicta licencia debet eis concedi. Aliter ipsi homines de Villa Rotunda possint dictas ramas

41. FORT, *El senyoriu...*, p. 64, *regaderam*.

42. FORT, *El senyoriu...*, p. omet *cequia*.

43. FORT, *El senyoriu...*, p. *regadera*.

44. FORT, *El senyoriu...*, p. 64, *regadera*.

45. FORT, *El senyoriu...*, p. 64, *regadera*.

46. FORT, *El senyoriu...*, p. 64, *recipiendo*.

et ligna sindere⁴⁷ et habere pro dicta resclausa, tamen non sunt ausi dicti homines habere stachas a dictis albaredis et guarricis nec sindere ramas ab albaredis,^a oliveris nec habere glebas a dictis albaredis nec a locis cultis. Et cavere debent omnino dicti homines ne propter refectionem dicti resclause sue impedimentum aliquod eveniat molendino monasterii vocato de la Obra. Voluerunt insuper dicti arbitri arbitratores ac amicabiles compositores quod in premissis sic per eos sentenciatis et declaratis, si pars una vel alia contrafecerit vel attemptare presumpserit pro qualibet vice, pars contrafaciens incidat⁴⁸ in penam triginta solidorum, de qua pena parti obedienti adquirantur due partes et officiali domini episcopi vel monasterii pro executione fienda tertia pars. Ut lacius hec et alia sunt expressata in instrumento dicte sentencie per alfabetum divisso. Que sententia lata fuit et per partes emologata die mercurii ·XV°· kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCCXXXIX^o·.

a. *Ratllat.*

CAPITULUM XXXIX

De orta vocata del Obrer.

In predicto campo Sanctarum Crucum est quedam pars terre vocata orta dels Destres. Homines termini de Albano ipsam ortam tenent pro prefato monasterio. Tenentur solvere decimam et primiciam integritur monasterio et eciam prestant certos census denariorum et quando possessiones vendentur, transportantur seu alienantur habet ibi monasterium faticham ut dominus directorius nec non emptor ipsius proprietatis solvit tertium avançatum. Dicitur atque tertium avançatum ex eo quare ultra precium quo proprietas venditur dominus habet in ipsi^a ipsum tertium et solvitur sic. Si proprietas venditur pro duobus solidis venditor habet ipsos duos solidos et ultra predictos duos solidos emptor solvit domino directorio unum solidum et sic solvitur tertium secundum quod minor vel maior quantitas est pro qua dicta proprietas venditur.

a. *Ratllat.*

47. FORT, *El senyoriu...*, p. 64, *scindere*.

48. FORT, *El senyoriu...*, p. 65, *incedat*.

CAPITULUM XL

Qualiter homines populati in dicto campo Sanctarum Crucum sunt vassalli solidi ipsius monasterii.

Vassalli populati in dicto campo Sanctarum Crucum sunt solidi vassalli ipsius monasterii et quocienscumque abbas eligitur et creatur noviter ad regimen monasterii sunt astricti, primitus confitendo se esse vassallos solidos ipsius monasterii ad faciendum sacramentum et homagium fidelitatis ipsi abbati noviter creato. Solvunt monasterio⁴⁹ integriter decimam et primiciam de omnibus de quibus solvi debet decima et primicia. Astricti sunt et obligati ad faciendum monasterio iovas, traginos et batudas, et si que proprietates vendantur, alienentur seu transportantur monasterium ibi habet faticham et solvit emptor tercium avançatum per modum in proximo capitulo iam ostensum. In predictis vassallis in predicto campo populatis nec dominus archiepiscopus Terrachone nec dominus episcopus Barchinone habent aliquam iurisdictionem ecclesiasticam cum non sint de aliquo⁴⁹ eorum dicesatu ut superius iam ostensum est. Est verum quod prelibati vassalli dant certam pensionem frumenti rectori de Albano ad hoc ut administret eis sacramenta ecclesiastica et in quolibet manso istarum populationum recipit dictus rector tamen modo⁵⁰ duos punyeronos frumenti et tenentur contribuere cum hominibus de Albano in reparacione et ornatu ecclesie dicti termini de Albano, ut patet per instrumentum publicum in quo continetur sententia inter dictas partes lata vicesima die mensis ianuarii anno Domino millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto. Et sic a longevis temporibus citra recipiunt a dicto rectore de Albano ecclesiastica sacramenta. In hiis, vero, mansis qui vocantur populationes quare sunt constituti⁵¹ infra terminos dicti monasterii, ipsum monasterium habet omnimodam iurisdictionem altam et baxiam, mixtum et merum imperium, quod videlicet merum imperium reverendus abbas et conventus emerunt ab illustrissimo domino Ferdinando, rege Castelle et Aragonum, nam ipse dominus rex habebat dictum merum imperium in termino dicti monasterii cum omnibus circumstanciis, videlicet, in grangia de Aquamurcia et in loco dels Gayans et in castro de Ramoneto et in loco Pontis Armentarie et in grangia de Fontis Calidis, sicut

49. FORT, *El senyoriu...*, p. 67, *aliqua*.

50. FORT, *El senyoriu...*, p. 67, *tantummodo*.

51. FORT, *El senyoriu...*, p. 67, *astricti*.

in capitulis singulorum locorum suo loco inferius dicitur⁵² de qua vendicione per dictum dominum regem facta constat per publicum instrumentum sigillo dicti domini regis inpendenti communitum actum Barchinone ultima die mensis febroarii⁵³ anno Domini ·M^o·CCCC·LXXXI°·.

a. *Escrit a sobre.*

CAPITULUM XLI

Qualiter vassalli populati in campo de Solerio et de Turri ubi est Aqua Murcia sunt vassalli solidi monasterii.

A simili, vassalli populati in campo de Solerio ubi nunc est lo Mallol et in campo de Turri est ibi nunc populacio Aque Murcie sunt vassalli solidi monasterii et tenentur ad omnia ad que obligati sunt vassalli populati in campo Sanctarum Crucum, tam ratione soliditatis quod ratione sacramenti et homagii et iurum domino directorio pertinencium, ratione fatiche, tercii et iornalium tenentur dare integriter decimas et primicias de omnibus et de oliuiis tam de dicto campo citra Gayanum quam de campo ultra Gayanum, vocatum de Villa Rotunda, tenentur prestare certos denarios et certum oleum de censu quolibet anno. Et in hiis Soler predictum monasterium habet omnimoda iurisdictionem et merum imperium sicut in capitulo proxime dicto mencionem feci et eciam in sequenti capitulo plenius explicatur.

CAPITULUM XLII

Quualiter monasterium fundatum est in dicto campo Sanctarum Crucum et in ipso habet omnimodam iurisdictionem.

Igitur ex hiis superius enarratis clarissime ostensum est qualiter prelibatur monasterium est fundatum in predicto campo Sanctarum Crucum, qui videlicet campus est vicarie Villefranche Penitensi, cum toto termino suo citra flumen Gayani. Et tamen iste locus

52. FORT, *El senyoriu...*, p. 67, dicitur

53. FORT, *El senyoriu...*, p. 67, february.

sive campus citra Gayanum ubi dictum monasterium situm est, est neutralis diocesis, quare⁵⁴ adhuc non est determinatum si sit diocesis Terrachone vel diocesis Barchinone, sed ad libitum voluntatis in contractibus et in aliis actibus ponimus vel diocesis Terrachone vel diocesis Barchinone.⁵⁵ Quodquidem monasterium, ut intuentibus patet, excellenter fuit edificatum in suis edificiis et dotatum atque ornatum ex sepulturis regum ex porfiricis, iaspidinis et marmoreis, lapidibus mirabili modo opere carpentario et imaginario laboratis et politis. In ipsis corpora excellentissimorum regum domini Petri Secundi et domini Iacobi Secundi regum⁵⁶ Aragonum et domine Blanche, regine, uxoris dicti domini regis Iacobi, que fuit filia regis Neapolis, condita sunt; nec non corpus domine regina Margarite, uxoris illustrissimi domini Martini, regis Aragonum. Qui videlicet reges predictum monasterium pro magna parte dotarunt ut in^a de^b suis donationibus in capitulis singulorum inferius dicitur. Inter cetera vero prefatus illustrissimus dominus rex Iacobus hic in dicto monasterio tumultatus, circa dictum monasterium magne devocionis affectu vehementer accensus, voluit et concessit quod reverendus abbas predicti monasteii ac eius conventus campum sive locum istum ubi dictum monasterium fundatum est, cum terminis et possessionibus suis et cetera alia loca que dictum monasterium possidebat et adquisierat et in posterum acquireret, haberet et possideret per liberum et franchum alodium et cum omnibus iusticiis et omnimoda iurisdictione citra merum imperium; confirmando eidem monasterio omnia privilegia et gracias ac libertatis per suos predecessores reges concessas, suplendo ex plenitudine regie potestatis omnes defectus si qui forte in predictis privilegiis invenirentur ut hec et alia largissime contenta sunt in carta eiusdem domini regis Iacobi seu privilegio eidem monasterio concesso sigillo plumbeo in pendentī communito, datum Barchinone idus madii anno Domini ·M^o·CCLXXXVIII^o. ponendo dictum monasterium cum bonis suis sub sua proteccionē, custodia et salvaguarda regia. Hoc autem privilegium quod dicitur esse maius inter cetera privilegia quare in isto multa alia comprehendenda sunt ceteri reges Aragonum eius successores confirmaverunt et ratificaverunt ut in suis cartis et privilegiis que in archivio dicti monasteii condita

54. FORT, *El senyoriu...*, p. 68, *qui*.

55. FORT, *El senyoriu...*, p. 68, omet des de *sed al libitum fins a diocesis Barchinone*.

56. FORT, *El senyoriu...*, p. 68, omet *regum*.

sunt videri potest. Et sic ab illo tempore citra abbas et conventus predicti monasterii obtinuerunt et possederunt monasterium cum suis terminis et possessionibus per liberum et franchum alodium et cum omnimoda iurisdiccione citra merum imperium, ut dictum est, reservando sibi et suis successoribus regibus tamen modo merum imperium. Concedentes eidem monasterio ac venerabili abbati et conventui iusdem ac voventes domino Deo et beate Marie quod illam iurisdiccione et merum imperium quod dictus rex habebat in dicto monasterio ac eius termino et in aliis locis in predictis privilegiis expressis non vendent, nec impignorabunt aut transportabunt in aliquem baronem vel militem aut aliam personam, nec separabunt aut aliquo modo alienabunt a corona regia, sed semper unita erit dicta iurisdiccio corone regie uti in cartis et privilegiis regis plenissime enarrantur. Successione vero temporis illustrissima domina Maria, regina consors excellentissimi domini Alfonsi, regis Aragonum, valde affectata circa devotionem dicti monasterii in suo ultimo testamento legavit predicto monasterio mille florenos auri Aragonum mandans manumissoribus et successoribus suis ut iamdicto monasterio illos mille florenos⁵⁷ auri solverent sine defectu. Post mortem, vero, dicte regine ac dicti viri sui regis Alfonsi cum non haberent filium qui in regno Aragonum succederet, regnavit excellentissimus Iohannes frater eius qui iam erat rex Navarre et post mortem eorum regnavit in regno Aragonum et fuit rex Aragonum et Navarre. Qui rex Iohannes cum in vita sua non complevisset neque solvisset predicto monasterio prefatum legatum neque quam plurima alia legata qua dicta regina multis monasteriis et ecclesiis et aliis piis causis fecerat cum morti appropinquaret, corde contritus et pro exoneratione anime sue, in suo ultimo testamento mandavit filio suo illustrissimo Ferdinando, qui erat rex Castelle, quatenus omnia debita ad que ipse teneretur, nec non et illa legata que ipse non compleverat neque solverat, consumaret et solveret et ad effectum debitum perduceret. Tunc predicti abbas et conventus humiliter supplicantes prenominato et excellentissimo domino Ferdinando, qui successit et fuit rex Castelle et Aragonum, pro dictis mille florenis⁵⁸ per predictam reginam Maria eidem monasterio legates ipse dominus Ferdinandus annuens eorum supplicationi propter devocionem quam habebat citra monasterium, nec non pro exoneratione

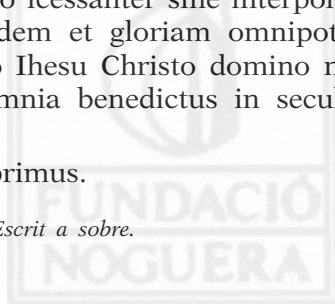
57. FORT, *El senyoriu...*, p. 70, florenorum.

58. FORT, *El senyoriu...*, p. 70, florenos.

anime patris sui Iohannis, cum tamen non haberet pecunias in promptum fecit et firmavit vendicionem instrumento gracie mediante precio predictorum mille florenorum predictis abbati et conventui de dicto mero imperio et quacumque alia iurisdiccione quam ipse dominus rex et sui predecesores haberent et habere consuevissent in prenominato monasterio Sanctarum Crucum et in grangia Aquamurcia et in manso de la Pedrera et aliis mansis in termino dicti monasterii situs, nec non in loco dels Gayans et in castro de Ramonet que sunt in vicaria Villefranche Penitensis et in loco Pontis Armentarie que est in vicaria Montis Albi, cum grangia de Fontibus Calidis et in terminis dictorum locorum eidem monasterio contiguus sicut afrontant, a parte orientis cum terminis castrorum de Monte Acuto et de Celma et de Albano, a parte vero meridiei cum termino Ville Rotunde, a parte occidentis cum termino Sancte Marie del Plano et cum termino de Cabra, a parte septemtrionis cum terminis castrorum de Celmella, de Saborella, de Querolo et de Pinyana. Quidquid in ambitu istorum terminorum continetur fecit vendicionem de dicto mero imperio ipse dominus rex Ferdinandus pro precio dictorum mille florenorum instrumento tam gracie mediante mandans vicariis Villefranche Penitensis, Montisalbi et Terrachone et aliis officialibus suis ne ulterius de dicto mero imperio se intromittant infra limites predictos uti in carta regia predicta vendicionis sigillo regio in pendenti communita plenissime continetur que data fuit Barchinone ultima die febroarii anno Domini ·M^o·CCCCLXXXI^o. Et sic abbas et conventus predicti monasterii ipsum monasterium cum terminis suis et loca predicta cum afrontationibus prenarratis tenent et possident cum omnibus iusticiis et omnimoda iurisdiccione civili et criminali, alta et baxa, mixto et mero imperio. Insuper et multi barones, nobiles, milites, cives, villenses de bonis suis dum inhumanis vitam ducebant et in eorum ultimis voluntatibus ipsum monasterium dotarunt ibique se sepeliri inusserunt, in quo videlicet monasterio omnipotens Deus die ac nocte cum canticis, psalmis et ymmis laudatur et benedicitur et in sancto sacrificio icesanter sine interpolatione dierum colitur et adoratur, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei patris que cum unico eius filio Ihesu Christo domino nostro et cum Sancto Spiritu est super omnia benedictus in secula seculorum. Amen.

Explicit liber primus.

a. *Ratllat.*   b. *Escrit a sobre.*

Incipiunt capitula secundi libri

Primum capitulum est: <i>Narratio procedendi</i>	76
II. <i>De castro Ramoneto et dels Guayans et de loco Pontis Armentarie</i>	76
III. <i>De Ffontibus Calidis</i>	83
IIII. <i>De Valle Ursaria. Et de manso del la Riambalda</i>	85
V. <i>De grangia de Anchosa</i>	88
VI. <i>De manso de Traneres in termino Villa de Mager</i>	90
VII. <i>De castro de Pontonibus</i>	90
VIII. <i>De quadra de les Corts et del mas Capell in termino castris de Orpino</i>	96
VIIII. <i>De castro de Roqueta</i>	97
X. <i>De manso de la Guilera in termino de Otina</i>	99
XI. <i>De quadra de Puygmoltó in termino de Mediona</i>	99
XII. <i>De quadris d<e> Albareda, de Dosrius, de Mussarra, de Daques, sitis in termino Castris de Fuxio</i>	100
XIII. <i>De molendino vocato den Gener prope ville de Torrelles</i>	103
XIIII. <i>De manso de les Vidales in termino de Font Rubia</i>	103
XV. <i>De quadra de Pradell Venenç et de hiis que sunt in termino Sancti Martini Çarroqua</i>	104
XVI. <i>De hiis que monasterium habet infra terminos Castris Veteris, extremi de Marcha in Penitensi</i>	104

XVII.	<i>De hiis que monasterium habet in villa de Arbucio et eius terminis .....</i>	107
XVIII.	<i>De quadra de la Lacuna et de mansis sitis in termino de Castellet .....</i>	108
XVIII.	<i>De molendino dels Monjos et de hominibus populatis in parrochia Sancte Margarite .....</i>	111
XX.	<i>De mansis de la Riba in parrochia de Blita sitis</i>	114
XXI.	<i>De hiis que monasterium habet intus Villam Francham et in eius territorio .....</i>	114
XXII.	<i>De campo vocato dels Monjos .....</i>	120
XXIII.	<i>De alodio quod tenet vicarius Sancte Marie Ville Franche .....</i>	120
XXIII.	<i>De diversis censualibus que recipit monasterium extra Villam Francham et in eius quadris</i>	121
XXV.	<i>De quadris sitis in Penitensi in quibus monasterium recipit decimas .....</i>	122
XXVI.	<i>De quadra vocata les Quarterades den Duran de Vies .....</i>	122
XXVII.	<i>De quadra de Puyg Royg .....</i>	123
XXVIII.	<i>De quadra del Vinyet de Carivenga .....</i>	123
XXIX.	<i>De quadra Pontis de Ferran .....</i>	124
XXX.	<i>De quadra Font Tallada .....</i>	124
XXXI.	<i>De quadra del Pas de Sant Marçal .....</i>	125
XXXII.	<i>De quadra de Ratera .....</i>	125
XXXIII.	<i>De decima ultra torrentem Sancti Cucuphatis....</i>	126
XXXIII.	<i>De decima iuxta Sanctum Cucuphatem .....</i>	126
XXXV.	<i>De decima ad puteum Sancti Cucuphatis .....</i>	126
XXXVI.	<i>De decima iuxta viam vocatam del Maresme....</i>	126
XXXVII.	<i>De decima de Malseliga .....</i>	127
XXXVIII.	<i>De hiis que monasterium habet et possidet in loco et terminis de Pax .....</i>	127
XXXIX.	<i>De hiis que monasterium habet apud villam et terminum de la Granada .....</i>	129
XXXX.	<i>De hiis que monasterium habet infra terminos Sancte Fidis .....</i>	129

XXXXXI.	<i>de hiis que monasterium habet in termino de Subirats</i>	130
XXXXXII.	<i>De castro de Ferran</i>	130
XXXXXIII.	<i>De censu ordei quod monasterium recipit a Miralpex</i>	131
XXXXXIII.	<i>De hiis que monasterium habet in civitate Barchinone et in eius territorio</i>	132
XXXXXV.	<i>De furno vocato de les Hermitas</i>	132
XXXXXVI.	<i>Quomodo solventur laudimia Barchinone</i>	132
XXXXXVII.	<i>De operatoriis platee Bladi Barchinone</i>	133
XXXXXVIII.	<i>De quinque morabetinis que monasterium recipit de censu a la Boqueria et unum morabetinum coram ecclesia carmelitarum</i>	134
XXXXXIX.	<i>De molendino de Durfort in casali de Solerio Barchinone</i>	134
L.	<i>De centum solidis quos recepit monasterium a clavario civitatis Barchinone ratione aque molendinorum de Monte Catheno</i>	136
LI.	<i>De morabatinis vinearum Barchinone</i>	137
LII.	<i>De oleo Sancti Gervasi</i>	138
LIII.	<i>De furnis et aliis redditibus civitatis Minorise</i> ...	138
LIII.	<i>De redditibus locorum dels Prats del Rey et de Sancto Martino et de la Manresana et de fabricis Terracie et de molendino den Durfort et de censu domorum super furnos Minorise et de censu altilium orti domorum Cervarie et de questia Conesie</i>	139
LV.	<i>De hiis que monasterium habet a Copons, a Montfalcho, a Veciana et a Bechfret</i>	142
LVI.	<i>De hiis que monasterium habet in villa Cervarie et in eius terminis</i>	144
LVII.	<i>De loco de la Paladella infra terminos castris de Monmaneu</i>	149
LVIII.	<i>De castro de Altarriba</i>	150
LVIII.	<i>De castro de Agramuntello</i>	150
LX.	<i>De castro de Vilagrasseta</i>	151

LXI.	<i>De castro de Monte Olivo .....</i>	152
LXII.	<i>De castro de Ffiguerola.....</i>	153
LXIII.	<i>De loco de Sant Gallart.....</i>	155
LXIII.	<i>De manso de les Colomines in termino castris de Queralt.....</i>	156
LXV.	<i>De hiis que monasterium habet in termino de Pontils.....</i>	156
LXVI.	<i>De hiis que monasterium habet a les Piles.....</i>	157
LXVII.	<i>De hiis que monasterium habet in termino de Biure .....</i>	158
LXVIII.	<i>De hiis que monasterium habet in castro de Montebrione.....</i>	159
LXIX.	<i>De castro et villa de Conesia et quadra de Aladerno sita infra terminos Conesia.....</i>	159
LXX.	<i>De castro de Foresio et de Çavella et de Seniculo et de Turlanda.....</i>	164
LXXI.	<i>De castro de Turlanda.....</i>	173
LXXII.	<i>De castro de la Sala .....</i>	175
LXXIII.	<i>De hiis que monasterium habet in villa Tarrege et in eius terminis.....</i>	176
LXXIII.	<i>De hiis que monasterium habet in castro del Moret in Villagrassa et eorum terminis .....</i>	180
LXXV.	<i>De quadra de la Fulliola .....</i>	183
LXXVI.	<i>De castro de Monte Albano.....</i>	183
LXXVII.	<i>De hiis que monasterium habet in civitate Ilerde et in eius terminis.....</i>	185
LXXVIII.	<i>De hiis que monasterium habet apud Tiviçam...</i>	190
LXXIX.	<i>De hiis que monasterium habet a Ffalcet .....</i>	192
LXXX.	<i>De hiis que monasterium habet a Vinaxa et a Vimbodi et a Fullede.....</i>	192
LXXXI.	<i>De hiis que monasterium possidet in villa Montis Albi et in eius terminis et dominatura de Vilavert et de Timor .....</i>	193
LXXXII.	<i>De castro Guardie Pratorum.....</i>	196
LXXXIII.	<i>De grangia de Coctano.....</i>	199

LXXXIII.	<i>De hiis que monasterium recipit in Valle Molli et in eius terminis .....</i>	201
LXXXV.	<i>De hiis que sunt in civitate Terrachone .....</i>	204
LXXXVI.	<i>De castro de la Cecuyta .....</i>	207
LXXXVII.	<i>De stagno de la Mora.....</i>	207
LXXXVIII.	<i>De uno campo sitgo in Ripparia de Gayano.....</i>	208
LXXXVIII.	<i>De uno campo in termino de Altafulla .....</i>	208
LXXXX.	<i>De orto Riarie Gayani .....</i>	209
LXXXXI.	<i>De fferreginali de la Riera et de Molendino.....</i>	209
LXXXXII.	<i>De castro de Monte Tornesio .....</i>	210
LXXXXIII.	<i>De loco de Puygtinyos .....</i>	212
LXXXXIII.	<i>De hiis que monasterium habet in loco de Abraham et in Valle Molli pro beneficio Sancti Bernardi.</i>	218
LXXXXV.	<i>De castro de Peralta.....</i>	223
LXXXXVI.	<i>De iuribus et redditibus que monasterium habuit et obtinuit pro monasterio Bone Quietis</i>	225
LXXXXVII.	<i>De hospitali Fontis Perilionis et de iuribus eius .....</i>	239
LXXXXVIII.	<i>De censualibus que predictum monasterium recipit in loco de Ciutadilla et in villa Speluncha Francholini.....</i>	244

Incipit secundus liber huius compendi in quo tractatur de locis, castris, redditibus et iuribus monasterii Sanctarum Crucum.

CAPITULUM I

In primo libro coadiuvante Dei gratia, ut potui declaravi sepe nominatum monasterium Sanctarum Crucum a quibus fuit fundatum et edificatum, ponendo atque assignando, rationes sive causas sue fundationis, sive locorum mutationis, et hoc nomen Sanctarum Crucum qua de causa fuit sibi inpositum et nichilominus clare digessi terminos eidem monasterio diversimodi assignatos. Nunc vero in isto secundo libro sum intentionis declarare omnes facultates ipsius monasterii sicuti sunt castra, ville, mansionis, dominicature, censualia ceteraque⁵⁹ alie proprietatis ac possessiones a quibus vel per quos eidem monasterio date, legate, empte, permutate vel per quemvis alium modum fuerunt adquisite.⁶⁰ Et que sunt iura sive redditus que vel quos in ipsis dictum monasterium habet. Et ad que vassalli ibidem populati astricti sunt facere domino abbati et monasterio. In prosecutione quorum non est mee intentionis ponere de eisdem secundum prioritatem vel posterioritatem temporis quo adquisita sunt, sed incipam a proprietatibus immediate contiguus termino dicti monasterii, deinde indagando seriatim ad omnia et singula procedam singillatim per ordinem, si Deus mihi vitam contulerit usquequo ad finem optatum pervenero.

CAPITULUM II

De castro de Ramoneto et dels Gayans et de loco de Pontis Armentarie.

Nobilis Raymundus Alamanni de Cervilione, in porta hospitalis monasterii honorifice tumulatus, in suo testamento legavit inter alia multa eidem monasterio ad opus et pro sustentatione necessitatum pauperum ad hospitale monasterii, quod ipse nobilis in sua vita construi intus monasterium fecit, venientum vel ibi requiescentium, loca sua dels Gayans et Pontis Armentarie, cum omnibus hominibus

59. FORT, *El senyoriu...*, p. 75, *ceterique*.

60. FORT, *El senyoriu...*, p. 75, *adquisita*.

et mulieribus ibidem habitantibus et habitaturis et cum universis iuribus eidem nobili et suis in eisdem locis pertinebat et spectantibus, ut in instrumento testamenti dicti nobilis clare concerni potest acto ·XVIII°· kalendas iulii anno Domini ·M^o·CCXX^o· nono, in quo, videlicet, hospitali sive in eius capella semel in ebdomada⁶¹ voluit et ordinavit missam celebrari pro anima sua et parentum suorum ac⁶² omnium⁶³ fidelium defunctorum. A⁶⁴ simili modo domina Geralda, uxor predicti nobilis filiaque nobilis Raymundi de Cervaria, inter alia, pro complendis voluntatibus sui viri in suo testamento legavit eidem monasterio castrum suum de Ramoneto cum hominibus et feminis in dicto castro habitantibus et habitaturis et cum iuribus universis pro libero et francho alodio.⁶⁵ Quod castrum ipsa nobilis domina habebat et possidebat ad omnes suas voluntates ex legato sibi facto per predictum nobilem virum suum, ut de testamento dicti nobilis domine constat per publicum instrumentum factum ·XVII· kalendas augusti anno incarnationis Christi ·M^o·CCLIII^o·. Et sic dictum monasterium dicta legata habuit, tenuit et possedit quiete et pacifice usque ad tempora nobilium domine Elicsendis de Cervilione et Ugueti de Cervilione operarii sedis Terrachone et Uguetoni de Cervilione, filii et heredis dicti Geraldi de Cervilione. Qui dicti nobiles procurante, inimico nature humane, questionem fecerunt super dictis legatis et nisi fuerunt dicta legata dictorum nobilium infringere et annullare,⁶⁶ inducentes plures et varias allegationes. Pars vero monasterii contrarium asseruit tandem ut vinculum pacis et amicitie inter partes servaretur et ut parcerent⁶⁷ laboribus et expensis dantes sinem litigii devenerunt ad amicabilem compositionem sic quod predictum castrum de Ramoneto et loca dels Gayans et Pontis Armentarie, cum omnibus suis terminis et cum hominibus et feminis ibi habitantibus et habitaturis et cum omnibus iuribus in pleno iure essent et remanerent monasterio, sicuti iam erant ante presentem convenientiam, omni impedimento et contradictione cessante, quod dicti nobiles nec sui successores facere seu attemptare nequirent in futurum aliquo iure vel causa

61. FORT, *El senyoriu...*, p. 76, *ebdomada*.

62. FORT, *El senyoriu...*, p. 76, *atque*.

63. FORT, *El senyoriu...*, p. 76, *omet omnium*.

64. FORT, *El senyoriu...*, p. 76, *omet A*.

65. FORT, *El senyoriu...*, p. 77, *alodio*.

66. FORT, *El senyoriu...*, p. 77, *annulare*.

67. FORT, *El senyoriu...*, p. 77, *parceretur*.

nisi solum et dumtaxat super retentis.⁶⁸ Et quare dictum monasterium asseruit se habere in dicto castro et locis et in eorum terminis iurisdictionem civilem et mixtam dumtaxat. Et dicti nobiles pretendebant se habere partem in iurisdictione criminali. Retinuerunt quod si quis inculpatus de crimine propter quod debeat affligi ad abscisionem auricule, pedis vel pugni baiulus pro monasterio in Ponte Armentaria requisitus a domino de Querolio vel ab eius baiulo et baiulus de Ramoneto et dels Gayans pro monasterio requisitus a domino de Monte Acuto et de Pinyana vel a suis baiulis, teneantur quilibet in iurisdictione sibi commissa capere dictum reum vel criminosum sic puniendum. Et captum penes se retinere. Et dominus de Querolio sive de Monteacuto vel de Pinyana eidem delato iudicem assignare et cum dictus reus sentencialiter fuit condempnatus ab abscisionem auricule, pugni vel pedis, tunch baiulus Pontis Armentarie et baiulus de Ramoneto et dels Gayans, in posse cuius illorum delatus captus extiterit, teneatur reum sic sentencialiter condempnatum tradere domino de Querolio, de Monte Acuto et de Pinyana, ut sentenciam mandent execucioni. Si vero aliter de dicto reo iudicatum fuit absque efusione sanguinis baiulus monasterii in loco de Ponte, et baiulus de Ramoneto et dels Gayans de ipso reo compositionem faciant et aniuencias ipsum absolvendo, detinendo vel relaxando et eciam quod iuris erit faciendo ad sui coguitionem. Et si forsan baiulus de Ponte requisitus a domino de Querolio ve ab eius baiulo et baiulus de Ramoneto et dels Gayans requisitus a domino de Monte Acuto et de Pinyana vel ab eius baiulo dictum reum capere renuerit vel recusaverit, tunch dominus de Querolio et de Monte Acuto vel baiuli eorum propria auctoritate possunt capere dictum reum, et sic captum presentare baiulo monasterii vel illi baiulo ad quem pertinet. Retinuerunt insuper quod homines de Ponte exeant et exire teneantur ad sonum emissum de via fos in loco et termino de Querol et homines de Ramoneto et dels Gayans et de les Pobles ad sonum emissum in termino de Monte Acuto et de Pinyana a simili modo homines dominorum dicatorum castrorum de Querolio, de Pinyana et de Monte Acuto tenentur exire ad sonum emissum in predictis locis monasterii et ad sonum emissum in monasterio et in eorum terminis. Ipsique domini tenentur manutenere, custodire

---

68. FORT, *El senyoriu...*, p. 75, *rettentis*.

et defensare prefatos homines et monasterium, abbates et monachos, fratres et eorum familiam ne quis eis molestus sit aut iniuriam vel dampnum inferat. Et pro predicta defensione ac pro aliis iuribus super predictis locis monasterii petitis et quoquomodo⁶⁹ peretendis eisdem nobilibus et suis successoribus pertinentibus et pertinere debentibus, habent et recipiunt a dictis hominibus monasterii infra terminos dictorum castrorum populatis quadraginta quarterias annone, quarum medietas est ordeï alia avene, quolibet anno in festo Sanctorum Petri et Felicis mensis augusti solvendas ad rectam mensuram, illo tunc temporis dum predicta condebantur assuetam teneri in castro de Querolio quamquidem mensuram debent tenere homines de Ponte et homines de Ramoneto et dels Gayans mensura de Monte Acuto et recta pondera utriusque castri qui populati sunt in terminis eius,⁷⁰ secundum quod hec et alia plurima prolixè sunt posita in instrumento publico conventionali facto in monasterio Sanctarum Crucum insinuatione domini regis Iacobi in monasterio Santarum Crucum pridie nonas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°. Subsecutum vero fuit post multa tempora ex quo predicta conveniencia facta erat, quod nobilis dominus Geraldus Alamanni de Cervilione, dominus castrorum de Querolio, de Pinyana et de Monte Acuto, propter suas magnas necessitatis venditionem fecit instrumento, tamen gracie mediante, predicto monasterio de omnibus iuribus suis supradictis tam de iurisdictione mixta et criminali, quam in predictis locis pretendebat habere, quam etiam de predictis quadraginta quarteriis annone et de omnibus aliis que in dicto instrumento conventionali continetur, pro precio sexaginta duarum librarum Barchinonensium uti in instrumento inde confecto continetur, acto ·XI^a· die mensis septembris anno Domini ·M^o·CCCC^o·LXXV°. Et sic predictum monasterium ex tunc obtinuit omnia iura predicta et predictam annonam singulis annis recipiendam in dictis locis sicuti predictus dominus de Querolio habere consueverat.⁷¹ Postea autem prevaletentibus iam dicto domino Geraldo Alamanni de Cervilione, domino predictorum castrorum, urgentissimis necessitatibus, quare devenerat ad magnam inopiam, ex eo quare fuerat captus ipse et filius suus Martinus Iohannis Alamanni de Cervilione propter guerras in Principatu

69. FORT, *El senyoriu...*, p. 75, *quoquomodo*.

70. FORT, *El senyoriu...*, p. 79, *eorum*.

71. FORT, *El senyoriu...*, p. 79, *consueverit*.

Cathalonie, diucius⁷² procurante pacis emulo convalescentes, voluit et deliberavit de predictis omnibus iuribus et iurisdiccione et annona, de quibus iam dudum vendicionem instrumento gratie mediante fecerat predicto monasterio, sicut iam dictum est pro succerendis necessitatibus suis predictis et alia facere aliam venditionem puram, irrevocabilem et perpetuam predicto monasterio, infringendo predictum gratie instrumentum, sic quod de cetero redimire et recuperare ipse nec sui successores non possent, sed semper essent omnia predicta abbatis et conventus predicti monasterii. Adingentes predicto precio sexaginta duarum librarum, centum triginta octo libras. Est verum quod abbas et conventus predicti monasterii pro solvendo predicto precio venditionem fecerunt de quodam parvo termino vocato Remolins,^a de populato, sito in plana Urgelli, prope locum nuncupatum de Linyola, pro precio centum viginti quinque librarum Barchinonensium; qui, scilicet, terminus de Remolins pervenerat predicto monasterio Sanctarum Crucum ex iuribus et pertinenciis monasterii Bone Quietis, sicut inferius in capitulo de iuribus et pertinenciis monasterii Bone Quietis suo loco dicitur, nam precium habitum ex venditione predicti termini de Remolins fuit positum et transmutatum in emptione omnem supradictorum que ipsi domini vocati de Cervilione habebant in dictis locis cum additamento quod abbas et conventus fecerunt usque ad predictam quantitatem ducentarum librarum. Et facta⁷³ iam dicta venditione predicti homines locorum monasterii de cetero non tenentur exire ad sonum emissum in predictis castris, nec e converso, nec tenentur ad aliquid dandum, prestandum vel faciendum predicto domino de Querolio, de Pinyana et de Monte Acuto, nec successoribus suis, sed omnia sunt et pertinet predicto monasterio in perpetuum. Retento tamen inter dictas partes et illese permanente in perpetuum ademprivo lignandi et pascendi animalia grossa et minuta alternatim in omnibus terminis supradictis, et salva receptione aque in predictis terminis pro molendinis loci Pontis Armentarie absque impedimento et contradictione cuiuscumque persone. De venditione atque perpetua omnem predictorum que ipsi nobiles de Cervilione habebant in dictis locis, facta dicto monasterio patet per publicum instrumentum ·XXII^a· octobris anno Domini ·M^o·CCCCLXXX·. Verum merum imperium,

72. FORT, *El senyoriu...*, p. 79, *metas*.

73. FORT, *El senyoriu...*, p. 80, *secuta*.

quod in predictis locis dominus rex habebat, monasterium habuit et optinuit ab illustrissimo domino Ferdinando, rege de Castelle et Aragonum, ex venditione eidem monasterio facta instrumento tam gratie mediante, sicut in precedenti libro huius compendii in ultimo capitulo eiusdem in quo tractatur de situ et loco ubi predictum monasterium fundatum est, iam mentionem feci; concludendo in presenti capitulo quod predictum monasterium habet predicta loca cum omni iurisdictione civili, criminali alta et baxa, mero et mixto imperio et cum omnibus iusticiis ipsique homines populati in dictis locis de Ponte, de Ramoneto et dels Gayans sunt vassalli solidi ipsius monasterii et cum noviter abbas ad regimen ipsius monasterii assumitur tenentur sibi prestare sacramentum et homagium fidelitatis, confitentes primitus se esse vassallos solidos monasterii. Sunt astricti facere omnes in monasterio iovas, batudas et traginos in omnibus termino dictorum locorum et in omnibus possessionibus eorundem de omnibus espletis et de nutrimentis animalium recipit monasterium totum decimum integriter de hiis de quibus assuetum est solvere decimum. In prefato termino de Ponte est quedam⁷⁴ pars vocata les Perellades confrontata cum termino monasterii ad Sanctum Petrum de Gayano et cum torrente de Rafol. In ista parte monasterium recipit medietatem in primiciis. Et si qua proprietas in dictis locis et eorum terminis vendatur, alienetur, transportetur vel excambietur, monasterium habet ibi faticham et emptor solvit tercium avançatur, sic quod si proprietas vendatur pro duobus solidis venditor habet illos duos solidos et emptor solvit domino pro tercio unum solidum, et sic solvitur tercium quando quantitas est maior vel minor. Ius patronatus ecclesie dicti loci pro indiviso est domini abbatis et rectoris de Querolio. Ad ipsos pertinet presentatio rectoris dicte ecclesie de Ponte, ut constat per instrumentum factum .VIII^a. die mensis augusti anno Domini .M^o.CCCLXXXIII^o. Ipsi homines populati in dictis locis et eorum terminis tenentur se recolligere in monasterio tempore guerre et defendere monasterium, nam per privilegium illustrissimi domini regis Petri, sigillo maiestatis in pendenti communitum, actum vicesima die mensis iulii anno Domini .M^o.CCCLXXV^o. Abbas et conventus obtinerunt quod omnes vassalli monasterii infra spacium trium lentarum a dicto

---

74. FORT, *El senyoriu...*, p. 81, *quadam*.

monasterio computandarum in locis indefensibilibus populati recolligant se cum suis bonis mobilibus et victualibus in dicto monasterio et teneantur contribuire in muris et vallibus ad muniendum et defendendum monasterium sicut per abbatem tatzati fuerint. Et quare in illa parte termini que incipit a torrente qui discurrit de Longa Artiga usque ad flumen Gayani et ascendet per dictum flumen Gayani usque ad mansum qui dicitur den Vidal, qui est propre terminum de Querol, et tota ista pars vocatur quadra de Pinyana. In ista quadra et in tota ista parte dictus dominus de Querolio percipiebat quartam partem decimi omnium expletorum et aliorum de quibus decima⁷⁵ solvi solet. Nunc vero dicta quarta pars decimi est predicti monasterii ex vendicione eidem monasterio facta per dictum nobilem dominum Geraldum Alamanni de Cervilione, de qua venditione constat per publicum instrumentum factum in dicto loco Pontis Armentarie ·VII^a· dies novembris anno Domini ·M^o·CCCCLXXX^o·, clausum et subsignatum per prenomiatum Vitalem Bartholomei, notarium. Et sic patet quod, dictus dominus de Querolio et de Pinyana et de Monte Acuto, nichil recepit et nichil habet in dictis locis de Ponte, dels Gayans et de Ramoneto, sed totum est dicti monasterii. Et omnes habitantes in predictis locis debent et forciati sunt molere et venire ad molendinum dicti monasterii, quod est in dicto loco del Pont. Et ultra predictum molendinum farinerium, quod est dicti monasterii, sunt alia tria molendina farinaria, quorum unum est den Vidal sive den Capera et aliud est den Pinyana. Et ista duo molendina quando molunt de multuris lucratis habent dare decimam parte franchas dicto monasterio et aliud molendinum quod est den Vall sive den Balanya quando molit tenetur dare quintam partem francham dicto monasterio de multuris lucratis. Et iste partes solvuntur de dictis multuris ultra census quos faciunt singula molendina predicta quolibet anno dicto monasterio sicut in capibrevis continetur. Predictum monasterium recipit hodie de censu in dictis locis super diversos tenentes proprietates ad hoc obligatas, succundum mensuram dictorum locorum ·XXX^a· quarterias frumenti et alias ·XXX^a· quarterias ordeï et ·XIII· libras in denariis et ·XX· gallinas et quatuor perdices.

a. vocato Remolins *escrit a sobre*.

75. FORT, *El senyoriu...*, p. 82, *decime*.

CAPITULUM III

De Ffontibus Calidis.

Predictum monasterium habuit et obtinuit et nunc habet et obtinet pro francho et libero alodio locum sive populationem vocatam de Fontibus Calidis cum suis terminis et afrontationibus sitam infra terminos castri de Celmella et Villam de Capra. Quemquidem locum obtinuit ex diversis emptionibus per ipsum monasterium factis ac eciam per aliquas concessiones eidem monasterio factas, ut de primis duas vendicionibus; una quarum facta fuit per Guillelmum de Pontils ·VI°· idus febroarii anno ab incarnatione Domini ·M^o·CLXXII^o·, de alia venditione facta per Garciam de Ciurana, constat per instrumentum publicum factum ·V^o· idus febroarii anno ab incarnatione Domini ·M^o·CLXXII^o·. Sed et de venditionibus factis ultra collum de coma Sansa et de puyg Capdell et de la Voltorera et de coma Grassa, constat per diversa instrumenta, quas emptiones et donationes cum omnibus decimis laudavit et approbavit nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione, cum suis filiis, inter alia dedit et laudavit cum predictis decimis ad Fontis Calidas sicut terminatum est ab illa coma usque ad rivum Despes et ascendendo per ipsum rivum Despes usque ad strictum de la Romaguera et ad ipsum montem que est super ipsam Romagueram usque ad collum de la Portella, ut de dicta concessione constat per publicum instrumentum factum ·III· kalendas marcii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·CLXXXIII^o·. Omnesque emptiones, donationes et concessiones excellentissimus princeps Ildefonsus qui primo intitulus fuit rex Aragonum et comes Barchinone laudavit, approbavit ac eidem monasterio dedit pro libero et francho alodio ut in sua carta latius explicatur facta ·VI°· idus septembris anno Domini ·M^o·CLXXXVIII^o·. Est ibi quedam parts termini confrontata cum colle cumba Sançe ubi lapis positus st in hominis effigie usque ad rupes que sunt super dictam populationem, aquis vergentibus usque ad viam vocatam Cativera et usque ad terminum de Capra. In ista parte archiepiscopus et ecclesia Terrachone recipit in omnibus fructibus integriter decimam et in nutrimentis animalium eo quare dicta populatio est infra limites dicte decime. In ista parte monasterium recipit quartum et quintum dempto quod in vineis solum recipit septimam partem. A colle, vero, dicte cumbe usque ad rivum Despets et ascendendo per dictum rivum quousque pervenit ad strictum de la Romaguera et ad montem super ipsam Romigueram et ad

podium de Capdell et in ipsa Vulturaria monasterii habet omnes decimas et quartum et quintum. Sed facta fuit reductio quod ab illa hora dicti reductionis predicti vassalli inter decimam et quartum et quintum solvunt septimam partem omnem expletorum in dicta parte conreandorum. Hominesque populati in dicta populatione sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur facere sacramentum et homagium fidelitatis abbati noviter in dicto monasterio creato^a in ipsis hominibus dictum monasterium solebat habere omnem iurisdictionem citra merum imperium. Quod merum imperium dominus rex Petrus^b alim sibi retinuit quando venditionem fecit nobili Geraldo de Cervilione de mero imperio castri de Olmella et castri de Fuxio.^c A qua venditione exhereditavit et exhereditatos habere voluit omnes homines et mulieres vasallos dicti monasterii cum eorum bonis habitantibus infra terminos predictorum castrorum sub hiis verbis in instrumento dicte venditionis appositis. Ab hac autem venditione omnino excludimus omnes homines et mulieres monasterii Sanctarum Crucum populos infra terminos castrorum, quorum iurisdictionem vobis vendimus sic quod in dictis hominibus et mulieribus bonisque eorum nullam iurisdictionem pretextu huius venditionis habere valeatis. Sed postea abbas et conventus predictum merum imperium in hominibus populatis in hac populatione de Fontibus Calidis habuit et optinuit una cum mero imperio termini monasterii et loci Pontis Armentarie sicut in capitulis singulorum mencionem feci, videlicet, a domino Ferdinando, rege, instrumento cum gratie mediante prout in eodem instrumento continetur, facto Barchinone ultima die februarii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXXI°. Et sic dictum monasterium habet in dicto loco de Fontibus Calidis omnimodam iurisdictionem et merum et mixtum imperium, et si qua proprietas ibi vendatur, transportetur seu alienetur monasterium habet faticham et tercium avansatum, ut in proximo capitulo de Ponte Armentarie explicatum est. Ipsique homines temporibus guerre habet se recollire in monasterio ut in proximo privilegio supra allegato est dictum. Infra etiam terminos dicti castri de Olmella monasterium habet certas proprietates quas possidet pro franco et libero alodio, ut in instrumento donationis facto per Carbonellum de Olmella continetur facto quinto idus augusti anno ab incarnatione Domini ·M^o·C^o·LXXXVII°, quarum una est ad locum vocatum Ganter, altera ad montem Duran; tertia ad locum vocatum Basses Roges. Predicti homines tenentur prestare de censu quolibet anno in festo Nativitatis Domini pro ortis sitis ante

dictam populationem ad dictum censum obligatis, ut quis eorum tenet maius et minus quinque paria gallinarum et pro uno orto sito a riu Despets in eodem festo duodecim denarios, tenentur facere quolibet anno unum treginum.

- a. *Escrit a sobre.* b. *Escrit a sobre.* c. *Subratllat de Quod fins a Fuxio.*

CAPITULUM IIII

De Valle Ursaria et de manso de la Riambalda.

In termino castri Montis Acuti sepe nominatum monasterium habet, tenet et possidet pro libero et francho alodio⁷⁶ quadram vocatam Vallem Ursariam, cum suis terminis et afrontationibus, et eciam cum hominibus ibidem habitantibus et habitaturis et cum ecclesia ibidem fundata et cum decimis et primiciis ut constat ex instrumento venditionis facto abbati et monachis Vallis Lauree per Bernardum de Rivo de Fuxio et eius uxorem Berengariam, heredes universales Bertrandi Othonis et eius uxoris Rotlandis ·XI· kalendas aprilis anno ·XXIII°· regni Ludovici Iunioris, est annus incarnationis Domini ·M^o· centesimus ·LXII^{us}·. Qui dictus Otho dictam quadram habuit ex donatione sibi facta per dominum Raymundum Berengarii, comitem Barchinone, ut de dicta donatione aparet ex carta facta idus marcii anno ·XXXIII· regis Philippi, est annus ab incarnatione Domini ·M^o·XC·VIII^{us}·. Ipsam venditionem per viam donationis laudaviat, aprobavit et retificavit nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione una cum filiis suis per proprium et franchum alodium⁷⁷ et cum terminis et afrontationibus⁷⁸ ac iuribus universis, ut liquide aparet ex instrumento facto ·X· kalendas ianuarii anno Domini ·M^o·CLXVII^o·. Vassalli populati in dicta quadra sunt solidi monasterii et tenentur ad fidelitatem domini abbatis ut alii vassalli. In ipsis monasterium habet omnem iurisdictionem civilem et criminalem altam et baxam. Sunt ibi populati duo masoverii; antiquitus solvebant de omnibus expletis in termino⁷⁹ dicte quadre conreandis et colligendis et eciam de fructibus arborum quartam partem et decimam et mediam primiciam

76. FORT, *El senyoriu...*, p. 97, *alodio*.

77. FORT, *El senyoriu...*, p. 97, *alodium*.

78. FORT, *El senyoriu...*, p. 97, *affrontationibus*.

79. FORT, *El senyoriu...*, p. 97, *terminis*.

et de nutrimentis animalium et pullorum decimam et mediam primiciam. Sed quare masia vocata de Requoens reducta fuit ad tascham cessavit quartum et nunc solvit decimam et tascham et mediam primiciam dicto monasterio. Ex fructibus vero alterius masie vocate den Torrella adhuc solvitur quartum et decima et media primicia dicto monasterio; quartum solvitur sic dominus habet quartam mensuram octavam et duodecimam et inmediate recipit terciam decimam pro decima. Et si qua proprietas alienetur, vendatur vel transportetur monasterium habet ibi faticham et tercium avansatum per modum supra ostensum. Ipsi homines ibi populati sunt obligati ad solvendum partem eis contingentem annona que solvabatur domino de Querolio pro guarda et nunc illa annona solvitur monasterio ut in capitulo superius facto de Ponte et de Ramoneto dictum est. Tenentur eciam solvere monasterio quolibet anno in tempore messis de censu pro possessionibus ad hoc obligatis quilibet ipsorum octo punyeronos frumenti, et in festo Natalis Domini quilibet quindecim solidos de censu. Et ille qui tenet dominum sacristie duodecim denarios, ipsi homines nullum jornalem⁸⁰ astricti sunt facere domino, sed sunt coacti molere blada sua in molendino de Pontonibus quod est monasterii; postea iste due masie fuerunt unite ipse Requoens et ipse teneatur solvere omnia agraria supradicta. Habet eciam predictum monasterium infra terminum castri Montis Acuti unum mansum vocatum la Riambalda, pro libero et francho alodio,⁸¹ cum homine in ipso manso habitante, qui homo est vassallus solidus et est astrictus facere fidelitate ut alii vassalli monasterii. Et in omnibus possessionibus ad ipsum mansum pertinentibus, de⁸² expletis monasterium recipit integritur decimam, et in nutrimentis animalium ac eciam de omnibus de quibus assuetum est solvi decima. Dicitus massoverius es astrictus solvere pro censu quolibet anno in tempore messis monasterio tres quarterias frumenti boni et nitidi et tres quarerias ordei et duas de spelta ratione directi domini. Et in omnibus proprietatibus alienandis monasterium habet faticham et tercium avansatum et solvit parte⁸³ ei contingentem in annona pro guarda quam modo

80. FORT, *El senyoriu...*, pp. 97, 98, *formale*.

81. FORT, *El senyoriu...*, pp. 97, 98, *alodio*.

82. FORT, *El senyoriu...*, pp. 97, 98, *in*.

83. FORT, *El senyoriu...*, pp. 97, 99, *ditam partem et contingemem*

recipit dictum monasterium. In istis duabus⁸⁴ quadris, scilicet, de Valle Ursaria et de la Riambalda monasterium solebat habere tam civilem iurisdictionem et mixtam, tamen⁸⁵ merum imperium erat nobilis domini de Querolio et de Monte Acuto. Quod merum⁸⁶ merum⁸⁷ cum illa annona quam recipiebat pro guarda in loco Pontis Armentarie et de Ramoneto et del Gayans et in aliis quadris, totum vendidit dominus Geraldus de Cervilione, dominus ditorum castrorum dicto masasterio. Et sic monasterium habet modo in dictis duabus quadris de Valle Ursaria et de la Riambalda omnem iurisdictionem et merum imperium, ut patet in instrumento dicte venditionis facto ·XXII^a· octobris anno Domini ·M^o·CCCCLXXX·, clauso⁸⁸ per discretum Vitalem Bartholomei, notarium Villefranche Penitensis. Istum mansum vocatum de la Riambalda, cum omnibus iuribus et pertinenciis suis et cum omnibus terris et possessionibus cultis et incultis, nemoribus, censibus, decimis, iovis, treginis et batudis et aliis servitutibus rusticalibus et personalibus, ortis, domibus et vineis, predictum monasterii habuit et obtinuit ex venditione eidem monasterio facta per Gombaldum de Rabinat, militem, et dominam Elicsendem, uxorem suam, ut de dicta venditione constat per publicum instrumentum factum ·III°· kalendas february anno Domini ·M^o·CCLVI^o·. Quam venditionem nobilis dominus Guillelmus de Cervilione per se et suos successores laudavit et aprobavit eidem monasterio pro libero et franco alodio sine omni retentu suo in dicto manso de la Riambalda, ut de dicta confirmatione constat per publicum instrumentum factum in castro de Querolio kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CCLX: Iste mosoverius tenetur ad opera castri de Pontonibus sicut alii vassalli habitantes in termino de Pontonibus facere tenentur et habet se recolligere cum bonis suis tempore guerre in eodem castro de Pontonibus et eciam habet contribuere cum hominibus de Pontons quando faciunt domino abbati vel dicto monasterio aliquod donativum.^a

a. *Aquest paràgraf Istum mansum vocatum de la Riambalda fins aliquod donativum en full a part fora del context del capítol.*

84. FORT, *El senyoriu...*, pp. 97, 99, *duobus*.

85. FORT, *El senyoriu...*, p. 99, *Verum*.

86. FORT, *El senyoriu...*, p. 99, *repetit merum*.

87. Suposem que l'autor volia posar *imperium*.

88. FORT, *El senyoriu...*, p. 99, *clausum*.

CAPITULUM V

De grangia de Anchosa.

Ut in primo libro huius compendii mencionem feci excellentissimus comes Barchinone donacionem fecit abbati et monachis Vallis Lauree de Speluncha de Anchosis, ubi secundo⁸⁹ loco monasterium fuit fundatum ut in instrumentis allegatis habet. Sed ut predicti abbas et monachi adquisierunt campum Sanctarum Crucum ubi tercio suum mutaverunt monasterium, tunc prefatum locum de Anchosis, cum edificiis ibi iam constructis, diviserunt in quinque partes, et ibi⁹⁰ collocaverunt quinque vassallos, ut essent vassalli solidi prenominati monasterii, et tenentur prestare sacramentum et homagium fidelitatis abbati, uti alii vassalli et nichilominus ratione directi dominii in transportationibus honorum habet monasterium faticham et ex precio inde habito recipit tertium avansatum. In prefato loco et eius terminis in expletis et in omnibus de quibus decima est assueta solvere, monasterium recipit integritur decimam quam obtinuit, prout constat in concessionibus iam supra in primo libro allegatis. Et quare dominus episcopus Barchinone certam partem recipiebat in predictis⁹¹ decimis ipsam partem cum suo capitulo dedit et diffinivit predicto abbati et monachis prout in instrumento dicte concessionis clare explicatur acto anno Dominice incarnationis ·M^o·CLX. Post curricula vero temporum nobilis Geraldus de Cervilione questionem fecit de nemore, postque diutius litigato recognovit quod dictum nemus et locus est alodium monasterii, ut in instrumento donationis et assignationis termini facte per dominum Raymundum Berengarii, comitem Barchinone, expressatum est. De recognitione vero dicti nobilis constat per instrumentum factum ·XXIII· die madii anno a nativitate Domini ·M^o·CCCLXXXI^o·, nec homines Ville de Mager possunt cogere homines ibidem populos ad contribuendum in questiis, tallis, nisi solum pro opere⁹² ecclesie, ut constat in instrumentis factis⁹³ kalendas iunii anno Domini ·M^o·CCCXXXV·. Super iurisdiccione vero meri imperii cum diucius fuisse litaigatum inter monasterium, ex una parte, et nobilem Beregarium Arnaldi de

89. FORT, *El senyoriu...*, p. 99, *predicto*.

90. FORT, *El senyoriu...*, p. 99, *illi*.

91. FORT, *El senyoriu...*, p. 101, *primissis*.

92. FORT, *El senyoriu...*, p. 101, *opera*.

93. FORT, *El senyoriu...*, p. 101, *instrumento facto*.

Cervelione, dominum baronie de Mager et suos predecessores, parte ex altera. Tandem cupientes finem dare litigis convenerunt ambe partes quod de cetero monasterium habeat in dicta grangia sive quadram de Anchosa omnimodam iurisdictionem altam et baxiam, emrum et mixtum iperium; et quod de cetero dicta grangia non possit per monasterium stablire aliis personis, sed semper sit unita dicto monasterio et ibi monasterium suam exerceret agriculturam et pascint⁹⁴ greges suos. Sed si casus eveniat qui aliquis qui maleficium fecerit in termino dicte baronie, fugiens venerit ad dictam grangiam de Anchosa quod non possit ibirecoligi neque acceptari et si Forte per officiales vel vassallos dicti nobilis habeat suspicio quod tales malefactor fuerit absconsus in dicta domo de Anchosa, et non per officiales nec per eos qui cum sono ad dictam domum venerint, si tamen aliquis aliquod crimen perpetravit in dicta quadra de Anchosa vel termino de Pontons vel in alio loco dicti monasterii et venerit ad dictam baroniam vel ad alium locum iurisdictionis dicti nobilis non possit per dictum nobilem nec per officiales suos guiari sed ad requisitionem officialis monasterii tradatur officiali dicti⁹⁵ monasterii qui puniet⁹⁶ eum iuxta meritum sui delicti; nisi Forte ille talis alio tempore crimen aliquod perpetrasset in terra dicti nobilis et pro tali maleficio esset iam processatus, nam tunc prius esset puniendus per dictum baronem secundum meritum illius delicti, et postea restituendus oficiali monasterii, nisi esset talis casus propter quem per dictum nobilem esset tradendus marti, et hoc si eve<niat debet infra mensem, vel saltem infra mensem, vel saltem infra duos menses, declari. Eodem modo fiat per officiales monasterii ad requisitionem officialis dicti nobilis casu accidente in locis monsterii. Iem quod dictus nobilis et sui vassalli possinta in nemore de Anchosa ligna scindere non fructifera, non tamen redicitus sed super forquatum, pro servicio domorum suarum, non pro vendendo neque carbones faciendo, quod si fiat incidunt in penam vestem vel securim amitenda. Et scilicet punquamque parcium supradictarum habeat adimprivium pascendi greges suos in termino alterius in garrigiis et terris incultis, non autem in terris cultis, neque rostolls, et tantum de sol a sol, et de era a era, quod si aliter fiat solvatur pena sex denariorum pro pena, prout hec in alia multa posita sunt et concordata inter partes predictas in

94. FORT, *El senyoriu...*, p. 102, *pascat*.

95. FORT, *El senyoriu...*, p. 102, *omet dicti*.

96. FORT, *El senyoriu...*, p. 102, *puniat*.

instrumento publico pro dicta covencione facato Barchinone ·X^a. die mensis septembreis anno Domini ·M^o.CCC^o.LXXIII°., cum firma et sigillo pendenti serenissimi domini regis Iohannis Aragonum. Terminatur autem dicta quadra ab oriente in collo del Corralo et vadit ad castellar; a meridie in insa rupe de la Sabrosa et sic vadunt ipse rupes usque ad occidentem ad ipsum Claperol, et sicut aque versantur usque ipsam Speluncham usque ad collem del Aladern, et per ipsas rupes de vall de Cerveras sicut aque versantur usque ad ipsum portellum de Nalech.

CAPITULUM VI

De manso de Traneres.

In dicto termino de Villa de Mager habet et possidet dictum monasterium, ad locum vocatum Çalmell, unum mansum nominatum lo mas⁹⁷ de Traneres, nunc dirutum est. Sed possessiones dicti mansi tenet heres mansi de Çalmell. In ipsis dictum monasterium habet rectum dominium faticham et tercium avançatum. Si vendantur⁹⁸ seu alienentur. Ille qui possidet dictas proprietates tenetur solvere in festivitate Sancti Laurentii, et suis propriis expensis portare ad castrum de Pontonibus; aliter incidit in penam tercii, tres quarterias frumenti boni, pulcri et nitidi et in festo nativitatis Domini quinque altilia vel dare duos solidos cum dimidio pro pecia altilium, et eciam tenetur solvere in eodem festo nativitatis Domini duos solidos de censu. Et hoc in quolibet anno.

CAPITULUM VII

De castro de Pontonibus.

Sepe dictum monasterium habet, tenet et possidet, per liberum et franchum alodium, cum omnimoda iurisdictione castrum et villam de Pontonibus,^a et hoc ex empione facta ab inclito domino infante Petro, excellentissimi domini Iacobi Primi,⁹⁹ regis Aragonum, primogenito executore ultimi testamenti Guillermi Raymundi de Otina, domini, olim, dicti castri, una cum Arnaldo Barchinone

97. FORT, *El senyoriu...*, p. 111, omet *lo mas*.

98. FORT, *El senyoriu...*, p. 111, *vendiuntur*.

99. FORT, *El senyoriu...*, p. 111, omet *Primi*.

episcopo et Gastone, vicecomite de Biarno et Raymundo, vicecomite de Cardona, manumissoribus testamenti dicti Guillermi Raymundi de Otina, qui dictus Guillermus, dictum castrum tenebat ad feudum pro dicto domino Gastone, et dictus Gasto, dictum castrum tenebat ad feudum pro domino rege, ut constat per instrumentum dicte venditionis factum terciodecimo kalendas novembris anno a nativitate Domini ·M^o·CCLXXI^o·, clausumque per Petrum Marcht, notarium publicum Barchinone. Et de post dictus dominus Gasto dedit omnem ius et dominium quod ipse habebat et sibi pertinebat habereque et pertinere poterat quavis causa in dicto castro et villa et in omnibus militibus, hominibus et mulieribus ibidem habitantibus et habitaturis. Quas quidem venditionem et donationem dictus dominus rex Iacobus laudavit, aprobavit et confirmavit et de iure sibi pertinenti et competenti ac competituro donacionem fecit abbati et conventui, et dicto monasterio ut hec¹⁰⁰ et alia videri possunt in carta ipsius domini regis data Cesarauguste idus novembris anno Domini ·M^o·CCLXXI^o·, in quo idem dominus rex retinuit quod dictum castrum in totum vendi non possit nec a monasterio separari aliqua quavis de causa, sed semper efficiatur et sit unitum monasterio hominisque populati in dicto castro et suis terminis sunt vassalli solidi ipsius monasterii et sunt astricti dum noviter abbas provisus fuerit prestare sibi sacramentum et homagium fidelitatis, confitentes se esse vassallos solidos ipsius monasterii. In ipso castro et in omnibus suis terminis predictum monasterium recipit integritur omnes decimas, excepto quod in illis pariliatis den Soval e<t> den Mascaró, que sunt prope podium Borrelli. Rector ecclesie Sancte Marie de Fuxio recipit decimam et primiciam sine aliquo iure, nam rectum dominium est monasterii, sicut habet in aliis proprietatibus situs infra terminos dicti castri. Et eciam rector ecclesie de Pontonibus est immunis a solutione decime illius campi siti prope cimiterium dicte ecclesie et orti qui est prope molendinum, vocatum de la Vila. Item comendator domorum Santi Iohannis Ville Llibere habet in alodium unum mansum cum suo habitatore, vocatum lo mas Cartro, sicut confronta cum est cum nemore de la Ermitania in era¹⁰¹ ipsius nemoris, versus¹⁰² dictum mansum, in quo nemore nec ipse masoverius nec aliquis alius privatus vel extraneus habrt aliquod adimprivium

100. FORT, *El senyoriu.....*, p. 111, *hoc*.

101. FORT, *El senyoriu.....*, p. 113, *ore*.

102. FORT, *El senyoriu.....*, p. 113, *usque*.

cindendi vel ligna faciendi, sed totum nemus est monasterii. Iste masoverius est astrictus facere monasterio duas iovas, duos treginos, solvit locidum¹⁰³ et paleas et totum decimum¹⁰⁴ de omnibus, tam de expletis quam de nutrimentis animalium, et facit omnes servitutes sicuti et alii homines in dicto castro populati; habet etiam facere guaytam, scoltam et operam et exire ad sonum emissum; ut alii homines tenetur facere fidelitatem abbati noviter in dicto monasterio advenienti. Solum dictus comendator recipit ibi suos census et homagium proprietatis et habet ibi iurisdictionem civilem,¹⁰⁵ parique modo heredes Aymerici Despilles habent alium hominem cum manso vocato den Bordell. Masoverius tenetur ad omnes servitutes ut masoverius de Cartro; solum dicti heredes habent ibi quintum in expletis et censum. Est verum quod dicti heredes pro predicto manso, secundum usaticos et constituciones Cathalonie tenentur facere sacramentum et homagium abbati, quare est de feudo. Et Guillermus Raymundi qui ipsum mansum dedit preposito dels Arquells sine firma domini Gastonis et domini regis et in periudicio eorum dare minime potuit eorum assensu non requisito et obtento. Et eciam rector ecclesie de Pontonibus habet aliquas proprietates per alodium, et habet confirmationem a domino rege Petro, factam ob contemplationem dampnorum que illo tunch sustinuit dum ipse¹⁰⁶ tenebat obsessum ipsum Guillermum Raymundi. Nullus aliquis alius recipit aliquam partem nec habet in toto termino aliquod¹⁰⁷ ius seu dominium, ymo omnia integriter pertinet monasterio. In¹⁰⁸ parte versus orientem est una quadra vocata lo mas de Pontons, sita infra limites dicti castris, possidens eam asserit quod tenet ipsam per alodium¹⁰⁹ ex eo quare dictus Guillermus Raymundi alodiavit¹¹⁰ ipsam Petro de Pontonibus, qui Petrus ipsam quadram pro ipso tenebat ad feudum, et ipse Guillermus Guillermus pro predicto Gastone et Gasto, pro domino rege. Nunquam potui videre instrumenta alodiationis¹¹¹ atamen ipsi possidentes sic usque ad presens usi fuerunt. Rector de Pontonibus recipit in dicta

103. FORT, *El senyoriu...*, p. 113, *locedum*.

104. FORT, *El senyoriu...*, p. 113, *totam decimam*.

105. FORT, *El senyoriu...*, p. 113, *omet civilem*.

106. FORT, *El senyoriu...*, p. 113, *omet ipse*.

107. FORT, *El senyoriu...*, p. 113, *aliquid*.

108. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, a continuació afegeix *ipsa*.

109. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *alodium*.

110. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *alodiavit*.

111. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *alodiaciones*.

quadra integriter totum decimum et primiciam. Omnes homines populati in villa et termino predictis de Pontonibus faciunt in quolibet anno semel iovas et treginos duplicitos sed habitantes in manso den Soval et den Cornell, de Salvatge et masoverius qui moratur super molendinum del Cup et masoverius mansi den Mata de Campdesens et de Farreres et masoverius mansi den Barcalo¹¹² et den Roses et de Peralta. Isti prenominati faciunt unam iovam et unum treginum. Ista est consuetudo castri quod quando pro iova sit treginum solum faciunt treginum cum uno animali. Si tenent duo animalia aratoria solvunt in unoquoque anno in tempore messium unam quarteriam ordei pro locido et unam exavangadam de palla; et si forsitari non habent nisi unum animal non tenentur facere nisi media servitutem et solvere medietatem ordei et palarum dumtaxat. Dicti homines tempore guerre tenentur se recolligere et sunt de recollida et habent defendere¹¹³ dictum castrum et habent facere operam in dicto castro et in muris ville clause hoc modo; ipsi tenentur portare cum suis animalibus lapides, arenam, calcem, ligna et omnia necessaria ad dicta opera. Habent habere ligones secures, pichs,¹¹⁴ senalles, et servire magistro sive operando, sive calce faciendo, lapides evellendo¹¹⁵ et facere ligna pro coquendo calcem et dominus tenetur habere magistrum et dare unicuique tres obolos in quolibet dia pro berina. Item faciunt et tenentur facere pro possessionibus et masiis ac domibus quas possident in unoquoque anno et hoc in festivitate Natalis Domini de censu certas pecunie quantitates et certa altilia et gallinas ut in instrumentis que inde habent et in capibrevibus singulariter distinctum est et in festivitate Sanctorum Petrum et Felicis, mensi augusti, sunt astricti solverer quilibet possidens pro hiis que tenet certum frumentum et ordeum pro censu. Omnes sunt de forcia molendinorum domini nisi illi que habent molendina infra dictum terminum. Et si quevis proprietas vendatur, alienetur sive transportetur, emptor solvit terminum^b tercium avançatum per modum iam sepe explicatum supra et eciam monasterium habet in predictis faticha. Cum diu questio agitata fuisset inter dominum castri de Monte Acuto et homines ipsius castri, ex una parte, et reverendum dominum Petrum, tunc abbatem, et conventum monasteri Sanctarum

112. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *Barcelo*.

113. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *deffendere*.

114. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *picos*.

115. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *evellando*.

Crucum et homines de Pontonibus, parte altera, super illam partem termini vocatam per dictos dominum et homines de Monte Acuto, Planes de la Pedrera et Vallem del Braç de Infern, per abbatem vero et conventum et homines de Pontonibus, vocatam les Planes de Farreres et Vall den Braç d<e> Infern, que pars termini est iuxta montem vocatum dels Tonedes,¹¹⁶ inter terminum de Celma et terminum de Pontonibus et de Monte Acuto, nam dominus et homines de Monte Acuto asseberant quod erat de termino Montis Acuti; dictus vero abbas et conventus ac dicti homines de Pontonibus afirmabant que erat de eorum termino de Pontonibus. Tandem compromissum firmatum fuit inter dictas partes in posse Guillermi Moratonis, iurisperiti ville de Aqualata, qui per sententiam suam declaravit quod homines de Monte Acuto et homines de Pontonibus habebant adimprivium in dictis planis et nemore Vallis del Bras d<e> Infern, animalia sua pascendi, ligna cindendi¹¹⁷ et carbones faciendi, prout hec et alia laciis explicantur in instrumento publico¹¹⁸ de dicta sententia confecto et acto in predictis locis planarum et nemoris nono kalendas iunii anno ·M^o·CCCXVIII^o. Dictaque sententia fuit lata partibus presentibus. Terminus est dicti castris: confrontat et est fitatus a parte orientis cum termino de Fuxio in illo monte incluendo ipsum in dicto termino de Pontons, qui meos est subtus mansum de la Riera, versus Torrelles, et ibi transit aqua et directe ascendit per la pineda quousque pervenitur ad rupes et sic vadit sub rupibus et terminum de Fuxo super rupes quousque pervenitur ad mullonem positum super capellam Sancti Salvatoris, ibi fita antiqua posita est, et directe vadit per mullones ubi in unoquoque fita posita est usque ad collem de Sant Armangol; deinde transacta via publica vadit directe per illos mullones quousque pervenitur ad strictum de Resachs, ubi in ora torrentis est una fita in rupe posita et sic ascendendo per medium aque que discurrit inter terminum de Secabechs et honores mansi de Pontons, includendo ipsos honores vadit prope honores de Daques, qui sint in termino de Fuxio, et de post versus circium ascendit usque ad collum et ibi est confrontatum cum termino Ville de Mager et de post per illam partem veniendo versus solis occasum, afrontando cum dicto termino de Villa de Mager, quousque pervenitur ad honores mansi dels Clots, ubi dictus terminus

116. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *Fonedens*

117. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *scindendi*.

118. FORT, *El senyoriu...*, p. 114, *omet publico*.

revertitur usque circium usque ad rupes planicies de Anchosa, comprehendendo totum nemus dicte masie et veniendo per oram dictarum rupium versus solis occasum usque ad illam viam per quam itur de Arbucio ad Sanctam Columbam, ubi afrontat cum termino Montis Acuti in honoribus de la Riambalda, discendendo per illam viam inter honores mansi de Bordell que partim sunt in termino Montis Acuti et partim in termino de Pontonibus, dimittendo illam viam et transeundo per planam de Campdasens ascendit ad podium de la Guardia in capite nemoris de la Hermitania, versus solis occasum, ubi fita est posita; deinde venit ad torrentem de Farreres, deinde transeundo inter honores mansi de Montagut, qui honores sunt castris de Pontonibus et terminum Montis Acuti venit recte ad super scriptas planicies et ad vallem del Braç d<e> Infern usque in aqua ibi afrontat cum termino de Celma et per migjorn afrontando cum dicto termino de Celma revertitur ad predictum podium dels Tonedes et directe venit ad gradum vocatum Gran de Farreres; deinde transit usque quo pervenitur a Çapera; deinde ascendit directe ad podium de la Aguila et ibi afrontat cum termino de Marmellar, et ex illo podio revertitur ad dictum podium supra vel subtus mansum de la Riera, et sic dictus terminus dicti castris de Pontonibus habet suas afrontationes ut superius est specificatum. Habuit etiam monasterium predictum una castlaniam et decimum castris predicti de Pontonibus a Guillermo de Fox, milite, per concambium factum per monasterium cum eodem Guillermo; hoc modo nam monasterium recipiebat et habebat totum decimum in termino castris de Avinione in Penitensi, quod decimum cum iuribus et pertinentiis suis eidem monasterio legaverat simul cum duabus masiis sitis in termino Fontis Rubei nobilis domina Elicsendis de Queralt, soror domini Raymundi Alamanni de Cervilione, qui instituit et edificavit in monasterio hospitale pauperum et iacet ad portam eiusdem hospitalis et ipsa eius soror, scilicet, voluit sepeliri iuxta tumultum fratris sui, volens et instituens quod de dicto decimo in die obitus sui et annuatim simili die fieret anniversarium pro anima sua et parentum suorum et conventus haberet pitanciam prout hec videri possunt in testamento dicte domine Elicsendis facto ·XVIII°· kalendas septembris anno Domino ·M^oCCXX^o. Istud decimum castris de Avinione dedit monasterium dicto Guillermo de Fox pro dicta castlania et quare istud concambium non erat equale adhuc fuerunt eidem Guillermo superadditi tredecim mille solidi quos ei abbas et conventus dederunt in pecunia numerata pro iamdicta castlania, inter quos

erant sexcenti aurei quos dominus Raymundus Egidii, Ilerdensis et Vicensis canonicus, nobis et monasterio nostro dedit et solvit ratione unius capellanie quam idem Raymundus Egidii in capella domus nostre Cervarie perpetuo stabilivit per unum de nostris monachis in perpetuum serviendam ac etiam ratione scapularium sive scapularis de stamenia quos predictus Raymundus Egidii dandos quibuslibet monachis et fratribus dicti monasterii in quolibet festo Pasce perpetuo assignavit, propterea ad servicium predictae capellanie et scapularium predictorum iamdictam castlania cum iuribus ad eam spectantibus specialiter, tunch abbas et conventus assignarunt ac in perpetuum obligarunt sicut patet in instrumento predicti concambii per alfabetum diviso in quo sit mencio de dicta assignatione, acto quarto kalendas marcii anno Domini ·M^o·CCLXXXIII^o. Et sic ex hiis titulis superius enarratis patet qualiter monasterium obtinuit castrum villam et terminum de Pontons cum iuribus et pertinenciis suis et cum afrontationibus pretactis ac etiam cum decimis censibus agrariis et servitutibus secut iam dictum est, et cum aomnimoda iurisdiccione civili et criminali alta et baxa, mixto et mero imperio, quod videlicet merum imperium dominus rex Petrus vendidit dicto monasterio instrumento tamen de gracia mediante ut patet per publicum instrumentum sigillo regio in pendentem communitum factum vicesima quinta die mensis aprilis anno a Nativitate Domini millesimo ·CCC^o·LXV°., quam venditionem laudavit et confirmavit infans Iohannes, filius suus primegenitus et generalis gubernator cum carta sua sigillo suo in pendentem sigillata facta tertia decima die mensis septembris anno a Nativitate eiusdem Domini ·M^o·CCCLXVIII^o..

- a. castrum et villam de Pontonibus, *escrit a sobre*.   b. terminum *ratllat*.

CAPITULUM VIII

De quadra de les Corts e del mas Capell.

Dictum monasterium habuit et nunc habet in termino castri de Orpino duas quadras, quarum una vocatur les Corts, altera lo mas Capell. Ipsas quadras possidet pro libero et francho alodio cum hominibus et feminis ibi habitantibus et habitaturis. Homines in dictis quadris habitantes sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur facere fidelitatem homagii et sacramentum abbati noviter

in monasterio advenienti. Quas quadras monasterium habuit ex diversis donationibus eidem monasterio factis per diversos ipsasque donationes et venditiones laudate et approbate fuerunt per dominos dicti castri, remittentes eidem monasterio ius quod ibi habebant et constat de laudatione mansi Capell facta per Petrum de Cervaria, filium Poncii de Cervaria, in instrumento facto anno Domini ·M^o·CCLXXVIII^o. de donatione autem facta per Asbertum de Orpino, constat per instrumentum factum anno Domini ·M^o·CCXCVI^o. In quolibet anno monasterium recipit de censu in dictis quadris ·XLIIII· solidos et unum par gallinarum et pro civadis duas quarterias cum dimidia frumenti. Et in proprietatibus mansi den Dolcet mediam decimam in nutrimentis animalium a simili mediam decimam. Sed et qui possidet mansum den Alegre solvit de censu in unoquoque anno unum quortanum olei ad rectam mensuram dicti castri. Et si qua proprietas vendatur obtenta faticha emptor solvit tercium avansatum. Se et Catalana de Orpino, filia Guillermi de Pontonibus predicta omnia laudavit.

CAPITULUM VIII

De castro de Roqueta.

Tenuit et possedit dictum monasterium et nunc tenet et possidet pro libero et francho alodio castrum de Roqueta, cum hominibus et feminis ibidem habitantibus. Quodquidem castrum dictum monasterium obtinuit ex legatione nobilis Geraldi de Cervilione, ut in testamento eius facto ·VI· idus augusti anno Domini ·M^o·CCXXIX^o, clare constat cum suis terminis et afrontationibus que sunt a parte orientis cum termino de Tous et sic vadit per cacumen serre usque in termino de Miralles, a parte meridiana descendit per aquelles agulles usque quo pervenitur ad illam viam antiquam et ibi afrontat cum termino castri de Queralt, et sic vadit a parte ponentis directe et ibi afrontat cum termino quadre de Goda; deinde afrontat cum termino de Fillol et sic a parte circii revertitur ad dictum terminum de Tous, sicut iste afrontationes includunt, dominus comes Barchinone dedit Iserno pro libero et francho alodio, ut resonat in carta inde facta kalendas augusti, regnante Ludovico, filio Ludovici, anno ·VI°. Post circula vero temporum facta fuit questio de illa parte termini confrontata cum termino de Tous firmatoque compromisso inter syndicum

monasterii et Petrum de Tous, dominum castri de Tous, fuit declaratum usquequo termini de Roqueta et de Tous se extendunt ut aparet per instrumentum publicum factum idus novembris anno Domini ·M^o·CCCXI^o·. Homines populati in dicto castro et eius terminis sunt vassalli solidi dicgti monasterii et sunt obligati prestare fidelitatem domino abbati ut alii vassalli. Totum decimum recipit integriter monasterium; habet facere quilibet semel in anno treginum, solvunt census frumenti, ordei, annone, denariorum et gallinarum pro proprietatibus quas tenen que ad solvendum sunt obligate. Necnon si qua proprietas vendatur obtenta faticha emptor solvit tercium avansatum dictumque castrum monasterium adquisivit diversi mode a diversis et signant a Berengario et Guillermo de Montagut ut in carta facta tercio nonas febroarii anno ·M^o·CCL^o· habetur et a Guillermo de Avinione et ab eius uxore Ermesende ut in carta facta ·XIII°· kalendas aprilis anno ·M^o·CCXXXIX^o· conserui potest . Predictus vero terminus olim fuit vicarie Cervarie, sed quare a vicariis Cervarie homines de Roqueta variis molestiis vexalantur ad suplicationem abbatis fuit mutatus per dictum regem Petrum in vicariam Villefranche Penitensis, ut de eius provisione constat per publicum sive privilegium sigillo regio in pendenti communitum, datum Barchinone ·XI· die madii anno Domini ·M·CCCLI·. Item quare dictus locus de Roqueta situs est in diocesi Vicensi. Reverendus dominus Raymundus, Vicensis episcopus, propter multa grata servicia que a monasterio acceperat cum consilio et assensu venerables Vicensis capituli dedit, contulit et assignavit dompno iannuario, tunch abbati et successoribus suis et eidem monasterio in perpetuum ecclesiam dicti loci de Roquet, cum omnibus redditibus, exitibus et proventibus, decimis et primiciis et quibuslibet aliis iuribus ad dictam ecclesiam quoquomodo spectantibus ut in instrumento dicte concessionis sigillis dicti domini episcopi et Vicensis capituli in pendenti munite aparet, propter quam concessionem abbas Sanctarum Crucum dicte rector ecclesie loci de Roqueta tenetur tamem dictus abbas quod per idoneum secularem presbitrum faciat dictam ecclesiam de seviru qui vocatu vicarius perpetuus ecclesie de Roqueta. Sed prius dictus vicarius debet presentari Vicensis tunc confirmatur et comittitur sibi cura animarum, de redditibus vero dicte ecclesie facta legitima divisione pro sustentatione vit sue, pars reliqua est monasterii ut videri potest in instrumento pro dicta divisione facte pridie idus novembris anno Domini ·M^o·CCC·XXX°·.

CAPITULUM X

De manso de la Guilera in termino de Otina.

Monasterium habuit et hodie possidet pro libero et francho alodio in termino castri de Otina unum mansum vocatum lo mas de la Guilera, cum homine ibi populato quem mansum monasterium emit a Guillermo Raymundi de Otina, qui erat dominus castri de Otina et castri de Pontonibus, ut supra in capitulo de Pontonibus mencionem feci, et supradictam venditionem laudavit, aprobavit ratamque et firmam habere voluit et eciam totum ius quod ibi^a habebat in dicto manso et in hominibus ibi habitantibus et habitaturis. Dedit et diffinivit Guillermus de Cardona ut liquide potest conserni in instrumento facto ·V^o· kalendas madii anno ·M^a·CCXXXVII^o·. Homines populati in dicto manso sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur facere fidelitatem domino abbati, quam ad modum alii vassalli monasterii. Et si dictus mansus vendatur vel aliqua proprietas, faticha obatanta, emptor solvit tertium avansatum, et recipit ibi monasterium ex proprietatibus dicti mansi certam partem, videlicet, medietatem decimi omnem expletorum que colliguntur in terris dicti mansi, nam alia medietas dicti decimi est castlani castri de Otina, vocati Rajadell, decimum vero de les menuderies totum est dicti monasterii et in iste decimo nullus habet partem, similiter et in censibus nullus habet partem ymo sunt omnes monasterii, et facit in unoquoque anno de censu pro dicto manso et terris suis dicto monasterio decem punyeronos frumenti et decem punyeronos ordeï et decem punyeronos de spelta et duos solidos de censu in denariis.

a. *ratllat* ibi.

CAPITULUM XI

De quadra de Puygmolto in termino castri de Mediona.^a

Monasterium supradictum habuit et obtinuit et nunc habet et obtinet in termino castri de Mediona quadram vocatam de Podiomultone pro libero et francho alodio, ipsamque quadram dictum monasterii habuit ex donatione et venditione eidem monasterio factis per Poncium Molto et eius uxorem Ermessendem, ut constat per instrumentum factum ·VII°· kalendas aprilis anno incarnationis Domini ·M^o·CCXXXI^o·. Quam venditionem aliasque venditiones

factas laudavit, aprobavit ac totum ius suum dedit eidem monasterio Geraldus, vicecomes Caprarie, dominus dicti castri de Mediona, ut conserni potest instrumento dicte laudationis et donationis facto ·XI° kalendas marcii anno Domini ·M^o·CCXLI^o. Hominesque populati in dicta quadra sunt vassalli solidi dicti monasterii et stricti sint sunt alii vassalli monasterii. Sovunt et tenetur solvere de omnibus expletis in dicta quadra conreandis et colligendis tascham monasterio que est ·XIII^a parts et si qua proprietas vendatur, alienetur vel transportetur, obtenta faticha, emptor solvit tertium avansatum. A simili modo habet monasterium apud populam Sancti Iohannis de Conilles unum mansum cum suo molendino. De lucro molendini solvitur quintum. De expletis terrarum habet monasterium tasquam, uti in capibrevius continetur. Homo morans in dicto manso est vassallus solidus ipsius monasterii et si dictus mansus vendatur, transportetur vel alienetur, obtenta faticha a monasterio, emptor solvit tertium avansatum et pro domibus facit in festo Natalis Domini de censu unum par gallinarum. Domina marquesia, vicecomitissa caprarie predicta laudavit et ius quod ibi habebat eidem monasterio dedit cum carta sua facta ·XIII° kalendas septembris anno Domini ·M^o·CCVIII^o. Et de post domina Sibilia, filia Guillermi Fulchonis, predicta omnia aprobavit ut in instrumento ·III° nonas augusti facto anno Domini ·M^o·CCXLVIII^o continetur.

a. *Continua amb lletra diferent i posterior y un mas a la pobla de Joan y del mas de Coniles.*

CAPITULUM XII

De quadris d<e> Albareda, de Dosrius, de Muçarra, de Jaques, sitis in termino castri de Fuxio.

Quia terminus castri de Fuxio immediate est contiguus termino de Pontonibus, in hoc termino de Fuxioa monasteriumj habet, tent et possidet pro libero et francho alodio cum omnimoda iurisdictione, citra merum imperium quatuor quadras, quarum una vocatur Albareda, altera Daques, tertia Dosrius, quarta Muçarra. Ipsasque quadras dictum monasterium habuit et obtinuit ex diversis donationibus et emptionibus a diversis quasquidem donationes et^a emptiones laudavit, confirmavit et aprobavit Guillermus de Tarragona, dominus castri de Fuxio et voluit quod dictum monasterium ipsas

haberet et teneret pro libero et francho alodio sine omni servitute ut in instrumento publico acto tercio kalendas novembris anno Domini ·M^o·CCXXX^o est expressum. Et de post nobilis Geraldus de Cervilione remisit et relaxavit quidquid iuris sibi pertinebat et pertinere poterat, tam super sono emisso quam super cenam sive alberga, quam ut^b asserabat se habere in hominibus et feminis in dictis quadris habitantibus et habitaturis de qua quidem relaxatione et remissione aparet per instrumentum publicum factum pridie idus novembris anno Domini ·M^o·CC·LXXXVIII°, in quo quidem clare videri potest quod idem nobilis dedit et remisit abbati et monasterio quidquid iuris in dictis quadris, ipse habebat nichil sibi retinens. Sed de post ad inductionem inimici nature humane exorta fuit lis inter nobiles Guillermmum de Cervilione et Guillemum, eius filium, ex una parte, et dominum Petrum, tunc abbatem, et suum conventu, parte altera, super soni emissionem, cena sive alberga allisque iuribus que ipsi nobiles asserebat se habere secundum usaticos et consuetudinem Cathalonie in dictis hominibus, dicentes quod ista iura dictus nobilis Geraldus de Cervilione dare et remittere non valuit nec potuit, tandem firmato compromisso in posse excellentissimi principis domini Iacobi, regis Aragonum fuit sentencialiter declaratum quod predicti nobiles nec homines de Fuxio nullum ius habebant in soni emissionem nec in cena sive alberga, ymo erant astricti servare donationem et relaxationem factam dicto abbati et monasterio, et dictis hominibus dictarum quadrarum per preallegatum nobilem Geraldum de Cervilione, de qua sententia constat per cartam publicam factam ·VII° idus novembris anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°. Que sententia fuit laudata et aprobata per predictos nobiles sive per eorum procuratorem et per procuratores universitatis castri de Fuxio, qui confirmantes dictam donationem factam per dictum nobilem Geraldum de Cervilione, renunciarunt quidquid iuris eis pertinere potest et poterat de usu observancia et consuetudine Cathalonie, non solum in predicto sono et cena et alberga, sed eciam super omnibus aliis iuribus ut de dicta renunciacione aparet in instrumento publico facto idus aprilis anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°. Nec dominus de Fuxio habet aliquam iurisdictionem in dictis hominibus et mulieribus dictarum quadrarum, nec in bonis eorum ratione iurisdictionis¹¹⁹ criminalis¹²⁰ empte interveniente instrumento gratie a domino rege Petro. Cum ipse dominus rex cum dictam iurisdictionem vendidit reducens

119. FORT, *El senyoriu...*, p. 139, *iurisdictione*.

120. FORT, *El senyoriu...*, p. 139, *criminalis*.

ad memoriam votum factum de non vendendo iurisdictiones ipsi domino regi pertinentes in locis et hominibus, monasterii exhemit et exhimere voluit dictos homines et mulieres cum eorum bonis populatos infra terminis ipsius castri pro verba in capitulo de Fontis Calidis posita. Homines vero ipsarum quadrarum sunt vassalli solidi monasterii et sunt astricti¹²¹ facere fidelitatem abbati, sicuti homines de Pontonibus. In decimis monasterium nil recipit, quare sunt domini de Fuxio et castlanorum, sed proprietatibus de quibus honimes non faciunt census, solvunt quintum, de aliis solvunt denariorum census et gallinarum in festo Natalis Domini. Et de quibus faciunt frumentum solvunt in tempore messis secundum quod solvere tenentur pro proprietatibus, quas quilibet eorum tenet uti in instrumentis que¹²² inde habent et in capibrevibus clare est contentum. Debet quilibet eorum facere treginum¹²³ semel in anno. Dempto illo de Daques ex eo quare habet deportare tres quarterias frumenti et tres quarterias ordeï, quas facit de censu in unoquoque anno in vigilia Assumptionis Beate Marie ad granerium de Pontons. Propre quadram de Dosrius est unus mansus, vocatus den Griensola¹²⁴ et est dirutus, et fuit de pertinentiis quadre de Dosrius. Eius possessor in unoquoque anno facit de censu una quarteriam frumenti ad mensuram Ville Libere. In quadra de Muçara¹²⁵ est ecclesia parochialis sub invocatione sanctorum Iacobi et Cornelii. Rector de Fuxio tenet eam acomodatam per dominum abbatem prefati monasterii, sub hiis condicionibus: debet ibi celebrare una die dominica post aliam et ibi babtizare,¹²⁶ nupcias celebrare, mortuos sepelire, parochianos dicte ecclesie et ob contemplationem suorum laborum abbas dedit et assignavit docto rectori decimas et primicias de Muçarra¹²⁷ et de Dosrius. Et si forsitan accidat¹²⁸ quod in dictis quadris et in earum terminis aliqua proprietas vendatur, alienetur per privatos¹²⁹ vel extraneos, obtenta faticha a domino abbate, emptor tenetur¹³⁰ solvere tercium avansatum vel convenire cum domino abbate vel cum suo locumtenente;¹³¹

121. FORT, *El senyoriu...*, p. 139, *adstricti*.

122. FORT, *El senyoriu...*, p. 139, *quod*.

123. FORT, *El senyoriu...*, p. 139, *traginum*.

124. FORT, *El senyoriu...*, p. 139, *Grainsola*.

125. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, *Mussarra*.

126. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, *baptizare*.

127. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, *Mussarra*.

128. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, *accidet*.

129. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, *prenominatos*.

130. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, *teneat*.

131. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, *locumtenenti*.

aliter non est ausus intrare in possessionem rei empte si non vult amittere ius suum.

- a. *Escrit a sobre et.*   b. *ratllat ut.*

CAPITULUM XIII

De molendino vocato den Gener.

In ipso eodem termino de Fuxio, prope villam de Torrelles, est unus mansus cum suo molendino, vocato lo molí¹³² den Gener. Tenetur pro indiviso per predictum monasterium et per comandatorem domus Sancti Iohannis Iherosolimitani Ville Libere. Possessor dicti mansi solvit de censu in quolibet anno monasterio quatuor quarterias ordeí in tempore messis. Totidem faciebat dicto comandatori, et si dicta proprietas vendatur, emptor solvit tercium avansatum, dividendum equis partibus inter monasterium et dictum comandatorem et ambo firmant in instrumento venditionis.

CAPITULUM XIII

De manso de les Vidales in termino de Fontrubia.

Habuit et nunc habet predictum monasterium in termino de Fontrubia unum mansum vocatum de les Vidales et est dirutus et sine habitatore a longevis¹³³ temporibus. Tamen¹³⁴ rustici tenentes possessiones solvunt certam quantitatem denariorum de censu in quolibet anno et ratione directi domini. Si dicte possessiones vendantur, obtenta faticha, solvunt monasterio tercium avançatum. Donatio atque dicti mansi facta a Guillermo de Aquilone, patet per instrumentum factum pridie idus aprilis anno Domini ·M^o·CCX^o·. Recipit ibi monasterium sex solidos et octo denarios vel inde circa de censu quos tenentur solvere possidentes predictas possessiones dicti mansi quilibet sicut tenet plus vel minus, ut patet per sententiam arbitralem super hoc latam ·XV°· mensis septembris anno Domini ·M^o·CCC·LVI°·.

132. FORT, *El senyoriu...*, p. 140, omet *lo molí*.

133. FORT, *El senyoriu...*, p. 141, *longis*.

134. FORT, *El senyoriu...*, p. 141, *Cum*.

CAPITULUM XV

De quadra de Pradell Venenç et de hiis que sunt in termino Sancti Martini Çarroca.

Apud terminum¹³⁵ Sancti Martini de Rupe preallegatum monasterium habet et possidet quadram vocatam Pradell Venenç pro libero et francho alodio, cum omni iurisdictione citra merum imperium. Hominesque populati in dicta quadra sunt vassalli solidi et affocati dicti monasterii. Sunt astricti facere sacramentum et homagium fidelitatis abbati ad regimen monasterii noviter assumpti¹³⁶ et si quavis proprietas vendatur, emptor solvit tercium avansatum, prius obtenta faticha a monasterio. Habet ipsam quadram ex donationibus eidem monasterio factis per diversos, ut constat per tria instrumenta, quorum unum factum secundo kalendas febroarii anno ·M^o·CC·XXVIII·; alterum kalendas iunii anno ·M^o·CC·XXX°·.

In eodemque termino habet monasterium et possidet per francho et libero alodio unum campum alodium vocatum campus de Vaynens; est ante molendinum de Fumet, confrontatum cum duabus viis et cum torrente de Riu de Fox. Recipit prefatum monasterium in omnibus expletis ibi conreandis quintum. Et si ipsa proprietas vendatur vel alienetur, emptor solvit tercium avansatum, obtenta primitus faticha a monasterio. Sed et masoverius mansi, vocati de Salegrat, tenet aliquas proprietatis que sunt alodium monasterii pro ipsis facit unam quarteriam ordeï et duos solidos de censu in unoquoque anno. In ipsomet termino est una vinea quam possidet Petrus de Vilafrancha, domicellus, est alodium monasterii, prestantur pro ipsa in quolibet anno de censu quinque solidi.¹³⁷

CAPITULUM XVI

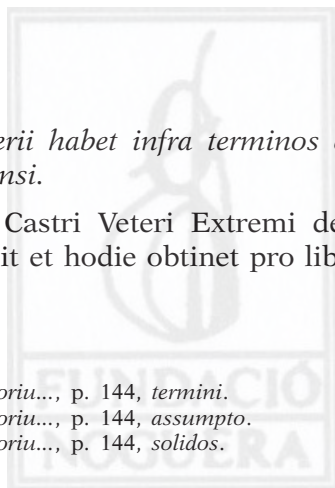
De hiis que monasterii habet infra terminos castri Veteris Extremi de Marcha in Penitensi.

Infra ternubis Castri Veteri Extremi de Marcha, inter alia, monasterium obtinuit et hodie obtinet pro libero et francho alodio

135. FORT, *El senyoriu...*, p. 144, *termini*.

136. FORT, *El senyoriu...*, p. 144, *assumpto*.

137. FORT, *El senyoriu...*, p. 144, *solidos*.

octo masias¹³⁸ cum hominibus et mulieribus in ipsis habitantibus et habitaturis, quarum una vocatur Comalonga, altera Farran, due site in simil Masrugat¹³⁹ et due sunt ad locum de Stallella et relique¹⁴⁰ dues als Gramatges, quarum una vocatur Villarotunda. In istis masiis monasterium nullum decimum recipit, quare decima est domini dicti castri et castlanorum. Est verum quod in una quadra in qua situm est mansum de Farran, ascendendo versus circium usque ad locum de la Cunillera, et in ipso loco in masia den Farran, monasterium recipit in decimo¹⁴¹ partem suam sic: de decima sunt octo partes; monasterii habet quinque parte et herede Miri de Castellvi, qui hodie est Petrus Barbara, recipit tres partes. Masoverius mansi de Farran, qui est vassallus monasterii, pro dicto manso facit de censu in quolibet anno quadraginta solidos. A simili modo decima quadre ubi mansus de Comalonga est dividitur inter monasterium et dictos heredes, et possidens dictum mansum prestat de censu ·IX· solidos et sex denarios et duos quartanos olei ad mensuram fori Villalibere et unam quateriam annone de locido.¹⁴² Masoverius mansorum de Masrugat solvunt quartam partem de omnibus espletis, dempto quod de Barqueriis¹⁴³ solvunt censu denariorum, ordeï, caponum et gallinarum. A simili masoverius mansi den Royg de Stallella facit per eundem modum, sed¹⁴⁴ pro manso den Mila, dicti loci de Stallella, possidens ipsum pro toto manso facit octoginta solidos de censu in unoquoque anno. Nec non Bernardus de Barbara, dominus dicti loci de Stallella, facit pro patio ubi capella est constructa duodecim denarios de censu. Iste Bernardus tenet alodium unum monasterii vocatum la Frexeneda. Aserit quod frater Iohannes Coll, ipsum sibi stabilivit; nullam firmam obtinere potuit eo quare dictum stabilimentum redundabat in dampnum monasterii. Habet monasterium unum alodium prope mansum del Palau. Tenens ipsum facit de censu duas quarterias ordeï in unoquoque anno. Possidens mansum del Gramatges pro toto manso facit novem quarterias ordeï et unam quarteriam frumenti de censu. Sed¹⁴⁵ pro stabilimentis noviter sibi

138. FORT, *El senyoriu...*, p. 145, *masies*.

139. FORT, *El senyoriu...*, p. 145, *Marrugat*.

140. FORT, *El senyoriu...*, p. 145, *reliqua*.

141. FORT, *El senyoriu...*, p. 146, *decima*.

142. FORT, *El senyoriu...*, p. 146, *locedo*.

143. FORT, *El senyoriu...*, p. 146, *Borgueris*.

144. FORT, *El senyoriu...*, p. 146, *sic*.

145. FORT, *El senyoriu...*, p. 146, *similiter*.

factis facit quinque solidos de censu. Tenens mansum de Villarotunda per tota masia in quolibet anno facit quadraginta solidos de censu et unam quarteriam de civada de locido. Ad locum vocatum Spoya, monasterium habebat unum alodium, quidem vocatus Petrus Soler, de voluntate mea fecit ibi habitatorem faciendo se hominem monasterii adiungendo dicto aloio aliqua sua alodia ipsi alodio contigua. Voluit et concessit quod a dicta masia nequeant separari sine voluntate monasterii. Pro ipsa masia facit de censu septem solidos. Dicti masoverii populati in dicto termino tenent diversa alodia pro aliis dominis que a dictis masiis separari non possunt, ex quo eisdem masiis sunt unite pro triginta annos sine voluntate domini capituli masie. Et ista laudabilis consuetudo nedum est in dicto castro sed et in toto territorio Penitensi. Et quando dicte masie vendentur dominus masie dat faticham solus nullu assensu aliorum dominorum expectato. Et de post quilibet dominus habet partem tercii, secundum valorem sui alodii vel facit illam gratiam quam facere voluerit. Homines populati in dictis masiis sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur ad fidelitatem domino abbati quem admodum alii vassalli monasterii, et si dicte masie vendantur, alienentur vel per lineam transversalem ad alios perveniant solvitur tercium avansatum, obtenta primitus faticha a domino directorio capituli masie, quem ut predixi ad ipsum pertinet dare faticham. Dicti homines et etiam mulieres in dictis masiis populati quando casus evenit solvunt cuguciam, exorquiam et intestiam, sicut continetur in capitulo de molendino dels Monges. Predictas^a octo masias predictum monasterium habuit et optinuit ex diversis emptionibus et concessionibus eidem monasterio factis uti in instrumentis inde factis videri potest; nam primo domina Guillelma de Montecatheno que fuit domina dicti castri dedit eidem monasterio mansum vocatum de Lunes sicut patet in carta per eam facta .VI°. kalendas may anno Domini .M^o.CC.XXI°.; et Guillelmus de Mediona cum uxore sua Saurina dederunt dicto monasterio omnia iura sua que habebant in mansis vocatis de Comalonga et den Ferran sicut constat per cartam factam .X^o. kalendas decembris anno Domini .M^o.CC.XXIII°. Postea vero a Berengario de Burgueriis et a suis consanguineis predictum monasterium emit mansos vocatos del Gramatge et de Vilaredona, sitos in dicto termino Castri Veteris, in parrochia Sancti Iacobi dels Domenys, quam venditionem laudavit et confirmavit nobilis Guillelmus de Monte Catheno, vicecomes de Bearn, et dominus

dicti Castri Veteris et iste fuit filius predictae domine Guillelma de Montecatheno qui dedit dicto monasterio omnia iura sua per liberum et franchum alodium, sicut in carta sua videri potest, que facta fuit ·V^o. idus marci anno Domini ·M^o.CC·XXVIII°. Postmodum vero Petrus de Stalella, qui erat miles, ob magnam devotionem quam habebat erga dictum monasterium, cupiens fieri religiosus, accepit habitum monachalem in dicto monasterio et cum esset novicius condidit testamentum in quo dimisit eidem monasterio locum suum de Stalella et mansos eiusdem situs in dicto termino cum iuribus suis ut in dicto testamento facto pridie kalendas madii anno ·M^a.CC·LV°., clare videri potest. Et in eadem carta sive testamento predictus frater Petrus de Stalella, novicius, dedit eidem monasterio omnes honores et iura sua que habebat in loco et terminis de Tiviça, sicut in capitulo inferius posito in presenti libro de hiis que monasterium habet in loco de Tiviça, mencio facta est. Similiter et Geralda, que fuit uxor Bernardi Torrelles et tutrix filiorum suorum, vendidit eidem monasterio lo Masrugat per liberum et franchum alodium cum iuribus suis, sicut in carta dicte venditionis facta ·III°. kalendas novembris anno Domini ·M^o.CCC·XII°. continetur.^{145 bis} De franquitate autem et libertate quam predicti vassalli monasterii habitantes in dicto termino Castri Veteris et etiam vassalli dicti monasterii habitantes in loco de Puygtinyos habent a prefata domina Guillelma de Montecatheno, que fuit domina dicti Castri Veteris, require inferius¹⁴⁶ in tercio libro huius compendii, in quo tractatur de privilegiis, graciis et libertatibus per reges et principes et nobiles concessis dicto monasterio et vassallis suis.

a. *Des de Predictas fins al final del capítol en un full a part i cosit al llibre.*

CAPITULUM XVII

De hiis que monasterium habet in villa de Arbucio et in eius terminis.

Apud villam de Arbucio monasterium recipit super redditibus domini regis in nuda perceptione in unoquoque anno viginti solidos censuales, quos dominus rex Petrus, in monasterio de Xixena sepultus,

145 bis. FORT, *El senyoriu...*, p. 148, omet continetur.

146. FORT, *El senyoriu...*, p. 148, interius.

assignavit pro candelis que ardere debent dum missa celebratur¹⁴⁷ in altari beate Marie in monasterio; et novem quartanos olei, ad rectam mensuram de Arbucio, ad opus lampadis que ardet coram dicto altari, ut de dicta donatione constat per cartam de mandato ipsius domini regis factam ·XII°. kalendas aprilis anno Dominici Incarnationis millesimo ·CC^o·X^o. Et ibidem recipit monasterium aliqua censualia et unum quartanum olei,¹⁴⁸ empta ex pecuniis per Petrum Iudicis, monasterio datis pro emendo redditus perpetuales ad opus crocei in salsamento conventus mittendi. Qui quidem census est cum directo dominio et alodiali. In ipso termino de Arbucio est quedam pars termini vocata les Planes, et erat antiquitus de termino de la Lacuna de Castellet, et quando dominus rex assignavit terminum dicte ville voluit quod pretenderet se versus solis ortum ad torrentem de Castellvi. In ista parte vocata les Planes confrontata cum dicto torrente versus dictum locum et cum via pro qua itur de Villa Libera ad Sanctam Olivam ubique ubi¹⁴⁹ fita posita est et ab illa fita directe per dictas Planes versus¹⁵⁰ solis occasum usque in partem meridianam veniendo de fita in fita revertitur in ipso torrente. In ista¹⁵¹ parte monasterium recipit totum decimum integriter et aliquos census denariorum. Et si ibi aliqua proprietas vendatur, alienetur seu transportetur, obtenta faticha a monasterio, emptor solvit tercium avansatum.¹⁵²

CAPITULUM XVIII

De quadra de la Lacuna et de mansis sitis in termino de Castellet.

Ex legato facto per Bertrandum de Castelleto, clericum Villefranche, prenommatum monasterium habuit et nunc hodie possidet infra terminos castri de Castelleto quadram vocatam la Lacuna, pro libero et francho alodio cum omnimoda iurisdictione, citra merum imperium, cum hominibus et feminis ibidem habitantibus

147. FORT, *El senyoriu...*, p. 149, *celebrantur*.

148. FORT, *El senyoriu...*, p. 149, *ordei*.

149. FORT, *El senyoriu...*, p. 149, *utique uti*.

150. FORT, *El senyoriu...*, p. 149, *usque*.

151. FORT, *El senyoriu...*, p. 149, *ipsa*.

152. FORT, *El senyoriu...*, p. 149, *omet des de Et si ibi fins a tercium avansatum*.

et habitaturis et cum decimis aliisque agrariis, censibus bladi et denariorum, nec non cum iuribus universis ut in testamento dicti Bertrandi lacius explicatur condito .VI°. idus iulii anno Domini .M^oCC·LV·. Quem quidem locum prefatus Bertrandus emit a nobili Bertrando de Castelleto et ab eius uxore Blanca ut de dicta emptione constat per instrumentum publicum factum .X^o. kalendas marcii anno Domini .M^oCC·XLVIII°·. Homines ibidem populati sunt vassalli solidi monasterii, sunt astricti facere sacramentum et homagium fidelitatis abbati in dicto monasterio noviter assumpto. Et si qua proprietas vendatur seu alienetur, obtenta primitus¹⁵³ faticha, solvit emptor tercium avansatum; quilibet tenetur facere semel in anno truginum et si fiat ad Villam Liberam debet bis in die defferre sua pondera. Predicti homines non sunt astricti facere aliquod servicium in dicto castro, ymo totaliter sunt exhempti ab operibus, a guayta, bada et a defensione et recullita tempore guerre et pacis solum modo tenentur exire ad sonum emissum de via fos et cum pervenerint¹⁵⁴ ubi sonus emittitur baiulus monasterii cum suis hominibus visa causa emissionis soni potest reverti ad propria nulla expectata licencia baiuli dicti castri. Dominus dicti castri habet in dicta quadra adimprivium¹⁵⁵ palarum¹⁵⁶ ut constat ex sententia lata ultima die iulii anno Domini .M^o·CCC·LX°· inter dictum monasterium et dominum dicti castri debet recipere dictas paleas sic incipiendo ab una parte castri et seriatim et ordinare postest accipere unam mantadam vel lançoladam¹⁵⁷ sive exavegam de palla ab unoquoque a suis hominibus et ab aliis populatis in termino dicti castri et cum prefecerit¹⁵⁸ et omnes solverint postest reiterato recipere aliam mantadam, lançoladam vel exavagadam incipiendo ubi prius inceperat et cum prefecerit¹⁵⁹ ita quod ab omnibus receperit¹⁶⁰ cum una et eadem mensura amplius a prefatis hominibus dicti monasterii plus non potest habere seu exigire nec dictus dominus de Castelleto aliud habet in dicta quadra nec in hominibus et feminis ibidem habitantibus et habitaturis ex eo quare dominus Bertrandus de Castelleto et sua uxor Blanca omnia

153. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *primitua*.

154. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *perveniant*.

155. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *ademprivium*.

156. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *pallearum*.

157. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *lançolatam*.

158. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *perfecint*.

159. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *perfecerit*.

160. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, *omet receperit*.

vendiderunt dicto Bertrando de Castelleto legatori predicto cum omnibus afrontationibus¹⁶¹ suis uti in instrumento dicte venditionis laciis est expressum facto ut supra dictum est ·X^o· kalendas marcii anno Domini ·M^o·CC·XLVIII°·. Ex redditibus dicte quadre monasterium obligatum est facere conventui in vigilia Ascensionis Domini unam pitanciam et alteram in vigilia Assumptionis Beate Marie. Ultra dictum quadram ipsum monasterium habet et possidet pro libero et francho alodio quatuor masias sitas infra dictum terminum cum hominibus et feminis in ipsis habitantibus et habitaturis cum iuribus universis, quarum una vocatur Solanes, altera Muntarcho,¹⁶² tertia les Olleres, quarta Prat de Viladordis. In istis mansis monasterium nullam partem recipit in decimis, sed masoverius mansi de Solanes qui quasi omnes possessiones tenet infra terminos de la Lacuna solvit pro censu de hiis que tenet extra dictam quadram unam quarteriam ordeï. Et masoverius de Muntarcho pro censu solvit ·XXX· solidos et unum par gallinarum. Et ille¹⁶³ del Prat de Viladordis pro censu ·L· solidos. Ille¹⁶⁴ vero de les Olleres dat quartam partem de alquibus alidiis et pro barqueriis solvit denariorum census < >.^a Isti quatuor masoverii sunt astricti facere servitutes quas secundum usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie debent facere alodiarii populati infra terminos alicuius castri. Sed eciã dicuts dominus dicti castri in dicta quadra masiis nec alodiis¹⁶⁵ monasterii nullam habet iurisdictionem criminalem, ratione venditionis seu infeudationis sibi facte¹⁶⁶ per dominum regem Martinum vel aliatè cum post venditionem factam et possessionem traditam Petro Torrelles domino dicti castri de Castelleto, dictus dominus rex reducto sibi ad memoriam privilegium per suum genitorem regem Petrum, voto selemnizatum ac per ipsum confirmatum de non vendendo iurisdictiones, quas ipse dominus rex habet in castris, villis, locis monasterii et in hominibus iusdem mandavit furchas aliaque signa iurisdictionem denotancia dirui, quas vicarius Ville Libere me requirente diruit expellendo dictum dominum dicti castri a possessione adepta recuperando possessionem utendi prefata

161. FORT, *El senyoriu...*, p. 152, omet *afrontationibus*.

162. FORT, *El senyoriu...*, p. 153, *Mustarcho*.

163. FORT, *El senyoriu...*, p. 153, *illa*.

164. FORT, *El senyoriu...*, p. 153, *illa*.

165. FORT, *El senyoriu...*, p. 153, *allodiis*.

166. FORT, *El senyoriu...*, p. 153, *facta*.

iurisdictione sicut ante ipse vicarius et sui predecessores ipsa iurisdictione usi fuerant.¹⁶⁷ Predicti homines una et in simul cum aliis populatis in territorio Penitensis sunt de forcia molendini vocati dels Monjos, et si ad alia molendina vadant solvunt multuram duplicatam et quinque solidos pro pena et molendinarius expedito molere bladum inceptum ingranare extraneis tenetur sine alio medio ingranare bladum si in molendino sit hominibus monasterii. Item in tercio libro huius compendii est quedam sententia que data fuit inter dominum dicti castri et monasterium ratione iurisdictionis dicte quadre et serviciorum et plurium aliorum.

a. *En blanc.*

CAPITULUM XIX

De molendino dels Mongos¹⁶⁸ et de hominibus populatis in parrochia Sancte Margarite.

Habet dictum monasterium et possidet infra terminos castri Olerdole, in parrochia Sancte Margarite, propre riarium vocatam dels Moneders, unum casale molendinorum cum suis domibus et edificis et cum populatione cum viridariis, ortis, olivariis, cum decimis et primiciis ipsius popule vidariis, ortis et olivariis et cum campo ante portale ipsius popule confrontatum cum via qua itur a Villa Libera ad Arbucium et cum rego molendini del Coll ultra quinque quarteriate. In istis honoribus monasterium recipit totum decimum¹⁶⁹ et primiciam integriter, dictumque molendinum de Colle, cum ortis et possessionibus dicto molendino contiguus super quas monasterium habet et recipere debet in quolibet anno pro censu ·CXX· solidos cum directo dominio, quod censuale una cum manso vocato den Vidal, sito¹⁷⁰ infra dictam parrochiam, cum censu olei, ordeï et denariorum habuimus ex concambio inter Elemosinam Barchinone et monasterium facto, ut constat per instrumentum dicti concambi factum quarto kalendas ianuarii anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°·. Ipseque masoverius mansi den Vidal est homo proprius monasterii et dat de expletis mansi quartam partem

167. FORT, *El senyoriu...*, p. 153, *fuerunt*.

168. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *Monjos*.

169. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *totam decimam*.

170. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *scito*.

monasterio, dempto quod de la Barquera¹⁷¹ solvit de censu duo paria altelium,¹⁷² subatus caminum versus¹⁷³ circius a riarria usque ad collum dels Cellers, eundo via recta usque ad dictum collum et revertendo¹⁷⁴ versus¹⁷⁵ ortum Solis per illam parvam¹⁷⁶ viam per quam venitur a cases¹⁷⁷ Martines¹⁷⁸ et sic afrontat alodium monasteii cum honoribus de cases Martines¹⁷⁹ et cum honoribus de Beliana, quousque pervenitur ad dictam riarriam et ad pontem de Beliana. In ista parte quidam vocatus Crexell habet alodium unum, est dues quarterades¹⁸⁰ modicum plus vel minus, ultra torrentem versus ortum Solis, cum itur ad Villam Francham de Arbucio. Subtus viam versus meridiem et super viam versus circium sunt diverse possessiones in una pecia terre contigua,¹⁸¹ sunt de pertinenciis quadre molendini quas diverse persone tenent alii ad censum, alii ad quintum, confrontate cum honoribus mansi del Coll, ut fite sunt ibi posite¹⁸² supra viam et subtus viam cum honoribus, quas masoverius mansi del Brugalet tenet pro domino de Blita¹⁸³ que sunt inter alodium monasterii, quod ipse mosoverius tenet ibi prope oram torrentis de Morato et dictam quadram, sicut iste afrontationes includunt dictumque molendinum cum dicta quadra et decimas predictas monasterium habuit et possidet ex diversis emptionibus et concambiis pro libero et francho alodio et cum hominibus et feminis ibi habitantibus et habitaturis. Habetque dictum monasterium in dicta parrochia tres masias, quarum una vocatur lo¹⁸⁴ Brugalet, due relique sunt ad Sanctam Mariam de Penafel, cuius ecclesia sita est in alodio monasterii. Iste masoverius de Brugalet facit et solvit de censu in quolibet anno pro tota masia ·XXX· solidos et duo paria altilium; et unus masoverius de Penafel, vocatus Martorell pro tota masia prestat de censu in quolibet

-
171. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *Larguera*.
 172. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *altilium*.
 173. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *usque*.
 174. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *vertendo*.
 175. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *usque*.
 176. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *partem*.
 177. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *casas*.
 178. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *Martinas*.
 179. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *Martinas*.
 180. FORT, *El senyoriu...*, p. 158, *duas quateratas*.
 181. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *antigua*.
 182. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *posita*.
 183. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *Bleta*.
 184. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *de*.

anno ·XX· solidos; sed et alter masoverius, vocatus Hortola pro dicta masia partem prestat in censu, partim¹⁸⁵ dat quartum. Est verum quod predicti masoverii tenent diversa alodia tam propria quam per alios dominos, que alodia unita sunt dictis masiis et ab ipsis nequeunt separari nec ad parem¹⁸⁶ vendi seu alienari sine concensu¹⁸⁷ monasterii, eo modo servato in dando faticha et recipiendo tercium, ut in capitulo masiarum sitarum infra terminos castri Castriveteris est expressatum. Homines populati in predicta quadra et masiis sunt vassalli solidi ipsius monasterii et astricti sunt facere fidelitatem domino abbati, uti faciunt alii vassalli solidi ipsius monasterii. Et si qua proprietas vendatur, alienetur seu transportetur ad privatos vel extraneos, obtenta faticha, emptor solvit tercium avansatum, nisi illa alodia¹⁸⁸ possideant habitatores Ville Libere, et illo tunc venditor ex precio habito solvit tercium rectum. Hoc ex tribus solidis unum solidum. Predicti homines et femine si casus eveniat¹⁸⁹ quod discedant¹⁹⁰ exorqui, vel ad intestatis¹⁹¹ solvunt exorquiam vel intestiam et cuguciam. Intestiam secundum usaticos Barchinone et glose hoc videntur consentire solvitur sic si intestatus discedit uxore et filiis relictis, dominus assequitur terciam partem bonorum mobilium; si liberos habet et non uxorem dominus habet medietatem dictorum bonorum; si uxorem habet et non liberos a simili dominus habet medietatem dictorum bonorum, reservata alia medietate propinquis, salvata in ambabus dictis partibus dote uxori. Hoc est de intestatis, secus est de exorquiis, nam sicut glose volunt super illo capitulo de exorquiis rusticorum facto dominus habet terciam partem bonorum immobilium, de coguciis vero si delictum perpetratum est per uxorem solvit maritus ex dote uxoris, si per maritum tunc uxor solvit de bonis mariti, et ista est praticha solvendi predictas malas usancias ab antiquis sic vocatas.¹⁹²

185. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *partem*.

186. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *partem*.

187. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *consensu*.

188. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *alodia*.

189. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *veniat*.

190. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *discedunt*.

191. FORT, *El senyoriu...*, p. 159, *vel intestiam*.

192. FORT, *El senyoriu...*, p. 160, *vocatis*.

CAPITULUM XX

*De mansis de la Riba, in parrochia de Blita*¹⁹³ *sitis.*

In parrochia de Blita monasterium obtinuit et possidet duas masias cum honoribus et suis possessionibus et cum hominibus ibidem habitantibus et habitaturis. Que homines sunt astricti, si casus eveniat malas usancias solvere, uti in capitulo supra et in medietate posito est iam specificatum. Et ipsas duas masias monasterium obtinuit ex emptione facta a domino rege una et simul cum molendino tunc temporis vocato moli del Reyg, nunc den Ponç, de qua venditione inferius dicitur dicitur.¹⁹⁴ Hominis populati in dictis mansis sunt vassalli solidi ipsius monasterii, unus ipsorum vocatus Busquet per duabus partibus dicte masie solvit et tenetur solvere in quolibet anno pro duabus partibus duarum quarteriarum frumenti, XVI punyerons, et per duabus partibus duarum quarteriarum ordei XVI punyerons facitque alios census propter reductiones. Alter vero masoverius dat quartam partem de omnibus. Sed^a que tenet et possidet molendinum del Reyg pro duabus partibus de censu quem facit per duas molas superiores et pro¹⁹⁵ ortis et albaredis solvit de censu XXVI solidos et octo denarios. Et si dicti mansi vendantur et molendina solvit emptor tertium avansatum, dividendum inter monasterium et heredes Petri Savaneti,¹⁹⁶ sic quod monasterium habet duas partes et dicti heredes terciam. Simili modo solvitur si aliquid solvatur ex malis ex mlis usanciis expectatis. Omnia ista sunt specificata in venditione facta monasterio per dominum regem Iacobum ut infra dicitur.

a. *Escrit a sobre.*

CAPITULUM XXI

De hiis que monasterium habet intus Villam Francham et in eius territorio.

Obtinuit et habuit et nunc tenet et possidet dictum monasterium in Villafrancha et in suo termino vel territorio diversa censualia¹⁹⁷

193. FORT, *El senyoriu...*, p. 160, *Bleta*.

194. FORT, *El senyoriu...*, p. 161, *dicitur*.

195. FORT, *El senyoriu...*, p. 161, *per*.

196. FORT, *El senyoriu...*, p. 161, *Sanancti*.

197. FORT, *El senyoriu...*, p. 161, *censuallia*.

aliaque iura et hoc ex diversis emptionibus a diversis diverso modo factis, et signanter possidet quoddam censuale viginti trium quarteriarum quinque punyeronum et sex palmatarum ordeï et DCXLVII solidos XI denarios et pugesiã decem paria et medium altilium et duo paria gallinarum et predictos duos mansos ac in termino Olerdule agraria tasche et quinti¹⁹⁸ super¹⁹⁹ diversis proprietatibus. Nec non in civitate Ilerdensi nongentos quadraginta solidos iaccensis et octoginta septem mazmodinas et decem et septem morabatinos que censualia dominus rex Iacobus hic in monasterio sepultus vendidit abbati et monasterio. De^a qua venditione constat per publicum instrumentum sigillo plumbeo ipsius domini regis independenti roboratum factum Barchinone in regio palatio .XVI°. kalendas aprilis anno Domini .M^o.CCC.XXIII°., in hunc modum et formam. Excellentissimus dominus rex Petrus, hic in monasterio tumulatus in suo ultimo testamento legavit dicto monasterio decem milia morabatinos, convertendos in emptione rerum immobilium que perpetuo efficerentur monasterio pro sustentatione vite sex monachorum per abbatem et conventum assignandorum, qui monachi cotidie offerrent sacrificia Deo pro anima dicti domini regis et suorum parentum, et nichilominus in capite uniuscuiusque mensis anni facerent unum anniversarium absolvendo tumulum suum pro anima eius. Et illa die darentur conventui pro pitancia quinqueginta solidi et cotidie post missam absolverent suum tumultum et die anniversarii introducerentur duodecim pauperes qui post refeccionem venirent ad ecclesiam ut dicerent duodecim vicibus Pater Noster et tocidem Avemaria. Et eciam domina regina Blanca hic sepulta pro sustentatione vita aliorum sex monachorum qui predicta sacrificia Deo offerant cotidie pro sua anima et una die in quolibet mense fieret anniversarium, in qua die conventus haberet similem pitanciam et eciam introducerentur duodecim pauperes per eundem modum dedit in emptione castri de Offegat .XXIX. mille solidos. Et abbas et conventus ex dictis .X. mille morabetinis dederunt in emptione castri de Solivella quinquaginta mille solidos, quaquidem castra empta fuerunt a manumissoribus nobilis Raymundi de Angularia. Sed quare per filios et filias dicti nobilis questio facta sunt super dictas venditiones interveniente dicto domino rege Iacobo fuit

198. FORT, *El senyoriu...*, p. 162, *questiam*.

199. FORT, *El senyoriu...*, p. 162, *supra*.

concordatum quod filii et filie dicti nobilis recuperarent dicta castra, et dictum monasterium recuperaret pecunias bistractas,²⁰⁰ ex quibus dictus dominus rex habuit sexaginta mille solidos, quos misit suo inclito filio Alfonso, primogenito, qui tunc temporis erat pro acquirendo regno Sardinie et Corsice. Et in compensatione²⁰¹ dictarum pecuniarum, et ut voluntas dicti domini regis Petri genitoris sui et dicte domine regine suum sortiretur effectum, abbati et conventui vendidit et venditionem fecit de predictis redditibus cum omnibus iuribus eidem domino regi et suis competentibus et competituris, et cum fatichis,²⁰² laudimiis,²⁰³ terciis aliisque iuribus universis. Et quare²⁰⁴ castlani dicte ville certam partem habebant in laudimiis provenientiibus ex edificiis constructis et construendis in dicta villa et farreginalibus que²⁰⁵ sunt inter modiatas²⁰⁶ et villam, nulla firma eorum expectata²⁰⁷ nec faticha cum instrumentis alienacionum non sit necessaria, ex eo quare²⁰⁸ solus baiulus domini regis habeat ponere firmam in dictis instrumentis alienacionum edificiorum predictorum; sic quod ex quo carte eidem baiulo fuerint presentate infra spacium triginta dierum tenetur ipsas firmare ostendo eas dictis castlanis²⁰⁹ ut scire valeant et possint quanta²¹⁰ pars eis pertinet de dictis laudimiis²¹¹ sive lous,²¹² et post quam fuerint firmate²¹³ infra quindecim dies debet dare castlanis partem eius contingentem; aliter baiulus regius incidit in panam dupli acquirendam dictis castlanis. Laudimia vero dividuntur sic ex laudimiis provenientiibus ex edificiis constructis in villa solvuntur duo solidi pro libra.²¹⁴ Dominus rex ex ipsis habet unum solidum, castlani alterum. Sed quare dominus rex emit unam castlaniam que antiquitus erat Vadiani de Rafegera. Ante dictam

200. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *eis tractas*.

201. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *composicione*.

202. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *fathicis*.

203. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *laudemiis*.

204. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *quia*.

205. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *qui*.

206. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *mediatas*.

207. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *expletata*.

208. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *quia*.

209. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *carlanis*.

210. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *quarta*.

211. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *laudemiis*.

212. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *eos*.

213. FORT, *El senyoriu...*, p. 163, *firmata*.

214. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *libera*.

venditionem castlani erant quatuor et quilibet²¹⁵ ex ipso uno solido habebat²¹⁶ tres denarios, nunc sunt tres, et quare²¹⁷ dominus rex recipit illos tres denarios ratione illius castlanie per ipsum empte, ex ipsis duobus solidis dominus rex habet ·XV· denarios et castlani novem denarios et hoc est de laudimiis provenientibus ex edificiis constructis infra villam. De edificiis autem constructis in farreginalibus que sunt ut supradictum est inter modiatas²¹⁸ et villam de quibus pro laudimio solvuntur duo solidi pro libra;²¹⁹ dominus rex habet tres partes, hoc est de dictis duobus solidis ·XVIII· denarios et castlani sex denarios, in quibus dominus rex habet quartam partem, hoc est, tres obolos, sic quod de dictis duobus solidis dominus rex habet habere decem et novem denarios et obolum, ut constat ex tribus publicis instrumentis dicte conveniencie et per a,b,c divisus; quorum instrumentorum unum est in archivio monasterii, que acta fuerunt ·V^a· idus iunii anno Domini ·M^o·CCC·XIII°·. Et quare monasterium succedit in iuribus pertinentibus domino regi in predictis ab ipso domino rege venditis, habet²²⁰ servare et tenere formam²²¹ predictam et ideo instrumentum per alfabetum divisum fuit factum inter monasterium et dictos castlanos ·VII· kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°·. Sed²²² si que proprietates in dicta villa et farreginalibus sunt discohopte et intratur ad ipsas per discohoptum, tales proprietates cum venduntur vel alienantur pro ipsis solvitur tercium rectum ex precio habito, hoc est, ex tribus solidis unum solidum, et in isto tercio castlani nichil²²³ recipiunt, ymo totum tercium est monasterii, si ad censum pro monasterio tenentur. Ex dicta eciam venditione monasterium habet et possidet, recipit et recipere est assuetum in termino Olerdole, super diversis proprietates in aliquibus tascham et aliquibus quintum integriter et de aliquibus proprietatibus dividitur dictum agrarium tasche vel quinti, medium per medium inter monasterium et heredes de Penafel, hodie est Bartholomeus Cespuiades, ut in instrumento possessionis tradite liquide concerni potest facto ·IIII^a·.

215. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *quolibet*.

216. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *habebant*.

217. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *quia*.

218. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *mediatas*.

219. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *libera*.

220. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *habent*.

221. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *firmam*.

222. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *Omnem*.

223. FORT, *El senyoriu...*, p. 164, *nihil*.

kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°, ubi diffuse et largo modo cum afrontationibus unuscuiusque alodii continetur. Ultra dicta censualia monasterium in dicta villa diversos census in alodio²²⁴ possidet cum laudimiis et terciis et faticha. Laudimia de hiis que non sunt de realencho²²⁵ solvuntur sic ex sententia lata per Petrum Alberti inter dominum regem et homines de Villafrancha habetur²²⁶ quod de edificiis posito quod sint alodia²²⁷ vel teneantur per aliquos dominos alodiales solvitur laudimium²²⁸ domino regi, hoc est, duos solidos pro libra²²⁹ dividendos cum castlanis per modum²³⁰ supra iam positum, et ultra istos duos solidos solvitur²³¹ aliud laudimium duorum solidorum domino directorio pro quo dicta proprietas ad certum censum tenetur, de quo laudimio dictus dominus alodiarius nulli habet fecere partem, et sic recipit monasterium in popula monachorum et in vico Sanctarum Crucum, nec non in diversis locis in dicta villa, que censualia empta fuerunt una cum aliis, et particulariter ex pecuniis habitis de venditionibus factis de hospicio et possessionibus quod et quas dictum monasterium habebat in civitate Gerunde. Quod videlicet hospicium et possessiones habuit ex concessione monasterio facta per dominum regem Ildefonsum facta ·III°· idus iunii anno Domini ab Incarnatione ·M^o·CL·XXXI°. Item habet et possidet dictum monasterium unum furnum ante vallem castri, qui furnus fuit Ferrarii de Villafrancha et ipsum dominus rex emit a dicto Ferrario, et quare²³² monasterium solvit ·X· mille solidos quos deconstitit dictus furnus.²³³ Idem dominus rex voluit quod esset monasterii. Attamen quod monasterium ipsum furnum teneret pro eo ad censu unius paris altilium, ut vere apparet per cartam ipsius domini regis, cum sigillo maiestatis in pendenti communita que data fuit Valencie ·V^o· idus madii anno Domini ·M^o·CCC·XIII°. Sed postea dictum par²³⁴ altilium cum omnimoda iurisdictione dictus dominus rex vendidit monasterio cum aliis censualibus, uti in carta supra allegata potest videri, et

224. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *alodio*.

225. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *realenchs*.

226. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *habent*.

227. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *alodia*.

228. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *omet alodiales solvitur laudimium*.

229. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *libera*.

230. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *medium*.

231. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *solvit*.

232. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *quia*.

233. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *Ferrarius*.

234. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *pars*.

sic monasterium possidet dictum furnum per alodium.²³⁵ Habet etiam et possidet dictum monasterium ex concessione dicti domini regis eidem monasterio facta in ravali²³⁶ dicte ville ad locum vocatum la Pobla dels Monges alium furnum, ut constat de dicta concessione per cartam ipsius domini regis suo sigillo in pendenti roboratam que data fuit Dertuse anno Domini ·M^o·CCC·XIII°, sub certis limitibus ubi nulli permissum est edificare furnum que sunt a portali Pariliate usque ad portale Sancti Petri et ab eodem portali usque ad ortum Ferrarii Lilet,²³⁷ et ab ipso orto usque ad monasterium Sancte Clare et ab ipso monasterio usque ad predictum portale de Pariliata, et retinuit dominus rex in isto furno alodiale²³⁸ dominium et unum par altium de censu; et de post totum venit in venditione supra allegata sic quod predictum furnum monasterium possidet nunc pro francho alodio.²³⁹ Recipit etiam dictum monasterium quolibet anno in festo Sancti Luche Evangeliste centum solidos censuales super tabulis²⁴⁰ ubi carnes mutonis²⁴¹ de necessitate habent sindicum²⁴² iure, dominio et faticha et hoc obtinuit ex emptione facta a Blanca, filia Sarradelli,²⁴³ ut in instrumento facto ·IIII°· nonas decembris anno Domini ·M^o·CCC·XI°, patet et quare dictum censuale erat de realencho, dominus rex ipsam²⁴⁴ venditionem laudavit et approbavit cum carta sua que facta fuit < >. ^b Ultra predicta censualia ut predixi²⁴⁵ monasterium intra villam possidet alia diversa censualia pro libero et francho alodio uti in capibrevibus distincte et sigillatim per viros²⁴⁶ est positum ordinare cum hospicio et domibus, quas ibi habet et possidet cum suis immunitatibus et libertatibus et cum illis duobus hospiciis que sunt ipsis domibus contiguas, et de pertinentiis ipsius hospicii; ubi nullus officialis regis potest facere executionem aliquam, ymo si aliqua quavis persona conqueritur de illis qui in

235. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *alodium*.

236. FORT, *El senyoriu...*, p. 165, *ravalli*.

237. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *Silet*.

238. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *alodiale*.

239. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *alodio*.

240. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *tabulas*.

241. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *mutonis*.

242. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *scindi*.

243. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *Forcadelli*.

244. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *ipsius*.

245. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *predictum*.

246. FORT, *El senyoriu...*, p. 166, *vicos*.

dictis hospiciis morantur habet querelam facere coram monasterio vel coram illo qui loco monasterii ibi est et ille querelantibus debet iusticiam facere de personis vel de bonis dempto de hiis que pertinent ad merum imperium.

a. *Des de De fins a ·M^o.CCC·XXIII°. a peu de pàgina.*   b. *Espai en blanc.*

CAPITULUM XXII

De campo vocato dels Monjos.

Iuxta riariam den Morato possidet monasterium unum alodium. Sunt circa octo quarteriate modicum, plus vel minus. Est in francho alodio. Nulli est stabilitum, sed est ad usum et servicium domus Villefranche.²⁴⁷ Dominus de Blita recipit ibi decimam et rector Sancte Marie de Blita primiciam; ipsum obtinuit ex diversis emptionibus.

CAPITULUM XXIII

De alodio quod tenet vicarius Sancte Marie Villefranche.

Vicarius ecclesie Sancte Marie Ville Libere possidet quandam possessionem quam antiquitus tenebaat pro domino rege, nunc et a²⁴⁸ tempore prefate venditionis tenet pro dicto monasterio. Pro ipsa facit in quolibet anno de censu tres quarterias ordei. Et quare emortizata²⁴⁹ nec est, quando vicariu s moritur vel aliis transfertur habet ille qui noviter ingreditur ad regimen dicte vicarie convenire cum monasterio. Aliter ipsam proprietate tenere minime potest cum cederet in manu mortua; et sic mortuo quodam qui vocabatur Robio, Iacobus Ferran, presbiter procurator noviter ingrediens convenit mecum et solvit sex florenos. Et de post Anthonius Marti, effectus noviter vicarius, convenit cum domino abbate²⁵⁰ solvendo eidem abbati certam quantitatem.

247. FORT, *El senyoriu...*, p. 173, *Villafrancha*.

248. FORT, *El senyoriu...*, p. 173, *omet et a*.

249. FORT, *El senyoriu...*, p. 173, *emortigata*.

250. FORT, *El senyoriu...*, p. 173, *abbati*.

CAPITULUM XXIII

De diversis censualibus frumenti, ordei, denariorum que monasterium recipit extra villam in eis quadris.

Ut supra dixi, ultra illa censualia que monasterium recipit intra Villam Francham que sunt regalia, extra villa recipit, habet et possidet pro libero et francho alodio diversa censualia que non sunt sive fuerunt regalia, uti est frumenti, ordei et denariorum in diversis quadris dicte ville; que censualia habuit et obatinuit ex diversis donationibus et emptionibus diversi mode factis et potissime ex emptionibus factis ex pecuniis habitis ut predixi ex venditione facta de hospicio Gerunde, et ex pecuniis per Petrum Iudicis monasterio largitis ad opus emendi redditus pro croco in salsamento conventus ponendo, et ex illis pecuniis missis per monachos regis Sicilie pro construendo cemborio²⁵¹ super ecclesiam, que²⁵² censualia monasterium habet et possidet cum directo dominio et iure et faaticha, tercio sive laudimio. Inter alia est unum censuale in quadra de Ferruç ·XVII· quarteriarum ordei super ·XVII· quarteriatas terre in quibus dictum monasterium recipit totum decimum, et quando aliquam proprietatem ibi alienatur²⁵³ seu venditur pro firma carte emptor solvit duodecim denarios et non ultra. Ideo est summe necesse quod quando aliquod instrumentum alienacionum firmatur quod instrumentum antiquum videatur propter multa incomoda que allegantur et specialiter quare allegatur quod habitantes in dicta villa possunt dare bona sua quibus eis placet, dicentes hoc habere ex consuetudine et privilegio eis concessio posito quod ipsa bona sint emphiteoticharia²⁵⁴ quod contratum quare privilegium sive declaratio facta per dominum regem afirmanter quod ex dicta datione nil²⁵⁵ tenentur solvere de tercio sive laudimio dominationis pro quibus dicta bona ad emphiteosim tenentur. Et dictum privilegium solum continet quod possunt dare filiis et filiabus, ex quo videtur denegacio ad alios per regulam, quare²⁵⁶ qui de uno dicit de reliquo expresse videtur denegare, et ex ipsomet privilegio volunt se defendere quod de intratis restabilimentorum non debent solvere tercium sive laudimium cum privilegium

251. FORT, *El senyoriu...*, p. 174, *cimborrio*.

252. FORT, *El senyoriu...*, p. 174, *qua*.

253. FORT, *El senyoriu...*, p. 174, *alienetur*.

254. FORT, *El senyoriu...*, p. 174, *emphiteuticaria*.

255. FORT, *El senyoriu...*, p. 174, *nihil*.

256. FORT, *El senyoriu...*, p. 175, *qua*.

contrarium dicat quod si intrata non excedat ultra quantitatem decem solidorum et census restablicioni²⁵⁷ ·XII· denariorum quod tunc non tenentur solvere. Sed si quantitas excedat ultra dictam firmam decem solidorum et duodecim denariorum sunt astricti solvere ut hec et alia in dicto privilegio sunt specificata et declarata per privilegium concessum per dominum regem Alfonso, factum idus marcii anno Domini ·M^o·CC·LXXXVIII°.

CAPITULUM XXV

De quadris sitis in Penitensi in quibus monasterium recipit decimas.

Quia ut predixi in proximiori capitulo monasterium recipit decimam in decem et septem quarteriatis terre quadre de Ferruç. Recipit eciam decimam in quadra de Botanet. In uno campo sunt quatuor quarteriate dividitur medium per medium inter monasterium e les cavalleries. Est ipsa quadra subtaus Villa Libera, iuxta illam viam per quam itur ad adaquandum animalia ad Sanctam Digna. Ibi subtus ipsum campum est alius campus in medio transit una via. Et in illo campo monasterium recipit totum decimum. Item super quadram de Melio est una pecia terre vocata den Gras, terminata cum duabus viis, quarum una tendit versus²⁵⁸ Celoni,²⁵⁹ alia versus²⁶⁰ Ricquater²⁶¹ et cum illa via que exit de Podio Ciurone et tendit ad Sanctam Mariam dels Orts. Ins ista pecia terre monasterium recipit integraliter totum decimum.

CAPITULUM XXVI

De quadra vocata les Quarterades den Duran de Vies.

Subtus Puygciuro est una quadra vocata les Quarterades den Duran de Vies, sicut est terminata cum illa via que exit de Puygciuro et vadit²⁶² versus Melio e²⁶³ la casa den Camenou. Afrontat

257. FORT, *El senyoriu...*, p. 175, *restabliment*.

258. FORT, *El senyoriu...*, p. 175, *usque*.

259. FORT, *El senyoriu...*, p. 175, *solem*.

260. FORT, *El senyoriu...*, p. 175, *usque*.

261. FORT, *El senyoriu...*, p. 175, *risquiter*.

262. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *omet et vadit*.

263. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *a*.

dicta quadra ad solis occasum cum dicta via, a meridie afrontat cum illa via per quam venitur de Ricquater ad Villam Liberam et transit recte ad Vallem Mollem, ubi est una magna fita. In ista quadra monasterium recipit totum²⁶⁴ decimum.

CAPITULUM XXVII

De quadra de Puig Royg.

In quadra vocata de Puyg Roig prefatum monasterium recipit integre totum decimum²⁶⁵ a capite honoris den Poxo, qui est sots Malseliga. Et afrontatur dicta quadra cum camino del Maresme, vocato per quod tenditur versus Farran.²⁶⁶ et ex alia parte cum camino Barchinone eundo versus Puygciuro, eundo recte super dictum caminum²⁶⁷ et subtus aquis vergentibus versus Granatam usque ad riariam que exit de Sancto Valentino et ibi includuntur honores Durandi de Vies, sicut dividit illa via que exit de Puygroyg²⁶⁸ usque ad ortum de Puyg Royg, ubi capella constructa est,²⁶⁹ et postea revertitur per illum viaronem recedendo a Podio Royg veniendo ad Podium Ciuronem,²⁷⁰ recolligendo vineas que antiquitus fuerunt Iacobi Natalis²⁷¹ et Berengarii Baronis. Deinde revertitur subtus ortos hominum de Podio Royg et venit ad illam viam que recedit²⁷² de Podio Royg et vadit versus Celoni,²⁷³ ut includunt iste afrontationes totum decimum est dicti monasterii.

CAPITULUM XXVIII

De quadra del Vinyet de Carivenga.

A simili modo est totum decimum dicti monasterii sicut

264. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *totam decimam*.

265. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *totam decimam*.

266. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *Ferran*.

267. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *campum*.

268. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *omet de Sancto Valentino*.

269. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *omet usque ad ortum de Puyg Royg, ubi capella constructa est*.

270. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *Ciuronum*.

271. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *Nathalis*.

272. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *recidit*.

273. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *Celom*.

dividit caminum de Puyg Royg est transit super bardas vocatas den Pellicer del Vinyet de Carivenga, subtus caminum quousque pervenitur ad Roviram de la Torra, sicut est Vinyetum de Carivenga et revertitur ad riariam quousque pervenitur ad honores mansi del Prat, et revertitur ad caminum Barchinone, hoc totum est in una pecia sne aliquo medio et hic est quadra vocata de Cara²⁷⁴ de Lops.

CAPITULUM XXVIII

De quadra Pontis de Ferran.

Item subtus Pontem de Ferran predictum monasterium recipit totum decimum usque ad illam viam que directe venit a Podio Royg a Perefita. Super illam viam est decimum totum monasterium et venit directe per illud viarany usque a les Tapias²⁷⁵ den Pellicer; et de post ipsas tapias subtus caminum Barchinone, est una clavis sicut dividitur per ipsum caminum Barchinone et illud viarany qui venit a Perafita et vadit super marginem honorem qui quo fuerunt Iacobi Nadal et Iacobi Scardo et revertitur ad viam Barchinone, vocatur quadra den Guerau.

CAPITULUM XXX

De quadra de Font Tallada.

Item monasterium recipit totum decimum²⁷⁶ vel recipere debet in toto honore de Font Tallada usque ad collum de Magrinya, sicut dividit illa via que recedi a Magrinya et venit ad molendinum de Font Tallada usque ad Ferran del Papiol et usque ad viam vocatam del Maresme que est subtus capellam Sancti Salvatoris; et de post revertitur per illam serram del Arbossar et ascendit usque ad serra vocata^a Cort Condal. Tantum quantum masia den Gieres²⁷⁷ se extendit; postea revertitur per masiam de les Mates, comprehendendo totam masiam et transit per torrentem Sancte

274. FORT, *El senyoriu...*, p. 176, *Casa*.

275. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *tapias*.

276. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *dominium*.

277. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *Geres*.

Crucis usque in irlas²⁷⁸ Sancte Crucis, que tenetur per castrum de Farran²⁷⁹ et ibi revertitur ad torrentem qui exit de les Gunyoles; deinde transit prope honores que tenentur pro Sancto²⁸⁰ Sebastiano et directe ascendit per illam viam per quam itur de Ferran ad Sanctum Cucufatem²⁸¹ de Cesguarrigues.²⁸²

a. *Escrit a sobre vocata.*

CAPITULUM XXXI

De quadra del Pas de Sant Marçal.

Item monasterium recipit sive recipere consuevit²⁸³ totum decimum in passu sive transtitu vocato de Sant Marçal usque ad collum directe de Sancta Creu, sicut dividit illa via que recedit²⁸⁴ de Cesgunyoles et tendit ad Villam Liberam, ascendendo per illum torrentem usque ad irlas vocatas den Venrell de Cesgunyoles, quousque pervenitur ad eius vineam et ad campum que omnia²⁸⁵ tenetur pro monasterio sicut includunt iste afrontationes est totum decimum monasterii ante dicti.

CAPITULUM XXXII

De quadra de Ratera.

Item recipit monasterium totum decimum in vineto, vocato de Ratera, prope Sanctum Cucuphatem, confrontatum cum torrente de les Gunyoles et cum via que est in ipso vineto, et ascendit directe ad vineam den Venrell et cum illo margine quod ibi est, et termino castrum de Ferran, et ad Sanctum Petrum de Pera Molanta, et in quadra de Sunyer, in aliquibus locis; in hiis monasterium recipit totum decimum.

278. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *Vilas*.

279. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *Ferran*.

280. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *omet Sancto*.

281. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *Cucuphatem*.

282. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *Cesgarrigues*.

283. FORT, *El senyoriu...*, p. 177, *assuevit*.

284. FORT, *El senyoriu...*, p. 178, *recidit*.

285. FORT, *El senyoriu...*, p. 178, *nunc*.

CAPITULUM XXXIII

De decima ultra torrentem Sancti Cucuphatis.

Item dictum monasterium recipit totum decimum ultra torrentem de Sant Cugat in illis honoribus qui quod fuerunt Raymundi Baiuli, Poncii Gali. Et cum campo Poncii Gali es totum in una pecia. Es prope barracham den Gali, ultra dictum torrentem, versus circium. Afrontant²⁸⁶ dicti honores cum via que tendit de Sancto Cucuphate ad vinetum Sancti Sebastiani.

CAPITULUM XXXIII

De decima iuxta Sanctum Cucuphatem.

Item recipit monasterium totum decimum in honoribus Poncii Despunyg et Bernardi Baiuli, qui honores sunt iuxta cominum quo itur ad Barchinonam, et eciam in honoribus Iacobi Baiuli et Raymundi Baiuli et Geraldi Punyera. Isti honores afrontant cum domibus Raymundi, baiuli Sancti Cucuphatis, et cum via que monetur de Sancto Cucuphate et venitur ad viam realem.

CAPITULUM XXXV

De decima ad puteum Sancti Cucuphatis.

Item monasterium recipit totum decimum subtaus puteum Sancti Cucuphatis in diversis honoribus, sicut dividit illa via que directe transit ad illam viam recedendo de Sancto Cucuphate, pro qua venitur a Malseliga, in quanto extendit se illa quadra que afrontat cum via vocata del Maresme. In ista quadra sunt diversi honores et sunt in una pecia.

CAPITULUM XXXVI

De decima iuxta viam vocatam del Maresme.

Item subtus caminum del Maresme recipit monasterium medium decimum in honoribus qui quod fuerunt Raymundi Baiuli et in

---

286. FORT, *El senyoriu...*, p. 178, *afrontatur*.

pariliata Arnaldi Maço, terminatis cum illo viarany qui movetur de Sancto Cucuphate, subtus puteum et vadit ad vinetum de les Garrigues et ad columbarium Bernardi Punyera. Postea revertitur per illum marginem illius pariliate usque ad caminum pro quo tenditur de Sancto Cucuphate ad Villam Liberam.

CAPITULUM XXXVII

De decima de Malseliga.

Item recepit medium decimum in pariliata de Malseliga versus caminum Barchinone et in tota pariliata Petri Maço, terminata a meridie cum camino Barchinone ab ortu solis cum camino qui movetur de Ferran et vadit ad locum de la Granada, a circio cum camino per quod itur de Sancto Cucuphate ad Villam Liberam super mansum del Prat. Et sic ut supra iam positum est monasterium Sanctarum Crucum recipit dictum decimum in locis et possessionibus superius expecificatis et ita est declaratum per sentenciam latam inter dictum monasterium et Guillelmum de Fuxio, qui Guillelmus obtinuit decimum castri de Avinione ex concambio facto per eum cum monasterio pro castlania quam tenebat in castro de Pontonibus, sicut in capitulo de Pontonibus mencionem feci. Quod videlicet decimum de Avinione dictum monasterium habuerat et adquisierat ex donatione facta eidem monasterio per dominam Elicsendam de Queralt, et hodie dictum decimum de Avinione possidet Elemosina Barchinone. De dicta autem sententia constat per instrumentum factum ·XIIII°. kalendas iunii anno Domini ·M^o.CC·LXXXV°·. Est verum quod monasterium habet rectum²⁸⁷ dominium in possessionibus sitis in termino de Ferran et in illis in quibus recipit censu bladi vel denariorum, caponum vel gallinarum et non in aliis.

CAPITULUM XXXVIII

De hiis que monasterium habet et possidet in loco et terminis de Pax.

Habuit et obtinuit et nunc possidet monasterium in loco de Pax et in eius terminis quatuor masias et solebant esse quinque

287. FORT, *El senyoriu...*, p. 180, *directum*.

masie, sed una vocata den Bayona fuit partita per pecias per alias masias. Dicte masie et proprietates tam illius den Bayona quam ceterarum sunt in libero et francho alodio monasterii cum hominibus et dictis masiis habitantibus et habitaturis, et sunt vassalli solidi ipsius monasterii suntque astricti prestare fidelitatem domino abbati ut alii homines et si masie vel proprietates vendantur, emptor solvit tercium avansatum, obtenta faticha a monasterio. Homines ibidem populati si casus eveniat solvunt malas usancias per modum supra iam specificatum. Monasterio nil²⁸⁸ recipit in decimis sed habet in dictis hominibus omnimoda iurisdictionem citra merum imperium. Recipit monasterium super aliquibus proprietatibus quartum, nisi pro ipsis solvatur annuatim census frumenti, ordeï, denariorum, altilium et gallinarum uti in capibrevibus et in instrumentis que de hiis possidentes habent, distincte est expressatum. Dominus, vero, dicti loci de Pax in hominibus monasterii nullum exercitium iurisdictionis habet iure castri cum nullo modo gaudere possit, ratione prehemenciarum castri quare nec homines cogi possunt ad faciendum opera cum sint de operibus murorum et vallorum Ville Libere, nec tenere potest cornu ad comonendum²⁸⁹ sonum emissum, nec tenere scoltam,²⁹⁰ nec gaytam,²⁹¹ ex eo quare²⁹² castrum quod prehemencias castri habeat, debet habere terminum per se limitatum et iurisdictionem universalem in hominibus habitantibus infra terminos castri, quibus omnino²⁹³ caret dominus de Pax, quare locus est situs infra limites castri Olerdole, et sic fuit declaratum tempore meo cum dominus Bartholomeus de Villafrancha petebat fidelitatem ab hominibus monasterii ibidem populatis, quam obtinere non potuit dictasque masias cum hominibus et feminis ibidem habitantibus cum eorum diversis proprietatibus habuit et obtinuit dictum monasterium ex concessione sibi facta per Bernardum Bayona, militem, qui effectus est religiosus et conversus^a dicti monasterii, et tunc dedit omnia que habebat in loco de Pax in puro et francho alodio sicut ipse et sui predecessores tenuerant et possederant.²⁹⁴ Et quare erant

288. FORT, *El senyoriu...*, p. 181, *nihil*.

289. FORT, *El senyoriu...*, p. 181, *commorendum*.

290. FORT, *El senyoriu...*, p. 181, *escoltam*.

291. FORT, *El senyoriu...*, p. 181, *guaytam*.

292. FORT, *El senyoriu...*, p. 181, *quia*.

293. FORT, *El senyoriu...*, p. 181, *omnibus*.

294. FORT, *El senyoriu...*, p. 181, *possiderant*.

aliqui milites de propinquitate sua qui pretendebant habere ius in dictis honoribus omnes quidquid iuris eis pertinebat dederunt predicto monasterio, sicut in cartis eorum continetur. Inter quos fuit Bernardus de Albano, miles, qui de omni iure sibi pertinenti in dicto loco, donationem et diffinitionem fecit monasterio pro se et suis successoribus sicut in carta sua clare constat que facta fuit nonas augusti anno Domini ·M^o·CCXX·, promittens quod si aliquod dampnum unquam monasterium sustineat pro dictis honoribus de Pax, habeat recursum super mansum suum del Miracle et locum dels Destres, termini castris de Albano.

a. *Escrit a sobre conversus i ratllat monachus.*

CAPITULUM XXXVIII

De hiis que monasterium habet apud villam et terminum de la Granada.

Ultra illum mansum vocatum den Oller, qui est in termino de la Granada, pro quo manso prestantur monasterio in quolibet anno ·XXX· quarterie ordeis uti in instrumento facto kalendas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XXVI°· clare constat. Et possidet monasterium dictum mansum ex donatione inter vivos facta per Guillelmum de Cervilione, olim dominum castris de la Granada, facta ·X^o· kalendas iunii anno Domini ·M^o·CCLI^o·. Est in dicto termino unus mons vocatus mons de Bono Consilio. Iste mons tenetur pro indiviso per dictum episcopum Barchinone et per dictum monasterium sic quod omnes exitus, redditus et proventus ex proprietatibus istius montis provenientibus dividuntur medium per medium inter dictum dominum episcopum et monasterium et ambo firmant in instrumentis alienationum dividendo iura inter ambas partes.

CAPITULUM XL

De hiis que monasterium habet infra terminos Sancte Fides.

Monasterium habuit et obtinuit et hodie habet et obtinet in termino Sancte Fidis unum mansum vocatum Solanes. Masoverius ipsius mansi est homo solidus monasterii. Facit monasterio pro tota masia in quolibet anno ·XXX· solidos de censu. Tenetur ad fidelitatem domini abbatis sicuti et alii vassalli solidi monasterii. In

prefato termino monasterium habet diversa alodia de quibus partim prestantur census denariorum et ordei et partim datu quartum. Et si dictus mansus vendatur vel quodvis alodium, obtenta faticha a monasterio emptor solvit tertium avançatum.

CAPITULUM XLI

De hiis que monasterium habet in termino de Subirats.

Apud parrochiam Sancti Andree de Çabern, ad locum vocatum Valvert, monasterium habet unam masiam a longevis temporibus totam dirutam, et in qua nullus habitavit nec habitat, tamen tenens possessiones ipsius masie solvit censu pro ipsa masia fieri assuetum ut specificatum est in capibrevibus monasterii, et quare est alodium monasterii si in tota vel in parte vendatur, transportetur vel alienetur, obtenta faticha a monasterio emptor solvit tertium avansatum.

CAPITULUM XLII

De castro de Ferran.

In planicie Penitensis monasterium obtinuit, tenet et possidet castrum de Farran, cum quadra Sancti Petri de Peramolanta, in libero et francho alodio,²⁹⁵ cum hominibus et feminis in dicto castro et quadra et in eorum terminis habitantibus et habitaturis cum omnimoda iurisdictione citra merum imperium, hominesque ibidem populati sunt vassalli solidi monasterii. Habent prestare fidelitatem abbati in monasterio noviter advenienti. Si casus eveniat solvunt usancias malas nisi privilegio tueri se valeant. Atamen tempore meo quidam vocatus Barcelo solvit exorquiam cum non potuerint²⁹⁶ ostendere franquitatem posito quod habuerint tempus prolixum ad ostendendum, tenentur dicti hominesolvere de aliquibus possessionibus quas pro monasterio tenent decimam et tascham; de aliquibus quartum de aliis faciunt censum denariorum,

295. FORT, *El senyoriu...*, p. 188, *allodio*.

296. FORT, *El senyoriu...*, p. 188, *potuerit*.

frumenti, ordei, gallinarum et caponum uti²⁹⁷ in capibrevibus clare est positum. Dant decimam de possessionibus sitis in quadris in quibus monasterium recipit decimum²⁹⁸ sicut superius dictum est. Tenentur facere treginum et iovas, et si qua proprietas vendatur inter se ipsos obtenta faticha solvit emptor tertium avansatum. A simili solvunt siquis populatus extra Villam Francham emat ibi aliquam proprietatem secus est si populatus in dicta villa venditionem faciat de aliqua proprietate sita in prefatis terminis, tunc venditor solvit²⁹⁹ ex precio habito rectum tertium, hoc est ex tribus solidis unum solidum. Quod castrum nobilis Geraldus de Cervilione in suo testamento dimisit monasterio facto ·VI°. idus augusti anno Domini ·M^o.CC·XXVIII°. Et Guillermus de Terrachona idem castrum legavit in suo testamento facto nonas augusti anno Domini ·M^o.CCC·XXX°.

CAPITULUM XLIII

*De censu ordei quod monasterium recipit a Miralpex.*³⁰⁰

Monasterium recipit in unoquoque anno super diversas proprietates, quas possidet homines populati a Miralpex. Unum sextarium ordei quod est octo quarterie ordei de censu cum directo dominio, quod habet in ipsis proprietatibus, ipsumque censum faciunt dicti homines in festo Sanctorum Petri et Felicis, mensis augusti. Quodquidem ordeum Raymundus de Miralpex³⁰¹ in suo testamento dimisit monasterio facto nonas iunii anno ·XXXVIII°. regni Ludovici Iunioris, est annus Incarnationis Domini ·M·< >^a Sed de post Bernardus de Miralpex³⁰² dictam donationem laudavit addendo quod habemus emparam in toto honore ut patet in instrumento facto ·II°. kalendas septembris anno Incarnationis Domini ·M^o.CLXXXIX^o.

a. *En blanc.*

297. FORT, *El senyoriu...*, p. 188, *ut*.

298. FORT, *El senyoriu...*, p. 188, *decimam*.

299. FORT, *El senyoriu...*, p. 188, *solvint*.

300. FORT, *El senyoriu...*, p. 193, *Miralpex*.

301. FORT, *El senyoriu...*, p. 193, *Raimundus de Miralpex*.

302. FORT, *El senyoriu...*, p. 194, *Miralpex*.

CAPITULUM XLIII

De hiis que monasterium habet in civitate Barchinone et in suo territorio.

Abbas et monachi monasterii Vallis Lauree, ubi primitus monasterium fundatum extitit, ut in primo libro huius operis narravi, obtinerunt ex diversis donationibus et emptionibus hospicium quod hodie monasterium possidet in vico vocato Riaria Sancti Iohannis, tunc temporis vicus curie comitalis ex eo quare comes Barchinone tenebat in dicto hospicio curtem, ubi cause tractabantur et criminosi capti detinebantur, quas donationes et emptiones laudando dominus rex Ildefonsus dedit et eidem monasterio concessit, quatenus predictum hospicium cum turri comitali ob remedium sue anime et sui patris Raymundi Berengarii, comitis Barchinone et principis Aragonie, essent franche et libere cum homine ibi habitante et habitaturo, qui cum rebus suis monasterio se dederit et in domibus habitaverit cum non sit de melioribus Barchinone. Est immunis ab hoste et cavalcata et ab omnibus serviciis regalibus, que concessio facta fuit ·V^o· kalendas iulii anno Domini ·M^o·CLXVII^o·, regni Ludovici Iunioris ·XXXII°·.

CAPITULUM XLV

De furno vocato de les Hermites.

De pertinentiis deicti hospicii civitatis Barchinone est unus furnus vocatus furnus Heremitarum. Possidens ipsum furnum facit in quolibet anno de censu pro dicto furno et domibus monasterio nonaginta solidos. Monasterium habet ubi faticham et laudimium si vendatur vel alienetur. Et dictus fornerius tenetur coquere panes, pannatas, casoles franquas sine aliqua remuneratione que expendantur in dicto hospicio per abbatem et monachos ac per eorum familias et pro illo qui in dicto hospicio moratur.

CAPITULUM XLVI

Quomodo solvitur laudimia Barchinone.

Sunt eciam de pertinentiis dicti hospicii duo hospicia cum suis

exitibus, confrontata³⁰³ cum viridario³⁰⁴ dicti hospicii monasterii. Si vendantur, obtenta faticha a monasterio, solvunt laudimio. Laudimium intus civitatem et in eius suburbanis contiguus solvitur sic secundum sentenciam latam per dominum regem Iacobum et dominum Raymundum,³⁰⁵ episcopum Valentinum, in questione que erat inter cives Barchinone et ecclesiasticas personas super laudimiis provenientibus ex possessionibus que pro dictis personis ecclesiasticas in dicta civitate et suburbanis tenentur. Pro laudimio solvuntur duo solidi decem denarii et pugesia pro libra, et illos recipit integre si sit unus solus dominus alodiarius ecclesiasticus. Sed si sint³⁰⁶ ibi duo domini vel plures, dominus superior, ex dictis duobus solidis decem denariis et pugesia, habet undecim denarios pugesiam et mediam pro libra, et dominus ecclesiasticus maior dat faticham vel sibi potest retinere, si non sint domini medii, et illo tunc potest dare, sed sibi non retinere. De honoribus qui sunt extra civitatem et suburbanis solvitur pro laudimio quinta pars precii que est quatuor solidi pro libra, et illos habet dominus ecclesiasticus, si ibi no sint domini medii, sed si sint domini medii unus vel plures, dominus ecclesiasticus superior ex dictis quatuor solidis habet sex denarios pro libra et non ultra; in dando vero faticha modus servatur ut supra.

CAPITULUM XLVII

De operatoriis platee Bladi Barchinone.

Illustris regina Aragonum, mater serenissimi regis Ildefonsi, pro salute anime sue dedit predicto monasterio, apud civitatem Ossensem, decimas super ortos et vineas, quas decimas dictus rex recuperavit. Et quare predictus dominus rex donationem fecerat magistro et militibus Templi de decima per ipsos habenda et recipienda super sex operatoria que sunt in platea Bladi Barchinone fecit concambium cum predictis magistro et militibus de dicto decimo operatorium cum decima civitatis Osce, et in emendam illius decime et in solutionem centum quadraginta solidorum, quos

303. FORT, *El senyoriu...*, p. 199, *confrontati*.

304. FORT, *El senyoriu...*, p. 199, *viridiario*.

305. FORT, *El senyoriu...*, p. 199, *Raimundum*.

306. FORT, *El senyoriu...*, p. 199, *sunt*.

idem dominus rex monasterio assignavit pro emendo oleo mittendo in pulmentis³⁰⁷ conventus, dedit et donationem facit monasterio de dicis operatoriiis per proprium et franchum alodium³⁰⁸ a solio et suprapositis³⁰⁹ ex abisso usque in celum, cum stalis et tabulis et cum afrontationibus³¹⁰ que sunt ab oriente in introytu macelli, a meridie in ipso mercato, ab occiduo in ipso mercato, a circio in predicto macello, ut carta ipsius domini regis facta Ilerde mense ianuarii anno ·M^o·CXCI^o.^a patet; et si qua de ipsis vendatur seu transportetur, obtenta faticha, solvit laudimum, ut in dicta sententia supra est allegatum. Hodie dictum monasterium recipit de censu annuatim ·LXIII^a. Morabatinos in festivitate Sancti Michaelis mensis septembris. Et si non solvatur emphiteote, monasterium propria auctoritate potest extrahere portas et levare tabulas, uti iam ego usus fui.³¹¹

a. XC escrit a sobre.

CAPITULUM XLVIII

De quinque morabatinis que monasterium recipit de censu a la Boqueria, et unum morabatinum³¹² coram ecclesia carmelitarum.

Recipit monasterium in unoquoque anno super domos macelli quod est ad portale de la Boqueria quinque morabatinos³¹³ de censu in civitate Barchinone in libero et francho alodio³¹⁴ et unum morabatinum³¹⁵ super unum hospicium quod est ante ecclesiam carmelitarum. Et si vendantur, obtenta faticha, solvitur laudimum, ut supra iam dictum est.

CAPITULUM XLVIII

De molendino de Durfort in casali de Solerio Barchinone.

-
307. FORT, *El senyoriu...*, p. 200, *pulimentis*.
 308. FORT, *El senyoriu...*, p. 200, *alodium*.
 309. FORT, *El senyoriu...*, p. 200, *superpositis*.
 310. FORT, *El senyoriu...*, p. 200, *affontationibus*.
 311. FORT, *El senyoriu...*, p. 200, *feci*.
 312. FORT, *El senyoriu...*, p. 201, *morabatinum*.
 313. FORT, *El senyoriu...*, p. 201, *morabatinos*.
 314. FORT, *El senyoriu...*, p. 201, *alodio*.
 315. FORT, *El senyoriu...*, p. 201, *morabatinum*.

Dominus rex Iacobus, inter alia, secundum quod suis locis ponentur, pro salute anime sue et sui patris,^a domini regis Petri, et illustris domine Blanche, consortis sue, regine Aragonum, et pro suplendis serviciis per abbatem et conventum fiendis, dedit et donationem fecit de molendino, vocato de Durfort edificato in casali de Solerio Barchinone, ut in carta donationis ipsius domini regis exprimitur, facta in turri seu domo Arnaldi Bernardi, pridie^b kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·, in quo instrumento plura de donationibus et serviciis per predictum dominum regem ordinatis continentur, ut inferius ennarrabuntur. Facta autem iam dicta donatione, predicto monasterio per prenominatum dominum regem Iacobus Secundum, hic in monasterio sepultum, ex mandato dicti domini regis, honorabilis Ferrarius de Lileto, dicti regis consiliarius et baiulus generalis Cathalonie, introduxit abbatem et conventum aut eorum syndicum et procuratorem in possessionem omnem que per dictum regem data et concessa eidem monasterio fuerunt, et eciam de dicto molendino^c vocato den Durfort ut de dicta possessione constat per instrumentum publicum factum kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·. Lucra vero dicti molendini fuerunt extimata valere tunc temporis quolibet anno octingentos solidos. Post modicum vero temporis fuit repertum quod dictum molendinum iam antea obligatum erat cotidie solvere tres punyeronos frumenti ex oneribus antiquis domini regis. Tunc abbas et conventus videntes quod monasterium nullum comodum seu utilitatem reportabat de dicto molendino, cognoscentes se esse deceptos in concessione molendini supradicti, post mortem dicti domini regis, qui obiit eodem anno quo facta fuit dicta concessio, recurrentes ad prefatum baiulum generalem, pecierunt sibi fieri supplementum de aliis redditibus dicti domini regis, ut de dicta requisitione constat per publicum instrumentum factum tercio idus febroarii anno Domini ·M^o·CCC·XXXIII°·. Tandem predicti abbas et conventus, videntes quo per dictum baiulum generalem neque per dominum Alfonsum, regem, filium dicti domini regis Iacobi, in hiis nulla provisio fiebat, et onera dicti molendini non cessabant, ymo cotidie solvebantur dicti tres punyeroni frumenti, et nullum comodum monasterii acquirebat, tunc predictum molendinum cum lucris et iuribus suis restituerunt atque tornarunt iam dicto baiulo generali, retinendo sibi ius ut possent petere et habere a domino rege alios redditus, valentes dictos octingentos solidos,

sicut predictum molendinum fuerat extimatum; uti³¹⁶ ista clare videri possunt in carta super hiis facta ·XVI°. kalendas marcii anno Domini ·M^o.CCC·XXXIII°. Et usque ad presens nulla emenda vel satisfaccio dicto monasterio facta fuit, et predictum molendinum ex tunc non fuit in posse dicti monasterii sed est in posse domini regis.

a. *La primera sil·laba és il·legible perquè hi ha una taca de tinta. Li correspon pa perquè es tracta del rei Jaume II, atès que el seu pare és Pere el Gran.* b. *Escrit a sobre pridie.* c. *El text continua a la pàgina següent després del capítol cinquanta.*

CAPITULUM L

De centum solidis quos monasterium recipit a clavario civitatis Barchinone, ratione aque molendinorum de Monte Catheno.

Nobilis dominus Gasto, vicecomes de Biarn et dominus de Montecatheno, dedit et assignavit pro illo molendino quod sui predecessores dederant monasterio apud Montem Cathenum centum solidos ex illis quadringentis solidis quos dominus rex annuatim sibi faciebat pro aqua molendinorum Barchinone, ut de dicta donatione aparet per cartam suo sigillo in pendenti munitam factam ·V^o. idus madii anno Domini ·M^o.CC·LXXVII°. Sed de post domina Guillelma de Monte Catheno convenit et avinenciam fecit cum civitate Barchinone, ad hoc ut dicta civitas cum minori difficultate habere posset aquam ad opus civitatis, quathenus³¹⁷ dicta molendina destruerentur in quorum recompensationem³¹⁸ cives Barchinone obligaverunt³¹⁹ se in unoquoque anno solvere de censu, ratione dicte aque, quadringentos solidos rendales et perpetuales. Et quare dictum monasterium quartam partem habebat in dictis molendinis Montis Catheni,³²⁰ ex illis quadringentis solidis prima die ianuarii recipit et habet annuatim a consulibus et clavario dicte civitatis centum solidos. Hoc videri potest clare in quadam provisione sigillo consiliorum sigillata in dorso facta in anno Domini ·M^o.CCC·LXXXXVI°.

316. FORT, *El senyoriu...*, p. 203, *ut*.

317. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *quatenus*.

318. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *compensationem*.

319. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *obligarunt*.

320. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *Cathani*.

CAPITULUM LI

*De Morabatinis*³²¹ *vinearum Barchinone.*

Habet et recipit et habere ac recipere consuevit dictum monasterium triginta sex morabatinos³²² rendales et perpetuales super unam³²³ peciam vinearum que sita est extra portales, vocatum dels Telles,³²⁴ iuxta illam viam per quam itur de civitate Barchinone ad monasterium de Pedralbes. Possidet dictum monasterium ipsam pro libero et francho alodio. Habuit ipsam a domino Petro, sacrista Sedis Barchinone, qui se transtulit in monachum³²⁵ Vallis Lauree, qui de licencia episcopi, partem illius alodii³²⁶ monasterio Vallis Lauree dedit et partem abbas Vallis Lauree emit a Iacob, iudeo, et ab eius uxore Preciosa, ut de dicta donatione dicte sacriste constat per instrumentum [factum quarto nonas aprilis anno ·XXIII· regni Ludovici Iunioris, est Incarnationis Domini ·M·C·LVII·. Et de venditione dicti Iacobi Iudei constat in instrumento facto quinto nonas octobris anno ·XXXXI· regni dicti Ludovici Iunioris, quo est annus ·M·C·LXXVI·. Et dominus episcopus Barchinone cum suo capitulo ad petitionem dicti sacriste decimam illius campi remissit et relaxavit eidem monasterio, ut continetur in carta relaxationis facta anno ·XXII· regno Ludovici Iunioris, quo est Incarnationis Domini ·M·C·LVII·. Sed quare monasterium nondum adquisierat illas duas mediatates vinee et terre quas emit a Iacobo, iudeo, super quibus dominus episcopus recipiebat decimam, fuit subsecutum quod avinencia facta fuit inter dominum Bernardum, episcopum Barchinone, et suum conventum cononicorum, et dominum Hugonem, abbatem Sanctarum Crucum, et suum conventum, ad hoc ut dominus episcopus aquam de Gayano posset ducere ad Villam Rotundam per campum vocatum de Solerio, nunc del Mallol; quod monasterium in recompensacionem dicti ductus aque esse immune a solucione decime et primicie illarum duarum medietatem, quas emit a Iacob, iudeo, ut hec alia sunt expressata in carta dicte composicionis facta idus octobris anno Domini ·M·C·LXXXVIII·. Et sic monasterium obtinuit illas decimas et primicias, sic quod nullus ibi recipit; sed in compensationem dictarum decimarum et

321. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *morabatinis*.

322. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *morabatinos*.

323. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *omet unam*.

324. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *Tallers*.

325. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *monasterium*.

326. FORT, *El senyoriu...*, p. 204, *alodii*.

primiciarum aliorumque iurium agrariorum, monasterium recipit de censu dictos ·XXXVI· morabatinos cum iure, faticha, laudimio, hoc est, quinta pars precii, scilicet, quatuor solidos pro libra. Nullus dominus medius est ibi ex qua monasterium habet sine aliqua diminutione dictos quatuor solidos de laudimio.]

CAPITULUM LII

[*De oleo Sancti Gervasi*].

[Apud Sanctum Gervasium monasterium habet et recipit annuatim unam] eminam olei que est quatuor quarterie³²⁷ olei, et sunt sexdecim quartani ad rectam mensuram Barchinone. rector dicte ecclesie tenetur propriis expensis deferre ad domos dicti monasterii in Barchinona in festo Natalis Domini in unoquoque anno dabet esse oleum bonum, purum et sapidum; ut constat in instrumento cuiusdam sentencie late quarto nonas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XVIII°·.

CAPITULUM LIII

De furnis et allis redditibus civitatis Minorisse.

Illustrissimus dominus rex Iacobus, hic in monasterio sepultus, pro satisfaciendo legatis monasterio factis per dominum regem Iacobum, bone memorie, avum suum, in duobus milibus morabatinis auri et per dominum regem Petrum, genitorem suum, restantibus decem et sex milibus septingentis nonaginta solidis quinque denariis, ex illis decem milibus morabatinis ipsi monasterio legatis attingentiubs ad summam quantitatis triginta quatuor milium septingentorum nonaginta solidorum quinque denariorum. Et quare ipse dominus rex post primam assignationem factam pro constructione claustrum et refectorii assignaverat reiterato pro dicta constructione eidem monasterio quinquaginta mille solidos de quibus quantitibus nichil erat solutum; ymo restabat totum ad solvendum quequidem quantitates attingebat ad summam octoginta quatuor milium septingentorum nonaginta solidorum quinque denariorum, vendidit et venditionem fecit de omnibus furnis in

327. FORT, *El senyoriu...*, p. 206, *quarterias*.

civitate Minorisse³²⁸ constructis et construendis pro predicto precio octoginta quatuor milium septingentorum nonaginta solidorum quinque denariorum. Ita quod in dicta civitate nulli permissum est edificare furnum seu furnos preter illum quem ibi habent abatissa et sorores minorum. Ymo si casus eveniat quod propter augmentationem civitatis plures furni essent necessarii, licitum est monasterio edificare unum vel plures furnum vel furnos, quos furnos vendidit ipse dominus rex pro libero et francho alodio³²⁹ cum redditibus et iuribus universis. Retinuit tamen ipse dominus rex quod dicti furni aliqua causa urgente vel necessaria vendi nec alienari in monasterio aut separari, queant ut de dicta venditione constat per cartam bulla plumbea in pendenti communita que data fuit Barchinone octavo idus iulii anno Domini ·M^o·CCC·XXVI°. Habetque monasterium super exitibus et domibus constructis super dictos furnos ex concessione dicti domini regis octo solidos et sex denarios censuales, ut in proximo capitulo lacius dicitur.

CAPITULUM LIIII

De redditibus locorum dels Prats del Rey et de Sancto Martino e de la Manresana et de fabricis Terracie et de molendino den Durfort et de censu domorum super furnos Minorisse et de censu altilium, orti domorum Cervarie et de questia Conesie.

Serenissimus dominus rex Iacobus predictus ob causam prosperitatis³³⁰ sue persone dum vita illi fuit comes et pro salute anime sue et sui genitoris domini regis Petri et regine Constancie, matris sue, nec non regine Blanche, consortis sue, dedit et donationem fecit inter vivos de omnibus redditus, iuribus et proventibus, quos et que ipse dominus rex habebat et percipiebat in locis dels Prats, de Sancto Martino et de la Manresana et in illis duabus fabricis de Terracia et molendini de Durfort de quo iam supra facta est mencio nec non de octo solidos sex denariis, quos habebat et recipiebat super domos constructas super furnos civitatis Minorisse, absolvendo et diffiniendo duo paria gallinarum que ipse dominus

328. FORT, *El senyoriu...*, p. 210, *Minorise*.

329. FORT, *El senyoriu...*, p. 210, *alodio*.

330. FORT, *El senyoriu...*, p. 212, *proprietatis*.

rex quolibet anno recipiebat super orto domorum monasterii in villa Cervarie, addendo huic donationi trescentos et decem solidos, quos recipiebat de questia ab hominibus de Conesia. Predictam donationem fecit quod de cetero dictum monasterium predicta haberet et teneret pro libero et francho alodio cum omnibus iuribus eidem domino regi et suis pertinentibus et expectantibus et pertinere debentibus cum taschis, quintis,³³¹ decimis, censibus, faticis, terciis, laudimis, foriscapiis aliisque iuribus que dici vel nominari possint sub hiis modis et forma quod statim per abbatem et conventum eligerentur³³² sex monachi sacerdotes quorum duo in altari beati Iacobi, duo in altari beati Laurentii, reliquo duo in altari beate Margarite, ecclesie dicti monasterii celebarent qualibet die missas orando pro salute et prosperitate persone ipsius domini regis dum pemittente Domino vita fuerit sibi comes et post obitum suum facerent commemorationem specialem pro sua anima et dicti genitoris suis et dictarum reginarum nec non in secunda septimania uniuscuiusque mensis anni fiat anniversarium absolvendo tumulum suum, ubi eius corpus tumulatum est, et illa die anniversarii detur conventui pitancia sicuti tenentur dare die anniversarii dicti domini regis Petri, patris sui, et eciam die anniversarii intruducantur³³³ duodecim pauperes qui post sumptam refectionem veniant ad ecclesiam et ibi dicant duodecim vicibus Pater Noster et totidem Ave Maria pro eius anima. Voluit tamen ipse dominus rex quod predicta per eum data nullo modo separari possint a monasterio quavis de causa quamvis urgente vel necessaria, ymo³³⁴ predicta remaneant monasterio incorporata, tanquam res per ipsum donata, uti predicta sunt largo modo explicata in carta ipsius domini regis, plumbea bulla communita facta in turri vel domo Arnaldi Bernardi, territorii Barchinone, pridie kalends madii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°. Es verum quod dicte fabrice Terracie vendite fuerunt per abbatem et conventum et recium inde habitum fuit datum in solutum illorum trium milium florenorum, quos ducissa Gerunde Yolandis,³³⁵ uxor regis Iohannis, tunc dux Gerunde habuit in compensationem concambii facti inter dictum dominum ducem³³⁶ et monasterium de baiulivo³³⁷ de Regali ut

331. FORT, *El senyoriu...*, p. 213, *questis*.

332. FORT, *El senyoriu...*, p. 213, *eligentur*.

333. FORT, *El senyoriu...*, p. 213, *introducunt*.

334. FORT, *El senyoriu...*, p. 213, *tam*.

335. FORT, *El senyoriu...*, p. 213, *Iolandia*.

336. FORT, *El senyoriu...*, p. 213, hi afegeix *predictum*.

337. FORT, *El senyoriu...*, p. 213, *baiulivio*.

inferius enarrabit. In loco dels Prats del Rey et in terminis suis et in loco et termino de la Manresana, qui est contiguus dicti loci del Prats, monasterium nichil recipit in decimis expletorum, nam decimum est ecclesie de Solsona. Sed omnes alii redditus et iura qui et que erant domini regis modo sunt predicti monasterii que consistunt³³⁸ in censibus censualibus, tasquis, quartis expletorum et aliis agrariis tam in bladis, denariis, gallinis, fogaciis et aliis iuribus cum firma, faticha et directo dominio et omni alio pleno iure alodiario,³³⁹ sicut in capibreviis continetur. Est verum quod de omnibus redditibus supradictis fiunt tres partes et monasterium habet duas partes et castlani dicti loci habent terciam partem, eodem modo dividuntur tercia vel laudimia proveniencia ex venditionibus vel alienationibus terrarum et possessionum in dictis locis et eorum terminis consistentium, nam monasterium habet duas^a partes et castlani terciam partem. Similiter de lezdis que solvuntur in dicto loco dels Prats tempore nundinarum sive de la fira, nam monasterium habet duas partes de dictis lezdis et castlani unam partem, silicet, terciam. Excipiuntur autem iura que proveniunt ex terris et possessionibus que sunt in dominicatura domini regis in terminis supradictis, nam omnia sunt dicti monasterii, et in hiis castlani nichil recipiunt nec in censibus aut aliis agrariis neque in venditionibus earum. In loco vero et termino Sancti Martini, nominati de les Esgleyoles, qui locus est vicinus et contiguus dicto loco dels Prats, castlani nichil recipiunt sed omnia iura et redditus sunt dicti monasterii que videlicet iura consistunt in censibus censualibus, tasquis, quartis et aliis agrariis expletorum et bladorum, denariorum, gallinarum et ailorum iurium sicut supradictum est cum firma, faticha, tercio et omni pleno iure et directo ac alodiali dominio pro domibus mansis, furnis, molendinis, terris, vineis, honoribus et possessionibus, quas et que habitantes in dictis locis tenent et possident, et in venditionibus aut alienationibus solvunt tercium dicto monasterio; et totum est monasterii quare castlani aut aliqui alii nichil recipiunt de iuribus supradictis in dicto loco Sancti Martini nec in eius terminis. Similiter et in termino de Vilalonga prope dictum locum de Sancto Martino, monasterium ex predicta concessione domini regis recipit super diversis proprietatibus et terris, tasquas et alia agraria expletorum

338. FORT, *El senyoriu...*, p. 214, *consistent*.

339. FORT, *El senyoriu...*, p. 214, *alodiario*.

et in dominicaturis regalibus gallinas de censu cum firma, faticha et directo dominio et omni alio pleno iure alodiaro sicut ipse dominus rex recipiebat et recipere consueverat et nunc est totum dicti monasterii que omnia data fuerunt dicot monasterio pro libero et francho alodio³⁴⁰ in perpetuum, sicut hec omnia posita et specificata sunt in instrumento possessionis tradite dicto monasterio ex mandato domini regis per honorabilem Ferrarium de Lileto, baiulum generalem Cathalonie, et in ipso instrumento est capibrevium omnem reddituum et iurium supra dictarum quod fuit factum anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°.

a. *Tot el que segueix fins al final del capítol a la pàgina anterior del manuscrit mitjançant una crida amb el senyal +.*

CAPITULUM LV

De hiis que monasterium habet a Copons, a Montfalcho, a Veciana et a Bechfret.

Ex donatione facta per Geraldum Alamanni monasterium habuit et obtinuit in castro de Copons, de Monte Falchone et de Veciana et in eorum terminis decimas et omnia iura, quas et que dictus Geraldus habebat et percipiebat et habere et percipere erat assuetus ut in cartaa donationis facta secundo kalendas aprilis anno Domini ·M^oE·CC·X^o, expressatur. Item intus villam de Copons quedam domus tenetur per dictum monasterium quas eidem monasterio dimisit in suo testamento Arnaldus de Copons, facto ·XIII° kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CC·XXV°, et tenentur per dictum monasterium sub censu ad rectum dominium. Item in termino de Copons habet predictum monasterium unum mansum cum suo habitatore que est homo solidus dicti monasterii, et vocatum lo mas des³⁴¹ Caus, quem habuit ab abbatissa et conventu monasterii Sancti Petri Puellarum Barchinone ex emptione facta per dominum Geraldum, abbatem et conventum, ut dicta emptione constat per instrumentum publicum factum ·VIII° kalendas iunii anno Domini ·M^o·CC·LV°. Quem mansum, cum dicto suo habitatore predictum monasterium Sancti Petri habuit ab Arsende³⁴² de Granata,

340. FORT, *El senyoriu...*, p. 215, *alodio*.

341. FORT, *El senyoriu...*, p. 216, *den*.

342. FORT, *El senyoriu...*, p. 216, *Arsenda*.

sorore ipsius monasterii, cui dominus rex Ildefonsus restituit ex eo quare fuerat parentum suorum et ipsa soror ipsum mansum stabilivit Bernardo des Caus, cum molendino, quod ibi erat sub certis retentionibus partis agreriorum³⁴³ et pro barqueria unum par altilium de censu et terciam partem de lucro molendini, ut de dicto stabilimento constat per cartam factam ·V^o. kalendas maii anno ab Incarnatione Domini ·M^o.CL·XXXV°. Et ibidam unum trocium terre confrontatum cum dicto manso et cum collo de la Tallada pro quo prestantur de censu duodecim denarii quam peciam terre dedit monasterio dictus Geraldus Alamanni pro francho alodio ut in carta facta ·XV°. kalendas iunii anno Domini ·M^o.CC·XI°. patet. Est et alia pecia terre in dicto stabilimento facto per dictam sororem que est ultra pertinencias dicti mansi adnixam proprietatibus dicti mansi que etiam est alodium dicti mansi. Habet etiam monasterium in dicta villa et termino de Copons, ultra dicta agraria, de censu unum par gallinarum et unum par altilium et unum par perdictum vivens³⁴⁴ et tres solidos et medium. Item a Montfalcho Gros dictam partem decimi et quinque solidos pro una perna de carnsalda. Item a Tudella ·X· solidos, tres gallinas et quatuor fogaces et unam migeriam de vi de Urgell. Sed dicta agraria et unum par altilium fuit totum reductum per abbatem et conventum adduos solidos de censu. Ita quod de cetero dictus mansus des Caus pro predictis agrariis et censum altilium teneatur facere dictus duos solidos tamen ut in carta reductionis facta idus decembris anno Domini ·M^o.CCC·XI°. habetur. Item habet dictum monasterium apud castrum de Bichfret unum hominem cum suo manso et honoribus et possessionibus ad dictum mansum pertinentibus que possidet pro libero et francho alodio³⁴⁵ ex donatione eidem monasterio facta per dominam Sancciam de Lobera, ut in carta acta kalendas septembris anno Domini ·M^o.CC·XIII°. aparet, quam donationem laudavit et aprobavit Poncius de Cervaria, cum carta sua facta pridie kalendas augusti anno Domini ·M^o.CC·LII°. Possidens dictum mansum est homo solidus monasterii et tenetur facere homagium domino abbati, sicuti alii vassalli monasterii, facit de censo pro qualibet anno decem solidos et unam migeriam frumenti et unam migeriam ordeï tercench ad mesuram de Calaf et in transportationibus solvit tercium avansatum. Habet insuper

343. FORT, *El senyoriu...*, p. 217, *agrariorum*.

344. FORT, *El senyoriu...*, p. 217, *perdicium vivencium*.

345. FORT, *El senyoriu...*, p. 217, *alodio*.

et possidet dictum monasterium atque habuit et obtinuit a Geraldo de Monte Falchone et ab eius uxore Guillelma apud Vecianam certos ortos quos dederunt ipsi monasterio in francho alodio³⁴⁶ ut in carta facta pridie kalendas octobris anno Domini ·M^o·C^o·LXX° ab Incarnatione Christi, liquide habetur. Sed³⁴⁷ Elicsendis de Frexaneto cum voluntate sui mariti dedit dicto monasterio in eodem loco omnes suos ortos, sicut sunt confrontati³⁴⁸ ab oriente in aqua que tendit ad molendinum, a meridie in torrente, ab occiduo et circio in alodio³⁴⁹ quod fuit Bernardi de Valle, ut videri potest in carta facta ·VI°· idus novembris anno Domini ·M^o·C·XCIII^o.

CAPITULUM LVI

De hiis que monasterium habet in villa Cervarie et in eius terminis.

Intus villam Cervarie monasterium habet, tenet et possidet quoddam hospicium cum sua capella pro libero et francho alodio, cum ortis, hospiciis³⁵⁰ infra limittes dicti hospicii³⁵¹ et cum furno, vocato lo Forn Nou. Afrontat³⁵² illa quadra, in qua dictum hospicium situatum est, cum vico Maiori dicte ville et cum vico Nou. Omnia hospicia et orti qui et que siti et sita sunt in dicta quadra tenentur per dictum monasterium ad rectum³⁵³ dominium, cum sub certo censu. Ipsum hospicium est ita privilegiatum quod quavis persona vel persone que in dicto hospicio vel eius pertinenciis se recolligerit,³⁵⁴ cum omnibus rebus suis sit³⁵⁵ ibi securus³⁵⁶ et salvatus,³⁵⁷ exceptis illis qui homicidium perpetraverint, feminas violaverint vel furtum aut robatoriam comiserint,³⁵⁸ et nichilominus³⁵⁹ omnia bona in

-
346. FORT, *El senyoriu...*, p. 218, *alodio*.
 347. FORT, *El senyoriu...*, p. 218, *Item*.
 348. FORT, *El senyoriu...*, p. 218, *confrantati*.
 349. FORT, *El senyoriu...*, p. 218, *alodio*.
 350. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *hospitalis*.
 351. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *hospitalis*.
 352. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *Affrontat*.
 353. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *directum*.
 354. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *recolligerint*.
 355. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *sint*.
 356. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *securi*.
 357. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *salvati*.
 358. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *commiserint*.
 359. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *nichilo minus*.

dictis domibus nomine depositi posita a simili sint salva et segura. Ita quod nullus officialis regius vel quivis alius personas vel bona in dictis domibus missas vi extrahere audeat sub incursu ire et indignationis domini regis et pena quingentorum³⁶⁰ morabatinorum auri ut in privilegio domini regis Iacobi dato Barchinone tercio nonas octobris anno Domini ·M^o·CC·LII°· lacius explicatur. In predicta villa super redditibus carabacie et pensi olei ac super aliis redditibus regalibus monasterii habet et percipit annuatim quadringentos solidos rendales ex concessione domine regine Blanche hic sepulte hoc modo ipsa domina regina assignaverat pro sustentatione vite unius monachi sacerdotis qui cotidie celebraret missam in altari Beate Margarithae, intus ecclesiam prefati monasterii constructo, quadringentos solidos super pariliatis castri de Tamarito et quare dominus rex Iacobi vir suus dictum castrum vendidit una cum dictis pariliatis dicta domina regina de voluntate dicti domini regis dictos quadringentos solidos assignavit super dictis redditibus in dicta villa, ut de dicta assignatione constat in carta sigillo domine regine in pendenti communita, cuius data fuit Ilerde nonas aprilis anno Domini ·M^o·CCC·II°·, et de laudatione ipsius domini regis Iacobi constat per cartam sigillo ipsius domini regis in pendenti communitam que data fuit Valencie ·XI°· kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CCC·X^o·. Item habuit et obtinuit dictum monasterium in dicta villa ·CXXXV· solidos censuales et rendales cum directo dominio, quos illustrissimus dominus frater Iacobus, primogenitus ipsius domini regis Iacobi, ex suis pecuniis emi fecit super diversis proprietatibus et hoc per servicio trium quatuor^a pitanciarum conventui fiendarum in illis diebus in quibus fient illa tria quatuor^b anniversaria que idem dominus frater Iacobus fieri instituit in monasterio per sua anima et suorum patris et matris. Eciam possidet dictum monasterium intus dictam villam pro libero et francho alodio tres furnos quorum unus est in platea fori Cervarie, tenens ipsum furnum solvit monasterio in quolibet anno pro censu quadraginta solidos; alter furnus est situatus in platea vocata del Olm, pro quo possessor dicti furni solvit pro censu annuatim triginta octo solidos; tercius furnus est situatus in predicta quadra predicti hospicii in vico vocato carrer Nou, pro quo fit de censu in unoquoque anno ·V· solidi. Venerabilis dominus Raymundus Egidii, inf^c canonicus Vicensis et Ilerdensis, instituit ut in prefato

---

360. FORT, *El senyoriu...*, p. 220, *quinquagentorum*.

hospicio et ad hoc abbas cum conventu dicti monasterii se obligarunt quod continue stet et residenciam faciat unus monachus in dicto hospicio Cervarie, qui dictus monachus teneatur in dicta capella offerre Deo divina sacrificia pro animabus ipsius domini Raymundi Egidii et parentum suorum, et quod abbas teneatur dare in festo Pasce quolibet anno omnibus religiosis predicti monasterii unum scapulare de bona staminia et pro predictis suplendis dictus dominus Raymundus dedit monasterio sexcentos morabatinos qui fuerunt dati in emptione unius castlanie castri de Pontonibus sicut iam in capitulo de Pontonibus dictum est, ut hec et alia contenta sunt difuse in carta per alfabetum divisa facta XII°. kalendas marcii anno Domini ·M^o.CC·LXXXVIII°. Habet etiam et possidet dictum monasterium in dicta villa et extra diversa censualia tam ex emptionibus quam ex donationibus adquisita uti in capibrevibus est contentum et specificatum. A simili modo recipit monasterium super unum molendinum quod heredes Arnaldi Messina per dictum monasterium tenent sex migerias bladi, tres frumenti et tres ordeï cum laudimio et faticha. Est eciam una quadra ad mansum vocatum de Santes Creus, tenent ipsas diversi per predictum monasterium sub certo censu, laudimio et faticha; et totum decimum est monasterii. Est et alia quadra inter viam per quam itur a les Uluges et viam per quam itur ad Montem Falchonem ad locum vocatum los Gorchs. Possessores tenent ipsam pro dicto monasterio sub certo censu, faticha et laudimio et decimum est monasterii. In qua quadra sive manso Berengarius de Cervaria habebat et recipiebat decimum, de quo decimo donationem fecit monasterio ut aparet in carta facta kalendas iulii anno Domini ·M^o.CC·XXXVIII°. Pro predicta autem capella quam dictum monasterium ^dhabet in domibus iam dicte ville Cervaria facta fuit transactio et amicabile composicio inter monasterium et rectorem ecclesie dicte ville, ratione iurium parrochialium dicte parrochialis ecclesie, in presentia venerabilis Raymundi Egidii, Vicensis et Ilerdensis canonici, iam prenominati, tenentislocum reverendi patris domini Raymundi, Vicensis episcopi, ac nomine eiusdem episcopi in hiis auctoritatem prestantis sub forma que sequitur, videlicet, quod monachi et fratres monasterii Sanctarum Crucum et dicte domus Cervarie possint quod voluerint cimbala, esquilla seu campanas habere in predicta sua ecclesia seu capella, cum quadam esquilla que iam ibi est, possint insuper ad matutinas, ad missas, as primam et ad vespervas et ad completorum et ad ceteras horas si voluerint solempniter pulsare, et quoscumque venientes in predicta eorum

ecclesia seu capella recipere et admittere ad divina nisi essent excommunicati nominati vel etiam interdicti, possint etiam aquam benedictam cum responsorio Asperges me in dicta capella solempniter spargere ac panem benedicere diebus dominicis, possint insuper in Septimana Sancta fars seu tenebras solempniter celebrare, hoc tamen adibito³⁶¹ moderamine quod dicti fratres et monachi non possint in eorum ecclesia seu capella predicta nupcias facere, nec parterias, nec novenas admittre, nec conferre aliqua sacramenta sine licencia ministrorum dicte ecclesie Sancte Marie de Cervaria, nec possint etiam fratres monachi seu clerici dicte domus ieiunia nec festa indicare³⁶² et mandare, excepto quod festivitas sanctorum ad quorum honorem edificata sunt altaria in ecclesia seu capella Sanctorum Crucum sepefata; et que ibidem edificare contigerit in futurum possint indicare³⁶³ et mandare fratres et clerici seu monachi monasterium Sanctarum Crucum predicti et domus antedictae, possint insuper ipsi fratres, clerici seu monachi si voluerint in dicta ecclesia seu capella miracula beati Bernardi et aliorum sanctorum exponere ac referre quociens eis videlicet faciendum; possint eiam ipsi monachi seu clerici eorundem in festivitibus Nativitatis Domini et Resurreccionis eiusdem ac Penthecostes sacram comunione³⁶⁴ dare fratribus dicte domus secundum privilegia eis ab apostolica sede concessa et familie et donatis servientibus seu commorantibus in domo predicta; de omnibus autem oblationibus quas fieri contigerit in dicta ecclesia seu capella que ad manum venerint sacerdotis habeant dictus rector ac ebdomadarii³⁶⁵ dicte ecclesie de Cervaria et ipsa ecclesia et prior domus^d Beati Petri de Cervaria in perpetuum dimidiam partem integre sine fraude inter eos more solito dividendam,³⁶⁶ reliquam vero dimidiam partem habeant monachi et fratres dicte domus et ipsa domus in perpetuum ad eorum voluntates libere faciendas; de hiis vero que ad crucem in dia Sancto Veneris offerentur habeant dicti rector et ebdomadarii³⁶⁷ dimidiam, reliquam habeant dicti monachi et fratres. Item quod in vigiliis Resurreccionis Dominici et Penthecostes non pulsent dicti monachi et fratres et clerici, nec pulsare faciant in dicta

361. FORT, *El senyoriu...*, p. 222, *ahibito*.

362. FORT, *El senyoriu...*, p. 222, *indicare*.

363. FORT, *El senyoriu...*, p. 222, *indicare*.

364. FORT, *El senyoriu...*, p. 222, *concionem*.

365. FORT, *El senyoriu...*, p. 223, *hebdomadarii*.

366. FORT, *El senyoriu...*, p. 223, *dividendum*.

367. FORT, *El senyoriu...*, p. 223, *hebdomadarii*.

ecclesia seu capella quousque pulsare inceperint in parrochiali ecclesia sepefata nec etiam aliis diebus pulsent vel pulsari faciant ad vespervas dicti monachi et fratres et clerici quousque pulsare incipiant in parrochiali ecclesia supradicta.³⁶⁸ Ad matutinum vero primam missam ad completorum et ad ceteras horas si voluerint pulsent et pulsare valeant et sint eisdem monachis et fratribus et clericis dicte domus Sanctarum Crucum, videbitur faciendum. Ac etiam ad ipsos vespervas pulsare possint monachi, fratres et clerici ante dicti in festivitibus beati Bernardi et aliorum sanctorum ad quorum honorem sunt vel fient altaria in dicta capella pro suo libito voluntatis, ante etiam quem in dicta parrochiali ecclesia sit pulsatum. Item quod ad recipiendum oblationes quas in dicta capella Sanctarum Crucum fieri contigerit in manu ut premitritur sacerdotis et ad id etiam quod ofertur Sancto Die Veneris Pasce ad crucem persona dicte domus Sanctarum Crucum eligatur que ad Sancta Dei Evangelia iurare prefato rectori ac ebdomadariis³⁶⁹ dicte ecclesie Beate Marie de Cervaria corporaliter teneatur quod super ipsis oblationibus et hiis que ad crucem ut premitritur offerentur erit fidelis eisdem et in danda eis parte dimidia fideler se habebit; possint tamen rector et ebdomadarii si voluerint habere nuncium specialem qui perceptioni oblationum intersit et dimidiam percipiat omni predictorum, et in hoc casu ille de dicta domo iurare predicto rectori et aliis minime teneatur. Item quod monachi et fratres et clerici³⁷⁰ domus Sanctarum Crucum predicti servent excommunicationis et interdicti sentencias quas dominus episcopus vel officiales sui contra parrochianos ecclesie de Cervaria vel alios duxerint promulgandas, et salubria ipsius rectoris monita faciant ipsi fratres in predicta eorum ecclesia observari. Item quod monachi vel clerici domus Sanctarum Crucum non possint in die Ramis Palmorum ramos nec in die Purificationis Beate Marie cereos solempniter benedicere seu candelas. Possint tamen ipsi monachi et clerici ad opus sui et familie sue predictis festivitibus ramos secrete benedicere, cereos et candelas.^e Item habeat ipsa domus Sanctarum Crucum in perpetuum integre omnes imagines, cerees brandones, estadals cereos ac candelas et omnem ceram operatam vel non operatam et denarios et quecumque alia que ad dictam capellam aportari seu erogari contigerit tamen a parrochianis dicte parrochie

368. FORT, *El senyoriu...*, p. 223, *predicta*.

369. FORT, *El senyoriu...*, p. 223, *hebdomadariis*.

370. FORT, *El senyoriu...*, p. 223, omet *clerici* i al seu lloc hi posa *huiusmodi*.

de Cervaria quam ab aliis quibuscumque, salvo tamen quod ea que causa oblationis sacerdotibus in dicta capella ut primitritur oferentur nec illud quod oferetur ad crucem in die Veneris Sancto in hoc non intelligantur; sed sicut superius dictum est; inter eos equaliter dividantur habeant etiam preter hec rector et ebdomadarii supradictum ab ipsa domo seu capella et fratribus et monachis iusdem omni anno semper unam libram cere tamen solvendam in festo Nativitatis Domini. Et si forte dicti monachi vel quicumque alii predictam ecclesiam augere vel capellas seu altaria ibidem edificare vel construere voluerint liceat eis facere iuxta arbitrum eorumdem, ita tamen quod non possint ibidem altaria construi nec fieri de aliquo sancto ad cuius honorem sit iam edificatum altare in dicta parrochiali ecclesia vel infra ipsam parrochiam ubicumque, sed in ipsis altaribus seu capellas que et quas in dicta ecclesia domus Sanctarum Crucum contigerit fieri in futurum possint ipsi monachi et fratres invocationem aliorum sanctorum facer et imponere prout eis videbitur, faciendum servatis tamem modis et conditionibus antedictis, prout hec et alia largiflue posita sunt in instrumento per partes predictas firmato et per alfabetum diviso facto decimo kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CC·LXXXVII°.

a. *Ratllat* quatuor.   b. *Ratllat* quatuor.   c. *Ratllat* infi.   d. *El que segueix és a la pàgina següent del còdex, després dels capítols LVII, LVIII i part del LVIII.*
 e. *Escrit a sobre domus.*   f. *Ratllat* Item habeat.

CAPITULUM LVII

De loco de la Paladella, infra terminos castri de Monmaneu.

Ex legato facto in ultimo testamento Guillermi de Podio Alto monasterium habuit et obtinuit et nunc habet et obtinet pro libero et francho alodio locum vocatum la Paladella, ut est instrumento testamenti dicti Guillermi facto in mense septembris anno Domini ·M^o·CC·XXXXII°, lacius continetur. Dictum legatum laudavit, confirmavit et retificavit Guillelmus de Cardona, miles, ut de dicta laudatione constat per instrumentum factum ·X^o kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CC·XLVIII°. Monasterium recipit hodie in honoribus dicti loci frumentum de censu septem migerias et decem paria gallinarum et in decima unum quarto. Si proprietates vendantur, transportentur sive quovis modo alienentur, obtenta faticha a monasterio, emptor solvit tercium avansatum.

CAPITULUM LVIII

De castro de Altarriba.

In vicaria de Cervaria predictum monasterium habet et possidet unum castrum vocatum Altarriba, quod possidet pro francho alodio³⁷¹ cum omni iurisdictione citra merum imperium, cum suis afrontationibus et terminis ac cum censibus agrariis et decimis. Homines ibidem populati sunt vassalli ipsius monasterii, solidi et proprii, et cum in monasterio abbas noviter assumitur sunt stricti eidem facere sacramento et homagium fidelitatis et si quevis proprietas vendatur, transportetur seu alienetur, emptor, obtenta faticha a monasterio, solvit tercium avansatum. Ipsum castrum monasterium habuit et obtinuit per venditionem sibi factam per Guillelmum de Cervaria, ut patet per cartam suam factam idus madii anno ·M^o·CC·XXXVIII°. Et quare Arnaldus de Altarriba, miles, tenebat predictum castrum pro iam dicto Guillelmo de Cervaria. Ipse Arnaldus de Altarriba in suo testamento dictum castrum et locum legavit Berengarie, filie sue. Quod testamentum fuit factum kalendas iunii anno ·M^o·CC·VIII°. Et postea ipsa domina Berengaria de Altarriba dictum castrum cum iuribus et pertinentiis suis vendidit dicto monasterio, ut constat per cartam inde factam tercio kalendas iunii sub anno Incarnationis domini ·M^o·CC·XXXVIII°. Similiter domina Ermessendis de Zarocha et filius suus Poncius de Pinell, miles, quidquid iuris habebant et pretendebant habere in eodem castro et loco ac in hominibus habitantibus et habitaturis ibidem, totum vendiderunt predicto Sanctarum Crucum monasterio, uti videri potest in carta venditionis per eosdem facta ·XV°· kalendas iunii anno ·M^o·CC·XXXVIII°.

CAPITULUM LVIII

De castro de Agrimuntello.

A simili modo in predicta vicaria Cervarie sepedictum monasterium possidet et habet castrum vocatum de Agrimuntello, situm et confrontatum cum termino Cervarie et cum termino de Granyena, et cum termino de Vilagrasseta et cum termino Montis

---

371. FORT, *El senyoriu...*, p. 237, *alodio*.

Olivi.³⁷² Habuit et obtinuit ex venditione facta aabati et conventui dicti monasterii per Guillermum de Guardia, dominum superiorem dicti castri, precio septingentorum morabatinorum ut liquide constat per instrumentum factum anno Domini ·M^o·CC·XXX°·. Et sic monasterium dictum castrum habuit et obtinuit cum omnibus suis terminis et cum hominibus et feminis ibidem populatis et populandis, cum dominicaturis, censibus agrariis, dicimis aliisque iuribus universis cum iovis, traginis, tiradis, batudis aliisque servitutibus. Hominesque populati et populandi in dicto castro, villa et terminis sunt vassalli solidi ipsius monasterii et sunt astricti³⁷³ facere sacramentum et homagium fidelitatis abbate noviter in monasterio assumpto, confitentis primitus se esse vassallos proprios et solidos dicti monasterii et si qua proprietates vendatur, transportetur seu alienetur privatis vel extraneis, emptor solvit tercium avansatum, prius obtenta faticha a monasterio. Et si aliqua hereditas vel proprietates quis modo pertineat alicui ex legato vel successione qui sit de parentela vel aliter, dum tamen pertineat ei per lineam transversam a simili solvit tercium avansatum, vel habet se³⁷⁴ convenire cum domino abbate vel cum suo locumtenente. Recipitque monasterium in quolibet anno in tempore messis ·XXVII· migerias frumenti de censu per ab eis qui tenent possessiones secundum quo quilibet³⁷⁵ maius aut minus de ipsis tenet et in festo Natalis Domini ·LXXII· solidos pro pernatis³⁷⁶ et ·XVI· paria gallinarum et medium.

CAPITULUM LX

De castro de Vilagrasseta.

Sepe nominatum monasterium habuit et obtinuit et nunc possidet in predicta vicaria Cervarie castrum vocatum de Vilagrasseta pro libero et francho alodio, cum omnimoda iurisdictione citra merum imperium cum hominibus et feminis in dicto castro et villa et suis terminis habitantibus et habitaturis; et hoc ex donatione abbati et conventui facta per dominum Raymundum de Cervaria ut in

372. FORT, *El senyoriu...*, p. 238, omet *Cervarie et cum termino de Granyena et cum termino de Vilagrasseta*.

373. FORT, *El senyoriu...*, p. 239, *adstricti*.

374. FORT, *El senyoriu...*, p. 239, *de*.

375. FORT, *El senyoriu...*, p. 239, *quolibet*.

376. FORT, *El senyoriu...*, p. 239, *prenominatis*.

carta facta ·XI°· kalendas octobris anno Domini ·M^o·CC·XXVII°·, liquide concerni potest. Homines ibidem populati sunt vassalli proprii et solidi ipsius monasterii et tenentur prestare homagium et sacramentum fidelitatis dominio abbati ut alii vassalli dicti monasterii. Habet terminum et suas afrontationes ex una parte cum termino de Cervaria et cum termino de Agrimuntello et cum termino Montis Olivi et cum termino Guardie Late et de Montepavone. Recipitque monasterium ad solutionem quarum sunt astricti tenentes possessiones prout quilibet plus et minus tenet de ipsis in tempore messium ·LVII· migerias frumenti de censu et in festo Natalis Domini pro pernatis ·CXXVIII· solidos. Sed ex instrumento conventionali inito inter abbatem et conventum et homines dicti castri facto secunda die mensis marcii anno Domini ·M^o·CCC·LV°·; quilibet ipsorum tenetur facere tres traginos ex blado in dicto termino collecto et ultra civadas et paleas et comestiones³⁷⁷ dari assuetas unusquisque habet tres denarios, quibus traginis completis si restat ibi bladum ipsi homines tenentur de portare illud ad monasterium, habendo pro migeria duodecim denarios et non ultra. In predicto instrumento sunt contenta diversa capitula propter iura transportacionum rerum immobilium. Item solvunt censu de vino rubeo et bono secundum mensuram dicti loci quadraginta duas migerias et mediam et unum quartonum dicto monasterio quolibet anno. In alienacionibus et venditionibus terrarum et possessionum in dicto termino consistencium si talis alienacio fiat inter homines ibi populatos solvunt laudimium monasterio silicet duos solidos pro libra.³⁷⁸ Si vero inter extraneos vel inter extraneum et privatum tunc solvunt³⁷⁹ tercium avansatum.

CAPITULUM LXI

De castro de Monte Olivo.

In ipsa eadem vicaria Cervarie dictum monasterium habet contiguum cum terminis dictorum castrorum de Agrimuntello et de Vilagrasseta castrum de Monte Olivo. Possidet ipsum pro libero et francho alodio³⁸⁰ cum onimoda iurisdictione citra merum imperium. Quod castrum habuit et obtinuit a Guillermo de Cer-

377. FORT, *El senyoriu...*, p. 241, *comeciones*.

378. FORT, *El senyoriu...*, p. 241, *libera*.

379. FORT, *El senyoriu...*, p. 241, *solvint*.

380. FORT, *El senyoriu...*, p. 242, *alodio*.

varia, filio Raymundi de Cervaria, domini olim dicti castri, ut de dicta donatione constat per instrumentum actum ·XIII°. kalendas iunii anno Domini ·M^o.CC·XXVII°. Habet terminus dicti castri suas afrontationes³⁸¹ ut in venditione facta per Guillermum Mir,³⁸² continetur, scilicet, cum termino Guardie Late et cum termino de Alfet est Vallis Fecunda, et cum termino Montis Tornesii et de Agrimuntello et de Vilagrasseta. Hominseque populati in dicto castro, villa et termino sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur prestare sacramentum et homagium fidelitatis abbati in monasterio noviter assumpto, confitentes se esse vassallos solidos dicti monasterii. Recipit monasterium in toto termino de omnibus de quibus dari est assuetum totum decimum, ita quod nullus recipit in ipso decimo aliquam partem, et si qua proprietas ibi vendatur, transportetur seu alienetur, obtenta faticha, si intus homines ibi populatos dicta alienatio fit solvunt vicesimam partem, si vero inter extraneos vel extraneum et privatum tunc solvitur tertium avansatum pro modum supra specificatum. Recipit hodie monasterium frumentum de censu in tempore messium ad quod solvendum astricti sunt illi secundum quod maius et minus tenent ex possessionibus ad solvendum obligatis ·LXXII· migerias. Item denarios pro pernatiss ·CXXX· solidos. Sunt astricti dicti homines facere iovas, batudas, tragos deferendo bladum ad monasterium quolibet anno habetque ibi monasterium gallinas de censu decem paria et medium. Vicesima pars que solvitur monasterio in transportationibus seu alienationibus terrarum et possessionum in dicto termino consistencium que fiunt inter homines populatos in dicto termino intelligitur esse quod solvant dicto monasterio de viginti solidis unum solidum.

CAPITULUM LXII

De castro de Ffiguerola.

Castrum de Figuerola monasterium habuit et obtinuit et nunc ipsum possidet pro libero et francho alodio³⁸³ cum militibus aliisque hominibus et feminis et hoc ex legato eidem monasterio facto per nobilem Petrum de Queralto, ut de dicto legato constat

381. FORT, *El senyoriu...*, p. 242, *confrontaciones*.

382. FORT, *El senyoriu...*, p. 242, *de Cervaria*.

383. FORT, *El senyoriu...*, p. 244, *alodio*.

in instrumento testamenti ipsius nobilis, acto apud Portum Fangos, quarto nonas anno Domini ·M^o·CC·LXXXII·. Et voluit dictus nobilis quod in die sui obitus fiat anniversarium unum in monasterio et illa die conventus debet habere petanciam. In dicto castro sunt duo castlani. Quorum unus inmediate tenet ad feudum, cos a cos pro monasterio; dictum feudum vocatur nunc den Villafrancha. Alter vero castlanus tenet dictum feudum, cos a cos, per dictum castlanum et vocatur Montbuy. Tenentur prestare sacrametum et homagium pro dictis feudis domino abbati. Et habet monasterium potestatem iratam et pagatam, ut secundum usaticos Barchinone et Constitutiones Cathalonie, debet dari et census dividuntur inter monasterium et castlanum maiorem equis partibus. Ad subcastlanum pertinet exercicium curie et recipit ius terciorum proveniencium tam ex venditionibus quam ex curia, de quibus dat et tenet dare domino maiori et castlano partem eis contingentem. Hominisque populati in dicto castro et eius terminis sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur prestare sacrametum et homagium domino abbati, noviter ad regimen monasterii assumpto. Habetque monasterium in ipsis hominibus omnem iurisdictionem citra merum imperium ex servicis gratuitis et forciatis tam fiendis monasterio quam domino regi. Si pro parte monasterii promittantur³⁸⁴ castlani habent tantumdem quantum dominus rex vel monasterium prefati homines si per castlanos agraventur habent apellationem ad dominum abbatem, ut ad dominum superiorem. Tenentur facere traginos ut alii homines unum solum in anno. In dicto castro monasterium habet unum hominem in quo castlani nullam habent cognitionem nec recipiunt aliquam partem in censibus, ymmo omnia integralitr sunt et pertinent monasterio. Habetque dictum castrum afrontationes a parte orientis in termino de Sant Gallart et in via que pergit a³⁸⁵ Pontils et vadit³⁸⁶ usque in termino de Pontils et in³⁸⁷ termino de Guialmons ad collum quod est valle Antiqua; ab occiduo ascendit in termino de Guialmons et pervenit ad terminum³⁸⁸ Sancte Columbe, subtus ipsum puyg quod est ante ipsam Portellam, super ipsam viam que pergit ad ipsos pilas³⁸⁹ in ipsa serra que est ante Figuerola, supra ipsam fontem.

384. FORT, *El senyoriu...*, p. 245, *permittantur*.

385. FORT, *El senyoriu...*, p. 245, *omet de Sant Gallart et in via que pergit a*.

386. FORT, *El senyoriu...*, p. 245, *omet vadit*.

387. FORT, *El senyoriu...*, p. 245, *omet termino de Pontils et in*.

388. FORT, *El senyoriu...*, p. 245, *in termino*.

389. FORT, *El senyoriu...*, p. 246, *ipsas Piles*.

CAPITULUM LXIII

De loco de Sengtallart.

Habet et possidet atque habuit et obtinuit sepedictum monasterium locum de Sancto Gallardo pro libero et francho alodio cum hominibus et feminis et cum suis afrontationibus et terminis, ut afrontat a parte orientes cum termino de Pontils et cum aqua que discurrit; a parte meridiana cum prefato termino de Pontils; a parte occidentis cum termino de Figuerolae et cum termino Sancte Columbe; a circio cum reguerio. Obtinuit dictum monasterium predictum locum ex donatione eidem facta per Elicsendem, uxorem Petri de Fonollario, que dedit totum ius sibi pertinens in dicto loco et eius terminis, ut de dicta donatione aparet per cartam factam ·VII°. kalendas febroarii anno Domini ·M^o.CC·. Et Raymundus Albertus eciam fecit donationem de dicto loco in suo testamento facto ·VII°. idus marcii anno Domini ·M^o.CC·XLVII°. Et de post nobilis Arnaldus de Timor post diucius questionem agitatam renunciavit quidquid iuris sibi pertinebat et pertinere poterat in dicto loco et eius terminis, totumque monasterio remisit, ut liquide cernitur in instrumento facto idus decembris^a anno Domini ·M^o.CC·XXII°. Sed et nobilis Petrus de Queralt, laudando omnia predicta, relaxavit et remisit eidem monasterio quidquid iuris sibi pertinebat et pertinere valebat in dicto loco eiusque terminis, ut constat in carta facta XV°. kalendas febroarii anno Domini ·M^o.CC·LVII°.

Hominesque populati in dicto termino et loco sunt vassalli solidi ipsius monasterii. Habetque in ipsis monasterium omnem iurisdictionem citra merum imperium, tenentur ad prestacionem sacramenti et homagii fidelitatis abbati noviter in monasterio assumpto, confitentes se esse vassallos solidos monasterii. Monasterium recipit ibi omnes census, sed subcastlanus castri de Figuerola, vocatus Montbuy recipit in decimis dicti loci terciam partem; cetera omnia alia integraliter sunt monasterii. Et si qua proprietas vendatur, obtenta faticha a monasterio, emptor solvit tercium avansatum. Solvint census frumenti ordei et annone in tempore messis et in Nativitate Domini census gallinarum et denariorum et pernas de carnibus salsis. Quilibet solvit partem sibi contingentem prout tenet ex proprietatibus ad solvendum obligatis, tenentur facere suos traginos ad monasterium semel in anno.

a. Ratllat sep i escrit a sobre de.

CAPITULUM LXIII

De manso de les Colomines.

In termino castri de Queralt habet monasterium unum mansum ad locum vocatum les Colomines. Diu est quod nullus facit ibi focum nec statcham. Atamen dictus mansus si quis in ipso moretur hic est homo solidus monasterii quare est alodium franchum dicti monasterii. Nichil recipit monasterium in decimis sed facit pro tota masia frumentum de censu duos migerias et ordeum duas migerias. Et vicinus ipsius mansi, vocatus en Sicart, pro hiis que pro monasterio tenet, solvit et est assuetus solvere in quolibet anno de censu unam migeriam frumenti. Et si dicta masia vendatur, alienetur et eciam proprietates, quas dictus Sicart pro monasterio tenet, obtenta faticha a monasterio, emptor solvit tercium avansatum per modum iam superius expressatum. Ipsumque mansum monasterium habuit et obtinuit ex legato facto per Peregrinum de Sancta Columba, qui dictum mansum tenebat in francho alodio cum hominibus et feminis ibidem habitantibus, ut in suo testamento facto ·XIII°. kalendas iunii anno ·M^o.CC·LXXI°., constat. Postea nobilis Petrus de Queralto, predictum legatum de dicto manso de les Colomines per viam donationis laudavit et dedit predicto monasterio omnia iura que ibi habebat, sicut patet in carta donationis per ipsum facta ·VII°. kalendas iulii anno Domini ·M^o.CC·LXXVII°..

CAPITULUM LXV

De hiis que monasterium habet in termino de Pontils.

Ad locum vocatum Pascalius in termino castri de Pontils habet monasterium unam peciam terre quam possidet pro francho et libero alodio,³⁹⁰ quam habuit et obtinuit ex donatione eidem facta per Guillermum de Pontils, qui fuit dominus castri de Pontils^a et Saurinam, eius uxorem, ut constat de dicta donatione per cartam factam ·VIII°. kalendas decembris anno Domini ·M^o.CC·II°.. In predicta pecia terre nichil recipit monasterium in decimis, sed possidens solvit quartam partem monasterio de omnibus expletis. In eodemque termino habet monasterium unam quadram ante

390. FORT, *El senyoriu...*, p. 251, *alodio*.

terminum de Guialmons, quam in suis ultimis voluntatibus dicto monasterio legarunt Arnaldus de Argençola et Bernardus de Montbrio, ut constat per instrumentum factum <>. ^b Quodquidem legatum laudavit, aprobavit et ratificavit per se et suos Bernardus de Pontils, dominus dicti castri, ^c ut in carta facta tercio idus febroarii anno Domini ·M^o·CC·XXXV°·, liquide constat. Et dictum monasterium habet in predictis ius et rectum dominium et in casu transportationis, obtenta faticha, emptor solvit monasterio tertium avansatum. Dicta autem quadra afrontat a parte orientis cum strata que vadit versus Guardioles; ³⁹¹ a meridie in cacumine ipsius serra sicut aque versantur; ab occiduo in honore Rubei de Monte Brison; a circio in alodio Guillermi Atorix. Sed et Rossa, uxor dicti Arnaldi, una cum suis filiis dictum legatum in vim donationis laudarunt ut constat in carta facta ·XIII°· kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CC·LXXXII°·. Et nobilis domina Geralda de Cervilione, cum filio suo Guillermo de Cervilione, confirmavit predicto monasterio omnes dominicaturas in predicto termino de Pontils in francho alodio et sine aliqua servitute ut patet per cartam ipsius factam ·VI°· idus iulii anno Domini ·M^o·CC·XCV·. Similiter nobilis dominus Uguetus de Cervilione dominus dicti castri confirmavit omnes dictas dominicaturas predicto monasterio franchas ab omni servitute et viciniatico uti videt per cartam ipsius factam ·III°· kalendas septembris anno Domini ·M^o·CC·LXI°·.

a. *Escrit a sobre* qui fuit dominus castri de Pontils.   b. *En blanc*.   c. *Escrit a sobre* dominus dicti castri.

CAPITULUM LXVI

De hiis que monasterium habet a les Piles.

Predictum monasterium habuit et obtinuit apud castrum de les Piles et nunc habet et obtinet pro francho et libero alodio unum mansum antiquitus vocatum mansum sive honores den Cola. Quem mansum cum suis possessionibus Bernardus de Spillis, dominus dicti castri dedit Raymundo de les Piles, retinendo sibi et suis unam gallinam censualem et partem decime sibi pertinentem, ut in instrumento facto ·XIII°· kalendas septembris anno Domini ·M^o·C·XX· clare habetur. Et de post Arnaldus de les Piles, eius

391. FORT, *El senyoriu...*, p. 252, *Guardiolons*.

filius, dictam donationem confirmando remissit dicto Raymundo dictam gallinam et partem dicti decimi ut in instrumento facto idus aprilis anno Domini ·M^o·CC·XLVIII°. lacius habetur. Et de post predicta data fuerunt Petro Valta per dominam Berengariam, filiam Berengarii Tellada,³⁹² qui dictus Petrus, existens novicius, predicta in suo testamento dimissit monasterio, ut de dicto testamento constat per instrumentum factum ·V^o. kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CC·LVIII°. Predicta omnia frater Raymundus Costenys, cantor predicti monasterii, de assensu et voluntate fratris Andree, abbatis, predicta stabilivit et ad novum censum redegit Berengario de Capons ad censum trium quarteriarum frumenti et unius galline solvendarum quolibet anno dicto monasterio in festo Sancte Marie, mensis augusti, ut constat de dicto stabilimento per cartam factam tercia die mensis octobris anno Domini ·M^o·CCC·XCII^o. Et si dicta masia vendatur vel proprietatis ipsius coniunctim vel divisim alienentur vel transportentur, obtenta faticha a monasterio, emptor solvit tercium avansatum. Predictam masiam dictus frater Petrus Valta dimisit monasterio in sustentatione unius illarum duarum^a candelarum que continue die nocteque^b ardeat coram altari Beate Marie Virginis ad omnes missas.

- a. *Ratllat* illarum duarum. b. *Ratllat* continue die nocteque.

CAPITULUM LXVII

De hiis que monasterium habet in termino de Biure.

In termino de Biure monasterium obtinuit et hodie possidet pro francho alodio quadraginta quatuor sortes terre, confrontatas ex una parte cum via publica, ex alia cum villa, de tercia cum prato superiorum, de quarta cum rego. Quas sortes monasterium obtinuit in adiutorium candelarum ad celebrandum missas in ecclesia monasterii ardencium a Guillermo de Aquilone et eius uxore Dalda. Sed quare Guillermus, filius dictorum Guillermi et Dalde, questionem fecit in parte in una parte dictarum sortium, post habitam veritatem dictam donationem laudavit et aprobavit et restituendo illam partem in simul restituit quidquid acceperat, ut constat ex instrumento facto ·VI°. idus madii anno Domini ·M^o·CC·XLVI°. Et de post pro parte prioris Cathalonie iterum

392. FORT, *El senyoriu...*, p. 253, Tallada.

questio facta fuit super dictam partem firmatoque compromisso in posse Raymundi Edii^a Egidii fuit sentencialiter declaratum quod predictae quadraginta quatuor sortes integriter pertinebant monasterio in francho et libero alodio, ut de dicta sententia constat clare ex instrumento acto ·VI° idus octobris anno Domini ·M^o·CC·LXXVIII°. Et si qua dictarum sorcium vendatur, alienetur seu transportetur emptor, obtenta faticha a monasterio, solvit tercium avansatum. Hodie monasterium recipit super dictas sortes de censu annuatim quinquaginta septem solidos.

a. *Ratllat* Edii.

CAPITULUM LXVIII

De hiis que monasterium habet in castro de Montebrione.

Ex conveniencia facta inter abbatem et conventum monasterii predicti et Sauram³⁹³ de Pontils fuit concordatum quod monasterium perpetuo haberet et reciperet quintam partem iurium dicti castri de Montebrione, ut de dicta concordia constat per cartam factam anno Incarnationis Domini ·M^o·CC·LXVIII°.

CAPITULUM LXVIII

De castro et villa de Conesia et quadra de Aladerno sita infra terminos Conesie.

Supra nominatum monasterium obtinuit et adquisivit et nunc possidet pro libero et francho alodio,³⁹⁴ cum omnibus hominibus militibus aliisque hominibus et feminis cuiusvis condicionis sive legis existant in dicto castro, villa, quadris et terminis habitantibus et habitaturis et cum omnimoda iurisdictione alta et baxa civili et criminali, mero et mixto imperio, castrum et villam de Conesia, cum suis terminis et afrontationibus et quadram de Aladerno, sitam infra dictum terminum de Conesia, hoc modo. Illustrissimus dominus rex Iacobus, hic in monasterio tumultatus, in vita sua propter certa servicia in dicto monasterio fienda³⁹⁵ pro sua

393. FORT, *El senyoriu...*, p. 256, *Saurinam*.

394. FORT, *El senyoriu...*, p. 257, *alodio*.

395. FORT, *El senyoriu...*, p. 258, *facienda*.

prosperitate dum in humanis vitam duceret et post eius mortem pro sua anime salute et in remissionem suorum pecaminum dedit inter alia trescentos et decem solidos, quos ipse recipiebat de questia in dicto castro ab hominibus ibidem habitantibus et habitaturis ex illis sexcentis solidis, quos ipsi homines quolibet anno sunt assueti facere de questia; nam castlanus recipiebat residuos ducentos nonaginta solidos. In ipsamet donatione voluit et concessit quod quidquid monasterium in Conesia acquireret ex feudis que ibi erant, haberet et possideret pro libero et francho alodio ut de dicta concessione constat per cartam ipsius domini regis bulla plumbea communitam,³⁹⁶ acta pridie kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·. Ipsamque donacionem laudavit et approbavit infans Alfonsus, ipsius domini regis primogenitus ac generalis gubernator in suis regnis et terris, ut de dicta confirmatione constat per instrumentum sigillo ipsius domini infantis in pendenti communitum factum tercio nonas iunii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·. Et quare nobilis Guillermus de Cervilione tenebat castlaniam in dicto loco de Conesia ad feudum pro domino rege; et alii castlani pro dicto nobili tenebat castlanias suas. Ipse Gu^a nobilis suam castlaniam vendidit Petro Ianuarii, vecino Montisalbi. Qui Petrus Iannuarii ipsam eandem castlaniam alterutravit et excambiavit cum abbate et conventu dicti monasterii una et in simul cum certis censualibus quos dictus Petrus Iannuarii recipiebat et erat assuetus recipere super diversas proprietates in villa et terminis Guardie Pratorum et a Vimbodi et a Vinaixa et a Fulledda. Pro hiis que monasterium habebat in villa de la Espluga Superiori et Inferiori et in villa de Passenant et in eorum terminis, ut de dicto concambio liquide et clare aparet per instrumentum per alfabetum divisum factum ·XVIII°· kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·. Et sic dictum monasterium tenuit dictam castlaniam in libero et francho alodio, et alii castlani suas castlanias tenebant et hodie tenent ad feudum pro monasterio. Et de post fuit subsecutum quod Thomasius de Conesia qui in dicto loco suam castlaniam ad feudum tenebat pro monasterio cum sua uxore Geralda, abbati et conventui vendiderunt partem eis contingentem³⁹⁷ in questia que erat ducenti nonaginta solidi, pretio sex milium solidorum, ut in instrumento idus augusti facto anno Domini

396. FORT, *El senyoriu...*, p. 258, *communita*.

397. FORT, *El senyoriu...*, p. 259, *competentem*.

·M^o.CCCXXXV^o. potest videri, de quo precio, recepto satatim, fuit firmata apocha sub eodem kalendario. Et quia dictum monasterium in predicto loco de Conesia ex concessione regia certam iurisdictionem adquisierat, nam dominus rex Alfonsus, filius domini regis Petri, in compensationem expensarum factarum pro monasterium in fabricatione sepulture sui patris et in eius sepultura ascendencium ad quantitatem viginti milium solidorum, et pro duodecim milibus et quingentis solidis habitis a monasterio ratione avinencie facte inter ipsum et monasterium de baiulino de Regali dedit eidem monasterio iura que Bernardus de Monte Pavone, antiquitus habebat ratione sue castlanie quam in dicto loco de Conesia habebat. Quam castlania alterutroverat et concambium fecerat cum domino rege Petro, ut de dicto concambio constat per instrumentum per alfabetum divisum factum ·IIII°. kalendas septembris anno Domini ·M^o.CC·LXXXV·. Et succedente monasterio loco ipsius Bernardi petebat ab hominibus de Conesia illo iure dicte castlanie. Sed homines de Conesia contradicebant asserentes quod non tenebantur facere ea que pro parte monasterii erant petita. Tandem diucius litigato dominus rex Iacobus finem latigii affectans per suam sententiam declaravit quod predicti homines erant astricti facere servicia monasterio, assueta facere temporibus retroactis Bernardo de Monepavone et ipsum monasterium fore servandum in possessione predictorum iurium hoc est bladum de guayta et recipiendi in tempore messium garbas ordeï vel avene et eciam pallis a palleriis et ferragiam in farreginalibus et faciendi alia servicia expressata in instrumento dicte sentencie late pridie kalendas aprilis anno Domini ·M^o.CCC·XIII°. Et postea subsecutum fuit quod dominus rex Petrus, pro supportandis oneribus ad conservationem regnorum Sardinie et Corsice, mediante instrumento gracie, vendidit abbati et conventui prefati monasterii predictum castrum et locum de Conesia, cum quadris, terminis, hominibus et feminis, cenis aliisque iuribus universis et cum mero et mixto imperio et cum iurisdictione civili et criminali, precio quatuor milium centum florenorum. Quodquidem instrumentum gracie liniatum, cancellatum et annullatum fuit facto concambio de baiulino de Regali, inter serenissimum dominum Iohannem, ducem Gerunde et comitem Cervarie, cum monasterio, de quo concambio large dicetur in capitulo inmediate subsequenti. Postquam ergo³⁹⁸ monasterium dictum castrum et

---

398. FORT, *El senyoriu...*, p. 260, *vero*.

locum de Conesia adquisivit pro hereditate perpetua possidendum in pleno iure et iurisdictione, ex eo quare homines in eo populati diversa iura prestabant monasterio pro masiis. Facta fuit conveniencia inter reverendum dominum Andream tunc abbatem et conventum prefati monasterii et prefatos homines, ut in compensationem dictorum iurum solvant et solvere teneantur quolibet anno quadringentos quinquaginta solidos, una et simul cum sexcentis solidis assuetis solvere quolibet anno pro questia. Et sic questia nunc ascendit ad sumam mille quinquaginta solidorum, quam questiam iurati in quolibet annum habet dare tallietam in die Omnium Sanctorum et transacto dicto festo quilibet tenetur solvere partem sibi contingentem prout talliatus fuerit sine omni dilatione, excusatione et diffugio et sine missione et dampno monasterii, ut hec et alia lacius explicantur in instrumento per alfabetum diviso facto die lune ·XVIII°· mensis aprilis, quo ad firmam dictorum iuratorum et hominum de Conesia, quo ad firmam vero domini abbas et conventus die sabbati ·XVI°· aprilis anno Domini ·M^o·CCC·LXXXIII°·. Hominesque populati in dicto castro et villa de Conesia et in quadra de Aladerno sunt vassalli solidi monasterii et tenentur prestare domino abbati homagium fidelitatis, confitentes se esse vassallos solidos monasterii. Terminus autem dicti castri de Conesia cum suis quadris afrontat ab oriente cum quadra del Codony, sita in termino Sancte Columbe et cum termino de les Piles; a parte meridiei afrontat cum termino de Turlanda et cum quadra de Tresaric et descendit super Guardiam de Oromir et vadit in ipsam serram ante Fores; ab occidente afrontat cum termino de Vallis del Fet, que est Vallisfegona et cum termino Vallis Surgir,³⁹⁹ que est Segura; a parte circii cum termino del Avella, usque iungit se cum termino del Codony. Cum predictis afrontationibus dictum monasterium possidet dictum castrum cum omnimoda iurisdictione et cum questia supra specificata et cum cenis absencie que sumam capit tredecim librarum sex solidorum octo denariorum, hoc est, decem libras quas dominus rex percipiebat et tres libras sex solidos octo denarios pro cena absencie gubernatoris. De cena vero presencie nulla cota est, sed habent convenire cum domino abbate quam recipit semel in anno. Et quare predictum monasterium tempore preterito emerat a Thomasio de Conesia, castlano dicti loci, parte questie quam habebat in dicto loco de

399. FORT, *El senyoriu...*, p. 261, *Surgis*.

Conesia ut supradictum est. Postea emit predictum monasterium totum feudum suum et castlaniam quam ipse Thomasius in dicto loco habebat, videlicet, castrum et fortitudinem dicti loci et civilem iurisdictionem et partem in mixta iurisdictione et curiam et furnum dicte ville, et molendinum farinerium, quod est in termino dicte ville et census et alios redditus cum orto et dominicaturis quas et que ipse castlanus habebat, et quadram de Cantalops cum decimis, laudimiis et aliis iuribus ad ipsam castlaniam pertinentibus. Hec omnia emerunt iam dicti abbas et conventus precio quatuordecim milium solidorum a domina Isabele de Monsuar, uxore Dalmacii de Monsuar, quondam, militis, castri de Puyggros, cui dicta castlania per successionem temporis pervenerat, ut de dicta emptione constat per publicum instrumentum factum in dicto loco de Puyggros ·XXVI· die mensis septembris anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVII°·, clausum per discretum Martinum Pallares, notarium civitatis Ilerde. Quam venditione laudavit, approbavit et confirmavit Iohannes Honoratus de Monsuar, quondam, patris sui sicut de dicta laudatione et confirmatione constat per publicum instrumentum clausum per eundem Martinum Pallares, notarium, nona die mensis marcii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXX°·. Et pro solvendo predicto precio quatuordecim milium solidorum, predicti abbas et conventus vendiderunt locum de Albararre, eo quare modicum utilis erat dicto monasterio situm propre civitatem Ilerde. Domino Anthonio Riquer, legum doctori, qui locus de Albararre predicto monasterio pervenerat ex iuribus monasterii Bonequietis, sicut in capitulo in quo tractatur de iuribus que pervenerunt eidem Sanctarum Crucum monasterio ex unione monasterii Bonequietis extense in hoc libro continetur. Et quare dictus castlanus solebat tenere baiulum in dicto loco de Conesia qui tenebat curiam et civilem iurisdictionem, et habebant appellationem homines de Conesia a baiulo dicti castlani ab baiulum monasterium, nunc autem ex quo facta est emptio dicte castlanie in dicto loco de Conesia non est nisi unus baiulus qui pro dictis abbate et conventu exercet omnimodam iurisdictionem civilem et criminalem, et non est alius qui iurisdictionem exerceat in dicto loco de Conesia, nisi predictus baiulus monasterii, nam⁴⁰⁰ omnes castlanias monasterium habuit et obtinuit in dicto loco, sicut supradictum est, excepta tamen una castlania quam solebat tenere Raymundus de Caldes, nunc autem vocatur Reymundus de Malda, qui nullam habet ibi iurisdictionem,

---

400. FORT, *El senyoriu...*, p. 262, Non.

sed habet tenere ministrum curie sive sagionem in dicta villa et tenetur prestare dictus castlanus sacramentum et homagium pro dicto feudo domino abbati et in transportatione ipsius feudi monasterium habet ibi tercium avansatum. Recipit monasterium in dicto loco de Conesia et terminis suis census bladorum, gallinarum et denariorum et questiam atque cenam, presencie et absencie^b sicut supradictum est. Decimum vero frumenti et aliorum expletorum atque menuderiarum dividitur inter predictum monasterium Sanctarum Crucum et archiepiscopum Terrachone et monasterium Vallisbone et predictum castlanum, certo modo sicut in capibreviis continetur. In furno dicte ville de Conesia, quod erat dicti castlani, nunc vero est monasterii, tenentur et astricti sunt omnes habitatores dicti loci et termini eius de quoquere panes suos et licet sint aliqui in dicto loco qui ex antiqua concessione teneant furnum in domibus suis, tamen non possunt in dicta villa construere furnum in domo aliqua nisi prius conveniat cum monasterio sicut hec patent in sententia lata per dominum regem Petrum, sigillo regio in pendenti, que data fuit Barchinone ·X^o· kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XLII·.

a. *Ratllat* gu.   b. *Ratllat* et absencie.

CAPITULUM LXX

De castro de Foresio et de Çavella et de Feniculo et de Turlanda.

Excellentissimus dominus rex Petrus, hic in monasterio tumulatus, in suo codicillo legavit et dimisit dicto monasterio pro sua anima castrum de Fores, villam de Regali et de Capra, cum toto baiulino, ut in clausula dicti codicilli, que est in translato autentico sigilloque domini regis Iacobi, eius filii, in pendenti communito, expresse habetur; quod translatum factum fuit Barchinone ·X^o· kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCC·VI°·. Post mortem dicti domini regis Petri, dominus Alfonsus, eius filius, qui post dictum dominum Petrum in regno successit, dicto legato contradixit, ex eo quare homine dicti baiulini privilegium habebant ne separari possent a corona regia, tandem super hiis diucius altercato facta fuit conveniencia inter predictum dominum regem Alfonsum et abbatem et conventum monasterii ut dictum baiulinum esset per indivisum, sic quod dominus rex haberet medietatem reddituum exituum et provenientuum ac emolumentorum et punctionum. Et monasterium aliam medietatem et pro exercitanda

iurisdictione essent in dicto baiulino duo baiuli. Unus pro domino rege. Alius pro monasterio. Et sic servatum fuit per totum tempus, quo dictus dominus rex Alfonsus vixit. Sed quare dictus dominus rex Alfonsus decessit liberis non relictis, dominus rex Iacobus, eius frater, qui in Sicilia regnabat successit in regno Aragonie, qui attendens quod voluntas sui pagtris erat interrupta et in parte non servata, volens ipsas reducere ad debitum statum convenit et conveniencia fecit cum domino Bonanato, illo tunc abbate, et suo conventu restituendo eidem monasterio illam partem redditum, exituum et proventuum ac emolumentorum per suum fratrem dominum regem Alfonsum occupatam, declarando quod de cetero monasterium perpetuo haberet et reciperet omnes redditus, exitus et proventus dicti baiulini et omnes pecunias provenientes ratione quarumvis avinentiarum factarum, ratione quorumvis criminum et ratione quarumvis condemnationum et bannorum sive illa essent bona vaccantia vel in fiscum deferenda ratione adnotationis, prescriptionis vel heredis deportationis, relegationis, empare facte calumpniarum seu criminis cuiuscumque excepti et non excepti, eciam si contingeret ratione in exercicio mixti et meri imperii, penam corporalem seu quamcumque penam, ratione infamie vel alia ex causa persone inflictam, adiudicatam vel adkudicandam seu inferendam, redigere seu convertere in penam pecuniariam ex compositione vel sententia aut transctione vel quocumque alio modo, sive illa que deberet infligi sit pena ultimi suplicii sive membris destructionis sei incisionis aut fustigationis seu relegationis, totum esset monasterii dum solum ad pecunias converterentur. Et si retinuit sibi dictus dominus rex Iacobus in dicto toto baiulino, primo quod si contingeret homines dicti baiulini delinquere dum fuerint in exercitibus et cavalcatis, propter quod puniri habeant in panam pecuniariam medietatem dicte punitionis, item medietatem redemptionum exercituum, hostium et cavalcatarum, item medietatem de hiis que gratis vel vi per questiam vel alium modum voluerit habere, exigere vel extorquere a dictis hominibus dicti baiulini, item medietatem domi gratuiti vel forciati et medietatem impositionum per homines dicti baiulini solvendarum. Alia vero medietas esset dicti monasterii, item quod homines dicti baiulini de cetero essent vassalli sui solidi. Et quod baiulus qui pro tempore esset in dicto baiulino ad presentationem abbatis dicti monasterii fiendam domino regi haberet poni, qui baiulus antequam se inmisceret ad regimen dicte baiulie tenentur prestare sacramentum et homagium in posse et manibus abbatis dicti

monasterii quod bene et fideliter regeret et quod responderet abbati et monasterio de omnibus ad predictum monasterium pertinentibus et spectantibus quavis de causa. Et abbas posset eum remove pro suo beneplacito tociens quociens sibi placuisset et de novo alium baiulum presentare, quo presentato dominis rex haberet ipsum confirmare sine contradictione, ut hec et alia lacius sunt explicatus in instrumento dicte conveniencie per alfabetum diviso bullaque plumbea ipsius domini regis communito acto Dertuse ·XII°. kalendas febroarii anno Domini ·M^o.CCC·II°. Declaravit insuper idem dominus rex Iacobus quod firma et laudimia et confiscationis feudorum baiulini pertinerent ad monasterium ut de dicta declaratione constat in carta dicti domini regis sigillo ipsius in pendenti communita que data fuit Valencie ·X· kalendas iannuarii anno Domini ·M^o.CCC·XX°. Et quare questio fuit facta super compositiones in dicto baiulino impositas utrum monasterium habere debere medietatem, dominus rex Petrus, dictam questionem declaravit sic, quod de impositionibus solvendis per homines populatos in dicto baiulino predictum monasterium deberet habere medietatem, tamen vero que^a in hiis vero que per extraneos solventur monasterium nullum ius haberet ut in carta sigillo domini regis in pendenti roborata liquide continetur,⁴⁰¹ cuius data fuit Valencie ·XII^a. die iunii anno Domini ·M^o.CCC·XLIII°. Eciam idem dominus rex Petrus^b declaravit quod si aliqui homines dicti baiulini comittant violenciam in personam officialium domini regis quod pecunia condempnationis pertineret et spectaret ad monasterium ut in provisione executorie ipsius domini regis liquide videri potest cuius data fuit Cesarauguste ·XXIX^a. die marcii anno Domini ·M^o.CCC·LVI°. Predicta instrumenta una cum diversis aliis fuerunt tradita domino Iohanni, duci Gerunde et comiti Cervarie, facto concambio de dicto baiulino, ut in predicta convinencia et dictis declarationibus et in iuribus supra specificatis continetur. Et dictum monasterium fuit conservatum in sua pacifica possessione sine aliqua quavis contradictione et inquietatione, pacifice et quiete, quousque predictum baiulinum devenit ad prenominatum dominum ducem, qui diversa iura dicto monasterio pertinentia ad manus suas accepit, apropiavit et occupavit. Tandem pro parte abbatis et conventus supplicato et in audientia ipsius domini ducis diutius litigato, dictus dominus dux fuit condempnatus ad restituendum

---

401. FORT, *El senyoriu...*, p. 277, *constat*.

centum nonaginta sex mille solidos, quos de iuribus ad monasterium pertinentibus ex dicto baiulino habuerat et receperat. Recursum habuit ad dominum regem Petrum, eius patrem, supplicando ut debitum iusticie in recuperatione dictarum pecuniarum abbati et conventui ministraret, qui dictus dominus rex per suas litteras scripsit domino duci mandando eidem ut predictos abbatem et conventum contentaret vel ad minus tractaret et daret operam cum effectu, ut certa pars baiulini francha et quitia remaneret domino duci et suis fuccessoribus; abbate et conventu renunciante quidquid iuris eis pertinebat. Et a simili dictus dominus dux renunciaret omni iuri sibi et domino regi et suis successoribus pertinenti in residua parte, que pars libera et quieta remaneret abbati et monasterio et suis successoribus ad hoc ut omnis materia altercandi⁴⁰² perpetuis temporibus inter dominum regem et dominum ducem et abbatem et monasterium totaliter esset extincta et sopita. Tandem dominus dux prehabito consilio et tractatu cum suo consilio informatus clare de intentione domini regis, sui patris, habita, vidita informatione de iuribus monasterii et abbas habito acordio cum suo conventu nedum semel sed pluries maturoque consilio et digesto, omnes in unum concordantes facere concambium in modum qui sequitur: Dominus dux cum assensu et expresso velle et firma domini regis Petri, patris sui, remisit, relaxavit ac diffinivit per se et suos successores excambiavit cum abbate et conventu monasterii Sanctarum Crucum castra sua de Fores, de Vetula, de Feniculo, de Turlanda, de Conesia et quadram de Taladern, cum omnibus aliis quadris et cum terminis et afrontationibus eorum et cum militibus et hominibus generosis, feudatariis et non feudatariis, et cum quibusvis hominibus et feminis cristianis et non cristianis cuiusvis legis fexte^c facte sint et cum omnimoda iurisdictione alta et baxa, mixta civili et criminali et cum omnibus redditibus, exitibus et proventibus, cenis, presencie et absencie, questis, toltis, ademprivis, donis, forciatis et gratuitis et cum omnibus aliis iuribus domino regi et sibi et suis predecessoribus in dictis castris, locis, quadris pertinentibus et pertinere valentibus et que pertinere valebant et poterant de usu, consuetudine et observancia, absolvendo dictos homines in dictis quadris, castris, locis et eorum terminis populos ab omni sacramento et homagio

---

402. FORT, *El senyoriu...*, p. 278, *alterandi*.

ac naturalitate quibus domino regi et sibi astricti⁴⁰³ erant, mandando eisdem hominibus et feminis quod abbati nomine suo et < >^d monasterii sacramento et homagium prestant et ipsos de cetero habebant ut dominos naturales et eis pateant et obediant sicuti parere et obedire consuverant⁴⁰⁴ domino regi et sibi ante presentem permutationem et concambium, et nichilominus dictus dominus rex Petrus mandavit laniari⁴⁰⁵ et cancellari instrumentum gracie per syndicum monasterii firmatum super emptione castri et loci de Conesia, sic quod dictum castrum de cetero redimi non possit, ymo remaneat et sit monasterii hereditate perpetua. Et dictus abbas et conventus in recompensationem predictorum remiserunt, diffinierunt et relaxarunt et ex concambio dederunt dicto domino duci et domino regi omnes redditus, exitus et proventus et omnia emolumenta partem mediam questie redemptionum exercituum, hostium et cavalculatorum, doni forciati et gratuita et impositionum et omnia emolumenta pecuniarum, ratione quorumvis criminum perpetratorum per quasvis personas et quidquid iuris dictis abbati et conventui pertinet et pertinebat et pertinere poterat quavis de causa, usu, observancia et consuetudine in villis de Regali, de Cabra, de Anguera et de Vallecervera et in eorum terminis, mandando omnibus et singulis ut dicto domino duci et domino regi responderent de predictis, ita et sicuti respondebant abbati et monasterio ante presentem permutationem et concambium. Et etiam dicti abbas et conventus in compensationem predicti concambii remiserunt dicto domino duci centum nonagintasex mille solidos per ipsum dicto monasterio ratione qua supra debitos et quatuor mille et centum florenos positos in emptione castri de Conesia. Et quare domina duchissa dictum baiulinum tenebat obligatum pro sua camera et etiam tenebat castlaniam de Fores ut predictis renunciaret realiter et de facto et ut assensum suum preberet⁴⁰⁶ in dicto concambio habuit et recepit a monasterio in recompensationem predictorum tres mille florenos auri. Et sic dictum concambium fuit factum et firmatum per dominum ducem et eius consortem Yolandem, duchissa Gerunde et comitissam Cervarie, ex una parte, et dominum Andream, tunch abbatem et priorem et conventum dicti monasterii, ex altera, ut large et diffuse

403. FORT, *El senyoriu...*, p. 278, *adstricti*.

404. FORT, *El senyoriu...*, p. 278, *assueverant*.

405. FORT, *El senyoriu...*, p. 278, *lassiari*.

406. FORT, *El senyoriu...*, p. 279, *haberet*.

est contentum in instrumento publico duobus sigillis in pendenti communito quorum unum es dicti domini ducis, alterum est dicte domine duchisse, factum et firmatum per dictum dominum ducem et dominam duchissam et per dominum fratrem Andream, illo tunc abbatem, in civitatem Barchinone, die ·XVII^a· et quo ad firmam monachorum ·XXII· iunii anno a Nativitate Domini ·M^o·CCC·LXXXIII°·. Quodquidem concambium confirmatum, laudatum et aprobatum fuit per dominum regem Petrum, patrem dicti domini ducis ut de precepto et voluntate ipsius domini regis factum ut in carta ipsius domini regis bulla plumbea in pendenti communita facta in villa Montissoni ·X^a· die augusti anno a Nativitate Domini ·M^o·CCC·LXXXIII°· continetur. Et sic dictum monasterium habuit dicta castra et loca supra specificata silicet de Fores, de Feniculo, de Çavella, de Turlanda, de Conesia et quadram de Aladerno, ex dicto concambio et possidet pro francho et libero alodio, cum omni iurisdictione alta et baxa civili et criminali, mixta et mera et in pleno iure et cum militibus feudatariis et cum hominibus et feminis, qui homines sunt vassalli solidi dicti monasterii et astricti sunt prestare fidelitatem, homagium et sacramentum domino abbati noviter in monasterio assumpto, confitentes se esse vassallos solidos monasterii, et si qua proprietas vendatur, alienetur, excambietur vel in dotem extimata detur solvunt tertium avansatum, ut in sententia arbitrari data per Iacobum de Bianya a Fulchonis Nicholaum Çavella arbitros a partibus electos, que data fuit ·VI°· nonas octobris anno Domini ·M^o·CC·LXXXI°· clare constat. Sunt⁴⁰⁷ obligati facere opera in castro tam a parte interiori quam a parte exteriori hoc modo, quod homines dicti castri de Foresio et eius termini operantes propriis sumptibus et expensis habent habere calcem, arenam, argilam et omnia dicto opere necessaria, sic quod dominus in hiis⁴⁰⁸ nichil tenetur solvere, habent esse ad dictum opus cum ahinis(?) sive instrumentis necessariis et cum suis animalibus, et dominus tenetur habere magistrum⁴⁰⁹ cui solvat suum legerium et faciat ei expensas, tenetur dare dominus pro unoquoque animali in die sex denarios et pro treginerio sex denarios et aliis hominibus manobreriiis pro homine sex denarios et nil amplius tenetur eis dare; quidquid operetur in

407. FORT, *El senyoriu...*, p. 280, *Eciam sunt*.

408. FORT, *El senyoriu...*, p. 280, *iis*.

409. FORT, *El senyoriu...*, p. 280, *registrum*.

castro dictum opus habet⁴¹⁰ fieri ad cognitionem domini ut patet per instrumentum concordie initum inter honorabilem Iohannem Janer, tunc dominum castlanie de Foresio cum firma domini Iohannis, primogeniti domini regis Petri, ducis Gerunde et comitis Cervarie, factum est antem⁴¹¹ predictum instrumentum concordie in loco de Foresio quinta die mensis octobris anno Domini ·M^o·CCC·LXXVI°. Confirmatio vero et < >^e firma dicti domini Iohannis cum alio instrumento eius sigillo in pendentem communito fuit facta Barchinone ·XXX^a. die mensis decembris anno Domini ·M^o·CCC·LXXVII°. Universitas dicti loci de Foresio facit singulis annis predicto monasterio decem migerias frumenti boni et receptibilis ad mensuram dicti castri propter stabilimentum eis factum per reverendum fratrem Andream, tunc abbatem, et conventum dicti monasterii de dominicaturis et trociis terre sitis in termino dicti loci et de forno in quo dicta universitas tenetur de quoquere panes suos et de quadraginta paribus iovarum quas dicti homines facere tenebantur annuatim predicto monasterio, et de decem bestiis batude ex illis quadraginta bestiis tregini quas dare tenetur predicto monasterio universitas predicta; hec omina fuerunt eidem universitati stabilita cum censu predictarum decem migeriarum frumenti sub istis conditionibus, videlicet, quod ipsi inter se possunt restabilire et dividere dominicaturas et trocia terre predicta, et in transportationibus earum monasterium habeat ibi tercium, sicut in aliis trociis eiusdem termini, et si quis aliquod trocium terre restituere voluerit, teneatur restituere illud dicte universitati et non monasterio, similiter in forno pro personis monasterii et familia habitantibus in dicto castro tenetur fornerius de coquere panes franche et sine pugia. Et si forte dicta universitas voluerit restituere predictum stabilimentum monasterio non possit per partes restituere, sed totum integriter; puta dominicaturas et trocie terre, furnum sive furnos, si plures ibi fuerint, et dicta quadraginta paria iovarum et decem bestias tregini. Sic et quod admodum predicta omnia coniunctim fuerunt eis stabilita et concessa, uti de hiis⁴¹² omnibus apparet per instrumentum per alphabetum divisum factum < >^f. Decimum, autem, predictarum dominicaturarum et trociorum terre non ponitur in granerio comuni quare totum est monasterii Sanctarum Crucum. Item in predicto

410. FORT, *El senyoriu...*, p. 280, *debet*.

411. FORT, *El senyoriu...*, p. 280, *presentem*.

412. FORT, *El senyoriu...*, p. 281, *iis*.

castro et termino de Foresio monasterium habebat questiam arbitralem que alio nomine appellatur questia mercedis, solvenda in mense madii, que solebat de gracia speciali tatzari ad centum libras Barchinonenses. Similiter habebat ibi cenam absencie tatzada ad ·XI^a. libras et quinque solidos, et cenam presencie que licet non esset tatzata ad certum quid tamen comuniter solvebant pro ea decem libras. Et quare universitas predicti loci multis creditoribus erat obligata et mole magnorum debitorum onerata,⁴¹³ puta quinquaginta sex milium et centum solidorum pro quibus faciebant annuas pensiones de censuali mortuo hiis⁴¹⁴ omnibus debitis et aliis missionibus quam plurimum gravati non valentes complere et solvere predicto monasterio iura sua et redditus predictos, nec dictis creditoribus suas pensiones. Et formidantes de totali de populatione dicti loci, tandem pro eius conservatione inita fuerunt et firmata atque facta certa capitula inter predictum monasterium et dictam universitatem pro luicione dictorum censualium et dicte questie et cene absencie in quibus predicti homines de Foresio promiserunt et se obligaverunt perpetuo dare et solvere predicto monasterio unum retrodecimum de omnibus expletis et aliis rebus, de quibus decimum solvitur; dum tamen predicti abbas et conventus infra certum tempus redimerent dictum locum et habitantes in eo a predictis debitis et creditoribus; et super hiis firmata fuerunt dicta capitula per partes predictas in posse discreti Vitalis Bartholomei, regia auctoritate notarii publici habitatoris Villefranche Penitensis ·XXV^a die mensis ianuarii anno Domini ·M^o.CCCCLIII^o, imponentes sibi ad invicem partes predictae, videlicet, abbas et conventus et universitas dicti loci penam mille librarum Barchinone, si qui eorum contra predicta capitula aliquid facerent vel attemptarent. Et ad maiorem firmitatem predictorum capitulorum fuerunt auctorizata et decretata ex parte domini regis per vicarium Villefranche Penitensis, secunda die mensis febrorarii anno Domini ·M^o.CCCC·LV°, uti in eodem instrumento continetur. Et postea predicti abbas et conventus ex redditibus dicti loci solverunt dictis creditoribus sua debita sicut in eisdem capitulis promiserant. Et quare prefatum monasterium de suis propriis redditibus dicti loci solvit prefatam quantitatem quinquaginta sex milium et centum solidorum dictis creditoribus, habuit ab eis locum suum et cessionem,

413. FORT, *El senyoriu...*, p. 281, omet *onerata*.

414. FORT, *El senyoriu...*, p. 281, omet *hiis*.

et nunc abbas et conventus sunt effecti et constituti creditores in dicto loco de Foresio pro dicta quantitate sicut in diversis instrumentis repositis in archivio monasterii largo modo continetur. Propterea valde attendendum est ne forte futuris temporibus ab abbate et conventu dicti monasterii istud retrodecimum relaxetur predictis hominibus de Foresio in toto vel in parte aut aliquo pacto, quare pro dicto retrodecimo perpetuo possidendo monasterium dimisit eis predictam questiam mercedis et cenam absencie, insuper solvit prenominate creditoribus dictam quantitatem quinquaginta sex milium et centum solidorum in pecunia numerata. Et sic per totum terminum de Foresio solvitur modo decimum et retrodecimum, nam decimum ponitur in granerio comuni in quo habet partem monasterium Sanctarum Crucum et monasterium Vallis Bone et archidiachonus maior Terrachone. Retrodecimum vero totum est predicti Sanctarum Crucum monasterii et nullus alius haet ibi partem aliquam. Similiter habet ibi predictas decem migerias frumenti de censu et cenam presencie, et habent facere duos^s traginos quilibet cum pectoribus que possidebit. In locis vero del Fonoll et de Çavella sunt duo castlani quorum unus vocatur Dalmacius de Conesa et iste tenet castlaniam sive feudum dictorum locorum pro monasterio cos a cos et habet prestare sacramentum et homagium pro dicto feudo abbati dicti monasterii; alter vero castlanus vocabatur Raymundus de Ulugia, nunc autem vocatur en Vall, et iste tenet castlaniam cos a cos pro dicto Dalmacio de Conesa. Et Dalmacius de Conesa, qui erat castlanus maior, tenebat in dictis locis baiulum et civilem iurisdictionem usque ad quinque solidos. Alter vero castlanus tenet ibi ministrum curie et in omnibus punitionibus civilibus medietas est dicti monasterii, alia vero medietas equis partibus dividitur inter dictos castlanes quare in mixto et mero imperio nichil castlani habent facere sed totum est dicti monasterii; in decimis vero expletorum medietas ponitur in granerio comuni castri de Foresio. Alia vero medietas equis partibus dividitur inter dictos castlanos, tam de les menuderies medietas est dicti monasterii, alia vero dividitur inter eoadem castlanos. Verum quare postea abbas et conventus emerunt predictam castlaniam maiorem que erat dicti Dalmacii de Conesa cum omnibus iuribus, terris, dominicaturis suis et redditibus supradictis, ut de dicta emptione constat per publicum instrumentum factum et clausum per prenominate Vitalem Bartholomei, notarium, in mense marcii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVIII°. Modo autem non est nisi unus castlanus in dictis locis vocatus en Vall, et tenetur

prestare sacramentum et homagium domino abbati pro dicta castlania. In hiis locis et terminis del Fonoll et de Çavella, ex quo facta fuit apprehensio per comissum dictorum terminorum per abbatem et conventum dicti monasterii, sicut in tercio libro huius compendii scriptum est. Agricultores dictorum terminorum solvunt decimum et retrodecimum de omnibus expletis; decimum dividitur ut supradictum est, retrodecimum vero totum est predicti monasterii Sanctarum Crucum et nullus alius ibi aliquid recipit. Ex predictis igitur patet qualiter predictum monasterium habuit et obtinuit predicta loca de Foresio et de Feniculo et de Turlanda^h Çavella. Et que iura et redditus ibi habeat cetera alia reperiuntur in capibrevis dictorum locorum, quare in illis longe lateque posita sunt, et in prefatis capitulis pro dicto retrodecimo factis.

a. *Ratllat tamen vero que.* b. *Escrit a sobre Petrus.* c. *Ratllat texte.*
 d. *Lectura impossible atès que hi un forat al full de paper.* e. *Lectura impossible atès que hi ha un forat al paper* f. *A continuació apareix un espai en blanc on consta la data del document.* g. *Escrit a sobre duos.* h. *Ratllat Turlanda.*

CAPITULUM LXXI

De castro de Turlanda.

In predicto concambio venit castrum de Turlanda ut supra est specificatum, in quo castro est castlanus Bernardus de Montphao, qui ipsum castrum tenet ad feudum pro monasterio et in ipso habet potestatem iratam et pachatam, ratione dicti feudi prestat sacramento et homagium domino abbati, recipiendo momine monasterii. In dicto termino monasterium nichil recipit in bladis sine sint de censuali sive agraria, nam totum bladum dividitur inter monasterium Vallis Bone et castlanum, sic quod ex tribus partibus castlanus habet duas et dictum monasterium Vallis Bone unam. A simili modo est de croco. Et ideo summe est cavendum ne aliquis census bladi ponatur super proprietates in dicto termino quare tunc monasterium Sanctarum Crucum nullam partem ibi haberet, sed si stabilimentum fiat debet fieri cum aliqua quantitate census denariorum, et tunc dictum monasterium Sanctarum Crucum habet ex tribus partibus unam et castlanus duas, nisi dicta stabilimenta fiant in dominicaturam castlani et tunc totum est castlani. A simili si fiant in dominicatura regis totum est monasterii Sanctarum Crucum et nec castlanus nec monasterium Vallis Bone habent ibi aliquam partem. De vendimia et de aliis

vocatis menuderies fiunt tres partes, castlanus habet duas partes et monasterium Sanctarum Crucum unam, dempto in dominicaturis nam ad dictum monasterium Sactarum Crucum pertinent integriter quidquid habetur de dictis menuderiis in dominicatura regis et ad castlanum de suis domicaturis. Et eciam dictum monasterium Sanctarum Crucum recipit integriter totum decimum de vindemia et de menuderiis in franquesiis in quibus castlanus nec aliquis alius nichil recipit, sed totum est monasterii. Et de venditionibus et alimentationibus si que fiant in toto termino solvitur tercium, de quo tercio a simili fiunt tres partes, quarum unam habet monasterium Sanctarum Crucum, residuas duas castlanus; demptis illis que pervenunt ex dominicaturis regis, nam quidquid ex ipsis procedit totum est monasterii, et a simili ex dominicaturis castlani totum est castlani. Et ex punitionibus civilibus a simili fiunt tres partes, quarum unam habet monasterium, residuas duas castlanus, similiter dividuntur emolumenta curie proveniencia ex iurisdictione civili, nas ex criminalibus totum est monasterii, quare castlanus in iurisdictione cirrnali nichil habet. Hominsque populati in dicto castro et eius terminis sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur ad fidelitatem domino abbati. In ipsis hominibus^a monasterium habet questiam mercedis sive arbitrariam. Dominus Andreas olim abbas dicti monasterii mutavit tempus ad solvendum destinatum, nam terminus ad solvendum in quolibet anno erat .X^a. die madii, nunc terminus⁴¹⁵ dictam questiam est prefixum in die Sancte Marie mensis augusti, habetque monasterium in dictis hominibus cenam absencie et presencie, in quolibet anno cena absencie est triginta solidorum solvendorum prima die ianuarii. Et omnes populatis in dicto castro tenentur facere quolibet anno iovas et treginos; et hos habet monasterium ex emptione facta a Guillermo Carbo, ut constat per instrumentum publicum factum .VIII^a. die marcii anno Domini .M^o.CCC.LXXXVI°. Terminus dicti castri afrontat ab oriente cum termino de Bonovivere et in podio de Malgrat; a meridie in termino del Cogul, incipiendo ab ipso podio et descendit per ipsam serram, recta linea, usque ad Portellam Miganam de Rochafort; ab occasu, sicuti incipit ab eadem Portella et ascendit, recta linea, per ipsam serram que est ante castrum de Rochafort et pervadit usque ad Guardiam de Oromir; a parte circii in termino de Conesia, sive in quadra de Tresarich,⁴¹⁶ sicuti aque discurrunt versus Turlandam.

415. FORT, *El senyoriu...*, p. 293, *terminum*.

416. FORT, *El senyoriu...*, p. 293, *Tresarech*.

CAPITULUM LXXII

De castro de la Sala.

Castrum de la Sala, situm in parrochia castri de Fores, monasterium habuit et obtinuit pro francho alodio cum omni iurisdictione et hominibus et feminis in dicto castro et villa et eius terminis habitantibus et habitaturis, quod castrum dictum monasterium habuit et obtinuit ex concambio facto cum Iacobo Gallines, cive Barchinone, pro hiis que monasterium habebat et possidebat in territorio Vallensi et a Caldes de Muntbuy et in parrochia de Prohensana⁴¹⁷ et de Sanctis et in villa de Martorell et eius terminis et in aliis locis in instrumento dicti concambii specificatis et declaratis quod fuit factum ·XI^a· die mensis aprilis anno a Nativitatis Domini ·M^o·CCC·LXXXIII°·. In dicto castro de la Sala erat unus castlanus que tenebat ipsum castrum ad feudum pro monasterio, in quo monasterium habet potestatem iratam et pacatam, et castlanus tenebatur prestare domino abbati sacramentum et homagium secundum usaticos et constitutiones ac consuetudines Cathalonie. Et eciam recipiebat medium decimum de omnibus de quibus assuetum est,^a solvi⁴¹⁸ decimum et aliud medium decimum erat monasterii, nam equis partibus per totum terminum inter eos dividebatur et nullus alius ibi aliqui recipiebat. Et si contingeret aliquem delinquentem in crimine perpetrato citra merum imperium punivi castlanus habebat medietatem pecunie inde habite; dum tamen dominus punitet reum infra castrum vel eius terminum, nam si condempnatio fierit extra, castlanus nichil habebat et ad dominum maiorem pertinebat facere avinencias sive condempnationes pro suo habito voluntatis castlano in hoc non expectato sine requisito. Et in venditionibus aut transportationibus ius tercii inde proveniens a simili modo dividebatur equis partibus a tamen dominus maior faciebat avinencias et curia dicti castri erat domini maioris et dictum monasterium recipiebat super dominicaturas dicti castlani medium decimum quem admodum recipiebat in toto termino. Et istam castlaniam cum omnibus iuribus supradictis et aliis quibuscumque ad ipsam pertinentibus monasterium habuit et adquisivit ex emptione facta a Iohanne Çaforteia alias Fuster ville de Vallibus, castlano dicti loci ·V^a· die septembris anno Domini ·M^o·CCCC·XLIII°·. Monasterio habet in

417. FORT, *El senyoriu...*, p. 294, *Provensana*.

418. FORT, *El senyoriu...*, p. 295, *solvere*.

hominibus habitantibus in dicto termino semel in anno questiam mercedis solvendam quolibet anno in die Assumptionis Beate Marie, in qua questia castlanus neque aliquis alius partem habebat. Habet etiam dictum monasterium in dicto castro et eius terminis omnem iurisdictionem civilem et criminalem altam et baxam, merum et mixtum imperium, quod merum imperium habuit monasterium a domino rege Petro, ut patet per instrumentum^b per concambium cum iurisdictione castri de Ferran siti in vicaria Villefrancha Penitensis, nam in dicto castro de Ferran monasterium habebat merum imperium, et nunc est domini regis, nam pro illo mero imperio ipse dominus rex Petrus dedit merum imperium castri de la Sala predicto monasterio prout constat de dicto concambio per publicum instrumentum sigillo ipsius domini regis Petri in pendenti sigillatum, actum Barchinone ·VII^a. die septembris anno Domini ·M^o.CCC·LXXXVI°. Et nunc dictum monasterium possidet castrum de la Sala cum omnibus decimis et iuribus et redditibus ita quod nullus ibi aliquid recipit sed totum est predicti monasterii et cum omnimoda iurisdictione.

- a. *Escrit a sobre est.*   b. *Ratllat ut patet per instrumentum.*

CAPITULUM LXXIII

De hiis que monasterium habet in villa de Tarrega et in eius terminis.

Intus villam de Tarrega predictum monasterium habet suum hospicium cum suis libertatibus et cum suis afrontationibus quodquidem hospicium dictum monasterium habuit et obtinuit hoc modo. Guillelmus de Tarrega dedit dicto monasterio quoddam patium pro hedificando ibi hospicium et retinuit sibi ut pro dicto patio dictum monasterium daret et sibi solveret in quolibet anno decem solidos censuales et hec habetur in instrumento inde facto quarto nonas decembris anno Domini ·M^o.CC·VI°. Et postea ipsum patium enfranquivit a dicto censu et a iure et dominio quod ibi habebat Petrus de Tarrega, sed et Petrus Calvet et eius uxor Stephania dederunt et vendiderunt eidem monasterio unam plaçam contiguam dicto patio ubi cellarium dicti hospicii factum est ut liquide constat per cartam factam ·VI°. idus ianuarii anno Domini ·M^o.C·LXXXVII°. Et sic dictum monasterium possidet dictum hospicium in libero et francho alodio. Habet a simili modo

monasterium ortum iuxta fontem cum suis afrontationibus, partem cuius monasterium excolit et tenet ad servicium domorum, aliam partem ad emphiteosim dedit et stabilivit diversis sub certis censibus. Afrontationes⁴¹⁹ dicti orti sunt ex una parte cum riaria que discurrit a Cervaria; ex alia cum via que tendit ad Garrigas;⁴²⁰ ex alia cum honoribus monasterii Populeti. Obtinuit dictum ortum prefatum monasterium una et in simul⁴²¹ cum aliis legatis factis per Petrum de Anguera, ut in testamento eiusdem facto .XV°. kalendas octobris anno Domini .M^o.CC.XLV°. liquide a clare continetur. In illa parte termini Tarraga vocata Exercavins monasterium possidet unam magnam quadram alodiorum, partem eorum monasterium propriis sumptibus excolit et partem tenent pro dicto monasterio diversi ad emphiteosim sub certis censibus. De qua quadra monasterium habuit et obtinuit duas pecias ab Arnaldo de Cervaria et ab eius uxore Agnete;⁴²² quarum una peciam afrontat ab oriente in termino de Verdu et in honore Bernardi Amenos; a meridie in regario de Exercavins, quod discurrit a Verduno; ab occidente in via publica que discurrit ad Sanctum Donatum; a circio in alodio quod fuit Arnaldi Oromir. Altera vero dictarum peciarum afrontat ab oriente in vinea milicie Templi; a meridie in via publica que discurrit a Verduno ad Anglesolam; ab occiduo in predicta pecia superius specificata. In eodemque loco ad Exercavins obtinuit et habuit dictum monasterium ab Arsende, uxore que fuit Berengarii Gardie et ab eius filiis, scilicet, Beregario, Arnaldo et Petro unam peciam terre et quidquid iuris eius pertinebat in Exercavins et in eius terminis, hoc est alberge Cibaria perne,⁴²³ nec non omnia alia servicia eis pertinencia in suis honoribus. Dicta pecia terre afrontat ab oriente in torrente et in via; ab occidente et circio in alodio quod tunc temporis tenebat pro monasterio et in alodio milicie Templi; a meridie in alia via, ut ita aparet in duobus instrumentis inde confectis, quorum unum instrumentum factum fuit .II°. idus aprilis anno Incarnationis Domini .M^o.C.LXXVII°.; alterum kalendas novembris anno Domini .M^o.C.LXXX°. In eodemque loco habet monasterium omnes dominicaturas que fuerunt Berengarii Dalmacii et Bernardi de

419. FORT, *El senyoriu...*, p. 296, *Affrontationes*.

420. FORT, *El senyoriu...*, p. 296, *Garrigues*.

421. FORT, *El senyoriu...*, p. 297, *consimul*.

422. FORT, *El senyoriu...*, p. 297, *Agate*.

423. FORT, *El senyoriu...*, p. 297, *perna*.

Gardia, confrontate a parte orientis in nostro alodio, quod per nos tenebant; a meridie cum Petro Laboret, ab occiduo in via que pergit versus⁴²⁴ Anglesolam; a circio in honore Populeti, ut in carta facta ·XV°· kalendas octobris anno Domini ·M^o·C·LXXXV°· habetur. Eciam in predicto loco de Exercavins habet predictum monasterium aliam partem honorum quas tenebat Petrus Calvet pro monasterio, sicut sunt confrontate ex una parte in honoribus de Pelosela, ex alia cum alcacere et cum via, ex alia cum honoribus Berengarii de Cervera que sunt monasterii, ex alia cum Reguerio, ut in instrumento facto kalendas octobris anno Domini ·M^o·C·LXXXVI°· ab Incarnatione, clare habetur. In eodemque termino Tarrege possidet Monasterium unam peciam alodiorum ad locum vocatum les Comdals, sive Condomina. Dictum monasterium tenet unam partem dicti alodii ad suum usum. Est ultra quatuor jornals. Aliam partem tenent diverse persone per monasterium ade emphiteosim sub certo censu. Item in diversis partibus et locis dicti termini de Tarrega prefatum monasterium habet et recipit et habere atque recipere consuevit super diversis proprietatibus census denariorum cum iure, faticha et laudimi et tenentur ad rectum dominium per monasterium de hiis habet. Item in dicta villa recipit dictum monasterium super diversis hospiciis, domibus, patiis et exitibus diveros census que et quas possidentes tenent ad rectum dominium, partem quorum obtinuit ex donationibus et legatis, partem ex emptionibus factis in quibus dictum monasterium recipit diversos census. In terris aut et possessionibus in dicto termino Tarrege sitis ut superius continetur monasterium integre recipit decimum de omnibus de quibus decimum solvi habet et castlanai nichil recipiunt in dictis decimis in proprietatibus ubi monasterium recipit census, ex hoc quare antecessores istorum dederunt vel vendiderunt monasterio partem cuiusque ipsorum contingentem in predictis decimis et eciam in hiis que monasterium propriis sumptibus excolit vel laborare sive conreare facit. Et sunt hii quis secuntur a quibus dictum monasterium

424. FORT, *El senyoriu...*, p. 297, *usque*.

adquisivit predictas decimas. Et primo a Petro de Sancta Fide ut constat per instrumentum factum nonas iulii anno Domini ·M^o·C·LXXXIII°. Item a Berengario de Aquilone et ab eius uxore ut patet in instrumento facto ·VIII° idus decembris anno Domini ·M^o·C·LXXVI°. Item a Raymudo de Peramola ut constat in instrumento facto idus novembris anno Domini ·M^o·C·XCI^o. Item a Arnaldo de Moro et a Beatrice eius filia ut patet in instrumento facto ·II° kalendas iunii anno Domini ·M^o·C·XCII^o. Item a Guillermo de Tarrega ut habetur in instrumento facto idus iunii anno Domini ·M^o·C·LXXXVIII°. Item a Beatrice de Moro et ab eius filia Arsende ut constat in instrumento facto idus octobris anno Domini ·M^o·CC·X^o. Item a Petro de Tarrega ut habetur in instrumento facto idus aprilis anno Domini ·M^o·CC·II°. Item ab Armenguda de Tarrega et Saurina filia Raymundi de Tarrega ut clare videtur in instrumento facto nonas marcii anno Domini ·M^o·CC·IX°. Item a Geraldo de Aquilone ut patet in instrumento facto ·III° kalendas iunii anno Domini ·M^o·CC·LXXII°. Item ipsemet Geraldus laudavit venditiones factas per manumissores Iacobi de Peramola. Item a Raymundo de Peramola et a Bernardo eius filio ut aparet in instrumento facto idus iunii anno Domini ·M^o·CC·XCV^o. Item a Petro de Anguera ut habetur in instrumento facto ·III° nonas octobris anno Domini ·M^o·CC·XLII°. Item a Galcerando de Pinos ut patet in instrumento concambii castri et termini de Monte Albano facto anno Domini ·M^o·CC·XXIX°. Et sic habitis conscessionibus supradictis per superius nominatos in recipiendo dictas decimas in omnibus proprietatibus in quibus monasterium recipit census et excolit propriis sumptibus et expensis. Est et fuit dictum monasterium a longevis temporibus citra in sua pacifica possessione sine aliqua interruptione. Est verum quod Raymundus Rufaca unus castlanorum dicte ville retroacto tempore questionem attemptavit contra dictum monasterium afirmando quod nullo modo erat privandus iure partis sue decime, et quod monasterium indebite occupabat sibi illam partem. Supra quo diucius litigato inde secute fuerunt rixe, discordie, distensiones et malivolencie inter partes, sed dictus Raymundus destitit a dicto litigio, et monasterium remansit et hodie est in pacifica possessione recipiendi dictas decimas in dictis proprietatibus. Et nequis questionem in futurum in predictis proprietatibus iuribusque universis monere valeret, dominus rex Ildefonsus, rex Aragonum comesque Barchinone et marchio Provincie infranquavit et franchas et voluit ab omnibus servitutibus et immunes predictas proprietates et honores per predictum monasterium in Tarrega et in Moro et in eorum terminis illo tunc possessas, sic

ut nullus ausus sit inferre alicue gravitudinis vel inquietationis si suam iram cupit vitare su incurso mille morabatinorum pro pena, prius dampno dato plenarie restituto, addens quod dictum monasterium libere et sine ulla contradictione possit accipere aquam ad rigandum suas possessiones ut hec et alia large sunt enarrata in carta ipsius domini regis facta apud Barbaranum sub anno Domini ·M^o·C·XC^o·. Subsecutum fuit quod tempore domini Alfonsi, regis Aragonum, pro commissarios dicti domini regis, questio mota fuit contra monasterium super prefatis honoribus Tarrege, asserentes dicti commissarii quod prefatum monasterium honores, decimas alicue iura ex castlanis ad monasterium proventa possidere nequibat, potissime quare secundum usaticos et consuetudines Cathalonie, infeudatus de aliquo feudo in toto vel in parte alienare nequibat sine firma domini pro quo feudum tenebatur, et sic emparas reales indixerunt super dictas proprietates et honores. Ob quam causam pars monasterii recursum habuit ad dominam reginam Aragonie Elionorem, uxorem dicti domini regis, que visis privilegiis, libertatibus et franquitatibus a regibus Aragonum dicto monasterio concessis, mandavit ut dicte empare solverentur, cancellerentur et annullarentur et pro solutis cancellatis et annullatis haberi voluit, statuens quod dictum monasterium de cetero sine inquietatione, questione vel quavis contradictione omnes decimas, honores et possessiones a quibusvis personis obtente et obtentas possideret in francho et libero alodio ut hec et quam plura alia specificata sunt in carta ipsius domine regine sigillo in pendenti munita, facta Dertuse ·VIII°· idus aprilis anno Domini ·M^o·CCC·XXXII°·. Que omnia laudata, aprobata et confirmata fuerunt per dominum regem Alfonsum ut in carta eius confirmationis ubi instrumentum dicte domine regine de verbo ad verbum insertum est continetur cuius data fuit sub apensione sigilli ipsius domini regis Xative nonas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXXII°·.

a. *En blanc.*

CAPITULUM LXXIII

De hiis que monasterium habet in castro del Mor et in Villagrassa et in eorum terminis.

Prenominatum monasterium obtinuit in castro del Mor in libero alodio cum decimis septem pecias terre sive alodiorum per modum inferius explicatum, et in villa obtinuit domos cum suis

alodiis, quas dedit monasterio Guillemum de Mor, cum sua uxore et Arnaldus et Berengarius de Sancta Fide, ut in carta inde facta nonas iunii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·C·LXXXVIII°. clare continetur. Sed et Berengarius de Muntcortes dedit et vendidit duas pecias terre in eodem termino in loco vocato Farrugat, quarum una est ad Petram Fitam, confrontatam ab oriente in via que exit a Luciano et pergit ad Anglesolam, a meridie in alodio Poncio de Vergos, ab occiduo in termino Luciani, ab alia parte in alodio monasterii et in alodio Sancte Marie de Moro; altera, vero, terminatur ab oriente in alodio Arnaldi Surdi, a meridie in Regario Veteri, quod discurrit de Cervaria ad Anglesolam, ab alia parte in alodio monasterii, ut apparet in carta facta tercio idus iulii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·C·LXXXVIII°. Habuit etiam dictum monasterium et obtinuit in eodem termino ab Arnaldo de Moro et ab eius filia Beatrice unam peciam terre ad locum vocatum Ultra Collem de Mor, confrontatam ab oriente in alodio de Bonanato, a meridie in termino Tarrege, ab occidente in alodio Bernardi Guillermi, a septemtrione in Serra de Moro, ut hec et alia sunt contenta in carta inde facta ·II°. kalendas iulii anno Domini ·M^o·C·XCII^o. Inde eodemmet⁴²⁵ termino dictum monasterium obtinuit ex donatione eidem facta per Bernardum de Sancta Fide unam peciam terre ad locum vocatum Farrugat, confrontatam ab oriente cum alodio Arnaldi Surdi, a meridie cum alodio Guillermi Cortes, ab occiduo cum alodio Guillermi de Vergos, a circio in serra de Moro, ut habetur in instrumento facto ·XVI°. kalendas septembris anno Domini ·M^o·C·LXXXV°. Habuit etiam et obtinuit dictum monasterium ab Arnaldo de Cervaria et ab eius uxore Agnete unum hominem tunc vocatum Guillemum Sabater cum omnibus rebus suis et cum usaticis que in ipso habebat et casalo quod erat iuxta domos Guillermi des Mor et peciam alodii ad locum vocatum Farrugat, confrontatam⁴²⁶ cum alodio Arnaldi Sort, a meridie cum Regario quod discurrit a Tarrega, ab occidente cum alodio Albespine, a circio cum in via publica que discurrit versus Anglesolam, ut patet in carta facta nonas augusti anno Domini ·M^o·C·LXXXI°. Relique due pecie sunt pertinenciis dicti hospici collati per predictum Arnaldum de Cervaria. Et una est al Cub de Anglesola et alia a la Pedra Dreta

425. FORT, *El senyoriu...*, p. 308, *eodemet*.

426. FORT, *El senyoriu...*, p. 309, *confrontatum*.

et vadit usque ad terminum de Luça, et alia de Serra de Moro usque ad rivum qui discurrit de Cervaria. Est verum quod abbas cum assensu sui conventus alterutrum et excambiavit cum Arnaldo Surdo unam ex dictis peciis terre vocatam lo Farreginal cum area ibi contigua, confrontata ab oriente cum alodio dicti Arnaldi, a meridie cum bacia dicti loci del Mor, ab occidente in sorte Vinarii. Ex quo concambio monasterium habuit a dicto Arnaldo quadam sortem confrontatam in terra Raymundi Sarraceni et cum honore monasterii et cum via que tendit de Tarrega ad Aquileyam. In hiis proprietatibus monasterium recipit totum decimum integriter ex concessione Petri de Tarrega, Arnaldi de Moro, Raymundi de Peramola, Guillermi et Arnaldi de Sancta Fide et Sibilie, uxoris Raymundi de Turre Rubia, et Beatrice, filia Arnaldi de Moro, et ab aliis castlanis Tarrege in proximiori capitulo specificatis. Dictas possessiones monasterium habet et possidet cum decimis ex confirmationibus regum ut iam in eodem proximo capitulo dictum est. Habet eciam monasterium et possidet in termino Villegrasse quatuor pecias terre in una eadem pecia sine aliquo medio contiguas, quas habuit a predicto Arnaldo de Cervaria, sicut sunt confrontate ab oriente in alodio Arnaldi des Mor, a meridie in via publica que discurrit versus Anglesolam, ab occiduo in alodio Bernardi de Vilagrassa, a circio in Regario Veteri, quod discurrit de Tarrega versus Anglesolam, ut continetur in carta facta ·II°· nonas augusti anno ab Incarnatione Domini ·M^o·C·LXXXI°·. In una parte istius alodii, pars dicte Villegrasse, est constructa, qua de causa dominus rex Ildefonsus affectans ampliare dictam villam, ipsam partem voluit habere a monasterio dando et concedendo eadem monasterio ·LX^a· migerias ordeï quolibet anno, recipiendas super furno de Çarreal, ut in carta ipsius domini regis facta ·II°· nonas marcii anno Dominice Incarnationis ·M^o·C·LXXXVII°· liquide potest videri. Et quare ipse dominus rex sibi retinuerat quod restituendo dicta alodia cum decimis ipsi monasterio pertinentibus recuperare valeret dictas ·LX^a· migerias ordeï sicuti subsequutum fuit, et dictum monasterium fuit restitutum in dictis proprietatibus cum suis iuribus que hodie habet et recipit nedum solum super predictis proprietatibus, sed eciam et in aliis ibidem adquisitis de quibus est in pacifica possessione sine aliqua interruptione, contradictione et vexatione ex preallegatis concessionibus. Ibi in dicta Villagrassa est in eius terminis dictum monasterium recipit diversos census et decimas in omnibus de quibus decima solvitur ut in instrumentis stablilimentorum et in capibrevibus large continetur.

CAPITULUM LXXV

De quadra de la Ffulliola.

Nobilis Raymundus de Monte Catheno in suo testamento facto .X^o. kalendas septembris anno Domini .M^o.CC.XXIX°. legavit et dimisit monasterio in francho et libero alodio suas dominicaturas sive domenges, que et quas habebat in termino de la Fulliola. Una dictarum dominicaturarum afrontat ex una parte cum dominicatura Sancte Marie de Solsone et cum dominicatura sive cum farreginale Ferrarii de na Iovena,⁴²⁷ et cum via qua itur al Carroç.⁴²⁸ Alia dominicatura afrontat cum dominicatura Sancte Marie de Solsone et cum termino de Muntalt. Item alia dominicatura vocata lo Farreginal afrontat in aera Guillermi de Pallerol et in aera den Palleres⁴²⁹ et in farreginal de na Ioanata;⁴³⁰ ut sunt dicte afrontationes dictum monasterium possidet dictas dominicaturas in francho et libero alodio et recipit ibi monasterium duas decimas de omnibus de quibus decima solvitur et duas gallinas de censu.

CAPITULUM LXXVI

De castro de Monte Albano.

Galcerandus de Pinos, filius Raymundi Galcerandi, qui in sua ultima voluntate legaverat monasterio taschas et quidquid habebat in loco de Palau in Ceritania, in emendam et satisfactionem castri de Gavarret, laudando et confirmando legatum sui patris, dicti Raymundi Galcerandi dedit et in concambium concessit prefato monasterio castrum de Monte Albano et omnes decimas sibi et suis pertinentes et spectantes in Tarrega et in Villagrassa et in Moro, nec non et in omnibus terminis eorundem, ut in instrumento dicti concambii laciis explicatur, quod factum fuit anno Domini .M^o.CC.XXIX°. Quodquidem castrum antecessores dicti Raymundi et Galcerandi habuerant et adquisierant per donationem eis factam per dominum Raymundum Berengarii, comitem Barchinone, Mirono Redulfi cum suis terminis et afrontationibus que sunt a

427. FORT, *El senyoriu...*, p. 313, *Joana*.

428. FORT, *El senyoriu...*, p. 313, *Tarros*; probablement s'ha d'interpretar Tarròs, poblacio propera a Tornabous i a la Fulliola, encara que apareix escrit *Carros*.

429. FORT, *El senyoriu...*, p. 313, *Pallares*.

430. FORT, *El senyoriu...*, p. 313, *Joanota*.

parte orientis cum termino de Tarrega, sive per pugo ubi dictus comes crucem fieri fecit, et sic pervadit ad ipsam comam ubi est alzina, et vadit per ipsam comam usque ad ipsum molar,^a et sic pervadit usque ad terminum de Verduno in dretura de stagno de Amargoselli, a parte vero meridiei in termino de Verduno et sic pervadit ad terminum de Malpas et pervadit ad terminum de Prexana, a parte vero occidui in termino de Puiolos Rubei sive per ipsos locos ubi comes predictus terminavit, a parte vero circii in termino de Montpestler. De donatione autem facta per nobilem Raymundum Galcerandi dicto monasterio de loco de Gavarreto cum omnibus terminis et pertinentiis suis constat per testametum ipsius Raymundi Galcerandi factum ·XIII° kalendas iulii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·C·XCVI^o. Et postea per nobilem Galcerandum de Pinos, filium dicti Raymundi Galcerandi factum fuit concambium cum dicto monasterio de dicto loco de Gavarreto cum castro et termino de Monte Albano, sicut superius iam dictum est. Homines populati in dicto termino de Monte Albano sunt vassalli solidi ipsius monasterii et tenentur prestare sacramentum et homagium fidelitatis reverendo abbati dum noviter assumitur ad regimen dicti monasterii. In transportationibus autem possessionum in eodem termino sitarum aut quibusuis alienationibus solvitur dicto monasterio tercium avansatum, que est tertia pars precii. Et de omnibus expletis in eodem termino conreandis sive collagendis solvitur decimum et medium quartum, et istud medium quartum est dicti monasterii. Decimum vero dividitur in duas partes equales et una pars est dicti monasterii, alia vero pars dicti decimi dividitur inter castlanos ville de Tarrege. In dominicaturis atque sitis infra terminos dicti castri et in proprietatibus ubi monasterium recipit census, totum decimum integriter est dicti monasterii de omnibus de quibus decimum solvi habet et castlani nichil recipiunt in dictis decimis, quare antecessores eorum dederunt et vendiderunt dicto monasterio partem eis contingentem in dictis decimis, sicut in diversis titulis et instrumentis aparet, et in capitulo Tarrege iam mencio facta est; et solvuntur agraria predicta in garba, de manuderiis atque solvunt decimum tamen, et totum est dicti monasterii. In dicto castro de Montealbano erat unus castlanus vocatus Raymundus de Robione qui predictum castrum tenebat ad feudum pro dicto Galcerando de Pinos, et postea tenuit pro dicto monasterio, et istam castlaniam cum decimis et omnibus iuribus et pertinentiis suis, frater Arnaldus, abbas dicti monasterii, et conventus emerunt a dicto Raymundo de Robione et ab uxore et filiis suis precio quadringentorum quinquaginta morabatinorum

alfonsinorum boni⁴³¹ auri et iusti ponderis,⁴³² ut de dicta emptione constat per publicum instrumentum, actum ·XVII°. kalendas febroarii anno Domini ·M^o.CC·XLIII°. Tempore autem reverendi fratris Andree, abbatis monasterium, obtinuit et emit iurisdictionem criminalesm et merum imperium dicti castri de Montealbano a Iohanne Aquilone, milite, habitatore ville Tarrege, instumento gratie mediante, de qua venditione constat per publicum instrumentum factum in dicta villa Tarrege, secunda die mensis octobris anno Domini ·M^o.CCC·XCVIII^o. clausum per Simonem Canuti, regia auctoritate notarium publicum dicte ville, quam, videlicet, iurisdictionem predictus Iohannes Aguilo, una cum iurisdictionem quorundam aliorum locorum emerat, instrumento gratie mediante, ab illustrissimo domino rege Iohanne cum instrumento publico facto Barchinone et clauso per discretum Franciscum Pallisserii, dicti domini regis scriptorem, eiusque auctoritate notarium publicum, ·X^a. die febroarii anno Domini ·M^o.CCC·XCV^o. Et sic monasterium possidet predictum castrum pro libero et francho alodio et cum omnimoda iurisdictione et cum iuribus supradictis.

a. *Des de Molar fins al final del capítol està escrit en dos folis posteriors del còdex.*

CAPITULUM LXVII

De hiis que monasterium habet in civitate Ilerde et in eius terminis.

Predictum monasterium habuit et obtinuit et hodie habet, obtinet et possidet suum hospicium intus civitatem Ilerde. Quodquidem hospicium dominus rex Ildefonsus emerat a Masot, filio de Al-Farra. Et ipse dominus rex ipsum hospicium dedit et concessit Poncet, suo panicerio. Afronat dictum hospicium ab oriente cum Segre, de occidente cum domibus milicie Templi, de septemtrione cum via publica que vadit a Gardeny, ut continetur in carta ipsius domini regis facta apud Ilerdam mense septembris anno ab Incarnatione Domini ·M^o.C·LXXII°. Sed de post ipse dominus rex Ildefonsus ob remissionem suorum peccatorum obtulit et dedit ipsum Poncium, panicerium, domino Deo et Beate Marie de Sanctis Crucibus et abbati et conventui dicti monasterii cum

431. FORT, *El senyoriu...*, p. 315, omet *boni*.

432. FORT, *El senyoriu...*, p. 315, *ponderi*.

omnibus possessionibus et rebus, quas in dicta civitate possidebat, tunc et in antea possidere poterat et valeret, infranquiendo dictum Poncium et suos successores ab omnibus servitutibus regalibus et vicinalibus ab hoste et cavalcata. Et nominatim dedit dictas domos et ortos, campos et vineas, quos et quas dictus Poncius possidebat, sic quod si aliquis querimoniam haberet contra predictum Poncium vel suos successores, cognitio pertineret ad abbatem et non ad officiales regis, ut predicta et alia specificata sunt diffuse in carta ipsius domini regis acta apud Ilerdam anno ·M^o·C·LXXX°, mense februario. Et sic dictum monasterium possidet predictum hospicium pro libero et francho alodio, cum predictis libertatibus, franquitatibus et immunitatibus et cum multis aliis in privilegiis regum, successorum ipsius domini regis contentis. Habuit etiam et obtinuit dictum monasterium in predicta civitate ex emptione facta a domino rege Iacobo, rationibus in capitulo de Villafrancha, contentis de censu cum suis iuribus et hoc in quolibet anno suis terminis in iam allegato instrumento dicte emptionis contentis nongentos quadraginta solidos iaccensis et octoginta septem mazmudinas et decem et septem morabatinos cum faticha, laudimio, cinquanteno et cum omni iure directo et alodiario, quod, videlicet instrumentum cum sigillo plumbeo fuit factum Terrachone ·XVI°· kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°.^a Eciam Ponciatum monasterium obtinuit ex donatione eidem facta per dominum Ermengaldum, comitem Urgelli, et Alviram, eius uxorem, centum solidos iaccensis annuales et rendales percipiendos in unoquoque anno super diversis operatoriiis sitis in parochia Sancti Laurentii, qui solvendi sunt in festivitate Natalis Domini, ut clare potest intueri in carta inde facta nonas februario anno Domini ·M^o·C·XC^o. Et etiam obtinuit dictum monasterium ex legato facto in ultimo testamento Raymundi de Monte Catheno in termino Ilerde ad locum vocatum la Palomera omnes honores, quos dictus Raymundus ibi habebat, quos habuit ex venditione sibi facta per episcopum Vicensem, ut de dicto testamento constat per instrumentum factum ·XV°· kalendas iulii anno Domini ·M^o·CC·VI°. Iam quod idem Raymundus donacionem facerat de centum solidis quos ipse annuatim recipiebat super octo pecias vinearum cum iure, fatiche et laudimi, quod ibi habebat, ut in carta ·V^o· idus novembris facta anno Domini ·M^o·C·XCI^o, liquide aparet. Sed Raymundus eius filius voluit et concessit dicto monasterio centum solidos super dictis proprietatibus dicte Palomere, et quidquid iuris habebat in dictis honoribus. Nec non Petrus de Cervaria in ultimo suo testamento dicto monasterio legavit centum solidos rendales et annuales super redditibus suis, quas habebat

in Ilerda, ut de dicto testamento constat per instrumentum factum ·II°. idus septembris anno Domini ·M^o.C·LXXXIII°. Quod legatum laudavit et aprobavit Arnaldus de Cervaria, eius frater, et assignavit eidem monasterio predictos centum solidos, sic quod unus monachus teneatur cotidie celebrare missam pro animabus parentum suorum, ut est specificatum in carta facta idus febroarii anno Domini ·M^o.C·LXXXVIII°. Predicti vero centum solidi recipiuntur super diversis proprietatibus quas dictus Petrus de Cervaria habebat apud cumbam Sancti Ilarii. Predicta cumba Sancti Ilarii que pro dictis Petro et Arnaldo tunc temporis tenebatur nunc tenetur per predictum monasterium ad rectum dominium, cum iure, laudimii et fatiche. Recipitque monasterium in Valle Calent et in diversis locis termini dicte civitatis super diversis proprietatibus cum iure, domini, non nullos census bladi et denariorum et eciam intus civitatem que et quos adquisivit tam ratione donorum, legatorum et emptionum, ut de predictis est in pacifica possessione cum suis iustis titulis uti in instrumentis stablimentorum et in capibrevibus large habetur. Et quare per paciarios et consiliatores dicte civitatis questio mota fuit contra monasterium asserentes quod dictum monasterium tenebatur contribuire in talliis regalibus et vecinalibus pro hiis que ibi possidebat una et in simul cum civibus pretacte civitatis; super quo diucius litigato devenerunt ad amicabilem avinenciam sive compositionem sic quod monasterium pro hiis que tunc temporis possidebat nec deinde acquirere posset in dicta civitate et eius territorio teneatur solvere in quolibet anno duos solidos claveria⁴³³ civitatis sine aliquo iure et quod deinde esset immune ab omnibus regalibus et vicinalibus, ut de dicta concordia et avinencia aparet per cartam publicam per alfabetum divisam, factam ·XII°. kalendas augusti anno Domini ·M^o.CCC·X^o. Subsecutum vero fuit post lapsum temporis quod abbas et conventus facerunt concambium cum Berengario Marquesii, cive dicte civitatis Ilerde, de duodecim denariis censualibus emphiteothecariis, quos dictus Berengarius quolibet anno faciebat dicto monasterio pro uno orto, sic quod dictus Berengarius de cetero redderet prefatum monasterium immune a solutione dictorum duorum solidorum, quos ratione previa tenebatur dicte civitati, et fuit factum, ut aparet per instrumentum factum et firmatum in monasterio per abbatem et conventum ·XV^a. die octobris anno a Nativitate Domini

433. FORT, *El senyoriu...*, p. 320, *claverio*.

·M^o·CCC·LXXVII°, et quod ad firmam⁴³⁴ dicti Berengarii et paciariorum dicte civitatis ·XXVIII^a die dicti mensis et anno quo supra. Et sic dictum monasterium remansit quitium et immune a solutione predictorum duorum solidorum. Eciam monasterium habet et recipit de censu in unoquoque anno super operatorium ubi faciunt saponem triginta solidos, et habet privilegium possidens dictum operatorium a domino rege Iacobo, ut nullus in dicta civitate ausus sit facere saponem nec ibi mittere nisi solus heres dicti operatorii, ut constat de dicto privilegio per provisionem ipsius domini regis factam Dertuse ·XIII° kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CCC·II°. Et quocienscumque ibi mutatur heres posito quod sit de recta linea antequam intret in possessione habet habere licenciam a monasterio et solvere pro nova intrata, ut poterit⁴³⁵ convenire cum monasterio. Heres enim⁴³⁶ qui nunc est pro sua nova intrata convenit mecum et michi solvit viginti florenos. Item habet et recipit predictum monasterium in eadem civitate ex antiquissima possessione in lezdis et super lezdis domini regis que colliguntur et levantur in dicta civitate centum solidos, et predictum monasterium ex suis bonis titulis positum est et constitutum inter ceteros creditores qui iura sua recipiunt in dictis lezdis regalibus in quarto gradu, sic patet in graduatione facta per honorabilem dominum Petrum Çacosta, militem, consiliarium domini regis et baiulum generalem Cathalonie, qui suo tempore volens scire creditores dictarum lezdarum et cognoscere de iuribus suis qui essent priores tempore et pociores iure, visis titulis uniuscuiusque⁴³⁷ eorum, recipit et constituit predictum⁴³⁸ monasterium pro dictis centum solidis in quarto gradu recipiendis. Propterea mandavit clavario et receptori dictarum lezdarum pro domino rege ut annuatim daret et solveret prefato monasterio dictos centum solidos prout hec clare videri possunt in provisione eiusdem baiuli Cathalonie generalis, facta in dicta civitate Ilerde ·XII^a die mensis decembris anno Domini ·M^o·CCC·LXIX°, nam predictum monasterium ante predictam graduationem et postea semper consuevit recipere dictos centum solidos in dictis lezdis. Postea vero predictum monasterium Sanctarum Crucum habuit et adptus est et nunc habet et possidet

434. FORT, *El senyoriu...*, p. 320, *formam*.

435. FORT, *El senyoriu...*, p. 320, *poterat*.

436. FORT, *El senyoriu...*, p. 320, *eidem*.

437. FORT, *El senyoriu...*, p. 320, *uniuscuique*.

438. FORT, *El senyoriu...*, p. 320, *dictum*.

in dicta civitate Ilerde et terminis suis ex iuribus et redditibus monasterii Bone Quietis sicut in alio capitulo huius libri positum est ·XXVI· libras Barchinonensis, vel inde certa de censibus cum firma, faticha, cinquanteno et directo dominio et omni alio pleno iure quos recipit annuatim super diversis domibus et proprietatibus ac possessionibus sitis in dicta civitate et eius terminis vocatis los censos de Bon Repos, quos videlicet census et redditus predictum monasterium Bone Quietis partim habuit et obtinuit ex diversis emptionibus per abbatissam et conventum monialium dicti monasterii olim factis in dicta civitate uti in diversis instrumentis in archivio reconditis continetur, et partim ex donationibus eidem monasterio factis et signanter a domino Petro Balb⁴³⁹ et sua uxore Guillelma, qui predictum monasterium Bonequietis pro magna parte dotarunt, ut de dicta donatione constat per publicum instrumentum facto ·X^o· kalendas decembris anno Domini ·M^o·CC·XV°·, et postea per eundem fuerunt confirmata in suo testamento facto ·VII°· idus iulii anno Domini ·M^o·CC·XVIII°·. Item habet et possidet pro dicto monasterio Bonequietis in eadem civitate lezdas sive iura lezdarum, dicta les leudes de Bonrepos, nam sunt multa loca et civitatis atque ville in Principatu Cathalonie et in regno Aragonum ordinis Sancti Iohannis et aliarum ecclesiarum atque monasteriorum que pro suis comerciis habent franquitatem, ut non solvant lezdam domino rege et illi qui habet illam franquitatem, ut non solvant lezdam domino regi, tenentur solvere lezdam monasterio de Bon Repos, quam nunc recipit monasterium Sanctarum Crucum; et comuniter solvitur tercia pars lezde que debebat solvi domino regi secundum rem que venditur vel emitur aut transitio facit per dictam civitatem Ilerde, quas lezdas alias vocata les franquesas predictum monasterium Bonequietis habuit et obtinuit in dicta civitate per donationem factam per Petrum Balb, supradictum, ut in eodem instrumento continetur, et dictus Petrus Balb eosdem lezdas sive franquias habuerat et adquisierat a domino Ermengaudo, comite Urgelli et uxore sua Albira, ut constat per publicum instrumentum dicte donationis factum ·XIII°· kalendas febroarii anno Domini ·M^o·C·LXXX°·. Item habuit et obtinuit predictum monasterium Sanctarum Crucum et nunc habet et possidet pro dicto monasterio Bonequietis in eadem civitate quoddam aliud ius nominatum los Cussols de Bon Repos. Et est quedam mensura

---

439. FORT, *El senyoriu...*, p. 320, Balp.

ferrea que solvitur dicto monasterio de bladis, videlicet, frumento ordeo et annona que venduntur in dicta civitate in loco vocato <e>l Almodi. Et illi qui habent predictam franquitatem lezde a domino rege, sed de illa quantitate quam debebant solvere domino regi, solvunt terciam partem dicto monasterio Sanctarum Crucum. Quod ius nominatum los Cussols de Bon Repos serenissimus dominus rex Iacobus 2us laudavit et confirmavit predicto monasterio de Bon Repos perpetuo recipiendum in dicta civitate, et eciam volens se habere favorabiliter et graciose circa dictum monasterium quidquid iuris dicto domino regi pertinebat in dictis Cussols, eidem monasterio totum dedit et relaxavit, ut patet in suo privilegio eius sigillo in pendentem communito, dato Barchinone ·VIII°· idus aprilis anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°·. Que omnia et quidquid predictum monasterium Bonequietis habebat et habere poterat in tota terra et regno suo quecumque bona et iura eidem monasterio pertinentia fuerunt laudata per dominum regem Petrum, emfranquiendo ea ab omni servitio, exactione et demanda regali et vecinali, que dici vel nominari posset et ea omnia recipiendo sub sua protectione et salvaguarda, uti in suo privilegio dicti domini regis Petri dato apud Alagone ·II°· idus novembris anno Domini ·M^o·CC·XII°·. plenus continetur. Et post modum predicta omnia fuerunt laudata et confirmata per dominum regem Martinum, et signanter omnia iura et bona que dictum monasterium Bone Quietis habebat et possidebat in dicta civitate Ilerde, ipse dominus rex Martinus approbavit et confirmavit cum suo privilegio perpetuis temporibus duraturo, quod fuit datum Barchinone cum sigillo regie maiestatis in pendentem munito quarta die iunii anno Domini ·M^o·CCCC^o·. Qualiter autem hec iura monasterii Bone Quietis devenerunt ad monasterium Sanctarum Crucum patet per sententiam arbitralem latam per reverendissimum dominum Petrum, patriarcha Alexandrinum et archiepiscopum Terrachone, que data fuit quarta die mensis madii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXIII°·, sicut in alio capitulo hec omnia largo modo explicantur.

a. *Des de quod fins ·M^o·CCC·XXIII°· al marge lateral esquerre.*

CAPITULUM LXXVIII

De hiis que monasterium habet apud Tivicam.

Obtinuit et habuit dictum monasterium et hodie habet et possidet pro libero et francho alodio in villa de Tiviça et in eius

terminis ex donatione eidem facta per Asbertum⁴⁴⁰ de Castellvi super furnum dicte ville quinquaginta solidos rendales et censuales in quolibet anno. Et eciam recipit dictum monasterium super ortam dicte ville in loco vocato la Çenia, cum directo dominio, certos census ut videri potest in crta dicte donationis facta anno Domini ·M^o·C·XCVII^o. Predicta dictus Asbertus dedit in sustentatione unius candele que nocte et die continue ardeat coram altari Beate Marie in monasterio. Successione vero temporis fuit mota questio quam dictum monasterium per dominam Alamandam de Subirats, que erat domina ipsius furni eo quare ipsa pretendebat quod monasterium debebat participare in expensis que fiebant in reparatione ipsius furni, tandem fuit firmatam compromissum in posse reverendi domini episcopi Dertusensis qui per suam sententiam declaravit dictum monasterium non teneri ad dictas expensas, predictae domine Alamande et suis silencium imponendo, sicut patet in dicta sententia que fuit lata ·III°· nonas augusti anno Domini ·M^o·CC·XLIII°. Postea^a vero frater Petrus de Stalella, qui erat miles et fuit monachus dicti monasterii, dum esset novicius condidit testamentum et dedit eidem monasterio omnes redditus et proventus quos ipse habebat in honoribus et possessionibus atque terris suis sitis in termino dicte ville de Tiviça, scilicet, in dicta parte vocata la Cinia, et in quadra de Banyoles, dicti termini, sicut videri potest in testamento per ipsum facto pridie kalendas madii anno Domini ·M^o·CC·LV°. Quadam donationem per dictum fratrem Petrum factam laudavit et confirmavit nichil sibi retinens nobilis Berengarius d<e> Entença, qui erat dominus dicte ville de Tiviça et totius baronie d<e> Entença, dando eidem monasterio omnia iura sibi pertinentia in dictis terris per liberum et franchum alodium, uti de dicta confirmatione constat per eius cartam factam ·VIII°· idus decembris anno Domini ·M^o·CC·LXII°. Et in eadem carta dictus frater Petrus de Stalella, qui fuit dominus loci de Stalella in Penitensi, qui est situs in termino Castri Veteris Extremi de la Marcha, dedit eundem locum cum omnibus iuribus suis eidem monasterio, sicut iam dictum fuit in presenti sup^a libro supra in capitulo de hiis que monasterium habet in termino Castri Veteris Extremi de la Marcha.

a. *Des de Postea és escrit tres folis enrere segons el senyal* + require alia dicenda pro isto capitulo retro ad duas cartas in papiro in isto signo + b. *Ratllat sup.*

440. FORT, *El senyoriu...*, p. 328, *Albertus*.

CAPITULUM LXXIX

De hiis que monasterium habet a Ffalctet.

Nobilis Alamanda d<e> Entença in suo testamento legavit dicto monasterio ad opus unius pitancie fiende conventui et quod fiat unum anniversarium quolibet anno in monasterio centum solidos de dupla, valentes sexaginta sex solidos et octo denarios de terno, habendos et recipiendos quolibet anno super fanecham de Falctet. Quod legatum laudavit et ratificavit Berengarius d<e> Entença, eius filius, cum carta facta ·VIII°. idus decembris anno Domini ·M^o.CC·LXII°. Quos sexaginta sex solidos et octo denarios hodie monasterium habet et recipit sine aliqua diminutione. Postea vero hec omnia fuerunt laudata et consumata per inclitissimum⁴⁴¹ infantem Petrum, domini regis Iacobi 2ⁱ filium, mandando baiulo et procuratori suo baiulo loci de Falctet, ut solvat anno quolibet predictos ·LXVI· solidos et octo denarios dicto monasterio, assignando eidem tempus solutionis, scilicet, in festo Beate Marie mensis septembris. Iste infans Petrus fuit dominus montanearum de Prades et dominus predictae baronie d<e> Entença, uti hec omnia patent in carta sua sigillo eius in pendentia communita, que data fuit in dicto loco de Falset ·VIII°. idus augusti anno Domini ·M^o.CCC·XXXV°.

CAPITULUM LXXX

De hiis que monasterium habet a Vinaxa et a Vimbodi et a Fullea.

Ex concambio inito⁴⁴² inter monasterium et Petrum Ianuarii, inter alia dictus Petrus dedit et alterutravit ut superius mencionem feci in capitulo castri de Conesia, uti ipse assuetus erat habere et recipere in francho alodio⁴⁴³ in termino de Vinaxa unam migeriam frumenti de sexa,⁴⁴⁴ quam annuatim sibi prestabat et faciebat Berengarius de Vilalta, cum laudimio et faticha pro uno trocio terre sito in dicto termino, confrontato cum ipsomet Berengario

441. FORT, *El senyoriu...*, p. 330, *nobilissimum*.

442. FORT, *El senyoriu...*, p. 332, *initi*.

443. FORT, *El senyoriu...*, p. 332, *alodio*.

444. FORT, *El senyoriu...*, p. 332, *sexa*.

et cum carreria. Etiam habuit et obtinuit dictum monasterium ratione dicti concambii a Vimbodi quinque migerias frumenti censuales et rendales in quolibet anno, quas faciebat dicto Petro Iannuarii, Arsendis, uxor Iacobi de Nalies⁴⁴⁵ et Iacobus Bernardi et Guillelmus Alies⁴⁴⁶ pro uno hospicio sito in Vimbodi, confrontato cum Berengario Borraç et cum Bernardo Francho, et pro quodam cortali et domo contiguis, confrontatis cum Petro Bosom, et super quoddam trocium terre, confrontatum cum Nicholao Serda. Obtinuit etiam dictum monasterium ratione dicti concambii in termino de Fullea unam quarteriam frumenti quam dictus Petrus habebat et recipiebat censualem a Guillelmo de Fullea quam sibi faciebat pro uno trocio terre confrontato cum Petro de Fullea et cum Petro Ferrarii de duabus partibus. Habet eciam monasterium et recipit et habere ac recipere debet ratione dicti concambii unam migeriam frumenti quam dicto Petro Iannuarii ante dictum concambium faciebat de censu quolibet anno Petrus Iover de Fullea pro quodam trocio terre sito in dicto termino de Fullea, confrontato cum uxore Berengarii Palau et cum Petro Masseguer, ut hec et alia explicatur in instrumento dicti concambii facto die et anno sicut in predicto capitulo de Conesia mencio facta est.

CAPITULUM LXXXI

De hiis que monasterium possidet in villa Montis Albi et in eius terminis et dominicatura de Vilavert et de Timor.

Illustrissimus dominus rex Ildefonsus, rex Aragonum, comes Barchinone et Provincie marchio, in remissionem suorum peccatorum, dedit et concessit dicto monasterio Sanctarum Crucum in villa Montis Albi unum hominem cum omnibus rebus et possessionibus suis tunc temporis vocatum Raymundus Iohannis pro libero et francho alodio,⁴⁴⁷ liberum et immunem ab hoste et cavalcata et ab omnibus questiis nec non ab omnibus servitutibus uti in carta ipsius domini regis facta Barchinone mense aprilis anno Domini ·M^o·C·XCII^o. videri potest. Hiis libertatibus debet gaudere ille qui moratur in hospicio vocato dels Alanyans, in quo abbas et

445. FORT, *El senyoriu...*, p. 332, *Alies*.

446. FORT, *El senyoriu...*, p. 332, *Elies*.

447. FORT, *El senyoriu...*, p. 333, *alodio*.

monachi in stablimentis retroactis temporibus factis sibi retinerunt hospitalitatem certis modis et sub certis serviciis eis per eum qui in dicto hospicio moratur fiendis, ut prenomatus Raymundus Iohannis ob contemplationem predicte franquitatis per se et per suos successores obligavit ut in carta per alfabetum divisa clare continetur, facta ·VIII°. kalendas madii anno ab Incarnatione Domini ·M^o.CC·XCII^o. Et qui succedent ipsi Raymundo Iohannis est et esse debet vassallus monasterii et prestare sacramento et homagium domino abbati novem monasterii ut prestint Iacobus Oliana de quo constat per instrumentum factum ·XVII°. kalendas novembris anno Domini ·M^o.CC·XCII^o. Quidquid iuris in prefato homine habebat vicecomes Cardone dedit monasterio ut in carta facta ·VI°. kalendas novembris anno Domini ·M^o.CC·VIII°. continetur. Habetque dictum monasterium ex donatione eidem facta per Guillerum de Olivariis octavam partem in furno novo et omnia iura que dictus Guillermus habebat in omnibus aliis furnis constructis et construendis in dicta villa, ut in carta facta ·XV°. kalendas < >^a anno Domini ·M^o.CC·XXV°. aparet. Idemque Raymundus Iohannis vendidit monasterio quinquaginta solidos censuales in dicta villa super diversis hospiciis et proprietatibus ut aparent in carta facta tercio nonas madii anno Domini ·M^o.CC·VII°. Item dominus rex Iacobus hic in monasterio tumultatus ex eo quare balnea in predicta villa per Iohannem Figuera de dicti domini regis licencia erant constructa in alodio⁴⁴⁸ manasterii voluit et expresse concessit deditque quidquid iuris sibi retinuit et census dictorum balneorum esset et pertinent monasterio in francho alodio et iure directorio, ut in instrumento sigillo ipsius domini regis in pendenti communito dato Valencie nonas decembris anno Domini ·M^o.CCC·XX°. habetur clare. Dictumque monasterium habet et eciam possidet in dicta villa et eius terminis super diversis proprietatibus non nullos census cum iuribus alodialibus et directoriis tam ex donationibus quam ex emptionibus, ut in instrumentis adquisitionum diversi mode factis diffuse⁴⁴⁹ habetur. In eodemque termino Montis Albi ante Villam Viridem^b dictum monasterium habet et possidet, habuit et obtinuit in francho alodio cum iuribus alodialibus et cum omnimoda iurisdictione citra merum imperium dominicaturas vocatas les Planes sive dominicaturas Sanctarum

448. FORT, *El senyoriu...*, p. 334, *alodio*.

449. FORT, *El senyoriu...*, p. 334, *omet diffuse*.

Crucum cum omnibus censibus et cum decima quam ibi habebat dominus rex, et hoc habuit atque obtinuit ex concessione dicto monasterio facta per illustrissimum dominum regem Alfonsum in emendam illius quantitatis viginti milium solidorum bistractam per dictum monasterium in fabricatione sepulcri domini regis Petri sui patris hic in monasterio tumulati, quam concessionem laudavit et aprobavit dominus rex Iacobus, frater dicti regis Alfonsi filiusque dicti domini regis Petri in conveniencia facta cum monasterio de qua iam superius mencio facta est in capitulo de Conesia et de Foresio. Et quare dominus rex Iacobus Primus stabilierat medium decimum quod recipiebat in dicta dominicatura quoque⁴⁵⁰ Guillermo Segur pro quo eidem domino regi annuarim faciebat viginti solidos de censu, ut in instrumento ipsius domini regis habetur, dato Cesarauguste ·III°. idus octobris anno Domini ·M^o.CC·LXII°. Abbas et monachi ipsum decimum recuperaverunt, ut ex instrumentis vendicionum factis habetur, quarum venditionum unam fecit de sua parte Petrus Segurii, et habetur in carta facta ·VIII°. kalendas iunii anno Domini ·M^o.CCC·VIII°., et alia fecit Iohannes Calviçot Alayani, idus decembris anno Domini ·M^o.CCC·XXV°.. Et sic dictum monasterium possidet dictas dominicaturas in libero et francho alodio et cum directo dominio et cum omnibus censibus, laudimiis et fatichis, decimum vero dictarum dominicaturarum dividitur equis partibus inter monasterium et archiepiscopum Terrachone, medium per medium. In prenominato terminio⁴⁵¹ Montis Albi inter terminum Spelunche et terminum Guardie Pratorum possidet dictum monasterium dominicaturam vocatam lo domenge de Timor^c sive la Romiguera. Habuit ex venditione facta monasterio per Petrum de Queralto cum suis afrontationibus que sunt de una parte cum termino de la Guardia in honore mansi qui fuit B. de Ulugia in serra sicut aque discurrunt, de alia in honore A. Roberti qui est de termino Montis Albi, de alia etiam parte in dominicatura domini regis quam tenet B. A., videlicet sicut vadit serra serra sicut aque discurrunt, de alia vero parte in honore A. Roberti de la Spluga. Et quare questio fuit facta super iurisdictionem et super decimum, dominus rex Iacobus dictam questionem decisis et determinavit declarando quod totaliter iurisdicatio pertinebat ad monasterium cum omnibus iusticiis citra merum imperium et

450. FORT, *El senyoriu...*, p. 335, *quod*.

451. FORT, *El senyoriu...*, p. 335, *termino*.

eciam dictum monasterium debebat habere et recipere et ad ipsum pertinebat receptio decime et non ad dictum regem, ut de dicta declaratione constat per provisionem ipsius domini regis factam in quaquidem provisione idem dominus rex Iacobus referendo se ad privilegia per ipsum et suos predecessores eidem monasterio indulta expresse vult et mandat quod dictum decimum et totalis iurisdictio citra merum imperium pertinere debeat ad dictum monasterium, ut habetur in carta duobus sigillis curie Montis Albi in pendenti communita facta Barchinone ·V^o· idus decembris anno Domini ·M^o·CCC·XXV°·.

- a. *En blanc.*   b. *Al marge lateral esquerre* Quadra os Planes de Vilavert.
c. *Al marge lateral dret* Quadra de Timor.

CAPITULUM LXXXII

De castro Guardie Pratorum.

Nobilis Guillermus de Çaguardia dedit prefato monasterio Sanctarum Crucum castrum et villam de Guardia Pratorum, cum omnibus iuribus et pertinentiis suis, cum militibus, hominibus et feminis et cum decimis, feudis aliisque iuribus universis, quod castrum et villam ipse Guillermus habuit ex emptione facta a Guillermo de Cervaria, ut de dicta emptione constat per instrumentum factum ·XIII°· kalendas iunii anno Domini ·M^o·CC·XXXIII°·. Prenominatus Guillermus de Çaguardia ipsum castrum et villam monasterio dedit ob causam expensarum fiendarum in alimentatione cotidiana viginti pauperibus si inveniantur, et quod in die Iovis Cene Domini viginti pauperes induantur de camisiis et brages ut hec et alia specificata sunt in instrumento donationis inde facto ·XI°· kalendas iulii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·CC·XXXIII°·; ipsamque donationem laudavit et aprobavit domina Marquesia, uxor dicti Guillermi de Çaguardia cum carta facta ·XV°· kalendas octobris dictoque anno ut supra. Et quia in dicto castro erant diverse castlanie, quas milites castlani ad feudum tenebat pro domino castri, aliqui immediate et alii mediate dictum monasterium dictas castlanias habuit et obtinuit per modum infra specificatum. Et primo castlaniam sive dominicaturam Guillermo de Podio Alto ex donatione eidem monasterio facta per dictum Guillermum, ut constat per cartam factam ·V^o· kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CC·LVIII°·. Item habuit castlaniam castri Guardie ex venditione facta per

dominam Romiam, uxorem Poncii de Cervaria, ut patet in instrumento facto ·III°· idus octobris anno Domini ·M^o·CC·LXXIX°·, de qua castlania erant due dominicature, quarum una vocatur de Cervera, alia del Castell. Aliam castlaniam habuit dictum monasterium ex venditione eidem facta per Sibiliam de Valleclara et Bernardum de Conesia, eius filium, ut habetur in instrumento facto ·X^o· kalendas madii anno Domini ·M^o·CC·LXXXI°·. Item dominicaturam sive feudum de Vertfuly habuit dictum monasterium ex venditione eidem monasterio facta per dictum Verfuly, militem, ut constat in carta facta ·VIII°· kalendas marcii anno Domini ·M^o·CC·XXXIX°·. Item feudum de Mirambella obtinuit dictum monasterium ex venditione facta per Bernardum^a Conill, abbatisse Vallisbone et conventui a quibus dictum monasterium habuit, ut aparet in instrumento facto idus ianuarii anno Domini ·M^o·CC·LXXIX°·. Item alterutratio feudi Bernardi de Monte Pavone facta fuit cum monasterio ·XVIII°· kalendas febroarii anno Domini M^o·CC·XCVIII^o·, ut aparet in instrumento inde facto. Et feudum de Bellstar dedit monasterio Bernardus de Angularia, ut aparet per cartam factam ·VIII°· kalendas marcii anno Domini ·M^o·CC·LXVII°·. Et feudum dictum de Cervera venditum fuit monasterio per Elicsendem de Falç ·III°· idus octobris anno Domini ·M^o·CC·LXXIX°·. Et venditio feudi vocati Segur fuit facta monasterio per Bernardum de Vilalonga, secundo kalendas octobris anno Domini ·M^o·CC·XVII°·. Et sic dictum monasterium expulsis omnibus castlanis per modum qui supra integre obtinuit dictum castrum cum suis terminis et cum omnibus decimis. Sed quare per episcopum Vicensem facta fuit declaratio in questione diucius agitata inter ecclesiam Terrachonensem et monasterium, de voluntate partium declaravit super decimis dicti castri quod dicta ecclesia Terrachone de pisis decimis percipiat medietatem et monasterium residuam medietatem, ut de ipsa sententia constat per instrumentum publicum factum ·XIII°· kalendas novembris anno Domini ·M^o·CC·XL°·. Et quare homines dicti castri et ville multociens transferebat domicilia sua apud villam Montis Albi, dicentes se vicinos dicte ville, et in villa de Guardia tenebant suas uxores et ibi faciebant suas laborationes, afirmanes quod ex eo quare vicini erant dicte ville Montis Albi erant exhempti a prestatione iurium et a iurisdictione domini abbatis et monasterii domini pisius castri, super quo diucius litigato cum universitate dicte ville que ipsos homines in predictis fovebat, dominus rex Petrus, taliter, duxit providendum, quod si aliquis ex hominibus dicti castri faciebant se vicinos dicte ville Montis Albi et in dicto

castro et villa Guardie tenebant suas uxores et sua domicilia sive laborabant suas possessiones quod tales essent subditi iurisdictioni monasterii et quod tenerentur contribuire in omnibus questiis et tallis ac eciam parere et obedire domino dicti castri Guardie, sicuti et alii homines et ut ante tenebantur quam se ad dictam villam Montis Albi transferrent. Mandando vicario, baiulis, iuratis et probis hominibus dicte ville Montis Albi sub incurso ire regie ne tales defendant, ut in carta ipsius domini regis sigillo maiestatis in pendenti communita, data in monasterio Populeti ·XIII°· kalendas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XLI°· largissime continetur. Et quare questio erat inter monasterium et vassallos populatos in dicto castro, villa et termino super solutione octave decime et duo decime et solutione ordei de masiis ac super iovis nec non super fatichis et lous, homines asserentes quod in transportationibus alodiorum et hedificiorum monasterium nullam faticham habebat nec lous. Ymo ipsi non petita faticha nec expectata⁴⁵² poterant vendere et alienare et in possessionem intrare rei empte, et monasterium assererat quod in aliquibus proprietatibus que fuerunt aliquorum castlanorum habebat fatichas et recipiebat lous. Cum igitur dicta questio esset multum dubia, utreque partes venerunt ad claram avinenciam sic quod de cetero dicti homines essent immunes a solutione dicte octave, decime et duodecime et ordei masiarum et iovis, et quod in transportationibus monasterium haberet fatichas et reciperet lous, et qui teneret animal aptum ad ferendum pondera teneretur facere duos traginos fiendos ubi monasterium ordinabit, solum quod illa die possint reverti ad sua hospicia, ut de hiis facta fuerunt duo publica instrumenta firmata per predictos homines ·VI^a· die septembris anno Domini ·M^o·CCC·LXVIII°·, et per priorem et conventum ·XXVII^a· die febroarii anno Domini ·M^o·CCC·LXIX°·. In prenominato castro de Guardia et in eius terminis monasterium habet omnem iurisdictionem civilem et criminalem altam et baxam, merum et mixtum imperium, nam merum imperium monasterium emit a domino rege Petro, instrumento gratie mediante, ut patet per cartam ipsius domini regis factam ·VII· ianuarii anno ·M^a·CCC·XXXII°·. Hominesque populati in dicto castro, villa et termino sunt vassalli solidi monasterii et sunt astricti prestare sacramentum et homagium

452. FORT, *El senyoriu...*, p. 342, *spectata*.

fidelitatis reverendo abbati noviter ad regimen dicti monasterii assumpto, sicut et ceteri vassalli monasterii et tenentur ad opus dicti castri sicuti alii homines castrorum in Cathalonia astricti sunt ad opus castrorum. Et sic patet qualiter predictum monasterium habuit et obtinuit et nunc tenet et possidet dictum locum sive castrum et villam Guardie Pratorum cum termino suis pro libero et francho alodio et dominio directo et cum omnibus iusticiis. Et recipit ibi monasterium census denariorum quinquaginta sex libras et octo migerias frumenti ad mensuram Montis Albi de censu et sunt astricti omnes habitantes in dicto castro et villa molere blada sua in molendinis monasterii que ibi sunt.

a. *Suposem que volia posar Bernardam, atès que després escriu abbatisse Vallisbone.*

CAPITULUM LXXXIII

De grangia de Coctano.

In campo Terrachone monasterium habet unam populationem vocatam la granja del Codony. Quamquidem grangiam dictum monasterium habuit et obtinuit ex donatione eidem monasterio facta per inclitum dominum Raymundum Berengarii, recolende memorie, comitem Barchinone et principem Aragonie, qui terram satis ad laborandum quantum quatuor iuga boum laborare possent in uno anno, iuxta Francholinum, confrontatam cum predicto flumine Francholini et cum torrente aque que discurrit ab Alcoverio et cum termino de Vilalonga et cum dominicatura Hospitalis Ierosolimitani. Sicut iste afrontationes includunt dixtus dominus comes dedit abbati et monachis Sancte Marie Vallis Lauree in libero et francho alodio, ut de dicta donatione constat per instrumentum publicum factum ·XVI°· kalendas iulii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·C·LX°·. Sed et domina Agnes comitissa Terrachone cum suis filiis Guillermo et Ricardo donationem fecerunt de ipsa terra eidem monasterio Vallis Lauree, ut constat per cartam actam ·XI°· kalendas febroarii anno predicto. Ipsamque donationem laudavit et aprobavit sub eodem calendario Guillermus de Claromonte, qui castrum de Coctano tenebat in feudum. Subsecutum fuit quod eo quare archiepiscopus et ecclesia Terrachone pretendebant se habere ius in predictis, maxime et decimis, dominus Guillermus illo tunc archiepiscopus Terrachone legatus apostolicus cum assensu omnem canonicorum dicte ecclesie donationem fecit et

concambium de dicta tera nichil sibi retinens, nisi loco decimi duodecimam partem bladi, vini et olei; dempta illa parte vocata lo Farreginal, nunc vero la Franquesa, uti sitata est, que exhempta est a solutione dicte duodecime; habuit dictus archiepiscopus a monasterio pro predicto concambio unum farreginale quod monasterium habebat apud Barchinonam ad Archos Veteres, ubi nunc constructum est hospicium domini archiepiscopi Terrachone, ut aparet per cartam per alfabetum partitam et manu omnem canonicorum et monachorum dicti monasterii subscriptam, actam ·XV°. kalendas iunii anno ab Incarnatione Domini ·M^o.C·LXXIII°. In ista parte est popula hominem qui sunt vassalli solidi monasterii et tenentur prestare homagium fidelitatis domino abbati noviter in monasterio adveniendi, confitentes se esse vassallos solidos monasterii. In hiis vassallis archiepiscopus Terrachone nullam fidelitatem petere potest sicut aliquociens atemptatum fuit, sed non obtentum, nam donatio facta monasterio, facta fuit per comitem Barchinone, ut dominum alodiale et donatio facta per comitem Terrachone, ecclesie Terrachone, qui comitatum Terrachone in feudum tenebat per comitem Barchinone viribus carebat usquequo laudata et auctorizata fuit per dominum regem Ildefonsum et quare monasterium precessit dicte laudationi, ex ipsa nullum preiudicium generari valuit, qua de causa cessat dicta fidelitas non esse prestanda per dictos vassallos archiepiscopo. In ista parte terre prope dictam grangiam est unum molendinum quod tenetur sub certo censu per precentorem ecclesie Terrachone. Fuit deductum in convenientia facta inter dictum precentorem de expresso concensu archiepiscopi et tocus conventus canonicorum dicte sedis et monasterium Sanctarum Crucum sic quod si forsan aqua molendinorum dirivetur a quoquam in toto, monasterium immune sit totaliter a solutione census, et si in parte sit immune a solutione partis census ut duo canonici et duo monachi electi per partes iudicabunt, et ita fuit factum non est diu, nam monasterium prestabat annuatim dicto precentori pro dicto molendino ·XVII^a. libras de censu, et quare aqua in parte erat dirivata, fuit determinatum quod pro parte ipsius dirivationis precentor amitteret sex libras de censu ex dictis ·XVII^a. libris, et sic ex tunc dictum monasterium non solvit nisi tamen modo undecim libras de censu quolibet anno, ut de dicta concordia constat per instrumentum publicum actum idus iulii anno ·M^o.C·LXXXIX°. In eadem loco et territorio monasterium habet et possidet pro libero et francho alodio terram ad laborandum

ad duo paria boum quantum in uno anno laborare poterunt, confrontatam cum dicto rivo Francholino et cum honoribus del Raurell et cum aqua torrentis del Cover, ibi⁴⁵³ est olivare.^a Istam terram ut includitur sub hiis afrontationibus dominus Ildefonsus rex dedit Raymundo de Monte Catheno ut in carta donationis ipsius domini regis habet facta mense marcii anno Domini ·M^o·C·LXXV°, qui predictus Raymundus ipsam terram dedit monasterio, ut in carta donationis ipsius Raymundi continetur, facta mense aprilis anno Domini ·M^o·C·LXXVI°. In prenominata grangia et terris ac possessionibus supradictis monasterium habet ius firme, fatiche, tercii avansati si casus eveniant quod vendantur, alienentur seu transferantur. Populatores ibi populati solvunt de censu quolibet anno monasterio triginta novem libras et ·XIII^a. solidos monete Barchinone et nonaginta quartanos olei ad mensuram Terrachone. Item iuxta predictam grangiam est una campania terre, vocatur honor den Danda, confrontata cum honoribus del Morell et cum honoribus fratrum Sancti Iohannis Ierosolimitani. Possessores dicte terre solvunt monasterio in unoquoque anno pro censu quinque quarterias ordei et si dicte proprietates vendantur vel alias transportentur, obtenta faticha a monasterio, solvitur laudimium.

a. *Escrit a sobre ibi est olivare.*

CAPITULUM LXXXIII

De hiis que monasterium habet in Valle Molli et in eius terminis.

Nobilis domina Guillerma de Monte Catheno legavit monasterio in suo ultimo testamento ducentos solidos rendales et perpetuales in quolibet anno habendos et percipiendos, quos assignavit super suum domenge, situm propre dictam villam de Vallmoll, nuc vocatum la Orta Vella. Ipsos ducentos solidos solvunt homines tenentes de dicta orta, secundum quod quilibet tenet magis aut minus, et ad solvendum constringi possunt per monasterium per emparamenta fructuum et espletorum in eisdem trociis terre. In eademque testamento legavit terciam partem et

---

453. FORT, *El senyoriu...*, p. 350, *ubi*.

totum ius et dominium quod habebat in molendinis sitis super rippam fluminis Francholini, ut apparet in instrumento ipsius testamenti facto ·III°. nonas octobris anno Domini ·M^o.CC·XXV°. Ipsaque nobilis domina iam ante dederat et donationem fecerat eidem monasterio de duabus masiis cum hominibus et feminis et cum eorum possessionibus sine hereditatibus, quas habebat in Valle Molli, ut in carta dicte donationis largiflue continetur que facta fuit ·XI°. kalendas octobris anno Domini ·M^o.CC·XIX°. Item nobilis dominus Gasto, vicecomes Biernensis, in suo ultimo testamento dicto monasterio legavit quadringentos solidos rendales et perpetuales habendos et recipiendos in quolibet anno super omnibus redditibus suis de Valle Molli, videlicet, in censibus et de censibus Vallis Mollis, ut clare potest concerni in dicto suo testamento, nam ipse erat dominus dicti loci Vallis Mollis. Ex quibus quadringentis solidis vuluit quod trescenti solidi essent pro sustentatione vite unius monachi, qui cotidie missam celebraret pro eius anima,^a et residuos centum solidos dimisit ad opus unius lampadis que in ecclesia dicti monasterii cotidie ardeat, et que in die sui obitus fiat unum anniversarium in dicto monasterio,^b ut in instrumento dicti testamenti videri potest, facto ·X^o. kalendas madii anno Domini ·M^o.CC·XC^o. Predictos vero ducentos solidos eidem monasterio per predictam nobilem dominam Guillermam legatos, eadem nobilis iam ante dederat fratri Bernardo Calvonis, monacho dicti monasterii, qui postea fuit abbas eiusdem monasterii, et de post effectus est episcopus Vicensis, ut in carta dicte donationis continetur, que facta fuit tercio kalendas ianuarii anno Dominice Incarnationis ·M^o.CC·X^o. Et quare Berengarius Revelli habebat partem in predictis molendinis; quam partem per prefatam nobilem tenebat. Post donationem factam monasterio illam suam partem monasterio vendidit, ut habetur in carta venditionis facta ·XII°. kalendas marcii anno Domini ·M^o.CC·XXXII°. Et quare post lapsum temporis nobilis Uguetus de Cardona, qui fuit dominus Vallismolli dicta molendina emerat a Guillerma, uxore quondam Arnalli Bernardi, recognovit se tenere dicta molendina per monasterium predictum ad faticham, laudimium et emparam et directum dominium et sub censu duarum quarteriarum ordei in quolibet anno solvendarum, ut in carta predictae recognitionis continetur que facta fuit ·III°. nonas iulii anno Domini ·M^o.CCC·XXVIII°. Subsecutum fuit postea quod nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione castrum et villam de Valle Molli vendidit una et in simul cum dictis molendinis

honorabili Gregorio Burgesii, militi. Et dictus dominus Gregorius, obtenta faticha a monasterio, convenit de laudimio, solvendo dicto monasterio octo libras et quinque solidos Barchinonensis, ex eo quare dicta molendina estimata fuerunt ad duos mille trescentos solidos, et sic aparet in carta facta tertia die iunii anno a Nativitatis Domini ·M^o·CCCC·VIII°·. Et ex eo quod dicte due masie totaliter sunt dirute at nullus ibi habitat, si pro tempore resicetentur homines ibi habitantis essent et esse haberent vassalli solidi monasterii predicti et tenerentur prestare sacramentum et homagium fidelitatis domino abbati, confitentes se esse vassallos solidos monasterii. Et si aliqua proprietas vendatur, transportetur vel alienetur que sit de dictis masiis obtenta faticha a monasterio emptor solvit tercium avansatum, ut superius in multis locis iam mentionem feci. Item habuit et obtinuit predictum monasterium et nunc habet et possidet in orta et in termino dicti loci Vallis Mollis et parte vocata la Cavalleria den Montoliu quatuordecim libras Barchinonensis vel inde circa censuales rendales et perpetuales super diversis proprietatibus et trociis terre in pura et francho alodio cum laudimio, faticha, empara et omni alio iure et dominio directo, quas eidem monasterio dedit et assignavit domina Blanca de Monteolivo que fuit uxor honorabilis Arnaldi de Monteolivo, domicelli, domini domus sive loci dels Cucons, in suo testamento facto in castro de Renau, secunda die mensis ianuarii anno Domini ·M^o·CCCC·XXXVII°· et clauso per discretum Bartholomeum Carbonell, iuniorum, notarium publicum habitatore Ville Rotunde, tenentem scripturas discreti Petri Paschasis, notarii eiusdem ville. Et iste quatuordecim libre simul cum aliis redditibus et censibus quos predictum monasterium recipit in loco de Brafim fuerunt assignate et concesse dicto monasterio et monachis iusdem pro servicio illius beneficii^c quod prefata domina Blanca de Monteolivo ut heres dicti patris sui cum confirmatione Summi Pontificis instituit et commutari fecit in capella Sancti Bernardi constructa in ecclesia dicti monasterii, sicut in capitulo inferius posito et in libro presenti ubi tractatur^d de hiis que monasterium habet in loco de Brafim et in Vallemolli pro beneficio Sancti Bernardi largo modo declaratum est et expressum ad quod me refero.⁴⁵⁴

- a. *Al marge dret* Missa quotidiana.   b. *Al marge dret* Anniversarium.
 c. *Al marge lateral dret* Beneficium Sancti Bernardi.   d. *Al marge lateral dret* Vide in sententia lata per abbatem ante folia 37.

454. FORT, *El senyoriu...*, p. 358, *reffero*.

CAPITULUM LXXXV

De castro de la Cecuyta.

Ex legato in ultima voluntate facto per nobilem Guillermmum de Claromonte hic ad ianua hospitalis monasterii sepultum, prefatum monasterium habuit et obtinuit et hodie habet et obtinet castrum et locum vocatum la Cecuyta, cum iuribus et pertinentiis suis, cum militibus aliisque hominibus et feminis et iuribus universis pro libero et francho alodio et cum omni iurisdictione mixta et civili et cum omnibus iusticiis citra merum imperium, ut de dicto legato constat per instrumentum ipsius testamenti factum kalendas augusti anno Domini ·M^o·CC·XIX°·. Habet dictum castrum suas afrontationes a parte orientis cum termino del Castlar, a circio cum termino de Nuyes et de Valle Molli, ab occiduo cum via per quam itur ad civitatem Terrachone et cum termino dels Garidells, a meridie cum termino dels Palleresos et cum predicto termino del Castlar. Hominesque populati in dicto castro, quadris et termino sunt vassalli solidi proprii et afocati dicti monasterii et sunt astricti facere sacramentum et homagium fidelitatis domino abbati cum in monasterio noviter est electus. In toto dicto termino solvitur de omnibus espletis de bladis, vino, oleo et de omnibus de quibus decima est assuetum solvere, decima et tascha; decima solvitur ecclesie Terrachone, sed tascha est et eam recipit monasterium. Est verum quod in predicto termino est quedam pars ubi habitatio domini est constructa, videlicet, domus sive grangia de la Tallada, et aliqui vassalli suas habent habitationes in Vistabella, et ista pars vocatur la Franquesa, cum suis afrontationibus que sunt ab oriente cum via vocata lo cami Pescater, a circio in capite laborationum dicte grangie de la Tallada, includendo omnes laborationes suas et protendit se quousque pervenitur in capite orti⁴⁵⁵ de la Tallada in oram rase vocate del mas Llonch,⁴⁵⁶ ab occiduo cum dicta rasa usque quo pervenitur ad terminum dels Garidells, a meridie⁴⁵⁷ cum illa rasa que discurrit a bacia de la Cecuyta et vadit usque ad dictum terminum dels Garidells et revertitur ad dictam viam Pescateram, sicut sunt iste afrontationes ecclesia Terrachone recipit solum medietatem in decima et rector del Codony medietatem in primiciis, reliquas medietates tam in decimis quam in primiciis

455. FORT, *El senyoriu...*, p. 360, *horti*.

456. FORT, *El senyoriu...*, p. 360, *Clots*.

457. FORT, *El senyoriu...*, p. 36, *omet, a meridie*.

recipit monasterium una et in simul cum tascha quam recipit integraliter. Sed et nutrimenta omnium aliorumque nadonum, lane, casei et pullorum a simili facta inter archiepiscopum et capitulum Terrachone et abbatem et conventum dicti monasterii clare continetur facta ·XV°. kalendas augusti anno Domini ·M^o.CC·LXXXVIII°. Et quare dominus archiepiscopus Terrachone a Guillermo de Aquilone duas partes ex tredecim partibus tasche, quas recipiebat, nam dominus maior ipsius castri de tascha recipiebat undecim partes et dictus Guillelmus duas; ipsas duas partes emit, ut aparet in instrumento facto ·X^o. kalendas aprilis anno Domini ·M^o.CC·XLVII°,⁴⁵⁸ avinenciam et compositionem cum abbate et conventu fecit remittendo illas duas partes dicto monasterio, et in recompensatione dictarum duarum partium habet et recipit in quolibet anno dominus archiepiscopus a monasterio in festo Natalis Domini centum et decem solidos annuales et rendales, et ipsos habebit et recipiet⁴⁵⁹ tantum et tandiu⁴⁶⁰ quousque per monasterium sint empti et sibi assignat9i in civitate Terrachone vel in eius territorio, redditus valentes centum et decem solidos, ut clare continetur in instrumento manu⁴⁶¹ omnium canonicorum et monachorum subscripto ·XIII°. kalendas septembris anno Domini ·M^o.CCC·XLIII°. In predicto castro et parte sui termini erat castlanus et in ipso monasterium habebat potestatem iratam et paccatam et tenetur facere sacramentum et homagium domino abbati, recipiendo nomine monasterii pro quo dictam castlaniam ad feudum tenebat. Ad dominum abbatem nomine monasterii pertinet sine castlano facere stablimenta, et castlanus sine assensu baiuli monasterii non potest tenere placita nec pausam nec stacamenta. Recipit ex tribus partibus de hiis que proveniunt ex alienationibus et stablimentis et ex curia unam partem et dominus habet duas, ut hec specificata sunt in carta sentencie late inter abbatem et conventum ex una parte et Petrum de Pratis et Agnetem, eius uxorem, parte ex altera, que lata fuit idus decembris anno Domini M^o.CC·XXXIII°. Sed plura alia specificata sunt que pertinent ad dominum maiorem et ad castlanum in conveniencia inita inter Berengarium Daude, dominum de Tamarito et de Monteolivo et Raymundum Petri, castlani, que facta fuit ·VII°. idus marcii anno regnante Ludovico, rege, XXVI°.

458. FORT, *El senyoriu...*, p. 360, M^o.CC·XLIII°.

459. FORT, *El senyoriu...*, p. 360, *recipiat*.

460. FORT, *El senyoriu...*, p. 360, *tandiu*.

461. FORT, *El senyoriu...*, p. 361, *omet, manu*.

Est ibi fabrica ratione cuius castlanus recipit locidum, que fabrica est de feudo, ut videri potest in instrumento stablimenti ubi fit⁴⁶² stablimentum, salvo iure dominorum, quod stablimentum fuit factum idus decembris anno Domini ·M^o·CC·XXXVII°. Et si que proprietatis vendantur, transportentur seu alii alienentur emptor, obtenta faticha, sovit tercium avansatum, in quo castlanus in hiis que sunt de castlania recipit terciam partem facta avinencia cum domino abbate ad quem pertinet. Predictam castlaniam et totum feudum supradictum abbas et conventus emerunt a domino Iohanne Boyl, alias de Boxadors, milite, qui erat castlanus de la Secuyta et^b dominus de la Riera, de Montoliu et de Ferran, et a filiis suis, cum omnibus iuribus, iurisdictione et pertinenciis suis, nam predictus castlanus tenebat in dicto loco de la Cecuyta baiulum et civilem iurisdictionem tamen, et recipiebat in dicto termino centum et septem quarterias de civada, mig ordi et mig avena, quas tenentur solvere habitantes dicti termini de la Cecuyta quilibet, secundum quod in capibreviis est tatxatus. Item recipiebat dictus castlanus in dicto termino viginti quatuor iovas et traginos et alia iura superius nominata, et fabrica dicti termini erat dicti castlani nam propter predictam fabricam solvitur predictum locidum, sed modo omnia superius nominata sunt. Predicti monasterii ex emptione dicte castlanie pro precio sex milium solidorum, ut de dicta emptione constat per publicum instrumentum receptum per discretum Petrum Pascasii, notarium publicum, habitatorem Ville Rotunde, in castro de Montetornesio ·XI^a. die mensis aprilis anno Domini ·M^o·CCCC·XXXVII°. Et postea fuit traditum et clausum predictum venditionis instrumentum per discretum Guillelmmum Stalella, civem Barchinone, notarium regia auctoritate tenentem scripturas dicti Petri Paschasii ·XII^a. die mensis ianuarii anno Domini ·M^o·CCCC·LXI°. Et quare tempore iam dicti castlani et suorum predecessorum Iohannes Canals, loci de la Argilagua et sui predecessores recipiebant et recipere consueverant in toto locido supradicto duodecim quarterias de civada, mig ordi et mig avena. Et postea quando predictum monasterium emit iam dictam castlaniam similiter solvevat eidem Iohanni Canals dictas duodecim quarterias de civada, precio quinquaginta quinque librarum, quas solvit venerabilis frater Petrus Valls,^c monachus predicti monasterii et prior Muntésie de redditibus dicti prioratus, ut de dicta emptione

462. FORT, *El senyoriu...*, p. 361, *sit.*

constat per publicum instrumentum factum Terrachone secunda die iunii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVII°, clausum per Nicholaum Ortells, notarium dicte civitatis.* Advertendum est tamen quod iste Iohannes Boyl, alias de Boxados,^d et filii sui, qui vendiderunt dictam castlaniam cum iuribus suis quam tenebat in dicto loco de la Cecuyta, precio sex milium solidorum, vendiderunt eam⁴⁶³ predicto monasterio Sanctarum Crucum, instrumento gracie mediante, et si forte vellent eam luere et rucuperare cum dicto locido et cum iuribus suis sicut prius habebant, reddentes predictum precium dicto monasterio. Attendant tunc abbas et conventus quare tempore dicte luicionis et deinceps predictum monasterium recipiat super totum dictum locidum duodecim quarterias de civada, mig ordi et mig avena, sicut recipiebat dictus Iohannes Canals et sui, quare illud ius dictarum duodecim quarteriarum emit predictum monasterium a dicti Iohanne Canals, ut dictum est.

- a. *Escrit a sobre:* ibi est olivare.   b. *Escrit a sobre* castlanus de la Secuyta et.
c. *Escrit a sobre,* Valls.   d. *Escrit a sobre,* alias de Boxados.

CAPITULUM LXXXVI

De hiis que monasterium habet in civitate Terrachone.

In civitate Terrachone monasterium habet et possidet unum hospicium franchum et liberum, quod possidet in francho et libero alodio. Et illud obtinuit ex legato eidem monasterio facto per Raymundum de Pratis, ut in testamento ipsius facto ·XV°· kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CC·XXVII°· continetur. Retro dictum hospicium est una domus cum patio tenetur pro predicto monasterio ad rectum dominium facit eidem monasterio de censu unam mazmudinam.

CAPITULUM LXXXVII

De stagno de la Mora.

Subtus turrim Guardie de Tamarito ad locum vocatum la Mora, ex donatione facta per nobilem Guillermum de Claromonte et eius uxorem Guillermam, monasterium habuit et obtinuit et

463. FORT, *El senyoriu...*, p. 362, iam.

hodie possidet unum stagnum vocatum l'Estany de la Mora, pro libero et francho alodio. In quo stagno dictum monasterium potest facere salinas et piscariam et stabilire cui voluerit, ut de carta dicte donationis aparet per instrumentum publicum factum ·XVI°· kalendas anno Domini ·M^o·CC·XXIX°. Et ipsam donationem laudavit illustrissimus dominus rex Iacobus, hic in monasterio tumultatus, cum carta sua sigillo in pendentia communita facta Ilerde tercio kalendas iunii anno Domini ·M^o·CC·XCVII^o·.

CAPITULUM LXXXVIII

De uno campo sito in ripparia⁴⁶⁴ de Gayano.

Subtus viam per quam itur ad civitatem Terrachone est unus campus incultus et heremus in quo monasterium solebat recipere quartum. Tenetur per dictum monasterium ad rectum dominium et si transportetur, obtenta faticha a monasterio, emptor solvit tercium avansatum.

CAPITULUM LXXXIX

De uno campo qui est in termino de Altafulla.

In termino de Altafulla, satis prope villam, monasterium habet et possidet unum campum pro libero et francho alodio. Possidens ipsum campum solvit de censu eidem monasterio in quolibet anno decem et octo denarios, ratione directi domini. Et dum venditur vel alienatur monasterium habet ibi faticha et recipit tercium avansatum. Est tinencie⁴⁶⁵ unius quartoni,⁴⁶⁶ parum plus vel minus et olim possidebat eum⁴⁶⁷ quidam qui vocabatur Pellicer; nunc vero Iohannes Bellver de Altofolio.⁴⁶⁸ Et afrontat⁴⁶⁹ cum trocio⁴⁷⁰ terre pupillorum Anthonii Rabaça et cum trocio⁴⁷¹

464. FORT, *El senyoriu...*, p. 371, *Riparia*.

465. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *tinencia*.

466. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *quartane*.

467. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *cum*.

468. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *Altofolio*.

469. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *afrontat*.

470. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *troceo*.

471. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *troceo*.

Petri Pallares et cum orto Iohannis Bergueta⁴⁷² et cum via qua itur de Montornes a Terragona.

CAPITULUM LXXXX

De orto Riariae Gayani.

Nobilis domina Guillelma de Claromonte, ut apparet per publicum instrumentum, dedit monasterio in libero et francho alodio unum ortum ad Riariam de Gayano, factum VI°. kalendas madii anno Domini ·M^o·CC·LXX°·. Possidens dictum ortum facit monasterio in quolibet anno viginti solidos de censu. Habet ibi monasterium faticham et in transportatione solvitur tercium avansatum. Et est predictus ortus in termino castri Montis Olivi, et afrontat⁴⁷³ ab oriente in rocha firma, que est in faxia terre iuxta garrigam, a meridie et occidente in honore Raymundi de Pratis, a circio in honore Arnaldi de Tamarito.

CAPITULUM LXXXXXI

De ffarreginali de la Riera, et de molendino.

Apud Riariam de Gayano monasterium possidet unum farreginale, et emit ipsum a Ferrario Gamilla; quam venditionem laudavit Raymundus de Pratis, que erat castlanus castri Montis Olivi,^a concedendo eidem monasterio omnes decimas, ut in carta laudationis facta ·XVI°. kalendas ianuarii anno Domini ·M^o·CC·LXXII°·, liquide potest videri. Et de post domina Guillerma de Claromonte ipsas emptiones et donationes laudavit cum sua carta facta ·VIII°. kalendas novembris anno Domini ·M^o·CC·LXXII°·. Ibidem apud dictam ripariam Gayani habemus unum molendinum in nostro alodio edificatum cum omnibus suis apamentis et iuribus eidem spectantibus ex donatione eidem monasterio facta per Arnaldum de Tamarito, ut patet in suo testamento facto ·III°. kalendas marcii anno Domini ·M^o·CC·XXXV°·, quod videlicet molendinum sibi pertinebat ex successione Berengarii de Tamarito quondam fratris suis qui tenebatet possidebat dictum molendinum per liberum et franchum

472. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *Barqueta*.

473. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *afrontat*.

alodium, iure venditionis sibi facte per nobilem Guillemum de Claromonte, dominum castri Montis Olivi, et Guillelmam, uxorem suam, ut constat per instrumentum dicte venditionis factum kalendas octobris anno Domini ·M^o·CC·XXV°. Et sic predictum monasterium habet et possidet iam dictum farreginale sive quadram et predictum molendinum infra terminos dicti castri Montis Olivi per liberum et franchum alodium cum omnibus decimis et censibus et cum pleno iure et dominio directo. Et omnes habitantes infra terminos castri Montis Tornesii vassalli dicti monasterii sunt, astricti molere blada sua in iam dicto molendino, pro quo non tenemur⁴⁷⁴ contribuere in questiis sive tallis que fiunt per homines habitantes infra terminos dicti castri Montis Olivi neque dominus dicti castri habet ibi aliquod ius sive dominium, ut clare videri potest pro duo instrumenta facta per procuratorem nobilis domini Raymundi Fulchonis, vicecomitis Cardone, qui tunc erat dominus castrorum de Tamarito et de Monte Olivo, quorum unum fuit factum in dicto castro de Tamarito kalendas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XXXI°; alterum vero ·VII°· idus augusti eiusdem anni.

a. *Escrit a sobre* qui erat castlanus castri Montis Olivi.

CAPITULUM LXXXXII

De castro de Monte Tornesio.

Dominus Raymundus, comes Barchinone, et Almodis, comitissa, dederunt et donationem fecerunt Raymundo Trasonario et eius uxori Rotlandi, de quadam quadra sive termino heremo vocato Puygperdiguers, in maritimis sito, confrontato a meridie in un undis maris, ab oriente in quadra Sancti Petri de Casserres, a meridie cum Morischis et cum Clarano, a circio cum terra de Bregamin,⁴⁷⁵ que est Bonastre, et cum ipsas serras maiores, ab occiduo cum ipsas serras sicut aque versantur ut apparet de dicta donatione per instrumentum publicum factum ·VIII°· kalendas octobris anno ·X^o· rege Philippo regnante. Quiquidem terminus pervenit ad Poncium de Raiadello per veram successionem. Ipseque Poncius et Guillerma eius uxor vendiderunt predictum terminum domino Petro, tunc abbati et conventui Sanctarum Crucum, confrontatum

474. FORT, *El senyoriu...*, p. 372, *tenentur*. Hauria d'esser *tenentur* però hi ha un error del copista.

475. FORT, *El senyoriu...*, p. 375, *Breganuir*.

cum predictis afrontationibus, ut in carta dicte venditionis apparet facta ·II°· nonas decembris anno Domini ·M^o·C·LXXIII°·. Sed quare⁴⁷⁶ pretendebant se habere ius in termino prefati castri, abbas et conventus cum omnibus concordarunt ipsos contentando vel cum eis avinencias faciendo sic quod dictum monasterium dictum castrum et terminum pacifice possedit et quiete obtinuit. Et de post dominus Berengarius de Claromonte questionem movit super terminos castro assignatos, tandem devento ad concordiam ipse Berengarius diffinivit et relaxavit abbati et conventui quidquid petebat in Rubials et in tota valle⁴⁷⁷ usque ad serras maiores sicut aque versantur versus Rubials et ab ipsa serra ubi crux sculpta est in codina, ut in instrumento facto nonas marcii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·C·LXX°· octavo, clare habetur. Tunc abbas et conventus decreverunt edificare castrum in illo monte ubi turris antiqua erat iam edificata, diversasque mansiones construi fecerunt in popula de Robials et in villa vocata, vulgariter, la Pobla, in aliquisque locis per dictum terminum ubi collocarunt diversos vassallos qui <a>ffecti fuerunt vassalli solidi et proprii monasterii et affocati, uti hodie sunt, qui astricti sunt, dum noviter abbas in monasterio assumiter prestare sacramentum et homagium fidelitatis, confitentes esse vassallos solidos et proprios monasterii, qui vassalli tenentur prestare et dare de omnibus conreandis sive colligendis de bladis, vino et oleo et de omnibus de quibus solet et debet solvi decima et primicia; dicto monasterio decimam et primiciam et census de barqueriis et in venditionibus, alienationibus aut transportationibus emptor obtenta faticha a domino abbate solvit tercium avansatum. Igitur dicto termino sic populato, clericus de Tamarito questionem attemptavit super primicias asserendo quod ad ipsum pertinebat recipere primicias ex eo quare erant populati infra limites sue parrochie; tandem super hiis diucius litigato facta fuit concordia sicut quod prefatus clericus habeat medietatem primiciarum tantumdem de pane et de vino et predictum monasterium aliam medietatem, et de omnibus aliis de quibus primicia solvitur habeat monasterium ipsam primiciam integre et totaliter, ut de dicta concordia constat clare per instrumentum publicum factum ·III°· kalendas iulii anno Domini ·M^o·C·LXXX°·. In predicto termino est unum magnum olivare quod monasterium propriis sumptibus et expensis solebat conreare et excolere; nunc vero stabilitum est

476. FORT, *El senyoriu...*, p. 376, *Et quia*.

477. FORT, *El senyoriu...*, p. 376, *toto*.

diversis cultoris, dempta parte illius cumbe vocata del Castell. Predicti cultores solvunt oleum de censu inter omnes quolibet anno centum quadraginte quartanos olei et tenentur dare de olivis et de omnibus ibi conreandis decimam et primiciam monasterio dividendam, ut supra de pane et vino, partitio vero de olivis debet fieri sicut nam solvitur ·XV^a. mensura pro decima, et ·XLVI^a. pro primicia, et antequam partitio fiat de olivis habent ipsas portare ante ianuam molendini sive trulli, ubi oleum fit, nam omnes coacti sunt facere suum oleum in dicto molendino sive trullo domini, et pro multures ex acerbo partito solvunt domino ·XIII^a. mensuram et duos denarios pro iure quilmarum. In predicto castro est fabrica ratione cuius inter omnes vassallos solvunt annuatim ·LX^a. quarterias ordeï ad rectam mensuram antiquam Ville Franche, equivalentes quadragintaquinque quarterias ad rectam mensuram castri, ex quibus si faber est ibi habet ·XXV· quarterias et dominus viginti quarterias. Prefati homines sunt astricti in quolibet anno facere iovas, treginos et batudes nec non operari in castro et dat eis dominus tres obolos pro berinis. Et habet dominus habere magistrum et ipsi homines cum suis animalibus habent habere et deferre omnia ad dicta opera necessaria, non expectata aliqua remuneratione. In prefato termino et castro de Monte Tornesio, monasterium habet omnimodam iurisdictionem civilem et criminalem, merum et mixtum imperium, et in loco de Clara et in manso den Clariana habet dictum monasterium mixtum et merum imperium, quod dominus Andreas illo tunc abbas emit precio septem milium et centum solidorum a domino rege Petro, ut in instrumento facto vicesima die iulii anno a Nativitate Domini ·M^o.CCC·LXXXI°. clare habetur et dicta vendicio laudata et ratificata suit per dominum Iohannem regem dicti domini regis filium, cum instrumento sigillo ipsius domini regis in pendenti communito, facto Barchinone nona die febroarii anno a Nativitate Domini ·M^o.CCC·LXXXII°.

CAPITULUM LXXXIII

De loco de Podio Tinyoso.

Nobilis Guillermus de Monte Catheno, vicecomes de Biarn, in suo ultimo testamento legavit, dedit et dimisit monasterio Sanctarum Crucum suum locum de Podio Tignoso, cum hominibus et feminis et cum iuribus universis et iurisdictionibus sicut ipse nobilis melius ipsum locum habebat et possidebat et sibi pertinebat ex vera

successione, ut constat in instrumento dicti testamenti facto ·V^o. idus iunii anno Domini ·M^o.CC·XXIX°. Afrontat terminus dicti loci a parte orientis cum termino de Bonastre et cum termino Mansi den Arbones et Mansi Lorens, a circio cum termino de Rodenya et de Villa Rotunda^a Ardida et ultra Gayanum in termino de Plano, ab occiduo cum termino de Abrafim et de Vilabella, a meridie cum termino de Montferri et de la Figerola; ut sunt iste afrontationes ex dicto legato dictum monasterium habuit et obtinuit et hodie possidet dictum locum in libero et francho alodio, cum omni iurisdictione et cum omnibus iusticiis, citra merum imperium, quodquidem merum imperium certo modo exercendum est per vicarium Ville Franche sub forma inferius designanda. Hominesque populati in dicta villa et loco et eorum terminis sunt vassalli proprii et solidi ipsius monasterii et sunt astricti prestare sacramentum et homagium fidelitatis domino abbati noviter in monasterio adveniendi et dant et dare tenentur de omnibus de quibus decima est assueta solvere decimam et ultra ipsam decimam, tascham. Castlanus qui ibi erat recipiebat in decima terciam partem a parietibus foranis dicte ville versus circium, ubi fite sunt posite usque in capite termini; a predictis parietibus et in tota villa dictus castlanus nichil recipiebat in predicta decima usque in finem termini, versus meridiem, nec de nadonis, pullis, caseis et lanis, ex eo quare dictus locus est situs intra ubi monasterium integraliter recipit totum decimum. In parte dicti termini est una magna planicies vocata lo Pla del Aranyo. In ista plana dictus castlanus recipiebat in decima et in tascha terciam partem, et habebat dictus castlanus in ista plana aliquas dominicaturas sive domenges in quibus monasterium nichil recipiebat neque in decimis neque in taschas quare totum erat dicti castlani; tamen quare questio facta fuit inter monasterium et dictum castlanum de directo dominio determinatum fuit et sentencialiter declaratum quod ius directi dominii pertinebat et spectabat ad monasterium et non ad dictum castlanum in toto termino dicti loci, ut de dicta sententia constat per instrumentum factum < >.^b

Sed de post predictum monasterium emit predictam castlaniam et totum ius quod habebat in decimis et taschis cum suis iuribus universis in prefato termino de Puygtinyos, sicut patet per cartam dicte venditionis firmatam in posse Vitalis Bartholomei, notarii Villefranche Penitensis, factam die martis secunda septembris anno Domini ·M^o.CCCC·LV°. Et sic predictum monasterium modo obtinet et recipit omnia iura supra dicta et nullus alius ibi aliqui recipit.

Et non solum predicta empta fuerunt a dicto castlano vocato Barbara, verum etiam ipse vendidit eidem monasterio omnia iura que ipse habebat termino del Mas Lorens et in quadra del Mas den Bru et de les Planes et dominicaturas cum quatra de la Solana, que omnia sunt circa p^c et congrua dicto loco de Podio Tinyoso, sicut inferius dicitur. Solvunt eciam dicti homines de Podiotinyoso ius quod vocatur tasqueta, et solvitur sic ex acerbo partito, quando dominus habet de tasqua duodecim mensuras, recipit unam mensuram ratione decime dicte tasche. Ultra Gayanum versus solis occasum ecclesia Terrachone recipit decimam integre et monasterium suam tascham. In ista parte est una planaicies vocata la Plana del Content, sita inter terminum de Podio Tinyoso et terminum de Abrafim; est inculca ratione dicte questionis sed est adimprivium utriusque loci et hominem ibi habitantium. Et quare temporibus domin Gastoni de Monte Catheno, vicecomitis de Biarn, questio mota fuit super mero imperio dicti loci, monasterio afirmando quod exercitium meri imperii ad monasterium pertinebat; procuratores dicti domini Gastoni dicebant contrarium, afirmandes quod ymo pertinebat ad dictum dominum Gastonem; tandem sentencialiter declaratum extitit quod si pro tempore homo vel homines de Podio Tinyoso vel eorum familia vel homines monasterii ubicumque populati fuerint vel familiares conmorantes cum abbate vel monachis in Podio Tinyoso vel in eius terminis delictum pepetraverint propter quod teneantur afligi ad occisionem tocius corporis vel membri detruncationem, tunc baiulus monasterii in loco de Podiotinyoso requisitus a baiulo dicti vicecomitis si sibi constiterit talem esse diffamatum per unum testem, per confessionem vel per famam teneatur capere talem sic inculpatum et captum penes se tenere non tantum ad expensas monasterii, et baiulus vicecomitis debet tali capto iudicem assignare qui de reo inquirat presente baiulo monasterii, et si reus condempnatus fuerit ad occisionem tocius corporis vel membri detruncationem et sententia condempnationis transiverit in rem iudicatam tunc baiulus monasterii teneatur reum sic sentencialiter condempnatum baiulu vicecomitis tradere et tunc baiulus vicecomitis peterit et velebit sententiam exequi vel reo parcere absque tamen receptione pecunie. Sed si⁴⁷⁸ aliter sentenciatum fuerit de reo absque occisione corporis vel membri detruncatione, baiulus monasterii de dicto reo cognoscere

478. FORT, *El senyoriu...*, p. 383, omet *si*.

poterit eum absolvendo vel condempnando, ut hec et alia largiflue specificata sunt in instrumento dicte sentencie facto ·XI°· kalendas marcii anno Domini ·M^o·CC·LXXXIII°·. Et postea dominus rex Martinus dictam sentenciam laudavit, corroboravit et aprobavit inibendo nequis ausus sit contrafacere vel venire sub insursu⁴⁷⁹ pene mille florenorum auri suis erariis aplicandorum ut habentui hec in crta ipsius domini regis sigillo eius in pendenti communita facta Cesarauguste ·XXVII^a· die ianuarii anno Domini ·M^o·CCCC·II°·. In predicto loco et eius terminis si qua proprietates vendatur vel aliter transportetur emptor obtenta faticha solvit tertium avansatum. Et sic dictum monasterium obtinuit dictum locum de Podio Tinyoso ex dicto legato eidem facto per prenominatum nobilem Guillermmum de Monte Catheno et vicecomitem Biarnensem, qui nobilis antequam transfetaret ad insulam Maioricarum contra sarracenos, qui dictam insulam occupatam tenebant, ubi pro exaltatione nominis Christi una et in simul cum pluribus aliis ex suo genere et nomine passus fuit, suum condidit testamentum sicut et alii sui collaterani et generis fecerunt, mandantes obnixe quod si casus mortis eis accideret corpora eorum huc deportarentur et in tumulis suis generis hic in ecclesia monasterii constructis sepelirentur, ut primi fundatores ubi ossa eorum condita sunt et in Domino requiescunt. Amen. Item recipit predictum monasterium retione dicte castlanie quam emit de Puygtinyos terciam partem decime omnium et singulorum fructum et expletorum et aliorum de quibus assuetum est decimari. In loco et quadra sive termino del Mas Lorens de residuis vero duabus partibus dicti decimi iam recipit unam predictum monasterium ab antiquo tempore ex quo videlicet predictus locus de Puygtinyos fuit datus eidem monasterio et aliam terciam partem recipit venerabilis Guillerms Raymundi de Monte Olivo, domicellus, dominus dicti loci del Mas Lorens, sicut quod de toto decimo tam bladorum et aliorum expletorum quam nadonorum, caseorum, lana et aliorum de quibus decima solvi consuevit in dicto loco del Mas Lorens modo fiunt tres partes, et dues partes accipit predictum monasterium, et tertia pars est domini dicti loci del Mas Lorens. Item recipit illos quatuor solidos de censu cum firma, faticha, tercio et alio quolibet pleno iure et directo dominio quos facit et facere tenetur dicto monasterio Gabriel Pier anno quolibet in festo Beate Marie mensis augusti

---

479. FORT, *El senyoriu...*, p. 383, *incurso*.

pro quadam pecia terre vocata la Clota, que fuit et est de pertinenciis dominicaturam dicte castlanie, et terminatur dicta pecia terre ex una parte cum honore den Fortinch Fort, et ex alia cum honore Guillermi Stalella, et ex alia cum honore den Lobregat del Mas Lorens. Item adquisivit et habuit ex dicta emptione dictum monasterium illam quadram vocatam mansi den Bru, cum suis terminis et pertinentiis cumque omnibus hominibus et vassallis habitantibus et habitaturis in manso et quadra predictis et cum omni iurisdictione civili et alia quacumque dicto Barbara, nomine quo supra, pertinenti⁴⁸⁰ de iure, usu et consuetudine vel alia in ipsis quadra et manso ac vasallis⁴⁸¹ habitantibus et habitaturis pro tempore in eadem simul cum firma, faticha, tercio ac alio pleno iure et directo dominio, una cum decima et tascha integra omnem et singulorum fructum et aliorum de quibus ut prefertur decima et tascha solita est prestari in dicta quadra. Dempsta tamen vinea dicti mansi, sita in dicta quadra, pro qua decima tamen sine tascha fit et prestatur et unus cirogrillus⁴⁸² de censu annuatim in festo Natalis Domini. Et terminatur dicta quadra in qua dictus mansus est fundatus, cum omnibus terris, honoribus et possessionibus de pertinenciis suis contiguis, ab oriente et meridie cum termino loci de Salamo, ab occidente cum flumine Gayani, et a circio partim in termino dicti castri de Muntferri. Et illos sexaginta quinque solidos Barchinonensis, quos faciunt et facere tenentur de censuli mortuo anno quolibet in festo Carnisprivii Quadrigesime, domini utiles et heredis sive detentores dicte quadre et mansi predicti den Bru, quosquidem sexaginta quinque solidos Andreas Bru et domina Arsen, eius uxor per se et suos vendiderunt de censuali mortuo precio quadraginta quinque librarum monete Barchinone de terno honorabile domine Ferrerone que fuit uxor honorabilis Gisperti de Barbarano, quondam, militis, prout de dicta venditione constat plene instrumento publico inde facto tercia die febroarii anno Domini ·M^o·CCC·LXVIII°. et clauso per discretum Petrum de Ortis, rectorem ecclesie parrochialis Sancti Saturnini et notarium publicum eiusdem. Quiquidem dominus utilis mansi predicti et quadre den Bru quarecumque sit ut dominus utilis predictus est assuetus recipere quolibet anno les ioves ab hominibus loci predicti de Salomone, nam homines predicti de Salomone tenentur quolibet

480. FORT, *El senyoriu...*, p. 384, *provenienti*.

481. FORT, *El senyoriu...*, p. 384, *vassalis*.

482. FORT, *El senyoriu...*, p. 384, *cirogrillus*.

anno facere quilibet suam iovam in terris dicti mansi sicut solebat facere quando dictus mansus erat dels Barbaras, priusque per eos stabiliretur Andree Bru, et dictas iovas dominus utilis dicti mansi non potest aliquo modo a dicto suo manso separare nec alienare prout in instrumento stabilime<n>ti⁴⁸³ continetur, quod factum fuit tertia die febroarii⁴⁸⁴ anno Domini ·M^o·CCC·LXVIII°. iam dicto. Et tenetur dictus dominus utilis sive habitator dicti mansi den Bru prestare sacramentum et homagium fidelitatis domino abbati noviter in monasterio electo sicut tenentur habitatores dicti loci de Puygtinyos. Item recipit predictum monasterium ratione dicte emptionis unam quarteriam ordeï censualem anualem et perpetualem quam dominus utilis quicumque sit molendini vocati Anthonii Urgell, alias⁴⁸⁵ vocatis den Pontarro, siti circa limites dicte quadre mansi den Bru facit et facere tenetur annis singulis in festo Beate Marie mensis augusti pro receptione aque ad molendinum predictum et lignorum ad resclosam eiusdem cum iure sive prehemencia tollendi aquam predictam in casu solutionis cessare dicte quarterie ordeï censualis et perpetualis. Item habuit et adquisivit ex dicta emptione predictum monasterium aliam quadram vocatam de la Solana, cum tascha integra omnem et singulorum fructum et expletorum provenientum ex terris, honoribus et possessionibus sive proprietatibus ipsius quadre et cum omnibus vassallis, si quos forte pro tempore ibidem contingeret habitare, cum firma, faticha, empara, tercio, civili iurisdictione et alio quolibet pleno iure et dominio emphiteotico, quod ibidem habebat dictus castlanus et sibi pertinebat de usu, iure et consuetudine, vel alia. Et terminatur dicta quadra ab oriente cum termino de Salomo, et ab omnibus aliis partibus cum rivo de Guaya. Predictam igitur castlaniam et omnia iura prenarrata predictum monasterium habuit et adquisivit ex emptione facta a domino Bernardo de Barbarano, milite, et procuratore constituto a venerabili domina Ysabele, sorore sua, que fuit uxor honorabilis Philippi Roure, alias de Puigmari, quondam, militis domiciliati in civitate Barchinone, cuius erat dicta castlania et omnia alia iura prout de dicta procuracione constat plene publico instrumento acto in Villafrancha Penitensis ·XXX^a. die augusti anni predicti ·M^o·CCCC·LV°. precio sex milium quingentorum solidorum, prout hec omnia et plura alia in

483. FORT, *El senyoriu...*, p. 385, *stabilimento*.

484. FORT, *El senyoriu...*, p. 385, *februarii*.

485. FORT, *El senyoriu...*, p. 385, *aliter*.

instrumento dicte emptionis prenarrato largius continetur, nam ipsa domina Isabel emerat omnia predicta a dicto fratre suo et postea per manum dicti fratris sui ipsa vendidit omnia predicto monasterio. Est verum quod licet predictas quadras vocatas del Mas den Bru et de la Solana et conventus emerint cum iurisdictione civili, sicut ipse castlanus solitus erat tenere; tamen ex quo pervenerunt ad manus monasterii, predicti abbas et conventus adepti sunt ibi omnem iurisdictionem civilem et criminalem, videlicet, mixta et omnem aliam citra merum imperium; et hoc ex privilegio illustrissimi domini regis Iacobi Secundi, hic in eodem monasterio sepulti in quo concedit eisdem abbati et conventui quod omnia loca et bona usque ad illud tempus per dictum monasterium quovis titulo adquisita et poste acquirenda habeant, teneant et possideant pro libero et francho alodio cum omni iurisdictione et quibussuis iusticiis citra merum imperium, et cum aliis quam plurimis libertatibus et franquitatibus, prout in eodem privilegio continetur, quod fuit datum Barchinone cum bulla plumbea eiusdem domini regis in pendenti, idus madii anno Domini ·M^o·CC·XCVIII^o.; et fuit confirmatum hoc privilegium per omnes alios reges successores suos.

- a. *Ratllat* Rotunda.   b. *En blanc*.   c. *Ratllada*.

CAPITULUM LXXXVIII

De hiis que monasterium habet in loco de Abrafim et in Vallemolli pro beneficio Sancti Bernardi.

Domina Blanca de Monteolivo, filia honorabilis Arnaldi de Monte Olivo, domicelli, domini domus vocate dels Cucons, termini castri de Tamarito, que fuit uxor honorabilis Guillermi Raymundi de Monte Olivo, domicelli, domini castri de Renau, campi Terrachone, ex fervida devocione, quam habebat ad predictum monasterium, volens predecessorum suorum vestigiis inherere, qui suam in dicto monasterio elegerunt sepulturam et in claustro eiusdem monasterii, cum signo dels Montolius quandam notabilem tumbam fabricaverunt, ubi corpora eorum sepulta sunt, ipsa pariter in eadem tumba se sepeliri fecit, indutam habitu Beati Bernardi, sicut in vita sua voverat domino Deo et eidem beato Bernardo. Igitur predicta domina Blanca, que fuit ultima heres, in casu qui locum habuit predicti domini Arnaldi de Monte Olivo, patris sui, cupiens complere

ultimam voluntatem dicti sui patris, qui in suo testamento, quod fuit factum in parrochia de Tamarito ·XIII^a. die mensis iunii anno Domini ·M^o·CCC·LXXV°., voluit, mandavit et ordinavit quod heres suus universalis et ultimus teneretur facere it instituire unum beneficium sacerdotale perpetuum in altari Beate Marie, loci de Castlario, diocesis Terrachone, cui beneficio dictus suus heres teneretur dare et assignare de bonis dicti Arnaldi de Monte Olivo quingentos solidos censuales pro sustentatione illius presbiteri qui dictum beneficium serviret et ille beneficiatus teneretur missas celebrare et Deum orare pro sui anima et parentum suorum et omnem fidelium defunctorum. Videns et certe sciens quod in predicto monasterio Sanctarum Crucum fit continue bene et honorifice ac devotissime divinum officium et sine dubio in dicto monasterio ubi corpora suorum predecessorum dels Montolius sepulta sunt et eciam corpus suum ibidem est sepultum, in dicto beneficio devocius melius et frequencius fiet divinum servitium, ubi sunt multi religiosi presbiteri, quam si institueretur in ecclesia dicti loci de Castlario ubi tamen unus solus presbiter solet habitare, cupiens quod non per presbiterum secularem sed per monachos dicti monasterii istud beneficium contaretur. Ideo commutans de bono in melius voluntatem et intencionem dicti Arnaldi de Monte Olivo, quondam, patris sui, cum auctoritate tamen confirmatione Sacrosante Sedis Apostolice, commutavit fecit et instituit dictum beneficium per dictum quondam patrem suum fieri mandatum in dicto monasterio Sanctarum Crucum, videlicet, in altari Beati Bernardi ecclesie dicti monasterii, quod est satis propre tumulum sive tumbam dels Montolius, predecessorum suorum, pro quo beneficio de serviendo dimissit, dedit et legavit abbati et conventui dicti monasterii quingentos solidos Barchinonensis censuales et perpetuales. Volens et ordinans quod quolibet die perpetuo celebretur in dicto monasterio et in dicto altari Beati Bernardi una missa pro anima dicti patris sui et omnem fidelium defunctorum, hoc videlicet modo quod quilibet monachus presbiter dicti monasterii faciat unam ebdomadam missarum in dicto altari et cum omnes monachi fecerint quilibet suam ebdomadam revertatur ad primum caput et sic fiat seu celebretur gradatim et successive perpetuo et cotidie dicta missa per dictos monachos. Et quod dicti quingenti solidi dividantur inter dictos monachos, qui dictam missam celebraverint equis porcionibus, et ilico⁴⁸⁶ facta ebdomada missarum

486. FORT, *El senyoriu...*, p. 390, *illic*.

ille monachus qui eam fecerit habeat partem sibi contingentem in dictis quingentis solidis et sic fiat perpetuo. Pro qua missa dicenda dedit, contulit et assignavit domino Deo et Beate Marie de Sanctis Crucibus et monachis eiusdem, qui ipsas missas celebraverint, primo illas quatuordecim libras Barchinone, quas ipsa recipiebat et recipere consueverat anno quolibet in loco orta et termino Vallis Mollis super diversis proprietatibus in puro et francho alodio, cum laudimio et faticha, empara et omni iure earundem. Item illas quatuordecim quarterias frumenti censuales annuales et rendales quas ipsa recipiebat et recipere consueverat in loco et termino de Abrafim anno quolibet super diversis proprietatibus. Item illos septuaginta solidos quos ipsa recipiebat anno quolibet super diversis proprietatibus in dicto loco et termino de Abrafim cum iure et dominio eorundem. Volens quod si predicti redditus diminuebantur et non sufficienbant ad dictos quingentos solidos, quod de aliis bonis suis fiat complementum, obligando in hoc casu omnia alia bona sua, cum sitg sue voluntatis semper sufficere integriter ad dictos quingentos solidos et non diminui ad hoc ut dicta missa qualibet die perpetuo celebretur sicut in suo testamento facto in castro de Renau, secunda die mensis ianuarii anno Domini ·M^o.CCCC·XXXVII°., et clauso per discretum Bartholomeum Carbonell, iuniorem, notarium publicum habitatorem Villerotunde, tenentem scripturas discreti Petri Pascasii, notarii iusdem ville continetur. Postea vero ut predictum beneficium in dicto monasterio institui et commutari posset iuxta ordinationem dicte domine Blanche, euus manumissores seu ultimi sui testamenti⁴⁸⁷ executores sanctissimo domino Nicholao, pape quinto, tunc in Ecclesia Santa presidenti, humiliter supplicarunt ut institutioni, fundationi, commutationi dicti beneficii et voluntati dicte domine Blanche pro illarum subsistencia firmiori robur apostolice confirmationis adicere aliasque in premissis opportune providere de benignitate apostolica dignaretur. Qui dominus Nicholaus, Summus pontifex, cum hiis certam noticiam non haberet comissionem fecit reverendo abbati monasterii Populeti, ut de hiis omnibus et singulis auctoritate apostolica diligenter se informaret, et si itga esse reperiret conscienciam suam super hiis onerando, predictam institutionem, fundationem, commutationem beneficii et voluntatem dicte domine Blanche et omnia et singula in suo testamento

487. FORT, *El senyoriu...*, p. 391, *ultimo sui testamento*.

contenta, eadem apostolica auctoritate approbaret et confirmaret supleno omnes defectus si qui forsitan intervenerint in eisdem, ut de dicta commissione constat per cartam pergameneam bulla plumbea more Curie Romane bullatam in pendenti que data fuit Rome, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominice .M^o.CCCC.LII°, XVI°. kalendas aprilis, pontificatus dicti domini Nicholai, pape, anno sexto. Tunc predictus dompnus abbas Populeti, commissarius et executor apostolicus predictus, visis testamentis predictae domine Blanche et domini Arnaldi de Monteolivo, patris sui, et vocatione ac citatione per eum literatorie facta manumissoribus et heredis predictorum et rectori ac iuratis dicti loci de Castlario et omnibus aliis evocandis quibus interesse poterat et intimationibus eis factis ac expectatione facta si forte iustas causas aut rationes haberent ut predictum beneficium in dicto monasterio institui et commutari non posset, et super hiis facto processu et illo diligenti deliberatione preheunte examinato et recensito per suam sententiam declaravit institutionem, fundationem et commutationem dicti beneficii fieri in dicto monasterio secundum voluntatem dicte domine Blanche, omnia et singula in suo testamento contenta et inde secuta auctoritate apostolica per suam presentem sententiam approbando et confirmando, supleno eadem auctoritate omnes defectus si qui forsitan intervenerint in eisdem, prout de dicta sententia constat publico instrumento sigillo ipsius domini abbatis Populeti commissarii iudicis et executoris apostolici predicti in pendenti roborato que latus fuit in eodem Populeti monasterio .XXXI^a et ultima die mensis iulii anno Domini .M^o.CCCC.LV°, et fuit clausum predictum publicum instrumentum per discretum Gabrielem Iorba, regia auctoritate notarium publicum et secretarium dicti domini abbatis commissarii. Que sententia et omnia in ea contenta cum omnibus predictis fuerunt laudata, approbata et confirmata per sacritissimum dominum papam Pium Secundum, dicti domini Nicholai, pape, successorem, sicut de dicta confirmatione constat per cartam pergameneam eius bulla plumbea more romane Curie bullatam in pendenti, que data fuit Mantue anno Incarnationis Dominice .M^o.CCCC.LVIII°, X^o. kalendas septembris, pontificatus dicti domini Pii pape anno primo. Ex causis igitur et rationibus supradictis monasterium habuit et adquisivit et hodie habet et possidet predictos redditus et census tam denariorum quam bladorum, videlicet, in orta Vallis Mollis, in parte vocata la Cavalleria den Montoliu dictas quatuordecim libras, et in termino de Brafim predictas quatuordecim quarterias frumenti et septuaginta solidos.

Et si evenerit quod predicti census diminuantur et non sufficiant ad quingentos solidos rendales et annuales, bonas alia dicte domine Blanche sunt obligata ut superius dictum est, et in dicto suo testamento exprimitur, et per suum heredem dominum castri de Renau debet nobis fieri complementum, nam predicta domus dels Cucons, cum omibus iuribus et pertinenciis suis est obligata ad dictum beneficium in casu quo non sufficiant predicti redditus et census de Vallemolli et de Abrafim, quare dicta domus est de hereditate dicte domine Blanche. Et casu quo dictus dominus castri de Renau, vocatus Guillermus Raymundus de Monte Olivo obierit sine filiis legitimis, et si illi filii non pervenerint ad etatem legitimam testandi tunc dicta domus dels Cucons erit et esse debet dicti monasterii ut in dicto suo testamento habetur nam tunc dictum monasterium succedit in sua hereditate et est heredes universalis dicte domine Blanche instituentis quod illa hereditas cum pervenerit ad dictum monasterium nunquam ab eo valeat separari aut alienari. Tempore autem preterito priusque predicti redditus ad dictum monasterium devenirent dominus Berengarius de Montpalau, miles, et dominus baronie dicti loci de Vallmoll, et dominus Gaspar Despillés, domicellus, castlanus loci de Abrafim, moverunt questionem pro dictis redditibus et censibus quos recipiebat dicta domina Blanca vel suus heres dictus Guillermus Raymundus de Monteolivo, dominus castri de Renau, asserens quod predicti census et redditus non erant in alodio, sed sub feudo suo, et in transportationibus dictorum redditum ipse dominus de Vallmoll habebat et petebat tercium ratione dominii pro redditibus de Vallmoll, et similiter ipse et dictus castlanus petebant tercium ratione redditum de Abrafim, super quibus cum fuisset diucius litigatum quare altera pars videlicet dels Montolius asserebat omnes predictos redditus esse in alodie tandam ut perceretur laboribus et expensis omnes predicti compromiserunt in posse honorabilium Thome de Mieres et Gasparis Vilana, iurisperitorum Barchinone, qui auditis partibus supradictis et viso diligenter processu dicte questionis ac titulis earundem per suam sententiam arbitralem pronunciaverunt et declaraverunt predictus redditus et census de Vallemolli esse in alodio et sub directo dominio dicte domine Blanche vel sui heredes et in illis nullum tercium debere solvi dicto domino de Vallemolli. Redditus vero de Abrafim esse sub feudo dicti domini de Vallmoll, tanquam domini maioris dicte baronie et pro illis in transportationibus habet ibi tercium dictus dominus et predictus castlanus partem suam absque tamen alicuius

annui census prestatione quam dicto militi facere non teneatur, uti hec videri possunt in dicta sententia que data fuit Barchinone in posse discreti Geraldi Rafart, notarii eiusdem civitatis die < >^a mensis < >^b anno Domini ·M^o·CCCC·.

a. *En blanc.*   b. *En blanc.*

CAPITULUM LXXXXV

De castro de Peralta.

Castrum et locum de Peralta cum terminis et pertinenciis suis et cum hominibus et feminiis in dicto loco habitantibus et habitaturis predictum monasterium habuit et obtinuit et hodie habet et possidet pro libero et francho alodio ex donatione pura, simplici et irrevocabili, quem dicitur inter vivos facta eidem monasterio per honorabilem Iohannem Gabrielem de Montoliu, domicellum, dominum dicti castri sicut ipse et sui predecessores eundem locum melius et plenius habuerunt et tenuerunt cum omnibus iuribus, censibus, servitutibus, decimis, tasquis, agrariis, redditibus, terciis, esdevenimentis aliisque iuribus et pertinentiis ac preheminciis dominicalibus universis sicuti de dicta donatione constat per publicum instrumentum factum in villa de Vallibus ·X^a· die mensis ianuarii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVII°· et clausum per discretum Vitalem Bartholomei, apostolica regiaque auctoritatibus notarium publicum habitatore Villefranche Penitensis. Ipse enim Iohannes Gabriel de Montoliu, nedum dictum locum suum de Peralta dedit dicto monasterio, sed et se ipsum dedit et obtulit in viata pariter et in morte domino Deo et beate Marie et eidem monasterio in donatum et benefactorem dicti monasterii in manu et posse reverendi fratris Petri, abbatis eiusdem monasterii et conventus et in eodem monasterio suam elegit sepulturam, predecessorum volens sequi vestigia qui devotione maxima affecti circa idem monasterium in claustro dicti monasterii notabilem fabricaverunt sepulturam cum signo dels Montolius et in eadem eorum corpora requiescunt. Hominesque populati in dicto termino de Peralta sunt vassalli solidi et affocati dicti monasterii et tenentur ac astricti sunt prestare sacrametum et homagium fidelitatis domino abbati in dicto monasterio noviter assumpto sicut alii vassalli, et quilibet eorum per sua hereditate quuma in dicto loco possidet tenetur facere domino dicti castri duas iovas et quamlibet iovam cum duobus iumentis

si habuerit, et si non tenuerit nis unum iumentum tunc tenetur facere unam iovam tantum, et quilibet habet facere unum treginum de sol a sol et unam batudam et dare unum hominem vel unam feminam domino dicto castris ad vindemiandum singulis annis et solvunt ordeum de locido eidem monasterio inter omnes tredecim quarterias, vel inde circa. Et de omnibus expletis bladorum que colliguntur in dicto termino solvunt predicti homines decimam et tascham isto modo videlicet sicut dividit via generalis per quam itur ad civitatem Terrachone a parte superiori versus locum et terminum de Nuyes, in illa parte termini decima dividitur equis partibus inter dictum monasterium et ecclesiarum Terrachone, a parte vero inferiori predicte vie generalis versus locum de Peralta, in ista parte termini tota decima est monasterii et solvitur pro dicta decima et tascha dictorum bladorum terciadecima pars et quartadecima; de vindamia autem tantummodo solvitur decima et totam recipit dictum monasterium. De olivis vero solvunt decimam et tascham videlicet quartadecimam partem et quintam decimam et totum est dicti monasterii, quare nullus ibi in toto termino recipit partem aliquam de oliviis decima, vero de les menuaries est monasterii quare ecclesia Terrachone vel dominus archiepiscopus non recipit ibi nisi tantum in bladis mediatatem in illa parte termini versus terminum de Nuyes sicut dictum est. Et si aliqua proprietas vel hereditas in dicto termino vendantur^a aut alienetur, emptor, obtenta faticha a monasterio, solvit tercium avansatum. Terminus autem predicti castris afrontat cum termino del Castlar et cum baronia de Vallismollis et cum termino de Vilabella et cum termino castris de Renau et cum termino de Vespella. Ffactam autem predicta donatione monasterio de dicto loco de Peralta et mortuo iam dicto Iohanne Gabriele de Montoliu, honorabilis dominus Guillermus Raymundus de Montoliu dominus castris de Renau, questionem movit predicto monasterio pro dicto loco de Peralta, dicens quare non poterat dari dicto monasterio, nam ille Iohannes Gabriel de Montoliu non tenebat dictum locum de Peralta ut suas de eo posset facere voluntates; ymo pocius asserebat pertinere sibi et filiis suis. Monasterium vero affirmabat contrarium dicens non esse ibi aliquod vinculum quare iste Iohannes Gabriel fuit ultimus heres dels Montolius, qui fuerunt domini dicti castris de Peralta. Cum vero super hiis fuisset diucius litigatum inter partes predictas in regia uudiantia, tandem monasterium obtinuit sententiam contra predictum Guillermum Raymundum de Montoliu, dominum de Renau, in qua fuit declaratum ipsum dominum castris de Renau

aut filios suos nullum ius habere in dicto castro de Peralta, sed totum esse dicti monasterii, uti de dicta sententia constat per publicum instrumentum sigillo regio in pendenti roboratum, que data fuit Barchinone ·XVIII^a· die mensis maii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXXI°·.

In ecclesia dicti loco de Peralta per honorabilem Umbertum de Monteolivo, rectorem ecclesie loci de Falceto, diocesis Terrachonensis, fuit institutum unum beneficium sive una capellania ad honorem beatissime Virginis Marie, et ius patronatus dicte capellanie pertinet ad dominum castri de Peralta, qui nunc est reverendus abbas Sanctarum Crucum, qui debet infra mensem presentare beneficiatum qui sit de genere dels Montolius, si receptus fuerit. Aliter potest presentare alium idoneum domino archiepiscopo Terrachone et si infra mensem non fuerit presentatus per dominum dicti castri tunc pro illa vice dictus dominus archiepiscopus potest conferre dictam capellaniam cui voluerit ut hec omnia continentur in testamento ipsius Umberti de Monteolivo facto ·V^o· kalendas septembris anno Domini ·M^o·CCC·XIII°·. Et in eius codicillo quod fuit factum post testametum iam dictum pridie nonas septembris eiusdem anni.

a. *Escrit a sobre vendantur.*

CAPITULUM LXXXXVI

De iuribus et redditibus que monasterium habuit et obtinuit pro monasterio Bone Quietis.

Anno Domini ·M^o·CCCC·LII°· reverendus dompnus Iohannes, abbas monasterii Morimundi, ordinis Cisterciensis Lingonensis⁴⁸⁸ diocesis, sacre pagine professor, visitator et reformator omnium et singulorum monasteriorum dicti ordinis in partibus occiduis fundatorum, cum plenaria tocuis dicti ordinis et capituli generalis potestate, cum in Principatu Cathalonie advenisset et monasteria ibidem consistencia visitasset, a quam plurimis fidedignis audivit, quod in monasterio monialium Bone Quietis Terrachone diocesis minus religiose vivebatur, officium divinum non bene persolvebatur, hedificia eius ruinam patiebantur, et ex malo regimine paucarum monialium in eodem monasterio consistencium non modicum ordo

488. FORT, *El senyoriu...*, p. 396, *Lingorensis*.

noster diffamabatur et populus modum scandalizabatur. Et licet per multos anno alii visitatores et eorum comissarii diversa remedia conati fuissent in dicto monasterio apponere, tamen obstante malicia dictarum monialium quod lamentabiliter refferendum est, nichil penitus profecerunt. Propterea cupiens dictus dominus visitator in hiis omnibus providere, habito maturo et digesto consilio super hiis cum domino abbate monasterii Populeti et aliis notabilibus personis, zelum religionis habentibus, attendens quare monasterium Sactarum Crucum est monasterium famosum in quo semper ab inicio viguit religio et in eodem semper fuerunt viri religiosi Deo devoti et mundo grati, hiis et aliis consideratis, predictum monasterium Bonequietis cum omnibus iuribus et pertinentiis suis ac rebus mobilibus et immobilibus univit et incorporavit eidem monasterio Sanctarum Crucum in plenaria auctoritate capituli generalis et ordinis nostri predicti et eciam domini Cisterciensis patris abbatis iusdem Bone Quietis monasterii qua fungebatur, ut de dicta unione et incorporatione constat per instrumentum publicum factum in prenominato monasterio Populeti cum sigillis predicti domini visitatoris et dicti abbatis Populeti in pendenti munitum .VIII^a. die mensis madii anno pretacto .M^o.CCCC.LII°. Et hic huius translatum auctenticum instrumenti dicte unionis clausum per discretum Vitalem Bartholomei, notarium apostolica ac regia auctoritatibus publicum, habitatorem Villefranche Penitensis, quod fuit factum .XV°. mensis aprilis anno Domini .M^o.CCCC.LXII°., et corroboratum decreto vicarii dicte Villefranche. Quam unionem et incorporationem de dicto monasterio Bonequietis cum iuribus et pertinentiis suis factam per predictum dominum abbatem Morimundi, visitatorem generalem, monasterio Sanctarum Crucum laudavit et approbavit atque gratam et ratam haberi voluit reverendissimus dominus frater Guido, abbas Cistercii, ut patet per diffinitionem et cartam per dictum abbatem Cistercii et alios diffinitores in capitulo generali mense septembris apud Cistercium celebrato factam pro dicta confirmatione cum sigillo diffinitorum iusdem capituli in pendenti munitam anno Domini .M^o.CCCC.LVIII°.. Dum autem hec sic ut premittitur agerentur et fierent prior et fratres monasterii Scale Dei, ordinis Cartusiensis, qui mganam propinquitatem et vicinitatem habent cum dicto Bonequietis monasterio cupiditate ducti cupientes metere que non seminarunt et falcem suam mittentes in messem alienam, cum dictis monialibus diversa habuerunt colloquia ut predictum monasterium de Bonquiete suo monasterio Sacale Dei unirent,

offerentes eis plura et varia se daturos si consensum suum dicte unioni preberent. Que formidantes correctionem ordinis nostri^a responderunt hoc se facere non posse nisi licencia et consensu Summi Pontificis. Tunc predicti fratres cartusiensis Summo Pontifici domino Nicholao Quinto supplicaverunt dicentes quare monasterium Bonequietis propter sui ruinam et inopiam a monialibus sex vel octo ibi habitantibus debebat deseri et relinqui, et si forte monachi ordinis Cisterciensis vel alterius religionis, recedentibus dictis monialibus ibi habitarent magna inter dictos monachos et fratres cartusiensis esset cotidie lis et altercatio propter vicinitatem et propinquitatem possessionum suis limitibus et confinibus contiguarum, sicut cum predictis monialibus super hiis olim lites et controversias quam plurimas habuerunt, suplicantes eidem domino pape quatinus pro pacis et quietis amenitate illud monasterium Bonequietis suo monasterio Scala Dei uniret et incorporaret cum rebus et iuribus suis universis. Qui Sumus Pontifex non vocata alia parte, videlicet, ordinis Cisterciensis aut eius procuratore, annuens supplicationi dictorum Cartusiensium, cum bulla sua monasterium Bone Quietis predicto monasterio Scala Dei univit et incorporavit cum omnibus rebus et iuribus universis ac ex toto dictum monasterium cum iuribus suis ab ordine Cisterciensis voluit exhimi et extinguere, uti clare videri potest in bulla dicti domini Nicholai, pape quinti, que fuit data Fabriani, Camerinensis diocesis, anno Dominici Incarnationis ·M^o·CCCC·LIII°·, tercio idus septembris, pontificatus sui anno quarto. Qua provisione et unione habita a Sumo Pontifice, dicti prior et fratres cartusiensis ilico omnes moniales a dicto monasterio Bone Quietis extraherunt et omnia bona sua mobilia et immobilia et iura universa ad manus suas apprehenderunt et omnia rapuerunt. Quod factum cum ad auditum abbatis et conventus monasterii predicti Sanctarum Crucum et domini Cistercii et totius Ordinis Cisterciensis pervenisset, videntes se exutos et funditus⁴⁸⁹ privatos nedum a dicto monasterio Bonequietis verum etiam omnibus bonis, rebus. Iuribus et redditibus suis, facto super hoc clamore vehementi ad eundem dominum papam Nicholaum Quintum recursum habuerunt eidem humiliter suplicantes quatinus predictam unionem et literas super hiis confectas que in magnum cedebant tocuis Ordinis Cisterciensis preiudicium atque dampnum revocaret et ad pristinum statum

---

489. FORT, *El senyoriu...*, p. 399, *fundito*.

predictum monasterium Bonequietis cum bonis suis reduceret, quare si a dictis monialibus derelinquatur,⁴⁹⁰ parati erant per monachos et viros religiosos in temporalibus et spiriualibus laudabiliter facere gubernari. Qua supplicatione per eundem Summum Pontificem benigne admissa, considerans et attendens prefatus Summus Pontifex quod litere ipse absque vocatione dictorum abbatis et conventus monasterium Cistercii preter et contra mentem suam fuerant expedite, huiusmodi supplicationibus inclinatus, literas predictas iam dicte unionis et omnia et singula in eis contenta et inde secuta quecumque fuint auctoritate apostolica et ex certa scientia revocavit, cassavit⁴⁹¹ et annullavit ac de registris et alibi ubicumque reperirentur cassari et deleri voluit atque mandavit ipsas unionem et incorporationem penitus et omnino dissolvi ac monasterium Benequietis ad Ordine Cisterciensis in pristinum statum in quo antequam litere predictae unionis emanate essent in integrum restitui er resoni, mandando districtius sub excommunicationis pena ipsis fratribus cartusiensis ut sublato more dispendio prefatum monasterium Bonequietis cum omnibus bonis suis mobilibus et immobilibus et iuribus universis quocumque nomine appellentur Ordine Cisterciensis seu illius visitatori absque diminutione quacumque integre consignent, alioquin huiusmodi excommunicationis sententia a qua per alium quam per romanum pontificem iusi in mortis dum taxat articulo absolvi nequant eo ipso remaneat innodati; uti hec omnia clare videri possunt in eodem indulto apostolico bulla plumbea more Curie Romane bullato et doto Rome apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LIII°·, ·XI°· kalendas iulii, pontificatus dicti domini pape Nicholai Quinti, anno septimo. Quo indulto apostolico per monasterium Sanctarum Crucum, presentato eisem priori et fratribus cartusiensis requirentes ut mandatum apostolicum adimplerent. Et ipsi postquam predictum monasterium de Bona Quietate possidebant redditus et omnia iura sua colligebant et recipiebant vilipendentes pertinaciter mandatum apostolicum et fingentes prefatum indultum subrepticie impetratum noluerunt ullatenus mandatis apostolicis obedire; ymo pocius foventes partem suam adversus prefatum Ordinem Cisteciensis et monasterium Sanctarum Crucum litigare disposuerunt. Tunc prenominitus

490. FORT, *El senyoriu...*, p. 399, *relinquatur*.

491. FORT, *El senyoriu...*, p. 399, *casavit*.

dominus frater Guido, abbas Cistercii ceterique diffinitores capituli generalis nomine totius Ordinis Cisterciensis constituerunt et ordinaverunt procuratores suos generales reverendum abbatem et tres monachos predicti Sanctarum Crucum monasterii et quemlibet eorum in solidum inter quos erat frater Philippus Prats, monachus et cellerarius maior dicti Sanctarum Crucum monasterii ad litigandum cum predictis cartusiensibus pro dicto monasterio Bonequietis cum bonis suis et eum recuperandum et exhigendum et habendum cum plenaria ordinis potestate et eciam cum predictis cartusiensis concordandum, paciscendum et componendum et compromittendum⁴⁹² nomine totius ordinis super dicto monasterio et eius bonis et expensis factis, promittentes habere ratum et gratum perpetuo quidquid per dictos procuratores vel alterum eorum in premissis factum fuerit et procuratum sicut ista et alia videri possunt in instrumento dicte procurationis facto in dicto Capitulo Generali cum appensione sigilli dominorum diffinitorum ·XIII^a· die mensis septembris anno Domini ·M^o·CCCC·LXI°·. Postea vero predicti abbas et monachi Sanctarum Crucum, procuratores constituti, ut dictum est a Capitulo Generali, videntes pertinaciam predictorum cartusiensium, nomine dicti monasterii Sanctarum Crucum et totius ordinis iterum recursum habuerunt ad Summum Pontificem, dominum papam Pius Secundum, successorem prefati domini Nicholai, pape quinti, intimantes sue sanctitati, qualiter⁴⁹³ predicti fratres cartusiensis litteras predictas sui predecessoris et penas in illis appositas vilipendentes pertinaciter parere recusarunt in grave dicti Ordinis Cisterciensis detrimentum pariter et iacturam propterea fuit eidem Sanctitati humiliter supplicatum ut aliquibus probis viris in partibus istis consistentibus committeret et mandaret vices suas informando se de premissis summarie simpliciter et de plano sine strepitu et figura iudici. Qui Summus Pontifex dominus Pius, vices suas commisit domino archiepiscopo Terrachone, ut auctoritate apostolica informatus de veritate declararet et discerneret quod iustum esset, faciens per censuram ecclesiasticam quod decreverit firmiter observari, ut de hiis patet per cartam ipsius domini Pii, pape, bulla plumbea in pendenti roboratam, que data fuit Rome, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LXIII°·, kalendas novembris, pontificatus sui anno tercio.

492. FORT, *El senyoriu...*, p. 400, *compromisendum*.

493. FORT, *El senyoriu...*, p. 400, *omet qualiter*.

Coram quo domino archiepiscopo Terrachone iudice apostolico delegato ad invicem partes predictae, scilicet, cisterciensis et cartusiensis, litigantes factus est super hiis processibus magnus, nam predicti cartusiensis viginti duobus annis tenuerunt occupatum predictum monasterium Bonequietis cum omnibus iuribus et redditibus suis. In quo tempore propter huiusmodi litigium magnos, predictum monasterium Sanctarum Crucum sustinuit labores et varias quam plurimasque fecit expensas. Tandem intervenientibus et tractandibus non nullis religiosis viris considerantibus sanctitatem tantarum religionum eo quare dubius est litigii exitus et lites multociens efficiuntur inmortales pro redemptione vexationum laborum sumptum et expensarum, propter consolationem, tranquillitatem et pacem predictorum religiosorum, considerantes quod non decet eos qui sub religione consistunt et professi sunt pro temporalibus dicere, Salvatorisque volentes sequi vestigia qui suos semper ad pacem ortatus⁴⁹⁴ est, que⁴⁹⁵ secundum apostolum superat omnem sensum; ad Dei honorem animarum salutem et populi edificationem ac aliis quam plurimis considerationibus commode et inducte partes predictae, videlicet, predictus frater Philippus Prats, procurator totius ordinis nostri et Capituli Generalis et reverendus frater Petrus, abbas monasterii Sanctarum Crucum et syndicus dicti monasterii, et reverendus frater Gabriel de Theseracho,⁴⁹⁶ prior et syndicus monasterii Scala Dei dicti ordinis cartusiensis, volentes dicte liti finem imponere compromiserunt in dictum reverendissimum dominum Petrum, patriarcham Alexandrinum et archiepiscopum Terrachone iudicem delegatum predictum tanquam in arbitrum arbitratore et amicabilem compositorem a dictis partibus comuniter electum, dantes et concedentes partes predictae eidem domino archiepiscopo potestatem et plenum posse quod super predictis et ex eis dependentibus et connexis possit procedere et uti illa quam maluerit potestate, videlicet, arbitraria, ordinaria et delegata coniunctim vel divisim breviter simpliciter summarie et de plano, possitque in et super predictis pronunciare et declarare de iure laudo vel amicabile compositione, salvo quod sententia declaratio seu eius pronuntiatio feratur in scriptis ut melius memoria commendetur, sicut de dicto compromisso largo modo per partes predictas firmato constat per

494. FORT, *El senyoriu...*, p. 401, *vitatus*.

495. FORT, *El senyoriu...*, p. 401, *qua*.

496. FORT, *El senyoriu...*, p. 401, *Thesaco*.

publicum instrumentum actum Terrachone die septima mensis aprilis anno a Nativitate Domini ·M^o.CCCC·LXXIII°. clausoque per discretum Iohannem Comes, notarium publicum eiusdem civitatis auctoritate eiusdem domini patriarche et archiepiscopi Terrachone. Et ipse dominus Petrus, patriarcha Alexandrinus et archiepiscopus Terrachone, iudex et arbiter supra dictus per suam sententiam declaravit, pronunciavit et ordinavit quod predictum monasterium Benequietis, videlicet, edificium, solum et terminus ubi est fundatum cum rebus mobilibus et superlectibus et vasis, vinaris et aliis utensilibus domus et cum decimis, primiciis et aliis iuribus in dicto termino et locis circumvicinis eidem pertinentibus sint et remaneant semper unita dicto monasterio Scala Dei, ne propter vicinitatem et proximitatem disceptetur amplius super meum et tuum inter dictos cartusiensis et monachos cisterciensis si ibi morarentur, tamen omnia alia iura et redditus et proventus dicti monasterii Bonequietis ubilibet posita sint perpetuo predicti monasterii Sanctarum Crucum, cum omnibus encartamentis, titulis et instrumentis ad illa iura pertinentibus et spectantibus. Et ideo quare iura et redditus dicti monasterii Bonequietis devenerunt et adiudicata sunt monasterio Sanctarum Crucum, similiter onus et obsequium divini cultus translatum fuit in predicto monasterio Sanctarum Crucum, quare propter servicium datur beneficium; verum quare translato onere cultus divini in dictum monasterium Sanctarum Crucum necesse est, ut accessoria et ad id parata et necessaria eciam transferantur, voluit et mandavit predictus dominus iudex et arbiter ut omnia ornamenta, vestimenta, iocalia tam auri quam argenti et ciri et libri et una campana et cetera alia ad ornatum ecclesie pertinentia traderentur per eosdem priorem et conventum monasterii Scale Dei, abbati et conventui monasterii Sanctarum Crucum sicut hec et alia largo modo continetur in instrumento publico predicte sentencie que lata fuit per eundem dominum patriarcham et archiepiscopum iudicem et arbitrum prenotatum in claustro sedis Terrachone quarta die mensis madii anno Domini ·M^o.CCCC·LXXIII°. clauso per prenommatum Iohannem Comes, notarium dicte civitatis Terrachone. Et quare tunc temporis ad partes istas venerat reverendissimus dominus Rodericus, cardinalis Albanensis, episcopus Valentinensis, Apostolice Sedis legatus a latere et vicancellarius sanctissimi domini Sixti, pape quarti, ad humilem supplicationem abbatis et conventus predicti Sanctarum Crucum monasterii, visa per eum et recognita dicta sententia eam et omnia in ea contenta specialiter et expresse auctoritate apostolica

qua fungebatur laudavit, roboravit et confirmavit, ut de dicta confirmatione constat per publicum instrumentum sigillo dicti domini legati in pendentem roboratum, quod datum fuit Valencie .XXVI^a. mensis iulii, anno eodem .M^o.CCCC.LXXIII°. Postea vero reverendissimus dompnus frater Hymbertus, abbas Cistercii, successor predicti fratris Guidonis, per suas litteras pergameneas que date fuerunt Cistercii sub appensione sui sigilli die quarta marcii anno Domini .M^o.CCCC.LXXIII°, comissionem et vices suas atque tocus Capituli Generalis ordinis nostri dedit reverendis abbatibus monasteriorum de Sancta Fide et de Scarpio, quatinus de predicta sententia et omnibus inde secutis se diligenter informarent et si invenissent eam esse admittendam auctoritate tocus ordinis predicti et Capituli Generalis approbarent et confirmarent. Qui ambo abbates de Sancta Fide et de Scarpio ex comissione eis facta ad predictum Sanctarum Crucum monasterium personaliter venientes et eandem diffinitivam sententiam bene ruminantes⁴⁹⁷ cum illius motivis decernentes iam dictam sententiam non in modicam cedere utilitatem⁴⁹⁸ et comodum dicti monasterii Sanctarum Crucum, verum eciam in honorem pariter et augmentum ordinis nostri predicti in plenaria potestate et auctoritate dicti Cisterciensis Ordinis et tocus Capituli Generalis, qua fungebantur in hac parte in omnibus et per omnia laudarunt, approbarunt, ratificarunt et confirmarunt eandem diffinitivam sententiam et omnia in ea contenta, ut de dicta confirmatione per dictos abbates commisarios facta constat per cartam pergameneam manu eorum subsignatam et sigillis suos singulorum in pendentem corroboratam que fuit data in eodem monasterio Sanctarum Crucum .XII^a. die septembris anno Domini .M^o.CCCC.LXXIII°. Quibus omnibus sic ut dictum est factis et gestis, predictum monasterium Sanctarum Crucum habuit a dictis cartusiensibus possessionem realem et corporalem seu qui omnem iurium et redditum predicti monasterii Banequietis, uti in dicta sententia continebatur et titulos et instrumenta pro dictis iuribus et redditibus pertinentia, ut infra dicitur. Item habuit omnia iocalia auri et argenti, vestimenta, cirici, libros et omnia alia ornamenta ecclesie dicti monasterii Bonequietis, que apud prefatos cartusiensis reperta fuerunt et hic ad monasterium Sanctarum Crucum fuerunt omnia deportata.

497. FORT, *El senyoriu...*, p. 403, *remunerantes*.

498. FORT, *El senyoriu...*, p. 403, *valitatem*.

Insuper fuerunt a dicto monasterio Bonequietis translata et apportata ad presens monasterium Sanctarum Crucum ossa monialium, benefactorum et fundatorum dicti monasterii et ossa illustrissime domine Margarite, regine, uxoris quondam serenissimi domini Martini regis Aragonum, et ossa aliorum in dicto monasterio sepulcorum, pro quorum translatione sit in eodem monasterio Sanctarum Crucum solemne anniversarium nona die mensis madii quolibet anno, et in eadem die quilibet sacerdos tenetur celebrare pro animabus eorum, et non sacerdotes tenentur dicere quinquaginta psalmos et conversi quinquagesies psalmum Miserere mei Deus, vel tocies Pater Noster, sicut per abbatem et conventum dicti monasterii tunc temporis fuit ordinatum ut simul omnes orent pro eis, quorum anime per misericordiam Dei sine fine requiescant in pace. Amen. Nunc⁴⁹⁹ restat dicere et exprimere iura et redditus quos et que predictum monasterium Sanctarum Crucum habuit et obtinuit a dicto monasterio Bonequietis ex sententia superius prenotata. Et primo monasterium Sanctarum Crucum habuit et obtinuit et nunc habet et possidet in civitate Ilerde et in terminis suis viginti sex libras vel inde circa de censibus cum firma, faticha, cinquanteno et directo dominio et omni alio pleno iure quod recipit annuatim super diversis domibus et proprietatibus ac possessionibus in dicta civitate Ilerde et in terminis suis sitis, vocatis los censos de Bon Repos, quos videlicet census et redditus predictum monasterium Bonequietis pertini, habuit et obtinuit ex diversis emptionibus per abbatissam et conventum monialium dicti monasterii olim factis in dicta civitate, sicuti in diversis instrumentis in archivio reconditis continetur. Et partim ex donationibus eidem monasterio factis et signanter a domino Petro Balb, milite, et sua uxore Guillelma, qui predictum monasterium Bonequietis, pro magna parte dotavit, ut de dicta donatione constat per publicum instrumentum factum ·X^o· kalendas decembris anno Domini ·M^o·CC·XV°·, et postea per eundem fuerunt confirmata in suo testamento facto ·VII°· idus iulii anno Domini ·M^o·CC·XVIII°·. Nam predictus Petrus Balb, miles, et uxor sua Guillelma, cum filio suo Petro Balb, fuerunt fundatores predicti monasterii de Bon Repos. Est verum quod in eodem loco ubi modo predictum monasterium fundatum est, videlicet, in pede montanearum de Siurana, iam erat quedam capella ibi edificata ad honorem beate Marie et erat

---

499. FORT, *El senyoriu...*, p. 404, *Tunc*.

ibi domus in qua habitabant duo heremite, quorum unus vocabatur frater Arnaldus et alter frater Iohannes, et isti dederunt et concesserunt predicto Petro Balb dictam domum cum omnibus suis pertinentiis ad edificandum ibi monasterium fratrum vel sororum ibi existencium ad servicium et honorem omnipotentis Dei et beate Virginis Marie et omnium sanctorum suorum in perpetuum, et illi duo fratres dum vitam duxerunt inhumanis,⁵⁰⁰ mutaverun locum suum ad habitandum. Tamen habebat a dicto monasterio necessaria iuxta facultatem dicti monasterii, tunc iste Petrus Balb cepit edificare predictum monasterium ad honorem Dei et beatissime Virginis Marie, uti hec clare videntur in quadam carta inter predictos duos heremites et eundem Petrum Balb facta et concordata idus octobris anno Domini ·M^o.CC·IIII°. Et fecit ibi monasterium monialium sacri ordinis Cistercinesis, cuius monasterii prima abbatissa fuit vocata Anglesia, filia eiusdem Petri Balb. Item habuit et obtinuit iam dictum monasterium Sanctarum Crucum et hodie habet et possidet ex dicta sententia in eadem civitate Ilerde lezdas sive iura lezadarum dicta los leudes de Bon Repos, nam sunt multa loca et civitatis atque villa in Principatu Cathalonie et in regno Aragonum ordinis Sancti Iohannis et aliarum ecclesiarum atque monasteriorum que pro suis commerciis habent franquitatem ut non solvant lezdam domino regi et illi que habent illam franquitatem ut non solvant lezdam domino regi, tenentur solvere lezdam monasterio de Bon Repos, quam nunc recipit monasterium Sanctarum Crucum, et communiter solvitur tercia pars lezde que debebat solvi domino regi secundum rem que venditur vel emitur aut transitum facit per dictam civitatem Ilerde, quas lezdas sive iure lezdarum alia vocata les franqueses⁵⁰¹ predictum monasterium Bonequietis habuit et obtinuit in dicta civitate per donationem eidem monasterio factam per Petrum Balb supradictum, uti in eodem instrumento iam superius nominato continetur, et iste Petrus Balb easdem lezdas sive franquesias habuerat vel adquisierat a domino Ermengaudo, comite Urgelli, et uxore sua Albira, ut constat per publicum instrumentum dicte donationis factum ·XIIII°. kalendas febroarii⁵⁰² anno Domini ·M^o.CL·XXXX°. Item habuit et obtinuit predictum monasterium Sanctarum Crucum et nunc habet et possidet ex dicta sententia in eadm civitate Ilerde, quoddam aliuf

500. FORT, *El senyoriu...*, p. 405, *in humanis*.

501. FORT, *El senyoriu...*, p. 405, *omet alia vocata les franqueses*.

502. FORT, *El senyoriu...*, p. 405, *februarii*.

ius nominatum los cussols de Bon Repos, et est quedam mensura ferrea que solvitur eidem monasterio de bladis, videlicet, frumento, ordeo et annona que venduntur in dicta civitate in loco vocato l·Almodi, et illi qui habent predictam franquitatem, lezde a domino rege sicut superius dictum est; similiter habent eandem franquitatem de dicto iure dels cussols, quare non solvunt domino regi, sed de illa quantitate quam debebant solvere domino regi, solvunt terciam partem monasterio Sanctarum Crucum. Quod ius vocatum dels cussols serenissimus dominu rex Iacobus Secundus laudavit et confirmavit predicto monasterio de Bon Repos perpetuo recipiendum in dicta civitate, et eciam volens se habere favorabiliter et graciose circa dictum monasterium, quidquid iuris dicto domino regi pertinebat in dictis cussols, eidem monasterio totum dedit et relaxavit ut patet in suo privilegio eius sigillo in pendentem communito datum Barchinone ·VIII°· idus aprilis anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°·. Que omnia et quidquid predictum monasterium Benequietis habebat et habere poterat in tota terra et regno suo quecumque bona et iura eadem monasterio pertinentia fuerunt laudata per dominum regem Petrum Primum, enfranquiendo ea ab omni servicio, exactione et demanda regali et vecinali, que dicti vel nominari posset recipiendo ea sub sua protectione et salvaguarda, uti in privilegio dicti domini regis Petri dato apud Alagonem ·II°· idus novembris anno Domini ·M^o·CC·XII°·, plenius continentur. Et postmodum predicta omnia fuerunt laudata et confirmata per dominum regem Martinum et signantur omnia iura et bona que dicitur monasterium Bonequietis habebat et possidebat in dicta civitate Ilerde, ipse dominus rex Martinus aprobavit et confirmavit cum suo privilegio perpetuis temporibus duraturo, quod fuit datum Barchinone cum sigillo regie maiestatis in pendentem munito, quarta die iunii anno Domini M^o·CCCC·. Et hec omnia sepennominato monasterium Sanctarum Crucum recipit et est in pacifica possessione recipiendi predicta iura in dicta civitate Ilerde ab anno quo dicta sententia arbitralis per reverendissimum dominum patriarcham et archiepiscopum Terrachone fuit lata et pronunciata, sicut in alio capitulo in presenti libro posito⁵⁰³ de aliis redditibus quos dictum monasterium Sanctarum Crucum ab antiquo tempore recipit in dicta civitate Ilerde⁵⁰⁴ continentur. Item habuit et obtinuit predictum

503. FORT, *El senyoriu...*, p. 407, *potest*.

504. FORT, *El senyoriu...*, p. 407, *omet et pronunciata, sicut in alio capitulo in presenti libro posito de aliis redditibus quod dictum monasterium Sanctarum Crucum ab antiquo tempore recipit in dicta civitate Ilerde*.

monasterium Sanctarum Crucum ex dicta sententia et nunc habet et possidet in loco Spelunche Francholini super universitate dicti loci quinquaginta quatuor sex^b solidos annuales et rendales de censuali mortuo, sic vulgariter nuncupato anno quolibet solvendo .VII^a. die mensis iulii, de precio et proprietate septuaginta librarum Barchinone, quos recipiebat et recipere consueverat predictum monasterium Bona Quiete. Et quare iam tempore preterito de dictis septuaginta libris predicta universitas solvebat et faciebat de annua pensione centum solidos, facta reductione per abbatissam et conventum dicti monasterii Bonequietis modo non solvunt nisi dictos quinquaginta quatuor^c sex^d solidos, ut de dicto censuali constat per instrumentum publicum factum in castro Spelunche Francolini tercia die mensis marcii anno Domini M^o.CCC.LXXXII°., clausum per discretum Guillelmum Donadeu, regia auctoritate, notarium publicum. Et quare olim fuit facta questio per procuratorem dicte universitatis dicto monasterio Bonequietis pro dicto censuali et pensionibus suis nolentes solvere dictum censuale per aliquos annos, tandem fuit declaratum et sentenciatum per honorabilem dominum Raymundum Torello, decanum Montis Albi pro reverendissimo domino archiepiscopo Terrachone, predictum censuale tam in proprietate quam in pensionibus pertinere predicto monasterio Bonequietis, ut de dicta sententia constat publico instrumento in eadem villa Montis Albi .XXVII. die mensis augusti anno Domini .M^o.CCC.LXXXVIII°. et clauso per discretum Franciscum Bartholomei, regentem scribaniam curie decanatus dicte ville. Et nunc recipit ipsos .L.VI. solidos predictum monasterium Sanctarum Crucum et est in possessione recipiendi ab anno quo dicta sententia arbitraris per dictum dominum patriarcham et archiepiscopum Terrachone fuit lata ut superius continetur. Item habuit et obtinuit sepedictum monasterium Sanctarum Crucum ex dicta sententia locum et terminum de Albatarre situm in riparia Siccoris prope dictam civitatem Ilerde, in quo loco tunc temporis erant undecim vassalli. In isto loco et termino eius monasterium Bonequietis nichil recipiebat in decimis, nam decimum omnem expletorum predicti termini totum est Capituli Sedis civitatis Ilerde, nec habebat in dicto loco monasterium Bonequietis nec in dictis hominibus aliquam iurisdictionem nisi civilem tamen, omnis autem alia iurisdicchio criminalis et mixta et merum imperium solebat esse domini regis, et fuit vendita tempore preterito per dominum regem Iohannem

omnis iurisdictio quam habebat in dicto loco de Albatarre domino Anthonio Riquer, legum doctori civi dicte civitatis Ilerde. Et monasterium Bonequietis habebat in dicto loco de Albatarre, tamen modo census qui summam cupiebant viginti librarum Barchinone vel indecirca. Abbas verp et conventus Sanctarum Crucum cum adepti fuissent possessionem predicti loci et tenuissent eum per quatuor annos vel inde circa, quare propter iurisditionem erat litigium inter predictum monasterium et dictum dominum Anthonium Riquer, nam sepius evenit quod in loco ubi sunt duo domini ad invicem rixantur super meum et tuum et in litigiis semper fiunt multe expense; videntes igitur quod predictus locus erat modice utilitatis predicto monasterio decreverunt illum vendere; et habita licentia a reverendo abbate monasterii Populeti, tunc visitatore generali nostri ordinis Cisterciensis, quam concessit cum litteris suis eius sigillo in dorso afixo ·XIII^a. die mensis ianuarii anni Domini ·M·CCCC·LXXVIII·, vendiderrunt predictum locum de Albatarre cum omnibus iuribus que ibi predictum monasterium recipiebat prenominato domino Anthonio Riquer precio quatuordecim milium solidorum, ut de dicta venditione constat, facta in posse discreti Martini Palleres,⁵⁰⁵ notarii dicte civitatis Ilerde ·XXIX^a. die mensis septembris anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVII°·. Tunc predicti abbas et conventus ex illo precio quatuordecim milium solidorum emerunt a domina Isabele de Monsuar, uxore quondam domini Dalmacii de Monsuar, militis, domini castri de Puyggros⁵⁰⁶ et ab eius filio Iohanne Honorato de Monsuar castlaniam et feudum quam tenebant in loco de Conesia cum iurisditione et aliis iuribus que in dicta villa de Conesia pro dicta castlania habebant et recipere consueverant sicut in capitulo de Conesia in presenti libro plenius enarratur. Et sic precium iam dictum loci de Albatarre fuit positum et transportatum in dicto loco de Conesia et in dicta castlania, que transportato procul dubio cessit in augmentum et utilitatem magnam et tranquilliozem statum monasterii Sanctarum Crucum, nam a multis superioribus annis et citra iam dicto monasterio Sanctarum Crucum gravissime assidueque⁵⁰⁷ molestie fuerunt illate pro dicto feudo et castlania dicti loci de Conesia; propter quam seu quod

505. FORT, *El senyoriu...*, p. 408, *Pallares*.

506. FORT, *El senyoriu...*, p. 408, *Puiggros*.

507. FORT, *El senyoriu...*, p. 408, *gravissima assidueque*.

icturas, gravamina sumptus et perturbationes maximas atque lites predictum monasterium sustinuit et omnia cessaverunt ex dicta emptione. Item habuit et obtinuit iam dictum monasterium Sanctarum Crucum ex dicta sententia quendam parvum⁵⁰⁸ terminum vocatum de Remolins, situm in planicie Urgelli in confinibus loci de Linyola. In quo termino nullus habitat, sed excolitur a circum vicinis et ab eisdem similiter conculcatur. Monasterium Bonequietis in dicto termino nichil recipiebat nisi decimam et in eodem termino est quidam castlanus vocatus Anthonio Cardona, et iste recipit terciam partem in dicta decima propterea predictum monasterium a magno tempore citra non habebat nisi centum solidos de redditibus pro illo termino. Videntes autem abbas et conventus illum terminum sic parvum conculcatum et remotum a monasterio ac esse modice utilitatis vendiderunt illum dicto domino Anthonio Cardona, castlano eiusdem loci precio centum^e viginti quinque librarum Barchinone, que vendicio fuit facta et firmata per predictos abbatem et conventum in posse discreti Raymundi Berengarii de Clerico, notarii publici regia auctoritate, habitatoris Sancte Columbe de Queralto. Et istud precium dictarum centum viginti quinque^f librarum cum additamento per abbatem et conventum facto usque ad quantitatem ducentorum librarum Barchinone fuit positum et transmutatum in emptione iurisdictionis et omnem redditum quos nobilis dominus Geraldus Alamani de Cervilione et sui predecessores domini de Querolio et de Monteacuto habebant et recipiebant in loco Pontis Armentarie et de Ramoneto et dels Gayans et in quadris de Valldossera et de la Riambalda. Et emptis omnem predictorum procul dubio cessit in maximam utilitatem et augmentum dicti monasterii prout superius in capitulo huius libri ubi tractatur de loco Pontis Armentarie et de Ramoneto et dels Gayans plenius continetur, et constat de emptione dictorum redditum et iurisdictionis locorum predictorum facta per abbatem et conventum predicti monasterii Sanctarum Crucum per publicum instrumentum clausum per discretum Vitalem Bartholomei, notarium iam supra nominatum ·XXII^a. die mensis octobris anno Domini ·M^o.CCCC·LXXX°.

- a. *Escrit a sobre nostri.*   b. *Escrit a sobre sex.*   c. *Raillat quatuor.*
d. *Escrit a sobre sex.*   e. *Escrit a sobre centum.*   f. *Escrit a sobre quinque.*

508. FORT, *El senyoriu...*, p. 408, *partem*.

CAPITULUM LXXXVII

De hospitali Fontis Perilionis et de iuribus eius.

Illustrissima domina Blanca, regina Aragonum, in presenti monasterio Sanctarum Crucum honorifice tumulata, que fuit consors serenissimi domini regis Iacobi Secundi, maxima devotione affecta circa pauperes Christi, cupiens quod in illo transitu sive via del Coll de Balaguer esset aliqua habitacio in qua dicti pauperes per viam illam transeuntes quiescere possent decenit et statuit edificare unum hospitem circa locum Fontis del Perello. Cum autem ista animo suo revolueret⁵⁰⁹ et in edificando dictum hospitem incepisset operam dare tamen⁵¹⁰ morte preventa non potuit consummare, sed in suo ultimo testamento ordinavit et voluit quod eius manumissores de bonis suis iam dictum hospitem perficerent et redditus emerent pro sustentatione eiusdem hospitalis et administradoris illus, ut pauperes Christi per inde transitum facientes refici et recolligi caritative possent. Predictus vero dominus rex Iacobus vir eius qui fuit unus de suis manumissoribus cupiens complere voluntatem dicte regine in edificando et perficiendo dictum hospitem pro exoneratione anime sue in continenti operam dedit, statuens et ordinans ut unus frater conversus bonus et circumspectus de monasterio iste Sanctarum Crucum poneretur in dicto hospitali et ibi propriam faceret mansionem et provideret ac serviret pauperibus ibidem declinare contingentibus et curam dicti hospitalis haberet certis modis et formis in dicta regia provisione expressis, que data fuit in monasterio Populeti quarto kalendas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XIII°. Sed quare adhuc hospitem iam dictum non erat ex toto perfectum neque redditus erant eidem assignata ad providendum necessitatibus eiusdem predicta prima ordinatio per eundem dominum regem facta de dicto fratre converso suum non fuit sortita⁵¹¹ effectum. Sed postea habito consilio et assensu aliorum commanumissorum suorum aliam fecit provisionem et ordinationem, volens et mandans quod dictum hospitem regendum et administrandum ac eciam gubernandum traderetur et committeretur sub certis conditionibus in dicta regia provisione et ordinatione declaratis religioso viro magistro et rectori generali domus hospitalis capituli et mansionis ordinis Sancti Iacobi de Altopassu, Lucanensis

509. FORT, *El senyoriu...*, p. 412, *revoluerit*.

510. FORT, *El senyoriu...*, p. 412, *tunc*.

511. FORT, *El senyoriu...*, p. 412, *sortitum*.

diocesis, et successoribus suis in perpetuum, qui poneret ibi aliquem fratrem dicti ordinis et curam regimen et administrationem dicti hospitalis teneret, prout de dicta secunda provisione regia constat, que data fuit Terrachone tercio nonas marcii anno Domini ·M^o·CCCXV^o·. Tunc idem domino rex Iacobus concessit et assignavit predicto hospitali constructo in loco de Perilione et administratori eiusdem presenti et qui pro tempore fuerit octingentos solidos Barchinonensis annuales perpetuo super redditibus regiis civitatis Dertuse. Ita, videlicet, quod administrator dicti hospitalis quicumque fuerit habeat et percipiat per manus baiuli Dertuse, quolibet anno, dictos octingentos solidos, convertendos per ipsum in usibus, utilibus hospitalis predicti, sicut de dicta concessione et assignatione plene constat publico instrumento, sigillo regio in pendenti roborato, quod fuit datum Valentie ·XVII°· kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XIII°·. Et quare predicti octingenti solidi non sufficiebant pro sustentatione et provisione dicti hospitalis sanctissimus dominus Iohannes, papa XX^{us}, recolende memoria, ad humilem supplicationem prenominati domini regis Iacobi univit et incorporavit iam dicto hospitali parrochiam ecclesiam predicti loci del Perello, mandans per suas litteras apostolicas episcopo Dertusensis, quatinus, predictam ecclesiam parrochiam eidem hospitali auctoritate apostolica uniret et incorporaret ponens et inducens comendatorem dicti hospitalis et fratres in eodem hospitali de serventibus in corporalem possessionem ecclesie supradicte et iurium suorum amoto ab ea quolibet detentore. Itam tamen quod in dicta ecclesia parrochiali de cetero per eundem episcopum instituatur unus vicarius perpetuus qui residenciam personalem in dicta ecclesia teneatur facere divina officia celebrare, et alia ecclesiastica sacramenta parrochianis ipsius loci ministrare, prout consuevit facere rector qui pro tempore fuit in ecclesia supradicta. Et quare iam dicto vicario debet congrua porcio de redditibus dicte ecclesie assignari ex qua valeat congrue sustentari, episcopalia iura solvere, et alia sibi incumbencia onera supportare. Ideo idem dominus episcopus ex mandato apostolico sibi facto voluit et ordinavit auctoritate apostolica, ut a dictum quod de omnibus primiciis, fructibus, redditibus, proventibus, obventionibus, oblationibus, legatis et iuribus quibuscumque ipsi ecclesie pertinentibus et pertinere debentibus quoquomodo, dictus vicarius habeat et percipiat tres partes et dictus comendator sive administrator dicti hospitalis habeat de omnibus supradictis quartam partem convertenda ad usum et utilitatem hospitalis predicti, ratione unionis et incorporationis iam dicte, quam, videlicet,

quartam partem tenetur et debet dictus vicarius bene et fideliter dare et solvere administratori hospitalis, nam de manu iam dicti vicarii tenetur administrator dicti hospitalis quartam partem omnium iurium predictorum recipere, prout hec et alia largo modo continentur in eodem indulto apostolico sanctissimi domini Iohannis, pape vicesimi secundi. Quod fuit datum Avinione pridie idus septembris, pontificatus sui anno ·XII°. Et hoc idem habetur in carta eiusdem domini episcopi Dertusensis super predicta unione et assignatione facta et per alfabetum divisa atque sigillo ipsius domini episcopi in pendentia communita, que data fuit Dertuse ·XVI° kalendas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XXXV°. Subsecutum vero fuit postea post multos annos quod predicti fratres ordinis de Alto Passu, quibus comisum fuerat hospitale iam dictum de Perilione relinquentes dictum hospitale et administrationis illius curam non habentis, devenit hospitale predictum ad manus cuiusdem secularis qui Raymundus Trilla dicebatur et iste plusquam per viginti annos tenuit regimen et administrationem ipsius hospitalis et iurium suorum, in quo tempore propter culpam et negligentiam ac malam administrationem eius ad tantam devenit diminutionem et perniciem⁵¹² hospitale prefatum quod fere nil⁵¹³ quam finale eius exterminium⁵¹⁴ sperabatur, nam domorum eius iam corruerat edificium pauperes Christi sani vel infirmi non recipiebantur in illo nec sustentabantur, misse et alie orationes nec alia caritatis opera ibi fiebant, que iuxta foundationem dicti hospitalis sunt fieri ordinata quare prefatus ipse Raymundus proprie utilitatis cupidus divini honoris ac servicii et sue salutis immemor, redditus, fructus et emolumenta hospitalis iam dicti uxori et filiis suis et alimentis eorum et in proprium patrimonium ac in alios usus semper convertebat. Suis igitur axhigentibus demeritis excellentissima domina Maria, regina, serenissimi domini Alfonsi, Aragonum regis, viri sui locumtenentis generalis habita de predictis informatione veridica eundem Raymundum Trillas, ab omni dicti hospitalis regimine et administratione privavit. Et ex tunc tradidit comisit et comendavit curam regimen et administrationem hospitalis predicti loci Fontis de Perilione et omnem redditum proventum et aliorum bonorum et iurum suorum qualicumque ratione vel causa ad predictum hospitale pertinentium, reverendo fratri Guillermo, tunc abbati et

512. FORT, *El senyoriu...*, p. 414, *pernicium*.

513. FORT, *El senyoriu...*, p. 414, *nichil*.

514. FORT, *El senyoriu...*, p. 414, *exterminius*.

conventui huius Sanctarum Crucum monasterii et successoribus suis in perpetuum, tamen quare ad dominum regem et ad ipsam dominam reginam ex ipsius hospitalis institutione provisio de bono et idoneo administratore ipsius hospitalis spectat. Tum etiam quare in ecclesia presentis monasterii prefata domina Blanca, regina, dicti hospitalis fundatrix, et prefatus dominus Iacobus, vir eius, et rex atque manumissor suas tenent honorabiles sepulturas et eorum corpora ibidem requiescunt, et ea que propriis oculis cotidie subiecta videntur melius memorie comandantur quam audita per aures. Idcirco dictum hospitale una cum redditibus, bonis et iuris suis dicto monasterio predicto domina Maria, regina, univit, annexuit⁵¹⁵ et incorporavit. Conditiones autem et forma regiminis dicti hospitalis iuxta cartas foundationis eius sunt hec, videlicet, quod dictum hospitale teneatur in condirectum tamen in ornamentis altaris quam fabrica quam in lectis quam in aliis apratibus in bono et decenti statu iuxta facultates eiusdem; ita quod in dicto hospitali teneatur unus presbiter qui singulis diebus in perpetuum celebret missam in altari ipsius hospitalis pro anima dicte domine regine et dicti domini regis Iacobi, eius viri, ac suorum successorum. Item quod teneatur in eodem hospitali pro procurandis et ministrandis pauperibus unus frater religiosus et una mulier quadraginta annorum vel ultra qui et que sint honeste vite vel plures si fieri possit dummodo pauperes non ledantur nec minuantur de provisione eorum. Item quod ille qui fuerit deputatus in dicto hospitali continuam in eodem faciat mansionem et serviat et provideat pauperibus ibidem declinantibus et infirmitatem patientibus, videlicet, pauperibus Christi qui infirmi non fuerint una die, infirmis autem pauperibus provideat quousque convaluerint et vires resumpserint recedendi teneatur etiam in hospitali ipso benigne recipere religiosos ordinis paupertatis peditando euntes ac una die competenter providere eisdem, et ipsi celebrando missas et alias orationes, effundendo teneantur pro anima dicte regine Dominum exorare, hecque ipse qui fuerit ordinatus in dicto hospitali faciat in quantum redditus et bona dicti hospitalis que habet et habebit de cetero et elemosine que erogabuntur eidem suffecerint. Item quod nullo tempore de redditibus vel iuribus que hodie dictum hospitale de Perilione habet vel habebit de cetero et elemosinis etiam que erogabuntur ipsi hospitali in totum vel in partem

---

515. FORT, *El senyoriu...*, p. 415, *annexavit*.

quicquam eripiat vel subtrahatur aut ad alias partes mittatur sed hec omnia convertantur in bonum et utilitatem dicti hospitalis et pauperum in ibi procurandorum. Verum quare facultatis dicti hospitalis a tempore foundationis eiusdem et citra non sunt augmentate sed nimium diminute et ad omnia supradicta complenda sufficere nequaquam possunt, ipsa domina Maria regina disposuit et providit quod in tenendo presbiterum pro celebrandis missis fratrem et mulierem predictos et alios pro pauperibus ministrandis possit abbas dicti monasterii et sui successores iuxta facultates eiusdem hospitalis dispensare eorum conscienciam super hiis onerando, prout hec omnia et alia posita sunt in carta ipsius domine Marie regine sigillo eiusdem in pendenti roborata, data et facta Dertuse .XXVIII^a. ianuarii anno Domini .M^o.CCCC.XXXXIII°. Quam unionem concessionem et incorporationem de predicto hospitali et iuribus suis factam, predicto Sanctarum Crucum monasterio per prenominatam dominam Mariam reginam laudavit, aprobavit et confirmavit ad in perpetuum prefatus dominus rex Alfonsus, vir eius, suplendo omnes defectus si qui forsitan interfuerint in eisdem. Mandando universis officialibus suis ut hec omnia et singula teneant et observent et ab omnibus inviolabiliter faciant observari, sicut hec omnia in instrumento publico sigillo regio appendicio communito plene continentur, quod fuit datum in suis felicibus castris prope flumen Carrufi⁵¹⁶ de provintia Aprutina ultra flumen Piscarie, die .XX^a. mensis septembris anno Domini .M^o.CCCC.XXXXV°. Et hiis igitur patet qualiter prefatum monasterium Sanctarum Crucum habuit et obtinuit et nunc habet et possidet predictum hospitale situm in loco de Fontis Perilionis, dicte diocesis Dertusensis, cum bonis et universis iuribus suis. Et sunt hec que secuntur iura que possidet hospitale predictum, nam primo recipit predictum monasterium pro dicto hospitali et recipere consuevit eius administrator ex concessione prenominati domini regis octingentos solidos ut supradictum est sive quadraginta libras Barchinonensis quolibet anno in redditibus regiis sive in lezdis civitatis Dertuse, quas solvere consuevit collector dictarum lezdarum vel baiulus dicte civitatis, et solvuntur iam dicte quadraginta libre administratori dicti hospitalis per tercias, scilicet, de quatuor in quatuor mensibus unam terciam que est tredecim libre sex solidi octo denarii. Item recipit iam dictum hospitale quartam partem

---

516. FORT, *El senyoriu...*, p. 416, Carrusi.

omnem iurium pertinentium ecclesie dicti loci Fontis Perilionis ex concessione et approbatione domini Iohannis, Summi Pontificis, et domini episcopi Dertusensis, ut superius continetur. Item recipit iam dictum hospitale in dicta civitate Dertuse et terminis suis aliquos census denariorum, qui sumam capiunt octo librarum super^a super aliquibus domibus et possessionibus cum laudimio et faticha et alio pleno iure et dominio directo. Item recipit predictum hospitale et recipere consuevit in loco de la Fullola, que situs est prope dictum hospitale septimam partem omnium fructum proveniencium ex cultura hominum habitancium in eodem loco de la Fullola, enc non septimam partem laudimiorum omnium transportationum et venditionum que in eodem loco fiunt, et tredecim solidos de censu. Item in termino dicti loci de la Fullola est quodam devesia que appellatur Devesia domini regis et infra istam devesiam est una bassia magna, et in dicta devesia nullus potest pascere greges suos neque adquare eos in dicta bassia sine licentia administratoris dicti hospitalis et habent convenire secum, propterea ipse administrator potest vendere erbas sive pascua ipsius devesie, que comuniter solent vendi centum solidis et ad dandum licenciam adaquandi greges in dicta bassia, similiter solent haberi alii centum solidi vel inde circa < >.^b

a. *Ratllat super.*   b. *Segueix tot en blanc com si el cronista hagués interromput el relat.*

CAPITULUM LXXXVIII

De censualibus que predictum monasterium recipit in loco de Ciutadilla et in villa Spelunche Francholini.

In loco de Ciutadilla super tota universitate dicti loci predictum monasterium recipit et recipere consuevit singulis annis viginti tres solidos quatuor denarios de censuali mortuo sic vulgariter nuncupato solvendos in festo Beate Marie mensis septembris ex donatione eidem monasterio facta per Guillermm Granyena, loci de Guimerano, et eius uxorem Franciscam, qui se ipsos et omnia bona sua mobilia et immobilia dederunt dicto monasterio, ut de dicta donatione patet per publicum instrumentum factum in domo de la Cabreria, que domus est grangia dicti monasterii, tercia die mensis aprilis anno Domini ·M^o·CCCC·LVIII°. clausumque et subsignatum per discretum Bartholomeum Carbonell, notarium publicum,

regia auctoritate, ville de Vallibus. Et inter alia bona inmobilia que dicti coniuges dederunt et obtulerunt dicto monasterio fuit dictum censuale pro quo recipiebant et recipere consueverant dictos ·XXIII· solidos et ·IIII^{or}· denarios pensionis censualis precii et proprietatis viginti quinque librarum a dicta universitate loci de Ciutadilla. Et constat de venditione dicti censualis facta per dictam universitatem venerabili Iacobo Arnaldi, apothecario, ville Cervarie, et successoribus suis, instrumento publico facto in eadem loco de Ciutadilla nona die mensis septembris anno Domini ·M^o·CCCC·VII°·, clauso et subsignato per discretum Iacobum Cabaterii, regia auctoritate, notarium publicum ville Cervarie. Et quare predictus Iacobus Arnaldi debebat dicto Guillermo Granyena viginti quinque libras certis titulis et rationibus, dedit et assignavit eidem Guillermo Granyena predictum censuale tam in precio quam in pensionibus ad omnes suas voluntates, ut de dicta cessione et assignatione constat per publicum instrumentum factum in eadem villa Cervarie ·XXIX^a· die mensis decembris anno Domini ·M^o·CCCC·XXXVIII°· clausuque et subsignatum per discretum Iacobum Galterii, notarium predictae ville Cervarie. Et sic ad predictum monasterium cum titulis supradictis pervenit et pertinet dictum censuale et est in possessione recipiendi pensiones eius a die donationis predictae factae per prefatos coniuges usque in presenciarum. In loco vero Spelunche Francholini predictum monasterium similiter recipit super tota universitate dicti loci quinquaginta quatuor^a sex^b solidos de censuali mortuo sic vulgariter nuncupato, solvendos singulis annis ·VII^a· die mensis iulii, et est de precio et proprietate septuaginta librarum, quod videlicet censuale tam in precio et proprietate quam in pensionibus pertinebat monasterio monialium Bone Quietis, et quare predictum monasterium Bone Quietis olim fuit unitum huic monasterio Sanctarum Crucum certo modo, et iura et redditus eiusdem monasterii Bone Quietis modo sunt istius monasterii Sanctarum Crucum, sicut superius in presenti libro, in capitulo ubi tractatur, de iuribus et redditibus que monasterium Sanctarum Crucum habuit et obtinuit pro monasterio Bone Quietis, largo modo mencionem feci. Idcirco non curo hic amplius immorari quare in illo prefato capitulo omnia posita sunt et de titulis et instrumentis mencio facta est.

a. *Ratllat* quatuor.

b. *Escrit a sobre* sex.

**Incipiunt capitula tercij libri. Et tabula
privilegiorum a Summis Pontificibus concessorum**

Primum capitulum est: <i>Narratio de contentis in isto tercio libro.</i>	275
II. <i>De exordio monasterii Cistercii .....</i>	276
III. <i>De fundatione monasterii Cistercii.....</i>	277
III. <i>De regressu abbatis Roberti ad monasterium Molismi .....</i>	277
V. <i>De prima exhemtione ordinis Cisterciensis .....</i>	278
VI. <i>Privilegium domini Calixti, pape, de institutione et confirmatione Carte Caritatis.....</i>	279
VII. <i>Privilegium domini Clementis pape 4ⁱ in quo conti- netur multa laudabilia statuta ordini concessa, vocatam Clementina .....</i>	279
VIII. <i>Privilegium domini Gregorii pape .X. dicto ordini indultum super decimis aliisque oneribus non prestandis a Sumo Pontifice impositis vel impo- nendis vel ab aliis prelatis .....</i>	280
VIII. <i>Privilegium domini Alexandre, pape quarti, concessum ordini quod non tenemur providere legatis nec archiepiscopis vel episcopis in pro- curatione pecuniaria .....</i>	280
X. <i>Privilegium domini Innocencii, pape quarti, quod non tenemur ire ad consilia nec ad sinodos quamvis citatis nisi pro defensione fidei</i>	

	<i>nec diocesani habent corrigere personas ordini nostri pro quocumque crimine nec nos possunt excommunicare.....</i>	281
XI.	<i>Privilegium domini Alexandre, pape, quod possimus celebrare in grangiis et locis nostris.....</i>	282
XII.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape noni,^a in quo mandat ministro generali et custodibus Fratrum Minorum ne recipiant ad eorum habitum religiosos Ordinis Cisterciensis.....</i>	282
XIII.	<i>Privilegium domini Innocenci, pape 4ⁱ, in quo mandat omnibus prelati aliisque personis ecclesiasticas ut servant et servare faciant privilegia et indulgentias Ordini Cisterciensis a Summis Pontificibus concessas.....</i>	282
XIII.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape 4ⁱ, quod possimus bona per fugitivos in seculo adquisita petere et habere.....</i>	283
XV.	<i>Privilegium domini Honori, pape, in quo inibet ne legati apostolici exhigant a nobis procuraciones pecuniarias.....</i>	283
XVI.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape ·X·, quod monialis ordinis nostri non tenentur solvere decimas pro subsidio Terre Sancte.....</i>	283
XVII.	<i>Privilegium domini Urbani, pape quarti, concessum monialibus ordinis Cisterciensis, ut gaudere valeant omnibus privilegiis ordini concessis.....</i>	284
XVIII.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape noni, in quo vult quod prelati non possint aliquid petere de bonis datis per suos parrochianos in eorum vita monasteriis ordinis nostri.....</i>	284
XIX.	<i>Privilegium domini Honorii, pape, in quo concedit quod possimus recipere ad habitum personas liberas a seculo venientes omni contradictione postposita.....</i>	285

- XX. *Privilegium domini Honori, pape, in quo inibet ne legati apostolici valeant contra nos sententias excommunicationum promulgare 285*
- XXI. *Privilegium domini Gregorii, pape noni,^b concessu ordini nequis ausus sit uti carnibus in monasteriis nostris neque mulieres intrare, nec questias aut alias exactiones a nobis exhigire 285*
- XXII. *Privilegium eiusdem domini Gregorii, pape noni,^c in quo inibet ne ratione benedictionum abbatum aliquid ab episcopis exhigatur, nec aliquis se intromittat de electionibus in ordine fiendis..... 286*
- XXIII. *Privilegium domini Alexandri, pape, in quo dat potestatem abbatibus quod possint absolvere fratres suos ab excommunicatione et irregularitate si quam incurrerint sive ante ingressum religionis sive postea 287*
- XXIII. *Privilegium domini Bonifacii, pape octavi, in quo exhimit nos a prestatione decimarum de terris quas laboramus vel aliis damus ad laborandum 287*
- XXV. *Privilegium domini Alexandri, pape, super decimis non prestandis tam de terris quam de nutrimentis animalium et de excommunicatione laycorum qui manus violentas mittunt in religiosos ordinis nostri 287*
- XXVI. *Privilegium domini Urbani, pape tercii, in quo concedit quo si denegatum fuerit per proprios episcopos inpendere abbatibus beneficium benedictionis possint ab aliis episcopis benedici et vasa ecclesie et ordines recipere..... 288*
- XXVII. *Privilegium domini Clementis, pape, in quo confirmat omnia alia privilegia a suis predecesoribus Summis Pontificibus ordini nostro concessa 289*
- XXVIII. *Privilegium domini Alexandre, pape, ordini conces-*

	<i>sum super depositione abbatum quod non possint appellare ad Sedem Apostolicam.....</i>	289
XXIX.	<i>Privilegium domini Lucii, pape, pro exemptione Ordinis Cisterciensis ut nullus prelatus possit nos excommunicare .....</i>	290
XXX.	<i>Privilegium domini Innocencii, pape, in quo exhibet abbates et religiosos ordinis ab omni iurisdictione et foro cuiuslibet iudicis.....</i>	290
XXXI.	<i>Privilegium domini Innocencii, pape, in quo exhibet religiosos ordinis nostri ne pretextu quarumvis litterarum apostolicarum que de nostro ordine mentionem non fecerint vocari nequeant ad iudicia ab aliquibus iudicibus.....</i>	291
XXXII.	<i>Privilegium domini Innocencii, pape, pro exemptione ordinis nostri confirmando omnia alia privilegia.....</i>	291
XXXIII.	<i>Conservatorium sive privilegium domini Clementis, pape, directum episcopo Valencie et archidiaconis Rippagurcie, Ilerde et Barchinone, in quo efficiuntur conservatores Ordinis Cisterciensis tanquam iudicis apostolici cum potestate perpetua in omnibus dampnis et prejudiciis monasteriis dicti ordinis illatis .....</i>	291
XXXIII.	<i>Privilegium domini Urbani, pape tercii, super benedictionibus abbatum et quod non possimus evocari ad sinodos forenses .....</i>	292
XXXV.	<i>Privilegium domini Honori, pape, declarativum Consilii Lateranensis super decimis non prestandis tam de novalibus quam de nutrimentis.....</i>	292
XXXVI.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape, in quo vult quod nequeamus visitari nisi per personas ordinis nostri.....</i>	293
XXXVII.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape, in quo conceditur pro exemptione ordinis quod per sta-</i>	

	<i>tutum dudum per eum factum non intendit derogare libertatibus dicti ordinis.....</i>	293
XXXVIII.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape, concessum pro absoluteione super iniectioe manuum violenta pro religiosos dicti Ordinis Cisterciensis</i>	294
XXXIX.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape, indultum ordinine pretextu quarumvis litterarum apostolicarum posita quod ibi contineatur ab exhemptis et non exhemptis conveniri nequeamus non facta de hac indulgencia mentione aliquo privilegio non obstante.....</i>	294
XL.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape, quod ratione aliquarum collectarum vel subsidiorum imponendarum non teneamur solvere nisi de hac indulgencia feceret mencionem.....</i>	294
XLI.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape noni, in quo continetur quod ratione quorumvis onerum non gravent nos.....</i>	295
XLII.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape, quod religiosi ordinis nostri non recipiantur ad habitum Fratrum Predicatorum .....</i>	295
XLIII.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape, quod ultra duas dietas per litteras apostolicas trahi nequeamus in causis nostris .....</i>	295
XLIIII.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape, quod fundatores et alios fideles in nostris monasteriis possimus tradere sepultare .....</i>	296
XLV.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape, quod nequeamus conveniri per litteras apostolicas que de ordine nostro non fecerint mencionem.....</i>	296
XLVI.	<i>Conservatorium sive privilegium domini Clementis, pape, directum abbati Rivipulli in quo efficitur conservator ordinis et iudex apostolicus in dampnis et molestatio nibus dicto ordini illatis.....</i>	296

XLVII.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape, concessum magistro et fratribus de Calatrava pro excommunicatione non iferenda.....</i>	297
XLVIII.	<i>Privilegium domini Clementis, pape, quod non possumus visitari nisi per patres abbates et monachos ordinis nostri.....</i>	297
XLVIII.	<i>Privilegium domini Innocencii, pape, in quo confirmat omnia alia privilegia a suis predecesoribus Summus Pontificibus ordini nostro concessa.....</i>	297
L.	<i>Privilegium domini Clementis, pape, ubi declarat quod Ordo Cisterciensis nulli subiectus est nisi Romano Pontifici.....</i>	298
LI.	<i>Privilegium domini Innocencii, pape, in quo inibet ne monachi in ordinibus suscipiendis exhaminentur ab episcopis.....</i>	298
LII.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape 3ⁱ, in quo recipit monasterium de Valle Laurea, loco cuius monasterium Sanctarum Crucum fundatum est, sub sua protectione et de hiis que offerunt dicto monasterio tam pro vivis quam pro defunctis nullus aliquid exhigat nec decimas aut primicias nulli dare teneamur.....</i>	298
LIII.	<i>Privilegium domini Innocencii, pape, in quo recipit dictum monasterium Sancte Marie de Vallis Lauree sub sua protectione.....</i>	299
LIIII.	<i>Privilegium domini Adriani, pape quarti,^d in quo vult quod dictum monasterium Vallis Lauree nulli^e sit sub sua protectione cum omnibus bonis suis.....</i>	299
LV.	<i>Privilegium domini Alexandri, pape tercii, factum super contradictione Archiepiscopi Terrachone in fundatione monasterii in campo Sanctarum Crucum.....</i>	300

- LVI. *Privilegium dicti domini Alexandri, pape, in quo mandat abbati et monachis Vallis Lauree ne dicto archiepiscopo nec episcopo Barchinone reverenciam exhibeant iure diocesatus* 300
- LVII. *Privilegium domini Urbani, pape, in quo mandat archiepiscopo Terrachone et episcopo Barchinone quod non requirant a nobis obedienciam iure diocesatus donet questio sit inter eos terminata..* 301
- LVIII. *Privilegium domini Urbani, papa tercii, in quo recipit sub sua protectione dictum monasterio confirmando omnia privilegia et quod libere possimus recipere ad habitum religionis personas liberas et nullus ausus it infra clausuras monasterii vel grangiarum ignem apponere aut vim aliquam inferre volens nos eam immunes a decimiis et primiciis. Et quod nullus audeat retinere religiosos figitivos a monasterio* 301
- LIX. *Privilegium domini Gregorii, pape, quod abbas Sanctarum Crucum non teneatur exequi comissiones sibi directas*..... 302
- LX. *Privilegium domini Martini, pape, in quo confirmat omnia privilegia eidem monasterio a Summis Pontificibus concessa* 302
- LXI. *Privilegium domini Innocencii, pape, in quo confirmat omnia privilegia monasterium Sanctarum Crucum a Summis Pontificibus concessa*..... 302
- LXII. *Conservatorium sive privilegium domini pape Iohannis directum episcopo Vicensi et abbati Sancti Cucuphatis et archidiacono Rippagurcie, Ilerde in quo efficiuntur conservatores et iudices apostolici in causis et preiudiciis monasterii Sanctarum Crucum cum potestate perpetuata* 303
- LXIII. *Privilegium domini Clementis, pape, in quo concedit quod abbas Sanctarum Crucum sit mitratus*..... 303

LXIII.	<i>Privilegium domini Gregorii, pape, declarans super solutione decimarum de novalibus.....</i>	303
LXV.	<i>Privilegium domini Bonifacii, pape, concessum abbati Sanctarum Crucum quod sit capellanus maior capelle regis Aragonum .....</i>	304
LXVI.	<i>Privilegium domini Iohannis, pape ·XXII· de fundatione monasterii Muntésie.....</i>	304
LXVII.	<i>Diffinicio abbatis Cistercii quod abbas Sanctarum Crucum instituat confessores in dicto monasterio de Muntesia .....</i>	305
LXVIII.	<i>Diffinicio abbatis Cistercii quod abbas Sanctarum Crucum possit introducere in dicto monasterio de Sanctis Crucibus mulieres notabiles causa devotionis .....</i>	305
LXIX.	<i>Sententia lata per dominum archiepiscopum Cesaraugustanum super diminutione decime solvende a monasterio Sanctarum Crucum pro redditibus suis domino pape .....</i>	305
LXX.	<i>Confirmatio domini Clementis, pape, dicte sentencie de dicta decima .....</i>	306
LXXI.	<i>Confirmatio concambii loci de Foresio et baiulini ville de Regali cum locis de Foresio, de Conesia, de Feniculo, de Çavella, de Turlanda et de Aladerno.....</i>	306
LXXII.	<i>Privilegium domin Honorii, pape, in quo precipit archiepiscopo Terrachone et suffraganeis eius et aliis ecclesiarum prelatis infra provinciam Terrachone constitutis ut defendant monasterii Sanctarum Crucum contra omnes malefactores et invasores dicti monasterii per sentenciam excommunicationis omni appellatione remota.....</i>	307
LXXIII.	<i>Privilegium domini Nicholai, pape, in quo confirmat omnia privilegia dicto monasterio Sanctarum Crucum^f a Summis Pontificibus concessa .....</i>	307

- LXXIII. *Privilegium sive licencia domini Petri, tituli Sancti Stephani in Celiomonte presbiteri cardinalis de Fuxo, legati a latere domini Martini, pape quinti, ubi continetur quod possumus ministrare ecclesiastica sacramenta personis domiciliatis infra terminum monasterii Sanctarum Crucum 308*
- LXXV. *Privilegium domini Nicholai, pape tercii, directum archidiachono Sedis Terrachone cui committit quod illa iura et bona dicti monasterii que fuerint per dictum monasterium male stabilita aut illicite ordenata ad ius et proprietatem dicti monasterii revocet 308*
- LXXVI. *Privilegium sive licentia predicti domini Petri, tituli Sancti Stephani in Caliomonte presbiteri cardinalis de Fuxo, legati a latere domini Martini, pape quinti, in quo continetur quod abbas Sanctarum Crucum possit bendicere moniales nostri ordinis quociens requisitus fuerit 309*
- LXXVII. *Absolutio et indulgentia quadraginta dierum concessa a domino Guillermo, episcopo Barchinone, omnibus devote visitantibus capellam beati Anthonii in ecclesia dicti monasterii Sanctarum Crucum constructam omnibus diebu Dominicis et festis precipuis aut aliquid de suo dantibus pro elemosina dicte capelle 309*
- LXXVIII. *Privilegium domini Pii, pape secundi, in quo confirmat omnia privilegia dicto monasterio Sanctarum Crucum a Summis Pontificibus concessa 310*
- LXXVIII. *Privilegium dicti domini Pii, pape secundi, concessum dicto monasterio quod possimus celebrare missam in aurora sive ante lucem diei pro conversis fratribus et donatis 310*
- LXXX. *Privilegium eiusdem domini Pii, pape secundi, concessum dicto monasterio quod quocienscumque*

- ipsum monasterium vaccaverit per mortem abbatis non expectato patre abbate sed vocato alio abbate de propinquioribus conventus procedat ad electionem et facta electione dum tamen sit de persona idonea ab illo abbate qui presidet, electus auctoritate apostolica confirmetur.....* 310
- LXXXI. *Privilegium domini Martini, pape sexti, concessum ordini Cistercii, quod non tenemur solvere decimas de quibuscumque terris et possessionibus sine ante consilium sive post acquisitis valde copiosum percipiendo quibuscumque prelati quod observent et observari faciant hoc privilegium ...* 311
- LXXXII. *Privilegium domini Pii, pape secundi, in quo confirmat omnia privilegia tam a suis predecessoribus Summus Pontificibus quam a regibus, imperatoribus et aliis principibus ordini Cisterciensis concessa .....* 312
- LXXXIII. *Privilegium dicti domini Pii, pape 2ⁱ, quod religiosi ordinis nostri possunt succedere parentibus in bonis mobilibus et immobilibus ac si in seculo remansissent .....* 313
- LXXXIII. *Privilegium dicti pape Nicholay quod religiosi ordinis nostri non possint se transferre ad aliquam aliam religionem nisi tamen ad religionem Cartusiensium.....* 313
- LXXXV. *Privilegium domini Eugenii, pape quarti, quod religiosi ordinis nostri non possent transferre ad aliquam religionem nisi tamen ad religionem Cartusiensium.....* 314
- LXXXVI. *Privilegium domini Lucii, pape, quod in causis monasteriorum agendis possimus habere yconomum et procuratorem et possimus absolvere eos qui veniunt ad religionem a quacumque excommunicatione auctoritate apostolica .....* 314

- LXXXVII. *Privilegium generale et indulgentia plenaria a domino papa Urbano quarto ordini nostro concessa de omnibus peccatis in articulo mortis omnibus personis utriusque sexus ordinis Cisterciensis* 315
- LXXXVIII. *Privilegium domini Pii, pape 2ⁱ directum abbati Populeti et officiali Sedis Terrachone in favorem monasterii Sanctarum Crucum, quod moneant auctoritate apostolica omnes detentores et maliciosos occupatores rerum, bonorum dicto monasterio Sanctarum Crucum pertinentium ut infra certum tempus restituant, aliter in ecclesiis publice excommunicentur*..... 315
- LXXXIX. *Privilegium dicti domini Pii, pape 2ⁱ de iurisdictione et potestate qua habet capellanus maior capelle domini regis Aragonum*..... 316
- LXXXX. *Sentenciam latam per dominum abbatem Populeti, commissarium apostolicum, super institutione beneficii in capella Sancti Bernardi, monasterii Sanctarum Crucum* 316
- LXXXXI. *Privilegium predicti domini Pii, pape 2ⁱ in quo confirmat predictam sentenciam de institutione dicti beneficii fundati per dominam Blancham de Monte Olivo*..... 317
- LXXXXII. *Privilegium generale et indulgentia plenaria a domino papa Sixto quarto ordini nostro concessa de omnibus peccatis ex excessibus quamcumque enormibus eciam si super hiis Sedes Apostolica esset consulenda in articulo mortis ac si esset iubilaeus omnibus personis ordinis nostri utriusque sexus et familiaribus ac procuratoribus dicti ordinis* 318
- LXXXXIII. *Sententia domini Petri, patriarche Alexandrini et archiepiscopi Terrachone in questione que erat inter monasterii Sanctarum Crucum et fratres*

	<i>Cartusienses pro monasterio monialium Bone Quietis et iuribus ac redditibus suis.....</i>	319
LXXXXIII.	<i>Confirmatio dicte sententie facta per capitulum generalem nostri dicti ordinis Cisterciensis.....</i>	322
LXXXXV.	<i>Alia confirmatio eiusdem sententie facta per lega- tum domini pape, vicecancellarium Sedis Apostolice et cardinalem Valentinensis.....</i>	323
LXXXXVI.	<i>Conclusio privilegiorum a Summis Pontificibus concessorum .....</i>	324
LXXXXVII.	<i>Absolucio et indulgencia quadraginta dierum con- cessa a domino Didaco, episcopo Maioricensis omnibus devote visitantibus capellam beate Lucie virginis et martiris in porta huius monasterii noviter constructam omnibus diebus Dominicis et festis principuis aut aliquid de suo dantibus pro elemosina dicte capelle .....</i>	325
LXXXXVIII.	<i>De indulgentiis a Summis Pontificibus concessis generaliter omnibus monasteriis et capellis dicti nostri ordinis Cisterciensis.....</i>	325

- a. Escrit a sobre noni   b. Escrit a sobre noni.   c. Escrit a sobre noni.
d. Escrit a sobre quarti.   e. Esborrat nulli.   f. Escrit a sobre Crucum.

**Sequitur tabula privilegiorum a regibus et
principibus concessorum monasterio Sanctarum
Crucum**

Primum capitulum. <i>Privilegium domini Raymundi Berengarii, comitis Barchinone et principis Aragonie in quo recipit monasterium Vallis Lauree et personas et omnia bona sua sub sua protectione et salvaguarda.....</i>	329
II. <i>Privilegium domini Ildefonsi, regis Aragonum, filii dicti comitis et principis Aragonie, in quo concedit monasterio Sanctarum Crucum diversas libertates et franquitates.....</i>	330
III. <i>Privilegium iusdem domini regis Ildefonsi de franquitate gregum dicti monasterii quod pascantur libere pertotam terram suam et aliis libertatibus.....</i>	331
IIII. <i>Privilegium dicti domini regis Ildefonsi quod possimus accipere ligna ad hedificandum monasterium Sanctarum Crucum a collo de Balaguer usque ad collum de Capra.....</i>	331
V. <i>Privilegium dicti domini regis Ildefonsi in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda monasterium Sanctarum Crucum, personas, armenta et omnes res suas.....</i>	332
VI. <i>Privilegium domini regis Petri Primi,^a filii dicti domini regis Ildefonsi, in quo recipit monasterium Sanctarum Crucum cum omnibus bonis suis sub sua salvaguarda, confirmando alia privilegia iam dicto monasterio concessa .....</i>	332
VII. <i>Privilegium eiusdem domini regis Petri Primi^b de dver-sis franquitatibus dicto monasterio concessis</i>	

	<i>probonis et armentis suis et quod nullus audeat pignora vel marchare nisi in faticha inveniuntur et non tenemur solvere lezdam, pedagium et mensuraticum et quo instrumenta facta per aliquem religiosum dicti monasterii sint auctentica .....</i>	332
VIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Petri Primi^c de franquitate domorum quas dictum monasterium habet in Villafrancha Penitensis.....</i>	334
VIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Petri Primi^d in quo concedit dicto monasterio censum olei et denariorum in villa de Arbucio quolibet anno percipiendum.....</i>	334
X.	<i>Privilegium domini regis Iacobi Primi in quo laudat per alodium franchum omnia bona dicti monasterii adquisita et acquire da, confirmando omnia alia privilegia et libertates dicto monasterio et hominibus suis concessa .....</i>	334
XI.	<i>Privilegium eiusdem domini regis Iacobi Primi^e in quo mandat sepeliri filium suum dominum infantem Petrum in monasterio Sanctarum Crucum .....</i>	336
XII.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi^f indultum dicto monasterio quod ratione alicuius deman-de questie, doni vel servicii petendi, dictum monas-terium nec eius vassalli solvere non teneantur .....</i>	336
XIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi^g de fran-quitate domorum quas dictum monasterium possi-det invilla Cervarie.....</i>	337
XIII.	<i>Privilegium ipsius domini regis Iacobi Primi^h quod si aliquis nos trahat ad causas et subcumbat quod condempnetur in expensis.....</i>	337
XV.	<i>Privilegium ipsius domini regis Iacobi Primiⁱ in quo concedat quod possumus edificare unum furnum in villa Cervarie.....</i>	338
XVI.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi^j in quo prohibuit ne conventus monasterii Sanctarum Cru-cum dispergeretur sed providit certo modo propter magna debita dicti monasterii.....</i>	338
XVII.	<i>Privilegium domini regis Iacobi Secundi in dicto monasterio tumultati in quo sunt incerta diversa pri-villegia suorum predecessorum, confirmando ea et suplen-do in eis omnem deffectum, et augmentando</i>	

	<i>alias gratias et libertates eidem monasterio, concedit quod in omnibus locis habemus iurisdictiones circa merum imperium et plura alia cupiose.....</i>	339
XVIII.	<i>Privilegia et declarationes ipsius domini regis Iacobi 2ⁱ super baiulino de Regali in quibus possunt videri iura et redditus quos ibi habebat tunc temporis monasterium Sanctarum Crucum.....</i>	341
XVIII.	<i>Privilegia venditiones et donationes multe inite fuerunt inter dictum dominum regem Iacobum 2^m et dictum monasterium Sanctarum Crucum .....</i>	342
XX.	<i>Privilegium eiusdem domini regis Iacobi 2ⁱ quod abbas Sanctarum Crucum sit perpetuus capellanus capelle ipsius domini Aragonum regis. ....</i>	342
XXI.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ de fundatione monasterii Vallisdigne quod voluit esse subietum dicto monasterio Sanctarum Crucum iurisdictione filiali.....</i>	343
XXII.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ de fundatione monasterii de Muntesia .....</i>	343
XXIII.	<i>Privilegium ipsius domini regis Iacobi 2ⁱ quod in loco Pontis Armentarie sit mercatum in die sabbati.</i>	344
XXIII.	<i>Privilegium sive provisiiones facte per eundem dominum regem Iacobum 2ⁱ quod predictum monasterium et eius vassalli sunt franchi a solutione mensuratici de bonis que vendunt et emunt a quibusuis</i>	344
XXV.	<i>Privilegium domini infantis Alfonsi 2ⁱ dicti domini regis Iacobi 2ⁱ, primogeniti in quo confirmat omnes donationes factas predicto monasterio per predictum dominum regem Iacobum patrem suum .....</i>	345
XXVI.	<i>Privilegium dicti domini infantis Alfonsi 2ⁱ in quo confirmavit predicto monasterio baiulinum de Regali .....</i>	345
XXVII.	<i>Privilegium ipsius domini infantis Alfonsi 2ⁱ de confirmatione facta predicto monasterio de furnis civitatis Minorise.....</i>	346
XXVIII.	<i>Privilegium predicti domini Alfonsi 2ⁱ regis in quo inibet ne homines monasterii pignorentur pro debito in quo principaliter non sint obligati .....</i>	346
XXIX.	<i>Privilegium eiusdem domini regis Alfonsi 2ⁱ in quo vult quod sui comissarii non claudant furnos quos dictum monasterium habet in civitate Minorise et</i>	

	<i>in villa Cervarie et in Villafrancha, ratione questiarum aut aliarum exactionum.....</i>	346
XXX.	<i>Privilegium regine Elionoris, uxoris dicti domini regis Alfosi 2ⁱ in quo vult quod quidquid predictum monasterium possidet in villa Tarrege posito quod sit de feudis quod habeat in francho alodio.....</i>	347
XXXI.	<i>Privilegium predicti domini regis Alfonsi 2ⁱ in quo confirmat predicto monasterio ea que per predictam Elionorem consortem suam reginam alodiata sunt in villa de Tarrege.....</i>	347
XXXII.	<i>Privilegium et assignatio facta per dominam Blancham reginam in predicto monasterio tumulatam de quadringentis solidis annuatim percipiendis super redditibus Carabatie et pensi olei in villa Cervarie....</i>	348
XXXIII.	<i>Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ in quo confirmat predicto monasterio iam dictos quadringentos solidos censuales percipiendos in redditibus Carabacie et pensi olei in dicta villa Cervarie, sicut domina regina Blanca, consors sua, assignavit .....</i>	348
XXXIII.	<i>Privilegium domini regis Petri Tercii in quo confirmat privilegia data et donationes factas predicto monasterio per dominum regem Iacobum avum suum</i>	349
XXXV.	<i>Privilegium ipsius domini regis Petri 3ⁱⁱ de non alienando a corona regia iurisdictiones sibi pertinentes in predicto monasterio et in locis et castris suis in dicto privilegio contentis .....</i>	349
XXXVI.	<i>Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo ampliat suum votum super iurisdictiones sibi pertinentes in omnibus locis dicti monasterii.....</i>	350
XXXVII.	<i>Privilegium domini regis Iohannis Primi, filii dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo confirmat omnia privilegia a suis predecessoribus predicto monasterio concessa.....</i>	350
XXXVIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Iohannis Primi de non alienandis iurisdictionibus in dicto monasterio et locis suis domino regi pertinentibus .....</i>	351
XXXIX.	<i>Privilegium domini regis Martini, filii predicti domini regis Petri in quo confirmat alia privilegia a suis predecessoribus concessa predicto monasterio.....</i>	351
XL.	<i>Privilegium ipsius domini regis Martini de non alienandis iurisdictionibus a corona regia sibi pertinen-</i>	

	<i>tibus in dicto monasterio et locis suis .....</i>	352
XL I.	<i>Privilegium domini regis Iacobi, regis Maioricarum, confirmando omnia privilegia a regibus Aragonum dicto monasterio concessa .....</i>	353
XL II.	<i>Privilegium domini regis Ildefonsi in quo facit franchas omnes possessiones quas predictum monasterium habet in Tarrega ab omni servitute et exactione et quod sine impedimento alicuius possimus recipere aquas ad rigandio predictas terras.....</i>	353
XL III.	<i>Donatio et licencia concessa per nobilem Guillelmo de Cervaria, qui fuit olim dominus ville de Verduno, monasterio Sanctarum Crucum accipiendi aquam indicto termino de Verduno ad rigandum totum honorem dicti monasterii et hominum ipsius monasterii.....</i>	353
XL IIII.	<i>Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo continetur quod licet in alio privilegio vouerit non vendendo vel a corona regia separare iurisdictiones quas ipse habet in monasterio et in locis suis in aliquem baronem tamen bene possit eas vendere monasterio iam dicto Sanctarum Crucum.....</i>	354
XL V.	<i>Privilegium domini regis Iohannis Primi in quo concedit dicto monasterio quod in locis et domibus propriis possimus exercere omnimodam iurisdictionem citra merum imperium.....</i>	355
XL VI.	<i>Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo eximit vassallos monasterii Sanctarum Crucum quod non possint cogi ire in armata galearum pro domino rege.....</i>	355
XL VII.	<i>Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo inibetur nullus cuiuscumque status vel gradus fuerit audeat accipere animalia monasterii nec de grangiis eius ad equitandum sive pro adzemblis.....</i>	355
XL VIII.	<i>Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ quod monasterium Sanctarum Crucum possit se murare et vallare et vassalli dicti monasterii infra spacium trium leucarum habeant contribuire in dictis operibus et recolligere se cum bonis suis in dicto monasterio tempore guerre .....</i>	356
XL VIII.	<i>Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ mandans vicariis, baiulis et universis officialibus suis quod procedant</i>	

	<i>potenter contra quoscumque nobiles, barones, milites et alias personas qui non dubitant fiffidare et iniurias atque oppresiones varias inferre prelati, clericis et personis ecclesiasticis et hominibus eorum et offendere eos in personis et bonis.....</i>	357
L.	<i>Privilegium dicti domini regis Petri 3ii. in quo recipit sub sua protecctione et salvaguarda homines et locum de Conesia cum bonis suis.....</i>	357
LI.	<i>Privilegium domini regis Iohannis Primi quod in loco de Foresio vel de Conesia possimus tenere decem casatas iudeorum.....</i>	358
LII.	<i>Privilegium domini regis Iacobi Primi quod in loco de Conesia possit esse mercatum qualibet septimana indie mercurii.....</i>	358
LIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi, quod in loco de Pontonibus possit esse mercatum qualibet septimana in die martis.....</i>	359
LIIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda castrum et locum de Pontonibus cum omnibus habitantibus et eorum bonis.....</i>	359
LV.	<i>Privilegium eiusdem domini regis Iacobi 2i quod in termino de Pontonibus possimus extrahere menam de alcofoll absque contradictione alicuius.....</i>	359
LVI.	<i>Privilegium domini regis Iacobi Primi concessum monasterio Sanctarum Crucum quod possit edificare unum furnum in civitate Barchinone.....</i>	360
LVII.	<i>Privilegium et confirmatio domini regis Martini super iurisdictione et mero imperio exercendo in loco de Puygtinyos.....</i>	360
LVIII.	<i>Privilegium domini Frederici, regis Sicilie, de fundatione monasterii de Altofonte in Sicilia, quod voluit esse subiectum monasterio Sanctarum Crucum iurisdictione filiali.....</i>	361
LVIIII.	<i>Privilegium domini regis Petri 3ii. confirmando privilegia regum predecessorum suorum dicto monasterio Sanctarum Crucum concessa de capella regia ....</i>	362
LX.	<i>Privilegium domini regis Petri 3iii. in quo vult quod locus de Roqueta, qui erat in vicaria Cervarie, de cetero sit in vicaria Villefranche Penitensis .....</i>	362
LXI.	<i>Privilegium dicti domini regis Petri 3ii. quod homi-</i>	

- nes de Conesia non tenentur nec debent contribuere in operibus murorum et vallium ville Montis Albi ...* 363
- LXII. *Privilegium eiusdem domini regis Petri 3ⁱⁱ quod non tenemur recolligere hospites cuiusuis status vel conditionis sint in domibus quas dictum monasterium habet in civitate Barchinone .....* 363
- LXIII. *Privilegium domini regis Iacobi Primi in quo confirmat monasterio Sanctarum Crucum castrum et villam de Pontonibus, dando eidem monasterio omnia iura sua .....* 363
- LXIII. *Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi^k in quo concedit predicto monasterio quod possit habere domum in villa de Regali ad tenendum bladum et qui habitaverit in dicta domo sit liber ab omni redemptione .....* 364
- LXV. *Privilegium domini regis Iacobi Secundi quod quidquid monasterium Sanctarum Crucum adquiserat in villa de Conesia de fuedis sive castlanis haberet pro libero et francho alodio .....* 364
- LXVI. *Privilegium domini Alfonsi 2ⁱ, filii predicti domini regis Iacobi 2ⁱ in quo confirmat predicto monasterio in francho alodio ea que acquireret a castlanis in villa de Conesia.....* 365
- LXVII. *Privilegium iusdem domini regis Iacobi 2ⁱ, in quo eligit suam sepulturam in predicto monasterio Sanctarum Crucum.....* 366
- LXVIII. *Privilegium et sententia domini infantis Iohannis 2ⁱ, filii domini regis Petri 3ⁱⁱ super afrontationibus terminorum castri de Pontonibus et castri de Fuxio* 368
- LXIX. *Privilegium domini regis Petri Tercii de non alienando a corona regia iurisdictionem criminalem et merum imperium quod ipse habet in castro de Figuerola.....* 369
- LXX. *Privilegium domini regis Petri 2ⁱ, qui elegit sepulturam in monasterio Sanctarum Crucum, et dimisit eidem monasterio loca vocata Fores, Çarreal e<t> Cabra .....* 369
- LXXI. *Privilegium domini regis Alfonsi Primi,¹ filii dicti domini regis Petri 2ⁱ, qui dedit dicto monasterio dominicaturam de Villa Viridi pro sepultura dicti patris sui .....* 373

LXXII.	<i>De interdictio quod dominus papa Martinus posuit in partibus istis tempore predicti domini regis Petri 2ⁱ in hoc monasterio Sanctarum Crucum sepulti ....</i>	373
LXXIII.	<i>De sepultura predicti domini regis Alfonsi Primi,^m filii dicti domini regis Petri 2ⁱ .....</i>	375
LXXIII.	<i>Privilegium domini regis Petri Tercii in quo concedit monasterio quod ad fortificandum predictum monasterium, in quo fient multe expense, possit imponere impositiones in omnibus locis suis in pane, vino, carnibus et omnibus aliis mercibus.....</i>	376
LXXV.	<i>Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ pro franquitate locorum de Conesia, de Foresio, de Feniculo, de Çavella, de Turlanda, de Aladerno, que monasterium noviter adquisierat propter concambium baiaulini ville de Regali.....</i>	377
LXXVI.	<i>Sentencia et confirmatio domini Iohannis Primi,ⁿ filii domini regis Petri Tercii, qualiter homines de Foresio sunt astricti ad opus castri de Foresio .....</i>	377
LXXVII.	<i>De concambio facto cum domino Iohanne Primo,^o filio domini regis Petri Tercii, de toto baiulino ville de Regali quod erat monasterii Sanctarum Crucum</i>	379
LXXVIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ de non alienando iurisdictionem criminalem et merum imperium quod ipse habet in dicto monasterio et in loco Pontis Armentarie et de Ramoneto et dels Gayans cum suis circumstanciis .....</i>	380
LXXVIII.	<i>Privilegium et declaratio domini regis Iacobi 2ⁱ quod decima et omnis iurisdictione citra merum imperium in dominicatura vocata de Timor prope Monte Album pertinet monasterium Sanctarum Crucum .....</i>	381
LXXX.	<i>Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ quod in stagno de la Mora, sito in termino Tamariti possimus facere salinas et illud stabilire cuicumque placuerit.</i>	381
LXXXI.	<i>Privilegium domine Blanche, regine, uxoris predicti domini regis Iacobi 2ⁱ, que elegit sepulturam suam in dicto monasterio Sanctarum Crucum.....</i>	382
LXXXII.	<i>Privilegium domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ de non alienandis iurisdictionibus et mero imperio a corona regia sibi pertinentibus in dicto monasterio et castris et locis suis .....</i>	382
LXXXIII.	<i>Privilegium dicti domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ in quo re-</i>	

	<i>cipit sub sua protectione et salvaguardia predictum monasterium cum personis et vassallis ac bonis eorum mobilibus et immobilibus et possimus ponere pennones regales in locis dicti monasterii in signum salvaguardie.....</i>	383
LXXXIII.	<i>Privilegium eiusdem domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ in quo confirmat omnia alia privilegia per reges predecessores suos dicto monasterio concessas.....</i>	383
LXXXV.	<i>Privilegium domine Marie regine, uxoris predicti domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ in quo recipit sub sua protectione et salvaguardia predictum monasterium cum personis et vassallis et bonis eorum et possumus ponere pennones regale in locis dicti monasterium in signum salvaguardie regalis .....</i>	384
LXXXVI.	<i>Privilegium et unio sive incorporatio facta per predictam dominam Mariam reginam monasterio Sanctarum Crucum de hospitali Fontis Perilionis cum iuribus et redditibus suis .....</i>	385
LXXXVII.	<i>Privilegium et confirmatio prefati domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ de unione hospitalis Perilionis facta monasterio predicto per dominam Mariam reginam, uxorem suam.....</i>	385
LXXXVIII.	<i>Privilegium predictae domine Marie regine in quo recipit sub sua protectione et salvaguardia iam dictum hospitale Fontis Perilionis et habitantes in eo cum omnibus bonis suis.....</i>	386
LXXXIX.	<i>Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ in quo assignat predicto hospitali Perilionis octingentos solidos singulis annis percipiendos in redditibus regalibus civitatis Dertuse.....</i>	386
LXXXX.	<i>Privilegium domini regis Petri Tercii in quo recipit sub sua protectione et salvaguardia predictum hospitale Perilionis et locum de la Fullola et omnes habitantes in eis cum bonis eorum.....</i>	387
LXXXXI.	<i>Sententia data per predictam dominam Mariam reginam in questione termini dicti monasterii cum termino ville del Plano super adhempriviis legnandi et pascendi et mullonibus ibi ponendis.....</i>	387
LXXXXII.	<i>Confirmatio dicte sententie et omnem in ea contentorum facta per dominum Alfonsum 3^m regem, virum dicte domine Marie, regine .....</i>	389

- LXXXXIII. *Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ in quo concedit predicto monasterio quod possit facere unum furnum in Villafrancha Penitensis ad panes decoquendos.* 390
- LXXXXIII. *Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ in quo stabilivit predicto monasterio alium furnum in dicta Villafrancha ad panes decoquendos* 390
- LXXXXV. *Sententia domini Iohannis, regis Navarre, locumtenentis generalis domini Alfonsi 3ⁱⁱ, regis Aragonum, fratris sui, in questione termini castri de Ferran et Villefranche Penitensis super bonis et iurisdictione dicti castri de Ferran que est dicti monasterii*..... 391
- LXXXXVI. *Privilegium predicti domini regis Iohannis 2ⁱ, regis Aragonum, in quo recipit sub sua protectione et salvaguardia predictum monasterium et omnia loca sua, et de non alienando a corona regia iurisdictiones et merum imperium quod ipse dominus rex habet in dicto monasterio et locis suis*..... 392
- LXXXXVII. *Privilegium eiusdem domini regis Iohannes 2ⁱ in quo facit franchum in perpetuum predictum monasterium a solutione iuris sigillorum pro quibusuis litteris sive cartis a curia regia emanatis vel de cetero emanandis vel impetrandis* 392
- LXXXXVIII. *Privilegium dicti domini regis Iohannis 2ⁱ in quo confirmat alia privilegia per reges predecessores suos predicto monasterio concessa de capella regia*..... 393
- LXXXXIX. *Privilegium dicti domini regis Iohannis 2ⁱ in quo dat potestatem abbati predicti monasterii ut possit ponere capitaneos in castris et locis dicti monasterii tempore guerre* 394
- C.^p *Sententia eiusdem domini Iohannis 2ⁱ regis quod homines de Conesia et de Foresio non tenentur solvere dicto domino regi nec suo primogenito cenam presencie neque cenam absencie* 394
- CI.^q *Privilegium domini Ferdinandi 2ⁱ, regis Aragonum et Castelle, filii predicti domini regis Iohannis 2ⁱ, qui dedit licenciam quod mortuo abbate in monasterio Sanctarum Crucum conventus possit eligere alium prius consulto ipso domino rege*..... 395
- CII.^r *Privilegium dicti domini Ferdinandi 2ⁱ regis confirmando alia privilegia dicto monasterio concessa per regis predecessores suos de non alienando iurisdic-*

	<i>tiones et merum imperium quod ipse habet in dicto monasterio et locis ac castris suis.....</i>	396
CIII. ^s	<i>Privilegium eiusdem domini Ferdinandi 2ⁱ regis in quo confirmat predicto monasterio franquitatem iuris sigillorum concessa a domino Iohanne, rege, patre suo .....</i>	396
CIIII.	<i>Privilegium dicti domini Ferdinandi 2ⁱ regis confirmando privilegia dicto monasterio concessa de capella dicti domini regis .....</i>	397
CV.	<i>Privilegium prefati domini regis Ferdinandi 2ⁱ, regis Castelle et Aragonum, in quo confirmat predicto Sanctarum Crucum monasterio omnia privilegia, gratias, libertates, concessionem legata per reges predecessores suos eidem monasterio quomodocumque indulta et concessa .....</i>	397
CVI.	<i>Privilegium domini regis Petri Tercii in quo mandat universis officialibus suis quod non defendant contra eorum dominos homines qui erant vassalli prelatorum vel personarum ecclesiasticarum et fecerunt se vicinos et homines domini regis vel baronum.....</i>	398
CVII. ^t	<i>Privilegium eiusdem domini regis Petri 3ⁱⁱ, in quo ordinat quod homines Guardie Pratorum, qui se fecerint vicinos Montis Albi, quamdiu tennerint sua domicilia et possessiones in termino Guardie sint subiecti iurisdictioni monasterii Sanctarum Crucum et tenent contribuere in omnibus tallis dicte Guardie, sicut alii homines.....</i>	399
CVIII. ^u	<i>Privilegium pro franquitate passagii pontis Lupricati concessa monasterio Sanctarum Crucum.....</i>	401
CVIII. ^v	<i>Privilegium domini Ildefonsi regis pro franquitate domorum quas dictum monasterium habet incivitate Ilerde .....</i>	401
CX. ^w	<i>Privilegium eiusdem domini regis Ildefonsi pro franquitate domorum quas dictum monasterium habet in civitate Barchinone .....</i>	402
CXI. ^x	<i>Confirmatio facta per dominam Mariam reginam in sententia lata super apprehensione termini de la Sala in commissum facta per predictum monasterium Sanctarum Crucum.....</i>	402
CXII.	<i>Confirmatio facta per dominam Mariam reginam supradictam in sententia lata super apprehensione</i>	

	<i>terminorum del Fonoll et de Çavella in comissum facta per predictum monasterium Sanctarum Crucum.....</i>	404
CXIII.	<i>Confirmatio facta per dominum regem Iohannem Secundum in concordia sive conveniencia inita inter nobilem Berengarium Arnaldum de Cervilione, dominum baronie ville de Mager et predictum monasterium super iurisdictione grangie et termini de Anchosa et adhempravis lignandi et pascendi.....</i>	406
CXIII.	<i>Privilegium domini regis Ildefonsi in quo confirmat predicto monasterio grangiam de Fontibus Calidis et honores qui sunt prope Sanctum Petrum de Gayano.</i>	409
CXV.	<i>Sententia domini regis Petri Tercii quod homines de Conesia astricti sunt decoquere panes suos in furna qui erat castlani dicte ville et nunc est monasterii Sanctarum Crucum.....</i>	410
CXVI.	<i>Privilegium domini regis Petri Primi in quo concedit quod ab hominibus ecclesiarum et monasteriorum episcopatus Ilerde aut pro eorum honoribus nullam questiam vel exactionem vel demandam exhigat aliqua causa vel ratione.....</i>	412
CXVII.	<i>Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ. in quo precipit vicario Ilerde et commissariis suis quod non perturbent monasterium Sanctarum Crucum recipere redditus et uti iuribus suis quos et que habet in dicta civitate Ilerde quare omnia erant confirmata per rege predecessores suos eidem monasterio.....</i>	413
CXVIII.	<i>Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ. concessum monasterio de Bon Repos cui succedit monasterium Sanctarum Crucum in quo precipit quod predictum monasterium recipiat in civitate Ilerde sine aliquo impedimento de bladis que venduntur al almodi illud ius quod vocatur los Cussols.....</i>	414
CXIX.	<i>Privilegium domini regis Petri Primi in quo recipit sub sua protectione monasterium de Bon Repos et omnia bona adquisita et adquierenda dando ei licenciam adquirendi per totam terram suam hereditates et possessiones et eas emfrankavit ab omni servicio et demanda regali et vicinali que dici vel excogitari possit.....</i>	414

- CXX. *Privilegium domini regis Martini in quo confirmat predicto monasterio de Bon Repos omnia alia privilegia, gratias, donationes et franquitates per suos predecessores reges eidem monasterio concessas, confirmando omnia bona et iura que dictum monasterium habet in civitate Ilerde et nunc sunt monasterii Sanctarum Crucum.....* 415
- CXXI. *Privilegium domini Ermengaudi, comitis Urgelli, in quo confirmat monasterio Sanctarum Crucum quicquid habet et possidet in civitate Ilerde et in tota terra sua recipiendo sub sua protectione et salva-guarda predictum monasterium et omnia bona sua et greges.....* 416
- CXXII. *Sentencia domini regis Iacobi 2ⁱ quod homines habitantes in quadra de la Albareda de Fox, et de Dagues et de Dos Rius et de Muçarra, qui sunt vassalli dicti monasterii non tenentur exire ad senum castri de Fuxio nec facere aliquod servicium domino castri de Fuxio .....* 416
- CXXIII. *Sentencia domini infantis Enrici, locumtenentis generalis, quod dominus castri de Castelleto in Penitensi nullam habet iurisdictionem in quadra seu loco de la Lacuna, et habitantes in dicto loco non tenentur facere ei aliquod servicium .....* 417
- CXXIV. *Sentencia predicti domini infantis Enrici, locumtenentis generalis, in qua continetur quod omnis punicio pecuniaria pro quocumque crimine fiat pertinet ad dominum qui in loco habet omnem iurisdictionem citra merum imperium; propterea dominus castri de Castelleto restituit monasterio ·LX^a· libras quas in debito habuerat de punicione in dicto loco de la Lacuna.....* 419
- CXXV. *Sentencia eiusdem domini infantis Enrici, locumtenentis generalis in qua continetur quod licet Bernardus et Laurencius Orivart, fratres habitatores Guardie Pra torum facti sint vicini Montis Albi, tamen fuerunt eicti a pace et tregua ad instanciam monasterii Sanctarum Crucum propter sua delicta in dicto loco Guardie per eos perpetrata, non obstante privilegio dicte ville Montis Albi.....* 421

- CXXVI. *Confirmatio domini regis Iohannis Primi^v et domini regis Martini, eius filii, in sententia lata super diminutione decime solvende per monasterium Sanctarum Crucum domino pape sive domino regi que fuit data per dominum Garciam, archiepiscopum Cesa-raugustanum comissarium apostolicum.....* 427
- CXXVII.^z *Privilegium domini Ferdinandi 2ⁱ, regis Aragonum et Castelle, in quo exhimit et franchos facit vassallos dicti monasterii ut non teneantur exire ad aliquem sonum emissum nisi in ipso sono emisso sit dominus rex personaliter aut eius primogenitus vel locumtenentes generalis.....* 428
- CXXVIII. *Privilegium dicti domini Ferdinandi 2ⁱ regis in quo concedit quod mortuo abbate in monasterio Sanctarum Crucum, conventus possit eligere alium sine consultatione dicti domini regis et successorum suorum, promittens quod nunquam consenciet predictum monasterium dari alicui in comendam.....* 429
- CXXIX.^{aa} *Privilegium predicti domini regis Ferdinandi 2ⁱ in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda predictum monasterium cum personis et vassallis ac bonis eorum etquod possimus ponere pennones regales in locis dicti monasterii in signum salvaguarde regie.....* 431
- CXXX.^{ab} *Donacio et licencia concessa per nobilem dominam Guillelmam de Monte Catheno que fuit aolim domina Castri Veteris Extremi de Marcha in Penitensi monasterio Sanctarum Crucum et vassallis suis quod possint pascere et adquare animalia sua in tota terra sua sine omni servicio et retentu suo et sint franchi ab omni servicio ipsius castri.....* 432
- CXXXI.^{ac} *Sentencia domini Iohannis de Aragonia, comitis Rippagurcie, locumtenentis generalis domini nostri regis Ferdinandi, quod nullus potest facere nec mittere saponem in civitate Ilerde nisi monasterium Sanctarum Crucum aut ille qui a dicto monasterio habuerit licenciam seu stabilimentum.....* 434
- CXXXII.^{ad} *Sentencia baiuli generalis Cathalonie pro iuribus lezdarum et dels Cussols que erant monasterii de Bon Repos et nunc sunt monasterii Sanctarum Crucum in civitate Ilerde.....* 436

a. *Escrit a sobre Primi.* b. *Escrit a sobre Primi.* c. *Escrit a sobre Primi.*
d. *Escrit a sobre Primi.* e. *Escrit a sobre Primi.* f. *Escrit a sobre Primi.* g. *Escrit a sobre Primi.* h. *Escrit a sobre Primi.* i. *Escrit a sobre Primi.* j. *Escrit a sobre Primi.* k. *Escrit a sobre Primi.* l. *Escrit a sobre Primi.* m. *Escrit a sobre Primi.* n. *Escrit a sobre Primi.* o. *Escrit a sobre Primo.* p. *Al marge lateral esquerre i sobre la C Cena de presentia y de absentia en Fores y Conesa.* q. *Al marge lateral esquerre i sobre CI Aliud privilegium melius isto pro dicta electione reperies infra in capitulo .CXXXVIII^o.* r. *Al marge lateral esquerre i sota CII De no alienar los mer imperi.* s. *Al marge lateral esquerre i sota CIII Franquesa de dret de segell.* t. *Al marge lateral esquerre i sota CVII Guardia dels Prats.* u. *Al marge lateral esquerre i sota CVIII Barca de Llobregat.* v. *Al marge lateral esquerre i sota CVIII Cases de Lleyda.* w. *Al marge lateral esquerre i sota CX Cases de Barcelona.* x. *Al marge lateral esquerre i sota CXI La Sala.* y. *Escrit a sobre Primi.* z. *Al marge esquerre sota la numeració Sometent.* aa. *Al mage esquerre sota la numeració, Salvaguarda* ab. *Al marge esquerre sota la numeració Pasturar* ac. *Al marge esquerre sota la numeració Sabó de Lleyda.* ad. *Al marge esquerre sota la numeració Lleuda de Lleyda.*

Incipit tercius liber in quo tractatur de privilegiis. Et primo de privilegiis Summorum Pontificum

I. CARTA

Ut Deus omnipotens pro suo beneplacito voluntatis, non meis meritis, gratiam michi dare dignatus est in prescripto secundo libro digessi singulariter et distincte omnes facultates huius Sanctarum Crucum monasterii, declarando ubi site sunt seu locate qualia sunt iura que in ipsis monasterium habet, quomodo fuerunt adquisite et que servicia pro hiis fieri debeant. Et quare secundum consilium sapientis non solum est necessarium bona utilia adquirere, sed est summe necesse ut postquam adquisita sunt cum diligentia custodiantur et ab incomodis preserventur et in suis libertatibus manuteneantur et defendantur. Cum igitur exhemptiones privilegia et libertates sint cause principales nedum preservationum rerum temporalium sed etiam personarum. Ideo in isto tercio libro intendo summarie et collective ponere allegando non nulla privilegia exhemptiones et libertates nedum toto ordini nostro Cistercii generaliter sed et huic Sanctarum Crucum monasterio specialiter a Summis Pontificibus concessas, adiungendo eisdem inmediate protectiones privilegia et libertates a regibus et principibus huius patrie dicto monasterio concessas. Et ut de ipsis ordinate ponere valeam, incipiam a monasterio Cistercii ut a capite tocius nostre religionis ex eo quare sicut a capite corpus regitur membra gubernantur ingenium acuitur memoria reformatur. Ita ab ipso monasterio Cistercii omnes religiosi sub eius ordine professi didicerunt honeste vivere, regulariter conversare, Deum laudare, hospitalitatem et elemosinas tenere et distribuere, caritatem fraternitatis ad invicem habere. Et quare primena eorum statuta^a sub vocabulo caritatis fuerunt

intitulata. Ideo ordo rationis vult et requirit ut ab eius exordio in isto libro incipiam.

a. *Escrit a sobre statua.*

II. CARTA

De exordio monasterii Cistercii.

Circa annum Incarnationis Domini Nostri Ihesu Christi millesimum nonagesimum octavum in episcopatum Liugonensi erat unum monasterium ita notabile et solemne a Deo in possessionibus et diviciis insignitum, quod monachi in ibi professi occupati totaliter circa administraciones temporalium pro maiori parte et ut verius dicam in toto oblivioni tradebant sua vota Deo secundum regulam Sancti Benedicti promissa, in tantum quod regularia statuta vilipendabantur, ordo regularis adnichilabatur, honestas ex toto deperierat. Illis quidem diebus preerat huic monasterio in abbatem quidam vir sancte vite et honeste conversationis, Robertus nomine. Iste sanctus vir attendens quod suum votum Deo promissum ut professus fuerat in predicto monasterio existens servare nequibat ut tenebatur, reducens ad sui memoriam versiculum psalmiste dicentis: “Reddam tibi vota mea que distrinxerunt labia mea”. Consilio prehabito cum viginti et uno monachis inter se in unum concordantibus decreverunt ut a dicto monasterio Molismi recederent et quererent locum idoneum ubi Deo deservire et sua vota promissa reddere quiete et cum animi tranquillitate, sine strepitu gencium nocte dieque cum psalmis et canticis, ymnis et orationibus obnixie instantes Deum laudarent. Tandem vir sanctus Robertus cum voluntate aliorum monachorum, qui huic sancto proposito sibi aderebant, accessit ad dominum Hugonem, tunc temporis archiepiscopum Lugdunensem legatum in illis partibus apostolicum petitaque licencia et obtenta ab eo renunciavit regimini dicti monasterii et restituto baculo pastoralis profectus est cum predictis viginti et uno monachis ambulantes et inquirentes locum secundum quod proposuerant aptum ad habitandum. Tandem post multos labores et nimias difficultates quas pie pati oportet hos qui in Christo vivere volunt, aplicuerunt ad locum diu desideratum ad locum horroris et vaste solitudinis silicet ad nemus Cistercii, quod propter spicitudinem veprium et habundantiam ferarum, a frequentatione homini alienum erat. Ibi illi sancti viri cum eorum patre Roberto factis cellulis es lignis decreverunt habitare

ieiuniis et abstinenciis insistebant in nimia penuria et egestate, nam ad sustentationem vite necessariam nil aliud habebant ex quo sustentarentur nisi solum folia et fructus quercuum et fagum, hiis contenti gracias reddebant sue Creatori.

III. CARTA

De ffundatione monasterii Cistercii.

Preclarissimus vir Otho, dux Burgundie, cum una dierum cum suis militibus et scutiferis exisset causa venerandi devenit ad dictum nemus Cistercii et in persequendo feras intravit solus in spicitudinem illius nemoris separatus ab omnibus suis, quod credentum est fore factum ex divina ordinatione, ut predicti viri succursum haberent in eorum vite necessariis, nam Deus nescit abesse in se sperantibus. Cum atque prenominatus dux invenisset se solum in medio spicitudinis illius nemoris et nesciret per quam partem posset egredi a dicto nemore et reverti ad suos, stando sic in sua cogitatione audivit tinnitum unius esquillole ad cuius sonitum dirigens gressus suos venit ad locum ubi illi sancti viri moran faciebant et inquisito ab eis scitoque causam eorum adventus, post regressum ad sua edificavit eis monasterium, dando eis dictum nemus in hereditate perpetua possidendum pluraque alia bona ad sustentationem vite necessaria monachorum contulit et sic dictum monasterium Cistercii fundatum fuit, illo tunc vocatum monasterium Novum.

III. CARTA

De regressu abbatis Roberti ad monasterium Molismi.

Monachi prefati monasterii Molismi, videntes se vilipensos a generosis et incolis illius patrie, eo quod tam solemnes viros eorum culpa amiserant, tractato de recuperatione Roberti eorum abbatis recursum habuerunt ad dominum Urbanum papam, supplicantes obnix ut predictum Robertum reverti faceret ad regendum suum primenum monasterium, promittentes obnix quod si in observanciis regule Sancti Benedicti et regularibus disciplinis usque tunc fuissent negligentes, de cetero cunctas negligencias emendare et

dicto abbati Roberto obedire et in omnibus parere. Igitur dictus dominus Urbanus, Summus Pontifex, ad preces suorum cardinalium, inclinatus per suas litteras scripsit Ugoni sue et apostolice ecclesie vicario ut si prenominatus Robertus ad regendum monasterium Molismi libere reverti vellet una cum monachis heremum non amantibus plenissimam facultatem revertendi ei concederet; dictus vero vicarius apostolicus receptis preallegatis litteris suum congregavit colloquium in quo presentes fuerunt una cum ipso quinque episcopi et quatuor abbates pluresque viri religiosi in quo decisum fuit ut prenominatus vir Sanctus Robertus ad dictum monasterium Molismi regendum reverteretur. Et tunc creatus fuit noviter in abbatem quidam honestissimus vir Albericus nomine zelator sancte regule et amator honestatis rectam curam habens sui monasterii et circa obedientiam suorum monachorum. Tunc habito consilio cum suis decrevit et statuit quod circa curam temporalium rerum^a regendarum reciperent homines laycos barbatos quibus commisse essent administrationis rerum temporalium. Ipsi vero intenti essent sine aliqua perturbatione temporalium circa spiritualia et decreverunt ut dicti conversi layci barbati regerent molendina, curtes et agricultures et non monachi cum secundum regulam Sancti Benedicti habitatio monachorum in claustro debeat esse et a frequentatione hominum semota.

a. *Escrit a sobre rerum.*

V. CARTA

De prima exhemptione ordinis Cisterciensis.

Igitur reverso abbate Roberto ad regendum monasterium Molismi, monachi molismenses questionem intemptarunt contra cistercienses, afirmando quod ratione subiugationis filialis debebant eis esse subditi, ex eo quare ab ipsis traxerant originem Cisterciensibus contrarium, asserentibus qua de causa sapientissimus abbas Albericus suos misit nuncios ad dominum Pascasium papam, tunc universalem ecclesiam Dei regentem in anno Incarnationis Dominice ·M^o·C·, et admissa supplicatione oblata ex parte Cisterciensium idem pontifex per suum privilegium et eidem concessit et perpetuo indulsit atque sub speciali protectione sua et suorum successorum recipit et voluit atque statuit quod dictus ordo Cisterciensis nulli subditus sit nisi Romano Pontifici, statuens quod si quis contra suam exhemptionem

aliquid attemptaret a receptione sacratissimi corporis et sanguinis Christi alienus sit et in extremo examine districte ulcioni subiaceat ut in allegato privilegio diffuse habetur.

VI. CARTA

Privilegium domini Calixti pape de institutione et confirmatione Carte Caritatis.

Predictus vir Dei Albericus qui per septem annos et dimidium dictum monasterium Cistercii feliciter rexit ex hoc seculo migravit ad Dominum plenus virtutibus cui successit abbas Stephanus, natione anglicus, sub cuius tempore Sanctus Bernardus habens annos viginti duos habitum in monasterio Cistercii accepit. Temporibus istius abbatis facta fuerunt laudabilia statuta intitulata Carta Caritatis, quam Cartam Caritatis et instituta in ea contenta auctorizavit, laudavit et confirmavit dominus Calixtus, papa, cum privilegio suo eidem ordini indulto qui dominus Calixtus, papa ecclesiam Dei universalem, incepit regere in anno Incarnationis Dominice ·M^o·CXXII^o. inhibens nequis ausus sit perturbare ordinem tam quiete religionis monastice, contra facientes in predictis auctoritate sua et beatorum apostolorum Petri et Pauli penam excommunicationis statuit incursum.

VII. CARTA

Privilegium domini Clementis, pape 4ⁱ in quo continetur multa laudabilia statuta ordini concessa, vocatum Clementina.

Dominus Clemens, papa quartus, per suum privilegium datum Perusii sub anno Dominice Incarnationis ·M^o·CCLXV^o., laudando, auctorizando omni et singula statuta Carte Caritatis plura instituta ordinavit interque voluit, statuit et sancionavit ut omnes solemnitates a iure introductas super electionibus fiendis circa electionem abbatis Cistercii aliorumque coabbatum suorum aboluit et abolitas habere voluit, solum et dumtaxat servata forma in predicta Clementina contenta, ordinando qualiter et per quos electiones fieri habeant et eciam ad quos pertineat regimen monasterii Cistercii et aliorum monasteriorum temporer vaccacionis et quod annis singulis celebrentur in Cistercio Capitulum Generalem ubi omnes abbates

ordinis congregentur nenon quolibet anno quodlibet monasterium a suo patre abbate visitetur pluraque alia circa reformationem ordinis idem domino papa instituit ut in preallegata bulla diffuse et largiflue continetur acta sub predicto kalendario pontificata predicti domini pape Clementis anno primo.

VIII. CARTA

Privilegium domini Gregorii, pape ·X^{mi}. dicto ordini indultum super decimis aliisque oneribus non prestandis a Summo Pontifice impositas vel imponendis vel ab aliis prelatiis.

Dominus Gregorius, papa ·X^{us}., abbatibus et abbatissis et conventibus ordinis Cisterciensis multipliciter recomendatis intitulationeque nominis ex eo quare omnia monasteria sub invocatione beate Virginis, Dei genetricis, Marie sunt intitulata et constructa, nam quilibet monachus in sua professione affirmat sic inquit in hoc loco constructo in honore beate semper quod Virginis Marie, ut a primena institutione ex alto fuit concessum, et quare rutilant caritate, candent castimonia et pulcritudine conversationis lucent, ordo candidus ut vocaretur instituit; hiis igitur aliisque quam plurimis recommendationibus inductus ut in suo privilegio largiflue continetur, exheremiti et exheremptos haberi voluit a prestatione quarumvis decimarum et ab omni onere quarumvis repentinarum exactionum quocumque ratione censeantur pro tempore impositarum et imponendarum sub quavis forma et expressione verborum, decernens omnem sententiam excommunicationis et interdicti quacumque auctoritate latam, irritam et inanem ac viribus carere. Quod privilegium datum fuit Lucduno nonas aprilis anno Incarnationis Dominici ·M^o·CC·LXXV·, pontificatus iusdem domini Gregorii, pape, anno quarto ut clare potest videri in quodam translato auctentico sigillo domini Arnaldi Barchinone episcopi in pendentia communito, datum in Montepesullano ·XIII°· kalendas iulii, anno Domini ·M^o·CC·LXXV·.

VIII. CARTA

Privilegium domini Alexandri, pape quarti, concessum ordini quod

non tenemur providere legatis nec archiepiscopis vel episcopis in procuratione pecuniaria.

Alexander, papa quartus, ad supplicationem domini Iacobi, tituli Sancti Laurentii in Lutiam, presbyteri cardinalis, ut ordo cisterciensis prosperitatis affluentiam consequatur concessit ut legatis apostolicis nec archiepiscopis nec episcopis nullo modo teneamur providere in procuratione pecuniaria, posit quod in eorum litteris comissionis contineatur ab exhemptis et non exhemptis, decernens quod si que sentencie excommunicationis vel interdicti ratione previa late fuerint, irritas esse et inanes, quod privilegium insertum est in quodam translato autenticho duobus sigillis in pendente communito dato Cistercii tempore Capituli Generalis, anno Domini ·M^o·CC·LVIII°.

X. CARTA

Privilegium domini Innocencii, pape quarti, quod non tenemur ire ad concilia nec ad sinodos quamvis citati nisi pro defensione fidei, nec diocesani habent corrigere personas ordinis nostri pro quocumque crimine nec nos possunt excommunicare.

Innocencius, pape quartus, dicto ordini concessit vel nullus episcopus vel alia quevis persona nos vocare valeat ad sinodos forenses, volens et statuens ne iudices ordinarii nec aliqui rectores, ratione cuiusvis delicti, dicentes nos esse eorum fori subditi sicut alii clerici seculares cum omnis iurisdictio ad abbates vel presidentes monasteriorum pertineat et eciam punicio delictorum uti in capitulis cotidie in unoquaque monasterio predicti excessus corriguntur uti a principio fuimus exhempti, qua de causa dictus dominus papa inibet cum suo dicto privilegio districtissime, nequis ausus sit super predictis nos inquietare, aliter secus factum vult esse irritum et inane et siquis contrarium attemperaverit indignationem omnipotentis Dei et beatorum apostolorum Petri et Pauli noviter se incursum. Quod privilegium datum fuit Lugduno ·XII°· kalendas marcii, pontificatus eiusdem anno tercio, uti in quodam translato autentico sigillo curie archiepiscopalis Narbone ad instantiam procuratoris monasterii Fontis Frigidi in pendenti aposito continetur, actum a Narbone anno Domini ·M^o·CC·XCVII^o·, ·V^o· nonas octobris.

XI. CARTA

Privilegium domini Alexandri pape quod possimus celebrare in grangiis et locis nostris.

In eodem supra dicto translato est incertum quoddam privilegium domini Alexandri pape in quo dat nobis licenciam et potestatem quod possimus celebrare missas in grangiis et locis nostris sine preiudicio iuris alieni. Quod privilegium fuit datum Agnatie ·V^o· kalendas augusti, pontificatus dicti domini Alexandri pape anno primo.

XII. CARTA

Privilegium domini Gregorii, pape noni^a in quo mandat ministro generali et custodius Fratrum Minorum ne recipiant ad eorum habitum religiosos ordinis Cisterciensis.

In predicto translato est incertum aliud privilegium domini Gregorii, pape noni^b in quo mandat ut nostri religiosi non recipiant in ordine Fratrum Minorum sine speciali licencia Sedis Apostolice, neque nos recipiamus de suis religiosis ad habitum nostrum. Quod privilegium fuit datum Viterbi pridie idus decembris, pontificatus dicti domini Gregorii pape anno nono.

- a. *Escrit a sobre noni.* b. *Escrit a sobre noni.*

XIII. CARTA

Privilegium domini Innocencii, pape 4ⁱ in quo mandat omnibus prelati aliisque presonis ecclesiasticis ut servent et servari faciant privilegia et indulgencias ordini Cisterciensis a Suumis Pontificibus concessas.

Aliudque privilegium est incertum in prenominato translato domini Innocencii, pape 4ⁱ in quo confirmat omnia privilegia indulgencias et libertates a suis predecessoribus dicto ordini concessas, in quo mandat, rogat et monet et eciam exortatur precipiendo in virtute sancte obediencie districtissime quathenus predicta privilegia indulgencias, libertates a Sede Apostolica concessas et consuetudines rationabiles et antiquas firmas et illibatas de cetero pro Apostolica Sedis reverencia teneant et observent. Quod privilegium fuit datum Lugduno ·XII°· kalendas madii, Pontificatus sui anno tercio.

XIII. CARTA

Privilegium domini Alexandri, pape quarti^a quod possimus bona per fugitivos in seculo adquisita petere et habere.

Dominus Alexander, papa quartus^b dicto ordini per suum privilegium concessit ut bona per religiosos nostri ordinis fugitivos in seculo adquisita possimus petere et recuperare dum ipsa bona talia sint quod dicti monachi et conversi ea licite acquirere potuissent et libere retinere et in alios transferre si religionis professio non obstasset. Quod privilegium datum fuit Anagnie quinto nonas iulii, pontificatus dicti domini Alexandri anno sexto, ut de ipso privilegio constat in translato autentico sigillo curie archiepiscopalis Narbone in pendenti communitate facto ad requisitionem procuratoris monasterii Fontis Frigidi, anno Domini ·M^o·CC·XCVII·, ·V^o· nonas octobris.

a. *Escrit a sobre quarti.* b. *Escrit a sobre quartus.*

XV. CARTA

Privilegium domini Honorii pape in quo inibet ne legati apostolici exhigant a nobis procuraciones pecuniarias.

In predicto translato est incertum aliud privilegium domini Honorii pape in quo concessit ordini nostro^a quod legati apostolici procuraciones pecuniarias a nobis exhigire nequeant, et cum ad monasteria dicti nostri ordinis declinaverint sine esu, carniū, cibis regularibus sint contenti contrafacientes iram et indignationem omnipotentis Dei et beatorum apostolorum Petri et Pauli se noverint incururos. Quod privilegium datum fuit Laterane ·VI°· idus decembris, pontificatus dicti domini Honori pape anno sexto.

a. *Escrit a sobre nostro.*

XVI CARTA

Privilegium domini Gregorii, pape ·X^{mi}· quod moniales ordinis nostri non tenentur solvere decimas pro subsidio Terre Sancte.

Habemus quoddam translatum autenticum sigillo curie officialatus Elnensis in pendenti communitum in quo incerta sunt duo privilegia quorum unum est domini Gregorii, pape decimi,

in quo concedit ne moniales ordinis Cisterciensis cogi possint ad solvendum in decimis pro subsidio Terre Sancte imponendis, contrarium attemptare presumentes iram omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius sciant domini Gregorii pape anno tercio.

XVII CARTA

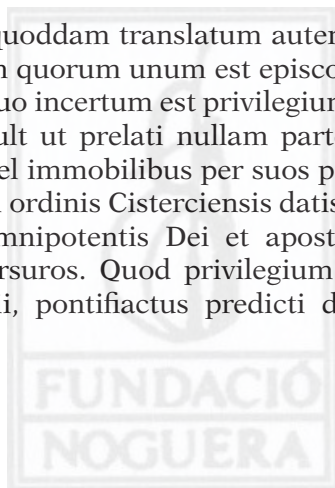
Privilegium domini Urbani, pape quarti, concessum monialibus ordinis Cisterciensis ut gaudere valeant omnibus privilegiis ordini concessis.

In dicto translato autentico incertum est aliud privilegium domini Urbani, pape quarti, in quo concedet quod moniales ordinis Cisterciensis gaudeant et uti valeant omnibus privilegiis dicto ordini a Summis Pontificibus concessis sub pena ire et indignationis omnipotentis Dei et eius apostolorum Petri et Pauli. Quod datum fuit Viterbi idus maii, pontificatus sui anno primo. Quod translatum factum fuit pride idus febroarii anno Domini .M^o.CCC.XXII°.

XVIII CARTA

Privilegium domini Gregorii, pape noni, in quo vult quod prelati non possint aliquid petere de bonis datis per suos parrochianos in eorum vita monasteriis ordinis nostri.

Est eciam hic quoddam translatum autenticum duobus sigillis in pendenti munitum quorum unum est episcopi Bienensis, alterum abbatis Cistercii in quo incertum est privilegium Gregorii, pape noni, in quo mandat et vult ut prelati nullam partem acquirere possint in bonis mobilibus vel immobilibus per suos parrochianos in eorum vita monasteriis dicti ordinis Cisterciensis datis. Contrafactores iram et indignationem omnipotentis Dei et apostolorum eius Petri et Pauli se sciant incururos. Quod privilegium datum fuit Laterane tercio idus ianuarii, pontifictus predicti domini Gregorii pape anno primo.

XVIII CARTA

Privilegium domini Honorii pape in quo concedit quod possimus recipere ad habitum personas liberas a seculo vinientes omni contradictione postposita.

In quodam translato autentico duobus sigillis in pendenti communito, quorum unum est episcopi Bienensis, alterum abbatis Cistercii, sunt incerta duo privilegia quorum unum est domini Honori pape in quo concedit quo omnium contradictione postposita possimus ad habitum recipere personas ad nos de seculo venientes, dum tamen sint libere et quod non teneamur solvere suis capellanis pecuniam que mortuarium nuncupatur. Contrafacentes iram et indignationem omnipotentis Dei et apostolorum eius Petri et Pauli sciant se incursum. Quod privilegium datum fuit Viterbii quarto nonas decembris sui pontificatus anno quarto.

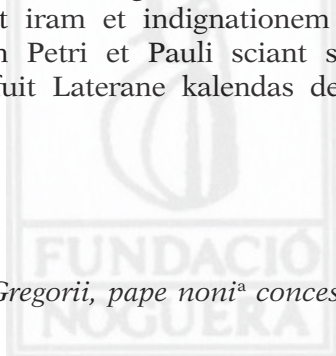
XX CARTA

Privilegium eiusdem domini Honorii pape in quo inibet ne legati apostolici valeant contra nos sententias excommunicationis promulgare.

In eodem translato est aliud privilegium eiusdem domini Honorii pape in quo recitando privilegia ordini nostro concessa nequis contra nos excommunicationis sententiam valeat promulgare; vult quod dicta inibicio extendat se ad legatos apostolicos nisi de suo speciali mandato promulgarentur, secus attemptatum vult esse irritum et inane, et quod legati nequeant a monasteriis dicti ordinis nostri exhigere procuraciones pecuniarias, sed cum ad monasteria declinaverint sine esu carnum sint contenti cibis regularibus, inibens nequis ausus sit infringere hanc suam concessionem, quod si quis attemptaverit iram et indignationem omnipotentis Dei et suorum apostolorum Petri et Pauli sciant se incursum. Quod privilegium datum fuit Laterane kalendas decembris, pontificatus sui anno tercio.

XXI CARTA

Privilegium domini Gregorii, pape noni^a concessum ordini ut nequis

ausus sit uti carnibus in monasteriis nostris nec mulieres intrare nec questias aut alias exactiones a nobis exigere.

Eciam est unum translatum autenticum tribus sigillis in pendenti munitum, unum est episcopi Bienensis, alterum Gaufridi episcopi et monachi Cistercii, alterum abbatis Cistercii, in quo incerta sunt duo privilegia domini Gregorii, pape noni,^b in uno quorum dictus dominus Gregorii inibet et vult nequis ausus sit uti carnibus in nostris monasteriis et ne mulieres in ipsis monasteriis intrent et quod nullus princeps, nobilis vel quevis alia persona ratione iuris patronatus vel alia de causa petat per nos eis fieri aliquas servitutes in dicto privilegio specificatas. Inibens ne quis contrarium ausus sit attemptare si iram et indignationem omnipotentis Dei et suorum apostolorum Petri et Pauli cupit evitare. Quod privilegium datum fuit Laterane decimo kalendas febroarii, pontificatus dicti domini Gregorii pape anno septimo.

- a. *Escrit a sobre noni.*   b. *Escrit a sobre noni.*

XXII CARTA

Privilegium eiusdem domini Gregorii, pape noni^a in quo inibet ne ratione benedictionum abbatum aliquid exhigatur ab episcopis nec aliquis se intromittat de electionibus in ordinis fiendis.

Est que in ipsomet translato incertum privilegium ipsius domini Gregorii Nonii^b in quo expresse vult et districtissime mandat neque archiepiscopus aut episcopus diocesani in quorum diocesibus monasteria ordinis nostri sunt sita nullomodo se intromittant de electionibus abbatum in ipsis fiendis, instituendo vel removendo nec de modo electionis inquirere ac exhaminare personas de vita literatura vel moribus nec sibi presentari petant, quare esset contra privilegia a Summus Pontificibus predecessoribus suis et a se dicto ordini concessa. Et quod nichil petant sibi dari rationi benedictionis abbatum et si denegatum fuerit abbates possint recipere munus benedictionis ab alio episcopo, contrarium attemptatum irritum voluit esse et inane, inihbens nequis ausus sit infringere suam inibitionem et concessionem sub incurso indignationis omnipotentis Dei et apostolorum eius Petri et Pauli. Quod datum fuit Lateranensis ·X^o kalendas febroarii sui pontificatus anno septimo. Dictum translatum fuit factum anno Domini ·M^o·CC·XXXIII.

- a. *Escrit a sobre noni.*   b. *Escrit a sobre noni.*

XXIII CARTA

Privilegium domini Alexandri, pape, in quo dat potestatem abbatibus quod possint absolvere suos ab excommunicatione et irregularitate si quam incurrerint sive ante ingressum religionis sive postea.

Habemus in uno traslato autentico sigillo officialatus Terrachone in pendentem munito privilegium domini Alexandri pape incertum in quo dat potestatem abbatibus quod singuli eorum in conventibus suis possint absolvere fratres ab excommunicatione et irregularitate si quam incurrerint sive antequam ordinem intraverint sive postea, de consilio fratrum discretorum qui literati sint et Deum timentes, nisi a Deo gravis et enormis sit excessus, quod merito sint ad sedem apostolicam destinandi. Concedit etiam diocesanis ut si abbates vel unus ipsorum in predictis casibus inciderint ipsos auctoritate apostolica valeant absolvere, inibens nequis suam concessionem valeat infringere vel ei ausu temerario contraire sub incurso ire omnipotentis Dei et suorum apostolorum Petri et Pauli. Quod privilegium datum fuit Anagnie ·XV° kalendas octobris, sui pontificatus anno primo. Translatum vero datum fuit ·VI° kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°.

XXIII CARTA

Privilegium domini Bonifacii, pape octavi, in quo exhimit nos a prestatione decimarum de terris quas laboramus vel aliis damus ad laborandum.

Est etiam unum translatum autentico sigillo officialatus Valencie in pendentem roboratum in quo incertum est privilegium dicto ordini concessu domini Bonifacii, pape ·VIII· in quo exhimit nos a prestatione decime et primicie de terris quas nos excolimus vel damus cultoribus, dum tamen alias nons solverius. Quod datum fuit Lateranensis ·XV° kalendas ianuarii, sui pontificatus anno ·VIII°. Translatum vero fuit datum tercio kalendas augusti anno Domini ·M^o·CCC· quinto.

XXV CARTA

Privilegium domini Alexandri, pape tercii, super decimis non pres-

tandis tam de terris quam de nutrimentis animalium, et de excommunicatione laycorum qui manus violentas mittunt in religiosos ordinis nostri.

In quodam translato autentico sigillo domini Poncii, Barchinone episcopi, in pendenti munito incertum est privilegium domini Alexandri, pape tercii, obtentum ad instanciam monasterii de Populeto in quo dictus dominus papa reducit ad memoriam privilegia ab ipso et a suis predecessoribus ordini concessa super non prestandis decimis de hiis que propriis manibus excluntur nec de novalibus et nutrimentis animalium confirmando dicta privilegia et concessiones. Mandando archiepiscopo Terrachone, Vicensis, Urgellensis et Ilerdensis episcopis, abbatibus, archidiaconis, prepositis, presbiteris ut non presumant per se nec permittant quod aliqui prava interpretatione audeant interpretare indulgenciam a Sede Apostolica super dictis decimis prefato ordini concessas nec eiam petere seu extorquere cum sit inconveniens contra instituta Sedis Apostolice temere, venire, contravenientibus si layci sint usque ad condignam satisfactionem excommunicationis sententia innodentur reliqui ab officio suspendantur; committit eiam eisdem archiepiscopo et episcopis ut siquis manus violentas in dictos religiosos dicti ordinis ingesserit, candelis accensis publici excommunicatum nuncient et faciant ab omnibus evitari donec congrue satisfecerit et cum litteris diocesani rei veritatem continentibus Apostolice Sedis conspectui se representet. Quod privilegium daum fuit Sagunte .VII. kalendas augusti; dictum vero translatum nonas decembris anno Domini .M^o.CCC.XXVI°.

XXVI CARTA

Privilegium domini Urbani, pape tercii, in quo concedit quo si denegatum fuerit per proprios episcopos inpendere abbatibus beneficium bendicionis possint ab aliis episcopis benedici et vasa ecclesie et ordinis recipere.

In uno translato autentico sigillo officialatus Terrachone in pendenti actorizato est incertum privilegium domini Urbani, pape tercii, in quo idem dominus papa indulsit ordini nostro ut si archiepiscopi vel episcopi in quorum parrochiis monasteria fundata sunt abbates bendicere renuerint requisiti licitum sit abbatibus si sacerdotes fuerint novicios bendicere proprios et cetera ad abbatis

officium pertinencia exercere, et ab alio episcopo quod a suo fuerat indebite denegatum recipere, et si sedes proprii episcopi vaccaverit omnia a vicinis episcopis recipere valeant. Et quod possimus recipere ordines, vasa bendicere ab episcopo per monasterium transitum faciente, et quod in professione abbatum sint contenti, ut ab origine ordinis est observatum et ex privilegiis apostolicis roboratum, pluraque alia in dicto privilegio sunt indulta. Quod datum fuit Verone .XV°. kalendas febroarii. Transsumptum vero anno domini .M^o.CCC.XXII°.

XXVII CARTA

Privilegium domini Clementis pape in quo confirmat omnia alia privilegia a suis predecessoribus Summus Pontificibus ordini nostra concessa.

Est quoddam privilegium domini Clementis pape bulla plumbea munitum in quo idem dominus papa confirmat omnia privilegia, exhemptiones, franquitates, libertates a suis predecessoribus Summis Pontificibus ordine nostro concessas. Quod datum fuit in Villanova Avinionis, diocesis, .VIII. kalendas septembris, sui pontificatus anno primo.

XXVIII CARTA

Privilegium domini Alexandri pape ordini concessum super depositione abbatum quod non possint apellare ad Sedem Apostolicam.

Est eciam privilegium domini Alexandri pape in quo ordini concedit quod abbates qui ratione alicuius criminis fuerint per patres abbates et demum per Capitulum Generale commoniti ut sponte cedant sue prelationi, qui si renuerint ad Sedem Apostolicam apellandi facultatem non habeant nec suum reatum per episcopos defendatur. Est eciam in predicto privilegio quod si episcopi tercio requisiti bendicere abbates renuerint, licitum eisdem abbatibus sit proprios novicios bendicere et que ad eorum officium pertinent exercere, et si in pofessionibus petitum sit contra ordinis statuta profiteri ipsis abbatibus liceat auctoritate apostolica denegare, ne ordo ipse qui hactenus liber extitit perpetue servitutis laqueo vincietur,

quod si episcopi previa de causa sententiam excommunicationis vel interdicti promulgaverint auctoritate apostolica irritum sit et inane contra facientes potestate et honore ac suis dignitatibus careant, reosque divinis indicio se existere de perpetrata iniquitate cognoscant et a sacratissimo corpore et sanguine domini nostri Ihesu Christi alieni fiant. Quod privilegium fuit datum Beneventi ·XVIII° kalendas febroarii anno ab Incarnatione Domini ·M^o·C·LXVIII°·, pontificatus eiusdem domini Alexandri Tercii anno decimo.

XXIX CARTA

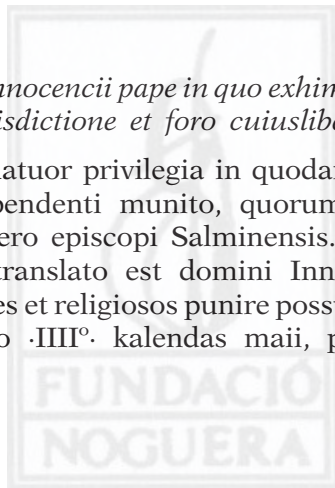
Privilegium domini Lucii pape pro exhemptione ordinis Cisterciensis ut nullus prelatus possit no excommunicare.

In quodam translato autentico duobus sigillis in pendentem roborato quorum unum est episcopi Insula Irineis, alterum episcopi Holnensis in quo incertum est privilegium domini Lucii pape et est exhemptionis reducendo ad memoriam alias exhemptiones a suis predecessoribus dicto ordini Cisterciensis indultas, ipsas roborando ubi mandat quod nullus possit in nos sententias excommunicationis, suspensionis et interdicti promere et quod in professione abbatum fienda profiteantur salvo ordine suo et contra statuta ordinis nullam professionem facere compellantur. Quod privilegium datum fuit Verone ·XI° kalendas decembris. Translatum vero ·XVII° kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCC·.

XXX CARTA

Privilegium domini Innocencii pape in quo exhimit abbates et religiosos ordinis ab omni iurisdictione et foro cuiuslibet iudicis.

Incerta sunt quatuor privilegia in quodam autentico translato duobus sigillis in pendentem munito, quorum unum est episcopi Alinensis, alterum vero episcopi Salminensis. Primum privilegium incertum in dicto translato est domini Innocencii pape in quo exhimit dictos abbates et religiosos punire possunt. Quod privilegium fuit datum Lugduno ·III° kalendas maii, pontificatus sui anno secundo.

XXXI CARTA

Privilegium domini Innocencii pape in quo exhimit religiosos ordinis nostri ne pretextu quorumvis litterarum apostolicarum que de nostro ordine mencionem non fecerint, vocari nequeant ad iudicia ab aliquibus iudicibus.

Secundum privilegium in dicto translato incertum est domini Innocencii pape in quo exhimit religiosos dicti ordinis ne pretextu quarumvis litterarum apostolicarum que de nostro ordine mencionem non fecerint contra indulgencias ordini a Sede Apostolica concessas vocari ab aliquibus iudicibus ad iudicia nequant. Quod privilegium datum fuit Lugduno idus octobris, pontificatus dicti domini Innocencii pape anno septimo.

XXXII CARTA

Privilegium domini Innocencii pape pro exhemptione ordinis nostri confirmando omnia alia privilegia.

Tercium privilegium est domini Innocencii pape exhemptionis confirmando omnes libertates, privilegia et immunitates a Summis Pontificibus predecessoribus suis ordini nostro concessas. Quod privilegium fuit datum Lugduno quarto nonas marcii, pontificatus dicti domini Innocencii pape anno octavo.

XXXIII CARTA

Conservatorium sive privilegium domini Clementis pape directum episcopo Valentie et archidiaconis Rippagurcie, Ilerde et Barchinone in quo efficiuntur conservatores ordinis Cisterciensis tanquam iudices apostolici cum potestate perpetua in omnibus dampnis et preiudiciis monasteriis dicti ordinis illatis.

Habemus in quodam translato autentico sigillo domini archiepiscopi Terrachone in pendentem roborato privilegium conservatorie domini Clementis pape in quo dat potestatem episcopo Valentino et Rippagurcie, Ilerde et Barchinone archidiaconis que potestas sit perpetua ita quod per mortem nec aliter non expirat ut tanquam iudices apostolici audiant decident et determinent quoscumque per censuram ecclesiasticam compellendo, ita quod ea que per

unum eorum incepta fuerint per alium prosequi mediari et finire valeant; adversus quoscumque occupatores, detentores, molestatores et iniuriatores cuiusvis gradus dignitatis status aut prehemencie fuerint qui detinent vel indebite occupant bona quocumque fuerint mobilia et immobilia redditus, census et quevis alia iura universa monasteriis ordinis nostri Cisterciensis quomodolibet spectancia et eciam de quibuscumque dampnis et iniuriis et molestiis sive in bonis aut personis dicti ordinis illatis procedant omnes aut unus eorum vel alteri comittere possint vices suas quarum super hiis fiat iusticie complementum omni appellatione postposita, aut alia prout facti qualitas postulabit invocato ad hoc si opus fuerit auxilio branchii scolariis prout hec et alia extense posita sunt in dicto privilegio. Quod datum fuit Avinione secundo nonas febroarii, pontificatus vero dicti Clementis pape anno nono.

XXXIII CARTA

Privilegium domini Urbani, pape tercii, super benditionibus abbatum et quod non possimus evocarii ad sinodos forenses et possumus uti testimonio fratrum nostrorum.

Est eciam privilegium domini Urbani, pape tercii, incertum in uno translato autentico sigillo in pendenti officialatus Terrachone sigillato super bendicendis abbatibus et quod non tenentur facere professionem nisi secundum ordinem Cisterciensis, et posito quod nedum benedicti sint, novicios suos bendecire possunt et exercere omnia ad suum officium pertinentia nec in monasteriis ordinis diocesani causa ordines celebrandi nec crisma conficiendi intus exercere valeant nec ad sinodos forenses evocare nos valeant. Quod privilegium datum fuit Verone ·XV°· kalendas febroarii. Et eciam possumus uti testimonio fratrum nostrorum in causis propriis fuit datum dictum translatum Terrachone anno Domini ·M^o·CCC·XXII·, ·XII°· kalendas octobris.

XXXV CARTA

Privilegium domini Honorii pape declarativum consilii Lateranensis super decimis non prestandis tam de novalibus quam de nutrimentis.

A simili modo habemus in uno translato autentico sigillo domini abbatis Cistercii in pendentem vallato privilegium domini Honorii pape declarativum consilii Lateranensis super decimis non prestandis de novalibus ante consilium et de post adquisitis et de nutrimentis animalium. In hoc translato inserta sunt tria privilegia super predictis decimis non prestandis ordini Cisterciensis concessa a dicto domino Honorio papa, quorum unum datum fuit Lateranensis ·V^o· idus novembris sui pontificatus anno nono. Tertium vero privilegium datum fuit Lateranensis ·VII°· kalendas decembris dicti domini Honorii pape anno pontificatus nono.

XXXVI CARTA

Privilegium domini Alexandri pape in quo vult que nequeamus visitari nisi per personas ordinis nostri.

Incertum est in uno translato autentico privilegium domini Alexandri pape in quo eximit nos ne visitari possimus nisi solum et dumtaxat per patres abbates vel per personas ordinis, secus factum decernit irritum et inane. Quod privilegium datum fuit Neapoli ·XV°· kalendas madii sui pontificatus anno primo; dictumque translatum sigillumque vicariatus generalis Barchinone in pendentem fuit apositum quarto nonas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XXVIII°·.

XXXVII CARTA

Privilegium domini Alexandri pape in quo concedit pro exemptione ordinis quod per statutum dudum per eum factum non intendit derogare libertatibus dicti ordinis.

In quodam eciam translato autentico sigillo officialatus Narbone in pendentem roborato incerta sunt sex privilegia Summorum Pontificum, quorum quatuor sunt domini Alexandri pape; quorum primum continet exemptionem ordinis et quod per statutum dudum per ipsum factum nullo modo intendit derogare libertatibus ordinis, posito quod in provisionibus fiendis ponat ab exemptis et non exemptis. Quod privilegium datum fuit Anagnie pridie kalendas novembris, pontificatus sui anno quarto.

XXXVIII CARTA

Privilegium domini Alexandri, pape quarti,^a concessum pro absoluteione super iniectioe manuum violenta per religiosos dicti ordinis Cisterciensis.

In secundo idem dominus papa Alexander Quarti^b dat potestatem abbatibus quod super iniectioe manuum violenta in suos religiosos super absoluteione huiusdi fienda possint sacerdotibus committere vices suas. Quod privilegium fuit datum Anagnie ·XIII°· kalendas augusti, pontificatus dicti domini Alexandri, pape quarti, anno primo.

a. *Escrit a sobre quarti.*   b. *Escrit a sobre quarti.*

XXXIX CARTA

Privilegium domini Alexandri, pape, indultum ordinine pretextu quarumvis litterarum apostolicarum posita quod ibi contineatur ab exhemptis et non exhemptis conveniri nequeamus non facta de hac indulgencia mentione aliquo privilegio non obstante.

Innocencius, episcopus, servus servorum Dei. Dilectis filiis abbati Cisterci eiusque coabbatibus et conventibus universis Cisterciensis ordinis. Salutem et apostolicam benedictionem. Solet anuente sedes apostolica piis votis et honestis potencium precibus favorem benivole impertiri ea propter dilecti in Domino filii vestris iustis petitionibus grato concurrentes assensu omnes libertates et immunitas a predecessoribus nostris Romanensis pontificibus sive per privilegia seu alias indulgencias ordini vestro concessas, necnon libertates et exempciones seccularium exaccionum a regibus et principibus vels aliis Christi fidelibus racionabiliter bobis indultas auctoritate presencium confirmamus et presenti scripta patrocino comunimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmacionis infringere vel ei ausu temerario contrarire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignacionem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Lugduno ·III· kalendas mai, pontificatus nostri anno secundo.

XL CARTA

Privilegium domini Alexandri pape quod ratione aliquarum collectarum vel subsidiorum imponendarum non teneamur solvere nisi de hac indulgencia fecerit mentionem.

Item in quarto privilegio dicti domini Alexandri pape conceditur ordini ne ratione aliquarum collectarum subsidiorum et aliarum exactionum imponendarum non teneamur nisi de huiusmodi indulgentia et de nostro ordine mencionem fecerit. Quod privilegium fuit datum Anagnie novembris, pontificatus sui anno quarto.

XLI CARTA

Privilegium domini Gregorii, pape noni, in quo continetur quod ratione quorumvis onerum non gravent nos.

In eodem translato incertum est privilegium domini Gregorii, pape noni, in quo continetur nequis ratione quorumvis onerum nos gravet, nec in nostris monasteriis uti carnibus possit seu mulieres intrare audeant. Quod privilegium fuit datum Lateranensis ·X^o· kalendas febroarii, pontificatus sui anno septimo.

XLII CARTA

Privilegium domini Gregorii pape quod religiosi ordinis nostri non recipiantur ad habitum Fratrum Predicatorum.

Sextum privilegium incertum in pronominato translato est predicti domini Gregorii, pape noni, in quo mandat magistro et prioribus Predicatoribus ut nullum religiosum ordinis Cisterciensis ad eorum habitum recipiant sine expressa licencia domini pape vel proprii abbatis. Quod translatum datum fuit Narbone anno Domini ·M^o·CC·XCVII^o·, quinto nonas octobris. Privilegio vero datum fuit Viterbi pridie idus decembris, pontificatus sui anno nono.

XLIII CARTA

Privilegium domini Gregorii pape quod ultra duas dietas per litteras apostolicas trahi nequeamus in causis nostris.

Sunt incerta tria privilegia in uno eodemque translato duobus sigillis in pendenti auctorizato domini Gregorii pape. In primo quorum idem dominus papa indulsit ordini Cisterciensis quod ultra duas dietas per litteras apostolicas trahi nequeamus in causis a nostris monasteriis nisi littere de hac indulgentia fecerint mencionem. Quod privilegium fuit datum Lateranensis quarto idus ianuarii, sui pontificatus anno primo.

XLIIII CARTA

Privilegium domini Gregorii pape quod fundatores et alios fideles in nostris monasteriis possumus tradere sepulture.

In secundo privilegio idem dominus Gregorii papa dicto ordini indulisit ut possumus fundatores monasteriorum et alios fideles qui in nostris monasteriis suas elegerint sepulturas sine contradictione alicuius tradere sepulture dum modo non sint excommunicati vel interdicti, salva iusticia ecclesiarum, a quibus corpora mortuorum assumuntur. Quod privilegium fuit datum Lateranensis tercio idus ianuarii, sui pontificatus anno primo.

XLV CARTA

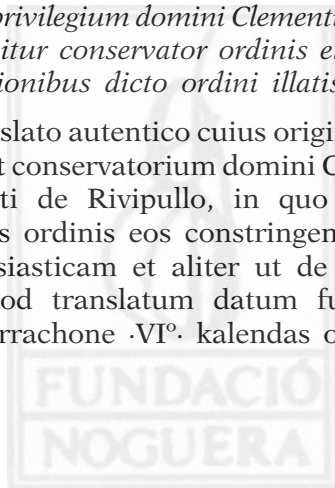
Privilegium domini Gregorii pape quod nequeamus conveniri per litteras apostolicas que de ordine nostro fecerint mencionem.

Tercium privilegium continet quod nequeamus per litteras apostolicas conveniri nisi de ordine Cistercii fecerint mencionem. Quod translatum datum fuit sub sigillorum appenditione episcopi Christiensis et abbatis Cistercii. Privilegium vero fuit datum Lateranensis tercio idus ianuarii dicti domini Gregorii, pape noni, pontificatus anno primo.

XLVI CARTA

Conservatorium sive privilegium domini Clementis pape directum abbati Rivipulli in quo efficitur conservator ordinis et iudex apostolicus in dampnis et molestationibus dicto ordini illatis.

In quodam translato autentico cuius originale est in monasterio Populeti incertum est conservatorium domini Clementis pape factum sive directum abbati de Rivipullo, in quo dat sibi potestatem super malefactoribus ordinis eos constringendo et alias puniendo per censuram ecclesiasticam et aliter ut de iusticia visum fuerit sibi faciendum. Quod translatum datum fuit sub appenditione sigilli officialatus Terrachone ·VI°· kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCC·XV°·.

XLVII CARTA

Privilegium domini Alexandri pape concessum magistro et fratribus de Calatrava pro excommunicatione non inferenda.

Est eciam unum translatum autenticum sigillis abbatis Vallisdigne et prioris Calatrave in pendenti ornatum in quo incertum est privilegium domini Alexandri pape, in quo eximit fratres Calatrave ut in ipsos et eorum familiares sive molents in eorum molendinis seu in furnum coquentes nullus queat sententiam excommunicationis promulgare, ymo si que promulgate fuerint ipsas decernit irritas et inanes et nullius firmitatis ac roboris. Quod translatum datum fuit in monasterio de Muntesia ·XVIII°· kalendas ianuarii anno Domini ·M^o·CCC·XXVIII°·. Privilegium vero fuit datum Anagnie tercio kalendas decembris, pontificatus dicti domini pape anno quarto.

XLVIII CARTA

Privilegium domini Clementis pape quod non possumus visitari nisi per patres abbates et monachos ordinis nostri.

Est privilegium domini Clementis pape bulla plumbea communitum in quo idem dominus papa declarat quod non possumus visitari per aliquos visitatores nisi per patres abbates vel monachos nostri ordinis nec exhibere aliquid ratione visitationis. Quod privilegium fuit datum apud Villa Novam, Avinione diocesis, ·VI°· nonas marcii, pontificatus dicti domini Clementis pape anno tercio.

XLVIII CARTA

Privilegium domini Innocencii pape in quo confirmat omnia alia privilegia a suis predecessoribus Summis Pontificibus ordini nostro concessa.

In uno translato autentico duobus sigillis in pendenti communito, quorum unum est episcopi Bellicensis, alterum est episcopi Calixinensis, in quo incertum est privilegium domini Innocencii pape ordini concessum, in quo confirmat omnia privilegia et indulgencias a suis predecessoribus ordini nostro concessas et

libertates et exhemptiones secularium exactionum. Quod privilegium fuit datum Lugduno ·III°· kalendas mai, pontificatus dicti domini pape anno secundo.

L CARTA

Privilegium domini Clementis pape ubi declarat quod ordo Cisterciensis nulli subiectus est nisi Romano Pontifici.

Eciam est in quodam instrumento autenticho domini Guillermi, episcopi Tosculani, Sancte Romane Ecclesie cardinalis, incertum conservatorium domini Clementis, pape sexti, in quo clare apparet quod ordo Cisterciensis nulli subditus est nisi Romano Pontifice, quod conservatorium dirigitur episcopo Valentinensi et archidiacono Barchinone et Ilerde, in quo dictis conservatoribus perpetua potestas est atributa.

LI CARTA

Privilegium domini Innocencii pape quarti^a in quo inibet ne monachi in ordinibus suscipiendis exhaminentur ab episcopis.

In quodam translato autentico sigillo officialatus Terrachone in pendentem ornato incertum est privilegium domini pape Innocencii Quarti^b in quo concedit quod in assumendis ordinibus monachi et religiosi nostri ordinis non exhaminentur per archiepiscopos vel episcopos a quibus sumunt ordines vel ordinantur nisi maculati sint turpiter. Quod privilegium datum fuit Lugduno quarto idus septembris, pontificatus dicti domini Innocencii pape anno quarto. Translatum vero datum fuit Terrachone ·XIII· die iunii anno Domini ·M^o·CCC·LXVIII°·.

a. *Escrit a sobre quarti.* b. *Escrit a sobre Quarti.*

LII CARTA

Privilegium domini Alexandri, pape tercii^a in quo recipit monasterium de Valle Laurea loco cuius monasterium Sanctarum Crucum fundatum est sub sua protectione et de hiis offeruntur dicto monasterio tam pro vivis quam pro difunctis nullus aliquid exhigat nec decimas aut primicias nulli dare teneamur.

Ffundato monasterio in loco vocato Vallis Laurea modo et causis in primo libro huius compendi specificatus loco cuius fundatum est hoc monasterium Sanctarum Crucum uti in predicto libro mencionem feci, dominus Alexander, papa tercius^b ipsum monasterium sub sua protectione cum suo privilegio perpetuis temporibus valituro recepit, statuens ut de hiis que monasterio por vivis vel mortuis offeruntur nullus aliqui exhigat nec eciam decimas vel primicias de nostro terraticho proprio a nobis exhigere possit nec ipsum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablata retinere sed ipsa bona dicto monasterio illibata et integra conserventur, salva sedis apostolica auctoritate; contrafacientes a sacratissimo corpore et sanguine domini nostri Ihesu Christi alienos se sciant et reos in divino iudicio existere de perpetrata iniquitate, ut lacius in predicto privilegio bulla plumbea commonito explicatur. Datum quarto^c tercio^d nonas madii Incarnationis Domini anno ·M^o·C·LXII· apud Montem Pesullanum.

a. *Escrit a sobre tercii.* b. *Escrit a sobre tercius.* c. *Escrit a sobre quarto.*
d. *Escrit a sobre tercio.*

LIII CARTA

Privilegium domini Innocencii pape in quo recipit dictum monasterium Sancte Marie Vallis Lauree sub sua protectione.

Dominus Innocencius papa cum suo privilegio semper valituro, bulla plumbea roborato, predictum monasterium Sancte Marie de Valle Laurea sub sua protectione recepit, confirmando omnia privilegia, gracias et libertates dicto monasterio concessas, et que dictum monasterium nulli subditum sit nisi Romano Pontifici et Ordini, ut in dicto privilegio lacius est contentum.

LIIII CARTA

Privilegium domini Adriani pape quarti^a in quo vult quod dictum monasterium Vallis Lauree nulli^b sit sub sua protectione cum omnibus bonis suis.

Dominus Adrianus, papa quarti^c per suum privilegium recepit monasterium Sancte Marie Vallis Lauree sub sua protectione et quod esset subditum sibi et Romanis Pontificibus suis successoribus^d

et quod eciam habeat et possideat firma et illibata omnia bona usque ad datam predicti privilegii et quidquid acquirere poterit in antea largatione Pontificum, donatione principum, largatione fidelium ut hec et alia largiflue explicata sunt in privilegio suo bulla plumbea communito more Ecclesie Romane. Datum nonas decembris anno Incarnationis Dominice ·M^o·C·LV°·, pontificatus vero sui anno primo.

a. *Escrit a sobre quarti.* b. *Esborrat nulli.* c. *Escrit a sobre quarti.*
d. *Raillat et quod esset subditum sibi et Romanis Pontificibus suis successoribus.*

LV CARTA

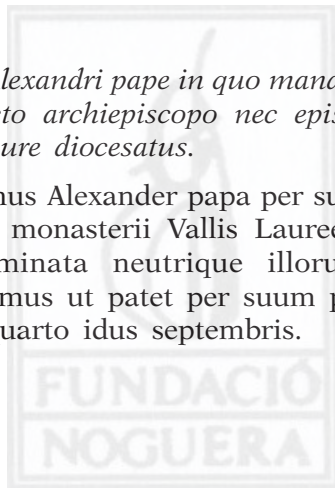
Privilegium domini Alexandri, pape tercii, factum super contradictione archiepiscopi Terrachone in fundatione monasterii in campo Sanctarum Crucum.

Dominus Alexander, papa tercius, attenta questione quam faciebat archiepiscopus Terrachone in fundatione loci ubi monasterium Sanctarum Crucum de novo edificabatur cum carta sua bulla plumbea munita mandavit predicto archiepiscopo et episcopo Barchinone ut a data dicte bulle usque ad festum Assumptionis beate Marie in iudicio vel amicabiler dicte questioni finem daret, aliter dadit potestatem et licenciam nobis edificandi dictum monasterium per suum privilegium quod fuit datum Beneventi secundo idus aprilis.

LVI CARTA

Privilegium domini Alexandri pape in quo mandat abbati et monachis Vallis Lauree ne dicto archiepiscopo nec episcopo Barchinone reverenciam exhibeat iure diocesatus.

Idemque dominus Alexander papa per suam bullam mandavit abbati et monachis monasterii Vallis Lauree, ut dicta questione remanente indeterminata neutrique illorum iure parrochiali abedienciam prebeamus ut patet per suum privilegium quod fuit datum Beneventis quarto idus septembris.

LVII CARTA

Privilegium domini Urbani pape in quo mandat archiepiscopo Terrachone et episcopo Barchinone quod non requirant a nobis abedienciam iure diocesatus donec predicta questio sit inter eos terminata.

Sed et dominus Urbanus, papa tercius, successor dicti domini Alexandri, per suam bullam mandavit dicto domino archiepiscopo Terrachone et episcopo Barchinone quathenus questione predicta remanente indeterminata a nobis obedientiam ullam iura parrochiali requirant quod videri potest in suo privilegio dato Verone quinto kalendas febroarii.

LVIII CARTA

Privilegium dicti domini Urbani, pape tercii, in quo recipit sub sua protectione dictum monasterium, confirmando omnia privilegia et quod libere possimus recipere ad habitum religionis personas liberas et nullus ausus sit infra clausuras monasterii vel grangiarum ignem apponere aut vim aliquam inferre, volens nos esse immunes a decimis et primiciis et quod nullus audeat retinere religiosos fugitivos a monasterio.

Ipsemet dominus Urbanus, papa tercius, edificato monasterio Sanctarum Crucum per suum privilegium bulla plumbea roboratum ipsum monasterium sub protectione beati Petri et sua recepit, confirmando omnia usque ad datam privilegii et que in antea adquirere potuerunt concessione Pontificum, largatione regum vel principum, oblatione fidelium; volens quod de laboribus que^a laboratoribus quas propriis manibus aut sumptibus excolimus et de nutrimentis animalium a nobis nullus decimas vel primicias extorqueat, dando nobis plenum posse ut clericos et laycos a seculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere valeamus et sine contradictione aliqua retinere, inibens nequis frater post factam in monasterio professionem sine abbatis licencia ab ipso recedere audeat, discendente vero absque literis nullus ausus sit retinere, prohibens quod infra clausuras locorum seu grangiarum predicti monasterii nullus^b ausus sit rapinam sive furtum facere, ignem apponere, hominem capere vel interfecere seu aliquam violentiam exercere; contrafacientes sciant se pro tanta iniquitate a sacratissimo corpore et sanguine domini nostri Ihesu Christi alienos et in ultimo Dei iudicio debite ulcioni subiecturos. Quod privilegium

datum fuit Verone ·III°· idus decembris anno Dominice Incarnationis ·M^o·C·LXXXVI°·, pontificatus vereo sui anno secundo.

- a. *Ratllat* laboribus que. b. *Escrit a sobre* nullus.

LVIII CARTA

Privilegium domini Gregorii pape quod abbas Sanctarum Crucum non teneatur exequi commissiones sibi directas.

Dominus Gregorius, papa nonus, abbati monasterii Sanctarum Crucum indulsit ne teneatur exequi comissiones per papam sibi factas nisi de huiusmodi indulgencia in eis mentio habeatur. Quod privilegium datum fuit cum bulla plumbea Anagnie ·XV°· kalendas decembris, pontificatus dicti domini pape anno sexto.

LX CARTA

Privilegium domini Martini pape in quo confirmat omnia privilegia eidem monasterio a Summus Pontificibus concessa.

Dominu Martinus, papa quartus, cum carta sua bulla plumbea roborata omnia privilegia indulgencias, libertates et exhemptiones dicto monasterio a suis predecessoribus Summus Pontificibus concessas confirmavit, laudavit et approbavit. Quod privilegium fuit datum apud Urbem Veterem nonas iunii, pontificatus dicti domini Martini pape anno secundo.

LXI CARTA

Privilegium domini Innocencii pape in quo confirmat omnia privilegia monasterio Sanctarum Crucum a Summis Pontificibus concessa.

Eodem modo dominus Innocencius papa dicto monasterio Sanctarum Crucum per suum privilegium laudavit, approbavit et confirmavit omnes libertates, immunitates et indulgencias a Summis Pontificibus predecessoribus suis dicto monasterio datas et concessas, et omnes libertates, exhemptiones a regibus et principibus aliisque fidelibus dicto monasterio indultas ut clare sunt in suo privilegio bulla plumbea communito. Quod fuit datum Laterane tercio nonas aprilis, pontificatus dicti domini pape anno primo.

LXII CARTA

Conservatorium seu privilegium domini Iohannis pape directum episcopo [Vicensis], abbati Sancti Cucuphatis et archidiacono Rippagurcie, Ilerde in quo efficiunt conservatores et iudices apostolici in causis et preiudicis monasterii Sanctarum Crucum cum potestate perpetua.

Est quoddam privilegium sive conservatorium domini Iohannis, pape vicesimi secundi, factum sive directum episcopo Vicensis,^a abbati Sancti Cucuphatis et archidiacono Ilerdensi in quo dat eis et unicui eorum potestatem, que potestas sit perpetua ut sint in presidium et defensionem dicti monasterii Sanctarum Crucum, uti in privilegio dicti conservatorii largiflue explicatur, contra eos detentores et occupatores bonorum tam mobilium quam immobilium monasterii Sanctarum Crucum per censuram ecclesiasticam omni appellatione post posita eos compescendo invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Quod privilegium datum fuit Avinione kalendas augusti, pontificatus eius anno sexto. Translatum vero dicti privilegii quod hic habemus sigillo domini episcopi Barchinone munitum datum fuit idus augusti anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°.

a. *Escrit a sobre episcopo Vicensis.*

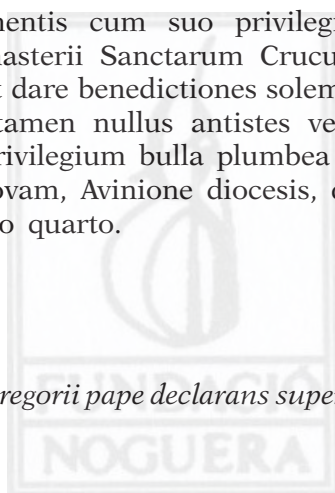
LXIII CARTA

Privilegium domini Clementis pape in quo concedit quod abbas Sanctarum Crucum sit mitratus.

Dominus Clementis cum suo privilegio perpetuo valituro indulisit abbati monasterii Sanctarum Crucum quod possit ferre mitram et anulum et dare benedictiones solemnes in missa vesperis et in mensa dum tamen nullus antistes vel legatus apostolicus presens sit. Quod privilegium bulla plumbea communitum datum fuit apud Villam Novam, Avinione diocesis, quarto kalendas iulii, pontificatus sui anno quarto.

LXIII CARTA

Privilegium domini Gregorii pape declarans super solutione decimarum de novalibus.

Est etiam privilegium domini Gregorii declarationis decimarum de novalibus contra illos qui male intelligunt ea que fuerunt determinata in consilio Lateranensi super decimis solvendis. Quod privilegium bulla plumbea in pendenti munitum fuit concessum predicto monasterio Sanctarum Crucum, datum Perusii ·XII°· kalendas iunii, pontificatus eiusdem domini Gregorii pape anno nono.

LXV CARTA

Privilegium domini Bonifacii pape concessum abbati Sanctarum Crucum quod sit Capellanus Maior capelle regis Aragonum.

Dominus Bonifacius papa per suum privilegium concessit quod abbas monasterii Sanctarum Crucum sit Capellanus Maior et perpetuus capella domini regis Aragonum, sicut in suo privilegio bulla plumbea communito aphet, quod datum fuit Rome, apud Sanctum Petrum, quinto kalendas aprilis, pontificatus domini Bonifacii pape iam dictum anno quarto^a tercio.

a. *Ratllat* quarto.

LXVI CARTA

Privilegium domini Iohannis, pape ·XXII·, de fundatione monasterii Muntesia.

In quodam translato authentico per subvicarium Barchinone, auctorizado incertum est privilegium domini Iohannis, pape vicesimi secundi, de fundatione monasterii Sancte Marie de Muntesia. In quo privilegio expressa habetur mencio quod in visitationibus fiendis per magistrum de Calatrava, abbas Sanctarum Crucum est vocandus; et multa et varia super dicta fundatione in dicto privilegio sunt contenta et specificata, et si dictus abbas Sanctarum Crucum adesse non poterit, abbas Vallisdigne sit pro eo, et dictus magister de Calatrava cum consilio alterius predictorum abbatum ordinat et corrigat que in dicto monasterio de Muntesia viderit ordinanda et corrigenda. Quod privilegium datum fuit Avinione quarto idus iunii, pontificatus dicti domini papa anno primo. Translatum vero factum fuit Barchinone ·V^o· kalendas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XIX·.

LXVII CARTA

Diffinitio abbatis Cistercii quod abbas Sanctarum Crucum instituat confessores in dicto monasterio de Muntesia.

Anno Domini millesimo trescentesimo vicesimo primo diffinitio facta fuit divioni(?) die iovis ante festum sancti Mathei, apostoli et evangeliste, quod abbas Sanctarum Crucum, de quo mencio sit in predicto privilegio dicte foundationis, in dicto monasterio de Muntesia in perpetuum confessores ordinet et instituat, qui curam habeant animarum, ut de dicta diffinitione constat per cartam sigillo domini Cistercii in pendenti roboratam die et anno predictis facta.

LXVIII CARTA

Diffinitio abbatis Cistercii quod abbas Sanctarum Crucum possit introducere in dicto monasterio de Sanctis Crucibus mulieres notabiles causa devotionis.

Est etiam quodam diffinitio in qua dominus Cistercii et ceteri diffinitores dant licenciam dicto abbate Sanctarum Crucum quod possit introducere in monasterio horis diurnis mulieres nobiles et notabiles suspicione carentes ad visitandum ecclesiam, claustrum et cimiterium causa devotionis, ut liquide potest videri in carta sigillo dicti domini Cistercii in pendenti munita facta Cistercii tempore Capituli Generalis anno Domini ·M^o·CCC·L^o·.

LXVIII CARTA

Sententia lata per dominum archiepiscopum Cesaragustanum super diminutione decime solvende a monasterio Sanctarum Crucum pro redditibus suis domino Pape.

Dominus Garcias, archiepiscopus Cesaragustanus, ex commissione eidem factam per sanctissimum dominum Clementem papam, fecit suum processum super diminutione redditum monasterii Sanctarum Crucum, vocando fiscum Camere Apostolice et fiscum domini regis Iohannis pro suo interesse, habita plena et veridica informatione per suam sententiam declaravit quod ab hora late sententie in antea dictum monasterium Sanctarum Crucum non

teneatur solvere pro decima in anno quo dicta decima imponitur pro omnibus redditibus quos possidet nisi solum centum libras, monete Barchinone, et non ultra, ut de dicta sententia constat per publicum instrumentum sigillo ipsium domini archiepiscopi in pendentem sigillatum, datum in villa Montissoni die veneris ·XXIII· iulii anno Domini ·M^o·CCC·LXXXVIII°·.

LXX CARTA

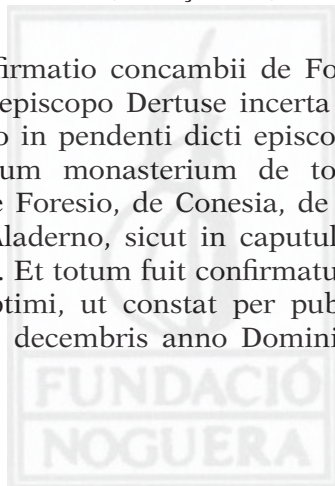
Confirmatio domini Clementis pape dicte sententie de dicta decima.

Et de post fuit subsecutum quod dominus Clemens papa supradictus dictam sententiam et declarationem per predictum dominum archiepiscopum Cesaragustanum pro dicta decima latam, cum sua vera bulla laudavit, aprobavit et auctorizavit, ut clare in suo originali videri potest. Quod fuit datum Avinione kalendas iulii, pontificatus dicti domini pape Clementis anno ·XVI·. Et postmodum fuit eadem sententia confirmata per dominum regem Iohannem et regem Martinum, eius filium, in quantum sua interest ut inferius dicetur suo loco in privilegiis regalibus.

LXXI CARTA

Confirmatio loci de Foresio concambii baiulini ville de Regali cum locis de Foresio, de Feniculo, de Çavella, de Conesia, de Turlanda et de Aladerno.

Est etiam confirmatio concambii de Foresio facta sub bulla comissionis directa episcopo Dertuse incerta in instrumento dicte confirmationis sigillo in pendentem dicti episcopi, post concambium factum per predictum monasterium de toto baiulino ville de Regali, cum locis de Foresio, de Conesia, de Feniculo, de Çavella, de Turlanda et de Aladerno, sicut in capitulis eorum in secundo libro iam dictum est. Et totum fuit confirmatum auctoritate domini Clementis, pape septimi, ut constat per publicum instrumentum datum Dertuse ·XX· decembris anno Domini ·M^o·CCC·XC·.

LXXII CARTA

Privilegium domini Honorii pape in quo precipit archiepiscopo Terrachone et suffraganeis eius et aliis ecclesiarum prelati infra provinciam Terrachone constitutis ut defendant monasterium Sanctarum Crucum contra omnes malefactores et invasores dicti monasterii per sententiam excommunicationis et alia omni appellatione remota.

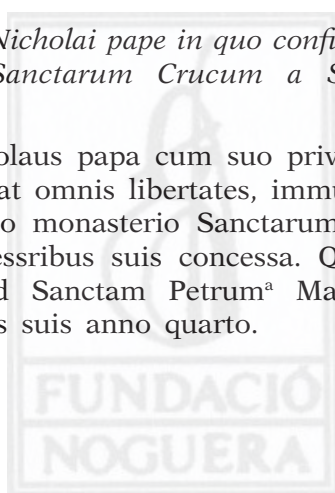
Dominus Honorius papa cum suo privilegio bulla plumbea communito volens providere ne dictum monasterium Sanctarum Crucum ab aliquo gravetur aut molestetur precipit archiepiscopo Terrachone et suffraganeis eius ac aliis ecclesiarum prelati infra provinciam Terrachone constitutis ut prompta magnanimitate consurgant contra malefactores et invasores bonorum dicti monasterii, videlicet, quam illos qui possessiones aut res sive domos dicti monasterii iniuste detinent et in fratres dicti monasterii contra Sedis Apostolice indulta sententiam excommunicationis promulgaverint seu decimas a nobis extorquere presumpserit, nam tales si laici fuerint precipit candelis accensis publice excommunicari, si vero clerici vel canonici ab omni beneficio suspendi, et si manus violentas in dictos fratres miserint anathematizentur et ad Sedem Apostolicam remittantur omni appellatione remota donet dicto monasterio de omnibus sit plenarie satisfactum. Quod privilegium fuit datum Reate secundo kalendas octobris, pontificatus dicti domini Honorii pape anno decimo.

LXXIII CARTA

Privilegium domini Nicholai pape in quo confirmat omnia privilegia dicto monasterio Sanctarum Crucum a Summis Pontificibus concessa.

Dominus Nicholaus papa cum suo privilegio bulla plumbea communito confirmat omnis libertates, immunitates, indulgentias et privilegia predicto monasterio Sanctarum Crucum a Summis Pontificibus predecessibus suis concessa. Quod privilegium fuit datum Rome, apud Sanctam Petrum^a Mariam Maiorem idus ianuarii, pontificatus suis anno quarto.

a. *Ratllat* petrum.

LXXIII CARTA

Privilegium sive licenciam domini Petri, tituli Sancti Stephani in Celiomonte presbiteri cardinalis de Fuxo, legati a latere domini Martini pape .V. ubi continetur quod possumus ministrare ecclesiastica sacramenta personis domiciliatis infra terminum dicti monasterii Sanctarum Crucum.

Tempore domini Martini, pape quinti, regnante illustrissimo domino Alfonso, rege Aragonum, missus fuit ad partes istas reverendissimus dominus Petrus, miseratione divina tituli Sancti Stephani in Celiomonte presbiter cardinalis de Fuxo, sic vulgariter nuncupatus qui erat legatus a latere et iste ad suplicationem abbatis dicti monasterii concessit licenciam et potestatem auctoritate dicti Martini, summi pontificis, predicto monasterio quatenus possimus ministrare ecclesiastica sacramenta personis utriusque sexus^a domiciliatis infra terminos dicti monasterii eo quare non sunt alicuius parrochie et hoc per aliquem fratrem dicti monasterii ad hoc idoneum et sufficientem quem abbas deputaverit, uti de sua provisione constat per publicum instrumentum sigillo dicti domini legati in pendentem roboratum. Datum Organyani, Urgellensis diocesis, idus novembris, pontificatus dicti domini Martini, pape quinti, anno octavo.

a. *Escrit a sobre utriusque sexus.*

LXXV CARTA

Privilegium domini Nicholai, pape tercii, directum archidiacono sedis Terrachone cui committit quod illa iura et bona dicti monasterii que fuerint per dictum monasterium male stabilita aut illicite alienata ad ius et proprietatem dicti monasterii revocet.

Est unum privilegium domini Nicholai, pape tercii, bulla plumbea in pendentem communitum directum archidiacono sedis Terrachone, cui dictus dominus papa mandat et committit quod cum ipse intellexerit decimas, terras, possessiones, domos, vineas, molendina et quedam alia iura et bona dicti monasterii Sanctarum Crucum non bene fuisse stabilita aut penitus alienat per predecesores abbates et conventum dicti monasterii, non obstantibus quibuscumque iruamentis renunciationibus aut confirmationibus ad ius et proprietatem dicti monasterii revocare procuret, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Quod privilegium datum fuit Rome, apud Sanctum Petrum, idus februarii, pontificatus sui anno primo.

LXXVI CARTA

Privilegium sive licentia domini Petri, tituli Sancti Stephani i Celiomonte presbiter cardinalis de Fuxo, legati a latere domini Martini, pape .Vⁱ. in quo continet quod abbas Sanctarum Crucum possit bendicere moniales nostri ordinis quociens requisitus fuerit.

Iam dictus Petrus, cardinalis de Fuxo, sic vulgariter nuncupatus, legatus a latere tempore domini Martini, pape quinti, qui missus fuit ad partes istas regnante illustrissimo domino Alfonso, rege Aragonum, concessit et facultatem dedit acutoritate Summi Pontificis qua fungebatur, abbati predicti monasterii Sanctarum Crucum quod quociens requisitus fuerit possit bendicere moniales dicti nostri ordinis, servatis cerimoniais et solemnitatibus assuetis, sicut patet cum carta sua sigillo ipsius domini cardinalis in pendentem munita. Que data fuit Organyani, Urgellensis diocesis, .XVIII°. kalendas decembris, pontificatus dicti domini Martini, pape quinti, anno octavo.

LXXVII CARTA

Absolutio et indulgentia quadraginta dierum concessa a domino Guillermo, episcopo Barchinone, omnibus devote visitantibus capellam Beati Anthonii in ecclesia dicti monasterii constructam, omnibus diebus dominicis et festis precipuis aut aliquod de suo dantibus per elemosina dicte capelle.

Dominus Guillermus Dei gratia episcopus Barchinone ab devocionem quam habebat ad beatum Anthonium concessit quadraginta dies de indulgentia omnibus Cristi fidelibus, vere penitentibus, et concessis qui in festo beati Anthonii et in precipuis festivitibus anni et omnibus diebus dominicis devote visitaverint capellam constructam in ecclesia dicti Sanctarum Crucum monasterii in honore dicti beati Anthonii, confessoris, aut ibi aliquid de suo largiti fuerint pro elemosina et ornatu dicte capelle, sicut de predicta indulgentia constat per cartam ipsius domini episcopi sigillo in pendentem munitam sicut de predicta indulgentia constat per cartam ipsius domini episcopi, sigillo in pendentem, munitam. datam in loco de Villarotunda decime die mensis iulii anno Domini .M^o.CCC.LXVI°.

LXXVIII CARTA

Privilegium domini Pii, pape secundi, in quo confirmat omnia privilegia dicto monasterio Sanctarum Crucum a Summis Pontificibus et a regibus concessa.

Dominus Pius, papa secundus, cum suo privilegio bulla plumbea in pendenti communito laudavit et confirmavit omnes libertates, exhemptiones et omnia indulta et privilegia tam a suis predecessoribus Summis Pontificibus quam a regibus et principibus monasterio Sanctarum Crucum concessa et omnia bona mobilia et immobilia et alia iura universa que dictum monasterium possidet. Quod privilegium datum fuit Mantue anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LVIII°, ·V^o· nonas iulii, pontificatus dicti domini pape Pii anno primo.

LXXIX CARTA

Privilegium dicti domini Pii, pape secundi, concessum dicto monasterio, quod possimus celebrare missam in aurora sive ante lucem diei pro conversis fratribus et donatis.

Idem dominus Pius, pape secundus, cum suo privilegio bulla plumbea roborato concessit dicto monasterio ut fratres conversi et donati et reliqui ministri valeant ad sua officia exercenda utilius vocare, quod possimus celebrare cotidie missam submissa voce in capella Beate Marie, sive Beate Margarite que in ecclesia dicti monasterii constructa est in aurora sive ante lucem diei sive officium matutinale in ecclesia vel in choro completum fuerit sine non. Quod privilegium fuit datum Mantue anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LVIII, quinto idus iunii, pontificatus sui anno primo.

LXXX CARTA

Privilegium eiusdem domini Pii, pape secundi, concessum dicto monasterio quod quocienscumque ipsum monasterium vocaverit per mortem abbatis non expectato patre abbate sed vocato alio abbate de propinquioribus conventus procedat ad electionem et facta electione dum tamen sit de persona idonea ab illo abbate qui presidet electus auctoritate apostolica confirmetur.

Habemus aliud privilegium valde obtimum et utile dicto monasterio Sanctarum Crucum concessum ab eodem domino Pio, papa secundo, perpetuis temporibus duraturo ac bulla plumbea in pendenti roborato, quod quocienscumque ipsum monasterium vaccare contigerit per mortem abbatis ipsius monasterii ad evitandas varias expensas que fuerint^a fieri solent propter diuturnam expectationem abbatis Grandissilve qui est pater abbas dicti monasterii et ad removenda incomoda que evenire solent propter longam vaccinationem eiusdem, statuit et de certa sciencia ordinavit idem Summus Pontifex, ut accidente dicto casu, si idem pater abbas aut eius specialis commissarius fuerit in diocesi Barchinone aut locis finitimis tunc vocetur et presideat in electione fienda de abbati in dicto monasterio. Et si ibi non fuerit tunc non vocato nec expectato dicto patre abbate vocetur alius abbas de propinquioribus monasteriis nostri ordinis et conventus procedat ad electionem futuri abbatis, et facta electione secundum ordinationes et regularia statuta dum tamen sit de persona idonea consuans cuiuslibet super hoc in domino onerando, ille abbas qui presidens fuerit in dicta electione, electum sive electionem factam, aprobare et confirmare valeat apostolica auctoritate, ista tamen quod postea infra mensem super annata et minutis serviciis Sedi Apostolice et cardinalibus ac aliis officialibus debitis et prestandis cum collectore Camere Apòstolice in hiis partibus deputato componere teneantur. Quod privilegium ad supplicationem illustrissimi domini regis Iohannis Aragonum fuit optentum. Datum Mantue anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LVIII°, ·XIII° kalendas octobris, pontificatus dicti domini pape anno secundo.

a. *Ratllat* fuerint.

LXXXI CARTA

Privilegium domini Martini, pape sexti, concessum ordini Cistercii quod non tenemur solvere decimas de quibuscumque terris et possessionibus sive ante consilium sive post acquisitis valde copiosum percipiendo quibuscumque prelati quod observent et observari faciant hoc privilegium.

Ad supplicationem humilem non nullorum regum et principum dominus Martinus, papa sextus, concessit et declaravit per suum privilegium ordini Cisterciensis generaliter concessum eo quare

privilegia antiqua que iam ordini nostro fuerant concessa de non prestandis decimis perverso intellectu ab aliquibus intelligebantur et interpretabantur de speciali gracia mandavit quod abbates, abbatisse, priores et conventus dicti ordinis et monasteria sive singulares persone ubicumque consistentes a prestatione dictarum decimarum tam de possessionibus habitis ante et post consilium memoratum et de cetero habendis et de novalibus et de illis possessionibus de quibus aliquis actenus percepit decimas, nec non de ortis virgultis et prestationibus et de suorum animalium nutrimentis sint liberi penitus et immunes de dictis decimis, dum tamen dicte possessiones propriis sumptibus excolantur, precipiendo quibuscumque prelati ut presens suum privilegium observent et observari faciant per censuram ecclesiasticam, compescendo omni appellacione postposita, invocato ad hoc si opus fuerit auxilio barchii secularis. Quod privilegium fuit datum Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, nono kalendas octobris, pontificatus dicti domini Martini anno septimo, et illud habemus in quodam translato autentico sigillo pendenti roborato.

LXXXII CARTA

Privilegium domini Pii, pape secundi, in quo confirmat omnia privilegia tam a suis predecessoribus Summis Pontificibus quam a regibus, imperatoribus et aliis principibus ordini Cisterciensis concessa.

Prenominatus dominus Pius, papa secundus, cum suo privilegio volens vestigiis suo predecessorum inherere, laudavit et confirmavit omni privilegia, immunitates, libertates, exhemptiones, conservatorias, gratias et indulta predicto ordini Cisterciensis, generaliter et specialiter, concessa, et eciam privilegia regum, imperatorum et aliorum principum et ceterorum dominorum temporalium nec non prelatorum dicto ordini concessa ac se de verbo ad verbum in dicto suo privilegio fuissent inserta que omnia auctoritate apostolica confirmavit, mandans in virtute solutaris obediencie et sub excommunicationis pena ut ubicumque et quodcumque exhibitu fuerint vel obtenta in iudicio vel extra iudicium ab omnibus in perpetuum observentur. Quod privilegium datum fuit Mantue anno Incarnationis Dominice .M^o.CCCC.LVIII°., pridie nonas augusti, pontificatus dicti domini Pii pape anno primo. Hic vero habemus translatum dicti privilegium autenticum.

LXXXIII CARTA

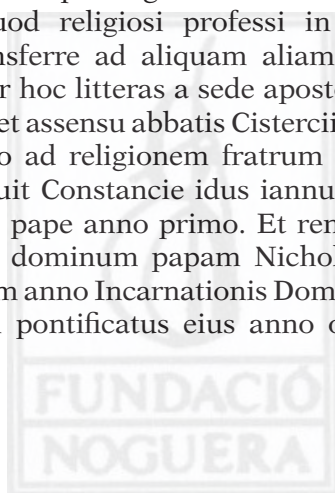
Privilegium dicti domini Pii, pape 2ⁱ quod religiosi ordinis nostri possunt succedere parentibus in bonis mobilibus et immobilibus ac si in seculo remansissent.

Dictus dominus Pius, pape 2us, renovando privilegium domini Innocencii, pape quarti, concessum ordini nostro, vult et concedit quod religiosi dicti nostri ordinis Cisterciensis possunt succedere parentibus suis in possessionibus et bonis eorum tam mobilibus quam immobilibus, ratione successionis vel quolibet alio iusto titulo ac si remansissent in seculo. Quod privilegium datum fuit Lucduno pridie kalendas novembris, pontificatus dicti domini Innocencii pape anno quarto et renovacio dicti privilegii facta per predictum dominum papam Pius fuit data Mantue anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LVIII°, ·VII° kalendas augusti, pontificatus eius anno primo. Nos vero hic habemus translatum autenticum dicti privilegii.

LXXXIII CARTA

Privilegium domini Nicholai, pape quinti, quod religiosi ordinis nostri non possunt se transferre ad aliquam religionem aliam nisi tamen ad religionem Cartusiensium.

Habemus unum translatum autenticum et decreto officialis Terrachone munitum cuiusdam privilegii domini pape Nicholai Quinti renovantis aliud privilegium domini Martini, pape quinti, in quo prohibet quod religiosi professi in ordine Cisterciensis non possunt se transferre ad aliquam aliam religionem eciam si perpetraverint super hoc litteras a sede apostolica vel a legatis eius sine speciali licencia et assensu abbatis Cistercii vel Capituli Generalis dicti ordinis, excepto ad religionem fratrum Cartusiensium. Quod privilegium datum fuit Constancie idus ianuarii, pontificatus vero dicti domini Martini pape anno primo. Et renovacio dicti privilegii facta per predictum dominum papam Nicholaum data fuit Rome apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LIII°, ·XIII° kalendas iulii pontificatus eius anno octavo.

LXXXV CARTA

Privilegium domini Eugenii, pape quarti, quod religiosi ordinis nostri non possint se transferre ad aliquam aliam religionem nisi tamen ad religionem Cartusiensium.

In alio translato autentico et decreto dicti domini officialis sedis Terrachone munito habemus incertum quoddam privilegium domin Nicholai, pape quinti, in quo renovatur privilegium domini Eugenii, pape quarti, prohibentis quod religiosi professi in ordine Cisterciensis non possunt se transferre ad aliquam aliam religionem, eciam si super hoc impetraverint licenciam ab^a a penitenciaro domini pape, sine speciali licencia abbatis Cistercii, excepto tamen ad religionem et ordinem Cartusiensem. Quod privilegium fuit datum Florencie anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·XXXVIII°, ·XVI° kalendas marcii, pontificatus dicti domini Eugenii pape anno octavo. Et renovacio dicti privilegii facta per predictum dominum Nicholaum data fuit Rome, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LIII°, kalendas iulii, pontificatus eius anno primo.

a. *Ratllat* ab.

LXXXVI CARTA

Privilegium domini Lucii pape quod in causis monasteriorum agendis possimus habere ychonomum et procuratorem et possimus absolvere eos qui veniunt ad religionem a quacumque excommunicatione auctoritate apostolica.

Est unum translatum privilegii domini Lucii pape ordini nostro concessum in quo concedit quod sive in generali sive in speciali ad causas monasteriorum dicti ordinis agendas possimus de consilio seniorum habere ychonomum et procuratorem. Et si qui accedant ad religionem nostram et fuerint excommunicati pro apositione ignis aut pro violenta manuum iniectio in clericum vel in aliam religiosam personam vel aliis modis inveniri fuerint astricti vinculo excommunicationis, auctoritate apostolica congrua penitencia eis iniuncta possunt absolvi, preter eos qui debito pecunie alicui fuerint obligati et solvere possunt. Quod privilegium fuit datum Anagnie kalendas marcii.

LXXXVII CARTA

Privilegium generale et indulgentia plenaria a domino papa Urbano Quarto ordini nostro concessa de omnibus peccatis in articulo mortis omnibus personis utriusque sexus ordinis Cisterciensis.

Dominus Urbanus, papa quartus, per suam bullam concessit abbatibus, prioribus et monachis ceterisque personis utriusque sexus Cisterciensis ordinis, ut confessor quem quilibet eorum duxerit eligendum omnem peccatorum suorum de quibus corde contritus et ore confessus fuerit semel tamen in articulo mortis plenam remissionem auctoritate apostolica concedere valeat, sicut tamen quod propter hanc indulgentiam ad illicita proclivior non reddatur. Quod privilegium datum fuit Tiberii ·VIII°· kalendas augusti, pontificatus dicti domini Urbani, pape quarti, anno sexto. Translatum vero quod habemus sigillo in pendentem est communitum.

LXXXVIII CARTA

Privilegium domini Pii, pape 2ⁱ, directum abbati Populeti et officiali sedis Terrachone in favorem monasterii Sanctarum Crucum quod moneant auctoritate apostolica omnes detentores et maliciosos occupatores rerum, bonorum, iurium dicto monasterio Sanctarum Crucum pertinentium, ut infra certum tempus restituant, aliter in ecclesiis publice excommunicentur.

Superius nominatus dominus Pius, papa 2us, cum sua bulla plumbea in pendentem roborata comisit abbati monasterii Populeti et officiali sedis Terrachone et alteri eorum in solidum quod per se vel per alium seu alios in ecclesiis publice moneant quoscumque qui maliciose detinent vel occulte occuparunt res, iura sive bona dicti monasterii Sanctarum Crucum, mobilia et immobilia vel se movencia ut infra certum terminum dicto monasterio restituant vel revelent, aliter transacto dicto termino, generalem excommunicationis sententiam in eos auctoritate apostolica proferant et publicari faciant usque ad condignam satisfactionem. Quod privilegium fuit datum Senis anno Incarnationis Dominici ·M^o·CCCC·LVIII°·, tercio idus marcii, pontificatus domini pape anno secundo.

LXXXIX CARTA

Privilegium dicti domini Pii, pape 2ⁱ, de iurisdictione et potestate quam habet Capellanus Maior capelle domini regis Aragonum.

Ad supplicationem illustrissimi domini Iohannis, Aragonum regis, et ad decorem eius regie capelle prenominaus dominus Pius papa, voluit et statuit ut omnes capellani cantores et scolares in dicta capella actu servientes et stipenda consueta precipientes sint liberi et exhempti a suis diocesanis et iudicibus ordinariis et sint sub potestate et iurisdictione Capellani Maioris dicte regie capelle, qui capellanus maior habeat potestatem absolvendi eos si casus venerit ab omni irregularitate et sententia excommunicationis, si quam per manuum iniiectione violenta inter se ipsos incurrerint, et babtizare valeat et alia sacramenta ecclesiastica tradere quibuscumque personis actu servientibus in domo regis et eos absolvere in casibus episcopalibus, et licentiam concedere scolaribus et cantoribus predictis promovendi ad ordines ecclesiasticos et multa alia in dicta capella et domo regia exercere potest, sicut in privilegio dicti domini Pii pape largiflue continetur. Quod fuit datum Petrioli, Vulteranensis diocesis, anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC^o·LX°·, ·XVIII°· kalendas iulii, pontificatus dicti domini Pape anno secundo.

LXXXX CARTA

Sententia lata per dominum abbatem Populeti, commissarium apostolicum, super institutione beneficii in capella Sancti Bernardi, monasterii Sanctarum Crucum.

Sicut in secundo libro huius compendi mencio facta est, domina Blanca de Monteolivo volens commutare beneficium quod pater suus institui mandaverat in ecclesia loci de Castlario, in capella Sancti Bernardi, dicti monasterii, que est sita satis prope tumbam dels Montolius, ubi ipsa domina Blanca et sui predecessores suam elegerunt sepulturam sicut in suo testameto continetur, cum ist commutatio fieri non posset absque consensu et confirmatione Summi Pontificis, manumissores seu testamenti dicte domine Blanche executores, dominus Nicholas, quivis Summus Pontifici humiliter supplicarunt ut predictae institutioni et commutationi predicta beneficii in capella Sancti Bernardi, predicti monasterii

Sanctarum Crucum, certo modo per monachos dicti monasterii serviendi robur apostolice confirmationis impenderet. Qui dominus Nicholaus papa cum bulla sua commissionem fecit de predictis domino abbati, monasterii Populeti. Qui tanquam commissarius et iudex apostolicus per suam sententiam declaravit et pronunciavit quod dictum beneficium poterat institui et commutari in dicta capella dicti monasterii tanquam de bono in melius confirmando auctoritate apostolica ordinationem et voluntatem dicti domine Blanche prout in suo testamento plenius continetur et consignationem redditum quingentorum solidorum in locis de Vallmoll et de Abrafim, et modum qualiter cotidie missa celebretur in dicto altari per monachos dicti monasterii presbiteros et omnia alia et singula in dicto testamento contenta, supleno eadem apostolica auctoritate omnes defectus si qui forte interfuerint in eisdem, uti de dicta sententia per predictum dominum abbatem Populeti, comissarium et iudicem apostolicum lata constat per publicum instrumentum eius sigillo in pendenti roboratum, quod factum fuit in eodem Populeti monasterio ·XXXI· et ultima die mensis iulii anno Domini ·M^o·CCCC·LV°· clausumque et subsignatum per discretum Gabrielem Iorba, regia auctoritate notarium publicum et secretarium dicti domini abbatis comissarii apostolici.

LXXXXXI CARTA

Privilegium predicti domini pape Pii 2ⁱ in quo confirmat predictam sententiam de institutione dicti beneficii fundati per dominam Blancham de Monte Olivo in dicto monasterio.

Lata predicta sententia per reverendum dominum abbatem Populeti, iudicem et comissarium apostolicum, ad humilem supplicationem abbatis et conventus predicti monasterii dominus papa Pius Secundus eandem sententiam et omnia in ea contenta laudavit et confirmavit super institutione predicti beneficii et commutatione in ecclesia predicti Sanctarum Crucum monasterii in capella Sancti Bernardi sit, et quam admodum domina Blanca de Monte Olivo tanquam heres patris sui in suo testamento ordinavit, prout de dicta confirmatione constat per cartam pergamenam, bulla plumbea in pendenti munitam, que data fuit Mantue anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LVIII°·, ·X^o· kalendas septembris, pontificatus dicti domini Pii papa anno primo.

LXXXXII CARTA

Privilegium generale et indulgentia plenaria a domino papa Sixto Quarto ordini nostro concessa de omnibus peccatis et excessibus quamcumque enormibus eciam si super hiis Sedes Apostolica esset consulenda in articulo mortis ac si esset iubileus omnibus personis ordinis nostri utriusque sexus et familiaribus ac procuratoribus dicti ordinis.

Sacratissimus dominus papa Sixtus Quartus ad humilem supplicationem abbatis Cistercii per suam bullam et privilegium concessit universis abbatibus, abbatissis, prioribus, monachis, militibus, monialibus, noviciis, conversis, donatis, familiaribus, continuis, comensalibus, ychonomis, procuratoribus et aliis personis utriusque sexus Cisterciensis ordinis, presentibus et futuris, ut confessor de ordine nostro predicto quem quilibet ad hoc idoneum duxerit eligendum, auditis confessionibus, diligenter ab omnibus et singulis excommunicationis, suspensionis, interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et penis a iure vel ab homine quomodolibet latis et quibus quomodolibet ligati fuerint vel aliquis ligatus fuerit, et pro commissis criminibus, excessibus, delictis et peccatis quibuscumque quantumcumque enormibus eciam si talia fuerint propter que Sedes Apostolica merito foret consulenda, de quibus corde contritus et ore confessus fuerit in mortis articulo debitam absolutionem et plenariam remissionem omnem peccatorum suorum auctoritate apostolica eis concedere valeat et sanctissimum iubileum et omnes et singulas indulgentias et omnem peccatorum remissionem sicut per Romanos Pontifices omnibus personis personaliter Romam venientibus anno iubilei et ecclesias ad hoc statutas et deputatas visitantibus, sic easdem indulgentias predictae persone ordinis consequi possint et valeant ac si personaliter Romam et dictas ecclesias visitarent. Ita tamen quod si alicui in gravi infirmitate laborati, remissio et iubileum sive indulgentie huiusmodi concedantur et mors inde non sequatur, nichilominus absolutus maneat ut presertur et iterum in vero mortis articulo huiusmodi indulgentie et iubileum ac plenariam remissionem impendi possint personis ordinis supradicti ab illo confessore qui ad hoc fuerit electus, sic tamen quod idem confessor de hiis de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, ei si super vixerit aut alteri faciendam iniungat, dum tamen propter hanc indulgentiam ad illicita in posterum committenda aliquis proclinior non reddatur, tunc ei predicta remissione nullatenus suffragabitur, presentibus indulgentiis perpetuis temporibus duraturis. Quod privilegium datum

fuit Rome, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LXXV°., idus decembris, pontificatus dicti domini Sixti pape anno quinto.

LXXXXIII CARTA

Sententia domini Petri, patriarche Alexandrini et archiepiscopi Terrachone, in questione que erat inter monasterium Sanctarum Crucum et fratres Cartusiensis pro monasterio monialium Bonequietis et iuribus ac redditibus suis.

In secundo libro huius Compendii in capitulo ubi tractatur de iuribus et redditibus que monasterium Sanctarum Crucum habuit et obtinuit pro monasterio Bonequietis, iam mencio facta est qualiter per magnum tempus puta viginti duobus annis fuit litigatum grave inter monasterium Sanctarum Crucum et fratres Cartusienses monasterii Scale Dei, pro quo litigio predictum Sanctarum Crucum monasterium graves labores et plurima dampna maximasque sustinuit expensas pro recuperatione monasterii Bonequietis ordinis nostri, quod monasterium cum omnibus iuribus, redditibus, rebus et bonis mobilibus et immobilibus predicti fratres Cartusienses occupaverant ad manus suas. Cum igitur super hiis fuisset diucius litigatum, de consensu precium firmatum fuit compromissum in reverendissimum dominum Petrum, patriarcham Alexandrinum et archiepiscopum Terrachone, qui per suam sententiam pronunciavit et declaravit quod attento quod dictum monasterium Bonequietis fuit ordinis Cisterciensis et per moniales dicti ordinis actenus gubernatum et restaret in casu cessus vel recessus dictarum monialium sub aliqua dispositione dicti ordinis et aliis, quod prior et conventus monasterii Sacale Dei obtenta et presentata confirmatione huius arbitrales sentencie, cedant, dent, tradant, restituant et transferant abbati et conventui Sanctarum Crucum omni iura, res et bona quecumque pertinentia et spectancia monasterio prefato Bonequietis, pensiones autem censualium, fructus, redditus et proventus predictorum percepti et percipiendi usque in diem accepta corporalis possessionis predictorum per predictum abbatem ante eius syndicum remaneant et restent penes dictum priorem et conventum Scale Dei, declarando insuper quod edificium solum et terminus dicti monasterii Bonequietis cum mobilibus seu superlectibilis domus silicet vasis vinariis et aliis

utensilibus domus seu instrumentis profaniis et eciam terminus quem dictum monasterium Bonequietis possidet in Montesante seu heremita Sancte Marie de Montesanto et fratris Geraldi quod est sub vocabulo seu invocatione beati Bartholomei apostoli que sunt in termino terminato quem dictum monasterium Bonequietis habet in Montesanto com omnibus iuribus pertinentiis, decimis, primiciis, oblationibus, redditibus et proventibus dictis capellis pertinentibus cum nemoribus, decimis, aquis, fustibus, lignis, pascuis, cassis, piscariis seu venatoribus et molendinum de la Argamaça dirutum et molendinum fratris Geraldi quod facit duos solidos de censu et omnia alia quevis iura, census, terragia et honores dicto monasterio Bonequietis in predictis et citra predicta pertinentes et pertinentia in dicto monte de Montsant, et loco et termino de Albarcha et de Cornudella et del Alexar et de la Morera et del Forge et Mansorum den Compte et den Martorell sint et remaneant pertineantque in futurum monasterio Scale Dei, priori et conventus eiusdem, eaque omnia et singula supradicta adiudicavit eisdem, sic quod de omnibus et singulis supradictis predicti abbas et conventus tenerentur facere eis cessionem, transportationem, donationem et locum et promittere evictionem et de illa teneri sub obligatione bonorum dicti ordinis ac monasterii Sanctarum Crucum; voluit tamen et ordinavit predictus iudex quod ecclesia predicti monasterii Bonequietis et cimiterium eius taliter a predictis priore et conventu monasterii Scale Dei teneatur quod nullatenus profanetur et exsecretur nec ad usus profanos dedicetur seu deputetur. Et viceversa pro recompensatione emenda et satisfatione predictorum et aliis iuris equalitate sentenciavit et declaravit quod prior et conventus Scale Dei cedat, det, transfferat predicto abbati Sanctarum Crucum et eius sindico illud censuale proprietatis sexaginta quinque librarum Barchinone et de annua prestatione pensionum septuaginta octo solidorum franchum et quitium ab omni obligatione, quod censuale habet et eius annuos fructus percipere consuevit monasterium Scale Dei in et super manso den Stalella, termini de Montalba, cum omnibus pensionibus debitis usque in presentem diem. Insuper voluit et pronunciavit quo per completa equalitate et satisfatione predictorum dicti prior et conventus Scale Dei teneamur cum dicto censuali et memoratis pensionibus complementum facere predicto monasterio Sanctarum Crucum ad summam centum librarum hoc, scilicet, modo sexaginta quinque in memorato censuali et triginta quinque in pecunia numerata seu in aliis rebus equivalentibus. Et quare in

memorata unione dudum ut prefertur facta monasterio Scale Dei de monasterio Bonequietis et iuribus eius inter cetera iniungebatur priori et conventui quod obsequio cultus divini minime^a ecclesia dicti monasterii Bonequietis minime defraudetur sed iugiter et continuo horis competentibus Divinum Officium per monachos dicti monasterii presolveretur, iniustum equidem reputantes quod aliis cedant redditus et emolumenta, aliis vero incumbant onera officiorum cum propter officium detur beneficium et alium. Idcirco quare iura et redditus dicti monasterii Bonequietis predicto monasterio Sanctarum Crucum cui per Capitulum Generale fuit unitum, adiudicavit onus divini cultus faciendum ab eisdem monasterio et conventu Scale Dei in dictum monasterium Sanctarum Crucum transtulit et de eadem dictum monasterium Sanctarum Crucum oneravit. Verum quare translato onere cultus divini in dictum monasterium Sanctarum Crucum necesse est ut accessoria et ad id parata et necessaria eciam transferantur, idcirco et alia pronunciavit et sentenciavit quod prior et conventus monasterii Scala Dei restituant et dent et liberent ac tradant predicto monasterio Sanctarum Crucum omnia et singula iura, res et bona ut supradictum est et consequentur encartamenta et munimenta que pro predictis iuribus faciunt et eciam ornamenta, vestimenta, iocalia tam auri quam argenti et sirici, libros et unam campanam. Adhuc eciam ut omnia et singula que supradicta sunt pro bono pacis et quietis inter Dei servos robor obtineant et firmitatem voluit et precepit idem dominus iudex quod unaqueque partium supradictarum et quilibet ipsarum comunibus sumptibus et expensis tenerentur infra tres menses presentem sententiam apostolico conspectui presentare seu eius reverendissimo legato de latere ad hoc plena potestate sufulto ad finem et effectum ut cum expressione dicte sentencie bene et canonice late de certa scientia et in forma speciali et expressa cum suplemento defectum siqui sint confirmet eandem sententiam et litteras confirmationis cum bulla obtineant, et ad hoc ut^b predicta apostolica confirmatio citius et expeditius habere valeat voluit atque precepit quod cessiones et iurium memoratorum translationes quas supra idem iudex fieri pronunciavit, executioni et effectui minime mancipientur nec locum et effectum possint habere donec et quousque predicte confirmationis et auctoritatis bulla fuisset habita et impetrata a predictis et dictis priori et conventui Scala Dei presentata cum effectum, volens eciam quod una pars alteri ad invicem de omnibus^c de omnibus et singulis que altera pars predictarum ab altera seu unus ordo ab altero

occasione predictarum unionum seu alia present petere faciant finem diffinitionem et pactum de ulterius non petendo per publicum instrumentum, sicut hec et quam plura alia in dicta diffinitiva et arbitrari sententia aperte videri possunt que lata fuit per iam dictum dominum Petrum, patriarcha Alexandrinum et archiepiscopum Terrachone, arbitrum et iudicem predictum et de eius mandato lecta et recitata per honorabilem et providum virum dominum Iohannem Periç, decretorum doctorem, priorem sedis Terrachone et eiusdem domini vicarium et officialem, in claustro sedis predictæ, die martis hora completorii intitullata quarta maii anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·LXXIII°, cuius sentencie instrumentum publicum fuit clausum et subsignatum per discretum Iohannem Comes, notarium dicte Terrachone civitatis die et anno prefixis. Que sententia et omnia in ea contenta fuerunt laudata et firmata per partes supradictas, insuper et fuit corroborata et confirmata per la^d dictum legatum a latere supradictum, qui in partibus istis tunc temporis advenerat, et postea fuit eciam confirmata per Capitulum Generale dicti nostri ordinis Cisterciensis, ut inferius dicitur et unaqueque pars tam dicti monasterii Scale Dei quam monasterii prefati Sanctarum Crucum dedit et tradidit alteri parti ea que in dicta sententia continetur effectui operam dantes ut finem dicte liciti darent.

- a. *Ratllat* minime.   b. *Escrit a sobre* ut.   c. *Ratllat* de omnibus.
d. *Ratllat* la.

LXXXXIII CARTA

Confirmatio dicte sententie facta per Capitulum Generale nostri dicti ordinis Cisterciensis.

Pro parte abbatis et conventus monasterii Sanctarum Crucum supplicato reverendissimo dompno fratre Himberto, abbate monasterii Cistercii, ut predictam sententiam latam per iam dictum dominum patriarcham Alexandrinum et archiepiscopum Terrachone super iam dicta questione que diu fuit agitata inter predictum monasterium Sanctarum Crucum et fratres Cartusienses pro monasterio Bonequietis, laudaret, approbaret et confirmaret, cum ipse dominus Cistercii de hiis omnibus satis plenam noticiam non haberet, vices suas et tocius Capituli Generalis potestate qua fungitur commisit reverendis abbatibus monasteriorum de Sancta

Fide et de Scarpio per litteras suas pergameneas, sigillo apendicio, dicti domini Cistercii munitas, que date fuerunt Cistercii quarta die mensis marcii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXIII°. Quibus litteris presentatis eisdem dominis abbatibus in prefato monasterio Sanctarum Crucum personaliter existentibus et dictam diffinitivam ac arbitralem sententiam legentibus et omnia in ea contenta plene considerantes et intelligentes quare proveniebant in utilitatem dicti Sanctarum Crucum monasterii et honorem dicti ordinis nostri, eam et singula in ea contenta auctoritate dicti domini abbatis Cistercii et tocius Capituli Generalis ordinis nostri prescripti qua fungebantur in hac parte in omnibus et per omnia laudarunt, approbarunt et confirmarunt tamquam rite legitime et canonice latam et pronunciatam. Mandantes universis et singulis personis regularibus ordinis nostri predicti in virtute salutaris obediencie quatinus predictam sententiam et omnia in ea contenta et presentem suam ymo varius totius Capituli Generalis laudationem, ratificationem et confirmationem firmiter teneant et observent et contra eam non veniant nec aliquem contra venire permittant, ut de dicta confirmatione per dictos abbates commissarios facta constat per cartam pergameneam manu eorum subsignatam et sigillis singulorum in pendentem corroboratam, que data fuit in eodem monasterio Sanctarum Crucum ·XII^a· die septembris anno Domini ·M^o·CCCC·LXXIII°.

LXXXXV CARTA

Alia confirmatio eiusdem sentencie facta per legatum domini pape, vicecancellarium Sedis Apostolice et cardinalem Valentinensis.

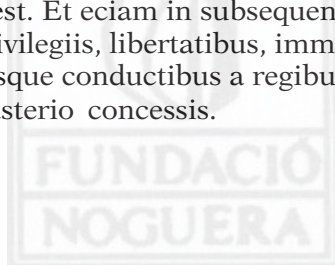
Et quare predicta sententia prefatus dominus Petrus, patriarcha Alexandrinus et archiepiscopus Terrachone, iudex apostolicus et arbiter inter partes electus inter alia declaravit et mandavit quod predicta sententia ut maiorem obtineat firmitatem infra tres menses a data dicte sentencie computandos, apostolico conspectui presentaretur seu eius reverendissimo legato a latere ad hoc plena potestate sufulto ut de certa scientia eandem sententia laudaret et confirmaret, cum in illo tempore in partibus istis esset reverendissimus dominus Rodericus, miseratione divina episcopus Albanensis, Sancte Romane Ecclesie vicecancellarius, cardinalis Valentinensis, legatus a latere, sanctissimi in Christo patris et

domini domini Sixti, divina providentia pape quarti, nedum in partibus istis verum eciam in universis Hispaniarum regnis et illis adiacentibus partibus legatus, quare plena in hiis et aliis maioribus ratione sue legationis apostolica auctoritate fungebatur, pro parte abbatis et conventus monasterii Sanctarum Crucum in conspectu suo presentata dicta arbitrari sententia, fuit eidem humiliter supplicatum quatenus dictam sententiam confirmaret et apostolice firmitatis presidio communiter. Ipse vero dominus legatus visa eadem sententia fecit eam prius in cancellaria sua iuspici et diligenter exhaminali et cum invenisset eam bonam et equam ac consonam rationi auctoritate predicta scienter et expresse ipsam et omnia et singula in eadem sententia contenta laudavit, approbavit et confirmavit, decernens eam obtinere robor perpetue firmitatis et iam dictam sententiam de verbo ad verbum inseri et annotari in sua confirmatione fecit uti de hiis omnibus patet per cartam pergameneam, sigillo ipsius domini legati in pendenti communitam, que data fuit Valencie anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·LXXIII°, die ·XXVI^a· mensis iulii, pontificatus dicti domini Sixti, pape quarti, anno secundo.

LXXXXVI CARTA

Conclusio privilegiorum a Summis Pontificibus concessorum.

Pluraque et diversa alia privilegia dicto ordini generaliter et huic monasterio specialiter fuerunt a Summis Pontificibus concessa, de quibus obmitto in hoc opere mentionem facere, ex eo quare per interpositionem temporum que iam evanuerunt et aliquorum iudicium quibus in ipsis potestat erat attributa ab hac vita decedencium viribus carent totaliter et effectum, potissime quare mea intentio fuit tractare de hiis que perpetuis temporibus stabilitatem obtinent et concernunt exhemtiones, libertates, gratias et immunitates personarum et facultatum dicti ordinis et prefati monasterii ut in preactis et per me supra positis privilegiis papalibus quis perpendere potest. Et eciam in subsequendis inferius scriptis et per me allegandis privilegiis, libertatibus, immunitatibus, guidaticis, protectionibus salvisque conductibus a regibus et principibus huius patrie prefato monasterio concessis.

LXXXXVII CARTA

Absolutio et indulgentia quadraginta dierum concessa a domino Didaco, episcopo Maioricensis, omnibus devote visitantibus capellam Beate Lucie Virginis et Martiris, in portam huius monasterii noviter constructa omnibus diebus Dominicis et festis principuis aut aliquid de suo dantibus pro elemonsina dicte capelle.

Ex quo fuit noviter hedificata in hoc monasterio capella ad honorem beate virginis et martiris Lucie in porta monasterii, reverendus dominus Didacus, Dei gratia episcopus Maioricensis, transitum faciens per presens monasterium et personaliter existens in dicta capella ob devocionem quare habebat ad beatam Luciam concessit quadraginta dies de indulgentia omnibus Christi fidelibus vere penitentibus et concessis qui in festo beate Lucie et in precipuis festivitibus anni et omnibus diebus Dominicis devote visitaverint predictam capellam aut ibi aliquid de suo largiti fuerint pro elemosina et ornatu dicte capelle, sicut de predicta indulgentia constat per cartam ipsius domini episcopi sigillo in pendentem munitam, datam in eodem monasterio Sanctarum Crucum secunda die mensis octobris anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·LXXXVI°.

LXXXXVIII CARTA

Iste sunt indulgentie generalis omnibus ecclesiis et capellis ordinis Cisterciensis a pluribus Summis Pontificibus concesse.

Quoniam omnes astabimus ante tribunal Christi sicut dicit beatus Paulus, apostolus, et illic unusquisque recipiet quod gesserit in corpore suo sive bonum sive malum fuerit. Idcirco non habemus negligere gracias et indulgentias pro peccatis nostris impetratas que in isto monasterio nec non in aliis locis locis^a tocuis ordinis Cisterciensis largiflue sunt donate et concesse. Et ad hoc admonet nos sapiens Salomon dicens: quodcumque potest manus tua facere instanter operare quar nec opus nec ratio nec sciencia nec sapientia erunt apud inferos quo tu properas; propterea non tardemus neque simus disidiosi presumendo de largitudine dierum et corporis sanitate, nam prout dixit beatus Gregorius: Deus qui penitenti veniam spondit, pecanti diem crastinum non promisit. Et ido prout idem doctor dixit: voluit Deus extremum diem nobis esse ignotum, ut semper esset timidus quare illum prestire non

possumus, ut semper sine intermissione simus ad illum parati et prompti. Modo carissimus nullus tamen propter peccatorum magnitudinem desperare teneatur cum Cain, dicens maior est iniquitas mea quam ut veniam merear presumens quare iniquitas sua superare posset sine vincere misericordiam Dei, que sic David testatus est super omnia opera eius est omnia siquis civiet peccatorum suorum magnitudinem respiciat inter multos alios peccatores qui pietatis magnitudine et misericordia Dei salvati sunt, latronem in cruce qui propter unam solam contritionem et confessionem dignus fuit a Christo audire: hodie mecum eris in paradiso. Et quemcumque terret peccatorum suorum magnitudo ad memoriam reducat verbum quod dixit dominus Petro: non solum septies in die remittere peccata; ymo septuagies sepcies, ubi secundum intentionem doctorum intelligitur minimus infinitus, propterea sciendum est quod gracie et indulgencie que secuntur largite sunt a Summus Pontificibus, ut quilibet fidelis confessus et contritus eas impetrare valeat in hoc monasterio et in omnibus monasteriis et capellis ordinis Cisterciensis et precipue ut persone ordinis eiusdem non habeant causam vagandi et peregrinandi ad loca indulgenciarum diversa, primo dederunt Romano Pontifices fidelibus predicta loca devote visitantibus in dedicationibus ecclesiarum seu altarum et omnibus dominicis diebus et festivis ordinis et festivitibus precipuis vel eciam cimiteria circumeuntibus seu eiusdem monasteriis seu capellis aliquid largentibus aut ab aliis impetrantibus et se vespere, missis, matutinis et sermonibus presentibus, ac eciam defunctorum presentium officiis et sacramentum corporis Christi dum ad egros portatur consequentibus, septies mille dies indulgenciarum de peccatis mortalibus et septies centum et sexanginta annos peccatorum venialium. Et sunt iste festivitates prescriptarum indulgenciarum, primo principaliter et precipue festivitates sunt Nativitas Domini, Circumcisio Domini, Ephifania Domini, Pasca, Ascensio, Pentechostes, festivi^b solemnitas sacramenti altaris, omnes festivitates beate Marie virginis, solemnitas apostolorum, evangelistarum et quatuor doctorum, festivitas sancti Iohannis Baptiste, festivitas Inventionis et Exaltationis Sancte Crucis et corone spinee Domini, festivitas beate Marie Magdalene, sanctorum martirum Laurentii et Vincencii, in festo sancti Michaelis, festivitas Omnium Sanctorum, in festo sanctorum martirum Stephani, Innocentum, Thome Cantuariensis, sancti Dionisii. Item sanctorum pontificum Martini, Nicholai, Petri, Eymundi, Malachie, Guillermi, Andochi, Eligii. Item sanctorum confessorum Benedicti, Bernardi, Roberti. Item sanctarum virginum

Catherine et Cicilie. Item in festo sanctarum Undecimum Milium Virginum et in omnibus octavis predictarum festivitatum octavas habentium octave sunt cotidiane que cotidie in predictis locis possunt impetrare. In primo papa Innocencius in Lugduno dedit predicta loca visitantibus pro indulgentia et secundum facultatem eorum largientibus de quolibet altari centum dies indulgentiarum, de qualibet missa eciam tantum, de qualibet particula reliquiarum quadraginta dies, istud pie confirmaverunt papa Silvester in Avinione, papa Silvester Rome, papa Adrianus Quartus, papa Nicholas Tercius, papa Alexander Tercius, papa Bonifacius Tercius, papa Leo, papa Urbanus Tercius, papa Eugenius Tercius, papa Ilarius, papa Anastasius Quartus. Item ordo Cisterciensis per generale capitulum largitur et comunicat generalem familiaritatem et fraternitatem atque communicationem omnem bonorum operum spiritualium que fiunt et de cetereo fient sicut in mille octingentis monasteriis monachorum et mille quadringentis monialium.

- a. *Ratllat locis perquè està repetit.*   b. *Quasi il·legible festivi.*

Laus Deo. Amen.

De privilegiis a regibus et principibus concessis

Quia superius mencio facta est de privilegiis, exhemptionibus, libertatibus a Summis Pontificibus ordini nostro Cisterciensis generaliter et huic monasterio Sanctarum Crucum singulariter concessis. Nunc restat dicendum de privilegiis, libertatibus, immunitatibus, guidaticis, protectionibus salvisque conductibus ab illustrissimis dominis Aragonum regibus et principibus huius patrie prefato Sanctarum Crucum monasterio concessis ad hoc ut diligens speculator informari possit et scire qualiter in incomodis si eveniant sit resistendum et providendum ut iura et redditus dicti monasterii valeant conservari.

I CARTA

Privilegium domini Raymundi Berengarii comitis Barchinone et principis Aragonie in quo recipit monasterium Vallis Lauree et personas et omnia bona sua sub sua protectione et salvaguarda.

Et primo ex privilegio ab illustrissimo et validissimo principe et subiugatore nefandissime nationis sarracenorum domino Raymundo Berengarii, Dei gratia comite Barchinone et principe Aragonie ac marchione Dertose, certificato quod nil ita Deo est gratum et acceptum nichilque ad obtinendas gracias a Deo aptum quam ea que devotis mentibus a suis servitoribus qui continue eius servicii inherent divinis, iuste per se vel in favorem quarumvis in suis orationibus, oblationibus et sacrificiis postulant et petuntur. Et ideo dictus comes sciens et clare cercioratus quod abbas et monachi novi monasterii Sancte Marie Vallis Lauree in suis orationibus, sacrificiis et oblationibus obuixe Deum rogabant pro incolumitate

sue persone et pro acquirenda victoria de inimicis fidei cristiane et exaltatione nominis Ihesu Christi, habens affectionem viscerosam ad ipsos abbatem et monachos ex devotione intima de speciali gracia, ipsum abbatem, monachos et eorum omnia bona, domos et ganatum et omnes res eorum in sua emparancia, guidatico et defensione suscepit, ut causam suam propriam statuens quod ab illa die in antea nullus homo ausus sit domos, grangias vel cabanas, quas illo tempore dicti abbas et monachi vel in antea possessuri erant in toto suo regno violenter intrare, frangere vel dirumpere homines vel ganatum vel aliquid aliud per vim extrahere. Contrafacientes vel fautores statuit quod perdant suum amorem et pro pena sibi solvant mille solidos et quod adhuc habeat contra eos causam ut in invasores sue proprie domus, restituendo monasterio dampnum datum in duplici. Et quod ganatum monasterii possit uti pascuis per totam suam terram tanquam suum proprium ganatum sine solutione alicuius servicii, et quod simus liberi ab omnibus usaticis ut hec largiflue specificata sunt in privilegio ipsius domini comitis facto ·XVII°· kalendas iulii anno Domini ·M^o·C·LX°·.

II CARTA

Privilegium domini Ildefonsi, regis Aragonum, filii dicti comitis et principis Aragonie, in quo concedit monasterio Sanctarum Crucum diversas libertates et franquitates.

Illustrissimus dominus rex Ildefonsus, filius predicti domini Raymundi Berengarii, comitis Barchinone, ob remedium anime suorum parentum, cum suo privilegio, sigillo in pendenti munito, laudavit omnes illos honores quod dono vel emptione monasterium Sanctarum Crucum adquisivit vel in antea Deo promittente acquirere poterit. Voluit eciam et statuit quod in omni regno suo et provinciis omnes res suas vendant et emant et transferant sine omni pedagio atque usatico, et quod ratione alicuius placiti sacramentum non requiratur, sed si de parva re fuerit questio, verbo monachi vel conversi credatur, si vero de magna credatur verbo abbatis dedit eciam et concessit pascua in omnibus provinciis suis sine aliquo erbatico, recepit eciam in manutenencia et protectione et custodia sua omnes res dicti abbatis et monasterii, et dictum abbatem et omnes fratres et monachos. Mandando suis baiulis ut res dicti monasterii ubi viderint tanquam proprias ipsius domini regis custodiant, defendant et manuteneant. Quod privilegium

fuit actum apud Perpinianum sexto nonas madii anno Domini ·M^o.C·LXXIII°.

III CARTA

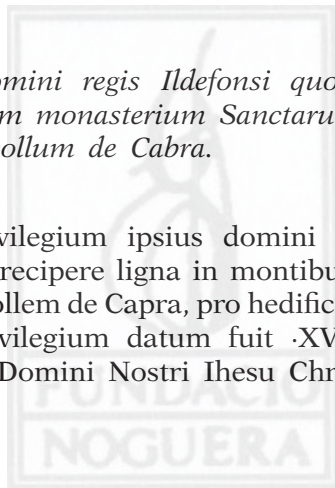
Privilegium iusdem domini regis Ildefonsi de franquitate gregum dicti monasterii quod pascantur libere per totam suam terram et aliis libertatibus.

Idem dominus rex Ildefonsus, rex Aragonum et comes Barchinone ac marchio Provincie, cum suo privilegio dedit et concessit domino Petro, illocumque abbati monasterii Sanctarum Crucum et fratribus ibidem Deo servientibus, presentibus et futuris, quod a data presentis privilegii in antea nullus sit ausus casas, grangias vel cabanas dicti monasterii violenter intrare vel aliquid inde vi abstrahere aut frangere. Contrafactores voluit quod perderent suum amorem et pro pena quod solvant mille solidos et ut invasor domus regie habeatur, et dampnum datum emendent monasterio in duplo; eciam statuit quod ganatum monasterii pascatur in tota sua terra et quod nullus sit ausus prohibere pascua, et simus immunes a solutione erbatici et portatici. Receptit eciam dictos abbatem et fratres domos, ganatum et omnes res monasterii sub sua defensione, emparancia, guidatico ut suam rem propriam. Quod privilegium fuit factum ·IIII°. kalendas ianuarii anno Dominice Incarnationis ·M^o.C·LXIII°.

IIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Ildefonsi quod possimus accipere ligna ad hedificandum monasterium Sanctarum Crucum a colle de Balaguer usque ad collum de Cabra.

Est eciam privilegium ipsius domini regis Ildefonsi quod possimus habere et recipere ligna in montibus Ciurane, a colle de Balaguer usque ad collem de Capra, pro hedificanda domo de Sanctis Crucibus. Quod privilegium datum fuit ·XV°. kalendas febroarii anno Incarnationis Domini Nostri Ihesu Christi ·M^o.C·LXV°.

V CARTA

Privilegium dicti domini regis Ildefonsi in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda monasterium Sanctarum Crucum, personas, armenta et omnes res suas.

Ipsemet dominus Ildefonsus, rex Aragonum, comes Barchinone et marchio Provincie, cum suo privilegio semper valituro recepit sub sua salvaguarda et protectione omnes greges et armenta et homines de Sanctis Crucibus ubicumque sint in tota sua terra. Ita quod nullus ausus sit eos nec res suas in aliquo impedire, pena mille florenorum apposita.

VI CARTA

Privilegium domini regis Petri Primi,^a filii dicti domini regis Ildefonsi, in quo recipit monasterium Sanctarum Crucum cum omnibus suis sub sua salvaguarda, confirmando alia privilegia iam dicto monasterio concessa.

Dominus rex Petrus Primus,^b filius domini regis Ildefonsi, cum suo privilegio semper valituro recepit in sua salvaguarda et protectione omnes fratres, greges et armenta et homines et omnes res monasterii Sanctarum Crucum. Ita quod nemo sit ausus illos invadere, iniurare vel suas res in aliquo impedire, aposita pena mille solidorum contrafacientibus. Mandando suis baiulis ut malefactores persequantur cum suis hominibus usque quo comprehendantur. Et in eodem privilegio laudavit omnia privilegia a patre suo dicto monasterio indulta et omnes donationes. Quod privilegium datum fuit apud Oscham anno Domini ·M^o·CC· primo.

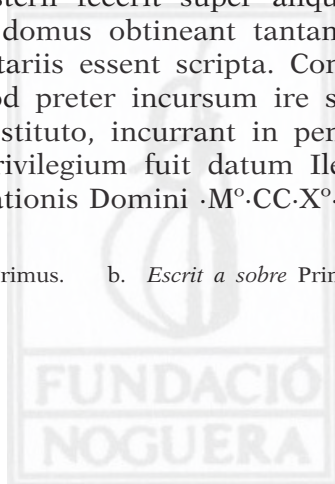
a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

VII CARTA

Privilegium iusdem domini regis Petri Primo^a de diversis franquitatibus dicto monasterio concessis quod bonis et armentis suis et quod nullus autdeat pignorarere vel marchare nisi in faticha inveniatur, et non tenemur solvere lezdam, pedadium et mensuraticum et quod instrumenta facta per aliquem religiosum Dei dicti monasterii sint auctentica.

Idem dominus rex Petrus Primus^b cum suo privilegio semper valituro abbatem, monachos et fratres et familiares ac eciam homines cum omnibus rebus suis adquisitis, mobilibus et immobilibus et se moventibus ad dictum monasterium sive ad dictos homines quovis titulo pertinentibus vel spectantibus vel que ordinante Deo in antea acquirere poterunt donatione pontificum, collatione principum, largatione fidelium, emptione, commutatione seu acquisitione aliqua vel quibusvis aliis iustis modis dictum monasterium acquirere poterit, et omnes homines dicti monasterii cum omnibus rebus suis habitis et habendis sub sua speciali protectione, firma custodia securoque conductu recepit et constituit in perpetuum ubique locorum terre sue et omnem amicorum suorum, statuens nequis cuiusvis dignitatis sit occasione pignoris predictum abbatem et fratres presentes et futuros aut eorum bona vel eorum homines predicta occasione vel alia qualibet retione perturbare, invadere, impedire, detinere, pignorare, marchare vel in aliquo molestare sit ausus. Voluit eciam cum dicto privilegio et concessit ut omnes greges et armenta et cetera animalia tanquam sua propria et specialia per omnia loca terre sue sine aliquo erbatico, servicio, usatico, consuetudine, novis vel veteribus que dici vel mominari possint pascantur, et fratres vel homines qui ea custodiunt dictis pascuis uti possint sine contrarietate et impedimento alicuius. Voluit eciam et sancivit quod fratres et homines dicti monasterii de rebus propriis nunquam solvant lezdam, pedagium vel portagium, toltam svie consuetudinem aliquam statutam vel statuendam; insuper vuluit et statuit quod instrumenta que aliquis frater iussu abbatis vel prioris dicti monasterii fecerit super aliquo negocio facto vel contractu eiusdem domus obtineant tantam roboris firmitatem ac si a publicis notariis essent scripta. Contravenientes vero in predictis voluit quod preter incursum ire sue et dampno illato prius in duplum restituto, incurrant in penam duorum milium aureorum. Quod privilegium fuit datum Ilerde ·XIII°· kalendas aprilis anno Incarnationis Domini ·M^o·CC·X^o·, cum bulla plumbea in pendenti.

- a. *Escrit a sobre Primus.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

VIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Petri Primi^a de franquitate domorum, quas dictum monasterium habet in Villafrancha Penitensis.

Istemet dominus rex Petrus Primus^b laudavit donationem, quam Guillermus Adalberti fecit monasterio Sanctarum Crucum de domibus suis, sitis in Villafrancha in vico vocato Adalberts, et infranquivit hominem morantem in dictis domibus a solutione bovatici ut in privilegio ipsius domini regis lacius explicatur. Quod datum fuit Terrachone quarto idus ianuarii anno Domini ·M^o·CC·VIII°· et nedum ab ipso bovatico sed ab omni hoste et cavalcata et a redemptionibus eorundem et ab omnibus aliis usanciis et serviciis que dici vel nominari possint et ab omni questia, tolta et forcia. Ita quod nullus baiulus, vicarius, castlanus vel aliquis alius homo vivens potest cogere habitantem in dictis domibus ad solvendum aliquod de predictis.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

VIII CARTA

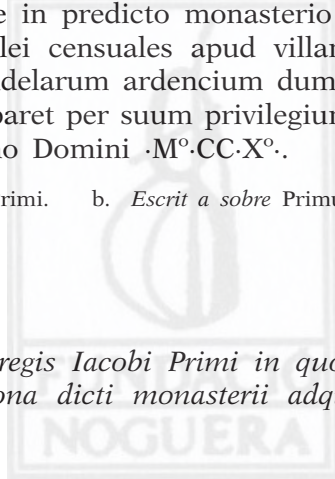
Privilegium dicti domini regis Petri Primi^a in quo concedit dicto monasterio censum olei et denariorum in villa de Arbucio quolibet anno percipiendum.

Idem dominus rex Petrus Primus^b ob remedium anime domini Ildefonsi, regis, patris sui et suorum parentum cum suo privilegio dedit ad opus lampadis que continue arden ante altare beate Virginis Marie in predicto monasterio Sanctarum Crucum, novem quartanos olei censuales apud villam Arbucii, et viginti solidos ad opus candelarum ardentium dum missa celebratur ub eodem altari, ut apparet per suum privilegium datum Ilerde ·XII°· kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CC·X^o·.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

X CARTA

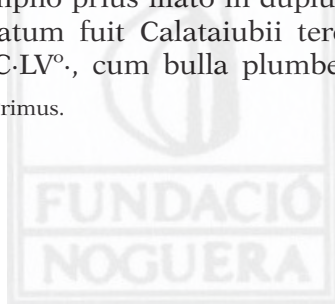
Privilegium domini regis Iacobi Primi in quo laudat per alodium franchum omnia bona dicti monasterii adquisita et acquirenda,

confirmando omnia privilegia alia et libertates dicto monasterio et hominibus suis concessa.

Illustrissimus dominus rex Iacobus Primus,^a confirmando, laudando ac per alodium franchum concedendo domino Guillermo, tunc abbati, et fratribus monasterii Sanctarum Crucum presentibus et futuris, ut omnes possessiones, hereditates et quevis alia bona mobilia et immobilia et se movencia que dicto monasterio quovis titulo pervenerunt vel in antea prevenire potuerunt donatione Pontificum, collatione principum, oblatione fidelium aut emptione, donatione et acquisitione aliqua vel quibuslibet aliis modis et omnia que in dicto privilegio specificata sunt distincte, ut ea omnia dictum monasterium possideat per liberum et franchum alodium et nichilominus idem dominus rex Iacobus laudando, aprobando et ratificando quecumque privilegia, libertates, immunitates et franquitates a suis predecessoribus dicto monasterio concessas, recepit ex ampliori gratia et favore cum suo privilegio semper valituro sub sua custodia, firma protectione securoque conductu ac guidatico speciali, dictum abbatem, monachos et fratres et bona dicti monasterii habita et habenda et homines iusdem cum omnibus rebus suis habitis et habendis i eundo stando per terram et stagnum et aquam dulcem, statuens firmiter quod nullus sit ausus occasiione pignoris vel alia qualibet ratione, abbatem et fratres ac bona dicti monasterii vel homines iusdem aut bona eorum perturbare, invadere, impedire, pignorare, marchare vel in aliquo molestare nisi debitores vel fideiussores fuerint manifesti, nec in hiis casibus nisi prius inuenti fuerint in faticha de directo, voluit eciam idem dominus rex quod animalia monasterii sua propria pascantur per totam suam terram franche et libere sine aliqua servitute quam solvere non tenentur, ulterius voluit et statuit idem dominus rex quod simus liberi a solutione lezde, pedagii, portagii, pensi et mensuratici et ab omnibus exactionibus statusis et statuendis. Contrafacientes vero incurrant in penam mille morabatinorum, dampno prius illato in duplum plenarie satisfacto. Quod privilegium datum fuit Calataiubii tercio kalendas ianuarii anno Domini ·M^o·CC·LV°·, cum bulla plumbea in pendenti.

a. *Escrit a sobre Primus.*

XI CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Iacobi Primi,^a in quo mandat sepeliri filium suum dominum infantem Petrum in monasterio Sanctarum Crucum.

Idem dominus rex Iacobus Primus^b ob devotione quam habebat erga monasterium Sanctarum Crucum elegit sepeliri filium suum dominum infantem Petrum in sua potestate constitutum in predicto monasterio et non alibi ut in suo privilegio clare specificatur, datum Barchinone sexto idus iulii anno Domini ·M^o·CC·LII°. Causa vero que induxit predictum dominum regem ut audivi narrare ab antiquis fuit ista: Dictus dominus infans Petrus ex odio et malivolencia, quam habebat contra unum suum fratrem espurium, ipsum interfecit, de qua morte predictus dominus rex non inmerito iratus exosum habuit predictum dominum infantem Petrum in tantum quod eiecit cum a pace et tregua, ita quod nullus ausus erat ei dare nec facere auxilium, consilium et favorem, solum secreta et occulta sustentabatur ab abbate et conventu predicti monasterii Sanctarum Crucum, cui succurrebant secundum eorum possibilitatem in suis necessitatibus. Tandem una die predictus dominus rex fuit in eodem monasterio et ad preces et rogatu dicti abbas et conventus, qui provoluti ad pedes ipsius domini regis, petentes et rogantes in singulare donum ut dictum crimen dicto domino infanti Petro, filio suo, remitteret ei pepercit et ut filium suum et heredem universalem deinde habuit et in signum tante gracie sibi facte per intercessionem dictorum abbatis et conventus ut memoria perpetuis temporibus haberetur voluit et ordinavit quod in predicto monasterio Sanctarum Crucum sepeliretur secuti est sepultus et honorifice tumulatus.

a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

XII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi Primi,^a predicti indultum dicto monasterio quod ratione alicuius demande, questie, doni vel servicii petendi, dictum monasterium nec eius vassalli solvere non teneantur.

Iste dominus Iacobus Primus,^b per suum privilegium indulsit quod ratione alicuius vel cuiusvis demande, questie, procurationis,

doni vel servicii quod ipse dominus rex haberet vel exhigeret ab hominibus ecclesiarum monasteriorum civitatum vel villarum suarum in hiis non cogant monasterium Sanctarum Crucum solvere nec homines monasterii, sed ipsos dimittant franchos, liberos penitus et immunes. Quod privilegium datum fuit Calathaiubii tercio idus madii anno Domini ·M^o·CC·LVI°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

XIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi^a de franquitate domorum quas dictum monasterium possidet in villa Cervarie.

Concessit idem dominus rex Iacobus Primus^b et per suum privilegium franchas et liberas fecit domos quas monasterium habet in villa Cervarie cum suis pertinentiis et afrontationibus per alodium franchum et liberum; ipsaque domus cum suis pertinentiis et bona eisdem domibus pertinentia et existentia sive sint propria monasterii vel aliena nomine depositi vel qualibet ratione ibidem missa posita vel recepta a quibuscumque personis sub sua custodia, guidatico salvoque conductu recepit et constituit quod omnis persona seu persone cuiuscumque conditionis fuerint et bona que ibi miserint sint salve cum omnibus rebus suis, exceptis homicidis, violatoribus feminarum et furibus. Mandando suis officialibus et signanter omnibus hominibus Cervarie presentibus et futuris ut predicta servent et servare faciant ab omnibus sub incursu pene quingentorum morabatinorum auri. Quod privilegium fuit datum Barchinone tercio nonas octobris anno Domini ·M^o·CC·LII°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

XIII CARTA

Privilegium ipsius domini regis Iacobi Primi^a quod si aliquis nos trahat ad causas et succumbat quod condampnetur in expensis.

Ipse dominus rex Iacobus Primus^b per suum privilegium concessit quod si quis in causis nos traxerit proponendo petitiones ineptas et subcubuerit, quod iam de iure, usu et consuetudine ad expensis non teneatur, quod in expensis previa causa factis condampnetur quovis privilegio in contrarium edito non obstante.

Quod privilegium datum fuit Ilerde quinto kalendas madii anno Domini ·M^o·CC·LIII°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

XV CARTA

Privilegium ipsius domini regis Iacobi Primi^a in quo concedit quod possimus edificare unum furnum in villa Cervarie.

Per suum privilegium idem dominus rex Iacobus Primus^b dedit licenciam et plenum posse abbati et conventui predicti monasterii Sanctarum Crucum edificandi unum furnum in villa Cervarie in loco quo magis eis placuerit, et quod ipsum furnum dictum monasterium perpetuis temporibus habeat, teneat et possideat pro francho et libero alodio, sine aliqua servitute et nichil facere teneatur dicto domino regi nec alicui, et si quis furnum edificaverit infra limites designatos in dicto privilegio ex redditibus provenientibus ex dicto furno seu furnis monasterium habeat et recipiat quartam partem. Quod privilegium fuit datum Ilerde ·VIII°· kalendas iunii anno Domini ·M^o·CC·LVII°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre ·Primus·.*

XVI CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi^a in quo prohibuit ne conventus monasterii Sanctarum Crucum dispergeretur sed providit certo modo propter magna debita dicti monasterii.

Supra nominatus dominus rex Iacobus Primus,^b attendens quod ad mandatum abbatis Grandis Silve, qui est pater abbas immediatus dicti monasterii Sanctarum Crucum, conventus ob penurias et onera debitorum erat dispergendus ad certum tempus per monasteria ordinis nostri, ob remedium sue anime et quare ipsum monasterium diligebat carius in visceribus caritatis noluit sustinere quod conventus dispergeretur, sed de suis pecuniis dedit pro victualibus emendis duos mille solidos et in debitis luendis tres mille morabatinos, et sic mandabat officialibus suis et civibus Barchinone, Terrachone, Ilerde et probis hominibus Cervarie, Villefranche, Tarrege, ville de Regali et aliis sub incurso pene duplicare dampni dati quod dictum monasterium et eius bona ac eorum homines totis viribus defenderent, ut apparet per

provisionem ipsius domini regis, data apud Montem Pessullanum ·XVII° kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CC·LXI°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

XVII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi Secundi, in dicto monasterio tumulati, in quo sunt inserta diversa privilegia suorum predecessorum, confirmando ea et supleno in eis omnem defectum et augmentando alias gracias et libertates eidem monasterio concedit quod in omnibus locis habeamus iurisdictiones citra merum imperium et plura alia copiose.

Illustrissimus dominus rex Iacobus Secundus, bone memorie, hic in monasterio Sanctarum Crucum honorifice tumulatus, recitando diversa privilegia, donationes franquitates, immunitates, concessiones, largitates, beneficia, guidatica, protectiones per felicis recordationis reges Aragonum, predecessores suos, facta et concessa monasterio Sanctarum Crucum, volens inherere vestigiis eorum et ex eo quare visceralem affectionem erga monasterium predictum gerebat omnia alia privilegia in presenti privilegio inserta et non inserta, consulte et de certa scientia confirmavit, laudavit, approbavit et ratificavit, interque inseruit duo privilegia serenissimi principis Ildefonsi, regis Aragonum, comitis Barchinone et marchionis Provincie, in quorum primo cavetur nequis ausus sit domos nostras ingredi violenter nec inde aliquid per violenciam trahere nec rapinna ibi facere. In altero vero continetur quod idem dominus rex Ildefonsus voluit et statuit quod dictum monasterium haberet, teneret et possideret in francho et puro ac libero alodio quevis bonas usque ad confectionem dicti suis privilegii quovis titulo adquisita et Deo ordinante, deinde acquirenda ipsosque abbatem monachos et homines dicti monasterii cum omnibus rebus suis sub sua protectione, custodia salvoque conductu suscepit.^a Item inseruit idem dominus rex Iacobus in suo privilegio duo privilegia domini regis Petri; in primo quorum ipsos abbatem, monachos et homines dicti monasterii cum omnibus rebus suis sub sua protectione, custodia salvoque conductu suscepit, et quod ratione pignoris vel aliqua quavis de causa aliquis sit ausus predictos abbatem vel fratres nec homines predicti monasterii, presentes et futuros, aut bona eorum perturbare, invadere, impedire, detinere, pignorarere, marchare vel

in aliquo molestare et quod dicti fratres et eorum homines in tota terra predicti domini regis leudam, pedagium, portagium, toltam sive consuetudinem aliquam statutam vel statuendam dare non teneantur, et quod instrumenta facta per aliquem fratrem de mandato abbatis vel prioris firmitatem obtineant ac si a notariis publicis essent facta; alterum vero privilegium est super franquitate domorum Villefranche. Eciam inseruit duo privilegia serenissimi domini regis Iacobi, memorie recolende, avi sui, in quorum uno continetur quod recipiebat abbatem, fratres et homines pretacti monasterii cum eorum bonis habitis et habendis sub sua custodia, guidatico salvoque conductu et quidquid adquisierant et de cetero adquirere poterint, habeant, teneant et possideant in francho et libero alodio et quod nullus occasione pignoris vel alia quavis causa ausus sit predictos abbatem, fratres vel homines dicti monasterii aut eorum bona perturbare, molestare, impedire, molestare,^b pignorarere, marchare nisi fuerint debitores vel fideiussores manifesti, nec in hiis casibus nisi in eis prius inuenta fuerit faticha de directo, statuens quod animalia monasterii ut propria domini regis pascantur et uti valeant pascuis sine aliquo erbatico, censu, servicio, usatico et consuetudinibus novis et veteribus et sine omni demanda contrarietate et impedimento et quod dicti fratres sint immunes ab omni solutione lezde, pedaticii, portagii, pensi et mensuratici. In altero privilegio dictus dominus rex Iacobus voluit et statuit quod ratione alicuius servicii, questie, procurationis, doni seu exhactionies quod dictus dominus rex haberet vel exhigeret ad hominibus ecclesie civitatem seu villarum, monasterium nec suos homines et eorum bona ad solvendum in hiis hon cogant, ymo totaliter exhimit ipsos franchos et liberos; deinde predictus dominus rex Iacobus secundus confirmat, laudat et approbat predicta privilegia et omnia in eis contenta, et quascumque alias libertates, gracias et quecumque alia privilegia que dictum monasterium Sanctarum Crucum habuit et obtinuit a predecessoribus suis, suplendo in cumulum maioris gracie et favoris ex plenitudine regie potestatis omnem deffectum si quis in predictis privilegiis vel eorum aliquo continetur. Et augmentantes largiciones sue regie munificencie dedit de novo dicto monasterio abbati et conventui cum suo privilegio in perpetuum valituro, que omnia castra, villas, possessiones, grangias, censualia, dominicaturas et cetera bona quovis titulo adquisita et acquirenda habeant, teneant et possideant cum omnibus hominibus et feminis in castris, villis, locis et mansis habitantibus et habitaturis pro libero et francho alodio, cum omni iurisdictione monetatico,

erbatico, terratico et quibussuis iusticiis citra merum imperium et eciam sint libera et immunia ab omni peyta et questia, hoste et cavalcata et redemptionibus eorundem et ab omni cena sua et successorum suorum et quorumlibet officialum suorum constitutorum et constituendorum, et ab omni lezda, pedatico, portagio, penso, mensuratico et ab omni servicio et quibuslibet aliis petitionibus atque exhactionibus regalibus quocumque nomine censeantur, in quo privilegio scripta sunt omnia castra, villa ceteraque alia bona singulariter et distincte que tunc temporis dictum monasterium habebat et possidebat, que omnia predicta dictus dominus rex vult et mandat teneri et observari ab omnibus sub incurso ire sue et pena mille aureorum dampno prius illato planarie satisfacto. Quod privilegium datum fuit Barchinone, sub bulla plumbea in pendenti, idus madii anno Domini .M^o.CC.LXXXXVIII^o.

a. ipsosque abbatem monachos et homines dicti monasterii cum omnibus rebus suis sub sua protectione, custodia salvoque conductu suscepit *ratllat al document i, per tant, anul-lat.* b. *Ratllat Molestare.*

XVIII CARTA

Privilegia et declarationes ipsius regis Iacobi 2ⁱ super baiulino de Regali in quibus possunt videri iura et redditus quos ibi habebat tunc temporis monasterium Sanctarum Crucum.

Pluraque privilegia, declarationes et conveniencie inite fuerunt inter dictum dominum regem Iacobum predictum 2um, et pactatum monasterium Sanctarum Crucum super baiulino de Regali, quod dominus rex Petrus, pater ipsius, et hic in monasterio sepultus, in suo codicillo dicto monasterio legavit de quo memini fecisse me mencionem in secundo libro huius operis, in capitulo de Foresio et de Conesia, de quibus obmitto hic facere mencionem, ex eo quare omnia instrumenta ratione concambii facti inter dominum Iohanem, tunc ducem Gerunde, de expresso mandato domini regis Petri, patris sui, restituta et tradita fuerunt dictis dominis regi et duci. Attamen si questio aliqua in futurum oriatur, diligens speculator poterit informari plene cum transumptis autenticis reservatis in archivio monasterii et in libro privilegiorum posito in bibliotheca ubi dicta instrumenta pro predictis facienda sunt inserta.

XIX CARTA

Privilegia vendiciones et donationes multe inite fuerunt inter dictum dominum regem Iacobum 2um. Et dictum monasterium Sanctarum Crucum.

Inter predictum dominum regem Iacobum, abbatem et conventum sepedicti monasterii Sanctarum Crucum multi contractus fuerunt facti super laudationibus, donationibus, venditionibus et super servitutibus in dicto monasterio, fiendis de quibus per me mencio facta est ut in secundo libro huius operis in capitulis diversis, uti in capitulo Ilerde, Villefranche, furnorum Minorisse, de redditibus Pratorum Regis, de questia de Conesie et in aliis capitulis ubi diligens lector poterit videre modum et formam. Idcirco necessarium non est iterum hec recapitulare.

XX CARTA

Privilegium ipsius domini regis Iacobi 2ⁱ quod abbas Sanctarum Crucum sit perpetuus capellanus ipsius domini regis Aragonum.

Predictus dominus rex Iacobus 2us. Voluit et statuit quod abbas prenominati Sanctarum Crucum monasterii qui tunc temporis erat et successores sui in dicto monasterio essent et esse haberent sui et suorum successorum regum Aragonum perpetuo capellani maiores. Et in omnibus regerent et gubernarent quidquid ordinandum esset in sua regia capella, et dum abbas predicti monasterii sit presens pro servitio dicte capelle habeat et recipiat pro quitatione cotidiana ad septem animalia uti in curia dicti domini regis dari est assuetum; abbate vero absente ipse abbas teneat in servicio dicte capelle duos monachos idoneos qui recipiant quitationem pro tribus animalibus, ut de hiis omnibus aparet per privilegium ipsius domini regis Iacobi bulla plumbea communitum, datum Valencie ·VIII°.^a kalendas marcii anno Domini ·M^o.CC·LXXXVII°. Quod privilegium confirmatum fuit per dominum regem Alfonsum, filium dicti domini regis Iacobi, ut apparet per suum privilegium bulla plumbea roboratum, datum in monasterio ante dicto Sanctarum Crucum ·XIII°. kalendas decembris anno Domini ·M^o.CCC·XXVII°.

a. *Escrit a sobre ·VIII°.*

XXI CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ. de fundatione monasterii Vallis Digne, quod voluit esse subiectum dicto monasterio Sanctarum Crucum iurisdictione filiali.

Prenominatus dominus rex Iacobi 2us, in regno Valencie ad locum vocatum Vallis Alhandech fundavit monasterium ordinis Cisterciensis, quod monasterium vocari instituit monasterium Sancte Marie de Valle Digna. Et voluit quod abbas Sanctarum Crucum esset perpetuo pater immediatus abbas. Et quod abbas et monachi predicti monasterii Vallis Digne sint subiecti iurisdictione filiali dicto abbati Sanctarum Crucum, ut est moris in ordine Cisterciensis. Et quod bona data concessa sive largita per predictum dominum regem ipsi monasterio Vallis Digne vendi, distrahi vel alienari a dicto monasterio aliqua causa urgente vel necessaria nequeant, hoc concessio quod abbas Vallis Digne et conventus cum assensu abbatis monasterii Sanctarum Crucum possint dare ad emphiteosim aliquas terras ad utilitatem dicti monasterio Vallis Digne, ut quis liquide potest concernere in privilegio fundationis ipsius domini regis Iacobi, dato Valencie idus marcii anno Domini ·M^o·CC·LXXXVII°.

XXII CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ. de fundatione monasterii de Muntesia.

Iste predictus dominus rex Iacobus 2us. in suo castro de Muntesia fundavit monasterium milicie Calatrave, ordinis Cisterciensis, et ad sui tractatus papa Iohannes ·XXII^{us}· eidem monasterio incorporavit bona templariorum in regno Valencie, consistencia de consensu et voluntate predicti domini regis vel sui sufficientis procuratoris, quod procuratorum insertum est in concessione predicti domini pape, actum Barchinone sub appenditione sigilli regie maiestatis ·XV°· kalendas marcii anno Domini ·M^o·CCC·XVI°·. Volens et statuens idem Summus Pontifex quod monasterium de Muntesia sit subiectus ordini Calatrava et quociens magister de Calatrava ipsum monasterium de Muntesia visitare voluerit convocet abbatem Sanctarum Crucum ut ipse abbas sit paratus et presens in dicta visitatione, et si forsan abbas Sanctarum Crucum adesse non poterit

in predicta visitatione tunc in loco sui veniat abbas monasterii Vallis Digne, nec ipse magister de Calatrava in dicto monasterio de Muntesia absque consilio et consensu alterius abbatum predictorum correctionem vel ordinationem possit aliquam exercere. Et quare prefatum monasterium de Muntesia fuit unitum et incorporatum ordini nostro Cisterciensis, predictus abbas Sanctarum Crucum habet in eodem monasterio de Muntesia instituire confessores qui curam habeant animarum et prior qui a dicto abbate monasterii Sanctarum Crucum in dicto monasterio de Muntesia pro tempore institutus fuit, habet potestatem absolvendi fratres dicti monasterii secundum tenorem privilegiorum a Summo Pontifice sibi et ordini concessorum; abbas vero Sanctarum Crucum dare esse per abbas in spiritualibus dicti monasterii de Muntesia et potest absolvere fratres milicie monasterii de Muntesia in omnibus casibus generali capitulo reservatis, sicut hec et alia in multis cartis super hoc factis videntur contineri, que rescripte sunt in libro privilegiorum dicti monasterii Sanctarum Crucum.

XXIII CARTA

Privilegium ipsius domini regis Iacobis 2ⁱ quod in loco Pontis Armentarie sit mercatum in die sabbati.

Idem dominus Iacobus 2us. per suum privilegium concessit quod in loco Pontis Armentarie semel in septimania in die sabbati sit mercatum ut in suo privilegio specificatur, datum Barchinone nonas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XII°. Et postea dominus rex Petrus confirmavit predictum privilegium recipiendo sub sua protectione omnes venientes ad dictum mercatum et guidatico speciali. Quod fuit datum cum sigillo sue regie maiestatis in monasterio Populeti sexto kalendas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XXXVI°.

XXIII CARTA

Privilegium sive provisiones facte per eundem dominum regem Iacobum 2um, quod predictum monasterium Sanctarum Crucum et eius vassalli sunt franchi a solutione mensuratici de bonis que vendunt et emunt a quibusuis.

Sunt eciam due provisiones facte per prenominatum dominum

regem Iacobum 2um, in quibus ipse dominus rex in una ipsarum declarat abbatem et monachos predicti Sanctarum Crucum monasterii franchos esse a solutione mensuratici, nedum de bonis propriis sed et de bonis undecumque dicto monasterio perveniant, cuius data fuit Ilerde tercio nonas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XVII°. In altera vero provisione declarat idem dominus rex quod homines monasterii non solum sunt immunes a solutione mensuratici de fructibus habitis seu collectis in suis honoribus sed etiam sunt franchi de rebus quas emunt et adquirunt, ut in sua provisione potest videri, que data fuit Barchinone septimo kalendas marcii anno Domini ·M^o·CCC·XVIII°, et quilibet dictarum provisionum est cum sigillo in pendenti regio.

XXV CARTA

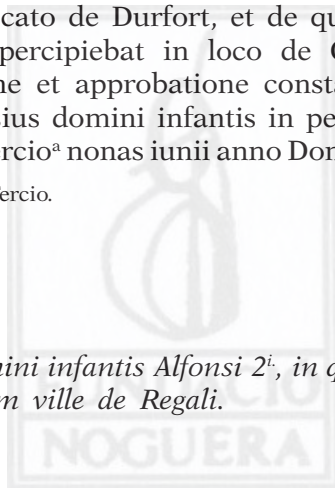
Privilegium domini infantis Alfonsi 2ⁱ dicti domini regis Iacobi 2ⁱ primogeniti in quo confirmat omnes donationes factas predicto monasterio per predictum dominum regem Iacobum, patrem suum.

Dominus infans Alfonsus 2us, dicti domini regis Iacobi 2ⁱ primogenitus, generalis procurator totius regni, laudavit, confirmavit et approbavit venditionem factam per suum genitorem dominum regem predictum predicto monasterio Sanctarum Crucum de redditibus Ilerde et Ville Libere Penitensis, et donationes de redditibus des Prats del Rey et de Sancto Martino e de la Manresana et de censuali super furnos Minorisse et de duabus fabricis de Terracia et de molendino, vocato de Durfort, et de questia quam dominus rex quolibet anno percipiebat in loco de Conesia, ut de dicta donatione, laudatione et approbatione constat per instrumentum publicum, sigillo ipsius domini infantis in pendenti communitum, datum Barchinone tercio^a nonas iunii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°.

a. *Escrit a sobre Tercio.*

XXVI CARTA

Privilegium dicti domini infantis Alfonsi 2ⁱ, in quo confirmat predicto monasterio baiulinum ville de Regali.

Laudavit dictus dominus infans Alfonsus 2us conveniencias factas inter predictum dominum regem Iacobum et monasterium Sanctarum Crucum super baiulino de Regali, ut constat per instrumentum sue laudationis et confirmationis suo sigillo in pendentem communitum, datum Barchinone tercio nonas iunii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·.

XXVII CARTA

Privilegium ipsius domini infantis Alfonsi de confirmatione facta predicto monasterio de furnis civitatis Minorisse.

Prenominatus dominus infans Alfonsus 2us, primogenitus predicti domini regis Iacobi, laudavit et confirmavit donationem factam per prenomiatum dominum regem, patrem suum, dicto monasterio Sanctarum Crucum de furnis Minorisse civitatis, ut de dicta laudatione constat per cartam ipsius domini infantis sigillo in pendentem roboratam, que data fuit Barchinone tercio nonas iunii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°

XXVIII CARTA

Privilegium predicti domini Alfonsi 2ⁱ Regis, in quo inibet ne homines monasterii pignorentur pro debito in quo principaliter non sint obligati.

Dominus Alfonsus 2us rex, mortuo suo genitore rege Iacobo 2°, per suam cartam sigilli sui appenditione munitam mandavit vicario Cervarie aliisque suis officialibus et eorum locatenentibus quod non pignorent homines monasterii pro debito in quo principaliter non sunt obligati vel non sunt fideiussores, que data fuit Barchinone^a Dertose^b septimo kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCC·XXXI°·.

- a. Ratllat Barchinone.   b. Escrit a sobre Dertose.

XXIX CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Alfonsi 2ⁱ, in quo vult quod sui commissarii non claudant furnos quos dictum monasterium habet

in civitate Minorisse et in villa Cervarie et in Villafrancha, ratione questiarum aut aliarum exhactionum.

Predictus dominus rex Alfonsos 2us. expresse mandavit portariis et collectoribus questiarum, peytarum et aliarum exhactionum ac officialibus suis et eorum locatenentibus, presentibus et futuris, ne ratione previa claudant furnos quos monasterium Sanctarum Crucum habet in civitate Minorisse et in villa Cervarie et in Villafrancha, ut in carta ipsius domini regis data Dertuse ·XI°. kalendas novembris anno Domini ·M^o.CCC·XXXI°. lacius est expressum.

XXX CARTA

Privilegium regine Elienoris, uxoris dicti domini regis Alfonsi 2ⁱ, in quo vult quod quidquid predictum monasterium possidet in villa Tarrege, posito quod sit de feudis, quod habeat in francho alodio. Et fuit confirmatum per predictum regem.

Illustris domina Elienor, regina uxorque predicti domini regis Alfonsi 2ⁱ, ex eo quare sui comissarii bona et redditus que predictum monasterium habebat et possidebat in villa Tarrege et suis terminis occuparverant et ad manus isti regis acceperant, affirmantes quod dictum monasterium talia bona et redditus possidere nequibat non obtenta firma a domino rege cum ipsa bona et redditus adquisissent a castlanis, cum castlani dicte ville Tarrege ipsa bona et redditus renuissent ad feudum pro domino rege. Tandem ipsa regina omnia occupata per suos commissarios dicto monasterio restitui fecit et per suum privilegium perpetuis temporibus valiturum eidem monasterio concessit quod omnia et quidquid dictum monasterium possidebat in Tarrega quod de feudo sint vel fuerint habeat et possideat in libero et francho alodio, ut clare quis videre potest in carta sigillo ipsius domine regine in pendenti munita, data Dertuse ·VIII°. idus aprilis anno Domini ·M^o.CCC·XXXII°.

XXXI CARTA

Privilegium predicti domini regis Alfonsi 2ⁱ in quo confirmat preidicto monasterio ea que per predictam dominam Elienorem, consortem suam, reginam, alodiata sunt in villa Tarrege.

Et de post prenomatus dominus rex Alfonsus 2us. predictam relaxationem, donationem et concessionem per predictam dominam reginam Elienorem, consortem suam, factam iam dicto monasterio laudavit, approbavit et confirmavit insertando in sua confirmatione de verbo ad verbum cartam concesionis dicte domine regine, ut in suo privilegio clare continetur, dato sub apenditione sui sigilli Xative nonas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXXII°.

XXXII CARTA

Privilegium et assignatio facta per dominam Blancham reginam in predicto monasterio tumulatam de quadringentis solidis annuatim percipiendis super redditibus Carabacie et pensi olei in villa Cervarie.

Serenissimaa domina Blanca, regina uxorque domini regis Iacobi 2ⁱ, in sepedicto monasterio tumulata, dedit et assignavit in quolibet anno perpetuo recipiendos a dicto monasterio quadringentos solidos super redditibus Carabacie et pensi olei ville Cervarie, convertendos in sustentatione unius monachi sacerdotis qui cotidie celebret missam pro salute anime ipsius domine regine et sui viri domini regis Iacobi in altari Beate Margarite, quod ipsa domina regina construi fecit in ecclesia predicti monasterii, ut de dicta concessione constat per cartam, sigillo ipsius domine regine in pendenti munitam, datam Ilerde nonas aprilis anno Domini ·M^o·CCC·II°.

XXXIII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ in quo confirmat predicto monasterio iam dictos quadringentos solidos censuales percipiendos in redditibus Carabacie et pensi olei in dicta villa Cervarie, sicut dicta domina regina Blanca, consors sua, assignavit.

Dominus rex Iacobus 2us, maritus ipsius domine regine Blanche, predictam assignationem et concessionem de quadringentos solidis super iuribus Carabacie et pensi olei in dicta villa Cervarie factam per eaundem dominam reginam et a predicto monasterio Sanctarum Crucum singulis annis percipiendos, laudavit et confirmavit cum carta sua appenditione sui sigilli munita, que data fuit Valencie ·XI°· kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CCC·X^o.

XXXIII CARTA

Privilegium domini regis Petri Tercii in quo confirmat privilegia data et donationes factas predicto monasterio per dominum regem Iacobum, avum suum.

Dominus rex Petrus Tercius, affectando inherere et sequi vestigia suorum predecessorum regum Aragonum, motus sive inductus ex intima devocione quam gerebat ad predictum monasterium Sanctarum Crucum, viso quodam instrumento confirmationis, laudationis et donationis facto predicto monasterio per suum avum dominum regem Iacobum, quod sibi ad oculum fuit ostensum, visis diversis privilegiis a suis predecessoribus dicto monasterio concessis super libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, gratiis, protectionibus salvisque conductibus, predicta privilegia confirmavit, laudavit et approbavit, ut in instrumento inde confecto laciis est expressum. Et predictos abbatem, monachos et fratres presentes et futuros hominesque et mulieres vassallos dicti monasterii cum omnibus eorum bonis habitis et habendis sub sua protectione salvaguarda et custodia solvoque conductu suscepit, ut in suo privilegio bulla plumbea in pendenti communito laciis est specificatum, quod datum fuit Ilerde quarto nonas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XXXVI°. cum bulla plumbea in pendenti.

XXXV CARTA

Privilegium ipsius domini regis Petri 3ⁱⁱ. de non alienando a Corona Regia iurisdictiones sibi pertinentes in predicto monasterio et in locis et castris suis in dicto privilegio contentis.

Iste dominus rex Petrus 3us, affectans predictum monasterium Sanctarum Crucum et suos vassallos preservare a vexationibus et tumultibus que semper eveniunt, ratione iurisdictionum, quas dominus rex habet in castris, villis, locis, hominibus et feminis dicti monasterii, maxime cum predictae iurisdictiones deveniunt ad nobiles sive barones potentes, idcirco cum suo privilegio semper valituro promissit et vovit voto solemnium iuramento roborato domino Deo et beate Virgini Marie sub cuius invocatione dictum monasterium fundatum est quod non dabit, vendet, permutabit, infeudabit vel alio alienationis genere alienabit hec a corona regia separabit iurisdictiones nec aliquam ipsarum in totum vel in partem, quas

ipse dominus rex et sui predecessores habet et habuerunt et sibi et suis pertinent et spectant in termino monasterii et in Ponte de Armentaria, in Ramoneto, en los Gayans, en les Pobles et in eorum terminis. Ymo siquid contra suum votum promissionem et iuramentum predictum per oblivionem vel inadvertenciam fuerit attemptatum, illud sit irritum et inane et careat totaliter viribus et effectu. Quod privilegium datum fuit sub apenditione sue bulle plumbee Barchinone prima die octobris anno Domini ·M^o·CCC·LX°·.

XXXVI CARTA

Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ, in quo ampliat suum votum super iurisdictiones sibi pertinentes in omnibus locis dicti monasterii.

Predictus dominus rex Petrus 3us, volens providere et in tranquillitate pacis conservare abbatem et monachos et vassallos predicti monasterii, dictum privilegium voluit ampliare, quod nedum ad predicta loca superius designata se extenderet, verum etiam ad omnia castra, villas, loca, mansiones et ad omnes vassallos monasterii, vovendo et permittendo voto solemni iuramentoque interposito, domino Deo et beate Virgini Marie, sub cuius invocatione ut supra dictum et prefatum monasterium fundatum existit quod predictas iurisdictiones aliqua causa sub eunte vergente sive necessaria non vendet, dabit, permutabit, infeudavit sive alienabit nec a corona regia separabit, videlicet, merum imperium. Ymo si quid contra factum fuerit per oblivionem vel inadvertenciam illud sit irritum et inane viribusque careat et effectu. Quod privilegium datum fuit sub apenditione sue bulle plumbee Barchinone quinta die febroarii anno a Nativitate Domini ·M^o·CCC·LXVIII°·.

XXXVII CARTA

Privilegium domini regis Iohannis Primi,^a filii dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ, in quo confirmat omnia privilegia a suis predecessoribus regibus predicto monasterio concessa.

Cum coram serenissimo principe domino Iohanne Primo,^b rege Aragonum, filio predicti domini regis Petri 3ⁱⁱ, predicta

privilegia fuissent presentata, confirmata per predictum dominum regem Petrum ad preces et supplicationem abbatis et conventus monasterii antedicti. Ipse dominus rex Iohannes predicta privilegia confirmavit, laudavit et approbavit, predictosque abbatem, monachos et vassallos prelibati monasterii presentes et futuros sub sua protectione, salvaguarda securoque ducatu recepit et constituit. Quod privilegium confirmationis fuit datum sub apenditione sigilli sue maiestatis in monasterio Vallis Domicelle, territorii Barchinone, ·XVII^a. die mensis aprilis anno Domini ·M^o·CCC·LXXXVIII°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primo.*

XXXVIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Iohannis Primi^a de non alienandis iurisdictionibus in dicto monasterio et locis suis domino regi pertinentibus.

Prenominatus dominus rex Iohannes Primus,^b laudando et confirmando privilegium sui genitoris concessum predicto monasterio de non alienando iurisdictiones puta meri imperii domino regi pertinentes in dicto monasterio et castris, locis, villis et vassallis eiusdem, de novo promissit et vouit solemnem voto iuramento roborato quod dictas iurisdictiones quavis causa urgente sive necessaria non vendet, alienabit, dabit, infeudabit, excambiat nec a corona regia separabit, ymo siquid contra factum fuerit illud sit irritum et inane viribusque careat et effectum. Quod privilegium datum fuit Cesaraguste cum sigillo sue maiestatis in pendentem ·XII^a. die octobris anno Domini ·M^o·CCC·LXXXVIII°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

XXXIX CARTA

Privilegium domini regis Martini, filii dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ, in quo confirmat alia privilegia a suis predecessoribus concessa predicto monasterio.

Excellenstissimus princeps dominus Martinus, rex Aragonum et Sicilie filiusque dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ. et frater predicti domini regis Iohannis Primi,^a qui post mortem sui fratris qui decessit herede generis masculini non relicta successit in predicto

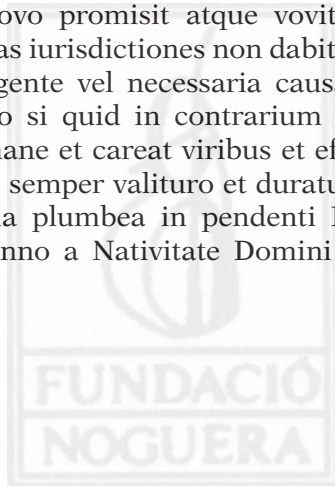
regno Aragonie, predicta privilegia per suum genitorem et fratrem predicto monasterio confirmata, data et concessa et per predecessores suos reges Aragonum eidem monasterio indulta confirmavit, laudavit et approbavit et sub suo presidio, defensione, protectione, guarda salvoque conductu predictos abbatem, monachos, fratres, vassallos monasterii cum omnibus bonis suis mobilibus et immobilibus et se monventibus recepit et constituit, mandando omnibus suis officialibus presentis et futuris ut predictam suam confirmationem, laudationem et concessionem firmiter teneant et observent et ab aliis inviolabiliter observari faciant nichilque in contrarium ausu temerario attemptaturi tollendo potestatem eis contrarium attemptandi suo privilegio remanente semper salvo in suo robore. Quod privilegium datum fuit sub appenditione sue bulle plumbee Cesarauguste ·XVII^a· die decembris anno Domini ·M^o·CCC·XCVII^o·.

a. *Escrit a sobre Primi.*

XL CARTA

Privilegium ipsius domini regis Martini de non alienandis iurisdictionibus a corona regia sibi pertinentibus in dicto monasterio et locis suis.

Iste dominus rex Martinus laudavit et confirmavit privilegium per suum genitorem et fratrem concessum, promissum et iuratum de non alienando iurisdictiones et merum imperium dicto domino regi pertinentes in dicto monasterio et in eius villis, locis, castris et vassallis et de novo promisit atque vovit voto solempni cum iuramento quod dictas iurisdictiones non dabit, vendet, excambiabit, infeudabit aliqua vigente vel necessaria causa nec a corona regia ipsas separabit. Ymo si quid in contrarium aliquid fuerit factum illud sit irritum et inane et careat viribus et effectum, dicto privilegio in suo esse et robore semper valituro et duraturo. Quod privilegium datum fuit sub bulla plumbea in pendenti Barchinone ·XV^a· die mensis novembris anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC^o·.

XLI CARTA

Privilegium domini regis Iacobi, regis Maioricarum, confirmando omnia privilegia a regibus Aragonum dicto monasterio concessa.

Dominus rex Iacobus, rex Maioricarum, filius domini regis Iacobi, regis Aragonum, cum suo privilegio laudavit, confirmavit omnia privilegia a suo patre dicto domino rege Iacobo et ab aliis regibus Aragonum predicto monasterio Sanctarum Crucum concessa, ut plenius et melius in ipsis continetur, ut constat per suum privilegium datum in Perpiniaco quinto nonas octobris anno Domini ·M^o·CC·LXXVIII°, cum sigillo suo in pendentia.

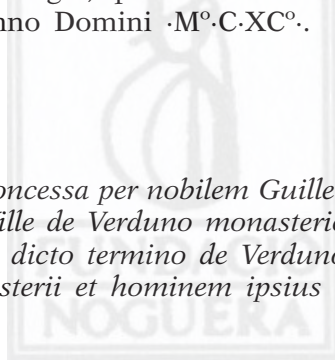
XLII CARTA

Privilegium domini regis Ildefonsi in quo facit franchas omnes possessiones, quas dictum monasterium habet in Tarrega ab omni servitute et exactione, et quod sine impedimento alicuius possimus recipere aquas ad rigandum predictas terras.

Dominus rex Ildefonsus, rex Aragonie, comes Barchinone et marchio Provincie, filius domini Raymundi Berengarii, comitis Barchinone, ob remedium anime sue predecessorumque suorum per suum privilegium perpetuo valiturum dedit atque concessit abbati et conventui predicti monasterii Sanctarum Crucum quod omnes hereditates et honores quas habent in Tarrega et in Moro et in omnibus terminis eorum sint franche, libere penitus et immunes ab omni exactione, usatico et consuetudine, videlicet, quod nichil ex eis aliquid faciant alicui, sub pena mille morabatinorum etiam dampno dato integre restituto. Insuper voluit et concessit quod ad rigandum predictas terras et possessiones possimus recipere aquas sine alicuius contradictione et impedimento sub pena predicta sicut patet in predicto privilegio, quod fuit datum apud Barbaranum in mense decembris anno Domini ·M^o·C·XC^o.

XLIII CARTA

Donatio et licencia concessa per nobilem Guillermum de Cervaria qui fuit olim dominus Ville de Verduno monasterio Sanctarum Crucum accipiendi aquam in dicto termino de Verduno ad rigandum totum honorem dicti monasterii et hominem ipsius monasterii.

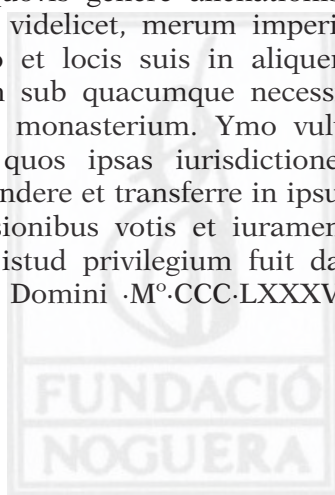

Nobilis dominus Guillelmus de Cervaria, qui olim fuit dominus ville de Verduno, intuitu pietatis ob remedium anime sue et ut particeps fieret omnium beneficiorum tam temporalim quam spiritualium que fiunt in predicto monasterio Sanctarum Crucum, didit et concessit abbati et conventui iam dicti monasterii presenti et futuro plenam licenciam et facultatem accipiendi illam aquam que fiunt in termino de Verduno plenarie et potenter, franche et libere ad rigandum totum honorem predicti monasterii et hominem dicti monasterii sive in dicto termino sive extra dictum terminum omni tempore in perpetuum sic patet per cartam factam et firmatam per ipsum nobilem iam dicto monasterio, que data fuit kalendas marcii anno Domini ·M^o·CC·III°.

XLIII CARTA

Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo continet quod licet in alio privilegio vouerit non vendere vel a corona regia separare iurisdictiones quas ipse habet in monasterio et in locis suis in aliquem baronem tamen bene possit eas vendere monasterio iam dicto Sanctarum Crucum.

Ad humilem supplicationem reverendi fratris Andree, abbatis dicti monasterii Sanctarum Crucum, illustrissimus dominus rex Petrus 3us cum suo privilegio, bulla plumbea communito, concedit dicto monasterio quod licet in alio privilegio per eum concesso contineatur quod non vendet neque permutabit, impignorabit, alienabit aut alio quovis genere alienationis separabit a corona regia iurisdictiones, videlicet, merum imperium quod ipse habet in dicto monasterio et locis suis in aliquem militem, baronem aut aliam personam sub quacumque necessitate, tamen per hoc non excludit ipsum monasterium. Ymo vult quod liceat sibi et successoribus suis quos ipsas iurisdictiones et ipsum merum imperium possint vendere et transferre in ipsum monasterium, non obstantibus promissionibus votis et iuramentis in alio privilegio per eum factis. Et istud privilegium fuit datum Barchinone die vicesima iunii anno Domini ·M^o·CCC·LXXXVI°.

XLV CARTA

Privilegium domini regis Iohannis Primi,^a in quo concedit dicto monasterio quod in locis et domibus propriis possimus exercere omnimodam iurisdictionem citra merum imperium.

Dominus rex Iohannes Primus,^b viso privilegio et alia carta serenissimi domini regis Iacobi, pro avi sui, in quo concedit abbati et conventui monasterii Sanctarum Crucum et eius officialibus quod in locis dicti monasterii possint uti omnimoda iurisdictione citra merum imperium et super hoc nullum impedimentum dicto monasterio fiat. Ipse autem Iohannes nichilominus pro maiore favore dicti monasterii ex plenitudine regie potestatis concessit quod abbas et officiales ac iudices sui presentes et futuri iudicium iurisdictionis civilis et criminalis citra merum imperium in domibus propriis quas dictum monasterium habet in civitatibus, villis, locis et castris suis in toto suo dominio valeant in suis hominibus exercere. Quod privilegium fuit datum in villa Montis Soni sub sigillo sue regie maiestatis in pendenti octava die ianuarii anno Domini ·M^o·CCC·LXXXVIII°.

- a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

XLVI CARTA

Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo exhimit vassallos monasterii Sanctarum Crucum quod non possint cogi ire in armata galearum pro domino rege.

Dominus rex Petrus 3us cum suo privilegio et carta provisionis, sigillo maiestatis sue in pendeni munita, voluit et concessit quod vassallos monasterii Sanctarum Crucum sint exhempti et immunes ab omnibus compulsionibus armate galearum, quas dominus rex facere vellet sicut de dicta carta patet que data fuit Barchinone ·XXVI· die septembris anno Domini millesimo ·CCC·LVIII°.

XLVII CARTA

Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ, in quo inibet ut nullus cuiuscumque status vel gradus fuerit audeat accipere animalia monasterii nec de grangiis eius ad equitandum sive pro adzembliis.

Predictus dominus rex Petrus 3us, volens abbatem et conventum predicti monasterii a molestiis et tediis reservare, per suum privilegium perpetuis temporibus duraturum mandavit et concessit ut nullus officialis suus aut alia quevis persona cuiuscumque status vel conditionis fuerit quacumque necessitate presumat capere animalia a dicto monasterio nec de grangiis et domibus suis ad equitandum vel pro adzemblis vel ad aliud quodcumque servicium absque expressa voluntate abbatis, eciam si mandatum vel litteras a domino rege super hoc impetraverint. Mandans omnibus oficialibus regiis ut predictum privilegium observent et ab duplum restituto incurrant in penam ducentorum morabatinorum. Quod privilegium, cum sigillo maiestatis regie, datum fuit Barchinone ·XII^a· die augusti anno Domini ·M^o·CCC·LXV·

XLVIII CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Petri 3ⁱⁱ· quod monasterium Sanctarum Crucum possit se murare et vallare et vassalli dicti monasterii infra spacium trium leucarum habeant contribuere in dictis operibus et recolligere cum bonis suis in dicto monasterio tempore guerre.

Idem dominus rex Petrus 3us, ad humilem supplicationem abbatis et conventus monasterii Sanctarum Crucum, ut dictum monasterium tempore guerre vel incursus inimicorum conservari valeat quathenus religiosi ibi Deo servientes non dispergantur et reliquie sanctorum et corpora suorum predecessorum regum que ibi sepulta sunt custodiantur per suum privilegium, sigillo regie maiestatis in pendenti munitum, perpetuis temporibus duraturum, voluit et concessit de certa scientia quod possimus munire et fortificare predictum monasterium et domos ac officinas ei contiguas muris, vallis, turribus et aliis fortitudinibus necessariis, et ad custodiendum dictum monasterium eo quare parum predesset ibi esset muros et turres si non essent costodes voluit et mandavit quod vassalli dicti monasterii infra specium trium leucarum circuncirca monasterium in locis indefensabilibus populati habeant et teneantur recolligere se et bona sua mobilia in dicto monasterio et contribuere in dictis operibus, secundum taxationem fiendam per abbatem et conventum. Ita quod nullus alius officialis regius vel capitaneus possit predictos vassallos cogere ad contribuendum vel recolligendum in aliis fortitudinibus, ut hec et alia in predicto

privilegio copiose et favorabiliter sunt contenta, quod datum fuit Minorisse vicesima die iulii anno Domini ·M^o·CCC·LXXV°.

XLVIII CARTA

Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ. mandans vicariis, baiulis et universis officialibus suis quod procedant potenter contra quoscumque nobiles, barones, milites et alias personas que non dubitant diffidare et iniurias atque oppressiones varias inferre prelati, clericis et personis ecclesiasticis et hominibus eorum et offendere eos in personis et bonis.

Excellentissimus dominus rex Petrus 3us. intendens fideles et subditos suos presertim clericos et personas ecclesiasticas et bona eorum sub pacis dulcedine consonere quare constituti sunt sub speciali presidio et protectione principum, ex eo quare nobiles, barones, milites et alii pretextu alicuius querimonie quem contra prelatos, clericos et personas ecclesiasticas et eorum homines infra provinciam Terrachone consistentes se habere pretendunt seu pocius fingunt, eos diffidare presumunt et offendere ipsos in personis et bonis eorum, atque iniurias, violencias, oppressiones varias et non nunquam neces et vulnera et percussiones inferunt. Idcirco per suum privilegium sigillo in pendentem roboratum ipse dominus rex mandat vicariis, baiulis et universis officialibus suis presentibus et futuris quod predicta diffidamenta et [v]esaximenta faciant protinus revocari et si revocata non fuerint contra illos qui malum vel dampnum inferre presumpserint et fautores eorum sono emisso et cum exercitibus si necesse fuerit exurgant et iuxta constitutionis pacium et treugarum et usatices Barchinone expensis curie sue cum effectu fortiter procedent. Quod privilegium datum fuit Barchinone quinto idus augusti anno Domini ·M^o·CCC·XXXIX°.

L CARTA

Privilegium dicti domini Petri 3ⁱⁱ, in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda homines et locum de Conesia cum bonis suis.

Ultra multa alia privilegia per dominos reges Aragonum monasterio Sanctarum Crucum concessa in quibus recipiunt predictum monasterium cum hominibus et bonis suis sub sua

protectione et salvaguarda, predictus dominus rex Petrus 3us cum suo privilegio sigillo regie maiestatis in pendentem munito obviare, cupiens austeritatibus et maliciis que ab aliquibus militibus hominis vassallis dicti monasterii inferebantur et signanter habitantibus in loco de Conesia, predictum locum de Conesia et omnes habitantis in eo cum suis bonis recipit sub sua protectione sicut patet in sua carta data Terrachone quarta die aprilis anno Domini ·M^o·CCC·LXX°·.

LI CARTA

Privilegium domini regis Iohannis Primi^a quod in loco de Foresio vel de Conesia possimus tenere decem casatas iudeorum.

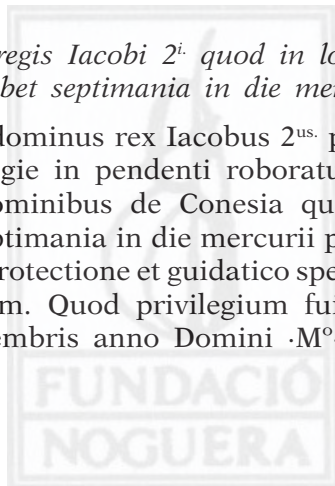
Dominus rex Iohannes Primus,^b filius predicti domini regis Petri 3ⁱⁱ, cum suo privilegio, sigillo regie maiestatis in pendentem, firmato atque in perpetuum duraturo concessit predicto monasterio quod in loco de Foresio vel de Conesia possit iudei suas fovere mansiones usque ad numerum decem casatarum et quod monasterium possit uti et exercere in eis omnimodam iurisdictionem civilem et criminalem sicut in aliis habitantibus in dictis locis solet exercere. Quod privilegium fuit datum Cesarauguste prima die decembris anno Domini ·M^o·CCC·XC^o·.

a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*

LII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ quod in loco de Conesia possit esse mercatum qualibet septimania in die mercurii.

Illustrissimus dominus rex Iacobus 2us, per suum privilegium sigillo maiestatis regie in pendentem roboratum atque perpetuum concessit probis hominibus de Conesia quod in dicto loco de Conesia qualibet septimania in die mercurii possit esse mercatum, recipiendo sub sua protectione et guidatico speciali omnes venientes ad dictum mercatum. Quod privilegium fuit datum Terrachone sexto kalendas decembris anno Domini ·M^o·CCC·XIX°·.

LIII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ quod in loco de Pontonibus possit esse mercatum qualibet septimania in die martis.

Dominus rex Iacobus 2us. per suum privilegium sigillo regie maiestatis in pendenti munitum concessit et indulsit quod in loco de Pontonibus qualibet septimania in die martis possit esse mercatum recipiendo sub sua protectione et speciali guidatico omnes venientes ad dictum mercatum, sicut patet in dicto privilegio dato Calathaiubii idus febroarii anno Domini ·M^o·CC·LV°·.

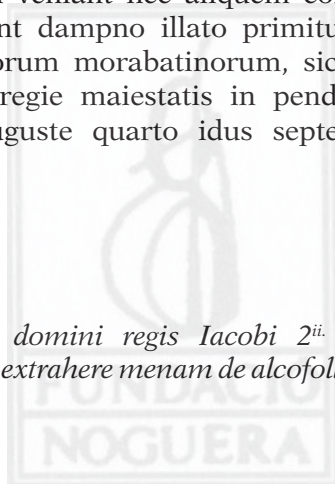
LIIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda castrum et locum de Pontonibus cum omnibus habitantibus et eorum bonis.

Licet sint quam plurima alia privilegia regalia predicto monasterio concessa de protectione et salvaguarda regali in qua prefatum monasterium Sanctarum Crucum et loca eius cum omnibus hominibus et bonis suis posita sunt, tamen predictus dominus rex Iacobus 2us. signanter et expresse recipit et constituit in sua protectione, custodia, comenda et guidatico speciali omnes homines et feminas presentes et futuros habitantes in castro et termino de Pontonibus cum omnibus bonis eorum mobilibus et immobilibus, habitis et habendis, mandando universis officialibus suis ut contra hoc privilegium non veniant nec aliquem contravenire permitant, quod si alter fecerint dampno illato primitus restituto incurrant in penam quingentorum morabatinorum, sicut constat per suum privilegium, sigillo regie maiestatis in pendenti, firmatum quod datum fuit Cesarauguste quarto idus septembris anno Domini ·M^o·CC·LVI°·.

LV CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Iacobi 2ⁱⁱ quod in termino de Pontonibus possimus extrahere menam de alcofoll absque contradictione alicuius.

Prenominatus dominus rex Iacobus 2us, intelligens quod in termino castri Pontonibus quod est monasterii Sanctarum Crucum reperta fuit mena de alcofoll, et officiales regis volebant impedire et perturbabant ne per dictum monasterium illa mena extraheretur, per cartam suam sigillo maiestatis regie in pendenti roboratam, mandavit vicario Villefranche Penitensis et aliis officialibus quod non perturbent nec impedimentum aliquod faciant in extrahenda dicta mena de alcofoll, ymo predicto abbati et conventui cum ab eis requisiti fuerint present auxilium, consilium et iuvamen, que data fuit Ilerde tercio kalendas anno Domini ·M^o·CC·XCVII^o.

LVI CARTA

Privilegium domini regis Iacobi Primi concessum monasterio Sanctarum Crucum quod possit edificare unum furnum in civitate Barchinone.

Dominus rex Iacobus Primus ab remedium anime sue et parentum suorum dedit et concessit predicto monasterio licenciam et facultatem construendi unum furnum in domibus vel circa domos, quas dictum monasterium habet in civitate Barchinone, franchum et liberum ab omni onere et servicio quod alicui facere non tenemur, cum introytibus et afrontationibus suis a celo usque in abissum, et accipiami pro fornicato in ipso furno ad dequoquendum panes sicut accipitur in aliis furnis dicte civitatis, et iste furnus, qui nunc est propre dictas domos vocatur furnus de les Hermites, patet autem de dicta concessione per privilegium dicti domini regis cum sigillo regie maiestatis in pendenti, quod fuit datum apud Villam de Canibus ·XV· kalendas octobris anno Domini ·M^o·CC·LXXV°.

LVII CARTA

Privilegium et confirmatio domini regis Martini super iurisdictione et mero imperio exercendo in loco de Puygtinyos.

Tempore quo dominus Gasto, vicecomes de Bearn, dominus Montis Catheni et erat dominus Castri Veteris Extremi de Marcha in Penitensi, tenebat a domino rege Aragonum impignoratam iurisdictionem criminales et merum imperium dicti Castri Veteris

et aliquorum locorum vicinorum dicti Castri Veteris, inter quos erat locus de Puygtinyos, qui est monasterii Sanctarum Crucum, erat magna contentio inter procuratores dicti domini Gastoni et dictum monasterium super dicta iurisdictione et mero imperio ipsius loci de Puygtinyos et exercicio eius nam vestraque pars pretendebat ad se pertinere, tandem super dicta contentione et mero imperio fuit firmatum compromissum per utrasque partes in posse honorabilis domini Iacobi de Bianya, canonici Urgellensis, qui per suam sententiam arbitralem declaravit predictam questionem sicut in capitulo predicti loci de Puygtinyos posito in secundo libro huius compendi mencio facta est, quam sententiam et declarationem tam dictus vicecomes pro se et successoribus suis, et reverendus abbas dicti monasterii per se et conventum suum laudaverunt et firmaverunt, ut de dicta laudatione constat per publicum instrumentum factum^a per alfabetum divisum factum ·XI° kalendas marcii anno Domini ·M^o·CC·LXXXIII°·. Et quare predicta iurisdictio criminalis et alia fuit redempta et domino rege Aragonum restituta ad supplicationem abbatis et conventus. Excellentissimus dominu rex Martinus predictam sententiam et omnia in ea contenta laudavit et confirmavit mandans universis officialibus suis presentibus et futuris sub pena mille florenorum auri quod predictam sententiam inviolabiliter teneant et observent sub per^b ut hec omnia clare videri possunt in suo privilegio et carta confirmationis ipsius domini regis Martini, sigillo regie maiestatis communita, que data fuit Cesarauguste ·XXVI· die mensis ianuarii anno Domini ·M^o·CCCC·II°·.

a. *Ratllat* factum.   b. *Ratllat* sub per.

LVIII CARTA

Privilegium domini Frederici, regis Sicilie, de fundatione monasterii de Altofonte in Sicilia, quod voluit esse subiectum monasterio Sanctarum Crucum iurisdictione filiali.

Dominus Fredericus, qui fuit rex Sicilie, et erat filius domini Petri Secundi, hic in isto monasterio Sanctarum Crucum honorifice tumulati, et frater domini regis Iacobi Secundi, similiter hic tumulati, ob devotionem maximam quam habebat ad sacrum ordinem Cisterciensem construyit et noviter hedificavit in predicto regno Sicilie in loco vocato Parcho Novo Pavorini unum monasterium

ordinis predicti Cisterciensis quod vocari voluit monasterium Sancte Marie de Altofonte, et esset subiectum secundum consuetudinem dicti ordinis monasterio Sanctarum Crucum et ipsum monasterium de Altofonte valde et per obtime dotavit sicut patet in carta dicte foundationis cum sigillo parvo ipsius domini regis in pendenti sigillata que data fuit Messane anno Dominice Incarnationis ·M^o·CCC·VII°·, mense iunii ·XXVIII°· eiusdem.

LVIII CARTA

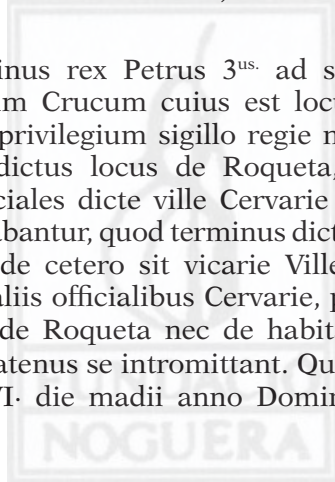
Privilegium domini regis Petri 3ⁱⁱ confirmando privilegia regum predecessorum suorum dicto monasterio Sanctarum Crucum concessa de capella regia.

Dominus rex Petrus Tercius cum suo privilegio, bulla plumbea roborato, viso quodam privilegio confirmationis domini Alfonsi regis Aragonum, patris sui, in quo confirmat privilegium monasterio Sanctarum Crucum concessum de capella regia per serenissimum dominum Iacobum, avum suum, de certa scientia illud laudavit et confirmavit. Quod privilegium datum fuit cum insertione aliorum privilegiorum regum predictorum quarto nonas iulii anno Domini ·M^o·CCC·XXXVI·.

LX CARTA

Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo vult quod locus de Roqueta, qui erat in vicaria Cervarie, de cetero sit in vicaria Ville Franche Penitensis.

Predictus dominus rex Petrus 3us ad suplicationem abbatis monasterii Sanctarum Crucum cuius est locus de Roqueta voluit et statuit per suum privilegium sigillo regie maiestatis in pendenti munitum quod predictus locus de Roqueta, qui erat vicarie de Cervarie, et per officiales dicte ville Cervarie habitatores dicti loci quam plurimum vexabantur, quod terminus dicti loci ab habitatoribus suis depopulabatur de cetero sit vicarie Ville Franche Penitensis, mandans vicario et aliis officialibus Cervarie, presentibus et futuris, quod de dicto loco de Roqueta nec de habitatoribus suis civiliter aut criminaliter nullatenus se intromittant. Quod privilegium datum fuit Barchinone ·XVI· die madii anno Domini ·M^o·CCC·LI·.

LXI CARTA

Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ. quod homines de Conesia non tenentur nec debent contribuere in operibus murorum et vallum ville Montis Albi.

Quia vicarius ville Montis Albi ad fortificandum dictam villam cogebat homines de Conesia ad contribuendum in operibus murorum et vallum eo quare est caput vicarie, prefatus dominus rex Petrus 3us. cum suo privilegio perpetuis temporibus duraturo exhibuit predictos homines habitatores in dicta villa de Conesia ab omni contributione operum murorum et vallum ville Montis Albi, mandans vicario dicte ville quod de cetero non cogat nec contribuere faciat eos sicut in suo privilegio sigillo regie maiestatis roborato continetur. Quod fuit datum Barchinone ·XXVII· die novembris anno Domini ·M^o·CCC·LXVI°·.

LXII CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Petri 3ⁱⁱ. quod non tenemur recolligere hospites cuiusvis status et conditionis sint in domibus quas dictum monasterium habet in civitate Barchinone.

Volens idem dominus rex Petrus 3us. abbatem et fratres monasteri Sanctarum Crucum relevare ab omni tedio et molestia que per hospites qui in hospicii hospitantur sepius inferuntur, cum domus quam dictum monasterium habet in civitate Barchinone sit necessaria abbati et fratribus ad dictam civitatem declinantibus, idcirco per suum privilegium sigillo regie maiestatis in pendenti firmatum voluit et mandavit quod nunquam de cetero teneamur recolligere aliquos hospites in dicto hospicio, sive ipsi hospitis sint domestici et familiares domini regis vel domine regine vel filiorum suorum, vel alie quevis persone ecclesiastice vel seculares quatenus dignitate fulgentes. Quod privilegium fuit datum Barchinone ·XXVIII^a· die febroarii anno Domini ·M^o·CCC·LXXIII°·.

LXIII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi Primi, in quo confirmat monasterio Sanctarum Crucum castrum et villam de Pontonibus dando eidem monasterio omnia iura sua.

Postquam abbas et conventus predicti monasterii emerant castrum et villam de Pontonibus cum terminis et iuribus suis a manumissoribus Raymundi Guillermi de Otina, qui tenebat dictum castrum certo modo pro domino rege sicut in secundo libro huius operis in capitulo de Pontonibus mencio facta est, illustrissimus dominus rex Iacobus Primus, qui tunc regnabat, laudavit et confirmavit predictam venditionem et omnia in ea contenta, ita quod de cetero dictum monasterium habeat et possideat predictum castrum cum terminis et pertinentiis suis pro libero et francho alodio et integro dominio, concedendo predicto monasterio in remedium anime sue totum ius et voces et acciones dicto domino regi pertinentes absque aliquo servitio et retentione in perpetuum. Quod privilegium sigillo regie maiestatis in pendenti roboratum fuit datum Cesarauguste idus novembris anno Domini ·M^o·CC·LXXI·.

LXIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi Primi,^a in quo concedit predicto monasterio quod possit habere domum in villa de Regali ad tenendum bladum et qui habitaverit in dicta domo sit liber ab omni redemptione.

Idem dominus rex Iacobus Primus^b per suum privilegium sigillo suo in pendenti roboratum concessit predicto monasterio Sanctarum Crucum quod possit licite habere et retinere in villa de Regali^c domos aut statica in quibus possit tenere bladum vel alias res dicti monasterii; et homo ille qui habitaverit in eadem domo dum modo non sit de ditioribus dicte ville cum familia sua sit liber et immunis ab omnibus redemptionibus exercitum et cavalcatarum et a questia, alberga et ab omnibus aliis regalibus exactionibus. Quod privilegium fuit datum Ilerde ·VIII°· kalendas septembris anno Domini ·M^o·CC·LVIII°·.

a. *Escrit a sobre Primi.*   b. *Escrit a sobre Primus.*   c. *Escrit a sobre in villa de Regali.*

LXV CARTA

Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ quod quidquid monasterium Sanctarum Crucum acquireret in villa de Conesia de feudis sive de castlanis haberet pro libero et francho alodio.

Quando villa de Conesia erat sub dominio domini regis, erant in dicta villa multi castlani qui tenebant ad feudum pro dicto domino rege redditus et castlanias suas aliqui eorum mediate alii vero immediate, et facta donatione predicto monasterio Sanctarum Crucum per dominum regem Iacobum 2us, tunc regnantem, de trescentis et decem solidis quos ipse percipiebat quolibet anno de questia in eadem villa, sicut in capitulo de Conesia, quod positum est in secundo libro, huius operis mencio facta est, idem dominus rex Iacobus 2us. concessit et indulisit predicto monasterio in eadem carta predictae donationis quod si predictum monasterium aliquo tempore per modum emptionis vel alterius contractus posset adquirere et habere castlanias predictas vel aliquas ipsarum ad aplicandum eas ad proprietatem dicti monasterii, quod eas haberet per liberum et franchum alodium, absque aliqua servitute et ad conveniendum cum dictis castlanis nunc et pro tunc et absolvit eos ab omni homagio, servicio et fidelitate et ab omni faticha, laudimio et quocumque alio iure dicto domino regi pertinente prout in dicta carta bulla plumbea in pendenti communita, que data fuit in Orta Barchinone pridie kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·.

LXVI CARTA

Privilegium domini Alfonsi, filii predicti domini regis Iacobi 2ⁱ, in quo confirmat predicto monasterio in francho alodio ea que acquireret a castlanis in villa de Conesia.

Dominus Alfonsus, infans et primogenitus dicti domini regis Iacobi 2ⁱ, confirmando omnia alia que fuerunt inita et concordata per ipsum dominum regem Iacobum, genitorem suum, et dictum monasterium sicut superius in multis capitulis mencio facta est, eciam confirmat predicto monasterio quod si posset adquirere a castlanis de Conesia, iura et castlanias eorum quod eas haberet in francho alodio, absque laudimio, faticha et alio iure et absque firma dicti domini regis et sine aliqua servitute prout hec et alia continentur^a in carta ipsius domini Alfonsi, sigillo suo in pendenti roborata, que data fuit Barchinone tercio nonas iunii anno Domini ·M^o·CCC·XXVII°·.

a. *Escrit a sobre continentur.*

LXVII CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Iacobi 2ⁱ, in quo eligit sepulturam suam in predicto monasterio Sanctarum Crucum.

Predictus dominus rex Iacobus 2us. ob ferventissimam devotionem quam habebat ad presens monasterium Sanctarum Crucum obtulit corpus suum sepeliendum in dicto monasterio, et ibi suam elegit sepulturam, promittendo per votum domino Deo et beate Marie in manu reverendi fratri Bonanati, tunc abbatis, quod nunquam mutaret suam voluntatem in dicta sepultura. Ymo voluit et mandavit quod ubicumque moreretur quod corpus suum defferretur ad dictum monasterium et ibi sepeliretur sicut et factum est, nam die lune que computabatur quarto nonas novembris anno Dominice Incarnationis ·M^o·CCC·XXVII°. circa primam noctis horam in civitate Barchinone prenominatus dominus rex Iacobus Secundus, felicitis recordationis, rex Aragonum, in Domino feliciter obdormivit. Et XIII°. kalendas decembris eiusdem anni corpus eius ad presens monasterium deportatum, cum magna et solempni honorificencia ecclesiastica fuit traditum sepulture, presente domino Cesaraugustano archiepiscopo et episcopo Gerundensis nonnullisque aliis ecclessiarum prelatiis et abbatibus quam plurimis et eciam aliis personis ecclessiasticis et religiosis ordinum diversorum, nec non presentibus illustrissimo domino Alfonso eius filio primogenito, domino fratre Iacobo, ordinis milicie Muntesia, domino infante Petro Ripagurcie et Imupuriarum comite et domino infante Raymundo Berengarii, comite Montanearum de Prades atque domina Blanca, priorissa monasterii de Xixena, natis dicti domini regis, qui cum maxima multitudine virorum nobilium ac militum tam regni Aragonie quam comitatus Barchinone multisque probis hominibus civitatum et villarum terre sue, predictae domini regis interfuerunt sepulture, propterea tercis nonas dicti mensis novembris que est dies tertia eiusdem mensis, videlicet, in crastino selemnitatis que sit generaliter ab ecclesia sancta Dei pro omnibus fidelibus defunctis, sic quolibet anno in predicto monasterio anniversarium selemne pro dicto domino rege Iacobo hic sepulto et ultra istud anniversarium sit quolibet mense aliud anniversarium pro eo in hoc monasterio sicut ipse in vita sua ordenaverat et in superioribus capitulis presentis libri dictum est, et nedum in hoc monasterio verum eciam in multis ecclessiis dicte civitatis Barchinone ubi ipse dominus rex diem suum clausit extremum, solemniter et honorifice in die tertia dicti mensis novembris annuatim sit anniversarium

pro eo, nam et ipsas ecclesias redditibus annuis ipse ditavit; et premaxime dotavit et quam plurimum decoravit hoc monasterium Sanctarum Crucum redditibus, graciis, libertatibus, donis et privilegiis quam plurimis sicut in presenti opere hinc et inde videri potest, nam hoc monasterium ipse tenebat in visceribus caritatis, fuit enim christianissimus et rex pacificus nominatus est, nam propter nimiam bonitatem suam omnibus amabilis fuit, valde eciam in vita et moribus in sensu atque prudentia in caritate et mansuetudine in misericordia et pietate et vultus pulcritudine fuit similis re et nomine avo suo regi Iacobo, quare tempore suo pacem quesivit sibi et regnis suis atque subiectis et eam invenit, cum enim post obitum domini regis Petri, patris sui, et regis Alfonsi, sui fratris, in magnis guerris relictus esset, et adhuc propter depositionem patris omnia regna sua interdicto subiacerent, iste suis consiliis et tractatibus omnia pacificavit et in bonum statum atque tranquillum reduxit, fecit pacem cum domino Papa et tota ecclesia et procuravit quod sententia depositionis patri sui et successorum suorum revocata fuit a domino papa Bonifacio ·VIII°, que tunc Romane Ecclesie posidebat et cum rege Karolo, cuius filiam ·s<eresnissimam>· dominam Blancham duxit uxorem remissis tribus filiis dicti regis Karoli qui adhuc detinebantur obsides pro parte suo in terra ista, fecit eciam renunciari titulo donationis quam papa Martinus fecerat de regnis et terris Aragonum et Cathalonie cuidam filio dicti regis Francie, ipse vero renunciavit regno Sicilie pro bono pacis pro quo concessum fuit sibi a domino papa Bonifacio regnum Sardinie et Corsice; fecit eciam pacem cum rege Castelle et restituit sibi regnum Murcie quod sibi abstulerat iure prelii. Reddidit eciam avunculo suo regi Iacobo regnum Maioricarum et alias insulas, hic eciam propter obedienciam ecclesie init contra regem Fredericum, fratrem suum, qui tenebat regnum Sicilie et habito in mari navali prelio vicit eum et cepit, sed tamen ilico abire libere promisit et dimisit quare frater suus erat, de quo postea fuit redargutus a domino papa Bonifacio supra dicto. Et cum satis prudens esset in armis postea init ad civitatem Almarie contra regem Granate anno Domini ·M^o·CCC·VIII°·, et habito cum sarracenis regis Granate campestri bello satis durissimo eos superavit et vicit interfectis plusquam sex milibus de eisdem, sicque pacificatus dictus est. Regnavit autem tempore patris et fratris sui septem annis in Sicilia, et post obitum fratris sui regis Alfonsi regnavit triginta septem annis in Aragonia et Cathalonia et aliis regnis que possidebat, nam rex Aragonum, Maioricarum, Valencie et Murcie et comes

Barchinone ac Sancte Romane Ecclesie vexillarius, amiratus et capitaneus generalis intitulabatur. Et iam sexagesimo etatis sue anno in senectute bona in pace quievit in civitate Barchinone ut superius dictum est, et in hoc monasterio honorifice sepultus uti de electione sepulture sue patet per cartam ipsius domini regis, sigillo regie maiestatis in pendenti munitam, que data fuit apud prefatum monasterium Sanctarum Crucum kalendas novembris anno Domini ·M^o·CC·XCII^o·.

LXVIII CARTA

Privilegium et sententia domini infantis Iohannis Primi, filii domini regis Petri 3ⁱⁱ, super afrontationibus terminorum castri de Pontonibus et castri de Fuxio.

Inter nobiles Geraldum et Guillelmum de Cervilione dominos castri de Fuxio in Penitensis et predictum monasterium Sanctarum Crucum fuit magna contentio super afrontationibus terminorum castri de Pontonibus et castri de Fuxio, nam domini dicti castri de Fuxio pretendebat quod mansus dictus den Soval et mansi de Puygborrell cum terris et possessionibus suis erant infra terminos sui castri de Fuxio; monasterium vero affirmabat quod ymo erant dicti mansi infra terminos et in termino de Pontonibus. Tandem predictae partes compromiserunt in posse incliti infantis domini Iohannis Primo,^a filii domini regis Petri 3ⁱⁱ, qui visis ad oculum terminis supradictis, per suam sententiam, sigillo suo in pendenti munitam, declaravit quod predicti mansi den Soval et de Puygborrell cum terris et possessionibus suis sunt in termino et infra termino dicti castri de Pontonibus et de dominio predicti monasterii; sic quod dominus castri de Fuxio nichil habet in eis, ut de dicta sententia constat per cartam ipsius domini Iohannis, infantis et primogeniti Aragonum, que data fuit quinta die mensis iulii in palatio regio Barchinone anno Domini ·M^o·CCC·LXXXI°·. Et postea de mandato dicti domini infantis positi et renovati fuerunt, mullones in summitate illius montis qui dividit inter terminum de Pontonibus e terminum de Fuxio, qui vocatur lo coll de Sant Armangol et in aliquibus illorum mullonum sculpa est crux ad futuram rei memoriam, ita quod positi sunt ibi plusquam decem mollones et multe fite que iam ibi antiquitus posite erant, propter que evidentius constat divisionem dictorum terminorum prout

hec omnia aparent per aliam cartam publicam de apositionibus mollorum predictorum factam in mense augusti anno predicto .M^o.CCC.LXXXI°.

a. *Escrit a sobre Primi.*

LXIX CARTA

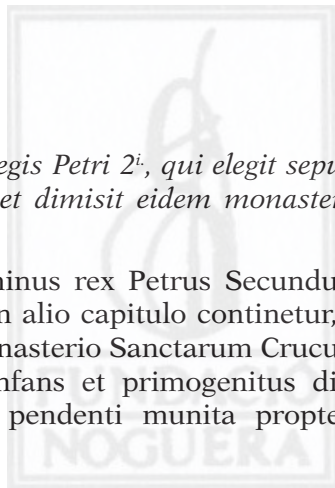
Privilegium domini regis Petri Tercii de non alienando a corona regia iurisdictionem et merum imperium quod ipse habet in castro de Figuerola.

Quamvis sint alia privilegia generalia a regibus Aragonum dicto monasterio concessa de non alienando a corona regia iurisdictionem criminalem et merum imperium, quod ipse dominus rex habet in locis dicti monasterii sicut in presenti libro continetur. Verumtamen illustrissimus dominus rex Petrus Tercius ad maiorem firmitatem singulariter et expresse cum suo privilegio perpetuis temporibus duraturo concessit et promissit bona fide regia et sub iuramento predicto monasterio quod iurisdictionem criminalem sive merum imperium quod ipse dominus rex habet in castro et loco de Figuerola, qui locus est dicti monasterii non vendet, excambiat nec aliquo alio modo alienabit a corona regia; et si forte per se aut successores suos ullo unquam tempore scienter vel ignoranter aut per oblivionem fuerit aliud attemptatum pro non facto penitus habeatur et careat viribus et effectu, quod privilegium fuit datum in monasterio Populeti tercio idus iulii anno Domini .M^o.CCC.XLI°.

LXX CARTA

Privilegium domini regis Petri 2ⁱ, qui elegit sepulturam in monasterio Sanctarum Crucum et dimisit eidem monasterio loca vocata Fores, Carreal e Cabra.

Iste enim^a dominus rex Petrus Secundus, filius domini regis Iacobi Primi, sicut in alio capitulo continetur, pater suus mandavit ipsum sepeliri in monasterio Sanctarum Crucum; ipse vero dominus Petrus dum esset infans et primogenitus dicti patris cum carta sua, sigillo suo in pendenti munita propter devotionem quam

habebat dicto monasterio elegit voluntarie sepulturam suam in eodem monasterio, que data fuit in eodem monasterio Sanctarum Crucum quarto nonas febroarii anno Domini ·M^o·CC·LVIII°·. Et postea mortuo predicto patre suo cum ipse regnare cepisset eandem cartam de sepultura sua confirmavit per apositionem sui sigilli regie maiestatis apendici, quod fuit apositum kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CC·LXXXIII°· in Barchinona. Et erat quasi quadraginta annorum cum regnare cepisset nomen matris eius Yoles, filia regis Ungarie. Iste corpore et animo vir fortissimus a iuventute sua fuit, et sicut legitur de iuda Machabeo similis factus est leoni in operibus suis, tante enim audacie et animositatis sive magnamimitatis fuint atque ferocitatis, quod vix in pace quievit, sed cum regibus et gentibus usque ad diem mortis sue guerrificavit. Circa subditos duros in principio fuit, nam in primis annis regni sui rigide super sibi subiectos regnare cepit, personis ecclesiasticis ac ecclesiarum prelatiis nec non baronibus et nobilibus terre sue merum et mixtum imperium quod ab antiquo habere se asserebant abstulit, eciam et notarias sive scribanias quas in quibusdam locis consueverant possidere, privilegia, foros, usus et consuetudines et alias bonas observancias terre observare noluit, sed introduxit et aposuit alias inusitatas consuetudines, quosdam eciam de nobilibus Cathalonie, ymo quam omnes qui congregati fuerant contra eum apud Balaguerium cepit, et captos apud civitatem Ilerde duxit et captos ibidem quam diu voluit tenuit. Tandem celebratis curiis generalibus in Aragonia, apud civitatem Cesarauguste, et in Cathalonia apud civitatem Barchinone, cum undique multi adversarii insurgerent contra eum quidquid male egerat revocavit et in statum bonum reduxit et restituit enim prelatiis et nobilibus merum et mixtum imperium nec non et notarias sive scribanias que et quas obstulerat ut haberent ea sicut tenerant ab antiquo, restituit eciam universitatibus terre sue privilegia, foros, consuetudines, usus et bonas observancias quibus libere uterentur prout usi fuerant temporibus predecessoribus suorum regum Aragonum, promittens eis illa omnia tenere et observare sicut patres sui tenerant et observarant ante eum. Et sic pacificatis suis omnibus omnia supra dicta confirmavit et eciam pro gracia ampliari aliqua eis privilegia et constitutiones ad reformationem status tranquilli tocius terre tunc noviter graciose concessit propterea cum multos contra se adversarios incitasset maxime regem Karolum pro regno Sicilie in hunc modum contra se provocavit. Cum enim eodem rex Karolus cum exercitu suo potenter intrasset regnum Sicilie et invadens

illud occupasset et cepisset interfecto rege Manfredo, socero istius regis Petri et regnasset ibi aliquibus annis, homines dicti regni Sicilie non volentes sustinere illius tyrannidem et maliciam seu ferocitatem gallicorum rebellantes contra eos interfecerunt omnes gallicos, propter quod dictus rex Karolus veniens de Neapoli, ubi habitabat, transiens cum ingenti exercitu ad insulam siculorum obsidebat potenter trapenam. Ideo iste ad petitionem et humilem supplicationem dictorum siculorum, qui sibi suos solemnes nuncios destinabant ut ipsis subveniret et de manu hostium liberaret, proponentes quare regnum potius sibi pertinebat, ratione uxoris sue domine regine Constancie ac filiorum suorum ad quos ratione successionis matris dictum regnum spectabat, decedens de Cathalonia, transivit mare cum felici stolio galearum et navium et intravit Siciliam cum suo exercitu et, inde expulso hoste suo rege Karolo, obtinuit dictum regnum et ille reversus est Neapolim, propter quod processu temporis multis alterationibus hinc inde per eos motis et reptamentis factis, convenerunt ambo reges ut uterque cum centesimo milite in campo Burgudalensi dimicarent adinvicem die certo ac termino assignato iuramento etiam ab utraque parte prebito et penis certis impositis quas incurreret ille qui subcumberet vel decederet prelio et termino assignato. Sed iste attendens sagaciter et astute dolos et machinationes alterius partis et providens periculum quod sibi iminebat propter maximam potenciam adversarumque sui, cuius partem fovebat rex Francie, frater eius, et etiam tota ecclesia cum domino Papa, tamen nolens deficere loco et diei certaminis assignato exposuit et dedit se periculo et secreto cum uno socio mutato habitu regio ne cognosceretur init ad locum certaminis et ingresso eo cum equo et armis suis in campo cucurrit tercio presente senescallo regis Anglie, qui custodiebat dictum campum et factis ibi protestationibus reversus est ad propria. Rex autem Karolus cognoscens quod sic evaserat manus suas vertit se ad illum actius prosequendum et sic excogitato consilio procuravit una cum rege Francie, fratre suo, quod dominus Papa qui fovebat partem suam per sentenciam excommunicationis et depositionis procederet contra eum, quod et fecit nam ipsum excommunicavit et nichilominus deposuit de regnis et terris suis, et ea cuidam filio dicti regis Francie contulit et concessit; ex qua re idem rex France cum exercitibus suis, cruce signatis et cum maximo apparata et navigio galearum et navium terra marique aggressus est terras regis huius et potenti manu intravit Cathaloniam ubi in introitu cupientes aliqua loca usque

ad civitatem Gerunde, bonum quidem introitum et letum sed malum exitum habuerunt, nam fere omnis illa multitudo gallicorum infra fines Cathalonie circa collum de Paniçaris interempta est sive ictibus gladiatorum et doloribus vulnerum sive oculeis muscarum, quas Dominus miraculose contra eos missit quia male tractaverant corpus sancti Narcisii in Gerunda. Rex eciam Francie ibi obiit iuxta villam Perpiniani. In quibus bellis rex iste Petrus multes labores et dolores sustinuit sed dominus sibi de omnibus suis adversariis victoriam tribuit et concessit, denique sopitis aliquantulum preliis cum iste dominus rex in illis graviter laborasset affectus tediis et doloribus egrotavit apud Villam Francham et circa finem multa discrecione viguit, quod in hoc apparuit manifeste, nam cum in extremis laboraret et presbiteri corpus Dominicum sibi afferrent ut comunicaret sicut ipse devote postulaverat quidam et maxime tunc episcopus Oscensis, qui aderat in Villafrancha murmurare ceperunt contra ipsum asserentes que non digne sumeret propter guerras predictas cormpus Domini et precipur quare contra fratrem suum regem Maioricarum insurrexerat et regnum sibi auferri eusserat. Quod cum sibi nunciatum fuisset et dictum quod sic illi murrarabant statim vocavit quendam fratrem minorem confessorem suum et furgens de lecto devotissime flexis genibus stent coram presbitero qui corpus Domini tenebat et requisivit a confessore suo si illud iuste poterat sumere secundum suam conscienciam. Ille vero confessor volens ostendere quod digne sumere poterat voluit accipere de manu presbiteri corpus Domini et tradere regi nichil resondens ad ea que sibi dixerat. Sed dominus rex prohibuit eum et noluit accipere de manu sua, sed de manu vicarii seu presbiteri qui illud tenebat asserens quod huic pertinebant proprie tradere sacramenta et illi confessiones audire et sic utriusque servavit iura sua, et tandem ingravescente infirmitate et suscepto viatico obiit feliciter in Domino, anno silicet ·M^o·CC·LXXXV°. Et regnavit novem annis, sepultus fuit honorifice in monasterio Sanctarum Crucum in concha de lapide porfirico, cui monasterio dimisit castra et loca sua de Fores, de Çarreal e de Cabra sicut in codicillo suo, in quo iterum repetit fieri suam sepulturam in eodem monasterio, videri potest,^b cuius traslatum de mandato domini regis Iacobi 2ⁱ, filii dicti domini regis Petri, factum fuit in Barchinona, eius sigillo in pendentem munito ·XII°· kalendas octobris anno Domini ·M^o·CCC·VI°·, de dictis autem locis de Çarreal et de Cabra et de toto baiulino qualiter postea factum fuit concambium cum domino Iohanne, duce Gerunde et primogenito

domini regis Petri Tercii, iam dictum est in secundo libro huius compendii, in capitulo de Foresio.

- a. *Escrit a sobre* enim.   b. *Escrit a sobre* videri potest.

LXXI CARTA

Privilegium domini regis Alfonsi Primi,^a filii dicti domini regis Petri, qui dedit dicto monasterio dominicaturam de Villa Viridi pro sepultura dicti patris sui.

Et quare abbas et conventus in fabricatione sepulture dicti domini regis Petri 2ⁱ exposuerant de pecuniis dicti monasterii magnam quantitatem puta viginti milium solidorum. Idcirco dominus rex Alfonsus Primus,^b filius predicti domini regis Petri, qui successit ei in regno, in emendam et satisfactionem predictorum viginti milium solidorum, dedit predicto monasterio Sanctarum Crucum dominicaturam sive vinetum situm ante Villam Viridem, que alio nomine vocatur les Planes de Santes Creus, site in termino Montis Albi, sicut in capitulo secundi libri ubi tractatur de hiis que monasterium habet in villa Montis Albi et terminis suis, iam dictum est, quam dominicaturam sive quadram predictum monasterium habet et possidet cum omnibus iuribus et censibus qui tunc tempore predicte concessionis ascendebant ad quadringentos solidos, et cum directo dominio et omnimoda iurisdictione citra merum imperium, ut de dicta concessione et de aliis initis et concordatis per dictum dominum regem Alfonsum cum predicto monasterio pro supra dicto legato patris sui constat per cartam ipsius domini regis factam Barchinone quarto idus aprilis anno Domini ·M^o·CC·LXXXVII°.

- a. *Escrit a sobre* Primi.   b. *Escrit a sobre* Primi.

LXXII CARTA

De interdicto quod dominus papa Martinus posuit in partibus istis tempore predicti domini regis Petri 2ⁱ, qui in hoc monasterio sepultus est.

Dominus papa Martinus, qui fovebat partem regis Karoli, ut in alio capitulo dictum est, adversus dictum dominum regem Petrum

Secundum, videns quod dictus Petrus in Sicilia prevaluerat contra dictum regem Karolum et acceperat ad manus et sub dominio suo totum regnum Sicilie, propter ista et alia excommunicavit dictum regem Petrum 2^m. et posuit interdictum in terris et regnis suis, videlicet, in Aragonia et Cathalonia et in aliis. Et quare in partibus istis multi fovebant partem dicti domini regis Petri non servantes dictum interdictum, ymo pocius dantes consilium, auxilium et favorem dicto domino regi, proculdubio inciderunt in sententiam excommunicationis quam obrem mortuo predicto papa Martino et succedenti pape Nicholao fuit supplicatum pro parte tocius clerici et religiosus istius patrie, ut supra dicta excommunicatione de benignitate apostolica providere dignaretur. Qui dominus papa Nicholaus per suam bullam mandavit domino archiepiscopo Cesarauguste, ut beneficium absolutionis predictis tam religiosis quam aliis clericis pro hac vece impenderet, mandans ut a cetero omnes conservarent predictum interdictum per suum predecessorem impositum ut de sua bulla constat, que data fuit apud Urbem Veterem ·VIII°· idus septembris, pontificatus dicti domini Nicholai anno tercio. Et quare inter alios clericos et religiosos erat conventus presentis monasterii Sanctarum Crucum que nedum fovebat partem predicti domini regis Petri in hiis que poterat; verum eciam post mortem suam admisit eum sepeliendum in eadem monasterio et credebatur omnes legati excommunicatione predicta et irregularitate, propterea recursum habuerunt ad predictum dominum archiepiscopum Cesaraugustanum, qui comisit vices suas priori monasterii Populeti, et ipse prior absolvit omnes monachos et quoscumque alios religiosos huius monasterii a prefata excominicatione et irregularitate et ab aliis vinculis si que incurrissent propter causas predictas, de quibus omnibus constat per publicum instrumentum sigillo in pendenti ipsius domini prioris Populeti signatum et datum in hoc monasterio Sanctarum Crucum idus novembris anno Domini ·M^o·CC·XC^o·. Et quare de cetero tenebantur et erant astricti observare iam dictum interdictum apostolicum, abbas et conventus predicti Sanctarum Crucum monasterii recursum habuerunt ad prenommatum dominum Nicholaum, papam quartum, ut saltem in dicto monasterio aliquantulum pro dicto interdicto dispensaret et dominus papa commissit suo penitenciaro episcopo Portuensis, qui concessit quod non obstante huiusmodi interdicto possent abbas et conventus in conventualibus locis suis et monasteriis sitis in Cathalonia et dominio regis predicti clausis ianuis, non pulsatis campanis, interdictis et excommunicatis expulsis submissa voce inter

se divina officia celebrare, monachos et fratres recipere et signare ipsos ad penitentiam admittere et ad alia ecclesiastica sacramenta et in cimiterio sepelire ut hec omnia patent in carta ipsisu domini penitenciarii, sigillo in pendenti roborata, que fuit data Rome ·XIII°· kalendas ianuarii, pontificatus dicti domini Nicholai, pape quarti, anno quarto. Et hoc duravit docec regnavit dominus rex Iacobus 2us, frater predicti domini regis Alfonsi, et filius eiusdem domini regis Petri, nam iste rex Iacobus pacificavit se cum omnibus cum quibus pater suus guerrificavit.

LXXIII CARTA

De sepultura predicti domini regis Alfonsi Primi,^a filii domini regis Petri 2ⁱ.

Iste dominus rex Alfonsus Primus,^b filius dicti domini regis Petri 2ⁱ, quasi viginti annorum erat cum regnate cepisset et sex annis regnavit, nomen matris eius Constanca, filia regis Sicilie, nomine Manfredi, hic valde inclitus in armis fuit et corpore pulcher valde, tamen de regimine vel gubernatione regni parum curabat sed totum quasi regimen officialibus suis dimittebat, omnem tempus suum iuveniliter expendebat. Erat enim nimis deditus et intentus ad faciendum torneamenta et alia astiludia cum suis militibus, erat tamen nimis liberalis in dando nam omnia que habebat vel habere poterat undecumque nobilibus et militibus dabat, unde et a quibusdam prodigus dicebatur, et ideo celebrata fuit apud Montem Sonum curia generalis tam aragonensibus quam cathalanis in qua fuit revocatum quidquid antea fecerat, et de novo multa alia ordinata sed de hoc et de nimia donorum largitate aliqui eum excusant, nam dicunt quod cum pater suus eum in magnis guerris reliquisset, apportebat eum multa dissimulare pro temporis qualitate, hic laborante adhuc patre in extremis iussu ipsius transivit ad regnum Maioricarum et abstulit illud avunculo suo, deinde cum maximo apparatu navium et galearum transfretavit ad insulam Minoricarum et commisso campestri bello cum sarracenis que eam adhuc detinebant, eos superavit et vicit, et sic quibusdam ex eis occisis, aliis vero fugatis, aliis sub pacto dimissis omnes fuerunt expulsi de dicta insula, anno vero ·M^o·CC·XC^o·, quandam solemnem fecit legationem, duodecim enim ambaxiatores sive nuncios elegit, tres, videlicet, nobiles et tres milites, tres burgenses et tres

iurisperitos, et missit eos apud Tarrasconem ad conferendum cum legatis domini Pape de tractatu pacis, sed quare illi res difficiles postulabant nichil actum est illo tunc; hic sine uxores et liberis admodum iuvenis obiit Barchinone anno Domini ·M^o·CC·XCI^o. et ante elegerat sepeliri in predicto monasterio Sanctarum Crucum et in manibus fratris Iannuarii, abbatis, voto et iuramento se astrinxerat eligens ibidem sepulturam suam, sicut pater suus, ut constat per cartam ipsius domini regis cum sigillo in pendentem, que fuit facta Barchinone tercio kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CC·LXXXIII°. Sed quidam frater Petrus a Pulcroforti de ordine fratrem minorum qui erat confessor dicti regis Alfonsi astuciis suis induxit dictum regem ut sepeliretur in suo monasterio fratrum minorum Barchinone, et in continenti post obitum suum fuit ad dictum monasterium deportatum corpus eius. Abbas vero et conventus super hoc recursum habuerunt ad dominum Bonifacium papam, tunc in ecclesia Dei presidentem, et per magnum tempus fuit litigatum, tandem confessor suus oneravit omniam suam pro voto et iuramento dicti regis et sic remansit in eodem monasterio minorum Barchinone. Et successit in regno frater suus dominus Iacobus 2us.

- a. *Escrit a sobre Primi.* b. *Escrit a sobre Primus.*

LXXIII CARTA

Privilegium domini regis Petri Tercii in quo concedit monasterio quod ad fortificandum predictum monasterium in quo fient multe expense possit imponere impositiones in omnibus locis suis in pane, vino, carnibus et aliis omnibus mercibus.

Dominus rex Petrus Tercius, attendens quare abbas et conventus predicti monasterii Sanctarum Crucum, sano ducti consilio proposuerant ipsum monasterium taliter enfortire fabricatione menium et vallorum ut defensabile esset ab hostium insultibus, et quare iura et redditus dicti monasterii propter alia onera expensarum non sufficiebant ad talia opera peragenda, concessit et dedit plenam licenciam predictis abbati et conventui quod in omnibus locis predicti monasterii et terminis eorundem possint impositiones sive adiutas, quales et quantas voluerint statuere, imponere et ordinare in pane, vino, carnibus et aliis omnibus mercibus atque rebus, et illas cum imposite fuerint minuere vel augere non solum privatis sed etiam extraneis ementibus

et vendentibus aut aliis contrahentibus, sic tamen quod omnem pecuniam inde proveniente[m] convertant in predictis operibus murorum et vallum, que dicta concessio duraret per decem annos sicut in suo privilegio sigillo regie maiestatis in pendent[is] munito plenius continetur. Quod fuit datum in villa Montissoni ·XXVI^a. die ianuarii anno Domini ·M^o.CCC·LXXXIII°.

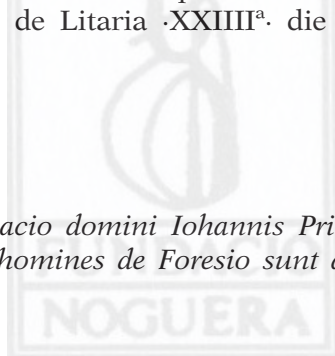
LXXV CARTA

Privilegium dicti domini regis Petris 3ⁱ pro franquitate locorum de Conesia, de Foresio, de Feniculo, de Çavella, de Turlanda et de Aladerno, que monasterii noviter adquisierat propter concambium baiulini de Regali.

Ffacto concambio per predictum monasterium cum domino Iohanne, duce Gerunde, filio primogenito domini regis Petri Tercii, de consensu dicti patris sui, de baiulino ville de Regali, propter quod concambium predictum monasterium noviter adquisivit certis modis loca de Foresio, de Conesia, de Feniculo, de Çavella, de Turlanda et de Aladerno, sicut in capitulis eorum superius in 2° libro huius operis dictum est. Idem dominus rex Petrus volens predicta loca et homines in eis habitantes cum bonis suis gaudere illis libertatibus, franquitatibus et graciis, videlicet, ut sint libera ab omni peyta, questia, hoste et cavalcata et ab omni cena et lezda, pedagio, portatico, penso et mensuratico et ab omni alio servitio sicut in privilegio maiori domini regis Iacobi hic in hoc monasterio tumulati avi sui lacius continetur, eciam per suum privilegium sigillo sue maiestatis in pendent[is] roboratum expresse et nominatim exprimendo loca predicta mandat universis officialibus suis presentibus et futuris quod omnes prefatas franquitates observent et observari faciant sub pena mille morabatorum. Quod fuit datum Tamariti de Litaria ·XXIII^a. die marcii anno Domini ·M^o.CCC·LXXXIII°.

LXXVI CARTA

Sentencia et confirmacio domini Iohannis Primi,^a filii domini regis Petri Tercii, qualiter homines de Foresio sunt astricti ad opus castri de Foresio.

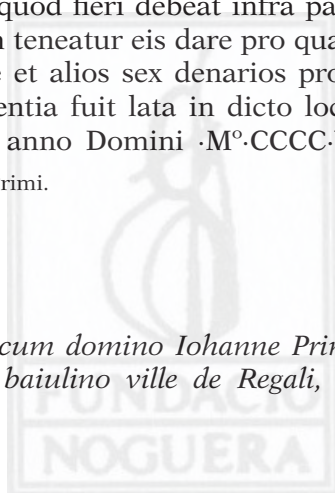
Anno Domini ·M^o·CCC·LXXVI°., quinta die mensis octobris fuerunt facta concordata et firmata quadam capitula inter homines castri de Foresio et dominum Iohanem Janer, militem, tunc castlanum dicti castri super aliquibus iuribus et redditibus, videlicet, de iovis, truginis, batudis et aliis que ipse castlanus habebat et recipiebat singulis annis a dictis hominibus. Et inter alia in eodem instrumento positum et firmatum fuit unum capitulum pro opere dicti castri, tenoris sequentis. Item és concordat entre les dites parts que per ço com los hòmens poblats en lo terme del dit castell de Forés són estrets a obrar e fer força en lo dit castell a lurs pròpies messions, segons que hi són estrets tots altres hòmens poblats en terme de castell, havent terme atermenat per lo usatge de Cathalunya, que a present los dits hòmens no sien tenguts de aquests dos anys de metre en la obra del dit castell sinó vint bèsties e més a conexença del dit en Iohan ab lurs treginers cascuna setmana et cascun die tro en nombre de vint hòmens ab lurs cavechs, pichs, axades e cabaços o aytants com lo dit en Iohan Ianer o son balle ne demanarà, e aquestes bèsties e hòmens hi cigen a ésser tant e tan longament per los dits dos anys, tro que lo dit castell sie bé enfortit de murs forans e de valls a coneguda del dit en Iohan Ianer. E tota la calç, pedra, argila, arena e altre menobre que serà necessària a fer dita obra. E en la obra de dins lo dit castell hagen a pagar e a portar ab lurs pròpies messions la universitat e singulars del dit castell calça, arena e argila. E lo dit en Iohan Ianer en res no sie tengut de pagar en aquella, exceptat que age a dar per loguer e provisió de cascunes de les dites bèsties ab lurs treginers sis diners per hom e sis per bèstia barchinonins lo die e per cascun dels dits hòmens altres sis diners barchinonins lo die. E lo dit en Iohan Ianer que·ls age aver mestre al qual ell pac son loguer e messió si a fer-la li han. Entengués emperò e sie exceptat que si lo dins lo dit temps de dos anys lo senyor rey o son primogènit guerra avien, que lo dit en Iohan Ianer pusque forçar e destrènyer o fer forçar e destrènyer los dit hòmens e persones habitants en lo dit castell e terme de aquell a obrar e fer enfortar lo dit castell segons que ell sera vist fahedor. Lo sobredit pacte no contrastant en neguna cosa. E si dins los dits dos anys no ere guerra, ans aquells passats lo dit castell perfetament obrat no sera a conexença del dit Iohan Ianer que dit Iohan Ianer pusque forçar o fer forçar e destrènyer los dits hòmens e singulars de aquells, axí com a ell serà vist fahedor de acabar la dita obra. Quod capitulum et alia capitula in predicto

instrumento posita et firmata ac eciam concordata inter dictum castlanum et homines habitantes in dicto castro de Foresio, omnia fuerunt postea laudata, approbata et confirmata per inclitissimum dominum Iohannem, ducem Gerunde et filium primogenitum domini regis Petri, qui tunc erat dominus maior dicti castri de Foresio ut de dicta confirmatione omnem capitulorum predictorum de verbo ad verbum constat per cartam ipsius domini Iohannis, eius sigillo in pendenti roboratam, datam Barchinone ·XXX^a· die mensis decembris anno Domini ·M^o·CCC·LXXVII°·. Postmodum vero predictum monasterium obtinuit dictum castrum et ipsam castlaniam uti iam in capitulo de Foresio superius in secundo libro positum est, et omnia illa iura que erant dicti domini de Foresio et dicti castlani nunc sunt prefati monasterii. Subsecutum vero fuit post aliquos annos quod reverendus abbas predicti monasterii volens operari infra parietes dicti castri de Foresio petuit ab hominibus dicti castri que darent sibi calcem, arenam et argilam et suis propriis sumptibus deferrent ad dictum castrum et illi volentes se excusare quod non tenebantur ad opus fiendum infra parietes, dicentes quod non erant obligati ad hoc in capitulo precedenti nisi infra certum tempus quod iam transierat, tandem ut parcium parceretur laboribus et expensis dictus dompnus abbas commisit hanc questione determinadam per dominum Bernardum Roys, legum doctorem ville Montis Albi, qui conditis ad plenum partibus supra dictis et visis instrumentis superius mencionatis et aliis videndis per suam sentenciam declaravit presentibus partibus supra dictis quod dicti homines de Foresio astricti et obligati sunt perpetuo solvere et portare suis propriis expensis calcem, arenam et argilam ad opus dicti castri quod fieri debeat infra parietis sic tamen quod dictum monasterium teneatur eis dare pro qualibet die sex denarios per quolibet homine et alios sex denarios pro quolibet iumento et non ultra. Que sententia fuit lata in dicto loco de Foresio decima die mensis octobris anno Domini ·M^o·CCCC·VIII°·.

a. *Escrit a sobre Primi.*

LXXVII CARTA

De concambio facto cum domino Iohanne Primo,^a filio domini regis Petri Tercii, de toto baiulino ville de Regali, quod erat monasterii Sanctarum Crucum.

Inter istum dominum Iohannem Primum,^b infantem et filium primogenitum domini regis Petri Tercii, qui post obitum patris sui fuit rex Aragonum, tamen viventi suo patre dicebatur primogenitus regis et regnorum suorum generalis gubernator, dux Gerunde et comes Cervarie et uxor sua Yolandis, inter eos de consensu et voluntate dicti patris regis Petri factum fuit concambium cum predicto monasterio Sanctarum Crucum, videlicet, quod monasterium dedit dicto domino Iohanni et uxori sue Yolandi, villam de Regali et de Cabra et de Anguera et terminum vocatum de Vallcervera, cum omnibus iuribus que ibi dictum monasterium recipiebat, cum toto baiulino dictorum locorum. Et dictus dominus Iohannes cum uxore sua dederunt dicto monasterio castrum de Fores et locum de Feniculo et de Çavella et castrum de Turlanda, cum omnibus suis iuribus et iurisdictionibus. Insuper quare dictum monasterium tenebat iam tunc impignoratum locum de Conesia et de Aladerno a dicto domino rege, instrumento gracie mediante, tunc fuit cassatum et annullatum dictum instrumentum gracie, sicut quod deinde dicta loca perpetuo sunt dicti monasterii cum omnibus iuribus et redditibus et iurisdictionibus, quas et qua dictus dominus rex et eius primogenitus ibi habebant et percipiebant, que omnia fuerunt laudata et confirmata per predictum dominum regem, ut in suis cartis et instrumentis eorum sigillis in pendenti corroboratis largius habetur, de quibus omnibus iam mencio facta est in secundo libro huius operis in capitulis de Foresio et de Conesia et de Turlanda propterea hic non oportet amplius immorari.

a. *Escrit a sobre Primo.* b. *Escrit a sobre Primum.*

LXXVIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Petri 3ⁱⁱ. de non alienando iurisdictionem criminalem et merum imperium quod ipse habet in dicto monasterio et in loco Pontis Armentarie et de Ramoneto et dels Guayans cum suis circumstanciis.

Dominus rex Petrus predictus 3us. cum suo privilegio perpetuo valituro atque sigillo regie maiestatis in pendenti roborato concessit et iuravit predicto monasterio quod iurisdictionem criminalem et merum imperium quod ipse dominus rex habet in monasterio Sanctarum Crucum et in toto suo termino cum affrontationibus ibidem positis et in castro de Ramoneto et loco dels Gayans,

que fuit in vicaria Villefranche Penitensis, nec non in loco Pontis Armentarie, que est in vicaria Montis Albi, et in mansis que dictum monasterium habet in terminis de Monteacuto et de Pinyana et de Querolio non vendet, permutabit, impignorabit aut alio quovis modo alienabit a corona regia in aliquem militem vel baronem quare hoc redu<n>daret in maximum dampnum et detrimentum predicti monasterii et si forsam ullo unquam fieret scienter vel ignoranter sit irritum et inane et nullius efficacie ac valoris. Quod privilegium fuit datum Barchinone prima die octobris anno Domini M^o.CCC.LX°.

LXXIX CARTA

Privilegium et declaracio domini regis Iacobi 2ⁱ quod decima et omnis iurisdictio citra merum imperium in dominicatura vocata de Timor prope Montem Album pertinet ad monasterium Sanctarum Crucum.

In quadam translato auctenticho duobus sigillis in pendenti communito, quorum unus est subvicarii ville Montis Albi, alter vero est baiuli eiusdem ville, est incertum quoddam privilegium sive declaracio domini regis Iacobi 2ⁱ, in quo continetur quod decima omnem fructuum et totalis iurisdictio, citra merum imperium, pertinet ad monasterium Sanctarum Crucum in dominicatura vocata de Timor, que est in termino Montis Albi et terminum Guardie Pratorum^a et confrontat cum termino Guardie Pratorum;^b quod privilegium constat per cartam et provisionem ipsius domini regis, datum Barchinone quinto idus decembris anno Domini .M^o.CCC.XXV°. Translatum vero factum fuit in villa Montis Albi .XIII°. kalendas ianuarii anno predicto.

a. *Ratllat* et terminum Guardie Pratorum. b. *Escrit a sobre del text ratllat* et confrontat cum termino Guardie Pratorum.

LXXX CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ quod in stagno de la Mora, sito in termino Tamariti, possimus facere salinas et illud stabilire ciicumque placuerit.

Prenominatus dominus rex Iacobus 2us. per suum privilegium sigillo suo in pendenti roboratum concessit abbati et conventui

predicto monasterii quod in stagno de la Mora, sito in termino castri Tamarito, quod videlicet stagnum dictum monasterium habuit et obtinuit a nobili Guillermo de Claromonte, possint facere salinas vel illud atribuire vel stabilire cuicumque voluerint pro dictis salinis faciendis. Quod privilegium fuit datum Ilerde tercio kalendas iunii anno Domini ·M^o·CC·XCVII^o.

LXXXI CARTA

Privilegium domine Blanche, regine, uxoris predicti domini regis Iacobi 2ⁱ. que elegit sepulturam suam in dicto monasterio Sanctarum Crucum.

Serenissima domina Blanca, reginam Aragonum, uxor que fuit illustrissimi domini Iacobi 2ⁱ, regis Aragonum supra dicti, viscerosa devotionem gerens erga predictum monasterium quod admodum et vir suus dominus rex Iacobus, cum voto et iuramento elegit suam sepulturam in eodem monasterio, mandans ut ubicumque moreretur corpus suum deportaretur mutare ut patet in carta sua sigilli sui in pendenti munimine roborata, que fuit facta in eodem monasterio ·XIII°· kalendas ianuarii anno Domini ·M^o·CC·XCV^o·. Et sicut iuravit sic opere complevit nam in dicto monasterio honorifice tumulata est cum viro suo domino rege Iacobo, quorum anime sine fine requiescant in pace. Amen. Verum quare prius obiit dicta domina Blanca regina quam vir suus dictus dominus rex Iacobus per multos annos.

LXXXII CARTA

Privilegium domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ. de non alienandis iurisdictionibus et mero imperio a corona regia sibi pertinentibus in dicto monasterio et castris et locis suis.

Excellentissimus princeps dominus Alfonsus, rex Aragonum tercius, viso quodam privilegio domini regis Martini dicto monasterio concesso in quo promisit et iuravit non alienare a corona regia iurisdictiones et merum imperium dicto domino regi pertinentes in dicto monasterio Sanctarum Crucum et locis suis sicut superius continetur cum suo privilegio sigillo regie maiestatis in pendenti roborato, predicta omnia laudavit et confirmavit ac eciam iuravit

et vouit domino Deo et beate Marie dictum merum imperium non alienare nec a regia corona separare, sic et quam admodum sui predecesores reges tenuerunt et obseruarunt. Quod privilegium fuit datum Dertuse ultima die ianuarii anno Domini ·M^o.CCCC·XX°.

LXXXIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ, in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda predictum monasterio cum personis et vassallis ac bonis eorum mobilibus et immobilibus, et possimus ponere pennones regales in locis dicti monasterii in signum salvaguardie.

Predictus dominus rex Alfonsus 3us. cupiens fovere predictum monasterium in requie securitatis et in amenitate pacis recipit illud cum personis religiosis et aliis servitoribus et vassallis cum gregibus et aliis bonis mobilibus et immobilibus sub sua protectione, salvaguardia et securo ducatu sic quod nullus de sua gracia confidens ausus sit predictum monasterium et loca eius cum personis et bonis molestare, perturbare, invadere sub pena duorum milium florenorum. Mandans universis officialibus suis predictum privilegium observent sub eadem pena sicut largo modo in eo continetur. Et de gracia speciali concedit ut quandocumque et quocienscumque nobis placuerit propria auctoritate possimus ponere in dicto monasterio et locis ac villis suis pennones regales in signum protectionis et salvaguardie regie. Et sunt de hac concessione duo privilegia eiusdem domini regis cum sigillis in pendentem regiis communita, quorum unum fuit datum Valencie secunda die septembris anno Domini ·M^o.CCCC·XXVIII°.; alterum vero fuit datum Barchinone nona die madii anno Domini ·M^o.CCCC·XXXI°.

LXXXIII CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ, in quo confirmat omnia alia privilegia per reges predecesores suos dicto monasterio concessa.

Idem dominus rex Alfonsus 3us. viso privilegio maiori serenissimi domini regis Iacobi 2ⁱ per abbatem dicti monasterii humiliter ostenso illud in suo privilegio de verbo ad verbum fecit inferi laudando, aprobando et confirmando omnia privilegia donationes,

gracias, franquitates, libertates per predecessores suos regis dicto monasterio concessas prout melius predicti abbas et conventus usi fuerunt et in possessione sunt et prout iacent. Quod privilegium sigillo regie maiestatis in pendenti datum fuit in civitate Tiburtina die secundo mensis marcii anno Domini ·M^o·CCCC·XXXXVII°.

LXXXV CARTA

Privilegium domine Marie, regine, uxoris predicti domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ in quo recipit sub sua proteccionem et salvaguardia predictum monasterium cum personis et vassallis ac bonis eorum et possimus ponere pennones regales in locis dicti monasterii in signum salveguardie regalis.

Quia predictus dominus rex Alfonsus 3us adeptus fuerat certis modis regnum Neapolis et in illo regno motam faciebat serenissima domina Maria regina uxor sua moram faciens in partibus istis erat locumtenentes generalis dicti domini regis viri sui in Aragonia, Valencia et Cathalonia et in aliis terris que habens cordialem devotionem ad prefatum monasterium Sanctarum Crucum, recepit abbatem et monachos ceterosque religiosos cum familia ipsius monasterii nec non vassallos eius et omnia loca cum gregibus et bonis suis mobilibus et immobilibus sub sua protectione, salvaguardia securoque ducatu, ita quod nullus presumens de sua gracia aut favore audeat predictum monasterium et cetera alia bona predicta ad dictum monasterium quomodolibet spectancia invadere, perturbare, pignorare, marchare vel in aliquo molestare sub pena duorum milium florenorum auri, mandans universis officialibus suis presentibus et futuris quatenus presentem proteccionem, custodiam et speciale guidaticum, firmas et firma habeant et observent et ab omnibus observari inviolabiliter faciant sub pena predicta. Et de ne de predictis ab aliquo ignorancia valeat allegari nec non pro maiori rei evidenciam concessit predictis abbati et conventui quod quamdocumque et quocienscumsque eis placuerit semel et pluries ap<p>onant et apponi faciant propria auctoritate in castris et locis dicti monasterii pennones regales in signum proteccionis et salvaguardie regie. De qua concessione facta sunt duo privilegia eiusdem tenoris et sigillis ipsius domine regine communita, quorum unum datum fuit Barchinone ·XX^a· die marcii anno Domini ·M^o·CCCC·XXII°·; alterum vero datum fuit Cesarauguste tercia die octobris anno Domini ·M^o·CCCC·XXXXII°·.

LXXXVI CARTA

Privilegium et unio sive incorporacio facta per predictam dominam Mariam reginam monasterio Sanctarum Crucum de hospitali Fontis Perilionis cum iuribus et redditibus suis.

Serenissima domina regina Maria predicta cum sua carta sigillo regio in pendenti firmata ex eo quare hospitale situm in loco vocato Fontis Perilionis per dominam reginam Blancham, hic in hoc monasterio tumulatam,^a fundatum a multo tempore citra per detentores et rectores dicti hospitalis erat destructum et penitus ad nichilatum, illud univit, dedit et incorporavit predicto monasterio in perpetuum cum omnibus iuribus et redditibus suis, volens et statuens ut a cetero predictum hospitale regatur et administretur iuxta dispositionem et ordinationem predictorum abbatis et conventus et secundum facultates, quas predictum hospitalem recipere consuevit super hiis eorum consciencias onerando sicut in secundo libro huius operis mencio facta est largo modo. Constat autem de dicto privilegio et carta unionis que data fuit Dertuse ·XXVIII^a· die ianuarii anno Domini ·M^o·CCCC·XXXIII°·.

a. *Escrit a sobre* hic et hoc monasterio tumulatam.

LXXXVII CARTA

Privilegium et confirmatio prefati domini regis Alfonsi Tercii de unione hospitalis Perilionis facta monasterio predicto per dominam Mariam reginam uxorem suam.

Prenominatus dominus rex Alfonsus 3us, viso privilegio et carta unionis facte per reginam uxorem suam dominam Mariam predictam de predicto hospitali et iuribus eius predicto Sanctarum Crucum monasterio, que, videlicet, unio et provisio grata sibi valde fuit et de verbo ad verbum in sua carta inseri mandavit illam et omnia in ea contenta, laudavit, approbavit et perpetuo confirmavit de certa sciencia priores, detentores penitus a dicto hospitali expellendo et suplendo in dicta unione et provisione per eandem reginam ut predicatur factam omnes defectus ex plenitudine regie potestatis, mandans universis officialibus suis presentibus et futuris sub incursu ire sue et pena quinque milium florenorum quatinus predictum monasterium in omnibus predictis manuteneant et defendant, uti in suo privilegio sigillo regie maiestatis in pendenti roborato plene constat. Quod datum fuit in suis felicibus castris

prope flumen Carruffi de provincia Apprutina, ultra flumen Piscarie ·XX^a· die mensis septembris anno Domini ·M^o·CCCC·XXXV°·.

LXXXVIII CARTA

Privilegium predictae domine Marie regine in quo recipit sub sua protectione et salvaguardia iam dictum hospitale Fontis Perilionis et habitantes in eo cum omnibus bonis suis.

Predicta domina regina Maria cum suo privilegio perpetuo valituro et sigillo suo in pendenti roborato tanquam locumtenens generalis serenissimi domini Alfonsi regis, viri sui, recepit sub sua protectione et salvaguardia regia predictum hospitale situatum in loco Fontis Perilionis, cum habitatoribus suis et cum rectoria et administratore dicti hospitalis et familia, rebus, bonis eorum, sic quod nullus confidens de sua gracia vel amore presumat offendere, perturbare vel in aliquo molestare predictum hospitale cum administratore, familia, rebus et bonis suis sub pena quinque milium florenorum. Mandans universis officialibus suis ut quocienscumque fuerint requisiti in signum salvaguardie regie aponant in predicto hospitali et rectoria et domibus suis pennones regales. Quod privilegium fuit datum Valencie ·XXV^a· die ianuarii anno Domini ·M^o·CCCC·XXXIII°·.

LXXXIX CARTA

Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ in quo assignat predicto hospitali Perilionis octingentos solidos singulis annis percipiendos in redditibus regalibus civitatis Dertuse.

Serenissimus dominus Iacobus Secundus, rex Aragonum, hic in monasterio tumulatus, qui fuit maritus dicte domine Blanche, regine, que fundavit predictum hospitale Fontis Perilionis et fuit manumissor testamenti dicte domine Blanche, volens dotare ipsum hospitale iuribus et redditibus ad sustentationem pauperum ibi venientium, assignavit eidem hospitali octingentos solidos singulis annis percipiendos in redditibus regalibus civitatis Dertuse, donec et quousque ipse vel sui successores donent et solvant quatuordecim mille solidos quos ipsa domina Blanca in suo testamento legavit hospitali iam dicto in hunc videlicet modum

quod dicti quatuordecim mille solidi esmercentur in loco tuto et bono et de redditibus inde provenientius predictum hospitale et administrator eius tam in sustentatione sua et pauperum Christi et in edificis et aliis rebus necessariis dicto hospitali provideatur. Interim vero mandavit baiulo dicte civitatis Dertuse, presenti et futuro, quod de suis redditibus dicte civitatis solvat predicto administratori dictos octingentos solidos convertendos in usibus utilibus predicti hospitalis. Quod privilegium fuit datum Valentie cum suo sigillo regio in pendentibus ·XVII°. kalendas madii anno Domini ·M^o.CCC·XIII°.

LXXXX CARTA

Privilegium domini regis Petri Tercii in quo recipit sub sua protectione et salvaguardia predictum hospitale Perilionis et locum de la Fullola et omnes habitantes in eis cum bonis eorum.

Ffundato predicto hospitali in loco Fontis Perilionis, diocesis Dertusensis, per serenissima dominam Blancham, reginam, ut supra dictum est, dominus rex Petrus, qui fuit nepos sive net predicte domine regine, recepit illus cum comendatore et fratribus ibi habitantibus et cum loco de la Fullola, qui locus est situs prope dictum hospitale et cum omnibus habitatoribus, bonis et rebus suis sub sua protectione, salvaguardia securoque ducatu, sic quod nullus ausus sit illud cum bonis et personis invadere, perturbare nec in aliquo molestare sub pena mille morabatorum. Quod privilegium fuit datum cum sigillo regio appendicio Valentie ·XIII°. kalendas febroarii anno Domini ·M^o.CCC·XXXVI°.

LXXXXI CARTA

Sentencia data per predictam dominam Mariam, reginam, in questione termini dicti monasterii cum termino ville de Plano super adempriviis lignandi et pascendi et mullonibus ibidem ponendis.

Sicut in primo libro huius compendi mencio facta est fundato monasterio in campo Sanctarum Crucum, ubi nunc positum est. Cum ultra flumen Gayani, dictum monasterium nullum terminum haberet precibus domini regi Ildefonsi, dominus Berengarius,

archiepiscopus Terrachone, cum assensu sui capituli terminum eidem monasterio assignavit ultra Gayanum; quem terminum post obitum dicti domini Berengarii, cum homines de Plano assererent non potuisse assignari in preiudicio eorum et sine eorum consensu, dominus Guillermus, tunc archiepiscopus ad preces domini regis reiterato eundem terminum assignavit et confirmavit, declarans quod de cetero ille terminus cum certis terminationibus assignatus non vocetur terminus Sancte Marie de Plano, sed vocetur terminus monasterii Sanctarum Crucum. Insuper concessit quod predictum monasterium haberet adhemprivium in toto termino Sancte Marie de Plano, ligna scindendi super terram et animalia sua pascendi sine dampno, ut hec et alia in capitulis prescripti primi libri large posita sunt et legentibus patent et per instrumenta inde facta probari possunt. Successione vero temporis homines ville de Plano indigne ferentes conati sunt terminum predicto monasterio assignatum et adhemprivium concessum remove, minas facientes pignora et alia dampna eidem monasterio facere non formidantes. Super quibus diucius litigantes et expensas maximas adinuicem facientes, tandem compromiserunt partes predicte in serenissimam dominam Mariam, reginam Aragonum, locumtenentem generalem in regnis et partibus istius illustrissimi domini regis Alfonsi, viri sui, et in venerabilem dominum Bartholomeum Pascasii, canonicum et prepositum sedes Valencie, dicte domine regine confessorem. Qui auditis partibus supra dictis et visis iuribus titulisque earum et visis aliis videndis et attentis omnibus attendendis per suam arbitralem sententiam declararunt et pronunciarunt quod predictum monasterium haberet illum terminum ultra Gayanum, qui ei assignatus fuerat per dominos archiepiscopos Terrachone et haberet scilicet adhemprivium solitum in dicto termino de Plano, ligna scindendi sine eradicatione et animalia pascendi sine dampno et tala, prout hec et alia plenius videri possunt in dicta sententia et carta inde facta cum sigillo dicte domine regine in pendenti sigillata, que lata fuit in monasterio Sancte Marie de Carmelo, civitatis Cesarauguste ·XXVIII^a· die mensis septembris anno Domini ·M^o·CCCC·XLII°·. Super appositionibus vero mullonum sive fitarum fiendis inter dictum terminum monasterii et terminum ville de Plano declaravit dicta domina regina et predictus suus confessor tanquam veri arbitri quod in eodem loco ubi prius positi erant iterum modo ponantur et refficiantur comunibus expensis et tociens quociens fuerint dicti mollones destructi sive diruti habeant reffici et de novo aptari ad requisitionem alterius partis similiter

comunibus expensis. In adhemprivio autem pascendi animalia sive peccora dicti monasterii aut greges si forte in dicto termino fecerint dampnum aut talam similiter declaravit dicta domina regina et suus confessor, coarbiter, quod homines de Plano aut officiales non imponant aut imponere possint banna aliqua sed tunc eligantur duo homines, unus pro parte dicti loci de Plano et alius pro parte dicti monasterii et cum iuramento infra tres dies habeant iudicare tale dampnum aut talam et iudicio illorum fiat satisfactio illi qui talam vel dampnum receperit, prout hec largo modo posita sunt in duobus instrumentis sigillis dicte domine regine in pendenti roboratis in quibus facta fuit interpretatio a dictis dominis arbitris, eorum que in dicta sententia videbantur obscura et interpretatione aut declaratione digna quorum unum datum fuit in eodem monasterio Sancte Marie de Carmelo dicte civitatis Cesarauguste quinta mensis octobris anno eodem ·M^o·CCCC·XLII°; alterum vero datum fuit in palatio regio Valencie nona die mensis iulii anno Domini ·M^o·CCCC·XLV°.

LXXXXII CARTA

Confirmatio dicte sentencie et omnem in ea contentorum facta per dominum Alfonsum 3um. Regem, virum dicte domine Marie Regine.

Pro parte abbatis et conventus predicti monasterii Sanctarum Crucum ostensis coram domino rege Alfonso 3ⁱⁱ predicta sententia et interpretationibus ac declarationibus in ea factis per serenissimam dominam Mariam reginam et locumtenentem generalem ac per venerabilem dominum Bartholomeum Pascasii, canonicum et confessorem predicte domine regine, Sacre Teologie professorem, super omnibus questionibus et motivis que erant inter predictum monasterium et dictum locum Sancte Marie de Plano, ratione terminorum et mullonum atque adhemprivium, prout superius continetur, prefatus dominus rex Alfonsus, vir eiusdem domine regine, dictam sententiam et interpretationes eius atque omnia in eis contenta laudavit, approbavit et confirmavit, mandans universis officialibus suis faciant ab omnibus inviolabiliter observari sub incursu ire sue, ut de dicta confirmatione constat per cartam ipsius domini regis in pendenti cum sigillo regio munitam, que data fuit in terra Pontis Curvi quarta die mensis decembris anno Domini ·M^o·CCCC·XLVI°.

LXXXXIII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ in quo concedit predicto monasterio facere unum furnum in Villa Francha Penitensis ad panes decoquendos.

Dominus rex Iacobus 2us, hic monasterio tumultatus, cum suo privilegio sigillo^a regio appendicio dedit et concessit licenciam et potestatem abbati et conventui predicti monasterii quod in honore suo seu in domibus et possessionibus quas habent in Villafrancha possint construere vel hedificare unum furnum ad panes decoquendos, assignando ei terminum, videlicet, a portali de Pariliata, vocato Guillermi de Minorissa usque ad portale vocatum de Sancto Petro, quod est iuxta domos de na Gordiola et ab eodem portali de Sancto Petro usque ad ortum Ferrarii de Lileto et ab eodem orto usque ad monasterium de Sancta Clara, et de ipso monasterio usque ad predictum portale de Pariliata, et infra istos augmentaretur quod plures furni essent necessarii, tunc predictum monasterium posset alios furnos facere. Quod privilegium fuit datum Dertuse sexto kalendas decembris anno Domini ·M^o·CCC·XIII°·.

a. *Escrit a sobre sigillo.*

LXXXXIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Iacobi 2ⁱ, in quo stabilivit predicto monasterio alium furnum in dicta Villa Francha ad panes decoquendos.

In eadem Villa Francha est quidam alius furnus quem tenebat Ferrarius de Villa Francha, miles, et ipsum vendidit predicto domino regi Iacobo 2° , precio decem milium solidorum. Et postea ipse dominus rex Iacobus stabilivit eundem furnum predicto monasterio Sanctarum Crucum ad panes decoquendos, qui furnus situs est prope castrum dicte ville, et abbas et conventus predicti monasterii solverunt decem mille solidos Ferrario de Villa Francha, militi prenominato, pro ipso domino rege de pecuniis dicti monasterii, et sic predictum monasterium possidet ipsum furnum per stabilimentum dicti domini regis, ut patet per cartam ipsius domini regis cum sigillo regie maiestatis in pendenti munitam, que fuit data Valencie ·VIII°· idus madii anno Domini ·M^o·CCC·XIII°·.

LXXXXV CARTA

Sententia domini Iohannis 2ⁱ, regis Navarre, locumtenentis generalis domini Alfonsi 3ⁱⁱ, regis Aragonum, fratris sui, in questione termini castri de Ferran et Ville Franche Penitensis, super bannis et iurisdictione dicti castri de Ferran que est dicti monasterii.

Ut superius iam dictum est regnante illustrissimo principe domino Alfonso 3°, rege Aragonum, qui per multum tempus moram traxit in regno Neapolis et in civitate dicta Neapolis obiit, dum adhuc viveret consors sua illustrissima domina Maria regina erat in partibus istis locumtenens generalis dicti domini Alfonsi 3ⁱⁱ, regis viri sui, post mortem vero dicte domine regine que prius mortua est quam vir suus, prenominatus dominus Iohannes 2us, frater prefati domini regis Alfonsi 3ⁱⁱ, qui erat iam rex Navarre et infans Aragonum fuit locumtenens generalis in partibus istis dicti fratris sui, et post mortem eiusdem fratris sui fui fuirtex Aragonum. Igitur istos in illo tempore cum iurati Villefranche Penitensis et Bannerii iusdem ville ac alii officiales pretenderent quod castrum de Ferran, situm in Penitensi, satis prope dictam villam, quod est prefati monasterii Sanctarum Crucum, non poterat dicti castrum et nullum haberet de se terminum et quod omnimoda iurisdiccio et banna dicti termini pertinebant ad officiales et bannerios Villefranche et ad nullum alium pertinebat, et super hoc dicti bannerii multa pignora fecissent in dicto termino de Ferran. Abbas vero et conventus econtrario dicebant quod realiter castrum de Ferran erat castum et habebat de se terminum et omnimoda iurisdiccio dicti termini pertinebat ad dictum monasterium et ad suos officiales citra merum imperium, et per consequens banna debebant executari per officiales dicti monasterii et non per bannerios Ville Franche. Et cum super hiis fuisset diucius litigatum in regia audiencia et quelibet pars ostendisset et probasset per instrumenta et aliis iuribus suis, tandem fuit declaratum et sentenciatum per predictum dominum Iohannem 2^m. regem, quod castrum predictum de Ferran erat castrum et habet de se terminos, et omnimoda iurisdiccio dicti castri et eius termini pertinet ad abbatem et conventum predicti monasterii Sanctarum Crucum, et per consequens impositio bannorum et iurisdiccio pignorandi pro dictis bannis et punicio eorum pertinet ad dictum monasterium et ad officiales dicti monasterii et non ad iuratos nec bannerios aut alios officiales dicte Villefranche, et fuerunt condempnati ut restituerent pignora per eos facta in dicto termino aut veram estimationem dictorum pignorum, ut hec omnia

patet in dicta sententia regio sigillo appenditio roborata que lata fuit in regio palatio civitatis Barchinone ·XXXI^a. die marcii anno Domini M^o.CCCC·LVII°.

LXXXXVI CARTA

Privilegium predicti domini Iohannis 2ⁱ regis Aragonum in quo recipit sub sua protectione et salvaguardia predictum monasterium et omnia loca sua, et de non alienando a corona regia iurisdictiones et merum imperium quod ipse habet in dicto monasterio et locis suis.

Predictus dominus Iohannes 2us, rex, qui mortuo domino Alfonso rege, fratre suo, successit et fuit rex Aragonum, ad humilem supplicationem abbatis predicti monasterii, confirmavit predicto monasterium privilegium per predecessores suos regis concessum de non alienando aut aliquo alio modo separando a corona regia iurisdictiones et merum imperium quod ipse dominus rex habet in dicto monasterio et in castris, locis et villis suis, recipiendo iam dictum monasterium cum predictis locis et personis ac rebus et bonus eorum mobilibus et immobilibus sub sua protectione et salvaguardia. Quod privilegium sigillo regie maiestatis in pendenti roboratum datum fuit Barchinone ·XIII^a. die ianuarii anno Domini ·M^o.CCCC·LX°.

LXXXXVII CARTA

Privilegium iusdem domini regis Iohannis 2ⁱ in quo facit franchum in perpetuum predictum monasterium a iure et solutione iuris sigillorum pro quibus litteris sive cartis a curia regia emanatis vel de cetero emanandis vel impetrandis.

Quamvis alii reges Aragonum, recolende memorie, diversa privilegia, gracias et libertatis concesserint quam plurimas abbati et conventui predicti monasterii Sanctarum Crucum et successoribus suis, uti in presenti libro enarrantur, verumtamen nullus rex voluit concedere franquitatem iuris sigillorum pro litteris, cartis aut aliis scripturis impetrandis a curia regia predicto monasterio nisi temen de vita eorum, sic quod abbas et conventus predicti monasterii a quolibet rege cum regnare cepisset impetrabant predictam franquitatem dumtaxat de vita dictorum regum. Iste vero

excellētissimus princeps rex Iohannes 2us. cum regnare cepisset ab singularē et ferventē devotionem quam beatam Virginem Mariam, sub cuius invocatione predictum monasterium fundatum est, gerebat et habebat advertens insuper pia et devota obsequia que circa cultum divinum en eodem monasterio continue et laudabiliter Deo exhibentur cupiens eorum fieri particeps ob remedium anime sue et aliorum regum predecessorum suorum divi recordi, qui in eodem monasterio feliciter recubant, per suum privilegium sigillo sue regie maiestatis in pendenti communitum in perpetuum duraturum emfrankavit et franchos ac quitios fecit abbatem dicti monasterii, capellanum suum maiorem, fratrem Bernardum, qui tunc presidebat et fratres ac conventum eiusdem et successores suos in perpetuum ab omni solutione iuris sigillorum pro quibusvis rescriptis literis sive cartis aut aliis scripturis grāciam et iusticiam continentibus seu aliis cuiuscumque generis existant que dictum monasterium seu bona et negocia eiusdem concernant et a curia regia emanverint quomodocumque. Excluduntur autem ab hac gratia vassalli dicti monasterii et bona eorum. Mandando cancellario, vicecancellario, prothonotario, secretariis suis presentibus et futuris ut hanc franquitatem firmam habeant et contra eam non veniant aliqua causa vel ratione. Quod privilegium fuit datum in villa Montis Albi ·XXV^a. die novembris anno Domini ·M^o·CCCC·LVIII°.

LXXXXVIII CARTA

Privilegium dicti domini regis Iohannis 2ⁱ in quo confirmat alia privilegia per reges predecessores suos dicto monasterio concessa de capella regia.

Idem domino Iohannes 2us. viso privilegio ac eciam privilegiis predicto monasterio concessis per regis predecessores suos de capella regia in qua abbas predicti Sanctarum Crucum monasterii est predicte regie capelle perpetuus capellanus maior, ipsum privilegium et omnia in eo contenta, laudavit et confirmavit ut in suo privilegio sigillo suo regio in pendenti corroboratas clare constat. Quod datum fuit in felicibus suis castris contra castrum de Amposta die nona maii anno Domini ·M^o·CCCC·LXVI°.

LXXXXIX CARTA

Privilegium dicti domini regis Iohannis 2ⁱ in quo dat potestatem abbati predicti monasterii ut possit ponere capitaneos in castris et locis dicti monasterii tempore guerre.

Prenominatus dominus rex Iohannes 2us. cum suo privilegio regio sigillo in pendenti munito dedit et concessit licenciam et potestatem abbati predicti Sanctarum Crucum monasterii quod tempore guerre possit ponere capitaneum vel capitaneos in locis et castris dicti monasterii et eos remove quocienscumque ei visum fuerit. Ita quod nullus alius capitaneus regius vel officialis dicti domini regis non possit exercere aliquam iurisdictionem ratione guerre in dictis locis nisi tamen ille capitaneus qui positus fuerit per abbatem, excepto tamen primogenito domini regis et capitaneo generali tocius patrie pro dicto domino rege. Mandans omnibus vassallis dicti monasterii quod illi capitaneo ut dictum est per abbatemposito cuncti obediant sicut iam dictum est. Quod privilegium datum fuit in campo suo contra castrum de Amposta nona die madii anno Domini ·M^o·CCCC·LXVI°.

C CARTA

Sententia eiusdem domini Iohannis 2ⁱ regis quod homines de Conesia et de Foresio non tenentur solvere dicto domino regi nec suo primogenito cenam presencie neque cenam absencie.

Quia castra et loca de Conesia et de Foresio olim fuerant domini regis, in quibus ipse et suus primogenitus soliti erant recipere quolibet anno cenas tam presencie quam absencie, et facto concambio de predictis locis per monasterium cum baiulino ville de Regali, tempore infantis domini Iohannis primogeniti domini regis Petri Tercii, sicut superius in diversis capitulis positum est, in quo concambio omnia iura que pertinebant dicto monasterio in dicta villa de Regali et de Cabra et in toto baiulino fuerunt data domino regi et suo primogenito, et econverso omnia iura que ipse dominus rex et suus primogenitus habebant in dictis locis de Conesia et de Foresio fuerunt data predicto monasterio ut in instrumento dicte permutationis plenius continetur, propterea cum tempore prefati domini Iohannis 2ⁱ regis, sui commissarii ignorantes predictum concambium peterent et exhigerent ab

hominibus dictorum locorum de Conesia et de Foresio cenas absencie filii sui primogeniti domini Ferdinandi a multo tempore debitas, et ipsi solvere recusarent. Et idcirco fuissent super hiis citati ad regiam audienciam, prefatus dominus rex, viso instrumento predicti concambii et aliis instrumentis super hiis confectis et bene exhamine, absolvit predictos homines de Conesia et de Foresio, non solum a solutione cenarum absencie dicti filii sui primogeniti, verum etiam declaravit et sentenciavit prefatos homines de Conesia et de Foresio non teneri solvere cenam presencie neque absencie domino regi neque primogenito suo in perpetuum; ymo predicto cene erant et sunt predicti monasterii Sanctarum Crucum, ratione dicti concambii, ut de dicta sua declaratione et sententia constat per duas cartas eiusdem continentie sigillis regis appendiciis sigillatas, quarum una est pro dicto loco de Conesia et alia est pro dicto loco de Foresio; et omnes date fuerunt Barchinone in aula maiori palatii episcopalis, ubi ipse domino rex hospitabatur, sexto die mensis februarii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVIII°.

CI CARTA

Privilegium domini Ferdinandi 2ⁱ, regis Aragonum et Castelle, filii predicti domini regis Iohannis, qui dedit licenciam quod mortuo abbate in monasterio Sanctarum Crucum, conventus possit eligere alium, prius consulto ipso domino rege.^a

Prefato domino Iohanne rege 2°, viam universe carnis ingresso successit, filius eius dominus Ferdinandus et iste fuit magnus dominus nam erat rex Castelle et Aragonum ac etiam plurimorum aliorum regnorum, propterea vocatus est rex Ispanie. Iste igitur dominus Ferdinandus 2us, princeps maximus et rex, informatus quod in monasterio Sanctarum Crucum per concessionem Summorum Pontificum et illustrissimorum dominorum regem, predecessorum suorum, decedente abbate, semper conventus dicti monasterii, secundum formam ordinis Cisterciensis, elegit et ordinavit alium abbatem in eodem monasterio. Ad humilem supplicationem abbatis et conventus non solum easdem concessionem et permissionem confirmavit, verum etiam de certa scientia et consulte ac etiam deliberate concessit licenciam et facultatem quod quecumque et quocienscumque abbas prefati monasterii vitam finierit, ipso domino

rege prius consulto et consciente, conventus eligat et ordinet alium abbatem sicut in prefato ordine est fieri consuetum, promittens sua bona fide regia quod predictam electionem sicut predicatur factam non perturbabit neque perturbari modo aliquo faciet, sed firmam et gratam habebit prestando omne auxilium et favorem. Mandans universis prelatibus ac etiam officialibus suis presentibus et futuris quod predictam concessionem firmiter teneant et contra eam non veniant nec aliquem contra venire permittant. Que omnia patent in carta ipsius domini regis suo sigillo in pendenti munita, data in civitate Trugilli ·XXIII^a. die maii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVIII°.

a. *Al marge lateral dret* Require infra post decem folia aliud privilegium ipsius domini regis Ferdinandi pro dicta electione fienda in dicto monasterio utilius et melius isto.

CII CARTA

Privilegium dicti domini Ferdinandi 2ⁱ, regis, confirmando alia privilegia dicto monasterio concessa per reges predecessores suos de non alienando iurisdictiones et merum imperium, quod ipse habet in dicto monasterio et locis ac castris suis.

Iste dominus Ferdinandus 2us, visis privilegiis per regis predecessores suos dicto monasterio concessis et cum iuramento et voto firmatis quod non vendent, permutabunt, excambiant aut alienabunt neque aliqua urgente necessitate a corona regia separabunt iurisdictiones sive merum imperium quod habebant in dicto monasterio et in castris et locis suis in eorum privilegiis nominatim mencionatis, cum suo privilegio sigillo regio apendicio, laudavit, aprobavit et confirmavit omnia predicta privilegia de certa scientia et consulte ac si per eum fuissent data et concessus. Quod privilegium fuit datum Barchinone secundo die decembris anno Domini ·M^o·CCCC·LXXX°.

CIII CARTA

Privilegium predicti domini regis Ferdinandi 2ⁱ in quo confirmat predicto monasterio franquitatem iuris sigillorum concessorum a domino Iohanne rege patre suo.

Predictus dominus rex Ferdinandus 2us, cum suo privilegio in perpetuum duraturo et regio sigillo in pendenti roborato, laudavit et confirmavit et ratificavit gratiam et franquitem per dominum regem Iohannem, genitorem suum, predicto monasterio concessam de non solvendo iura sigillorum pro quibusvis cartis et scripturas a curia regia impetrandis, sicut in dicto privilegio dicti domini Iohannis regis plenius continetur. Quod privilegium dicte confirmationis datum fuit Barchinone ·XIX^a· die decembris anno Domini ·M^a·CCCC·LXXX°·.

CIIII CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Ferdinandi 2ⁱ confirmando privilegia dicto monasterio concessa de capella dicti domini regis.

Idem dominus rex Ferdinandus 2us, ad humilem supplicationem abbatis predicti Sanctarum Crucum, visis privilegiis eidem monasterio concessis per reges Aragonum, recolende memorie, et confirmationibus eorum, volens eorum vestigiis adherere, laudavit, ratificavit et confirmavit predicta privilegia de capella domini regis, in quibus continetur quod abbas Sanctarum Crucum sit dicte capelle regie perpetuus capellanus et omnia in eis contenta, sicut in suo privilegio, regie maiestatis sigillo in pendenti, clare videri potest. Quod fuit datum Barchinone secunda die decembris anno Domini ·M^o·CCCC·LXXX°·.

CV CARTA

Privilegium prefati domini regis Ferdinandi 2ⁱ, regis Castelle et Aragonum, in quo confirmat predicto Sanctarum Crucum monasterio omnia privilegia, gratias, libertates, concessionem legata per reges predecessores suos eidem monasterio quomodocumque indulta et concessa.

Prenominatus princeps et excellentissimus dominus rex Ferdinandus 2us, rex Castelle, Aragonum et plurium aliorum regnorum et terrarum dominus, viso privilegio domini regis Iacobi Secundi, in quo multa alia privilegia continetur, et visis pluribus aliis privilegiis, confirmatoriis per alios reges eiusdem domini

Iacobi 2ⁱ regis et successores, de quibus omnibus iam mencio superius in hoc libro privilegiorum facta est, in quibus per dictos dominos reges quam plura beneficia, gracie, libertates, franquitates et alie concessionones facte sunt nedum abbatibus, fratribus et conventui predicti Sanctarum Crucum monasterii, presentibus et futuris ac bonis eorum mobilibus et immobilibus et semoventibus, verum eciam hominibus vassallis eiusdem monasterii et bonis suis, uti in eis plenius continetur. Ad humilis supplicationis instanciam per fratrem Petrum, abbatem et capellanum maiorem, sibi factam, volens predictum monasterium favoribus et graciis prosequi opportunis, de certa scientia et consulte privilegia predicta et omni in eis contenta et in quolibet eorum de quibus occularis ostensio sibi facta est, laudavit, approbavit, ratificavit et confirmavit et tamen valere voluit ac si per ipsum regem et principem indulta essent et personaliter concessa. Nec non quevis alia privilegia, gracias, libertates et immunitates dicto monasterio data et concessa ac eciam donationes, concessionones et legata a predecessoribus suis actenus iam dicto monasterio indultas et concessas eodem confirmationis privilegio de gracia speciali aprobavit et ratificavit quecumque sint ac si de verbo ad verbum in hoc suo privilegio fuissent inserta et mencionata. Mandans illustrissimo principi Iohanni, primogenito suo, ceterisque aliis officialibus suis presentibus et futuris, predicta omnia observent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari, ut hec omnia in suo privilegio, sigillo regie maiestatis sue in pendentem, firmato clarius habentur. Quod privilegium fuit datum Barchinone secundo die decembris anno Domini ·M^o·CCCC·LXXX°.

CVI CARTA

Privilegium domini regis Petri Tercii in quo mandat universis officialibus suis que non defendant contra eorum dominos, homines que erant vassalli prelatorum vel personarum ecclesiaticarum et fecerunt se vicinos et homines domini regis vel baronum.

In quodam translato autenticho, sigillo domini archiepiscopi Terrachone in pendentem munito, est insertum quoddam privilegium domini regis Petri Tercii in quo continetur quod querelam fecerunt dicto domino regi archiepiscopus Terrachone et ceteri episcopi

ac prelati et persone ecclesiastice provincie Terrachone, que cum nulli homines vassalli dictorum prelatorum et personarum ecclesiasticarum sine voluntate dominorum suorum se transfferant ad civitates et villas dicti domini regis vel baronum aut militum, faciendo se cives vel vicinos et homines^a domini regis vel baronum, retentes sibi hospicio et possessionibus in locis predictorum prelatorum vel ecclesiarum, reputant se exhemptos a iurisdictione dominorum suorum, nec eis sicut deberent obediunt, et si per dictos dominos compelluntur ad ea que eis tenentur, per dictos officiales regios aut alios cives vel per dictos milites et barones defenduntur contra eorum dominos. Et quare hec fiunt contra Constitutiones Cathalonie Generales,^b volens predictus dominus rex in hiis de iusticie salubri remedio provide per suum privilegium perpetuis temporibus duraturum, expresse mandat universis officialibus suis quod per se nec per alios defendant tales homines contra eorum dominos, sed in hiis inviolabiliter observent dictas Generales Cathalonie Constitutiones. Quod privilegium fuit datum Barchinone ·V^o· idus augusti anno Domini ·M^o·CCC·XXXIX°·. Translatum vero predictum factum fuit Barchinone ·VII°· kalendas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XL°·.

- a. *Escrit a sobre et homines.*   b. *Escrit a sobre generales.*

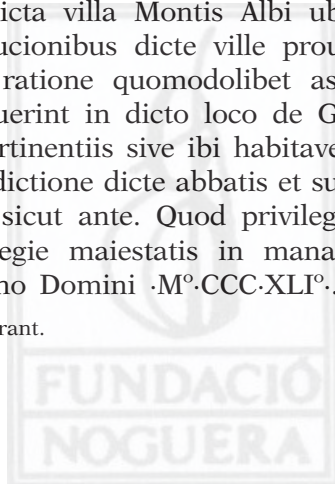
CVII CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Petri 3ⁱⁱ in quo ordinat quod homines Guardie Pratorum, qui se fecerint vicinos Montis Albi, quamdiu tenuerint sua domicilia et possessiones in termino dicte Guardia sint subiecti iurisdictioni monasterii Sanctarum Crucum et tenentur contribuere in omnis talliis dicte Guardie sicut alii homines.

Predictus dominus rex Petrus 3us. ad humilem supplicationem abbatis monasterii Sanctarum Crucum, videns quod homines Guardie Pratorum, qui sunt vassalli dicti monasterii, aliquens inconsulto, mentis affectum ad villam Montis Albi accedunt et ibi scribi se faciunt immediates et solidos homines domini regis et ipsius ville vicinos, pretextu cuius inscriptionis extimant se liberos a iurisdictione dicti monasterii et a questis et talliis et aliis exactionibus in dicto loco impositis, tenentes sua domicilia, uxores et familias ac possessiones in dicto loco Guardie Pratorum, propter quod predicto monasterio

et loco Guardie dampna, offensas, violencias et iacturas procurant et adinvicem varia discordie seminaria suscitantur. Igitur cum hec in vehemens priudicium et obiectionem domini dicti monasterii redundere vidantur, volens predictus dominus rex de opportuno remedio providere, cum suo privilegio perpetuis temporis duraturo, decernit et declarat quod homines supra dicti dum in dicto loco de la Guardia Pratorum et eius terminis, domicilia sua tennuerint, vigore fidelitatis et homagii quibus antequam se scribi fecissent pro vicinis Montis Albi, prefato monasterio erant^a astricti, tenentur ipsi abbati et monasterio prout eis tenentur alii homines incole de Guardia Pratorum et eciam tenentur subire predicta onera nec non servare atque tenere omnia ad que alii habitatores et incole dicti loci de Guardia quomodolibet teneantur. Mandando vicario, baiulis, iuratis, probis hominibus et universitati dicte ville Montis Albi, presentibus et futuris, quod hanc provisionem suam et declarationem cumplabiler, inviolabiliter observent et contra eam non veniant quoquomodo, et dictos homines licet sua domicilia transtulerint ad dictam villam et ibi scribi se fecerint pro vicinis, quamdiu in dicto loco de Guardia remanserint cum uxoribus, filiis seu familia et ibi culturam fecerint assuetam aliquathenus non defendant. Quominus dictus abbas et officiales sui ipsos et bona ipsorum que ibi habent sicut alios vicinos loci eiusdem subicere possint bannis, contribucionibus et aliis oneribus quibuscumque, sicut antea faciebant et in eos iurisdictionem solitam et districtum in omnibus exercere. Et abbati et officialibus suis in hiis vel similibus impedimentum aliquod verbo vel facto vel alis quovis modo opponere vel facere non presumant si indignationem regiam cupiunt evitare, quamdiu tamen predicti qui se pro vicinis scribi fecerunt in dicta villa Montis Albi ubi fuerint subiciantur oneribus et contribucionibus dicte ville prout se obligaverint vel ad ea de iure vel ratione quomodolibet astringantur, sed bona que habent vel habuerint in dicto loco de Guardia Pratorum seu eius terminis aut pertinentiis sive ibi habitaverint sive non semper remaneant sub iurisdictione dicte abbatis et subiecta dictis oneribus et contribucionibus sicut ante. Quod privilegium fuit datum cum sigillo appendicio regie maiestatis in manasterio Populeti ·XV°· kalendas augusti anno Domini ·M^o·CCC·XLI°·.

a. *Escrit a sobre erant.*

CVIII CARTA

Privilegium pro franquitate passagii pontis Lupricati concessa monasterio Santarum Crucum.

Ad preces domini regis consilarii et probi homines civitatis Barchinone concesserum franquitatem passagii pontis fustei fluminis Lupricati abbati et monasterio predicto Sanctarum Crucum, videlicet, quod quodcumque et quociencumque abbas sive monachi et fratres predicti monasterii et famuli eorum aut servitores equitando vel peditando et cum bestiis oneratis vel exoneratis transitum facient per dictum pontem sint franchi et liberi a solutione illius pecunie que prestatur in dicto ponte pro passagia ipsius pontis. Mandando collectoribus dicte pecunie, presentibus et futuris, quod omnes predictos libere transire permittant per dictum pontem, sicut in carta sigillo predictorum consiliariorum in pendenti munita continetur, que data fuit in eadem civitate Barchinone .XVI°. kalendas iunii anno Domini .M^o.CCC.XVII°.

CVIII CARTA

Privilegium domini regis Ildefonsi de franquitate domorum, quas dictum monasterium habet in civitate Ilerde.

Iste dominus Ildefonsus, intuitu domini nostri Ihesu Christi et in remissionem peccatorum suorum, emfranquivit domos quas dictum monasterium habet et possidet in civitate Ilerde et habitantem in eis cum omnibus bonis et possessionibus suis ab omni usatico et servitute regali et ab hoste et cavalcata et sine omni retentu dicti domini regis et successorum suorum, ita quod siquis querimoniam habeat contra habitantem in dictis domibus eius cognicio pertinet ab abbate et non ad officiales regios, sicut in secundo libro huius operis iam mencio facta est in capitulo Ilerde^a et apparet per cartam ipsius domini regis datam apud Ilerdam anno Domini .M^o.CLXXX., mense febroarii. Insuper et dominus Ermengaudus, comes Urgelli, quicquid iuris sibi pertinebat in predictis domibus et habitante in eis aut in terris et possessionibus suis pro amore Dei totum dedit predicto monasterio in perpetuum, uti in eadem carta continetur.

a. *Escrit a sobre* in capitulo Ilerde.

CX CARTA

Privilegium eiusdem domini regis Ildefonsi de franquitate domorum, quas dictum monasterium habet in civitate Barchinone.

Eodem modo predictus dominus rex Ildefonsus emfranquivit domos, quas dictum monasterium habet et possidet in civitate Barchinone in eis cum bonis, terris et possessionibus suis cum tamen de maioribus vel ditioribus civitatis ab omni usatico et servicio regali et ab hoste et cavalcata sine omni retentu dicti domini regis et successorum, ita quod si aliquis habeat querimoniam contra habitantem in dictis domibus eius cognicio pertinet ad abbatem predicti monasterii et non ad officiales regios, uti hec omnia clare videntur per duo instrumenta ipsius domini regis, quorum unum ob remedium anime sue et patris sui Raymundi, comitis Barchinone, datum fuit in Barchinona ·VI° kalendas iulii anno Domini ·M^o·C·LXVIII°·, annoque ·XXXII°· regni Ludovici Iunioris; alterum vero instrumentum datum fuit intuitu domini Ihesu Christi et ob remissionem peccatorum dicti domini regis Ildefonsi apud Ilerda anno ·M^o·C·LXXX°·, mense febraio.

CXI CARTA

Confirmatio facta per dominam Mariam reginam in sententia lata super apprehensione termini de la Sala in commissum facta per predictum monasterium Sanctarum Crucum.

Anno a Nativitate domini nostri Ihesu Christi ·M^o·CCC·LXXXIII°· in mense aprilis, tempore reverendi fratris Andree Porta, abbatis predicti monasterii, facto concambio cum Iacobo Galliners, cive Barchinone, predictum monasterium obtinuit et habuit castrum et locum de la Sala, cum terminis suis, et cum iuribus et pertinentiis ac redditibus, quos ipse Iacobus Galliners in dicto loco habebat et recipiebat, qui erat tunc dominus dicti loci, sicut in capitulo facto de dicto loco de la Sala in secundo libro huius operis iam dictum est. Tunc temporis enim tredecim vassalli habitabant in eodem loco et dictus locus de la Sala erat satis populatus, et ibi predictum monasterium habebat questiam arbitralem sive questiam mercedis quolibet anno que comuniter tatxabatur ad triginta libras, et recipiebat quolibet anno de censu viginti migerias frumenti boni et receptibilis ad mensuram Montis Albi, insuper gallinas

et cirogrillos de censu in eodem termino et medium decimum omnem expletorum que Deus ibi dedisset in toto termino, sicut in capibrevi dicti loci continebatur. Et ultra hec omnia supra dicta habebat ibi monasterium alia iura, videlicet, terciorum in venditionibus et punitionum propter iurisdictionem quam ibi habebat. Paulatim vero subsecutum fuit quod predictus locus et terminus de la Sala fuit ex toto depopulatus sicuti hodie est et nullus vassallus monasterii ibi habitat, et ex dicta depopulatione predictum monasterium perdidit omnes redditibus supra dictos. Tunc abbas et conventus decreverunt facere apprehensionem ad manus suas de dicto termino de la Sala per commissum, sicuti et factum est, nam facto processu a iure constituto in commissis et factis preconizationibus ad requisitionem predicti monasterii per vicarios Terrachone, Montis Albi, Tarrege et Cervarie in vicariis suis citando quoscumque creditores pretendentes habere ius petitionem seu demandam in dicto loco de la Sala seu eius termino, ut illas coram iudicem dicti commissi proponerent et allegarent, qui non curantes opponere se infra tempus in dictis preconizationibus constitutu habuerunt silencium sempiternum, insuper quare cessata erant solvi predicto monasterio tanquam domino maiori omnia iura supra dicta a multo tempore que secundum dicta capibrevia antiqua ascendebant ad quantitatem sexcentarum librarum Barchinone et ad ducentas migerias frumenti ad mensuram Montis Albi, et ad centum gallinas et viginti cirogrillos, hiis et aliis multis attentis et consideratis per honorabilem Bernardum de Esblada, decretorum doctorem, habitatorem dicte ville Montis Albi, qui fuit iudex dicti commissi assignatus per dictum reverendo abbatem et conventum per sua sententiam diffinitivam pronunciavit et declaravit apprehensionem dicti loci et termini de la Sala facta per dictum dominum abbatem, facta fuisse legittime et dictum commissum locum habuisse et habere, declarando et pronunciando dictum locum et terminum de la Sala esse in pleno dominio dicti reverendi domini abbatis et sui conventus et dominium utile illius loci et termini de la Sala fuisse et esse consolidatum cum directo dominio propterr solutiones predictas cessatas, sicuti hec et alia in predicta sententia continetur, que fuit lata et publicata per eundem iudicem in dicto monasterio sexta die mensis marcii anno Domini .M^o.CCCC.XXXI°. et clausa per discretum Petrum Paschasii, regia auctoritate notarium publicum habitatorem Ville Rodtunde. Predicta autem sententia et omnia in ea contenta ad humilem supplicationem abbatis predicti Sanctarum Crucum monasterii

fuit confirmata et roborata per serenissimam dominam Mariam reginam et locumtenentem generalem illustrissimi domini Alfonsi 3ⁱⁱ, regis Aragonum, viri sui. Mandando universis officialibus regis presentibus et futuris quatinus predictam sententiam confirmationis et auctoritatis regie presidio communitam teneant et observent tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscumque, ut de dicta confirmatione patet per cartam ipsius domine regine, sigillo regio in pendenti munitam, que data fuit Cesarauguste ·XXVII^a· die mensis iunii anno Domini ·M^o·CCCC·XXXII°·.

CXII CARTA

Confirmatio factam per eandem dominam Mariam reginam in sententia lata super apprehensione terminorum locorum del Fonoll et de Çavella in commissum facta per predictum monasterium Sanctarum Crucum.

Quando predictum monasterium Sanctarum Crucum habuit et obtinuit loca del Fonoll et de Çavella simul cum castro de Foresio et aliis locis propter concambium factum cum baiulino de Regali, anno Domini ·M^o·CCC·LXXXIII°·, sicut superius in capitulo secundi libri, de Foresio et aliis multis capitulis mencia facta est, tunc in dicto loco del Fonoll habitabant decem et septem vassalli, et in loco de Çavella novem vassalli et in ipsis predictum monasterium habebat questiam arbitralem sive questiam mercedis, et habebat ibi cenam presencie et cenam absencie et census et partem in decimis et plura alia iura et redditus, sicut in capibreviis dictorum locorum plenius continetur. Adveniente autem depopulatione dictorum locorum quare iam ibi nullus habitabat, abbas et conventus predicti monasterii propter carenciam dictorum redditum et diminutionem predictorum locorum apprehenderunt ad manus suas per commissum predicta loca et terminos eorum prout de iure facere potuerunt, assignantes in iudicem dicte apprehensionis seu dicti commissi honorabilem Bernardum de Esblada, decretorum doctorem, habitatorem Montis Albi, qui per suas litteras requisitorias missas vicariis Terrachone, Montis Albi, Cervarie, Tarrege et baiulo loci de Guimerano requisivit dicto vicarios et baiulum, ut in eorum vicariis et baiulio, voce preconia monerent et citarent quoscumque creditores pretendentes habere ius, petitionem seu demandam in dictis locis, ut coram eo illos

proponerent et allegarent tandem facto super hiis longo processu, ut moris est, visis videndis et attentis attendendis predictus dominus iudex per suam sententiam diffinitivam pronunciavit et declaravit, ex eo quare predicta iura et redditus a longo tempore cessata erant solvi predicto monasterio, delato prius iuramento sindico monasterii, que ascendebant ad quantitatem septingentarum triginta quinque librarum et quindecim solidorum, facta fide de titulis et capibreviis ac aliis instrumentis predicti monasterii, dictam cession^a apprehensionem de dictis locis factam per predictum dominum abbatem fore et esse legitime factam, attento quod tam per iura comunia quam patrie cessantibus solvere subditis et emphiteotis census, iura et redditibus emphiteoticales et emphiteoticalia per tempora, per iura statuta, licitum est dominis directis eorum propria auctoritate tales res apprehendere et ad se apropiare tanquam ille que ceciderunt in comissum, et sic dictum comissum totum habuisse et habere propter solutiones cessatas et dominium utile illarum fuisse et esse consolidatum cum directo dominio. Item cum predicti creditores fuissent moniti citati et expectati per tempus in dictis preconizationibus eius prefixum et ultra et nullus comparavit nes iustas causas aut rationes opposuit nec de suis titulis aut iuribus aliquid ostenderunt, constituentes se contumaces et in mora, dolo, culpa et negligencia que solet esse nociva. Constet etiam quod si et ubi dicti asserti creditores de titulis suis fidem fecissent et de suo iure docuissent quod tales tituli presumptive debent esse tempore posteriores iuribus seu titulis dicti monasterii cum habeant ortum a directo et supremo dominio et ad citum monasterium pertinebat in dictis locis omnimoda iurisdictio civilis et criminalis ac etiam mixtum et merum imperium. Idcirco hiis et aliis dicti iudicis animum^b moventibus predictos creditores a quibusvis inquietationibus seu demandis factis seu de cetero fiendis in dictis locis del Fonoll et de Çavella per suam diffinitivam sententiam condemnavit perpetuum scilencium eis imponendo, uti de dicta sententia constat per publicum instrumentum clausum per discretum Petrum Paschasi, auctoritate regia notarium publicum, habitorem Ville Rotunde, et dicta sententia fuit lecta et publicata in dicto monasterio Sanctarum Crucum sexta die mensis marcii anno Domini ·M^o·CCCC·XXXXI°. Postmodum vero fuit predicta sententia et omnia in ea contenta laudata et confirmata per serenissimam dominam Mariam reginam, locumtenentem generales illustrissimi domini regis Alfonsi, 3ⁱⁱ, viri sui, sicut de dicta sua confirmatione constat per cartam ipius domine regine, sigillo regio in pendent

communita, que data fuit Cesarauguste ·XXII· mensis febroarii anno Domini ·M^o·CCCC·XXXII°·. Mandando ex certa sui scientia et expresse universis officialibus regiis et subditis fuis presentibus et futuris quatinus^c sub gracia et mercedis regie obtentu et pena mille florenorum auri de bonis contra facientes irremissibiliter habendorum, quatinus predictam sententiam et confirmationem regiam et omnia in ea contenta firmiter teneant et observent, tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscumque et contra eam non veniant aliqua ratione vel causa.

- a. *Ratllat cession.* b. *Escrit a sobre animum.* c. *Ratllat quatinus.*

CXIII CARTAM

Confirmatio facta per dominum regem Iohannem 2^m. in concordia sive convinencia inita inter nobilem Berengarium Arnaldum de Cervilione, dominum baronie Ville de Mager et predictum monasterium super iurisdictionem grangie et termini de Anchosa et adhemprivio lignandi et animalia pascendi.

Superioribus annis cum diucius fuisset litigatum inter nobiles de Cervilione, dominos baronie de Villa de Mager vel aliter nuncupatos barones de la Lacuna et predictum monasterium super iurisdictione criminali et mero imperio grangie et termini de Anchosa, quare pretendebant dicti nobiles predictam iurisdictionem ad ipsos pertinere, monasterium vero econtrario affirmabat non ad ipsos nobiles sed ad officiales abbatis et conventus; item super adhemprivis lignandi et animalia sive greges pascendi per utramque partem in terminis eorum. Tandem ut finem darent litigis partes predictae fuit facta concordia et convinencia inter nobilem Berengarium Arnaldum de Cervilione, dominum dicte baronie, et suos et reverendum fratrem Petrum, abbatem predicti monasterii et conventum eiusdem. Inter quos fuerunt facta initia et concordata multa capitula pro questionibus predictis, tenoris sequentis: Ítem que lo dit reverent abbat et son monestir e convent de Santes Creus hagen d'aci anant, tenguen e possehesquen la dita granga ab tots sos tèrmens fitats, termenats e mollonats, segons és dit, en fin franc alou ab tota plena jurisdicció civil, criminal, alta e baxa, mer e mixt imperi e exercici de aquell e qualsevol jurisdicció simple e ab totes species de qualsevol jurisdicció e ab tots plens emprius, axí com a ver alodiari, e en lo dit terme puxe ternir

forques, costells e totes insignies de jurisdiccions civil, criminal, alta e baixa, mer e mixt imperi ab tot plen exercici de aquells, exceptat les cosas de les quals sera davall capitulat. Ítem que si algun malfactor cometent delicte en terme de Vila de Màger no puxe ésser acullit ni receptat en terme ni casa de la dita granga de Anchosa, e volguessen escorcoll de la dita casa, que lo dit escorcoll age a fer lo majoral qui-y serà per lo dit monestir ensemps ab hun home de part del dit baró e no gens los officials ni lo so del dit baró. E finalment per major benefici e repòs no sols dels dits reverent abbat e convent, mas encare dels vassalls e sotmesos a la jurisdicció sua, e axí del dit baró e vassalls és convengut e ab pacte perpetual fermat e concordat que si algun delinquent dins los tèrmens no sols de Santes Creus, Pontons e quadra de Anchosa, mas encare de qualsevol altra jurisdicció e terra del dit reverent abbat e convent per fugir als officials del dit reverent abbat, fugira per recullir-se en les terras e jurisdiccions baronia, axí de la Lacuna com de Vila de Màger e encare de qualsevol altres lochs e terras del dit baró, que en lo cas lo dit delinqüent o malfactor inseguit per so a los officials del dit reverent abbat, en continent lo crim fragant o en altra manera a requesta del dit reverent abbat o de sos officials, lo dit delinqüent sie desliurat per lo dit senyor baró e per sos officials sens retenció o condició alguna, exceptat emperò que si dit malfactor per altres delictes o malifitis ere ja processat per dit baró o sos officials, que en dit cas lo dit baró no fos tengut desliurar aquell fins que-l agués punit del delicte de que serie stat prevengut, e allò age a desempatxar dins hun mes o dos segons natura del delicte lo dit baró, e après restituir-lo al dit reverent abbat, si donchs lo delicte no merexie mort, e que per aquell fos executat lo malfactor. E per lo semblant si algú aurà delinquit dins la jurisdicció del dit baró, lo dit malfactor ésser inseguit per lo dit baró o sos officials que en dit cas lo dit malfactor sie desliurat al dit baró sens dilació e consulta alguna, si donchs per altre delicte la jurisdicció del dit reverent abbat no ere prevenguda, car lavors lo dit abbat no-l age tantost restituir sinó en la manera propdita, en modo que equalitat en tot e per tot sie observada, açò ajustat que la una part ni l'altra no pusque guiar algun malfactor qui crim fragant vingue de una baronia en altra, ans tal guiatge si fet ere sie nulle ipso iure, e que aquell no contrestant la justícia deguda en lo crim fragant sie promptament administrada, e que tal capítol sie preconitzat per los principals lochs dels dits capitulans. Ítem que lo dit monestir

de Santes Creus age facultat e plena libertat de passar per la terra del dit baró qualsevulle criminós pres que tingués en son poder e portar-lo en ço del seu, pus lo traguen de la quadra de Anchosa o qualsevol castell el porten en altre loch, que sie de jurisdicció del dit abbat e convent, exceptat emperò que si lo dit delinqüint per altre delicte ere ja prevengut per la cort del dit senyor baró, abans de la presó del dit monestir, que en tal cas lo dit baró age facultat de pendre a mans sues lo dit pres e malfactor passant per son terme com axí sie de rahó e justícia, e lo dit baró age dita o semblant facultat de passar per la terra del dit monestir qualsevulle criminós pres que tengués en son poder e portar-lo en so del seu pus lo trague de la dita baronia de Vila de Mager o qualsevol castell seu el port en altre loch que sie de la jurisdicció del dit baró, exceptat emperò que si lo dit delinqüint per altre delicte ere ja prevengut per la cort del dit reverent abbat e convent abans de la presó del dit baró, que en tal cas lo dit reverent abbat e convent agen facultat de pendre a mans lurs lo dit pres e malfactor passant per lur terme, com axí matex sie de justícia e rahó. Ítem que d'ací anant per tostemps lo dit baró e successors d'ell e sos vassalls e família de aquells del terme de Vila de Màger agen facultat de fer lenya en lo bosch de Anchosa solament pe obs de lurs cases e no gens per vendre ni fer carbó en negún loch de la dita lenya. Ítem que per fer la dita lenya no puxen tallar arbre negú a la calç sinó de forquar ensús. E si algú dels de Vila de Màger venint contra lo present capítol tallave arbre nengú de soque ni de calç, que en tal cas lo qui contra farà perde la destal o la sogua, e si lo arbre, que tallat aurà, serà tal que sie d'estima, que sie estimat per dos hòmens, que pach la estimació. Ítem que lo dit baró e sos vassalls agen facultat de passar per erbejar sos bestiars en lo terme de Anchosa, emperò solament de sol a sol e de era en era. E axímatex en lo terme de Pontons, axí com és acostumat. Ítem viceversa lo dit baró atorgue e consent als dessús dits abbat e convent e a lurs pastors e família que los bestiars del dit monestir puguen passar per erbejar per tot lo terme de Vila de Màger de sol a sol e de era a era, e als pagesos de Pontons. Ítem que lo dit senyor baró e sos vassalls de Vila de Màger sien tenguts de contribuir en escurar les basses on se abeuren los bestiars e los conduyts de les aygües car en los altres no és degut, nam qui non sentit comodum non debet sentire dampnum. Ítem convenen e declaren les dites parts que los dits emprius de lenyar e erbejar sien dels boschs guarrigués e no gens

dels rostolls ni goretts ni de arbres que sien en aquells, ans que si alguns metran los bestiaris en goretts o rostolls age a pagar la part injuriant a la part injuriada sis diners per cap de bèstia de ban e la execució de aquest ban age a fer cascú dels dits senyors en son terme, e si negú tallave arbre que sie dins los conreus que age pagar segons serà estimat. Ítem que si per alguns seran talats blats o legums o ortalices, plantes, arbres fruytés o roures grossos, arbres donzells, que sien bons a fusta o seran senyalats e adobats per aquella, en aquest cas lo malfahent age a pagar lo dit dan a estimació de dos pròmens qui ab jurament o agen estimar, elegidors la hu per la part injuriada e l'altre per la part injuriant, e açò sie entés de tots los dits tèrmens, axí de Vilademà<ge>r com de Anchosa. Ítem convenen e pacten les dites parts que d'ací anant en la dita granga de Anchosa no si puxe metre negú per vassall ni per via de stabliment a cens ni en neguna manera per forma o manera que no·y puxe aver altra pagesia sinó del dit monestir. Hec capitula fuerunt firmata et concordata inter partes predictas ut patet per instrumentum publicum inde factum in civitate Barchinone ·X^a· die mensis septembris, quo ad firmam dictorum nobilium, quo ad firmam vero conventus dicti monasterii ·XVII^a· die eiusdem mensis anno Domini ·M^o·CCCC·LXXIII°·. Quod fuit clausum per discretum Bartholomeum Requesens, notarium publicum Barchinone, regia auctoritate. Et istud instrumentum predicte concordie sive conveniencie et omnia capitula in eo contenta fuerunt laudata et confirmata decreto et auctoritate illustrissimi domini Iohannis 2ⁱ, regis, cum subscriptione manus sue et munitione sigilli regie maiestatis in pendenti appositi in eodem instrumento conveniencie predicte, in eadem civitate Barchinone ·XV^a· die mensis aprilis anno Domini ·M^o·CCCC·LXXIII°·.

CXIII CARTA

Privilegium domini regis Ildefonsi in quo confirmat predicto monasterio grangiam de Fontis Calidis et honores qui sunt prope Sanctum Petrum de Gayano.

Sicut in secundo libro huius operis iam dictum est, postquam abbas et conventus predicti monasterii habuerunt et obtinuerunt grangiam de Fontibus Calidis, cum terris et possessionibus suis, ex diversis emptionibus et donationibus cum terminis suis. Dominus rex Ildefonsus, rex Aragonum et comes Barchinone et marchio

Provincie, laudavit, concessit et confirmavit eidem monasterio grangiam predictam de Fontibus Calidis, cum pertinentiis suis et terris cultis et incultis, ut predictum monasterium eam teneat pro libero et francho alodio. Similiter idem dominus rex eidem monasterio laudavit et confirmavit omnem illum honorem cultum et incultum qui est apud Sanctum Petrum de Gayano, ut illum teneat in perpetuum pro libero et francho alodio et alio pleno iure,^a sicut hec omnia continentur in carta ipsius domini regis, que fuit data apud Anglesolam sexto idus septembris anno Domini ·M^o·C·LXXXVIII°.

a. *Escrit a sobre iure.*

CXV CARTA

Sententia domini regis Petri Tercii quod homines de Conesia astricti sunt decoquere panes suos in furno qui erat castlani dicte ville et nunc est monasterii Sanctarum Crucum.

Cum fuisset magna altercacio inter dominum Thomasium de Conesia, militem, qui erat castlanus ville de Conesia, sicut iam superius mencio facta est in secundo libro huius compendii, in capitulo de Conesia, et homines dicti loci super furno qui erat dicti castlani, in quo furno dicebat dictus castlanus quod homines habitantes in loco et termino de Conesia erant astricti dequoquere panes suos solventes eidem pugiam assuetam, et dicti homines asserebant contrarium quod non erant astricti, eo quare multi eorum tenent furnum in domibus suis, in quo furno possunt dequoquere suos panes. Tamen predictum castlanus super hoc recursum habuit ad dominum regem Petrum 3^m, nam tunc villa de Conesia erat dicti domini regis, cui humiliter supplicavit ut compelleret predictos homines ad dequoquendum panes in dicto furno in quo ab antiquis temporibus solebant dequoqui facere panes suos solventes dicto castlano certam pugiam pro huiusmodi decoccione. Qui predictus dominus rex Petrus auditis partibus supradictis per suam sententiam providet et declaravit quod homines de Conesia, qui ex antica concessione tenent furnum in domibus suis possunt in eodem furno dequoquere panes pro se et familia sua et non pro aliis. Illi vero qui non tenent furnum in domibus suis teneantur dequoquere suos panes in furno dicti castlani et solvere ei pugiam assuetam. Qui tamen castlanus teneatur tenere

dictum furnum condirectum lignatum et bene paratum, sic quod nullus ibi potest facere aliquem furnum novum. Et si quis contra predictam sententiam et declarationem dicti domini regis facere vel venire presumpserit incidat qualibet vice in penam duorum solidorum, sicut de dicta sententia constat per cartam ipsius domini regis, sigillo regio in pendenti, datam Barchinone ·X^o· kalendas madii anno Domini ·M^o·CCC·XLII°·. Et quare postmodum abbas et conventus monasterii Sanctarum Crucum emerunt et obtinuerunt predictam castlaniam cum dicto furno et cum omnibus aliis iuribus ad dictam castlaniam pertinentibus tenere predictum furnum bene paratum et recipere pugiam a dictis homines et non permittere ut in aliqua domo nec in termino dicte ville aliquis furnus hedificatur de novo nisi prius conveniant cum monasterio.

Privilegium generale et indulgentia plenaria a domino papa Sixto Quarto ordini nostro concessa de omnibus peccatis et excessibus quamcumque enormibus eciam si super hiis Sedes Apostolica essent consulenda i articulo mortis ac si esset iubileus omnibus personis ordinis nostri utriusque sexus et familiaribus ac procuratoribus dicti ordinis.^a

Sanctissimus dominus papa Sixtus Quartus ad humilem supplicationem abbatis Cistercii per suam bullam concessit universis abbatibus, abbatissis, prioribus, monachis, militibus, monialibus, noviciis, conversis, donatis, familiaribus, continuis comensalibus, ychononiis, procuratoribus et aliis personis utriusque sexus Cisterciensis ordinis, presentibus et futuris, ut confessor de ordine nostro predicto que quilibet ad hoc idoneum duxerit eligendum, auditis confessionibus, diligenter ab omnibus et singulis excommunicationis, suspensionis, interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et penis a iure vel ab homine quomodolibet latis et quibus quomodolibet ligati fuerint vel aliquis ligatus fuerit et pro commissis criminibus, excessibus, delictis et peccatis quibuscumque quantumcumque enormibus eciam si talia fuerint propter que Sedes Apostolica merito foret consulenda in mortis articulo, de quibus corde contritus et ore confessus fuerit, debitam absolutionem et plenariam remissionem omnem peccatorum suorum, auctoritate apostolica eis concedere valeat et sanctissimum iubileum et omnes et singulas indulgentias et omnem peccatorum remissionem sicut per Romanos Pontifices conceditur omnibus personis personaliter Romam venientibus anno iubilei et ecclesias ad hoc statutas et deputatas visitantibus, sicut easdem indulgentias predicte persone

ordinis consequi possint et valeant ac si personaliter Romam et dictas ecclesias visitarent, ita tamen quod si alicui in gravi infirmitate laboranti, remissio et iubilium sive indulgentie huiusmodi concedantur et mors inde non sequatur, nichilominus absolutus maneat ut preferretur et iterum in vero mortis articulo huiusmodi indulgentie et iubilium ac plenaria remissio impendi possint personis ordinis supra dicti ab illo confessore qui ad hoc fuerit electus, sicut tamen quod idem confessor de hiis de quibus fuerit alteri satisfaccio impendenda ei si supervixerit aut alteri faciendam iniungat, dum tamen propter hanc indulgentiam ad illicita in posterum committenda aliquis proclivior non reddatur, nam tunc ei predicta remissio nullatenus sufragabitur, presentibus indulgentiis perpetuis temporis duraturo. Quod privilegium datum fuit Rome Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominice ·M^o·CCCC·LXXV°·, idus decembris pontificatus sui anno quinto.

a. *Aquest privilegi no correspon als donats pels reis d'Aragó i comtes de Barcelona, per això al marge lateral s'hi fa constar* Istud privilegium non debuit hic poni, iam positum est superius inter privilegia apostolica. *I a un costat i a l'altre del privilegi va(text)cat.*

CXVI CARTA

Privilegium domini regis Petri Primi in quo concedit quod ab hominibus ecclesiarum et monasteriorum episcopatus Ilerde aut pro eorum honoribus nullam questiam vel exactione aut demandam exhiget aliqua causa vel ratione.

Dominus rex Petrus Primus, filius domini regis Ildefonsi, qui fuit rex Aragonum et comes Barchinone, nobilium predecessorum suorum, exempla sequendo et volens preterita in melius emendare cum suo privilegio perpetuis temporibus duraturo ad honorem Dei et sancte matris Ecclesie et ob remedium anime sue et parentum suorum dediret promisit sua bona fide quod in honoribus mansis seu hominibus Ilerdensis Ecclesie et ecclesiarum ac monasteriorum vel locorum religiosorum tocus episcopatus eiusdem nullam questiam, nullam exactionem seve forciam nullamque demandam seu adhemprivium habet vel habere debet ve exhiget aliquo iure, aliquo casu, aliqua occasione, causa vel ratione nec ab aliquo exhigi aut requiri aliquatenus permittet eciam causa Ispanie expugnande

aut subiugande vel aliqua quacumque ratione, confirmando omnia privilegia et iura a se et a suis predecessoribus predicte ecclesie Ilerde et ecclesiis ac monasteriis et domibus religiosis sui episcopatus concessa, prout hec omnia patent in carta ipsius domini regis Petri, que data fuit Ilerde ·XII° kalendas aprilis anno Dominice Incarnationis ·M^o·CC·X^o.

CXVII CARTA

Privilegium domnini regis Petri 3ii in quo precipit vicario Ilerde et commissariis suis quod non perturbent monasterium Sanctarum Crucum recipere redditus et uti iuribus suis quos et que habet in dicta civitate Ilerde quare omnia erant confirmata per reges predecessores suos eidem monasterio.

Dominus rex Petrus Tercius volens occupare ad manus suas omnia bona immobilia que in civitate Ilerde fuerant transportata vel alienata in milites vel in scuterios misit suos commissarios ut ea omnia apprehenderent, qui reperientes quod monasterium Sanctarum Crucum recipiebat in dicta civitate et terminis suis aliqua censualia et iura, virtute regie commissionis illa omnia empararunt dictum monasterium redditibus et iuribus suis privare et spoliare volentes. Tunc abbas frater Guillelmus, qui eadem monasterio presidebat, recursus habuit ad prefatum dominum regem ostendens ei privilegia et donationes et gratias per reges predecessores suos eidem monasterio facta et indulta et illa censualia per dominum regem Iacobum 2um, avum suum, donata et per ipsum dominum regem Petrum confirmata, uti in tenoribus dictorum privilegiorum visum est contineri, quibus omnibus in regio consilio bene visis et recognitis predictus dominus rex Petrus cum sua carta regio sigillo in pendentem munita mandavit predictis suis commissariis aliisque officialibus, presentis et futuris, quod predicta censualia et iura dicti monasterii desempararent et emparas predictas tollerent, et dictum monasterium in aliquo non perturbarent, ymo predicti abbas et conventus dictis censualibus, bonis et iuribus que habent in dicta civitate Ilerde, uti valeant libere sicut prius. Que data fuit Barchinone tercia die decembris anno Domini ·M^o·CCC·LXI°.

CXVIII CARTA

Privilegium domini regis Iacobi 2ⁱ concessum monasterio de Bon Repos cui succedit monasterium Sanctarum Crucum in quo pricipit quod predictum monasterium recipiat in civitate Ilerde sine aliquo impedimento de bladis que venduntur al almodi, illud ius quod vocatur los Cussols.

Emptores redditum regalium civitatis Ilerde colligentes iura domini regis de blado quod^a quod venditur in mercato sive bladeria sive almodi dicte civitatis recipebant pariter illud ius vocatum los Cussols, quod recipere solebat monasterium Bone Quietis et suis usibus et utilitatibus applicabant in dampnum et periudicium dicti monasterii. Tunc abbatissa et conventus monialium dicti monasterii de Bon Repos videntes se expoliatas dicto iure dels Cussols, illustrissimo domino regi Iacobo 2° humiliter supplicarunt. Qui dominus rex Iacobus volens se habere erga dictum monasterium favorabiliter et gracieose per suum privilegium perpetuo duraturum voluit et concessit quod predictum monasterium de cetero recipiat los Cussols, videlicet, illud ius vocatum de Bon Repos sine impedimento et contradictione alicuius officialis vel alterius persone, dando et concedendo de gracia speciali eidem monasterio si quid forte in dicto iure aliquid pertineret dicto domino regi, sicut de dicto privilegio constat per cartam ipsius domini regis eius sigillo apendicio, que data fuit Barchinone ·VIII°· idus aprilis anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°·. Et in hoc iure dels Cussols et in aliis iuribus dicti monasterii de Bonis Quiete successit monasterium Sanctarum Crucum, sicut superius in secundo libro huius operis dictum est.

a. *Ratllat* qud.

CXIX CARTA

Privilegium domini regis Petri Primi in quo recipit sub sua protectione monasterium de Bon Repos et omnia bona sua adquisita et adquirenda, dando ei licencia adquirendi per totam terram suam hereditates et possessiones et eas emfranguivit ab omni servicio et demanda regali et vicinali qui dici vel excogitari possit.

In quadam translato autentico insertum est privilegium domini regis Petri Primi concessum abbatisse et monialibus monasterii

Bone Quietis ob remedium et salutem anime sue et parentum suorum in quo recipit sub sua protectione et firma custodia predictum monasterium cum omnibus bonis suis mobilibus et immobilibus quocumque iure vel ratione ad dictum monasterium pertinentibus, concedendo licenciam et plenam potestatem eisdem, videlicet, abbatisse et conventui emendi, habendi, lucrandi, acquirendi et adipiscendi ubique pert totam terram et regnum suum, honores, hereditates, terras et possessiones quaslibet et homines et villas quocumque modo potuerint eas habere, emfranchiando et franchos, liberos et immunes faciendo in perpetuum per se et successores suos predictum monasterium et omnia eius bona adquisita et acquirenda quocumque modo eidem monasterio pertinentia ab omni servitio, exactione et demanda regali et vicinali que dici, nominari vel excogitari possit, et omnia illa bona habeat francha et libera possidenda iure hereditario ad omnes suas voluntates faciendas sine omni retentu suo, prout hec et alia in dicto suo privilegio sunt concessa, quod datum fuit apud Alagonem ·II· idus novembris anno Domini ·M^o·CC·XII°·, et in hiis omnibus succedit predictum monasterium Sanctarum Crucum ut dictum est superius.

CXX CARTA

Privilegium domini regis Martini in quo confirmat predicto monasterio de Bon Repos omnia alia privilegia, gratias, donationes et franquitates per suos predecessores reges eidem monasterio concessas, confirmando omnia bona et iura que dictum monasterium habet in civitate Ilerde, et nunc sunt monasterii Sanctarum Crucum.

Excellentissimus dominus rex Martinus ad humilem supplicationem abbatisse et conventus monasterii Bone Quietis confirmavit, laudavit et approbavit de gratia speciali et de certa scientia eidem monasterio omnia privilegia, libertates, franquitates, immunitates, gratias, donationes et concessionem concessas per reges predecessores suos coniunctim vel divissim ac si de verbo ad verbum fuissent in suo privilegio distincte et seriatim inserta. Nec non ob reverenciam domini nostri Ihesu Christi eiusdem gloriose Virginis matris et anime sue remedium confirmavit ex uberiori gracia omnia et singula bona et iura que dictum monasterium habet et possidet in civitate Ilerde et terminis suis et alibi in

donatione dicti domini regis. Que omnia clare possunt videri in privilegio predicti domini regis Martini, sigillo regie magestatis in pendenti roborato, quod datum fuit Barchinone quarta die iunii anno Domini ·M^o·CCCC^o. Et hec omnia faciunt pro monasterio Sanctarum Crucum quare possidet illa bona et iura que dictum monasterium Bone Quietis habebat et possidebat in civitate Illerde et in eius terminis, videlicet, census, redditus et iura lezdarum et dels Cussols, sicut superius in multis capitulis largo modo specificatum est.

CXXI CARTA

Privilegium domini Ermengaudi, comitis Urgelli, in quo confirmat monasterio Sanctarum Crucum quidquid habet et possidet in civitate Ilerde et in tota terra sua, recipiendo sub sua protectione et salvaguarda predictum monasterium et omnia bona sua et greges.

Inclitissimus dominus Ermengaudus, comes Urgelli, propter amore Dei et sancte Marie, et pro animabus patris et matris sue et omnem parentum suorum, cum carta sua in perpetuum valitura, dedit, laudavit et concessit monasterio Sanctarum Crucum omnes honores et possessiones quas predictum monasterium habebat vel in antea habiturus erat in civitate Ilerde et terminus eius atque in toto comitatu et terra dicti comitis, dono vel emptione aut alioquovis modo. Ita quod in terra dicti comitis predictum monasterium de rebus propriis nunquam solvat portaticos aut ullos alios usus, recipiendo predictum monasterium et ganatum et omnia alia bona eiusdem monasterii sub sua defensione et guidatico, que omnia patent in dicta sua carta, sigillo dicti domini comitis in pendenti roborata, que data fuit in Monte Albo tercio idus aprilis anno Incarnationis Dominici ·M^o·CC·VIII°.

CXXII CARTA

Sententia domini regis Iacobi 2ⁱ quod homines habitantes in quadra de la Albareda de Fox et de Daques et de Dosrius et de Muçarra, qui sint vassalli dicti monasterii non tenentur exire ad sonum castri de Fuxio nec facere aliquod servicium domino dicti castri.

Nobilis Guillermus de Cervilione et sui predecesores, qui erant domini castri de Fuxio in Penitensi, volens cogere homines habitantes in quadra vocata Albareda de Fox et in quadra de Daques et in quadra de Dos Rius et in quadra de Muçarra, vassallos predicti monasterii Sanctarum Crucum, quod exirent ad sonum emissum in termino dicti castri de Fuxio eo quare erant et sunt domiciliati infra terminos dicti castri, ac eciam petebat a dictis hominibus cenam et albergam et quadam alia servicia, abbas vero et conventus defendentes homines predictos a dictis exactionibus contra predictos nobiles asserebant ipsos penitus absolutos esse et immunes a dicta cena et alberga et ab aliis serviciis predicto nobili impendendis nec non ab exitu soni de viafors casu quo in dicto termino emitreretur. Tandem cum diucius super hiis litigassent partes predictae compromisserunt in excellentissimum dominum regem Iacobum Secundum. Qui dominus rex auditis partibus supra dictis et visis eorum titulis et defensionibus per suam sententiam arbitralem pronunciavit et declaravit quod dicti homines vassalli dicti monasterii non tenentur exire ad sonum emissum in termino dicti castri de Fuxio nec tenentur domino dicti castri dare cenam neque albergam nec facere ei aliquod servitium, ut de dicta sententia constat per publicum instrumentum factum .VII°. idus novembris anno Domini .M^o.CCC.XXIII°. Et postea fuit dicta sententia laudata et confirmata per dominum dicti castri et universitatem termini dicti castri, sicut in secundo libro huius compendi in capitulo predictarum quadrarum iam mencio facta est.

CXXIII CARTA

Sentencia domini infantis Enrici, locumtenentis generalis, quod dominus castri de Castelleto in Penitensi, nullam habet iurisdictionem in quadra seu loco de la Lacuna, et habitantes in dicto loco non tenentur facere ei aliquod servitium.

Cum dominus Guillermus de Peralta, miles et dominus castri de Castelleto in Penitensi, noviter possideret dictum castrum de Castelleto, quod emerat a domino Ludovico de Requesens, maximam movit contra monasterium questionem super mero et mixto imperio loci et quadra de la Lacuna, que sita est infra terminos dicti castri, quem locum dictum monasterium possidet pro libero et francho alodio, et cum omni iurisdictione citra

merum imperium, sicut in secundo libro huius operis iam dictum est. Pretendens igitur dictus Guillermus de Peralta ut dominus dicti castri se obtinuisse a regia maiestate iurisdictionem altam et merum ac mixtum imperium in dicta quadra de la Lacuna, furchas ibi erigi fecit et habitatores dicte quadre opprimebat, exhigendo ab eis servicia et opera forciata, prohibendo officiales monasterii uti consueta iurisdictione in dicto loco et in eorum habitatoribus. Cum igitur ex privilegio domini regis Iacobi eidem monasterio concessio in quo idem dominus rex concedit abbati et conventui eiusdem monasterii omnem iurisdictionem civilem et criminalem citra merum imperium in omnibus locis, villis, castris dicti monasterii et signantur nominatur in dicto privilegio predictus locus de la Lacuna, quod privilegium fuit confirmatum per omnes reges eiusdem domini regis Iacobi successores. Item ex aliis privilegiis per multos reges et successores eorum eidem monasterio concessis sic abbati et conventui dicti monasterii promissum et per eosdem regis iuratum et factum votum domino Deo et Virgini Marie de non alienando et separando a corona regia iurisdictionem criminalem et merum imperium quod ipse dominus rex habet in locis dicti monasterii et in dicto loco de la Lacuna facta ostensione dictorum privilegiorum per abbatem et conventum dicti monasterii in regia audentia in qua super hiis fuit diucius litigatum, tandem fuit sentencialiter declaratum quod dicta quadra de la Lacuna suos habet terminos separatos qui licet sint infra terminos dicti castri non tamen de termino castri esse dicuntur, cum sit alodium franchum et liberum dicti monasterii et non comprehensum sub feudo dicti castri, et per consequens dictus Guillermus per se neque per officiales suos nulla iurisdictione uti poterit in dicta quadra et eius terminis neque in hominibus in ea habitantibus neque servitia aliqua opera forciata neque alia iura ratione pretense iurisdictionis ac iurum dicti castri exhigere non posse nec potuisse ab hominibus dicti loci, quin ymo ad restitutionem fructuum et operarum servitiorum et omnem aliorum sit indebite exactorum teneri condempnando dictum dominum dicti castri in omnibus hiis. Et nichilominus fuit declaratum et pronunciatum omnem iurisdictionem civilem et criminalem et mixtam pertinere abbati et conventui dicti monasterii et ad officiales suos in dicta quadra, et in hominibus eiusdem quadre; merum vero imperium quod ad dictum locum et homines iusdem pertinere ad dominum regem seu ad vicarium Ville Franche, in cuius vicaria sita est dicta quadra, et non ad dominum dicti castri nec eam potuisse

obtinere a domino rege, et propterea tunc vigore dicte sententie fuerunt in continenti evulse per officiales monasterii ille furche quas dominus dicti castri plantaverat in dicta quadra. Item fuit sentenciatum et declaratum quod dictus Guillermus ut dominus dicto castri teneatur servare instrumentum conventionis facte inter Bertrandum de Castelleto, olim dominum dicti castri et homines dicte quadre super licentia lignandi, nam homines dicte quadre possunt ligna facere in toto termino dicti castri, non tamen ad furnum seu furnos de calç nec ad opus furni seu furnorum in quo seu quibus panes decoquentur ad puiam vel ad vendendum, sed ipsa ligna sint temen hospiciis dicte quadre necessaria, et possunt pascere animalia sua grossa et minuta, et ipsa adequare in dicto termino de Castelleto, solvendo eidem domino de Castelleto singulas libras cere, prout hec omnia in dicta sententia declarata fuerunt per inclitissimum dominum infantem Enricum, illustrissimi domini regis Ferdinandi locumtenentem generalem, que data fuit Barchinone, cum sigillo ipsius in pendentis, ·VI^a. die aprilis anno Domini ·M^o·CCCC·LXXXIII°.

CXXIII CARTA

Sentencia predicti domini infantis Enrici, locumtenentis generalis, in qua continetur quod omnis punicio pecuniaria pro quocumque crimine fiat pertinet ad dominum qui in loco habet omnem iurisdictionem citra merum imperium, propterea dominus castri de Castelleto restituit monasterio ·LX^a. libras, quas indebite habuerat de punitione in dicto loco de la Lacuna.

Excellentissimus dominu rex Iacobus Secundus, in hoc monasterio honorifice tumultatus, dum vitam duceret in humanis, ultra multa beneficia, gracias, libertates et privilegia que concessit dicto monasterio propter magnam devocionem quam in eodem habebat, dedit et concessit reverendo fratri Bonanato, tunc abbati et conventui dicti monasterii, et successoribus suis in perpetuum unum magnum privilegium et valde copiosum in quo confirmat omnia alia privilegia per predecessores suos dicto monasterio concessa, suplendo in eis omnem defectum. Et eciam ampliando suam regiam potestatem dedit in eodem privilegio eisdem abbati et conventui et et^a hominibus vassallis suis multas libertates et gracias. Nec non voluit et statuit ipse dominus rex Iacobus, ut

quecumque loca, castra, dominicaturas et possessiones et alia que vis bona dictum monasterium tunc possidebat et de cetero quovis titulo acquireret, teneret et possideret per liberum et franchum alodium et cum omnibus iusticiis et cum omni iurisdictione civili et criminali citra merum imperium. Ita quod dictus dominus rex in predictis locis in eodem privilegio nominatis et hominibus dicti monasterii nichil sibi retinuit nisi dumtaxat merum imperium sicut in dicto privilegio plenius continetur, quod fuit datum Barchinone, sub sigillo suo plumbeo in pendentem communito, idus madii anno Domini ·M^o·CC·LXXXVIII°, que privilegia per successores suos reges fuerunt dicto monasterio confirmata. Et iam de isto privilegio et de aliis privilegiis in diversis locis et capitulis istius libri superius mencio facta est. Et usque in presenciarum abbas et conventus tenuerunt et possederunt omnia loca sua cum omni iurisdictione civili mixta et criminali, et cum omnibus iusticiis citra merum imperium. Sed quare per aliquos indubium vertebatur ad quid se extendit mixta iurisdictione, et ad quid merum imperium, licet in hoc Principatu Cathalonie a longevis temporibus per famosissimos doctores et iurisperitos fuerit iam declaratum et sentenciatum, nichilominus tamen per illustrissimum dominum infantem Enricum, locumtenentem generalem in Cathalonia observandissimi domini domini regis Ferdinandi in Regia Audiencia Barchinone fuit sentenciatum et declaratum, quod omnis compositio pecuniaria pro quocumque crimine fiat non pertinet ad merum imperium, cum merum imperium separatum et purgatum sit a pecuniaria punitione, nam sola mors aut membri mutilatio pertinet ad merum imperium, omnis autem rixa vel in nasio aut percussio si magna non fuerit, ex qua pena corporalis mortis seu membri mutilationis non sit imponenda, ad dominum pertinet qui in loco habet omnem iurisdictionem citra merum imperium. Propterea dominus Guillermus de Peralta, miles, dominus castri de Castelleto sito in Penitensi, qui pretendebat se habere mixtam iurisdictionem et merum imperium in loco et quadra de la Lacuna, sita infra terminos dicti sui castri de Castelleto ex concessione ut asserebat sibi facta per illustrissimum dominum regem Iohannem Secundum, visis et exhaminatis privilegiis dicti monasterii in dicta Regia Audiencia in quibus iuraverat dictus dominus rex Iohannes et alii reges predecessores eius, quod non separarent a corona regia merum imperium et aliam quamcumque iurisdictionem, quam ipse dominus rex haberet in locis dicti monasterii, fuit sentenciatum et declaratum ipsum dominum castri de Castelleto non potuisse obtinere dictum merum imperium neque

aliquam iurisdictionem ab eodem domino rege in dicto loco de la Lacuna, sicut in superiori et proximiori capitulo continetur. Verumtamen ipse dominus Guillermus de Peralta, ut dominus dicti castri tempore quo pretendit se habere dictum merum imperium et mixtam iurisdictionem in dicta quadra et loco de la Lacuna, et priusquam fuisset in dicta Regia Audientia declaratum si potuisset obtinuisse dictam iurisdictionem in dicto loco vel non; volens uti ipsa iurisdictione comdemnavit et punivit aliquos homines qui in dicto loco de la Lacuna et in eius terminis moverant rixam et cum armis et ballistis fecerant invasionem contra alios, et facto processu contra eos per ipsum dominum fuerunt comdempnati et puniti in sexaginta libris, monete Barchinone, sed postea ut fuit visum et declaratum in dicta Regia Audientia merum imperium in dicta quadra tamen pertinere domino regi seu eius vicario Villefranche, et omnem aliam iurisdictionem citra merum imperium pertinere dicto monasterio et eius reverendo abbati et conventui et ipsorum officialibus ex tenore privilegii prefati domini regis Iacobi, tunc ipse dominus Guillermus de Peralta fuit comdempnatus in dicta Regia Audientia ad restituendum predictas sexaginta libras iam dicto monasterio, quas receperat, ut dictum est, de punitione predictae rixe seu invasionis et expensas. Et venerabilis religiosus frater Franciscus Carnisser, monachus et maioralis domorum, quas dictum monasterium habet in Villafrancha, recepit et habuit nomini monasterii a dicto domino Guillermo de Peralta predictas sexaginta libras in pecunia numerata et expensas proinde factas, sicut hec et alia clare posita sunt in dicta sententia per prefatum illustrissimum dominum infantem Enricum, locumtenentem generalem, lata Barchinone, cum sigillo suo in pendenti, die sabbatai ·XV^a· mensis madii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXXIII°·.

a. *Repetit et.*

CXXV CARTA

Sententia eiusdem domini infantis Enrici, locumtenentis generalis, in qua continetur quod licet Bernardus et Laurencius Orinart, fratres habitatores Guardie Pratorum, facti sint vicini Montis Albi, tamen fuerunt eiecti a pace et treuga ad instantiam monasterii Sanctarum Crucum, propter sua delicta in dicto loco Guardia per eos perpetrata, non obstante privilegio dicte ville de Montis Albi.

In villa seu loco Guardie Pratorum erat domiciliati duo fratres quorum unus vocabatur Bernardus Orinart, alter Laurencius Orinart, agricultores in dicto loco, bene hereditari in terris et possessionibus et aliis bonis, qui decepti spiritum elationis et superbie, Deum non timebant neque homines verebantur, quin ymo reverendum abbatem et conventum monasterium Sanctarum Crucum eorum dominum ac eius officiales contempnentes sepe et sepius in eodem loco dissentiones, rixas et plura scandala inter incolas dicti loci procurabant, et frequentius moniti a dicto domino abbate et ab eius officialibus et verbis correpti ut a talibus nequiciis cessarent, gravius et enormius se habebant adimplentes quod scriptum est, quare stultus verbis non corripitur; et nedum in dicto loco de la Guardia sic perverse se gerentes verum eciam in aliis locis zizania seninantes, apud Urgellum homicidium perpetraverunt unum hominem necantes. Quo facto credentes in dicto loco de la Guardia eo quare caret muris et clausuris se ibidem non posse secure consistere, timentes suos adversarios transtulerunt domicilia sua in villa Montis Albi et vicinos eiusdem ville se constituerunt, ex qua mutatione forciores et nequiores effecti, iterum in dicto loco de la Guardia, ut prius perturbationes et conspirationes commonere non cessabant, et non volentes ad libitum sue voluntatis adimplere ea que moliciose in cordibus suis coetaverant, quare per baiulum et iuratos dicti loci de la Guardia prohibiti fuerunt, mala malis accumulantes diffidaverunt predictos baiulum et iuratos diversa cartella diffidamentorum in valuis dicte ville et in portis suarum habitationum ponentes, minas et neces in personis et bonis eorum contientia. Que omnia reverendum abbas et conventus dicti monasterii graviter accipientes contra eos viriler processerunt et facta diligentia inquisitione et magno processu omnia bona eorum in dicto loco de la Guardia inventa sequestraverunt et in scriptis redegerunt et hiis non obstantibus ipsi ambo fratres cum multa familia vindemiam de vineis suis in termino Guardie nocte et furtim collegerunt et ad dictam villa Montis Albi deportaverunt. Idcirco predicti abbas et conventus cupientes adversum eos malefactores procedere tanquam violatores pacis et treugue data supplicatione per baiulum generalem dicti monasterii coram illustrissimo domino infante Enrico, locumtenente generali Barchinone in regia audiencia cum magno clamore et data querela pacis et treugue contra predictos Orinarts et exhibito processu citati fuerunt per dictum dominum locumtenentem ut coram eo

personaliter venientes redderent rationem et iustas causas siquas haberent de hiis que pro parte dicti monasterii adversum eos posita fuerant et allegata ponerent. Qui hec omnia vilipendentes non comparaverunt coram dicto domino locumtenente infra tempus eis constitutum. Interim vero aliqui probi homines et generosi videntes mala que parata erant contra predictos Orinarts affectantes facere cessare ista enantamenta que fiebant, verbis et persuasionibus suis conati sunt reducere eos ad pacem, videlicet, ut revocarent dicta diffidamenta contra predictos baiulum et iuratos per eos facta, et confidentes de misericordia dicti reverendi domini abbatis absolute se ponerent sub manibus eius. Et quare perversi difficile corriguntur ipsi nequaquam eis neque consiliis eorum assencientes quanto magis rogabantur, tanto deteriores erant. Tunc consules et universitas ville Montis Albi eo quare isti Orinaris erant vicini et habitatores sue ville apposuerunt se defensionem eorum, allegando multa contra dictam querelam et signanter dicentes quod cum sint vicini et habitatores ville Montis Albi sunt guidati per privilegia regia et aliam et sic molestari non possunt et detulerunt suum privilegium Barchinone quod est tenoris sequentis: Nos en Pere per la gràcia de Déu rey de Aragó, de València, de Mallorques, Cerdanya e Corsegua, comte de Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, en temps passat en favor vostre, consols e universitat de Montblanch e singulars de aquella, una concessió nos recorde aver feta de la continencia subsegüent. Nos en Pere per la gràcia de Déu rey de Aragó et cetera, per ço que la vila de Montblanch depressa de importables carrechs e molt depauperada de poble, axí per rahó de mortalitats e fams que per lo divinal iudici són stades com per diverses altres rahons e causes se puxe millor reparar o pendre algun creximent ab tenor de les presents a humil supplicació per part vostra prohòmens e hòmens e universitat de la dita vila sobre aquestes coses a nos feta, atorgam a tots e sengles, axí mascles com fembres de qualsevol ley, stament e condició sien que en la dita vila per causa de habitar o star vendran e de fet lo lur allí faran incolat o domicili que en la vila aquella e sos tèrmens habitar y star pusquen ab lurs mullers, famílies e tots béns salvos, e axí matex segurs, no obstant qualsevulle crims, excessos e delictes comesos per ells en qualsevulla ciutats, viles e tèrmens e territoris de esglésies, barons, cavallers, ciutadans e hòmens de viles en les quals bannits nostres e per oficials nostres se receptem e sostenen, e receptor e sostenir han

acostumat e d'aquí anant encara covendra, axí que per los demunt dits crims, excessos e delictes no puguen tota hora e quant en la dita vila e tèrmens de aquella habitaran, ací com demunt és dit, per oficials o comissaris nostres qualsevulle pendre, detenir, impedir ni en persones o béns en alguna manera molestar, ans sien d'aquí anant guiats e assegurats per tota la terra e senyoria nostra, manants per aquesta de certa scientia y expressa al molt car nostre primogènit e en los regnes e terras nostres general governador e al portantveus de aquell en Cathalunya et altres universos e sengles oficials e súbdits nostres e dels dits oficials, loctinents, presents e esdevenidors que concessió e guiatge e assegurament present fermament observen e contra no vinguin per qualsevulle cosa. En testimoni de les quals coses aquesta fer e ab lo segell nostre secret manam ésser munida. Dat a València lo segon die de juny de l'any de la Nativitat de Nostre Senyor ·M^o·CCC·LXXXII. Degà d'Urgell. Novament emperò lo nunciu e síndich vostre de la dita universitat de Montblanch en nostre conspecte personalment stant nos ha humilment suplicat com per alguns sie e sie estat en dupte deduhit, e lo present nostre rescripte si s'estèn o estendre degué als ja habitants en la dita vila delinquents en ciutats, viles e lochs de esglésies, barons, cavallers e hòmens de paratge e altres demunt especificats o no deguessen per amor d'açò la nostra sobre les dites coses intenció e voluntat clarament declarar. E com los habitants en la dita vila no sien ni ésser deguen de pijor condició que los estrangers a la dita vila declinar volents, e de aquell sie lo interpretar qui és donador o fahedor, per çò la nostra sobre aquestes coses intenció declaram ab sèrie de la present que axí en lo obtenir de la letra preinserta com après és stada nostra intenció e és, que los ara habitants e habitants après en la dita vila e tèrmens seus, delinquents en les dites ciutats, viles e lochs de esglésies, barons, cavallers e altres demunt expressats en les quals són sostentats e sustentat podem e han acostumat ara e en esdevenidor bannits nostres e per los oficials nostres puguen star e habitar en la dita vila e en los tèrmens de aquella salvament e segura sots lo nostre guiatge e seguretat demunt inserts, axí emperò que per los comesos crims e après cometedors en les dites ciutats, viles e lochs de esglésies o eclesiàstiques persones, barons e altres demunt enarrats per oficials nostres de la dita vila e altres qualsevulle en neguna manera no pusquen punir aquells ni altres en qualsevulle manera inquietar o molestar, axí

com si crims alguns per aquells tals no eren comesos, on emperò en persona de algú vehí de la dita vila e tèrmens de aquella o béns de aquells dans o iniuries per tals no seran fetes e encare irrogades. Manant ab sèrie de la present al dit nostre caríssim primogènit e altres oficials nostres demunt specificats e súbdits universos presents e esdevenidors e dels dits oficials, loctinents que la nostra preinserta e la present interpretació e provisió ferma agen, tinguen e observen e facen a tots inviolablement observar; iuxta la sua sèrie e tenor e contra no vinguen ni algú contra venir permeten per qualsevulle causa e rahó, si la ira e indignació nostra e pena de cent morabatins d'or a nostres cofrens aplicadors e dels contrafahents irremissiblement havedors desigen evitar. En testimoni de les quals coses aquesta manam fer ab nostre segell comú munida e roborada. Dat a Monçó a ·V· de octubre any de la Nativitat de Nostre Senyor ·M·CCC·LXXXIII· Ramon Cancellor. Quo privilegio viso per prenominatum dominum infantem locumtenentem et in regia audiencia exhaminato cum sit contra ius divinum et contra iusticiam et contra Constitutiones Cathalonie dixerunt quod dominus rex non potuit tale privilegium concedere, videlicet, quod homines Montis Albi pro criminibus concessis^a comissis et committendis sint guidati, est verum quod ante incolatum dicte ville de criminibus perpetratis sunt guidati, sed non post incolatum quare tunc esset villa Montis Albi speluncha latronum et malefactorum si nullus posset eos punire, quod nullo modo potest sustineri, et tunc dictum suum privilegium fuit abiectum et abhominatum ab omnibus, et nullatenus potuit dictis Olinars suffragari pro delictis predictis post incolatum dicte ville Montis Albi per eos perpetratis. Quapropter non habentes aliam defensionem predicti Bernardus et Laurencius Orinars fuerunt querelati pro pacibus et treuguis velut non satisficientis Constitutionibus Pacium et Tregarum, et eiecti fuerunt a pace et treugua per regiam sententiam condempnando eos pro eiectis esse publicandos prout moris est, non obstantibus in contrarium allegatis. Attento maxime quod factum ipsum pro quo querela suit oblata, fuit commissum post incolatum et vicinatum in dicta villa Montis Albi factum et alia iusticia suadente. Et tunc fuerunt publicati voce preconis in civitate Barchinone et in villa Montis Albi per loca assueta et in villa Guardia Pratorum et in aliis locis. Et sic predictum monasterium obtinuit iam dictam regiam sententiam contra predictos Bernardum et Laurencium Orinart, fratres, qui fuerun publicati et eiecti a

pace et treugua, ut dictum est, et eciam obtinuit dictam sententiam contra villam et consules ac universitatem ville Montis Albi, refutando et adnichilando dictum suum privilegium, quod valere credebant ad defensionem eorum contra predictum monasterium, sicut hec omnia patent in dicta sententia que data fuit Barchinone, cum sigillo in pendentem ipsius domini infantis Enrici, locumtenentis generalis, die mercurii ·XV^a· mensis novembris anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·LXXXVI°·. Qua sententia contra prefatum universitatem Montis Albi et eorum privilegium sic ut predictum obtenta et facta publicatione dictorum querelatum in eadem villa, consules et homines Montis Albi videntes se esse confusos et hec omnia moleste ferentes, iterum supplicarunt eidem domino infanti locumtenenti generali petentes et dicentes quod predicta sententia fuerat inciviler lata et non fuerunt ipsi nec eius advocatus satis plene auditi et fuit lata contra seriem et tenorem sui privilegii et ideo debebat ipsa sententia in melius commutari. Qua supplicatione admissa et in regia audiencia exhaminata. Attendens dictus dominus locumtenens quod aliqua per dictam universitatem non fuerunt deducta, allegata et minus probata propter que dicta primitiva sententia sit revocanda vel in melius commutanda in totum vel in partem, propterea sentenciando diffinitive declaravit confirmando dictam primitivam sententiam tanquam iuste et rite latam, non obstantibus quibusvis pro parte dicte universitatis Montis Albi in contrarium allegatis condempnando cum hac eodem sententia dictam universitatem in omnibus expensis huiusmodi instantie cause supplicationis sit de ista confirmatione et secunda sententia constat per cartam sigillo ipsius domini infantis, locumtenentis generalis, in pendentem munitam, que data fuit Barchinone die mercurii ·XIII°· mensis marcii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXXVII°·. Et sic monasterium obtinuit predictas duas sententias contra eos. Et predicti Bernardus et Laurencius Orinart, fratres, quasi per circulum unius anni permanserunt eieci a pace et treugua euntes vagi et profugi super terram. Tandem postquam vexacio dedit eis intellectum, intervenientibus aliquibus probis hominibus restituti sunt in pace et treugua et facta pace cum predictis baiulo et iuratis fuerunt condempnati per predictum dominum abbatem solvere monasterio pro expensis inde factis et punitione centum sexaginta duas libras Barchinonensi, quas ab integro eidem monasterio persolverunt.

a. *Ratllat* concessis.

CXXXVI CARTA

Confirmatio domini regis Iohannis Primi^a et domini regis Martini, eius filii, in sententia lata super diminutione decime solvende per monasterium Sanctarum Crucum domino Pape sive domino regi, que fuit data per dominum Garciam, archiepiscopum Cesaraugustanum, comissarium apostolicum.

Sicut superius iam dictum est in loco ubi agitur de privilegiis Summorum Pontificum abbas et conventus istius monasterii Sanctarum Crucum, videntes se quam plurimum aggravatos ex solutione decime sive decimarum per Summum Pontificem pro tempore impositarum, nam per multum temporis duravit quod dictum monasterium solvebat quolibet anno in quo decima imponebatur ducentas libras Barchine, et quare redditus dicti monasterii erant quam plurimum diminuti et tatra decime non diminuebatur set solvebant iuxta tatra antiquam ducentarum librarum, factum est adveniente tempore in quo reverendus frater Andreas fuit abbas predicti monasterii, sciens ipsum monasterium valde fore atenuatum redditibus et oneratum variis debitis et oneribus, pro habenda reductione dicte decime recursum habuit ad Summum Pontificium dominum papam Clementem, qui non habens plenam noticiam de predicta diminutione redditum dicti monasterii fecit comissionem domino Garcie, archiepiscopo cesaraugustano, qui volens habere veridicam informationem et faciens super hiis magnum processum reperit in veritate predictum monasterium in suis iuribus et redditibus esse valde atenuatum et deterioratum causis et rationibus in dicto processu ad longum enarratis. Tunc predictus dominus Garcias, archiepiscopus, comissarius apostolicus, predictum monasterium tatra et per suam sententiam declaravit quod pro quolibet anno in quo dicta decima ecclesiasticis personis imponeretur de cetero solverat dictum monasterium habet et recipit in diocesi Terrachone solveret quadraginta duas libras e quindecim solidos; et pro redditibus quos habet in diocesi Vicensi vingintiduas libras; et pro redditibus quos habet in diocesi Barchinone viginti libras; et pro redditibus quos habet in diocesi Dertusensis quinque libras et quinque solidos; et pro redditibus quos habet in diocesi Urgellensis sex libras; et pro redditibus quos habet in diocesi Ilerdensis quatuor libras. Et non ultra antiqua tatra et solutionibus inde factis non obstantibus quibuscumque parti dicti domini nostri pape et domini regis et quibusvis collectoribus dicte decime quarumcumque diocesum provincie Terrachone et aliis

quibuslibet ad quos spectet super ulterius positione perpetuum silentium imponendum. Quoniam in dicto processu notorie reperit diminutionem et deteriorationem redditum dicti monasterii, nam deductis oneribus necessariis incumbentibus dicto monasterio ad rationem mille librarum taxavit predictum monasterium ad predictas centum libras in dicta decima solvendas, ut superius continetur et in sua sententia plenius habetur. Et quare in dicta decima excellentissimus dominus rex Iohannes duas partes habebat tempore vite sue, et post eius obitum dominus rex Martinus, eius filius, similem et eandem partem habuit, propterea pro interesse suo predicti reges iam dictam taxationem et sententiam laudarunt, confirmarunt et approbarunt per se et successores suos de certa scientia et omnia et singula in ea contenta in quam sua interest nunc et in futurum. Mandantes districte sub obtentu eorum gratie et mercedis et sub pena mille florenorum auri de Aragonia magistro rationali curie sue ac collectoribus et subcollectoribus suis quatinus predictam sententiam, sicut de confirmatione predicti domini regis Iohannis constat per cartam publicam, sigillo ipsius domini regis in pendentem communitam, que data fuit in Montesono ·XXX^a· die augusti anno a Nativitate Domini ·M^o·CCC·LXXXVIII°·. De confirmatione autem domini regis Martini, eius filii supradicti, constat per aliam cartam pergamenam eiusdem domini regis, sigillo in pendentem roboratam, que data fuit Cesarauguste ·XX· die novembris anno Domini ·M^o·CCC·LXXXVIII°·.

a. *Escrit a sobre Primi.*

CXXVII CARTA

Privilegium domini Ferdinandi 2ⁱ, regis Aragonum et Castelle, in quo exhimit et franchos fecit vassallos dicti monasterii ut non teneantur exire ad aliquem sonum emissum, nisi in ipso sono emisso fuerit dominus rex personaliter aut eius primogenitus vel locumtenentes generalis.

Excellentissimus princeps dominus Ferdinandus 2us, rex Aragonum et Castelle et plurium aliorum regnorum et terrarum dominus, volens sequi vestigia predecessorum suorum indelibilis memorie regum Aragonum, qui predictum monasterium et homines ac vassallos suos pluribus privilegiis et graciis dotarunt, per suum privilegium perpetuis temporibus duraturum concessit abbati

et conventui predicti monasterii, quod homines et vassalli dicti monasterii populati et habitantes in quibusuis villis, locis, terminis aut parrochiis eiusdem monasterii et in quacumque vicaria fuerint non teneantur sequi exire vel respondere ad sonum emissum per quoscumque vicarios et officiales regio nec ad redemptionem aut contributionem illius, ymo sint penitus liberi exhempti immunes et franchi a predictis omnibus et singulis nisi in ipso sono emisso et illius prosecutione fuerit personaliter ipse dominus rex aut suus primogenitus vel eius locumtenentes generalis. Et si forte contingat ipsum sonum emissum per ipsum dominum regem aut primogenitum suum vel locumtenentem generalem convocari et per dictum dominum regem aut primogenitum vel locumtenentem generalem personaliter non prosequi, sed per gubernatorem, vicarios aut alios inferiores suos^a officiales, voluit et providit ipse dominus rex in eo casu dictum monasterium aut eius vassallos dictum sonum emissum minime prosequi neque cum eo exire respondere aut contribuire, sed semper sint immunes et franchi ut dictum est. Mandans gerenti vices generalis, gubernatoris et omnibus vicariis, baiulis et aliis officialibus regiis, maioribus et minoribus et locumtentibus eorumdem, presentibus et futuris, in Principatu Cathalonie su incurso sue ire et indignationis ac pena duorum milium florenorum auri, quatinus omnia et singula in dicto privilegio contenta observent et ab omnibus faciant observari. Quod privilegium sigillo ipsius domini regis in pendenti sigillatum datum fuit in civitate Cesaraugusta ·VIII°. die mensis febroarii anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·LXXXVIII°.

a. *Escrit a sobre suos.*

CXXVIII CARTA

Privilegium dicti domini Ferdinandi 2ⁱ, regis, in quo concedit quod mortuo abbate in monasterio Sanctarum Crucum conventus possit eligere alium sine consultatione dicti domini regis et successorum suorum, promittens quod numquam consenciet predictum monasterium dari alicui in commendam.

Prenominatus dominus Ferdinandus 2us, rex, qui dudum fuerat informatus quod in presenti monasterio Sanctarum Crucum per concessionem Summorum Pontificum et illustrissimorum dominorum regum Aragonum, predecessorum suorum, decedente

abbate, semper conventus dicti monasterii, secundum formam nostri ordinis Cisterciensis, elegit et ordinavit alium abbatem in eodem monasterio, hoc idem et ipse olim per suum privilegium confirmaverat, concedentes dicto monasterio licenciam et facultatem quod quemcumque et quocienscumque abbas prefati monasterii vitam finiret, ipso tamen rege prius consulto et consenciente, conventus eligeret et ordinaret alium abbatem, sicut in prefato ordine est fieri assuetum, promittens sua bona fide regia gratam habere ipsam electionem, prestando omnem auxilium et favorem, ut hec omnia clare videntur contineri in suo privilegio, sigillo regio in pendenti roborato, primitus eidem monasterio concesso, quod fuit datum in civitate Trugilli ·XXIIII^a· die mensis maii anno Domini ·M^o·CCCC·LXXVIII°·, de quo privilegio iam superius in isto libro mencio facta est. Postmodum vero predicti abbas et conventus considerantes quod ipse dominus rex, ut plurimum moram trahit in regnis Castelle locisque distantibus et separatis a dicto monasterio, et si consultationem solitam in casu vacationis ipsius conventus dicti monasterii facere teneretur, differretur plus debito ipsa electio, et inter has moras posset aliqui nocivum dicto monasterio evenire, propterea suplicantes humiliter iam dicti abbas et conventus eidem domino regi, ut super hiis remedium oportunum aponeret, motus prefatus dominus rex bonis ac religiosis respectibus affectans bonum regimen et conervationem dicti monasterii, per aliud suum privilegium in perpetuum duraturum scienter et de mera liberalitate per se et heredes ac successores suos tribuit et concessit licenciam et facultatem plenariam quod ubi quocienscumque contigerit dictam abbaciam vaccare per cessum vel decessum aut aliis quod abbas novus possit et valeat eligi a conventu iuxta formam indulti apostolici sanctissimi domini pape Pii 2ⁱ per dicta electione dicto monasterio concessi et non aliter sine dicta solita facultatione dicti domini regis vel successorum suorum fienda. Remittens dicto monasterio in perpetuum necessitatem sive consuetudinem denunciandi dictam vacationem et futuram electionem, promittens in sua bona fide regia per se et successores suos abbati et conventui dicti monasterii et successoribus eorum quod nullo unquam tempore ipse dominus rex nec successores sui non procurabunt nec consencient quod dicta abbatia cuiquam concedatur in comendam neque electio aut provisio fiat de eadem contra formam rescripti apostolici predicti domini Pii, pape, aut contra ordinis nostri regularia statuta, suplendo de regie plenitudine potestatis omnes et quoscumque defectus et solemnitatum

omissiones sique forte in promissis de iure vel de facto annotari possent, quibus non obstantibus predicta omnia et singula robor obtineant perpetue firmitatis. Mandans omnibus officialibus suis predicta omnia observent et ab omnibus integriter et complete faciant observari sub pena duorum milium florenorum. Quod privilegium eis sigillo regio in pendenti roboratum fuit datum in civitate Cesaraugusta die ·VIII°. mensis febroarii anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·LXXXVIII°.

CXXVIII CARTA

Privilegium predicti domini Ferdinandi 2ⁱ, in quo recipit sub sua protectione et salvaguarda predictum monasterium cum personis et vassallis ac bonis eorum, et quod possimus ponere pennones regales in locis dicti monasterii in signum salvaguardie regie.

Iste dominus Ferdinandus 2us, rex, viso quodam privilegio illustrissimi domini Alfonsi, regis Aragonum, patruī sui, in quo recipiebat sub sua protectione et salvaguarda iam dictum monasterium cum personis religiosiis et servitoribus ac vassallis et cum suis gregibus et aliis bonis eorum mobilibus et immobilibus, ipsum privilegium ad humilem supplicationem abbatis et conventus dicti monasterii laudavit et confirmavit ac de novo per suum privilegium posuit et recepit iam dictum monasterium cum monachis, servitoribus, familiaribus, hominibus et mulieribus vassallis et omnia castra, quadras, domos, villas, possessiones cum omnibus gregibus ac bonis eorum sub sua protectione, guidatico securoque ducatu ac salvaguarda regia. Mandans omnibus officialibus suis presentibus et futuris quod predictam concessionem et confirmationem iam dicte protectionis, custodie, guidati et salvaguarde observent et ab omnibus inviolabiliter faciant observari, sub pena trium milium florenorum, et cum predicti officiales per ipsum abbatem aut suum procuratorem requisiti fuerint, tubis clangentibus ac voce preconia per solita loca iurisdictionum eis commissarum faciant publice et palam nunciari et preconizari iam dictam salvamguardam et guidaticum, dicti domini regis, nequis ignorancie nubilo se valeat excusare ac eciam in summitatibus dicti monasterii ac locorum, villarum, castrorum, domorum et habitatonum ipsius in signum dicte protectionis ac salvaguarde regie ut omnibus innotescat pennones regales et signa regie erigi et aponi faciant. Quod privilegium cum sigillo regio in

pendenti roboratum fuit datum Barchinone secunda die mensis decembris anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·LXXX°.

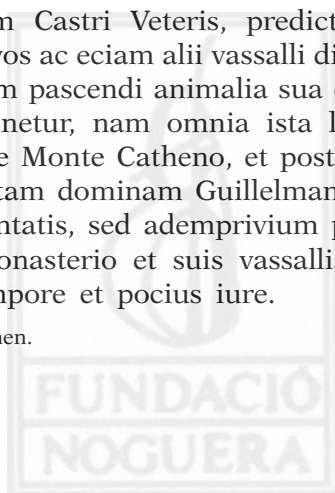
CXXX CARTA

Donacio et licencia concessa per nobilem dominam Guillelman de Monte Catheno, que fuit olim domina Castri Veteris Extremi de Marcha in Penitensi, monasterio Sanctarum Crucum et vassallis suis quod possint pascere et adquare animalia sua in tota terra sua sine omni servitio et retentu suo, et sint franchi ab omni servitio ipsius castri.

Nobilis domina Guillelma de Montecatheno, que olim fuit domina Castri Veteris Extremi de Marcha in Penitensi, et filius suus Guillelmus de Montecatheno, ob remedium animarum suarum et parentum suorum, concesserunt et dederunt in perpetuum plenam licentiam et facultatem abbati et conventui dicti monasterii Sanctarum Crucum et suis hominibus et vassallis ubique habitantibus quod possint pascere et adquare sua animalia grossa et minuta in tota terra sua franche et libere sine omni servicio et eciam enfranquivit omnes homines vassallos dicti monasterii qui morantur infra terminum dicti Castri Veteris ab omni hoste et cavalcata, questia, tolta, forcia et racione alicuius guerre non teneantur exire ad sonum nec facere talayam vel guaytam nec operam nec aliquod servitium in dicto Castro Veteri, racione vicinitatis vel aliis modis; ymmo sint ab hiis omnibus liberi et absoluti in perpetuum sine omni retentu suo et successorum suorum, uti hec omnia liquide videri possunt in carta per prenominatus nobiles dicto monasterio facta idus iulii anno Domini ·M^o·CC·XXII°. Et in ista franquitate no solum intelliguntur homines populati in termino dicti castri, videlicet in illis octo massis sitis prope dictum castrum in Penitensi, qui sunt vassalli dicti monasterii. Verum eciam homines populati in loco de Puygtinyos, qui sunt vassalli dicti monasterii, qui tunc temporis erant constituti infra terminos dicti castri gaudent et gaudere debent ista franquitate et libertate, nam non tenentur facere aliquod servitium domino dicti castri, nec dominus dicti castri in eis habet aliquod exercitium iurisdictionis. Terminus vero dicti Castri Veteris antiquitus erat valde magnus latus et spaciosus sicuti in carta venditionis ipsius castri facte per illustrissimum dominum Berengarium, Dei gratia

comitem Barchinone, et Sanctiam, comitissam, uxorem suam, Guillelmo, filio emptori plenius continetur, que facta fuit .XV°. kalendas septembris anno .XXVII°. regni Roberti regis, sub hiis verbis: Est denique hoc castrum in comitatum Barchinonensi in eius Marchiis, habetque terminum a parte orientis in termino castrum Sancti Martini, et in termino castrum Olerdule, et in ipsa Lacuna, et vadit per ipsum torrentem Balliboni usque in terminum castrum Sancti Sthephani; de meridie in termino prefati castrum Sancti Stephani et inde vadit in summitatem pugui de Calaf, et usque in ipsum locum qui dicitur Ortus, et vadit per ipsum collum Logdarii et aderet se termino de Bagnariis, per ipsam viam que vadit ad Spulzellam et vadit per ipsum campum usque in torrentem Udalrici, et pervadit per ipsum terminum de Albinyana et per ipsam serram que est super Alastrum et sic inde per ipsum pugium qui est super ipsos Lanciatos, et adheret termino Nucis, et vadit usque ad flumen Gallanum et sicut inde usque ad flumen^a in rivum Terrachone; de occidus in rivo prefato Terrachone sive in rivo de Vallibus et revertitur per ipsum castellare de Vallibus per ipsam planam usque ad rivum Gallanum; de circio similiter in rivo Gallano et vadit per Villam Ardidam et inde per terminum Montis Macelli, usque in ipsum terminum de Marmellare, et sic inde usque ad terminum Sancti Martini prefati. Sicut supra scriptum castrum cum omnibus suis supra scriptis pertinentiis continetur inffra supra scriptis terminos et quantum prefati termini concludunt sic vendimus tibi supra scripta omnia et cetera. Unde ex hiis omnibus sequitur et inferri potest quod in termino del Maslorens et de Montferri sive den Lobets et in aliis terminis circum vicinis inclusis infra predictum terminum Castrum Veteris, predictum monasterium et homines de Puygtinyos ac eciam alii vassalli dicti monasterii habent ademprivium liberum pascendi animalia sua et adaquandi ea sicut in dicta carta continetur, nam omnia ista loca fuerunt predictae domine Guillelme de Monte Catheno, et postea fuerunt divisa ista loca et data per dictam dominam Guillelmam et suos successores ad libitum sue voluntatis, sed ademprivium pascendi et adquandi concessum dicto monasterio et suis vassallis non est revocatum quare fuit prius tempore et pocius iure.

a. *Ratllat* ad flumen.

CXXXI CARTA

Sententia domini Iohannis de Aragonia, comitis Rippagurcie, locumtenentis generalis domini nostri regis Ferdinandi 2ⁱ, quod nullus potest facere nec mittere saponem in civitate Ilerde nisi monasterium Sanctarum Crucum aut ille qui a dicto monasterio habuerit licenciam seu stabilimentum.

Reverendus abbas et conventus huius monasterii Sanctarum Crucum, qui erat tempore quo excellentissimus dominus rex Iacobus 2us, hic in presenti monasterio honorifice tumultatus, vitam ducebat in humanis obtinuerunt ab eodem domino rege certus census et redditus quos ipse habebat et percipiebat singulis annis tam in Villafrancha Penitensi quam eciam in civitate Ilerde, de quibus ipse dominus rex venditionem fecit eidem monasterio in puro et francho alodio, ut patet per instrumentum magnum sigillo plumbeo ipsius domini regis in pendent, corroboratum quod datum fuit in civitate Barchinone et in regio palatio ·XVI° kalendas aprilis anno Domini ·M^o·CCC·XXIII°. Et de hiis omnibus iam superius mencio facta est in secundo libro huius compendii in capitulis videlicet de hiis que monasterium habet intus Villam Francham et in eius territorio. Et de hiis que monasterium habet in civitate Ilerde et in eius terminis ad que me reffero. Est verum quod inter illos census civitatis Ilerde quos percipiebat dominus rex qui dati sunt eidem monasterio, ut dictum est, erat in dicta civitate Ilerde quidam sarracenus nomine Nazet, qui habebat privilegium a prefato domino rege quod ipse et nullus alius posset facere nec mittere saponem in dicta civitate Ilerde, ut constat de dicto privilegio per provissionem ipsius domini regis factam Dertuse ·XIII° kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CCC·II°. Et pro dicta licentia solvebat quolibet anno iam dicto domino regi ·XXX^a solidos de censu et quare istud ius predictus dominus rex vendidit pro dicto monasterio cum aliis redditibus suis, ex tunc iam dictum monasterium recepit annuatim illos ·XXX^a solidos de censu ab illo qui faciebat dictum saponem. Verum est quod temporibus retroactis facta fuit in civitate Ilerde quadam generalis reductio omnium censuum ab universis qui percipiebant census in dicta civitate, ad terciam partem et sic illi ·XXX^a solidi redacti fuerunt ad viginti solidos, et modo pro dicto censu solum solvunt monasterio viginti solidi. Post obitum vero iam dicti Nazeti, sarraceni, qui privilegium habuerat pro dicto sapone a prefato domino rege sicut iam dictum est, abbas et conventus predicti monasterii usi fuerunt illo iure quod eis

vendidit dictus dominus rex et stabilierunt et concesserunt facere et operari dictum saponem aliis diversis personis successive tamem tam sarracenis quam christianis non simul omnibus sed distincte et sigillatim quando casus occurrebat sive vitam eorum sive per aliquod tempus sicut cum dicto monasterio poterant concordare. Ita tamen quod quocienscumque ibi mutatur heres posito quod sit de recta linea antequam intret in possessionem faciendi saponem, hec habere licentiam de monasterio et solvere pro nova intrata ut poterit convenire cum monasterio. Subsecutum vero fuit successione temporis quod aliqui habitantes in dicta civitate Ilerde tam sarraceni quam etiam christiani una cum paciariis eiusdem civitatis inidentes atque moleste ferentes quam dicta civitas que in multis aliis est liberta et privilegiata et pro faciendi dictum saponem esset ita astricta ut unus solus et nullus alius posset ibi facere seu mittere saponem, conati sunt infringere dictum privilegium iam dicto monasterio concessum et dabant licenciam pro suo libito voluntatis multis aliis incolis dicte civitatis ut facerant saponem, molestando dictum monasterium et volendo ipsum privare suo iure et sua antiquissima et pacifica possessione. Cum autem tam dicti paciarii quam alii pro parte dicti monasterii moniti diversis vicibus et requisiti fuissent et nollent cessare a dicto sapone quem indebite et sine consensu ymo potius contra voluntatem dicti monasterii faciebant et contra ordinationem dicti domini regis. Tandem fuerunt omnes superius nominati pro parte dicti monasterii citati in regia audiencia, et facto super hiis magno processu et visis titulis et possessione longissima dicti monasterii, insuper visis multis instrumentis et variis allegationibus per predictos paciarios nomine et pro parte dicte civitatis Ilerde productis et visis et exhaminatis omnibus, videndis et titulis et rationibus per utramque partem factis et ostensis ac diligenter disputatis in regia audiencia fuit sentenciatum, pronunciatum et declaratum quod abbas et conventus dicti monasterii habent ius et dominium faciendi saponem in dicta civitate sicut dominus rex habere solebat et habent ius et dominium prohibendi quod nullus alius faciat et operetur aut mittat saponem in dicta civitate nisi ille tamem modo qui habuerit licenciam et concessionem sive stabilimentum a dicto monasterio. Et predicti paciarii et alii tam christiani quam sarraceni qui contra dicebant fuerunt condempnati ut de cetero non possint facere operari aut mittere saponem in dicta civitate Ilerde, nec dare licencia alicui, prout hec omnia in dicta sententia declarata fuerunt per inclitissimum dominum Iohannem de Aragonia,

comitem Rippacurcie, locumtenentem generalem serenissimi domini regis nostri Ferdinandi in hoc Principatu Cathalonie per cartam sigillo regio cum cera virmilia in pendenti communitam, que data fuit Barchinone die ·XII^a. mensis aprilis anno a Nativitate Domini ·M^o. quingentesimo secundo.

CXXXII CARTA

Sententia baiuli generalis Cathalonie in favorem monasterii Sanctarum Crucum pro iuribus lezdarum et del Cussols que erant monasterii Bone Quietis et nunc sunt dicti monasterii Sanctarum Crucum in civitate Ilerde.

Predictum monasterium Sanctarum Crucum, cum obtinisset iura et redditus monasterii Bonequietis, ex sententia que data fuit per reverendissimum dominum Petrum, patriarcha Alexandrinum et archiepiscopum Terrachone super questione que vertebatur inter monasterium Scale Dei, ordinis Cartusiensis et iam dictum monasterium Sanctarum Crucum super monasterio Bonequietis et iuribus eius, et adeptum fuisset dictum monasterium Sanctarum Crucum possessionem corporalem seu quasi ditorum iurum monasterii de Bon Repos tam in civitate Ilerde quam alibi sicut superius in secundo libro huius operis iam mencia facta est in capitulo, de hiis que monasterium habet in civitate Ilerde et eius terminis, et in capitulo de iuribus et redditibus que monasterium habuit et obtinuit a monasterio de Bon Repos, tunc collectores seu arrendatores iurium domini regis in dicta civitate Ilerde questionem moverunt eidem monasterio super iuribus lezdarum et dels cussols que dictum monasterium de Bon Repos recipiebat in dicta civitate et modo recipit ea dictum monasterium Sanctarum Crucum, videlicet, terciam partem illius lezde et cussols que tunc recipiebat in dicta civitate de locis franquitiarum, dicentes ipsi collectores quod monasterium Sanctarum Crucum non debebat ponere collectorem aliquem pro dicta sua tercia parte lezde et cussols, sed ipsi collectores domini regis debebant recipere omnes lezdas et cussols, et postea dividere et dare terciam partem predicto monasterio Sanctarum Crucum. Et quare in hiis fiebant multe fraudes ut publica fama referebat et erat inter eos magnus abusus in evidens dampnum et preiudicium dicti Sanctarum Crucum monasterii, pretendebat pars dicti monasterii quod in lezdis et

in cussols que pertinebant dicto monasterio abbas et conventus volebant et debebant ponere et tenere collectorem separatim per se. Et cum super hiis et aliis diucius utraque pars litigasset quolibet pars defendendo partem suam tam in dicta civitate Ilerde quam in civitate Barchinone coram baiulo generali Cathalonie seu eius locumtenente et factus fuisset magnus processus in hac questione. Tandem per eundem baiulum generalem Cathalonie seu eius locumtenentem fuit declaratum et sententiatum in favorem prenominati monasterii Sanctarum Crucum in hunc qui sequitur modum. Primo pronunciat et declarat competere prefato monasterio et eius collectori seu arrendatori ius exigendi terciam partem dicte lezde pro mercibus et aliis rebus transeuntibus per Ilerdam et terminus eius hominem de gentium in locis franquesiarum, etiam posito que non portent instrumenta franquesie seu libertatis, dum tamen eo casu alis legitime probetur esse de dictis locis, vocato ad hoc regio collectore seu arrendatore et coram baiulo dicte civitatis, declarato tamen quod dicto casu solvatur dicta tertia monasterio et due relique partes solvatur collectori seu arrendatori regio, ubi vero eodem casu proxime dicto non fuerit legitime probatum transeuntes non portantes franquesias esse de dictis locis franquesiarum, tunc complete solvant collectori regio sin autem ostendatur instrumentum franquesie a dictis transeuntibus iuxta formam dicte prachmatice regie regis Martini solvatur dicta tertia pars, tamen dicto monasterio et ita pronunciat et declarat iusticia exigente ut obvietur fraudibus commissis in enervationem iuris domini regis et dicti monasterii et unicuique quod suum est tribuatur. Secundo pronunciat et declarat competere ius dicto monasterio ponendi collectorem pro exigenda dicta tertia parte lezda, cum omnia sine quibus censeantur concessa, qui etiam collector possit si voluerit exigere iuramentum a transeuntibus cum mercibus et aliis rebus si sunt de loco franquesie, declarato tamen quod solo iuramento transeuncium non stetur in preiudicium iurium domini regis nisi ut dictum est aliis legitime probetur. Item quod a portantibus instrumenta franquesie possit per sua tertia parte lezde collector seu arrendator dicti monasterii pignora capere prout in similibus est fieri assuetum. Tercio quare constat unum esse pensum regium in dicta civitate Ilerde in quo omnia sunt et debent ponderari pro tanto et aliis pronunciat et declarat quod omnia que in pondere consistunt et ponderari consueverunt ponderentur de cetero in dicto penso regio dicte civitatis et non alibi et per ponderatorem ibi regia auctoritate designatum qui

librum de omnibus per eum ponderandis facere habeat designando quantitatem mercium et dominos earum et locorum unde sint prout in similibus est fieri assuetum et quod pro hiis fiat proclama in dicta civitate cum pena quingentorum florenorum contrarium facientibus ut fraudibus obvietur, inibendo prout cum presenti inibet et vetat ne de cetero aliquis publice quidquid ponderare audeat extra dictum pensum regium. Quarto pronunciat et declarat quod collectores iurium regionum prestent sacramentum et homagium in posse baiuli dicte civitatis quod librum rationum conficiant in quo omnia que per eos exhigentur describantur et continuentur cum ita sit iuris et eorum officio incumbat sub pena centum florenorum et privationis officii, ut compotum creditoribus inter quos est dictum monasterium reddi valeat iuxta eorum graduationem, prout hec omnia et quedam alia contenta sunt in iam dicta sententia per baiulum generalem Cathalonie seu eius locumtenentem lata in civitate Barchinone ·XIII^a die mensis octobris anno a Nativitae Domini ·M^o· quingentesimo tercio, cum sigillo officii baiulie generalis Cathalonie in pendenti munita. Et dicta sententia fuit publicata et preconizata per locum solita dicte civitatis Ilerde et registrata in curia baiuli dicte civitatis ·XVIII^a die mensis aprilis anno Domini ·M^o· quingentesimo quarto.

<Nuncupationes pro Monasterio Sanctarum Crucum>

Dominus rex Petrus Primus Aragonum instituit lampadem ardentem coram altari beate Virginis Marie pro qua dedit novem quartanos olei censuales et viginti solidos apud villam de Arbucio in Penitensi pro candelis ad missas in eadem altari celebrandas in hoc monasterio Sanctarum Crucum.

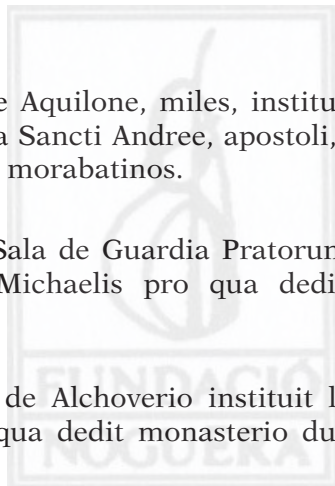
Andreas capellanus, canonicus Ilerdensis sedis, instituit lampadem, que ardet in altari Sancte Crucis, pro qua dedit eidem monasterio quatuordecim solidos et tres denarios Iaccensis in civitate Ilerde censuales cum instrumento.

Raymundus Galcerandi de Pinos, nobilis, instituit in predicto monasterio lampadem in altari Sancti Iacobi, apostoli, assignando eidem redditus super castrum de Monte Albano sito in Plana Urgelli.

Galcerandus de Aquilone, miles, instituit in hoc monasterio lampadem in capella Sancti Andree, apostoli, pro qua dedit eidem monasterio centum morabatinos.

Anthonius de Sala de Guardia Pratorum instituit lampadem in capella Sancti Michaelis pro qua dedit eidem monasterio ducentos solidos.

Ffrater Petrus de Alchoverio instituit lampadem in capella Sancti Thome pro qua dedit monasterio ducentos solidos.

Petrus de Zavall, presbiter, instituit lampadem in altari Sancte Marie Magdalene pro qua dedit dicto monasterio ducentos solidos. Item instituit quod arderent due candeles ad omnes missas in ipso altari celebrandas.

Bernardus de Valloria de Guardia Pratorum instituit lampadem in capella Sancti Guillermi pro qua dedit eidem monasterio ducentos solidos.

Nina de Montfalcho, mater fratris Bartholomei et fratris Raymundi constituit lampadem extra chorum in dicto monasterio.

Bernardus de Albans, miles, constituit lampadem in capella Sancti Francisci pro qua sui heredes dederunt dicto monasterio centum nonaginta solidos Barchinonensis. Hic iacet in claustro dicti monasterii in sepultura dels Çalbans, iuxta portam refertorii.

Dominus Gasto, vicecomes Biarnensis, constituit lampadem in altari Sancte Crucis, que ardet in altari Sancti Anthonii, pro qua dedit dicto monasterio in redditibus Vallis Mollis centum solidos, sicut in secundo libro superius in capitulo, de hiis que monasterium recipit in Vallemolli, iam dictum est.

Petrus Iudicis, apothecarius et civis Barchinone, qui construxit altare Beate Bernardi in hoc monasterio Sanctarum Crucum, instituit ut una lampas semper ardeat coram dicto altari pro qua dedit dicto monasterio ducentos solidos. Et eciam ultra alia bona dimisit eidem monasterio centum solidos censuales convertendos quolibet anno in croco ad mensam ipsius conventus; quod crocum cellerarius minor tenetur mittere in salsamento ipsius conventus diebus quibus ipse conventus non habet pitanciam scriptam, pro quo sensuali dedit dictus Petrus Iudicis dicto monasterio centum libras, que per abbatem et conventum posite sunt in emptione censium et aliorum reddituum quos dictum monasterium recipit in villa de Arbucio in Penitensi, sicut iam suo loco in secundo libro huius operis dictum est, et ex illis redditibus debet emi dictum crocum pro salsamento conventus. Hic Petrus Iudicis obiit in civitate Barchinone quarto kalendas febroarii anno Domini ·M^o·CCC·XV°·, et fuit corpus eius deportatum ad presens monasterium et sepultum in claustro eiusdem monasterii ante

portam ecclesie, que est satis prope capellam predictam Sancti Bernardi in introitu ipsius portalis in terra cum lapide albo marmores superposito, cuius anima per Dei misericordiam sine fine requiescat in pace. Amen.

Ffrater Petrus de Valtano instituit unam candelam ad omnes missas celebrandas in altari Beate Marie Virginis pro qua dedit dicto monasterio unum mansum situm in termino de les Piles.

Ffrater Petrus de Pedros instituit aliam candelam in eodem altari super mansum de la Riambalda.

Maria, mater fratris Anthonii de Alentorn, dedit dicto monasterio quasdam domos in villa Cervarie ad opus pitancie piperis, quod detur conventui per totum adventum, quod piper sunt tres libre in perpetuum censuales. Et siquis vellet auferre conventui dictum piper voluit quod Geraldus de Claret, nepos ipsius domine, posset recuperare domos predictas.

Ffrater Alegretus Çavall, monachus, de consensu dompni Petri, abbatis, emit in Guardia Pratorum, den Maymo Despuyg, decem solidos censuales ad opus unius candeles que ardeat iugiter in altari Beate Marie in dicto monasterio ad omnes missas.

Ffrater Bonanatus Saserra, monachus, de consensu dompni Petri, abbatis, emit de suo patrimonio quindecim solidos censuales in Villa Francha ad opus candeles que iugiter ardeat in dicto altari Beate Marie eiusem monasterii ad omnes missas.

Ffrater Petrus de Rubione, monachus, de licencia et voluntate sui abbatis, procuravit et instituit ut ad omnes festivitates sanctorum qui subscripsi sunt in primis vespris usque in crastinum post vespas vel completorum ardeant iugiter due candeles in altaribus eorum in ecclesia prefati monasterii, videlicet, in festo Sancte Trinitatis, Sancti Michaelis, in Inventio Sancte Crucis et in Exaltatione eiusdem, in natale apostolorum Petri et Pauli, Andree et Bartholomei, Iohannis Bapstiste et Evangeliste, Thome et Barnabe, Iacobi Maioris et Minoris, Stephani, Laurencii, Vicentii et Thome, martiris, in festivitibus beatorum Benedicti, Bernardi, Guillermi et Petri, episcoporum et con-

fessorum, Ffrancisci et Dominici, confessorum, in natale Sanctarum Margarite, Eulalie Virginum. Et ad faciendum hoc emit triginta solidos censuales, monete ternalis in castro Guardie Pratorum, sicut in instrumentis inde confectis plenius continetur.

Petrus Çavall, clericus, instituit quod ad omnes missas que in altari Sancte Marie Magdalene celebrantur in hoc monasterio ardeant due candeles, et in festo Sanctarum Marie Magdalene, Catherine et Agnetis a primis vesperis usque in crastinum post completorum sacrista faciat ardere duas candelas iugiter annuatim. Et instituit eciam ut ante dictum altare lampas ardeat omni hora uti iam supra dictum est.

Ffrater Guillelmus Baronis de voluntate dompni abbatis predicti monasterii instituit ut in altari Sancti Anthonii ardeant due candeles a primis vesperis eiusdem festivitatis usque in crastinum post completorum, pro quibus emit quinque solidos censuales in Villa Francha sicut continetur in instrumento inde confecto.

Peregrinus de Sancta Columba instituit elemosinam silicet quod detur omnibus et singulis pauperibus qui ad portam monasterii predicti venerint a Carnisprivio Adventus Domini usque ad Carnisprivium Quadragesime, medius panis de ordeo pro elemosina supra illum medium panem qui ibi iam dari consuevit, et propter hoc dedit sexcentos morabatinos, qui dati sunt in emptione bonorum Berengarii de Pontons per abbatem et conventum dicti monasterii.

Helias de Villa Rotunda et uxor eius Ermesendis instituerunt helemosinam silicet quod detur omnibus et singulis pauperibus qui ad portam monasterii predicti venerint pro helemosina a Carnisprivis Quadragesime usque ad Pascha, medius panis de ordeo supra illum medium panem qui ibi iam dari consuevit, et propter hoc dedit quinque milia solidos qui fuerunt positi in emptione molendinorum que fuerunt Berengarii de Fortuny.

Domina Guillelma de Claromonte instituit duos monachos sacerdotes, unum qui celebraret cotidie missam in altari Sancti Iohannis Evangeliste in dicto monasterio et alium qui celebraret in capella constructa in castro de Montornes, ad quorum sustentationem

dedit sexcentos morabatinos qui fuerunt positi per abbatem et conventum in emptione honorum quos habebat Berengarius de Pontonibus in castro de Pontonibus.

Arnaldus de Baldrich, rector ecclesie de Tamarito, instituit unum monachum sacerdotem qui celebraret cotidie missam in altari Sancti Iacobi in ecclesia Sancte Marie Sanctarum Crucum constructo, ad cuius sustentatione dedit trescentos morabatinos qui fuerunt positi per abbatem et conventum in emptione honorum et molendinorum de Corbella in castro de Pontonibus.

Cunctis pateat quod venerabilis Arnaldus de Ferigola, precentor ecclesie Terrachone, dedit predicto monasterio mille morabatinos, qui fuerunt positi in emptione castri de Monteolivo, pro quibus obligavit se conventus ad faciendum et dandum quolibet anno in festo Pasce perpetuo singulas camisas^a tunicas stamineas cuilibet ex monachis et fratribus eiusdem conventus pro anima predicti precentoris et in remissionem peccatorum suorum et parentum ipsius ac omnium fidelium defunctorum.

Anno Domini ·M^o·CC·LXXXIX°·, ·XII°· kalendas marcii, reverendus dominus Raymundus Egidii, Ilerdensis et Vicensis canonicus, statuit unam capellaniam in capella que sita est seu constructa in hospicio seu domo Sanctarum Crucum in villa Cervarie, sic videlicet quod unus monachus monasterii Sanctarum Crucum stet in dicto hospicio continue, qui celebret ibidem pro animabus dicti reverendi domini Raymundi Egidii et domini Egidii et domine Serene, parentum suorum et tocius generis suis. Cui quidem monacho uni post alium successive teneatur providere monasterium predictum et provideat in perpetuum in victu pariter et vestitu. Statuit eciam idem dominus Raymundus Egidii in dicto monasterio pro anima sua et animabus dictorum parentum suorum et generis sui unam pitanciam, videlicet, quod dictum monasterium det et dare teneatur perpetuo omni anno in sancto festo Pasche singulos scapulares de bona et pulcra staminea conventui dicti monasterii et cuilibet ex monachis et fratribus de eodem, et quod scapulares veteres cum novos habuerint monachi et fratres predicti dent et dare teneantur portario monasterio supra dicti ut idem portarius cum consilio prioris eos distribuat pro animabus dicti domini Raymundi Egidii et dictorum parentum

suorum ac tocius generis sui inter Christi pauperes induendos. Pro serviiciis autem capellanie et pitance predictarum perpetuo ut predicatur per dictum monasterium faciendis, recepit et habuit dictum monasterium ab eodem reverendo domino Raymundo Egidii sexcentos morabatinos alfonsinos in auro, ad que servicia perpetuo facienda se et bona sua dictum monasterium obligavit; et ne contingat minui aliquid de predictis serviiciis capellanie videlicet et pitance premissarum nec de aliquo de predictis prefatus reverendus dominus Raymundus Egidii animas et consciencias conventus dicti monasterii et eorum cuiuslibet oneravit, si propter eorum desidiam vel negligenciam obmitaretur vel detraheretur aliquis de predictis vel aliquo predictorum, verumtamen est sicendum quod postea cum ipse dominus Raymundus Egidii esset presens in hoc monasterio voluit et ordinavit de consensu seniorum quod omnes monachi qui indigerent possent sibi facere caligas de medietate scapularii quod reddituri erant ad cognitionem prioris et alia medietas quod daretur ad portam monasterii ut dictum est. Predicti sexcenti morabatini per abbatem et conventum fuerunt positi in emptione castlanie quam Guillelmus de Fuxio tenebat in castro et termino de Pontonibus, et de redditibus illius castlanie que modo est dicti monasterii abbas et conventus tenentur et obligati sunt facere servicia supra dicta sicut hec omnia iam dicta sunt superius in secundo libro huius compendi in capitulos De castro Pontonibus et in capitulo Ubi agitur de hiis que monasterium habet in villa Cervarie.

Anno Domini ·M^o·CCC·VII°·, quarto kalendas aprilis, presente conventu monachorum Sanctarum Crucum in Capitulo eiusdem monasterii ad hoc specialiter convocato, auctoritate Dei Omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti et gloriose Virginis Marie, matris Dei et beati Benedicti ac omnium sanctorum et mandato auctoritate speciali reverendi patris dompni abbatis Cisterciensis ac Capituli Generalis et officii nobis commissi, ego ffrater Bonanatus, dictus abbas prefati monasterii Sanctarum Crucum, habito consilio cum quibusdam ex senioribus nostri monasterii, quos cum veritate consciencie idoneos ad hoc discernere potui, nomino conventum monachorum, qui previa Dei gratia vadant pro monasterio Altifontis ordinis nostri predicti Cisterciensis ad perpetuo ibi commorandum. Quodquidem monasterium illustrissimus dominus rex Fredericus, Dei gratia rex Sicilie et frater domini regis Iacobi 2ⁱ, hic in hoc

monasterio tumulati, ad honorem Dei et beate Marie et omnem sanctorum et ad salutem anime seu et omnem predecessorum suorum ac successorum et omni fidelium, tam vivorum quam defunctorum, de novo construit et fundat in suo predicto regno Sicilie, sicut superius in tercio libro ubi tractatur De privilegiis regiis, de hac fundatione mencio facta est. Et quare predictus dominus rex Fredericus voluit quod prefatum monasterium quod ipse de novo fundavit nomineretur monasterium Beate Marie de Altofonte, et esset de filiacione huius monasterii Sanctarum Crucum. Propterea predictus dominus Bonanatus, abbas, missit conventum subsequentem ad dictum monasterium, primo pro abbate fratrem Michaellem Cavellarii, monachos fratrem Raymundum Ferrandi, fratrem Guillelmum de Banyols, fratrem Michaellem de Bagua, fratrem Petrum de Piere, fratrem Anthonium Berengarii, fratrem Bernardum de Figuerola, fratrem Anthonium, fratrem Berengarium Cebes, fratrem Petrum Gos, conversos fratrem Matheum, fratrem Andream Segui, fratrem Petrum Çavella, et fratrem Bonanatum Gos.

Feria quinta que fuit tercio nonas marcii anno Domini .M^o.CCC.XIX°., ffrater Petrus, dictus abbas Sanctarum Crucum, ex comissione sibi facta a sanctissimo patre et domino domino Iohanne, papa .XXII°., in presentia illustrissimi domini Iacobi, regis Aragonum, et suorum infantum inclitorum et eciam aliquorum prelatorum et aliarum venerabilium personarum in domo Minorum Terrachone fecit provisionem de magistro monasterio de Muntesa, ordinis de Calatrava, et prefecit ibi in magistrum venerabilem et religiosum fratrem A. de Solerio, eiusdem ordinis professum.

Tercio decimo kalendas iunii anno Domini .M^o.CCC.XX°., inclitus infans Iacobus illustrissimi domini Iacobi, regis Aragonum filius, in monasterio Sanctarum Crucum in presentia venerabilis fratris Petri, abbatis dicti monasterii, et conventus eiusdem, et eciam venerabilis abbatis monasterii Altifontis recipit habitum ordinis Calatrave et professionem eciam fecit et obedienciam promissit venerabili et religioso fratri A. de Solerio, magistro monasterii de Muntesia, ordinis supradicti.

Ad perpetuam rei memoriam omnibus pateat quod dominus ffrater Iacobus, illustrissimi domini Iacobi, bone memorie regis

Aragonum, filius de ordini milicie Sancte Marie de Muntesia, ob remedium anime sue et animarum parentum suorum, dedit et assignavit monasterio Sanctarum Crucum quadringentos solidos censuales, monete Barchinone de terno, et voluit et ordinavit fiant tria anniversaria singulis annis in hunc modum, unum, silicet, pro anima domine Blanche, felicis recordationis regine Aragonum, matris sue, quod fiat ·XVIII°. kalendas decembris, et ita hec duo anniversaria fiant quolibet anno perpetuo, ut est dictum; tertium vero anniversarium voluit et ordinavit quod post dies suos fiat similiter pro anima sua, ea, silicet, die qua migravit ab hoc seculo, et deinde quolibet anno in die obitus sui perpetuo, et quod ardeant quatuor cerei competentes et idonei dum celebrabuntur anniversaria predicta. Voluit eciam et mandavit quod ea die qua fient ipsa anniversaria, conventus per cellerarium maiorem de bonis piscibus omnino procuretur. Quod fuit actum anno Domini ·M^o.CCC·XXXI°. Et recipit predictum monasterium predictus redditus in villa Cervarie, sicut in secundo libro huius operis superius mencio facta est, in capitulo De hiis que monasterium habet in villa Cervarie.

Et est sciendum quod, post hec die martis, silicet, quarto idus iulii anno Domini ·M^o.CCC·XXXIII°. in civitate Terrachone obiit prefatus dominus frater Iacobus et sepultus est in sede ipsius civitatis, pro quo debet fieri anniversarium dicta die qua obiit singulis annis in monasterio Sanctarum Crucum ut superius continetur, pro anima eius que per misericordiam Dei sine fine requiescat in pace. Amen.

Ffrater Petrus de Deo emit unam quarteriam ordei a Puygtinyos, quam sacrista predicti monasterii perpetuo recipiat in manso den Lar in festo, videlicet, Sancte Marie mensis augusti ad opus duarum candelarum que ardeant coram altari Sancti Martini, episcopi, ab cuius reverenciam et debitum predictus sacrista, qui pro tempore fuerit, tenetur semper incendere prefatas duas candelas a primis vespers usque in sequentem diem finito completorio festivitatis eiusdem sancti Martini.

Die mercurii que fuit ·X^o. kalendas novembris anno Domini ·M^o.CCC·XXXI°. fuit consecratum cimiterium monasterium

Sanctarum Crucum per reverendum in Christo patrem dominum fratrem Petrum, divina providencia, episcopum Sancte Iuste, in regno Sardinie, olim monachum predicti monasterii in presentia totius conventus dicti monasterii. Et eadem die fuit benedictum claustrum et capitulum, nec non et sepulcra que sunt ante ianuas ecclesie et hospitalis.

Anno Domini ·M^o·CCC·XXXII°· frater Laurentius de Canamas, conversus, constituit et ordinavit pitanciam quod in die solemnitatis corporis domini nostri Ihesu Christi et in festo Sancti Laurenti, quolibet anno in dictis festivitibus detur conventui dicti monasterii in prandio caseus, et in cena duo ova dentur dicto conventui cum salsamento de purriol, ultra illa duo ova que dat cellerarius minor. Et pro hiis complendis dedit et assignavit duas quarterias frumenti censuales, quarum unam emit a Petro Soler de Ferreres, aliam vero a Raymundo Ferrarius in termino castri de Roqueta.

Die lune ·VI°· idus iunii anno Domini ·M^o·CCC·XXXII°· frater Ferrandus Petri, monachus Sanctarum Crucum, de assensu et voluntate dompni Petri, abbas dicti monasterii, ad honorem Dei et gloriose semper Virginis Marie et specialiter in honore sanctorum trium evangelistarum, silicet, Mathei, Marchi et Luche, instituit quod in singulis annis perpetuo ardant in altaribus dictorum sanctorum evangelistarum due candeles de cera in eorum solempnitatibus, silicet, a primis vesperis continue usque ad completorium diei sive solemnitatis sequentis. Et propter hoc adimplendum dedit sexaginta quinque solidos Barchinonensis, de quibus recepit frater Durandus de Monte Bruno dum adhuc esset sacrista, quinquaginta solidos, et residuos quindecim solidos recepit frater Berengarius de Suria, qui nunc sacriste officium regit et tenet. Qui por se et suis successoribus dixit et promisit predicta implere in presentia domini abbatis predicti.

Anno Domini ·M^o·CC·XCVIII^o·, kalendas novembris, die scilicet Omnium Sanctorum, presente conventu monachorum Sanctarum Crucum in Capitulo ad hoc specialiter vocato, auctoritate Dei Omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti et gloriose Virginis Marie, matris Dei, et beati Benedicti ac omnium sanctorum, et mandato et auctoritate speciali reverendi patris dompni Ruffini,

Cisterciensis abbatis, ac in Capituli Generalis et officii nobis commissi, ego frater Bonanatus, dictus abbas prefati monasterii Sanctarum Crucum, habito consilio cum quibusdam ex senioribus nostri monasterii, quos cum veritate conscientie idoneos ad hoc discernere potui, nomino conventum monachorum qui previa Dei gratia vadant pro monasterio Vallis Digne, predicti nostri ordinis Cisterciensis ad perpetuo ibi commorandum. Quodquidem monasterium illustrissimus dominus Iacobus 2us, Dei gratia rex Aragonum, Valencie ac Murcie, comesque Barchinone, et Sancte Romane Ecclesie vexillarius, ammiratus ac capitaneus generalis, ad honorem Dei et beate Marie ac sanctorum omnium et ad salutem anime sue et omnium predecessorum suorum ac successorum et omnium fidelium tam vivorum quam defunctorum de novo construit et fundat in suo predicto regno Valencie apud vallem de Alfandech, videlicet, presbiteros, monachos ex senioribus, fratrem Petrum de Riera, fratrem Guillermmum de Baiamde, fratrem Iacobum de Rivo Arenarum et fratrem Raymundo de Calcendre; item monachos presbiteros ex mediocribus fratrem Anthonium de Alb, fratrem Petrum de Pirariis, fratrem Bernardum de Furtunio et fratrem Velentinum Carbonelli; item monachos presbiteros ex iunioribus, fratrem Bertrandum de Speluncha, fratrem Guillermmum Blanch, fratrem Iacobum Iover et fratrem Bernardum de Fonte, diachonem, et fratrem Raymundus de Sancto Clemente.

Dompnus Ianuarius, abbas predicti monasterii Sanctarum Crucum, constituit illos tres caseos qui dantur qualibet die conventui. Item constituit pitanciam in Cathedra Sancti Petri et aliam pitanciam dominica secunda post Pascha. Item aliam pitanciam feria sexta quatuor temporum in septimana Penthecostes et in septimana vestiarii aliam pitanciam. Item instituit lampadem beati Benedicti et debet absolvi in die sancto Pasche et quilibet debet dicere unam missam, sicut in instrumento publico continetur.

De voluntate dompni abbatis et consilio prioris et aliorum proborum atque seniorum dicti monasterii ordinatum fuit quod cellerarius minor qui nunc est vel qui pro tempore fuerit teneatur dare conventui semper per totam ebdomadam Pasche et Penthecostes pitanciam de bono salsamento.

In nomine Domini. Notum sit cunctis quod ego Guillermus de Guardia per me et per omnes meos dono et concedo domino Deo et Sancte Marie de Sanctis Crucibus et fratribus iusdem loci tam presentibus quam futuris in manu Bernardi, abbatis nostrum dominum, quod habeo in Passanant tam de vineis quam de alodio et heremum et laboratum et ultra illud quod ibi teneo per Ugonem de Turre Rubea et per Petrum de Cervaria, quidquid ibi habeo vel quantum homines quintarii vel quartarii tenent per me, hac elemosinam constituo pro redemptione anime mee et parentum meorum et ut in die cene pauperes de predicta elemosina reficiantur in domo vestra omni tempore.

Ffrater Raymundus de Morros, monachus monasterii Sanctarum Crucum, ad honorem beate Virginis Marie instituit de voluntate et licencia expressa et permissu reverendi patris et domini domini Guillermi, dicti monasterii abbatis, et eius conventus perpetuo unum cereum ponderis septem libras, qui semper ardeat coram altari beate Virginis Marie, dum illa benedicta antifona Salve Regina cantatur in completoria quousque aqua benedicta aspersa fuerit super monachos egredientes de completorio, ad cuius cerei sustentationem perpetuo duraturam, idem frater Raymundus de bonis suis que ad dictum monasterium attulit, emit de voluntate et expresso consensu dictorum reverendi domini abbatis et eius conventus unam quarteriam et mediam frumenti censualem ad mensura Pontis Armentarie, quod censuale debeat recipere pro dicto servitio, faciendo ab illis qui dictum censuale faciunt; sacrista dicti monasterii qui nunc est vel pro tempore fuerit ut de predictis et dicti sacriste administratione constat per publica instrumenta confecta per Berengarium Urgelli, rectorem ecclesie dicti loci Pontis Armentarie, et per litteram auctenticam dictorum reverendi patris domini abbatis et conventus eorum sigillis appendiciis sigillatam anno Domini ·M^o·CCC·LXI°·, que instrumenta sunt et conservantur in comandis dicti monasterii.

Anno Domini ·M^o·CC·LXXXV°·, in vigilia sancti Martini, in prima hora noctis, serenissimus dominus rex Petrus 2us·, inclite recordationis, obiit feliciter in domino in Villafrancha de Penitensi. Et in die sancti Bricii fuit in hoc monasterio Sanctarum Crucum traditus honorifice sepulture. Et ordinavit in suo testamento que sex monachi celebrarent cotidie pro anima sua et parentum suorum et absolverent tumultum suum, et eciam quod fieret anniversarium

in unoquoque mense et haberet conventus in illa die anniversarii quinquaginta solidos pro pitancia. Et pro hiis omnibus predictis legavit predicto monasterio decem milia morabatinos. Et insuper ultra predicta legavit eidem monasterio totum baiulinum de Regali. Sed postea fuit factum concambium de dicto baiulino, sicut superius in secundo libro huius compendii in capitulis De Conesia et de Foresio, et in aliis locis mencio facta est.

In anno Domini ·M^o·CCC·, pridie kalendas decembris translatum fuit corpus illustrissimi domini regis Petri 2ⁱ, quomodo Aragonie per dominum Iacobum, filium suum, tunc temporis regnantem, et fuit presens reverendissimus dominus Rodericus, sedis Terrachone archiepiscopus cum multis episcopis et abbatis et aliis prelatis. Fuit etiam presens multitudo baronum ac militum. Anno etiam prefato propter siccitatem erat magna caristia in terra et cum homines cum magna angustia aquam a Domino peterent, exaudivit eos pro sua reverencia et tempore dicte translationis dedit Dominus pluviam super terram affluenter. Benedictus Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Die martis que fuit tercio idus octobris in prima hora noctis anno Domini ·M^o·CCC·X^o· serenissima domina Blanca, clare memorie, quomodo regina Aragonum obiit in civitate Barchinone, pie in Domino. Et sabbato sequenti que fuit ·XVI°· kalendas novembris fuit in hoc monasterio Sanctarum Crucum tradita honorifice sepulture. Et instituit in suo ultimo testamento quod sex monachi presbiteri in perpetuum celebrarent pro anima sua et inclitissimi consortis sui, regis Iacobi, et parentum suorum, et insuper quod fiant duodecim anniversaria perpetuo semel in quolibet mense et in quolibet anno pro quibus omnibus legavit predicto monasterio castrum de Offegat, quod deconstitit viginti novem mille solidos. Et etiam duodecim milia solidos pro emendis redditibus pro pitancia conventui facienda in die anniversarii supra dicti. Et insuper de consensu et voluntate inclitissimi consortis sui domini regis Iacobi supra dicti assignavit predicto monasterio quinquaginta milia solidos pro opere claustris convenus honorabiliter construendo.

Memorie comendantur quod die martis que fuit quarto idus novembris anno Domini ·M^o·CCC·X^o·, inclitissimus dominus Iacobus

2us, rex Aragonum prenominatus, existens in hoc monasterio Sanctarum Crucum obtulit et dedit conventui eiusdem monasterii illud sanctum corpus sancte Clare, que fuit una de numero undecim milium virginum, quod corpus honorifice est reconditum in techacio cedrino cum vectibus et laminis argenteis deauratis circumquaque decorato. Et est in presenti monasterio.

Die lune qua computabatur quarto nonas novembris anno Dominice Incarnationis millesimo ·CCC·XXVII°, circa prima noctis horam in civitate Barchinone excellentissimus dominus Iacobus 2us, felicitis recordationis, rex Aragonum, Valencie, Sardine et Corsice, comes Barchinone, in domino feliciter obdormivit, et in die sancte Elizabeth, videlicet, ·XIII°· kalendas decembris eiusdem anni corpus eius in hoc monasterio Sanctarum Crucum, cum magna et solempni honorificencia traditum fuit ecclesiastice sepulture, presente domino Cesaraugustano archiepiscopo, unacum venerabili episcopo Gerundesis, non nullisque aliis ecclesiarum prelati et abbatibus quam plurimisque eciam aliis personis ecclesiasticis ac religiosiis ordinum diversorum nec non etiam presentibus illustri domino infante Alfonso, domino fratre Iacobo, ordinis milicie de Muntesa, domino infante Petro, Rippagurcie et Impuriarum comite, et domino infante Raymundo Berengarii, comite Montanearum de Prades atque domina Blanca, priorissa monasterii de Sixena, natis dicti domini regis, qui cum maxima multitudine virorum nobilium ac militum tam regni Aragonie quam comitatus Barchinone multisque probis hominibus civitatum et villarum terre sue, predicti domini regis interfuerunt sepulture. Et sciendum quod idem dominus rex bene per sex menses ante diem obitus sui dedit atque concessit cum instrumento publico, bulla sua plumbea firmato et roborato monasterio et conventui Sanctarum Crucum tria milia solidorum Barchinone in redditibus que tunc pro anima sua accepit, de quibus assignavit specialiter mille solidos in loco vocato dels Prats; residuos vero in diversis locis. Et ordinavit quod quolibet mense fiat anniversarium pro eius anima. Ita quod ipso die quo dictum celebrabitur anniversarium fiat plena pitancia dicto conventui et introducantur ·XIII· pauperes qui reficiantur infra monasterium eisdem victualibus quibus conventui dicta die anniversarii providebitur, in loco, silicet, ubi dominus abbas decreverit qui pauperes post refectionem ducantur ad eius tumulum ubi teneantur dicere singuli eorum ·XIII· vicibus

Pater Noster, et totidem Ave Maria, ob remedium anime dicti domini regis et suorum. Ordinavit eciam quod in altaribus Sancte Margarite, Sancti Iacobi et Sancti Stephani cantent quolibet die cum fieri poterit duo presbiteri qui unam collectam de defunctis pro eo dicant in loco competenti. Post mortum prefati domini regis regnavit predictus dominus infans Alfonsus, filius eius pro eo.

Guillermus de Miralles, iurisperitus ville Montis Albi, constituit duas plenas pitancias; unam pro anima sua et parentum suorum que debet fieri prima dominica quadragesime; et alia pro anima domine Ermesendis, sororis sue, que debet fieri in die Sancte Catherine Virginis, pro quibus dedit unam vineam et unum trocium terre, cum conditionibus et clausulis in instrumento super hoc confectos contentis.

Dominus Petrus, abbas monasterii Sanctarum Crucum, cum voluntate et assensu conventus dicti monasterii, constituit plenas pitancias in omnibus dominicis quadragesime. Et fiant de bonis congruis et in quolibet dominica cellerarius maior det unam rovam et mediam de bonis congruis et competentibus ut supra dictum est, pro quibusquidem faciendis et complendis dedit monasterio sex milia et trescentos septuaginta quinque solidos, quos habuit de quitatione domini regis Iacobi, quando sequebatur curiam, de quibus empta fuit questie medietas de Conesa a Thomasio, videlicet, de Conesia castlano eiusdem loci.

Ffrater Petrus de Deo, monachus predicti monasterii, constituit plenam pitanciam dominica tertia, quarta et quinta quadragesime, et fiant de bono congruo et detur inter quatuor una libra congrui pro animabus domini infantis Iacobi et Raymunde de na Muntaguda et sua ac parentum et benefactorum suorum pro quibus dedit tres milla solidos Barchinonensis.

Ffrater Raymundus de Fontanis, abbas de Scarpio, qui fuerat monachus Sanctarum Crucum, constituit plenam pitanciam in die vicesima tertia mensis marcii pro animabus Petri Iacobi de Fontanis et Elicsendis, uxoris sue, et parentum suorum pro qua dedit mille solidos de bonis dictorum parentum suorum, et fiat de bonis piscibus.

Bernardus de Monte Acuto, presbiter constituit pitanciam in prima die mensis aprilis pro qua dedit monasterio duodecim solidos censuales, pro quibus frater Iohannes Rovira, prior et conventus receperunt de manu Arnaldi Vallspinosa, loci de Cabra, centum quinquaginta solidos qui fuerunt assignati ad opus retabuli maioris ecclesie dicti monasterii.

Ffrater Bernardus de Castellterçol constituit plenam pitanciam in festo Sancti Ambrosii, pro qua dedit mille et centum solidos, de quibus fuerunt empti octoginta solidi et quinque denarii censuales in castro de la Bleda, cum nongentis solidis quos addidit monasterium ad dictum censualem emendum.

Raymundus Ripoll, de Miralles, constituit pitanciam in festo Sancti Roberti pro qua dedit mille solidos, qui positi fuerunt inter molendina de Opere et de Podio Tinyoso. Et debet fieri de bonis piscibus et caseis vel de ovis. Ita quod dentur unicuique quinque ova et unicuique pauperi venienti ad portam unus panis conventus pro elemosina.

Agnes Balbina, uxor quondam Guillermi Balbini, de Monte Albo, constituit plenam pitanciam et ordinavit quod ultra illam elemosinam que in festo Sancte Crucis madii pro monasterium ad ianuas ipsius annis singulis fieri consuevit detur annuatim in ipso festo cuilibet pauperi ad ianuam ipsius monasterii venienti unus panis conventualibus, qualis comeditur diebus singulis in conventu, et pro predictis obtulit monasterio mille et ducentos solidos Barchinonensis, pro quibus fuerunt assignati per dominum abbatem cum voluntate prioris et conventus centum et decem solidi super redditibus castri de Guardia Pratorum, silicet, sexaginta solidi pro facienda dicta helemosina, ut est dictum, et residui quinquaginta solidi pro dicta pitancia.

Raymundus de Vallibus, canonicus Illerdensis, instituit plenam pitanciam de pane et de bonis piscibus dominica in octavis Ascensionis Domini, pro qua dedit septuaginta solidos Barchinone censuales, qui sunt assignati super castlaniam de Pontons, et similer sunt assignati super dictam castlaniam quindecim solidi Iaccensis pitancie quam dictus dominus Raymundus de Vallibus instituit fieri in crastino Sancti Vicencii, ultra triginta solidos

qui iam sunt assignati ad dictam pitanciam et sunt quadraginta quinque solidi Iaccensis.

Raymundus Domenge, habitator in manso de la Serra, in campo Terrachone, emit a Guillermo Martini, de Podiotinyoso, unam quarteriam ordei censualem pro quadraginta quinque solidis. Item emit a Bernardo Gisp, de Podiotinyoso, sex quarterias et mediam ordei pro trescentis septuaginta solidis, quas faciunt Anthonius Ugueti duas quarterias ordei pro duabus quarteriatis vinee. Item Sibilia, uxor quondam Bartholomei Guixer et Guillermus Bassa, de Puygtinyos, unam quarteriam ordei et Bernardus Guiot, de Brafim, unam quarteriam et mediam ordei. Item emit a Patro Sartoris, de Puygtinyos, undecim solidos censuales pro centum viginti solidis. Item emit frater Guillermus de Lileto, cellerarius maior, pro dicto Raymundo Domenge a Iacobo Mir duas quarterias frumenti censuales pro precio centum sexaginta solidorum. Item emit frater Berengarii Pellicer in Villafrancha ad opus dicti Raymundi a Berengario Ferrarii quadraginta solidos pro precio sexcentorum solidorum, pro quibus omnibus cellerarius maior debet dare priori quolibet anno centum solidos pro pitancia facienda et fiat in vigilia Sancti Lamberti.

Iohannes Albinyana, loci de Vallmoll, dimisit monasterio Sanctarum Crucum duos mille et septingentos solidos de illis tredecim mille solidis quos sibi debebat predictum monasterium, et abbas et conventus iurarunt et promisserunt sibi quod vicesima quarta die mensis septembris quolibet anno fiet anniversarium pro anima sua, et dominus abbas promissit dare eadem die quolibet anno triginta solidos pro pitancia.

Ffrater Bartholomeus de Canalibus, monachus predicti monasterii, constituit plenam pitanciam fieri in crastino Sancti Eymundi pro qua dedit mille solidos Barchinone, de quibus decem quarterie frumenti censuales empte fuerunt, silicet, in manso de les Clotes de Pontons novem quaterie, et reliqua una a la Lacuna de Castelleto.

Excellentissimus dominus Iacobus, bone memorie rex Aragonum, qui sepultus est in monasterio Populeti constituit plenam pitanciam fieri in dicto monasterio Sanctarum Crucum dominica vicesima

secunda post festum Sancte Trinitatis, pro qua dedit viginti milia solidorum Barchinone; et debet fieri hec pitancia in predicta dominica et in tribus sequentibus, silicet, dominica vicesima tertia et dominica vicesima quarta et dominica vicesima quinta.

Omnibus pateat quod ffrater Ugo, monachus monasterii Sanctarum Crucum adquisivit omnes castlanias castri de Ramoneto tam prece quam precio et de voluntate dompni Ianuarii, abbatis, de redditibus illarum castlaniarum constituit pitanciam de melle fieri ter in ebdomada per totum Adventum Domini, sicut fuit ordinatum anno Domini ·M^o·CC·LXIX°.

Ffrater Guillermus Baylo legavit monasterio Sanctarum Crucum sexcentos sexaginta quinque solidos. Item Petrus Ierona, mimus domini regis dimisit eidem monasterio quingentos solidos ob salutem et remedium animarum eorum, pro quibus dompnus Petrus Alegre, abbas monasterii supra dicti cum assensu et voluntate totius conventus constituit plenam pitanciam que fiat perpetuo dominica tertia adventus domini in quaquidem cellerarius maior arrovam et mediam dare de bonis congruis teneatur.

Domina Raymunda de Osona constituit pitanciam fieri in predicto monasterio quintadecima die mensis decembris pro qua dedit quatuordecim solidos censuales quos emit a Berengario Sabern in Villa Francha apud Pelegrines et habet monasterium ibi alios quindecim solidos censuales.

De licencia et assensu dompni Ianuarii, abbatis predicti monasterii, ffrater Petrus de Pedros, monachus, qui de bonis et pecuniis sibi collatis a parentibus suis, emit certos redditus in loco et castro de Altariba et de Malacara. Voluit et assignavit in perpetuum omnes illos redditus infirmitorio predicti monasterii. Ita videlicet quod frater infirmarius, qui pro tempore fuerit, annuatim recipiat illos redditus de quibus emat vel faciat zucaram rosatum ad servicium infirmorum predicti monasterii, prout aparet in instrumento inde facto ·IIII°· idus octobris anno Domini ·M^o·CC·LXXVI°.

Anno Domini ·M^o·CC·XCI^o· Raymundus de Monteolivo et Berengarius, filius Berengarii de Monteolivo, defuncti, votum

fecerunt et promissionem in manibus dompni Bonanati, abbatis huius monasterii, eligentes sepulturam corporibus suis in claustro iam dicti monasterii, ubi corpora suorum predecessorum de Monte Olivo iam supulta sunt, et sic obtulerunt corpora sua post eorum obitum, domino Deo et beatissime Dei genitrici Marie, presentibus testibus ad hoc vocatis domino Iacobo de Villafrancha, canonico Barchinone et fratre Gillermo de Bayona, monacho, dicti monasterii.

Anno Domini ·M^o·CCCC·XXXII°· illustrissima domina Maria, regina Aragonum, consors serenissimi domini regis Alfonsi, cum esset personaliter in presenti monasterio, tempore reverendi fratris Guillelmi Blanch, abbatis dicti monasterii, comendans se ornonibus abbatis et conventus huius monasterii, et confessor iam dicte domine regine dominus Bartholomeus Paschasis et domina vidua de Montpalau, hii omnes rogaverunt et pecierunt fieri familiares et participes in omnibus bonis ornonibus sacrificis que fiunt in hoc monasterio, et de consensu iam dicti abbatis et conventus fuerunt acceptati sicut petierant. Ideo habeatis eos recomissos tam in vita quam in morte.

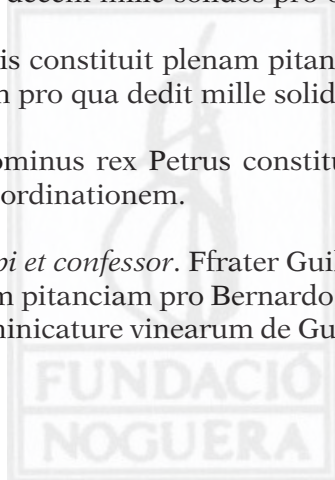
a. *Ratllat* camisas.

<Pitances>

IANUARIUS

- A. *Circucisio Domini*. Guillermus Gros, canonicus Vicensis, constituit plenam pitanciam pro qua dedit in emptione mansi de Pax centum morabatinos.
- B. Petrus Lena, donatus, constituit plenam pitanciam dominica post Circumcisionem pro qua dedit mille solidos.
- C. *Octave sancti Iohannis*. Ffrater Raymundus Calvo, capellanus domini regis, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos in opere monachorum.
- D. (*en blanc*).
- E. *Vigilia*. Raymundus de Castropolio, civis Ilerde, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos Barchinonensis.
- AF. *Epiphania*. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis, qui dedit de decem mille solidos pro opere retabuli maioris monasterium.
- G. Bernardus Iudicis constituit plenam pitanciam prima dominica post Epiphaniam pro qua dedit mille solidos.

- A. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam iuxta predictam ordinationem.
- B. (*en blanc*).
- C. *Guillermi episcopi et confessor*. Ffrater Guillermus de Balsarenys constituit plenam pitanciam pro Bernardo, nepote suo, qui dedit in emptione dominicature vinearum de Guardia Pratorum octingentos solidos.
- D. (*en blanc*)
- E. (*en blanc*)

- E. *Octava Epiphanie*. Isarnus Navarre, civis Ilerde, constituit plenam pitanciam pro qua dedit ·C· mazmodinas.
- AF. G. Serenissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam. Et fuit ordinatum per dominum abbatem et priorem quod hac die dentur quadraginta solidi pro piscibus. Eodem modo fiat singulis mensibus uno die ut inferius continetur.
- A. (*en blanc*)
- B. Ffranciscus de Merola constituit plenam pitanciam et frater eius constituit plenam pitanciam pro qua dederunt mille et ducentos solidos in emptione quam fecius a Guillermo Ferrarii et uxore sua de honoribus quos ipsi habebant in termino Montis Albani.
- C. *Antonii, confessor*. Nobilis Rogerius de Luria constituit plenam pitanciam et obiit die sancti Anthonii et legavit monasterio quandam alqueriam in insula Maioricarum de qua habuit monasterium plusquam duodecim mille solidos.
- D. (*en blanc*).
- E. (*en blanc*).
- AF. *Ffabiani et Sabaterii*. Iohannes de Clusa constituit plenam pitanciam pro qua dedit quadraginta solidos Iaccensis censuales apud Ilerdam.
- G. *Agnētis, virginis*. Bernardus de Guimerano, miles, constituit plenam pitanciam super castro de Ulugia quod nobis vendidit.
- A. *Vicencii, martiris*. Raymundus de Berriaco, civis Ilerde, constituit plenam pitanciam, pro qua dedit nongentos solidos Iaccensis.
- B. Raymundus de Vallibus, canonicus Ilerdensis, constituit plenam pitanciam pro qua dedit quadraginta quinque^a solidos Iaccensis censuales et debet fieri de bonis piscibus.
- C. (*en blanc*)
- D. *Conversio sancti Pauli*. Frater Bernardus Ioverii constituit plenam pitanciam pro Francisco Iover et A.G. nepotibus suis.
- E. (*en blanc*).
- AF. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam iuxta prefatam ordinationem.
- G. (*en blanc*)
- A. *Iuliani episcopi*. Ffrater Guillermus Baronis, constituit plenam pitanciam pro quam dedit mille solidos de quibus emimus unam mazmodinam censualem a Bernardo Laurentii super domibus

nostris Terrachone et unam quarteriam frumenti in Podio Tinyoso et trescentos solidos in operatoriiis Ville Franche.

- B. (*en blanc*).
- C. Bernardus Thomas constituit plenam pitanciam pro qua dedit trescentos solidos.

Sciendum quod omnes pitancie que sribuntur plene debent fieri de pulcre pane.

- a. *Escrit a sobre* quinque.

FFEBROARIUS

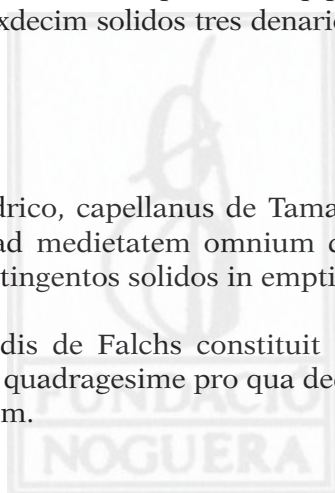
- D. Ffrater Petrus de Stalella constituit plenam pitanciam pro qua dedit triginta quinque solidos censuales aput Tiviçam.
- E. *Purificacio sancte Marie*.
- AF. (*en blanc*)
- G. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut supra dicitur.
- A. *Agathe, virginis*. Petrus de Avellano, presbiter de Regali, constituit plenam pitanciam super domibus suis et ortis de Regali.
- B. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- C. (*en blanc*)
- D. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- E. (*en blanc*).
- Ff. *Scolastice, virginis*. Ffrater Raymundus Calvo, capellanus domini regis, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos in opere chori monachorum.
- G. Ffrater Petrus constituit plenam pitanciam pro qua dedit viginti solidos per formatjades super mansum de la Riambalda et unam candelam instituit in altari Beate Marie Virginis ad omnes missas.
- A. *Eulalie, virginis*. Dompnus Ianuarius, abbas, constituit plenam pitanciam pro qua emit cavalleriam de na Mirambella in Gardia Pratorum, que valet quinquaginta solidos censuales.
- B. (*en blanc*).
- C. Guillermus de Miralles, iurisperitus ville Montis Albi, constituit duas plenas pitancias, unam pro anima sua et parentum suorum, que debet fieri prima dominica quadragesime, et aliam pro anima domine Ermessendis, sororis sue, que debet fieri in

die sancte Catherine, virginis, pro quibus dedit unam vineam et unum trocium terre.

- D. (*en blanc*).
- E. (*en blanc*).
- Ff. Ff. Dompnus Ianuarius, abbas, constituit plenam pitanciam pro qua dedit vestiario quingentos solidos, et ipse vestiarius debet dare pro predictis quingentis solidis, viginti quinque solidos in septimana qua ipse erit coquinarius.
- G. G. (*en blanc*).

- A. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut supra continetur.
- B. (*en blanc*).
- C. (*en blanc*).
- D. D. *Cathedra Sancti Petri*. Petrus de Tarrega constituit plenam pitanciam pro qua dedit novem migerias frumenti censuales in Tarrega.
- E. (*en blanc*).
- Ff. Ff. *Mathei apostoli*. Dominus Ermengaudus de Banyeres constituit plenam pitanciam pro qua habuimus centum aureos.
- G. Ffrater Anthonius de Sanahuja constituit plenam pitanciam in sabbato secunde ebdomade quadragesime pro qua dedit mille solidos in emptione den Fraumir in termino Montis Albani.
- A. Na Nina de Montfalcho constituit plenam pitanciam die mercurii quadragesime que dicitur de la Cendra pro qua dedit quinquaginta solidos censuales Cervarie.
- B. (*en blanc*).
- C. Raymundus Miro constituit pitanciam piperis in quadragesima pro qua dedit sexdecim solidos tres denarios censuales in Monte Albo.

MARCUS

- D. Andreas de Baldrico, capellanus de Tamarito, constituit pitanciam de melle ad medietatem omnium dierum quadragesime pro qua dedit octingentos solidos in emptione mansi dels Iovers de Pontons.
- E. Domina Elicsendis de Falchs constituit plenam pitanciam in dominica prima quadragesime pro qua dedit dominicaturam de Guardia Pratorum.

- Ff. Generius Pellicer constituit plenam pitanciam in dominica secunda quadragesime pro qua dedit octingentos solidos in emptione molendinorum de Beliana de Penedes.
- G. Ffrater Petrus de Deo, monachus, constituit plenam pitanciam dominica tertia et quarta et quinta quadragesime et fiant de bono congruo et detur inter quatuor una libra congrui pro animabus domini infantis Iacobi et Regine de na Muntaguda et sua ac parentum et benefactorum suorum pro quibus dedit tres mille solidos Barchinonensis.
- A. (*en blanc*).
- B. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- C. Galcerandus de Pinos constituit plenam pitanciam in die Ramis Palmarum pro qua dedit quinquaginta solidos Iaccensis censuales in castro de Sosis.
- D. Bernardus, clericus de Villafrancha, constituit plenam pitanciam in cena Domini.
- E. Berengarius de Villafrancha, castlanus de Montealbo, constituit pitanciam de pulcro pane in die Parascene pro qua censum molendinorum de Albareda in Monte Albo.
- Ff. Dominus Iacobus, rex Aragonum, in sabbato Pasce constituit assignata super tres mille morabatinos quos dedit monasterio.
- G. Nobilis Rogerius de Luria constituit plenam pitanciam pro qua dedit alqueriam ut supra dicitur et fiat in quinta die marcii.
- A. *Gregorii, pape*. Raymundus de Corbera et Gatzula, uxor eius, constituit plenam pitanciam pro qua dederunt octingentos solidos in emptione tasquarum de la Cecuyta.
- B. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut supra dicitur et fiat in decima die marcii.
- C. Ffrater Anthonius de Matero dedit in opere monasterii mille curone argenti quos habuit pro elemosina a diversis de quibus fiat plenam pitanciam pro animabus eorum.
- D. Ffiat anniversarium pro anima Vitalis de Blanis.
- E. Andres, clericus Barchinone, constituit plenam pitanciam faciendam sabbato precedenti dominica qua cantatur letare Iherusalem pro qua dedit nongentos solidos.
- Ff. Ffrater Ferrandus Petri constituit plenam pitanciam in die sancti Thome de Aquino pro qua dedit sexcentos solidos.
- G. Ffrater Anthonius de Matero dedit in opere monasterium nongentos viginti septem solidos Barchinonensis, quos habuit a diversis de quibus fiat plenam pitanciam pro animabus eorum.

- A. Raymundus de Fonollario, miles, constituit plenam pitanciam pro qua et alia que fiat in die obitus sui dedit mansum suum de na Negra, de quo habuit monasterium tres mille quingentos solidos qui fuerunt dati in opere molendinorum de Xerta.
- B. (*en blanc*)
- C. *Benedicti, abbatis*. Ffrater Petrus Bertrandi constituit plenam pitanciam quam assignavit super novem milibus solidis, quos dedit in emptione de la Tallada.
- D. Ffrater Raymundus de Fruntiya constituit plenam pitanciam pro qua dedit quadringentos solidos et unum mulum.
- E. Ffrater Raymundus de Fontanis, abbas de Scarpio, qui fuerat monachus Sanctarum Crucum, constituit plenam pitanciam pro animabus Petri Iacobi de Fontanis et Elicsendis uxoris sue, parentum suorum, pro qua dedit mille solidos de bonis parentorum suorum et fiat de bonis piscibus.
- Ff. Ffrater Petrus Alegre, constituit plenam pitanciam pro anima illustrissimi domini Alfonsi quomodo regis Aragonum.
- G. *Annunciatio dominica*.
- A. Bernardus Puyg, loci d<e> Alforge, legavit in suo testamento centum solidos pro anniversario.
- B. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut superius continetur.
- C. Raymundus de Fores constituit plenam pitanciam in vigilia Ramis Palmarum pro qua dedit tres mille solidos et plus.
- D. Nobilis Rogerius de Luria constituit plenam pitanciam pro qua legavit Alqueriam ut superius continetur.
- E. Ffiat anniversarium pro anima Arnaldi Serda del Pontarro, qui fecit monasterium heredem omnium bonorum suorum, ut in suo testamento habetur.
- Ff. Ffrater Guillerms Curvi constituit pitanciam in die sancto Pasce in cena et debent dari quatuor ova cum salsamento, cuilibet pro qua emit unam migeriam censualem tritici in castro Guardie Pratorum.

APRILIS

- G. Bernardus de Monte Acuto, presbiter, constituit pitanciam pro qua dedit monasterio duodecim solidos censuales, pro quibus frater Iohannes Rovira, prior, et conventus receperunt de manu Arnalli Vallspinosa, loci de Cabra, centum quinquaginta solidos qui fuerunt assignati ad opus retabuli.

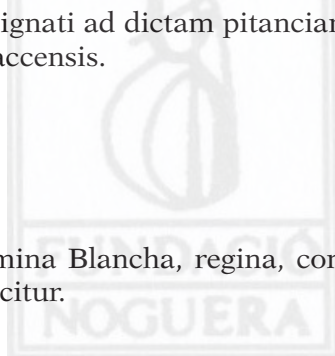
- A. Hic fiat anniversarium pro anima domine Aldoncie, uxoris Bernardi Çacirera, de Villa Rotunda, que dedit monasterio decem solidos censuales.
- B. (*en blanc*).
- C. *Ambrosii, episcopi*. Ffrater Bernardus de Castellterçol constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille et centum solidos de quibus fuerunt empti octoginta solidi et quinque denarii censuales in castro de la Bleda, cum nongentis solidis quos addidit monasterium ad dictum censuales emendum.
- D. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- E. (*en blanc*).
- Ff. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut supradicitur.
- G. (*en blanc*).
- A. Petrus Tornerii de Monte Albo constituit pitanciam pro qua habuimus trescentos solidos.
- B. (*en blanc*).
- C. Ffrater Bernardus de Fabariis constituit pitanciam dominica prima post Pascha pro qua dedit mille solidos ut continetur in instrumento inde confecto.
- D. Maria, uxor Arnaldi de Cleriana, de Arbucio, constituit plenam pitanciam pro qua dedit quingentos solidos et Guillerma de Logerio trescentos solidos, et fiat in secunda dominica post Pascha.
- E. (*en blanc*).
- Ff. Serenissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- G. Dompnus Ianuarius, abbas, constituit plenam pitanciam pro qua facienda emit apud Villam Liberam unum mansum in die qua dictum dominus abbas fuit traditus supulture.
- A. (*en blanc*).
- B. (*en blanc*).
- C. Dominus Gasto, vicecomes de Biarn, constituit plenam pitanciam ·VIII° kalendas madii pro qua dedit centum solidos censuales apud Vallmoll et fiat de bonis piscibus.
- D. (*en blanc*).
- E. (*en blanc*).
- Ff. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut superius continetur.
- G. Arnaldus de Baldrich, clericus de Tamarito, constituit plenam pitanciam in tertia dominica post Pascha pro qua dedit octingentos solidos.

- A. Andreas, clericus Barchinone, constituit plenam pitanciam post Paschua pro qua dedit nongentos solidos.
- B. Domina Berengaria de Otina contituit plenam pitanciam in quinta dominica Pascha pro qua dedit mille solidos.
- C. *Marchi, evangelista*. Bernardus Buschet, civis Dertusensis, constituit plenam pitanciam.
- D. Ffrater Guillermus de Lileto, hospitalarius, constituit pitanciam de bonis cuiusdam mulieris, ut detur caseus in prandis et duo ova in cena.
- E. Petrus de Colonis, clericus, constituit pitanciam pro qua dedit ius quod habebat apud Todelam.
- Ff. (*en blanc*).
- G. *Roberti, abbatis*. Raymundus Ripoll de Miralles constituit pitanciam pro qua dedit mille solidos inter molendina de opere et de Podiotinyoso et debet fieri de bonis piscibus et caseis vel de ovis, ita quod dentur unicuique quinque ova et unicuique pauperi venienti ad portam unus panis conventus per elemosinam.
- A. *Petri, martiris*. Paschasius, de Guardia Pratorum, constituit plenam pitanciam pro qua dedit omnia bona que habebat in Guardia.

MADII

- B. *Philippi et Iacobi*. Geraldus de Amaldano, de Monte Albo, constituit plenam pitanciam.
- C. Agnes, uxor quondam Guillelmi Balbini, de Monte Albo, constituit plenam pitanciam, et ordinavit quod ultra illam helemosinam que in festo Sancte Crucis madii per monasterium ad ianuam ipsius annis singulis fieri consuevit detur anuatim in ipso festo cuilibet pauperi ad ianuam dicti monasterii venienti unus panis conventualis qualis comeditur diebus singulis in conventu, et pro predictis obtulit monasterio mille ducentos solidos Barchinonensis pro quibus assignati fuerunt per dominum abbatem cum voluntate prioris et conventus centum et decem solidos super redditibus castri de Guardia Pratorum, silicet, sexaginta solidos pro facienda dicta elemosina ut est dictum, et residuis quinquaginta solidos pro dicta pitancia.
- D. *Invencio Sancte Crucis*. Dominus Iacobus rex Aragonum constituit plenam pitanciam pro qua dedit honorem de Valencie.
- E. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.

- Ff. *Iohannis ante portam latinam*. Guillermus Moragues, civis Ilerde, constituit plenam pitanciam, pro qua dedit quadraginta solidos Iacensis censuales.
- G. Geralda de Ceguyoles constituit pitanciam pro qua dedit ius quod habebat in Madio Longo.
- A. Hic debet fieri aniversarium pro anima Anthoni Buada, castri de Montetornesio, et parentum suorum, pro quo dedit, absolvit et remisit monasterio quadraginta quinque libras prout in instrumento continetur.
- B. *Petri, episcopi et confesori*. Ffrater Petrus de Çaportella constituit plenam pitanciam pro qua dedit viginti^a triginta^b quatuor solidos censuales apud Cervariam.
- C. Hic fiat quolibet anno anniversarium pro animabus monialium monasterii Bone Quietis et domine Margarite, regine et fundatorum ac benefactorum eiusdem monasterii quorum corpora et ossa fuerunt translata in hoc monasterio Sanctarum Crucum.
- D. (*en blanc*)
- E. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut supra continetur.
- Ff. Dompnus Petrus, abbas, constituit plenam pitanciam feriam secundam rogationum pro anima fratris Berengarii Alot, conversi et parentum suorum pro qua recepimus duos mille solidos Barchinone, qui fuerunt positi in operibus camerarum dicti abbatis.
- G. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- A. Raymundus de Vallibus, canonicus Ilerdenses, instituit plenam pitanciam de pane et de bonis piscibus dominice in octava Ascensionis Domini pro qua dedit septuaginta solidos Barchinone censuales qui sunt assignati super castlaniam de Pontonibus. Et scilicet sunt assignati super dictas castlanias quindecim solidi Iaccensis pitancie quam dictus dominus Raymundus de Vallibus instituit fieri in crastino sancti Vicencii, ultra triginta solidos qui iam sunt assignati ad dictam pitanciam et sunt quadraginta quinque solidi Iaccensis.
- B. (*en blanc*)
- C. (*en blanc*)
- D. (*en blanc*)
- E. (*en blanc*)
- Ff. (*en blanc*)
- G. Serenissima domina Blancha, regina, constituit plenam pitanciam ut supra dicitur.

- A. Petrus, clericus de Ivarcio, constituit plenam pitanciam in feria tertia rogationum pro qua dedit mille solidos.
- B. Petrus de Soria, portarius domini regis, constituit plenam pitanciam in die qua fuit traditus sepulture pro qua assignavit sibi monasterium ducentos solidos in castro de Altariba.
- C. *Vigilia Ascensionis*. Bertrandus de Castelleto, clericus, constituit plenam pitanciam pro qua dedit Lacunam de Castelleto.
- D. Guillelmus de Meala, canonicus Vicensis, constituit plenam pitanciam in die Ascensionis.
- E. (*en blanc*)
- Ff. *Vigilia Ponthecostes*. Peregrinus de Sancta Columba constituit plenam pitanciam qua dedit mansum de les Conaminas.
- G. Ramona Çafont de Vilagrassa d<e> Urgell constituit pitanciam in die Penthecostes in cena pro qua dedit duas migerias frumenti censuales et dentur quatuor ova cuilibet cum bono salsamento.
- A. Ffrater Raymundus Valles constituit pitanciam in octavis Ascensionis Domini pro qua dedit trescentos solidos Barchinone.
- B. (*en blanc*)
- C. Ffrater Bernardus de Boscho constituit plenam pitanciam in die Sancte Trinitatis pro qua dedit mansum deVich.
- D. (*en blanc*)
  - a. *Ratllat viginti.*
  - b. *Escrit a sobre triginta.*

IUNIUS

- E. Ffrater Petrus de Podio Viridi, quondam, episcopus Urgellensis, constituit pitanciam pro qua dedit trescentos solidos.
- FF. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut superius continetur.
- F. Ffrater Sancius Boyl constituit plenam pitanciam in festo Corporis Christi pro qua dedit mille solidos.
- A. Bernardus de Ortigues constituit pitanciam in quarta feria quatuor Temporum post Penthecosten pro qua dedit trescentos solidos.
- B. (*en blanc*)
- C. Dompnus Iannarius, abbas, constituit plenam pitanciam in sexta feria quatuor Temporum post Penthecosten pro animabus quorundem defunctorum pro qua dedit septingentos solidos

cum centum quinquaginta solidis quos posuit in calecibus grangiarum.

- D. Ffrater Petrus de Levia constituit pitanciam pro qua emit quindecim solidos censuales in Monte Albo et dentur viginti quinque solidi in piscibus sicut in instrumento continetur.
- E. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- Ff. Bernardus, clericus de Villafrancha, constituit plenam pitanciam in hac die in qua decessit pro qua dedit viginti quinque solidos Iacensis censuales.
- G. Ffrater Anthonius de Mataro constituit plenam pitanciam dominica octava post Trinitatem pro qua dedit mille solidos in opere molendinorum de Gardia qui fuerunt den Vallclara pro anima domini regis et sua.
- A. *Bernabe apostoli*. Bernardus de Albesa, de Cardona, constituit plenam pitanciam pro qua dedit domos suas de Cardona.
- B. Ffrater Bernardus de Lupricato, novicius, constituit quatuor pitancias plenas ob remedium anime sue et uxoris sue et parentum suorum pro quibus dedit quatuor mille solidos et fiant quatuor dominicis diebus continuis post festum Sancte Trinitatis.
- C. (*en blanc*)
- D. Ffrater Raymundus de Sentelies constituit plenam pitanciam dominica quinta post festum Sancte Trinitatis.
- E. Arnaldus Guillermus de Bajanda constituit plenam pitanciam pro anima sua et uxoris sue dominica sexta post festum Sancte Trinitatis pro qua dedit quindecim solidos censuales et trescentos solidos in denariis.
- Ff. (*en blanc*)
- G. Ffrater Petrus Alegre constituit plenam pitanciam pro anima illustris domini Ildefonsi regis Aragonum et sua hac die qua obiit et tam pro ista pitancia qua pro alia superius scripta habuit monasterium quinque mille solidos Barchinone.
- A. (*en blanc*)
- B. Raymunda de Osona, mater fratris Petri de Osona, constituit pitanciam dominica septima post festum Sancte Trinitatis pro qua dedit decem solidos censuales Barchinone, quos habet

super quadam sorte terre Guillermi Martorell apud Guardiam Pratorum.

- C. (*en blanc*)
- D. Ffrater A. de Mataro constituit plenam pitanciam dominica nona post festum Sancte Trinitatis pro anima illustrissimi domini regis Iacobum Aragonum et sua pro qua dedit mille solidos.
- E. Ffrater Raymundus de Fontanis, abbas de Scarpio, qui fuerat monachus Sanctarum Crucum constituit plenam pitanciam pro fratre suo pro qua dedit ·XL^a· solidos quos habuit de bonis paternis et fiat in octavis Corporis Christi et fiat de bonis piscibus.
- Ff. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut supra dicitur.
- G. *Iohannis Babbiste*. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- A. Ffrater A. de Mataro constituit plenam pitanciam dominica decima post festum Sancte Trinitatis pro anima domini regis supra dicti et sua pro qua dedit mille solidos.
- B. *Iohannis et Pauli*. Guillermus de Talliata, civis Gerundensis, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mansso de Gerunda qui fuerunt muntati in honore de Palacio qui est in Ceritania.
- C. (*en blanc*)
- D. *Vigilia apostolorum*. Raymunda de Osona constituit plena pitanciam pro qua emit mediam masiam apud Lacunam a Guillermo de Cleriana et stabilivit et sunt ibi quatuordecim quarterie ordei et media, septem pro pitancia reliquum est cellerarii.
- E. *Petri et Pauli, apostolorum*.
- Ff. *Commemoracio Sancti Pauli*. Ffrancisca de Spilles constituit plenam pitanciam pro qua dedit septingentos solidos.

IULIUS

- G. Octavis *Sancti Iohannis*. Ffrater Guillermus Francisci constituit plenam pitanciam pro qua dedit sexcentos solidos.
- A. Illustrissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.

- B. Domina Elicsendis de Peralba constituit plenam pitanciam dominica undecima post Trinitatem pro qua dedit quinque morabatinos censuales Barchinone super domibus den Simons des Bosch.
- C. (en blanc)
- D. Ffrater Bonanatus Cardona constituit plenam pitanciam pro anima domine Marie matris sue pro qua dedit mille solidos de quiubus emimus masiam den Gassull de Sent Gallart.
- E. *Octavis apostolorum*. Maria Porcella de Monte Albo constituit plenam pitanciam pro qua dedit sexaginta solidos censuales apud Montem Album.
- Ff. (en blanc).
- G. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut supra continetur.
- A. (en blanc).
- B. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- C. *Translatio Sancti Benedicti*. Iohannes de Fores constituit plenam pitanciam in die obitus sui.
- D. Obiit dominus frater Iacobus, filius predicti domini regis Iacobi, et constituit plenam pitanciam pro quo debet fieri anniversarium annuatim ista die.
- E. Ffrater Guillermus Baro constituit plenam pitanciam dominica duodecima post Trinitatem pro qua dedit mille solidos.
- Ff. Ffrater Guillermus Baro constituit alteram plenam pitanciam dominica tercia decima post Trinitatem pro qua dedit mille solidos qui fuerunt positi in opere domus olei de Xerta, et est assignata in censuali del Feedor vel de Xerta.
- G. Berengaria Ferrera de Tamarit constituit plenam pitanciam dominica quartadecima post Trinitatem pro qua dedit septem quarterias et mediam ordeï censuales in locido de la Tallada.
- A. Guillermus Franciscus de Querol constituit pitanciam super quadam parte decime molendinorum de Pontem d<e> Armentaria.
- B. Cervianus, canonicus Gerunde, constituit plenam pitanciam dominica quinta decima post Trinitatem.
- C. Raymundus, capellanus de Malanyeo, constituit pitanciam pro qua dedit unam mazmodinam censualem in Ceritania.
- D. Petrus de Ulugia de Gardia Pratotum constituit plenam pitanciam dominica sexta decima post Trinitatem pro qua dedit duos mille solidos in emptione molendinorum de Speluncha.
- E. *Margarite, virginis*. Raymundus de Vallibus, canonicus Ilerdensis, et Raymundus de Rivo Arenarum constituerunt plenam pi-

tanciam pro qua dictus presbiter legavit ducentos solidos et dictus Raymundus quadringentos solidos de quibus fuerunt empti redditus in Villafrancha.

- FF. (en blanc).
- F. *Marie Magdalene*. Ffrater Petrus de Portella constituit plenam pitanciam pro qua dedit molendina de Soleris apud Cervaria.
- A. (en blanc).
- B. (en blanc).
- C. *Iacobi, apostoli*. Petrus Caercini constituit plenam pitanciam pro qua dedit partem in furno Cervarie de platea.
- D. Emit Raymundus de Viridario a Bernardo Gaçol unam migeriam frumenti boni et pulcri in loco de Tarrege pro qua stabilivit quatuor ova dari in cena die Sancti Iacobi ab purriol.
- E. (en blanc).
- Ff. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut supra dicitur.
- G. (en blanc).
- A. Fferrarius Oller de Ilerda constituit duas pitancias, silicet, dominica septima decima et dominica octava decima post Trinitatem pro quibus dedit duos mille solidos Iacensis.
- B. Ffrater Bernardus de Montells, conversus, constituit plenam pitanciam pro qua dedit sexcentos solidos Barchinone de quibus emimus quinque quarteriatis terre in molendino nostro Villa Franche, et fiat nona decima dominica post Penthecosten.

AUGUSTUS

- C. *Vincula Sancti Petri*. Obiit dompnus Bernardinus Toldra, vicesimus quartus abbas de Sanctis Crucibus. Ffrater Petrus de Segur, constituit plenam pitanciam pro Raymunda de Falchs, matre sua, pro qua emit quindecim solidos censuales apud Tarregam.
- D. (en blanc).
- E. *Inventis Sancti Stephani*. Ffranciscus de Manso Ovium, miles, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos.
- Ff. (en blanc).
- G. *Dominici, confessoris*. Petrus Nin, civis Terrachone, constituit plenam pitanciam pro qua emit quinquaginta solidos censuales super molendinis de Montebrione et fiat de bonis piscibus.
- A. (en blanc).
- B. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut superius continetur.

- C. (*en blanc*).
- D. *Vigilia*. Ffrater Anthonius de Mataro constituit plenam pitanciam pro anima sua et illustrissimi domini Iacobi regis pro qua dedit mille solidos.
- E. *Laurencii, martiris*. Domina Elichsendis de Falchs constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum morabatinos.
- FF. *Corona Domini*. Ffrater Anthonius de Sanahuja constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos in emptione castlanie de Pontons.
- F. (*en blanc*).
- A. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- B. *Vigilia*. Bertrandus de Castelleto, clericus, constituit plenam pitanciam pro qua dedit Lacunam de Castelleto.
- C. *Assumptio Beate Marie*. Gaucerandus de Pinos, filius Raymundi Gaucerandi, constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum morabatinos.
- D. (*en blanc*).
- E. Guillermus de Petra, clericus de Pontons, constituit pitanciam pro qua dedit trescentos solidos.
- FF. (*en blanc*).
- F. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- A. *Bernardi, abbatis*. Ffrater Bertrandus de Morenes constituit plenam pitanciam.
- B. (*en blanc*).
- C. *Octava Sancte Marie*. Arnaldus de Tamarito, castlanus de Tamarito, constituit plenam pitanciam pro qua dedit molendinum de Monte Olivo.
- D. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut superius continetur.
- E. *Bartholomei, apostoli*. Petrus de Bordello, civis Terrachone, constituit plenam pitanciam pro qua dedit quingentos solidos in emptione mansi.
- FF. *Ludovici, regis*. Ffrater A. de Mataro constituit plenam pitanciam pro anima sua et illustrissimi domini regis Iacobi pro qua dedit mille solidos.
- F. Ffiat anniversario pro anima Bernardi Laurencii et parentum suorum et consanguineorum.
- A. Bernardus d<e> Arenys, de Tarrega, constituit pitanciam pro qua dedit viginti solidos censuales apud Tarregam quos debet dare quolibet anno pitanciaro.
- B. *Agustini, episcopi*. Dominus Iacobus de Cervaria constituit plenam pitanciam.

- C. *Decollatio Sancti Iohannis*. Domina Elicsendis de Queralto constituit plenam pitanciam pro qua dedit feudum de Avinione.
- D. (*en blanc*).
- E. Ffrater Iacobus de Mataro constituit plenam pitanciam dominica vicesima post festum Sancte Trinitatis pro qua emit a Tarrega triginta unum solidum et duos denarios censuales, et in Lacuna de Castelleto viginti solidos censuales in operatoribus novis.

SEPTEMBER

- Ff. *Egidii, abbatis*. Ffrater Raymundus Calvo, capellanus domini regis, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos in opere chori monachorum.
- A. Dominus Guillermus Domenge constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum solidos censuales.
- A. (*en blanc*).
- B. Serenissimus dominus rex Petrus constituit pitanciam ut superius continetur.
- C. (*en blanc*).
- D. (*en blanc*).
- E. Guillelma, filia Berengarii Vives, quondam, constituit plenam pitanciam, pro qua dedit terciam partem quam habebat in molendinis de Salfores.
- Ff. *Nativitas Beate Marie*.
- G. Raymundus Dominicus constituit plenam pitanciam in crastinum sancti Lamberti pro qua dedit centum solidos censuales.
- A. (*en blanc*).
- B. Dominicus de Oliva, clericus de Ilerda, constituit pitanciam pro qua dedit trescentos sexaginta solidos.
- C. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- D. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- E. *Exaltatio Sancte Crucis*. Domina Guila de Montepavone constituit plenam pitanciam pro qua dedit ducentos morabatinos in emptione mansi de ces Clotes.
- Ff. *Octava Beate Marie*. Ffrater Berengarius de Ganalor constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos in emptione molendinorum den Cogoma cum opere eorum in termino de Pontons.
- G. (*en blanc*).
- A. *Lamberti, martiris*. Ffrater Petrus de Alcoverio constituit plenam pitanciam pro qua dedit sexcentos solidos.

- B. Ffrater Anthonius de Mataro constituit plenam pitanciam pro anima illustrissimi domini regis et sua pro qua dedit mille solidos in mota castri de Gardia, et fiat in die quando celebratur anniversarium pro fratribus, familiaribus ac benefactoribus ordinis nostri.
- C. (*en blanc*).
- D. *Vigilia*. Ffranciscus Ollerii, civis Ilerde, constituit plenam pitanciam pro anima sua et domini Iacobi de Cervaria.
- E. *Mathei, apostoli*. Ffrater Petrus de Salfores constituit plenam pitanciam super donatione iuris sui honoris de Puygtinyos.
- Ff. *Mauricii*. Berengarius Bos de Guardia Pratorum facit viginti quinque solidos censuales de quibus constituit plenam pitanciam pro anima Bernardi Bos, fratris sui.
- G. *Tecele, virginis*. Dominus Bernardus de Olmella, archiepiscopus Terrachone, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos.
- A. Iohannes Albinyana, loci de Vallmoll, dimisit monasterio duos mille et septingentos solidos de illis tredecim milibus solidis quos sibi debebat monasterium. Et abbas et conventus iurarunt et promisserunt sibi quod ista die quolibet anno triginta solidos pro pitancia.
- B. (*en blanc*).
- C. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut superius continetur.
- D. Petrus Alegre, prior domini abbatis nostri de Minorissa constituit plenam pitanciam dominica vicesimaprima post festum Sancte Trinitatis pro qua dimisit monasterio quadringentos solidos Barchinone de quibus emimus quinquaginta solidos censuales.
- E. (*en blanc*).
- Ff. *Michaelis*. Arsendis Granella, de Tarrega, constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum mazmodinas.
- G. *Jeronimi*. Petrus Barcelo, civis Terrachone, constituit plenam pitanciam pro qua dedit quidquid habebat Terrachone.

OCTOBER

- A. *Remigii, episcopi*. Guillermus, clericus de Arbucio, constituit plenam pitancia pro qua dedit centum morabatinos.
- B. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut supra dicitur.

- C. (*en blanc*).
- D. *Francisci, confessori*. Petrus Vitalis, clericus de Queralt, constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum marabatinos in emptione de Acrimuntello.
- E. (*en blanc*).
- Ff. Ffrater Petrus de Monteolivo constituit pitanciam pro qua emit decem solidos censuales apud Montem Album.
- G. (*en blanc*).
- A. (*en blanc*).
- B. *Dionisii*. Berengarius, capellanus d<e> Aguilo constituit plenam pitanciam.
- C. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- D. Hic fiat quolibet anno anniversarium omnem monachorum et conversorum istius monasterii, quorum ossa fuerunt translata de monasterio Vallis Lauree et de Anchosa.
- E. Guillermus Isarni, de Villa Rotunda, constituit pitanciam pro qua dedit trescentos solidos.
- Ff. (*en blanc*).
- G. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam. Et obiit in hac die.
- A. (*en blanc*).
- B. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- C. (*en blanc*).
- D. *Luche, evangeliste*. Petrus de Benages constituit plenam pitanciam pro qua dedit Fontem de Oztor.
- E. (*en blanc*).
- Ff. (*en blanc*).
- G. *XI^a. Milium Virginum*. Maria Roberta, uxor Guillermi de Speluncha de Montealbo constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum solidos censuales. Et Petrus de Aquilone de Villa Viridi habet posse recuperandi dictum censum si monasterium non faceret plene dictam pitanciam.
- A. (*en blanc*).
- B. (*en blanc*).
- C. (*en blanc*).
- D. (*en blanc*).
- E. (*en blanc*).
- Ff. *Vigilia*. Ffrater Guillermus de Pontils constituit plenam pitanciam pro anima sua et domini regis et regine pro qua dedit quin-

gentos solidos in opere refectorii et quingentos solidos in opere molendinorum de Xerta.

- G. *Simonis et Iude*. Arnaldus de Fluviano Ilerde constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum morabatinos.
- A. (*en blanc*).
- B. (*en blanc*).
- C. Saurina, mater fratris Iacobi de Moraria, constituit plenam pitanciam pro qua dedit migerias bladi censuales apud Cervariam. Item octavam parte honoris cuiusdam Mathei de Manso apud Cervariam.

NOVEMBER

- D. *Omnium Sanctorum*.
- E. Guillermus de Talliata, civis Gerunde, et frater Bernardus, per manus eius, constituerunt plenam pitanciam pro qua dederunt ut supra.
- Ff. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, qui obiit secunda die huius mensis, constituit plenam pitanciam.
- G. (*en blanc*).
- A. *Malachie, episcopi*. Ffranciscus de Salfores de Podiotignoso constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum morabatinos in auro.
- B. (*en blanc*).
- C. ·VII°. idus novembris dominus frater Iacobus, filius predicti domini regis Iacobi, ordinavit fieri anniversarium quolibet anno hac die pro anima eiusdem patris sui et pro inde constituit plenam pitanciam, quam mandavit ut fiat de bonis piscibus annuatim.
- D. (*en blanc*).
- E. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- Ff. (*en blanc*).
- G. *Martini, episcopi*. Guillermus Ollarii constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos et fiat de bonis piscibus.
- A. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam in hac die sui anniversarii.
- B. (*en blanc*).
- C. ·XVIII°. kalendas decembris dominus frater Iacobus, filius predicti domini regis Iacobi, ordinavit fieri anniversarium quolibet anno ista die pro anima serenissime domine Blanche, regina Aragonum, predictae matris sue, et pro inde constituit plenam pitanciam quam mandavit ut fiat de bonis piscibus.

- D. (*en blanc*).
- E. *Eymundi, episcopi*. Ffrater Petrus de Casis Novis constituit plenam pitanciam pro qua dedit sexcentos solidos Malgarensis in denariis annuatim.
- Ff. *Aniani, martiris*. Ffrater Bartholomeus de Canalibus, monachus, constituit plenam pitanciam pro qua dedit mille solidos Barchinonensis, de quibus decem quarterie frumenti censuales empte fuerunt, silicet, in manso de les Clotes de Pontons novem quarterie et reliqua una a la Lacuna de Castelleto.
- G. Raymundus de Fonollario, miles, constituit plenam pitanciam hac die qua obit et aliam in Quadragesima, pro quibus dedit mansum suum de na Negra qui fuit venditus pro tribus milibus et quingentis solidis, qui fuerunt traditi in opere molendinorum de Xerta.
- A. (*en blanc*).
- B. *Comparentum nostrorum*. Iacobus Petri Isarni de Ilerda constituit plenam pitanciam pro qua dedit duodecim solidos censuales apud Ilerdam.
- C. (*en blanc*).
- D. *Cecilie, virginis*. Berengarius Porcelli de Monte Albo, constituit plenam pitanciam pro se et Maria Porcella, uxore sua, pro quo dedit quadraginta quatuor solidos censuales apud Alcoverium.
- E. *Clementis, pape*. Raymundus Garriga, civis Terrachone, constituit plenam pitanciam pro qua dedit quinquaginta morabatinos in emptione de Pontarrone, cui accevit Iohannes Garriga, filius eius, tempore mortis sue unum morabatinum censualem super domibus de na Caeta, coniunctis domibus nostris Terrachone.
- Ff. (*en blanc*).
- G. *Caterine, virginis*. Petrus de Çavall, clericus, constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum mazmotinas.
- A. Serenissima domina Blancha, regina, constituit plenam pitanciam ut supra dictus.
- B. Inclitissimus dominus Fredericus, rex Cicilie, constituit plenam pitanciam pro qua dedit quatuor mille solidos Barchinone, et fiat in prima dominica Adventus Domini.
- C. (*en blanc*).
- D. *Vigilia*. Ffrater Guillermus Baro, monachus, constituit plenam pitanciam pro qua dedit septingentos solidos.
- E. *Andree, apostoli*. Guillermus de Terres constituit plenam pitanciam pro qua dedit honorem de Rochamora.
Excellentissimus dominus Iacobus, bone memorie rex Arago-

num, qui sepultus est Populeti, constituit plenam pitanciam dominica vicessima secunda post festum Sancte Trinitatis pro qua dedit viginti milia solidorum Barchinone, et debet fieri hec pitanciam in predicta dominica et in tribus sequentibus, silicet, dominica vicesima tertia et dominica ·XXIII^a. et dominica ·XXV^a.

DECEMBER

- Ff. *Eligii, episcopi*. Andreas, clericus Barchinone, constituit plenam pitanciam pro qua habuimus nongentos solidos.
- G. Omnibus pateat quod frater Ugo, monachus Sanctarum Crucum, adquisivit omnes castlanias castri de Ramoneto, tam prece quam precio, et de voluntate dompni Iannuarii, abbatis, de redditibus illarum constituit pitanciam de melle ter in septimania per totum Adventum Domini ·M^o.CC·LXIX°.
- A. (*en blanc*).
- B. (*en blanc*).
- C. Serenissimus dominus rex Petrus constituit plenam pitanciam ut supra continetur.
- D. *Nicholai, episcopi*. Petrus Gavarra de Tarrega constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum mazmotinas in emptione honoris de Conill.
- E. *Octavi Sancti Andree*. Raymundus de Vallibus, canonicus Ilerdensis, constituit plenam pitanciam pro qua legavit monasterio centum morabatinos in suo ultimo testamento, qua pitancia fuit assignata super redditibus castri de la Guardia.
- Ff. (*en blanc*).
- G. Ffrater Petrus de Stalella constituit pitanciam super tredecim solidos et quatuor denariis censualibus apud Stalella.
- A. Poncius d<e> Arenys de Tarrega constituit pitanciam pro qua dedit viginti solidos censuales qui dentur in bonis piscibus.
- B. Uguetus de Cervilione constituit plenam pitanciam dominica Adventus Domini pro qua dedit mille et trescentos solidos.
- C. Excellentissimus dominus rex Iacobus, hic sepultus, constituit plenam pitanciam.
- D. *Lucie, virginis*. Guillermus Veyani constituit plenam pitanciam pro qua dedit quadam quartalia vinearum in termino Montis Albi.
- E. Guillermus de Fox constituit plenam pitanciam dominica tertia Adventus Domini pro qua dedit centum morabatinos.
- Ff. Domina Raymunda, d<e> Osona, constituit pitanciam pro qua

dedit quatuordecim solidos censuales quos emit a Berengario Sabern in Villa Francha apud Pelegrines et hec monasterium ibi alios quindecim solidos censuales.

- G. Anthonius Mestre constituit plenam pitanciam pro qua dedit octingentos solidos Barchinone.
- A. Ffrater Guillermus Beylo legavit monasterio sexcentos sexaginta solidos. Item Petrus Ierona, mimus domini regis, dimisit eidem monasterio quingentos solidos ob salutem et remedium animarum eorum pro quibus dompnus Petrus Alegre, abbas monasterii supra dicti cum assensu et voluntate tocius conventus constituit plenam pitanciam que fiat perpetuo dominica tertia Adventus Domini in quaquidem cellerarius maior arovam et mediam dare de bonis congruis teneatum.
- B. Domina Berengaria constituit plenam pitanciam super locum de Altarippa dominica quarta Adventus Domini.
- C. Serenissima domina Blanca, regina, constituit plenam pitanciam ut supra dicitur.
- D. (*en blanc*).
- E. *Thome, apostoli*. Michael dez Mor constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum morabatinos.
- Ff. Petrus Poch, de Tarrega, constituit pitanciam pro qua dedit triginta solidos censuales, quos debet solvere maioribus Tarrege sicut in instrumento continetur.
- G. Ffiat anniversarium pro anima fratris Vitalis de Blanis.
- A. *Vigilia*. Dominus Petrus de Queralto constituit plenam pitanciam super castrum de Figuerola.
- B. *Nativitatis Domini*.
- C. *Stephani, martiris*. Petrus, abbas de Portella, constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum solidos censuales apud Ilerdem.
- D. *Iohannis, evangeliste*. Domina Alamanda d<e> Entença constituit plenam pitanciam pro qua dedit centum solidos censuales apud Falcetum.
- E. *Innocentum*. Ffrater Bernardus de Ollariis constituit plenam pitanciam.
- Ff. *Thome, episcopi et martiris*. Raymundus de Alp de Ceritania constituit plenam pitanciam pro qua dedit quatuor mansos en Ripolles.
- G. (*en blanc*).
- A. *Silvestri, episcopi*. Domina Blanca de Tous constituit plenam pitanciam pro qua dedit monasterio octingentos solidos Barchinone, et quiquid iuris habebat in castro de Pontons.

<Obituari>

Hec sunt monasteria cum quibus monasterium Sanctarum Crucum habet societatem in spiritualibus, videlicet, monasterium Grandis Silve, monasterium Fontis Frigidi, monasterium Populeti, monasterium Benifaçani, monasterium Scarpi, monasterium Vallisbone, monasterium Petrecalis, monasterium Vallis Domicelle et monasterium Vallisdigne.

Item habet predictum monasterium Sanctarum Crucum societatem cum infra scriptis monasteriis in hunc modum, videlicet, quod semel in anno absolvantur et eis servicium plenarium reddatur, videlicet, illis qui sunt de monasterio de Rota in festo Ramis Palmorum; et de monasterio Rivipulli in festo Penthecostes; et de monasterio Sancti Cucuphatis in festo Assumptionis Beate Marie; et de monasterio Boniquietis in festo Nativitatis Domini Nostri Ihesu Christi.

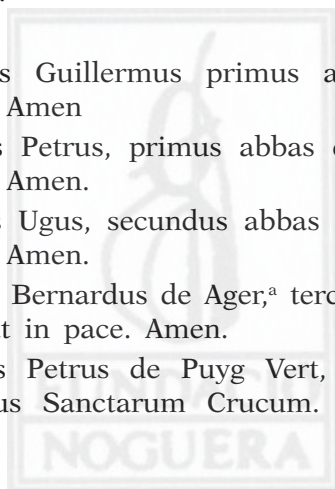
Obiit dompnus Guillermus primus abbas Vallis Lauree. Requiescat in pace. Amen

Obiit dompnus Petrus, primus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Ugus, secundus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Bernardus de Ager,^a tercius abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Petrus de Puyg Vert, Urgellensis quodam episcopus, monachus Sanctarum Crucum. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus (...)

Obiit dompnus (...)

Obiit dompnus Bernardus Calvo, Vicensis episcopus, qui fuit sextus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus (...).

Obiit dompnus (...).^b

Obiit dompnus Geraldus, octavus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Iannuarius, nonus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pae. Amen.

Obiit dompnus Bonanatus, decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Petrus, undecimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Petrus Alegre, duodecimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.^c

Obiit dompnus Franciscus Miro, tercius decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Guillermus de Farreres, quartus decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

<Obiit> Bartholomeus Ladernosa.^d

Obiit dompnus Andreas Porta, quintus decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Bernardus Dalmau, sextus decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Petrus Senixo, septimus decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Dominicus Vinader, octavus decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Iohannes Pinyana nonus decimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Guillermus Blanch, vicesimus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Bernardus Avella, vicesimus primus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Petrus Blanch alias Albio, vicesimus secundus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Petrus de Mandosa vicesimus tercius abbas de Sanctis Crucibus. RIP. A.

Obiit dompnus Bernardinus Tolra, vicesimus quartus abbas de Sanctis Crucibus. Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Iacobus Valls, vicesimus quintus abbas de Sanctis Crucibus, die ·XXIII^a· decembris anno Domini ·M^o·D^o·LX°· Requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Hieronimus Contijoch, vicesimus sextus abbas huius monasterii de Sanctis Crucibus ·XXX· die agusti anno domini ·M^o·DL·XXXIII°·, cuius anima requiescat in pace. Amen.

Obiit dompnus Petrus Nogues, vigesimus septimus abbas huius monasterii de Sanctis Crucibus die ·XX^a· iulii anno Domini 1608, cuius anima requiescat in pace. Amen.

Dominus Iacobus Carnicer, 28us abbas et ultimus perpetuus huius monasterii de Sanctis Crucibus, qui obit die ·XVIII^a· octobris anno Domini 1619. c<uius> a<nima> r<equiescat> i<n> p<ace>. A<men>.

Primus abbas quadriennalis fuit dominus Iosephus Barbera qui et vicarius generalis fuit totius Congregationis Cisterciensis Corone Aragonie anno Domini 1620 usque annum 1624.

a. *Escrit a sobre de Ager i amb lletra cursiva diferent.* b. Ratllat. c. *Al marge lateral 1334.* d. *Entre l'obiit de Guillem Farreres i el d'Andreu Porta, amb lletra diferent i al marge s'inclou l'abat Bartomeu Ladernosa amb una fletxa.*

Miraculum sancti Stephani pro Galcerando de Pinos

Aquest és lo miracle del gloriós protomàrtir sant Esteve, lo qual fou fet stant lo noble don Galceran de Pinós pres en terra de moros.

En l'any de la incarnació de Ihesu Christ ·M·CXXXXVII· fou feta armada per lo molt egregi e magnífich senyor En Ramon Berenguer, príncep d'Aragó e comte de Barchinona per anar en Almaria contra les bàrbares gents e infels.

E per lo dit príncep foren emprats tots los barons del principat de Cathalunya que se n'anassen ab ell en la dita armada. Entre los quals barons ho fou emprat lo molt noble baró En Galceran de Pinós, lo qual anà ab lo dit príncep e senyor en la dita guerra. E fou elegit almirall per lo dit senyor de dita armada.

E com lo dit príncep ab los dits barons fossen sobre lo setge de la ciutat de Almaria, hun jorn se esdevench que agueren batalla ab los dits moros o bàrbaras gents, en la qual batalla fou pres, entre los altres, lo dit noble baró En Galceran de Pinós e hun company seu, que avie nom En Senserní, senyor del castell de Suyll, qui és dins la baronia de Pinós.

Vehent que son senyor era pres per los dits moros, seguí lo dit baró, lo qual baró li dix que se'n tornàs; e lo dit Senserní dix que verament ell no seguirie son senyor que sabés morir. E axí matex pregueren los dits moros lo dit Senserní. E après que ls agueren presos los prengueren de la dita ciutat de Almaria e menaren-los-se'n en altra vila que era dins terra dels dits moros en la qual los tenien presos.

E après alguns dies lo dit príncep ab los altres senyor de

barons combateren la dita ciutat e prengueren-la e la abisaren. E fet açò lo dit príncep ab tots los altres barons se'n tornà en son Principat e lo noble baró En Galceran de Pinós romàs en la presó e stech en aquella per spay de cinch anys e més.

E com lo dit Galceran agués pare, lo qual avie nom En Pere Galceran de Pinós, e lo dit pare estigués ab gran tristícia e fos molt desolat de son fill, havent gran desig que lo dit son fill isqués de poder e mans dels dits infels, tramés al dit son senyor e príncep suplicant-lo que fos de sa mercè li fahés tanta de gràcia que sabés certament lo dit son fill En Galceran de Pinós si porie exir per neguna manera de rescat de poder dels dits infels.

E com letra fos pervenguda al dit príncep no volén oblidar lo dit baró, qui per son servey ere pres, prestament féu armar una galliota la qual tramés al rey de Almaria e de Granada que·ls pregave que per ells fos certificat lo dit noble baró si ere viu ni en quin punt ere e si viu ere que li feçen saber ço que demanaven d'ell per son rescat. E prestament lo dit rey d'Almaria rescrigué al dit príncep com lo dit baró ere viu e que volie de son rescat los coses següents, ço, és, cent mília dobles d'or e cent draps d'or de Tauris e cent cavalls blancs e cent vaques bragades e cent nines poncelles, e que en altra manera lo dit baró no podie ésser desliurat de la dita presó.

E com lo dit senyo príncep agués recobrada la resposta, ab la dita galliota en continent tramés la dita resposta a son pare del dit baró, En Pere de Galceran de Pinós. E lo dit pare avent consell de tots sos amichs sobre lo dit rescat li fou aconsellat que ell venés tant de son patrimoni que bastàs a recobrar lo dit son fill. E Na Berenguera de Montchada, que era mare del dit En Galceran promès donar tot son dot en recobrar lo dit son fill e lo y donà. E de fet lo dit noble En Pere de Galceran, pare del dit Galceran de Pinós, vené tant de son patrimoni que ell bastà a tot ço que avie mester al dit rescat migensant la clemència de Déu, exceptat que no avie les cent nines poncelles, per les quals cent nines poncelles lo dit baró en Pere de Galceran se n'ajustat los hòmens de sa terra en la baronia de Pinós e a qui ell los comtà com lo dit rey de Almaria volie lo demunt dit rescat del dit son fill, e que ell avie tot lo rescat exceptat les dites cent nines poncelles, perquè lo dit baró demanà als dits sos vassalls que li prestassen consell, favor e ajuda. E tots los dits vassalls agradablement li prometeren que li darien les dites cent nines poncelles. E de fet

li donaren cent filles lurs per rescat de son fill e senyor lur, ço és, aquells qui n'avien tres ni daven dues e aquells que n'avien dues ni daven una e aquells que n'avien una gitaven sorts quala hi irie, les quals totes cents poncelles foren trobades en la baronia de Pinós, ço és, en lo castell de Saldes, en lo castell de Spà, en lo castell de Vilanova e de Banat e en la vall de Gósol e en lo castell de Gisclareny e en lo castell e vall de Bagà. Los quals pròmens e poncelles ab grans plors e làgremes prengueren comiat del dit noble baró en Pere de Galceran de Pinós, pare del dit Galceran de Pinós e de tots lurs amichs e meteren-se en camí ab tot lo rescat. E per lurs jornades arribaren a Terragona e aquí speraven una nau que ere al port de Çalou que fos espatxada on se recullís tot lo dit rescat.

E com lo dit baró, inspirat en la gràcia divinal, fahés continuament, stant en la presó, oració al gloriós mossèn sant Esteve que li recaptàs gràcia nostre senyor Déu que Ell per la sua gran clemència e pietat lo volgués traure de les presons en què ere e de poder dels dit infels e-l volgués tornar en poder de sos amichs, on lo nom de Déu era loat e beneyt, e agués continuada la dita oració per lonch temps, la potència divina, que may no fall en aquells qui de bon cor la reclamen, permès que un vespre, ço és, la nit abans que lo dit rescat se devia recullir en la dita nau, vench una gran claretat en lo càrcer on lo dit baró stave pres, ab la qual aparech aquí lo dit beneventurat màrtir mossèn sant Esteve, vestit així com a diacha, lo qual ell avie tant de temps reclamat. E com lo dit baró, vehent la dita claretat dins lo càrcer, se espahordís, lo dit màrtir li dix: “No ages pahor, fill meu, car nostre senyor Déus ha feta a mi tanta gràcia que yo t'inch trague e açò migensant la tua pregària que tu tant de temps has feta a mi, qui só lo teu patró sant Esteve, que tu tant has reclamat, per què vine amb mi y no ages pahor de res”. E en açò lopres per la mà per traure'l de fore la dita presó.

Jacsie en la porta de presó hagués guardes, los quals ohien la raor de dites paraules, que lo dit sant avie ab lo dit baró, de què tots los dits guardes staven molt meravellades. Però nostre senyor Déus ni mossèn sant Esteve no volgueren que aguessen poder de entrar en lo càrcer fins que lo dit sant n'anch tret lo dit baró.

E com lo company del dit baró vehés que son senyor exie de la dita presó, cridà e dix: “Monsenyer plàcies-us que com siats en vostra terra que us remembreu de mi”. E lo dit baró dix que

verament ell no-l gequirie, axí com ell no l'avie volgut gequir com fou pres, ans li dix que-l sperarie, e dix-li que si avie algun sant en devoció que-l reclamés, que ell se tenie per dit que li ajudarie, axí com lo dit sant màrtir avie a ell, lo qual avie tant reclamat. E de continent lo dit company del dit baró se agenollà e de bon cor reclamà mossèn Genís, lo qual era cappatró del seu castel, que si ell li ajudave que-l tragués de la dita presó que ell li darie tal do que tostemps serie memòria d'ell. E de continent lo dit sant Genís vestit de forma de àngel e portant ales li aparech aquí e ensemps lo dits sants tragueren lo dit baró e lo dit son companyó del dit càrcer, e trobaren-se lo matí, que lo dit rescat se devie recullir, en l'alba al port de Salou que no saberen com hi foren venguts.

E aquella matinada que lo dit baró e lo dit son companyó se trobaren al dit port de Salou los demunt dits pròmens ab les dites cent poncelles e ab tot lo rescat exien de la ciutat de Tarragona e anaven al dit port de Salou per recollir-se. E lo dit baró ab son companyó ésser-se trobats en lo dit port partiren de aquí e feren la via per anar a la ciutat de Tarragona e en lo camí ells encontraren lo dit rescat e per lo dit noble baró fou demanat als dits pròmens, qui menaven lo dit rescat, on anave aquell rescat, e los dit pròmens li respogueren que ells anaven per recollir-se en lo port de Çalou per anar rescatar lur senyor, qui ere lurs senyor qui ere pres en poder del rey de Alamaria. E lo dit baró los demanà que ere lur senyor qui ere pres en poder del dit rey. E los dits hòmens li digueren que En Galceran de Pinós li deyen.

E ladonchs lo dit baró oint les dites paraules e vehén les dites poncelles axí anar en poder dels dits infels mès-se a plorar e dix que feçen girar tot lo rescat car ell ere lur senyor al qual ells anaven, dient-los que nostre senyor Déus per mèrits de mossèn sant Esteve li avia feta tanta gràcia que lo dit sant l'avie tret de poder dels dits infels. E de fet los dits hòmens, qui menaven lo dit rescat, conegueren que ell ere lur senyor e agenollaren-se e besaren-li les mans e ab gran goyg tots ensemps tornaren-se a Terragona.

E com foren dins la ciutat lo dit baró pres dels diners del dit rescat e féu vestir totes les dites poncelles de meytat de vert e de vermell e anar-les totes vestides ell se n'anà ab tot lo dit rescat a la ciutat de Barcelona on era son príncep e senyor, demunt dit, e a qui ell se presentà, al dit príncep, e per lo dit príncep ell fou molt bé acullit.

E aver stat aqui per alguns dies, pres comiat del dit príncep e vench-se'n en sa terra, ço és, en la baronia de Pinós, al lloch de Bagà, on ere lo dit senyor son pare e on avie votat que irie primer per ço com lo dit mossèn sent Esteve és patró del dit loch de Bagà. E de tant luny com lo dit baró vehé la església del dit mossèn sent Esteve ell se agenollà e anà a genolls nuus a la dita església prop de miga legua, de què stech un any e mig que no poch exir de casa ni pogué cavalcar per los genolls e les cames que se avie gastades per la dita anada que féu agenollat a la dita església.

E com fou al dit castell de Bagà, no volent oblidar la gran gràcia que lo dit sant li avie feta, de continent donà a la dita església de Bagà per tostemps la maytat del delme que ell prenie en la parròquia de Bagà e fen gràcia als masos de aquells qui avien trameses lurs filles per el a rescatar que per tostemps totes les dones qui exierien dels dits masos fossen franchises de la rehemença que feyen e avien acostumada de fer al dit senyor, e d'altra part colocà totes les dites poncelles en matrimoni de sos béns propis.

E lo companyó en Senserní ací matex per la gràcia que sant Genís li avie recaptada ab nostre senyor Déus que l'avie tret de la presó, donà per tostemps a la església de Sant Genís de la Rocha de Pinós la maytat de la levada del delme que ell prenie en la perròquia de la dita església de Sant Genís.

E après que lo dit noble baó visqué per lonch temps e hac fills e filles dels quals devallen de la dreta línea de tot lo linatge de la casa de Pinós.

E com vench al temps de safi el renuncià tos son patrimoni a sos fills, fahen lo fill major hereter, e aparé se féu portar al monestir de Santes Creus, per ço com ell ere stat la hu de aquells tres barons que edificaren lo dit monestir e aquí ell jau en la tomba sua ensemps ab los altres barons als quals Déus do sancta glòria *in secula seculorum. Amen.*

E no solament lo dit Galceran de Pinós, més encare, alguns de sos fills e néts ab lurs mullers e altres de la casa de Pinós qui han elegida la sua sepultura en lo dit monestir de Santes Creus, són dits benefactors del dit monestir e han molt ajudat donant grans quantitats de lurs pecúnies per edificar dit monestir, en lo qual han instituïda e feta una capella a honor del gloriós sant Jaume, apòstol, volents que en les missas, las quals en dita capella

se diran, se face commemoració de tots los qui són de dit linatge de Pinós e que contínuament crem una làntia davant la dita capella e una candela que crem davant l'altar de Santa Maria. Més avant en lo mes de agost cascun any se fa un aniversari general en lo dit monestir per tots los dedita casa de Pinós e en aquest die deu aver pitansa lo convent. Aquest han donat al dit monestir lo loch de Palau ab tots sos drets e rendes, situat en lo comdat de Cerdanya, més onaren lo loch de Gavarret a dit monestir, emperò per quant lo dit loch de Gavarret ere propinque a la baronia de Pinós e lo castell e terme de Montalba, ço és, que lo dit loch de Gavarret és tornat a la casa de Pinós e lo castell e terme de Montalbà, situat en Urgell que ere de la casa de Pinós vuy és de dit monestir de Santes Creus, més han donat al dit monestir la part del delme que ells prenien en la vila de Tàrrega e al terme de Mor e a Vilagrassa e altres cosas. E après los qui han succehit en la dita casa e baronia de Pinós han loat e confirmat tot ço e quant per lurs predecessors és estat donat e atorgat al dit monestir de Santes Creus, on continuament participen en los sacrificis, oracions e beneficis que-s celebren, és fan die a de nit en dit monestir, migensant los quals pusquen aver los vius la gràcia de Nostre Senyor Déus en aquesta vida present e los defunts la glòria eterna, *in secula seculorum. Amen.*

Pro beneficio Sancti Bernardi et debet poni in capella eiusdem

Ad perpetuam rei memoriam. Sie notori a tothom com mossèn Arnau de Montoliu, donzell, qui ere senyor del loch e casa dels Curons, situat en lo terme de Tamarit del Camp de Tarragona, en son darrer testament ordenà e manà que lo seu darrer hereu agués instituit de sos béns hun benefici perpetual per lo qual cascun die se agués a dir missa; e en aquella missa lo prevere qui la dirà sie tengut pregar nostre senyor Déus per la sua ànima e dels seus predecessors del linatge dels Montolius e per totes ànimes feels difuntes. E per aquesta rahó madona Blanca de Montoliu, filla e hereva del dit mossèn Arnau de Montoliu, que fou muller de mossèn Guillem Ramon de Montoliu, donzell, senyor del castell de Renau, volent complir la voluntat e testament del dit son pare, ordenà e institui lo dit benefici ab licencia e confirmació del Sant Pare en lo present monestir de Santes Creus, ço és, que en aquesta capella de Sant Bernat, per ésser molt propinqua a la tomba e sepultura dels Montolius, que tenen en la clausura del present monestir, en la qual tomba jau la dita madona Blanca e molts altres predecessors seus del linatge dels Montolius, los monges preveres del dit monestir sien tenguts celebrar e dir missa de defunts cascun die en la qual missa diran la primera collecta *Inclina domine aurem tuam ad preces nostras quibus misericordiam tuam supplices deprecamur ut animam famuli tui* et cetera; e aquesta és per la ànima del dit mossèn Arnau de Montoliu, qui és stat primer instituidor del dit benefici. Après diran la segona collecta per la ànima de la dita madona Blanca, *Quesimus domine pro ma pietate miserere anime famule tue* et cetera. E après diran altra collecta per totes les

ànimas feels defuntes, axí del linatge dels dits Montolius com per los altres en general, *Ffidelium Deus*. E acabada la dita missa lo dit prevere abans que-s despull del tot los vestiments deu venir a fer una absolta general sobre la dita sepultura dels Montolius ab les collectes sobredites pregant Déus per tots aquells, *Quorum anime per misericordiam Dei et per intercessionem beatissime Dei genitricis et Virginis Marie omniumque sanctorum atque civium supernorum sine fine requiescant in pace. Amen.*

Per lo càrrech que té aquest monestir de Sanctes Creus per lo monestir de Bon Repòs és feta aquesta ordinació e deu-se posar en la capella de Santa Maria de la església maior

En l'any de la Nativitat del Nostre Redemptor Ihesu Crist ·Mⁱ·CCCC·LXXIII·, après que lo monestir de Sanctes Creus agué obtenguda sentència arbitral per lo monestir de Bon Repòs, rendes e béns de aquell, la qual sentència fou donada per lo reverendíssim senyor patriarcha de Alexandria e archabisbe de Tarragona, jutge apostòlic en aquesta causa a ·III· del mes de mayg e any demunt dit, e aquesta sentència après és stada confirmada ab auctoritat apostolical per lo legat de nostre Sant Pare reverendíssim cardenal e bisbe de València, trobant-se en aquesta terra, och encare és stada confirmada e aprovada dita sentència per lo Capítol General del nostre sagrat orde de Cistells, e per tant com per lo dit senyor patriarcha jutge, com dit és, fou sentenciat e declarat que les rendes de aquell monestir de Bon Repòs fossen del monestir de Santes Creus, e axí matex tot lo càrrech de l'ofici divinal se transfferís ací en lo dit monestir de Santes Creus, per causa de açò tots los vestiments, joyells, libres e altres ornaments de la església del dit monestir de Bon Repòs foren portats ací en aquest monestir, och encare la ossa de les monges religioses e dels fundadors e benefactors de aquell monestir e de altres qualsevulle qui en dit monestir aguessen aguda lur sepultura, och encare de la senyora regina Dona Margarida, que fou muller del senyor rey en Martí, la qual jaye en lo dit monestir de Bon Repòs. Tota aquesta ossa fou portada e transferida en aquest monestir. E de continent com tot fou ací portat, axí com dit és, lo reverent frare Pere, per la gràcia de Déu, abbat de aquest monestir ab lo convent per complir lo que en dita sentència ere ordenat e per descàrrech de lurs ànimes ordenaren e institueren una missa cotidiana en la

església del present monestir e construir de nou una capella en la present església ab lo retaule de Tots los Sants, que fou portat del dit monestir de Bon Repós, allà on millor pogués star dins la present església, e en aquella missa cotidiana sie pregat per tots aquells a qui lo dit monestir de Bon Repós és obligat morts e vius. Veritat és que per causa de la paucitat dels religiosos mongos qui ara són en lo present monestir, e són obligats a complir les setmanes de les altres missas, ja abans de açò instituïdes en lo present monestir, volgueren e ordenaren que fins major congregació de mongos hic agués, no s'imposas dita missa cotidiana. Emperò han feta tal ordinació que en aquesta capella instituïda a honor e reverència de la sacratíssima Verge Maria e de la gloriosa sancta Margarida, on tots jorns se celebre, és diuhen missa e missas, la qual capella ja feta e instituïda la senyora regina dona Blanca, qui jau en la església del present monestir en la tomba e sepultura on jau lo senyor rey en Jaume, marit seu, quondam, e per la dita regina e per lo dit senyor rey, qui han fet grans beneficis en aquest monestir, en la missa que's diu tots jorns en la present capella, se deu dir aquella collecta *Deus venie largiter* e ultra la dita col·lecta qualsevulle religiós e prevere, qui en aquesta capella celebrarà, sie recordant pregar Déus per les ànimas de tots aquells sobredits de Bon Repòs, e en la missa digue en son loch competent aquella col·lecta *Deus cui proprium est missereri semper et parcere propiciare animabus famulorum famularumque tuarum* et cetera. E après que aurà acabada la missa face una absoluta general sobre aquesta tomba on sta la ossa de tots aquells, dient la sobredita col·lecta *Deus venie largiter et ffidelium Deus et absolve domine*. Més anant los demunt dits abbat e convent ordenaren per causa e memòria de la dita translació de la ossa e per satisfacer als càrrechs que són tenguts, que cascún any a ·VIII°. del mes de mayg se face hun anniversari general solemnement en lo present monestir, on se digue aquella col·lecta *Procura Domine quos ut anime famulorum famularumque tuarum* et cetera. E acabada la dita missa de l'anniversari en l'altar major, venguen tots fer la absoluta general sobre la dita tomba e en aquest die tots los preveres són tenguts celebrar per les ànimas de tots aquest e lo qui no són preveres deuen dir cinquanta salms del Saltiri, e los frares laychs són tenguts dir cinquanta vegades lo salm de *Miserere mei Deus*, e los donats qui no saben lo dit salm deuen dir cinquanta vegades la oració del *Pater Noster*. Et tots deuen pregar per les ànimas de aquells pertant que migensant les lurs pregàries e oracions et

*per intercessionem beatissime Virginis Marie et omnium sanctorum
atque civium supernorum. Anime eorum et anime omnium fidelium
defunctorum per misericordiam Dei sine fine requiescant in pace.
Amen.*

Pro beneficio instituto in capella Sancti Iohannis Babtiste. Et debet poni in capella eiusdem

Lo noble don Arnau Guillem de Cervello, baró de la Lacuna e senyor de la baronia de Vilademàger, e la noble sa muller Dona Alieta de Cervelló e de Castre, devots del present monestir de Santes Creus, imitants lurs predecessors qui en gran part han dotat e beneficiat lo dit monestir, axí en la fundació de aquell com encare donant-hi de lurs béns e rendes, e ací tenen e han fetes lurs notables sepultures. Per lo semblant los sobredits marit e muller han elegida lur sepultura dins la església del present monestir, davant aquesta capella del gloriós sant Iohan Babtista. En la qual capella n lur vida han instituïda una missa cotidiana e perpètua, volens que aquesta missa continuament sie dita e celebrada per los mongos preveres del dit monestir, en la qual missa e missas sie pregat per ells sobredits e per tots de la lur casa e linatge de Cervelló e de Castre,^a vius e morts, e per tant los preveres qui han a celebrar en aquesta capella de Sant Iohan les missas demunt dites han a servir aquest orde, ço és, que en los diumenges diran la missa de l'offici propri de la dominica, e la segona col·lecta diran *Deus cui proprium est misereri semper et precere propiciare animabus famulorum famularumque tuarum et cetera*, e aquesta és per tots los predecessors seus defunts de la lur casa e linatge de Cervelló e de Castre. E après diran altra col·lecta per totes les ànimas feels defunctes *Ffidelium Deus omnium conditor*, e après diran aquella col·lecta *Deus qui caritatis dona*, per tots los vius de la dita casa. E en los dies del dissapte diran la missa de la Verge Maria ab les col·lectes demunt dites, *Deus cui proprium; ffidelium Deus e Deus qui caritatis*. E en los altres dies de la setmana diran la missa de Requiem, e la primera col·lecta

serà, *Deus cui proprium*; la segona, *Deus qui caritatis* e la terça, *Fidelium Deus*. E en cascuna setmana se han a dir les missas en la forma damunt dita. E cascún die a la fi de cascuna missa, abans que lo prevere se despull los vestiments farà aquí matex, davant la dita capella una Absolta per los dits defunts, dient les col·lectes *Deus cui proprium, Et fidelium Deus, Et absolve*. Emperò si en algú die de setmana sobrevindrà alguna festa anyal e solemne, en aquell die faran la missa de aquella festa anyal, dient les col·lectes demunt dites. E en la festa del dit sant Iohan Babtista, que ve en lo mes de juny, dita la missa del dit sant Iohan Babtiste en aquesta capella tot lo convent farà una Absolta general sobre la tomba e sepultura dels dits Cervellons, cantant solemnement aquí matex davant la dita capella e dient les col·lectas demunt dites, ço és, *Deus cui proprium, Fidelium Deus et Absolve*, per tant que per medi de aquestes pregàries e oracions e per intercessió de la sacratíssima Verge Maria e del gloriós sant Iohan Babtista e de tots los altres sants e santas de Paradís los vius aconseguesquen la gràcia de nostre senyor Déus en aquesta vida present, e los defunts agen la glòria eterna in secula seculorum. Amen.

a. *Escrit a sobre* e de Castre.

<Abaciologi>

Anno a Nativitate Domini ·M^o·LXXXXVIII^o· incepit ordo Cistercii, quem ordinem Cisterciensem incepit beatus Robertus, qui fuit primus abbas Cistercii.

Anno a Nativitate Domini ·M^oC·XI°· beatus Bernardus habens etatis sue viginti duos annos ingressus fuit religionem in monasterio Cistercii et ibi accepit habitum monachalem cum triginta sociis suis qui omnes fuerunt monachi in dicto monasterio Cistercii.

Anno Domini ·M^o·C·XIII°· cepit edificari monasterium Clarevallis, in quo monasterio beatus Bernardus fuit ordinatus primus abbas Clarevallis, et prefuit in dicto monasterio triginta octo annis, et clausit dies suos in anno ·M^o·C·LIII°·, habens etatis sue sexaginta tres annos. Et iacet corpus suum in eodem monasterio Clarevallis.

Anno Domini ·M^o·C·XXXVIII°·, ·III°· nonas novembris, cum adhuc viveret beatus Bernardus, beatus Malachias, episcopus, oriundus de Ibernia, socius et amicus dicti beati Bernardi, abbatis, obiit in monasterio Clarevallis, et in eodem monasterio fuit sepultus, et ipse sanctus Bernardus scripsit vitam dicti episcopi et fuit benedictus a dicto episcopo priusquam moreretur, et sicut ipse testatur benedictionem eius hereditate possideo.

Anno Domini ·M^o·C·L· fuit inceptum istud monasterium Sanctarum Crucum in Valle Laurea, circa civitatem Barchinone

versus Montem Cathenum, et fuit inceptum vivente beato Bernardo, abbate monasterii Clarevallis.

Anno Dominice Incarnationis ·M^o·C·LXXIII°·, mense septembris cepit hedificari ecclesia maior monasterii de Sanctis Crucibus in honore gloriose Dei genetricis semperque Virginis Marie, presente domino Petro, abbate eiusdem monasterii, cum toto conventu eiusdem, presidente in Ecclesia Sancta Dei domino Alexandro papa.

Anno Domini ·M^o·C·LXXXI°· positus fuit primus lapis in fundamento dormitorii, quod fuit edificatum in predicto monasterio quarto kalendas augusti, domino Ugone, abbate, presente.

Anno Domini ·M^o·CC·XI°·, ·XI°· kalendas iunii in die Penthecostes circa horam terciam conventus dicti monasterii transmutavit se in ecclesiam novam presidente domino Bernardo, abbate, cum quadraginta quinque monachis.

Anno Domini ·M^o·CC·XXV°·, XI°· kalendas aprilis commutatus est conventus predictus in maiori membro ecclesie predicti monasterii ad vigiliis matutinas.

Anno Domini ·M^o·CCC·II°· in die collationis sancti Iohannis Babbiste inceptum fuit in dicto monasterio opus rectorii maioris quod est in claustro.

Anno Domini ·M^o·CCC·XIII°·, ·VIII°· idus septembris positus fuit primus lapis in fundamento claustrum maioris predicti monasterii. Et fuit perfectum in die sancti Benedicti, abbatis, anno Domini ·M^o·CCC·XXXI°·, domino Francisco, abbate vivente.

Anno Domini ·M^o·CCC·LXXV°·, prima die mensis ianuarii in quo videlicet anno fuit magna caristia victualium in omnibus partibus mundi a seculo unaudita fuit inceptam opus murorum per girum ecclesie, claustrum et dormitorii dicti monasterii et continuando opera dictorum murorum a dicta prima die ianuarii usque ad vicesimam diem febroarii anni Domini ·M^o·CCC·LXXVIII°· perfecti sunt muri et omnia opera facta supra ecclesiam et domitorium

et claustrum monasterii prefati. Quo facto incepit esse tanta habundancia victualium in Cathalonia et quasi per totum mundum quod in Ilerda habebatur provisio frumenti totius anni pro uno homine, pro precio viginti quatuor solidorum, propter quod secuta fuit tunc temporis tanta raritas et penuria mercennariorum quod in dictis operibus non fuit tunc amplius processum, et illo anno vinea monasterii remansit inculca.

Ad laudem et gloriam Sanctissime Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti et ad honorem gloriose Virginis Marie matris Dei, sub cuius invocatione presens monasterium Sanctarum Crucum edificatum est, die martis vicesima octava mensis aprilis anno a Nativitate Domini ·M^o·CCCC·XI°· perfectum fuit opus oratorii sive retabulum maius ecclesie dicti monasterii et positum in altari maiori dicte ecclesie. Et decenstitit quindecim mille centum septuaginta solidos qui fuerunt persoluti per modum qui sequitur, nam primo frater Vitalis de Blanis, monachus dicti monasterii solvit et dedit pro dicto retabulo ex pecuniis sui patrimonii decem mille solidos; item prepositi et alii officiales predicti monasterii tempore pabordiarum dederunt pro dicta opere quadringentos florenos; item reverendus dominus frater Ludovicus, abbas monasterii Vallis Digne dedit in adiutorium dicti oratorii sive retabuli ducentos florenos, ex quibus facte fuerunt expense in deportatione dicti oratorii, videlicet, a civitate Barchinone, in qua civitate fuit factum et depictum, et in assitiando illud in altari et in loco ubi modo positum est. Et sic pro toto capit sumam dictorum quindecim milium centum septuaginta solidorum. Ideo laudetur Christus et eius beatissima genitrix Maria nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

Nota quod in ordine nostro Cisterciensi sunt hedificata monasteria monachorum mille octingenti. Et monasteria monialium mille quadringenti per universum orbem a solis ortu usque ad occassum. Nam viniente beato Bernardo fuerunt hedificata centum sexaginta monasteria dicti ordinis de filiatione sui monasterii Clarevallis. Inter que fuit hedificatum hoc monasterium Sanctarum Crucum quod est de dicta filiatione Clarevallis non immediate, sed mediante monasterio Grandis Silve, quod monasterium Grandis Silve est immediate filius Clarevallis, et istud monasterium Sanctarum Crucum est immediate filius Grandis Silve, et fuit hedificatum vivente beato Bernardo.

Aquestes són les indulgències generals e gràcies e sants perdons atorgats en diversos temps per los sants pares apostòlics, antichs papas de Roma als monestirs e capellas del sagrat orde de Cistells, no solament als religiosos del dit orde perquè no agen causa e ocasió de anar per lo món a cerquar altres santuaris e lochs o esglésies devotes hon són atorgats altres perdons, car stant en los monestirs los dits religiosos poden guanyar aquests perdons e indulgèncias. Mas encare són atorgats aquests sants perdons e indulgèncias a tots los feels christians devotament confessats e penedit, qui ab devoció vendran e visitaran los dits monestirs en la hedificació de lurs esglésies e capellas e altars e donaran alguna caritat e almoyna per la hedificació o ornament de dites esglésias e capellas e altars, e procuraran dels altres que facen semblants almoynas. Och noresmenys són atorgats aquests perdons a tots aquells qui seran presents en los dits monestirs e capellas oints devotament los officis divinals, ço és, matutinas, vespres e missas en los diumenges e festes anyals e percipues. E seran presents en les exequies e officis dels defunts. E los que devotament acompanyaran lo cos preciós de Ihesu Christ con lo porten a algun malalt. E per cascuna cosa de aquestes guanyen set milia dies de perdons de lurs pecats mortals e set-cents sexanta anys de perdons de lurs pecats venials. E són aquests los dies e festivitats en les quals són atorgats los dits perdons, ço és, en tots los diumenges de l'any. E après en la festa de Nadal e de la Circumcisió e en la festa de Aparici e en lo die de Pasqua e en la festa de la Ascensió e de cinquagèsima e de Corpus Christi. E en totes les festivitats de la sagrada Verge Maria. E en les festes de tots los apòstols e dels evangelistes e dels quatre doctors, que són sant Gregori, sant Agostí, sant Ambròs e sant Ierònim. E en la festa de sant Ioan Bapteste e en les dues festes de Santa Creu e de la Corona de Nostre Senyor e en la festa de santa Magdalena e de sant Lorens e de sant Vicens e de sant Miquel e de Tots los Sants. E en la festa de sant Esteve e dels Ignosents e de sant Thomàs de Conturbera e de sant Dionís. E en la festa de sant Martí e de sant Nicholau e de sant Pere, bisbe e de sant Eymundi e de sant Malachia e de sant Guillem e de sant Andochi e de sant Eloy. E en la festa de sant Benet e de sant Bernat e de sant Robert, en en la festa de santa Catherina e de santa Cecília e de les Onze Milia Vergens. En totes aquestes festes e en les octaves de totes aquelles festes que tenen octaves són atorgades les dites indulgències, gràcies e perdons en aquest monestir de Santes Creus, e en tots los altres

monestirs del dit orde. E ultra les dites indulgències són donats cent dies de perdo a tots aquells qui oiran devotament missa en los altars de les capelles dels dits monestirs e donaran de lurs facultats alguna almoyna per ornament de dites capellas. E són stats atorgats los dits perdons primerament per papa Innocent, après per papa Silvestre en Avinyó e per altre papa Silvestre en Roma e per papa Adrià Quart e per papa Nicholau Terç e per papa Alexandre Terç e per papa Bonifaci Terç e per papa Leo e per papa Urbà Terç e per papa Eugeni Terç e per papa Ilari e per papa Anastasi Quart. E per ço frares e devots christians no devem ésser pererosos ni negligens en guanyar aquestes indulgències e gràcies e perdons atorgats plenament an aquest monestir e a tots los altres monestirs del sagrat orde de Cistells en remissió de nostres pecats per los sants pares, papas, vicaris e loctinents de Ihesu Christ en la terra. E mentre vivim en aquest món e avem temps devem fer tot lo bé que hom pot, car certa cosa és que al die de la nostra fi serem presentats davant la mejestat de Déu, e aquí cascú pendrà la retribució del bé e del mal que aurà fet en aquesta vida present. E negú no deu confiar de la sanitat o joventut e disposició de son cos sperant aver longa vida en aquest món, car segons diu lo gloriós sant Gregori, Déus omnipotent qui ha promès perdonar al pecador si·s penit, emperò no li ha promès sperar-lo fins al s'endemà, e per tant nostre senyor Déus ha volgut e ordenat que no sàpïam lo die ni la hora de la nostra fi, ni de la mort, perquè continuament siam aparellats per morir e pensem que si vuy som vius per ventura demà serem morts e avem a donar conte e rahó a nostre senyor Déus dels actes nostres bons o mals. E si tu sovint pesares en açò no és dupte que·t refrenaràs de pecar e de malviure, et estudiaràs en servir los manaments de Déu. E si per ventura fins ací staves carregat de vicis e pecats no·t deus desesperar ni desconfiar de la misericòrdia de Déu, axí com feu Cahim qui mori dampnat, lo qual com ague mort son germà Abel dix que tant gran pecat avie fet que Déu no bastave a perdonar-li. E aquell malvat traydor Iudes com agué venut lo nostre salvador Ihesu Christ als jueus pensant-se que may Déu li perdonarie se penjà, e los diables lo se·n portaren a l'Infern. Mas tu per molts pecats que fins ací ages fets, d'ací avant deus cessar de pecar e malviure e confessant-te e penedint-te ab verdadera contrició pots star confiant de la misericòrdia de Déu e dels mèrits de la sua sacratissima passió que ell te perdonarà, car maior és la sua misericòrdia que quants pecats tu pories aver fets. E en

aquesta manera tu staràs aparellat a morir e fer bona fi e guanyaràs aquest sants perdons e indulgències e aconseguiràs la glòria de Paradís en companyia dels àngels e de tots los sants e santes, la qual durarà per tosttemps et in secula seculorum. Amen.

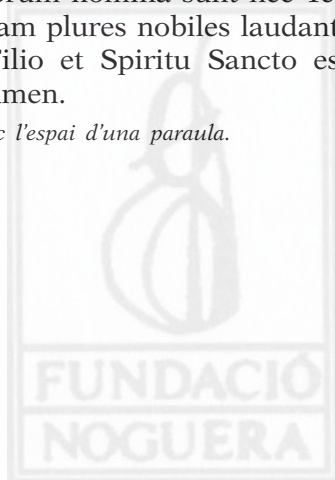
Més avant en la present capella instituïda a honr e reverència de nostre senyor Déus e de la gloriosa verge e màrtir madona santa Lúcia, són stats atorgats en lo present monestir quoranta dies de perdó a tots aquells qui en la festa de la gloriosa santa Lúcia, e en tots los diumenges, e en totes les festes solemnes de l'any oirant devotament missa en la present capella, e a tots aquells qui faran alguna almoyna per ornament de la dita capella. Deo gratias.

MIRACULUM BEATE VIRGINIS MARIE

Quadam vice illustris rex Iacobus Aragonie, undecimus anno tercio sui regni recedens a civitate Barchinone, iter suum direxit apud cenobium Sanctarum Crucum qui tenebat in vinculis unius cathene sex homines olim eius curiam sequentes quos ad monasterium secum adduxit, proponens tres illorum in civitate Ilerde suspendio condemnare secundum quod homines eiusdem curie prefati monasterii fratribus referebant. Videntes autem predicti homines qui unius cathene vinculo tenebantur se in mortis periculo constituentes, matrem omni regina Celi gementes cum vocibus fiencium invocarunt ac devotissime lacrimis per eorum genas fiventibus eius misericordiam quam nunquam petentibus se denegat postularunt. Et cum essent in cenobio antedicto in quadam cellula vinculati, auxiliante Virgini Gloriosa, inde pacifice exierunt, licet plurimus videntibus, nullus tamen eis in aliquo contradixit. Venientes igitur ad templum sacratissime Virginis vincti tamen compedibus ac in collo cathenam gestantes, gratis ingrediuntur; et lugendo ad gradum altaris matris domini accessum fecerunt invocantis eam et dicentes: O fons pietatis et mater misericordie, misserem adiuntix que in hoc loco a pluribus benediceris et laudaris adiuva nos miseros in tanta necessitate constituentes, paucitas omni dierum nostrorum finietur brevi nisi tu libera nos. Talia autem ipsis dicentibus, definentibus per eorum facies lacrimis ac flexis genibus pre amaritudine animi consternati sunt mente; et paulo post se erigentes cathena repente presentibus monachis et laycis cecidit de

cervitibus eorum, quorum unus dixit, nunc scio vere quare liberati sumus et alii solutos se conspicientes cathenaque cum cathenaro que claudebatur ad terram iacentem, lacrimando dixerunt: Gratias Deo, meritis beate Marie liberati sumus. Qui ascendentes ad gradum superiorem altaris domine nostre flectendo genua et effundendo lacrimas, nichilominus pavementum osculabantur et extollegentes insuper voces suas laudabant Virginem gloriosam agendo ei actiones quam plurimas graciaram quare eos de tanta tribulatione et periculo dignata est misericorditer liberare. Subsacrista autem in cuius conspectu tantum tanquam admirabilem miraculum dominus per suam benignissimam matrem eos de illis vinculis dignatus est eripere summopere letus cathenam et vincula colli captivorum suscipiens posuit super altare. Accensumque est denique lumem rectis ad honorem beate Virginis, et ad manifestationem tanti miraculi pulsatum est. Ad tam insolitam pulsationem convenerunt omnes fit decursus turbe ad ecclesiam, regi denunciatur qui ad videndum miraculum ad basilicam beate Marie ambulavit. Et quare incredulitas et malicia semper regnat in homine, ut hiis que divinitus sunt maiorem fidem pribent, vidit cathenam et vincula colli cum cathenato observats, tengit et palpavit, que omnia sincera et vere integra reperit. Que cathene ante altare beate Virginis in memoriam tanti miraculi omnibus presentibus et videntibus suspenduntur. Actum est hoc per beate Marie clemenciam in cenobio prodicto Sanctarum Crucum anno a Nativitate Domini ·M^o·CC·XCIII^o·, quarto nonas augusti in crascinum ad Vincula Sancti Petri, presentibus multis religiosis cum illustrissimo rege Iacobo prelibato et tribus filiis principis omnia moraria quos tunc temporis secum ducebat cum secularibus quorum nomina sunt hec Teodosius,^a Raymundus Berengarii et alii quam plures nobiles laudantes Virginem Mariam, cui cum Patre et Filio et Spiritu Sancto est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

a. *Segueix en blanc l'espai d'una paraula.*

Ad laudem et gloriam divine maiestatis atque sanctissime et individue trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, et honorem beatissime Virginis et genetricis Dei Marie, sub cuius invocatione hoc presens monasterium edificatum est, nec non ad laudem et honorem totius curie celestis et dominum civium supernorum et ad conservationem ac utilitatem iam dicti monasterii Sanctarum Crucum et monachorum, religiosorum et aliorum personarum in eodem monasterio degentium, explicit liber iste, que primo composuit venerabilis religiosus ffrater Bernardus Mallol, in Decretis Bacallarius, monachus professus et filius huius monasterii, quem vocari voluit *Compendium abbreviatum*, editum a fratre Bernardo Mallol, monacho monasterii Sanctarum Crucum super redditibus et iuribus, locis, castris, villis, mansis, iurisdictionibus et censualibus quoquomodo per dictum monasterium adquisitis. In quo iuxta divisionem ipsius libri, qui in tres partes dividitur. In earum prima parte tractatur de causa et a quibus ipsum monasterium fuit fundatum et edificatum. Et in secunda parte habetur de ditis locis et eorum iuribus sive redditibus et iurisdictionibus quomodo et a quibus per dictum monasterium adquisitis. In tercia vero parte tractatur de privilegiis et libertatibus generaliter ordini nostro Cisterciensi, specialiter, vero, eidem monasterio Sanctarum Crucum concessis, sicuti in principio et prohemio presentis libri seu compendi continetur. Ad preces, igitur, et rogamina reverendi in Christo patris, ffratris Petri Senixo, tunc abbatis dicti monasterii fuit per eundem fratrem Bernardum inceptus ad illuminationem doctrinam et eruditionem ipsius abbatis ceterorumque abbatum et monachorum in prefato monasterio successorum, eo quare ipse

frater Bernardus Mallol in prenominato et presenti monasterio multo tempore vixit, et usque ad senectutem bonam multis virtutibus et sciencia decoratus per obtime et laudabiliter perseveravit, nicholominus in regimine ipsius monasterii circa temporalia viriliter dum vitam duxit in humanis et mirabiliter se habuit, et de omnibus et singulis supra dictis locis atque iuribus dicti monasterii singilatim veram et certam noticiam habens pre ceteris enituit. Sed quare tempore ipsius reverendi fratris Petri, abbatis predicti, opus presens inceptum non potuit consummare, post obitum ipsius fratris Petri abbatis qui dies suos clausit in eodem monasterio anno Domini millesimo quadringentesimo octavo decimo successit in abbatem dicti monasterii reverendus frater Dominicus Vinader, monachus dicti monasterii qui per tempus tredecim annorum fuit abbas, et vivente ipso abbate fratre Dominico, prefatus frater Mallol diem suum clausit extremum in anno, videlicet, millesimo quadringentesimo vicesimo octavo, ipsumque librum in hiis que tunc temporis predictum monasterium tenebat et possidebat scripsit et complevit. Et quia ex illo tempore citra et usque in presenciarum predictum monasterium multa obtinuit et adquisivit tam in redditibus, locis, iurisdictionibus, quam in privilegiis que in eodem libro non erant posita. Propterea ego frater Iohannes Salvatoris, monachus professus et filius dicti monasterii, qui professionem meam feci in eodem monasterio in anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo, et vixi et presentavi in eodem per quadraginta annos et ultra, et in negociis ipsius monasterii multipliciter interfui et licet in meritis et indignus fui bursarius et postea prior ac eciam notarii in eodem per multos annos et per legi custodivi et gubernavi instrumenta, cartas, privilegia et alias scripturas que in archivo dicti monasterii recondita sunt, tandem videns prefatum librum seu compendium iam dicti fratris Mallol non esse completum et deficiebant in eo illa omnia qua a transitu dicti fratris Mallol usque nunc predictum monasterium habuit, obtinuit et adquisivit, idcirco quantum mea modica sufficiencia comprehendere valuit operam dedi supra addere illa omnia in dicto libro et recolens illud dictum quare longa solent sperni g[ran]dent brevitate moderni summare posui et breviori modo quo potui e[a] que diffuse et prolixè in supra per me allegatis instrumentis, cartis et privilegiis sjunt contenta ut omnino vitarem longam et prolixam materia narrationum. Nam quicumque ea instrumenta, cartas et privilegia complete legere voluerit in archivo presenti monasterii ordinata et sine gravi labore ea reperiet. Verum enim vero quare

ille liber quem conscripsit iam dictum frater Bernardus Mallol erat vetustissimus et in multis eius partibus laceratus et abrasus in quo vix legi poterat, presentem hunc manu mea conscripsi, in quo prenominatum librum seu compendium dicti fratris Mallol inferui translatavi et scripsi, deinde superaddidi ea que sicut predicatur, dictum monasterium obtinuit ab illo tempore citra tam in redditibus, locis, iurisdictionibus et privilegiis et multis aliis sicuti in singulis capitulis presentis libri continetur, et in instrumentis, cartis inde confectis atque in archivo dicti monasterii reconditis clare et aperte videri potest. Et ipsum sive presentem librum complevi et perfecto in anno Domini Nativitatis millesimo quadringentesimo nonagesimo, quam obrem finem pono huic, operi rogando obnixè et obsecrando per viscera misericordie domini Ihesu Christi redemptoris nostri lectores huius libri quatenus ad sui memoriam redduxiret in suis orationibus habeant recomendatos benefactores et religiosos antiquos huius monasterii que cum tanta sollicitudine nobis procurerunt vitam bonam, fertilem et quietam, ad hoc ut postpositis extrinsecis atque mundanis curis, simus intenti circa divina et laudes Nostri Creatores orando pro ipsis. Nam firmam spem et credenciam habuerint quod per orationes, sacrificia et oblaciones que Deo pro ipsis hic offeruntur, alleviaturi erant a penis quas pro demeritis suis in purgatorio erant passuri et in breviori (?) tempore transacturi ad gloriam Paradisi. Quam nobis et ipsis concedat Ihesus Christus, filius Dei benedicti qui cum Patre et sancto solamine est per omnia benedictus et vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

Ffinito libro sit laus et gloria Christo.

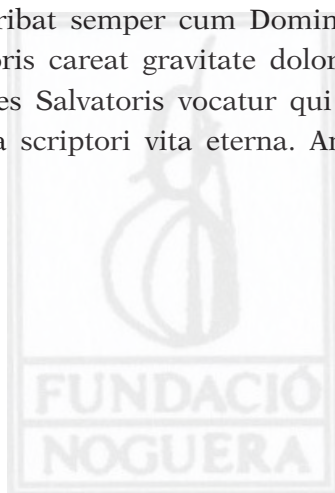
Qui scripsit scribat semper cum Domino vivat.

Dextera scriptoris careat gravitate doloris.

Ffrater Iohannes Salvatoris vocatur qui scripsit benedicatur.

Detur pro pena scriptori vita eterna. Amen.

Deo gratias.

ÍNDEX ONOMÀSTIC I TOPONÍMIC

- A. DE MATARO, 468
A. DE MATARO, frater, 471
A. DE SOLERIO, magister Muntesia, 445
ABEL, 501
Abrafim, 63, 64, 203, 213, 214, 220, 222
Acrimuntello, 474
Adalberts, locus, 334
ADRIÀ QUART, papa, 501
ADRIANUS QUARTUS, papa, 327
Adventus Domini, dominica, 476
Adventus Domini, dominica, 477, 478
Afandech, vallis, 448
AGNES, comitissa Terrachone, 199
AGNETA, UXOR ARNALDI DE CERVARIA, 177, 181
AGNETA, UXOR, PETRUM DE PRATIS, 205
Agrimuntello, castrum de, 150, 152, 153
Aguila, podium de, 95
Aladern, collum, 90
Aladerno, locus, vegeu Aladerno cuadra de
Aladerno, quadra de, 159, 162, 169, 306, 377
Alagone, 190
ALAMANDA DE ENTENÇA, 191, 192
ALAMANDA DE ENTENÇA, 478
Alamania, 44
ALAMANNUS DE CERVILIONE, 44
Alamaria, vegeu Almaria, 486
Alanys, hospicium, 193
Alastrum, serra, 433
Albano, castrum de, 54, 65, 66, 70, 129
Albano, ecclesia, vegeu Albano castrum
Albano, homines, vegeu Albano castrum.
Albano, rectore, vegeu Albano castrum
Albarcha, terminus, 320
Albareda de Fox, quadra, 100, 416
Albareda, molendinus in Monte Albo, 461
Albareda, quadra de, vegeu Albareda de Fox, quadra.
Albatarre, locus, 163, 236, 237
ALBERICUS, 277, 279
Albinyana, terminus, 433
Alcoverio, 472, 476
Alcoverio, terminus, 199
ALDONCIE, UXOR BERNARDI ÇACIRERA, de Villa Rotunda, 463
Alegre, mansum den, 97
ALEGRETUS ÇAVALL, monachus, 441
ALEMANDA, domina, vegeu ALAMANDA DE ENTENÇA.
ALEXANDER IV, papa, 280, 281, 282, 283, 294
ALEXANDER TERCIUS, papa, 55, 56, 287, 298, 300, 327, 501
ALEXANDER, papa, 289, 293, 296, 498
ALEXANDRE TERÇ, papa, vegeu ALEXANDER TERCIUS.
Alexar, terminus, 320
Alfet, terminus, 153

- ALFONSUS PRIMUS, 373, 375
 ALFONSUS SECUNDUS, 345, 346, 347, 348
 ALFONSUS TERCIVS, rex, 382, 383, 385, 389, 391, 392, 404
 ALFONSUS, infans, filius IACOBI SECUNDI, 116, 160, 365, 366
 ALFONSUS, rex Aragonum, 135, 161, 164, 165, 195, 199, 241, 243, 307, 431, 462
 ALFONSUS, rex, filius domini regis, vegeu ALFONSUS, rex Aragonum.
 Alhandech, vallis, 343
 ALIETA DE CERVELLÓ E DE CASTRE, muller d'ARNAU GUILLEM DE CERVELLÓ, 495
 Alinensis, episcopus, 290
 Almaria, 483, 484, 486
 Almerie, civitas, 367
 ALMODIS, uxor RAYMUNDI, comitis Barchinone, 210
 Altafulla, terminus, 208
 Altariba, castrum, 455, 466
 Altaripa, locus, 478
 Altariba, castrum de, 150
 Altifonte, monasterium, 444
 Amargoselli, stagnus de, 184
 ANASTASI QUART, papa, vegeu ANASTASIUS QUARTUS
 ANASTASIUS QUARTUS, papa, 327, 501
 Anchosa, 474
 Anchosa, grangia sive quadram, 89
 Anchosa, terminus, 406, 408, 409
 Anchosis, abbas, 55
 ANDREA BRU, 217
 ANDREAS DE BALDRICO, capellanus de Tamarito, 460
 ANDREAS PORTA, abbas Sanctarum Crucum, 158, 162, 168, 169, 170, 185, 212, 402, 480
 ANDREAS PORTA, quintus decimus abbas de Sanctis Crucibus, vegeu ANDREAS PORTA.
 ANDREAS SEGUI, conversus, 445
 ANDREAS, clericus Barchinone, 464
 ANDREAS, abbas et prior Sanctarum Crucum, vegeu ANDREAS PORTA
 ANDREAS, capellanes, canonicus Ilerdensis, 439
 ANDREAS, clericus barchinone, 477
 Andree et Bartholomei, festum natale apostolorum, 441
 ANDRES, clericus de Barchinone, 461
 ANGLIESIA, filia PETRI BALB, abbatissa Bon Repos, 234
 Anglesola, 177, 178, 181
 Anglie, senescallus regis, 371
 Angnetis, festum sancte, 442
 Anguera, villa de, 168
 ANTHONIUS BERENGARIUS, monachus, 445
 ANTHONIUS BOADA, castrum Montornesio, 465
 ANTHONIUS CARDONA, castlanus de Remolins, 238
 ANTHONIUS DE ALB, monachus presbiter mediocris, 448
 ANTHONIUS DE MATARO, 461, 467, 471, 473
 ANTHONIUS DE MATERO, ffrater, vegeu ANTHONIUS DE MATARO
 ANTHONIUS DE SANAHUJA, 460, 471
 ANTHONIUS MARTI, 120
 ANTHONIUS MESTRE, 478
 ANTHONIUS RIQUER, doctor legum civitatis Ilerde, 163, 237
 Antiqua, vallis, 154
 ANTHONIUS DE SANAHUJA, ffrater, vegeu ANTHONIUS DE SANAHUJA
 ANTONIUS DE SALA de Guardia Pratorum, 439
 ANTONIUS RABAÇA, 208
 ANTONIUS UGUETI, 454
 ANTONIUS URGELL, alias PONTARRO, 217
 ANTONIUS, frater, 445
 Aprutia, provincia, 243
 Aqualata, iurisperitus ville de, 94
 Aquamurcia, 57, 60, 62, 64, 66, 70
 Aquileyam, 182
 Aragonia, vegeu Aragonie, regnum Aragonie, regnum, 47, 50, 165, 366, 448
 Aragonum, florenos auri, 69
 ARBERTUS DE ORPINO, 97
 Arbassar, serra, 124
 Arbucio in Penitensi, villa, 439, 440
 Arbucio, 95, 107, 108, 111, 334
 Archabisbe de Tarragona e patriarcha de Alexandria, 491

- Archos Veteres Barchinona, 200
 Argilagua, 206
 ARMENGAUDA DE TARREGA, 179
 ARNALLUS VALLSPINOSA, loci de Cabra, 462
 ARNALDI BERNARDI, domus, 135, 140
 ARNALDUS BALDRICH, rector ecclesie de Tamarito, 443
 ARNALDUS DE MORO, 182
 ARNALDUS DE ALTARIPA, 150
 ARNALDUS DE ARGENÇOLA, 157
 ARNALDUS DE CERVARIA, 177, 181, 182, 187
 ARNALDUS DE CLERIANA, de Arbucio, 463
 ARNALDUS DE COPONS, 142
 ARNALDUS DE FERIGOLA, precentor ecclesie de Terrachone, 443
 ARNALDUS DE FLUVIANO ILERDE, 475
 ARNALDUS DE LES PILES, 157
 ARNALDUS DE MONTEOLIVO, miles, 203, 219
 ARNALDUS DE MOR, 182, 179, 181
 ARNALDUS DE MORO, vegeu ARNALDUS DE MOR
 ARNALDUS DE SANCTA FIDE, 181, 182
 ARNALDUS DE TAMARITO, 209
 ARNALDUS DE TAMARITO, castlanus de Tamarito, 471
 ARNALDUS MAÇO, 127
 ARNALDUS MESSINA, 146
 ARNALDUS OROMIR, 177
 ARNALDUS SORT, vegeu ARNALDUS SURDI
 ARNALDUS SURDI, 181, 182
 ARNALDUS VALLSPINOSA, de Cabra, 453
 ARNALDUS, episcopus Barchinone, 90
 ARNALDUS, filius BERENGARII GARDIA, 177
 ARNALLUS BERNARDI, 202
 ARNAU DE MONTOLIU donzell, 489
 ARNAU GUILLEM DE CERVELLÓ, baró de la Llacuna, 495
 ARSENDIS DE GRANATA, 142
 ARSENDIS GRANELLA, de Tarrega, 473
 ARSENDIS, 177
 ARSENDIS, uxor IACOBI DE NALIES, 193
 ASBERTUS DE CASTELLVI, 191
 Ascensió, festa, 500
 Ascensionis Domini, octava, 453, 465, 466
 Assumptionis Beate, festum, 479
 Avella, terminus de, 162
 Avinione in Penitensi, castrum de, 95, 127
 AYMICUS DE SPILLES, 57, 92
 AYMICUS DESPILES, vegeu AYMICUS DE SPILLES
 Bagà, vall de, 485, 486
 Bagnariis, terminus, 433
 Balaguer, collus de, 331
 Balaguerius, 370
 Balanya, molendinus, 82
 Banyoles, quadra, 191
 Barbara, castlanus, 214
 Barbara, quadra, vegeu Barbaranus
 Barbaranus, 180, 216
 Barbaria, 42
 Barcalo, mansum de, 93
 Barcelona, ciutat de, vegeu Barchinona, civitas
 Barchinona, 44, 54, 55, 56, 68, 123, 124, 126, 127, 132, 133, 136, 137, 145, 169, 217, 368, 370, 402, 407, 447, 451, 486, 497, 499, 502
 Barchinona, Elemosina, 111, 127
 Barchinona, usaticos, 110, 113, 154
 Barchinone, archidiaconus, 291
 Barchinone, cives, 338
 Barchinone, comes de, 97, 200
 Barchinone, comitatus, 366
 Barchinone, diocesis, 427
 Barchinone, episcopus, 62, 66, 129, 137, 300
 Barchinone, laudimia, 132
 Barchinone, mensura, 138
 Barchinone, monete, 421
 Barchinone, palatius, 115
 Barchinone, Regia Audiencia, 420, 421
 Barchinone, solidus, 476, 477, 478
 Baronia de Pinós, 483, 485, 487
 Barquera, mansum de la, 105, 111, 112
 Barqueriis, vegeu Barquera, mansum de la
 BARTHOLOMEUS DE VILAFRANCHA, 128
 BARTHOLOMEUS CARBONELL, iunior, notarius Villerotunde, 220
 BARTHOLOMEUS CARBONELL, notarius de Vallibus, 244

- BARTHOLOMEUS CESPUIADES, 117
 BARTHOLOMEUS DE CANALIBUS, monachus
     Sanctarum Crucum, 454, 476
 BARTHOLOMEUS LADERNOSA, 480
 BARTHOLOMEUS PASCHASII, 456
 Bartholomeus, beatus, 320
 BARTOLOMEUS PASCASII, canonicus et
     prepositus sedes Valencia, 388, 389
 Basses Roges, locus, 84
 Bayona, masia den, 128
 Beate Bernardi, altar, 440, 441
 Beate Lucie, capella, 325
 Beate Margarita, capella Sanctarum
     Crucum, 145, 310, 348
 Beate Marie de Sanctis Crucibus,
     monasterium, vegeu Sanctarum
     Crucum, monasterium
 Beate Marie Virginis, altar, 158, 441,
     459
 Beati Anthonii, capella Sanctarum
     Crucum, 309
 Beati Bernardi, altar, 219
 Beati Petri, domus, 147
 BEATRIX DE MORO, 179, 181, 182
 BEATRIX, filia ARNALDO DE MORO, vegeu
     BEATRIX DE MORO
 Beliana de Penedes, 461
 Beliana, honores de, 112
 Bellicensis, episcopus, 297
 Bellstar feudum, 197
 Benedicti, festum beati, 441
 BENEDICTUS, beatus, 444
 Benevento, 55
 BERENGARIA DE OTINA, 464
 BERENGARIA FERRERA, de Tamarit, 469
 BERENGARIA, 478
 BERENGARIA, filia BERENGARII TALLADA, 158
 BERENGARIA, FILIA DE ARNALDUS DE AL-
     TARIPPA, 150
 BERENGARII DE PONTONS, bona, 442
 BERENGARIUS ALOT, conversus, 465
 BERENGARIUS ARNALDUS DE CERVILIONE,
     406
 BERENGARIUS BARONIS, 123
 BERENGARIUS BORRAÇ, 193
 BERENGARIUS BOS, de Guardia Prato-
     rum, 473
 BERENGARIUS BURGUERIIS, 106
 BERENGARIUS DALMACIUS, 177
 BERENGARIUS DAUDE, dominus Tamarito
     et de Monteolivo, 205
 BERENGARIUS DE AQUILONE, 179
 BERENGARIUS DE CERVERA, 177
 BERENGARIUS DE CLAROMONTE, 211
 BERENGARIUS DE COPONS, 158
 BERENGARIUS DE ENTENÇA, 192
 BERENGARIUS DE GANALOR, frater, 472
 BERENGARIUS DE MONTAGUT, 98
 BERENGARIUS DE MONTCORTES, 181
 BERENGARIUS DE MONTPALAU, 222
 BERENGARIUS DE PONTONS, 443
 BERENGARIUS DE SANCTA FIDE, 181
 BERENGARIUS DE SURIA, sacrista, 447
 BERENGARIUS DE TAMARITO, 209
 BERENGARIUS FERRARIUS, 454
 BERENGARIUS GARDIA, 177
 BERENGARIUS MARQUESI, 187
 BERENGARIUS PALAU, 193
 BERENGARIUS PELLICER, 454
 BERENGARIUS PORCELLI, de Monte Albo,
     476
 BERENGARIUS RAVELLI, 202
 BERENGARIUS SABERN, 455
 BERENGARIUS SABERN, 478
 BERENGARIUS TALLADA, 158
 BERENGARIUS URGELLI, rector ecclesie
     Pontis Armentarie, 449
 BERENGARIUS VIDAL, 60
 BERENGARIUS VILALTA, 192
 BERENGARIUS, archiepiscopus Terracho-
     ne, 59, 60, 62, 387, 388
 BERENGARIUS, capellanus de Aguilo, 474
 BERENGARIUS, comes Barchinone, 433
 BERENGARIUS, filii GUILLELMI CASTRI
     VITERI, 46, 51
 BERENGARIUS, filius BERENGARII GARDIA,
     177
 BERENGARIUS, filius, BERENGARII DE
     MONTEOLIVO, 455
 BERENGARIUS, frater, 445
 BERENGUERA DE MONTCHADA, 484
 BERNARDUS DE BOSCHO, 466
 BERNARDI BOS, 473
 Bernardi, beati, capella, 147

- Bernardi, beati, festivitas, 148, 441
 BERNARDINUS TOLDRA, abbas, 470
 BERNARDUS BAIULUS, 126
 BERNARDUS BAYONA, miles, 128
 BERNARDUS BUSCHET, civis Dertusensis, 464
 BERNARDUS CALVO, vicensis episcopus, sextus abbas Sanctarum Crucum, 201, 480
 BERNARDUS COLL, 470
 BERNARDUS DALMAU, sextus decimus abbas de Sanctis Crucibus, 480
 BERNARDUS DE ESBLLADA, 403
 BERNARDUS DE AGER, tercius abbas Sanctis Crucibus, 479
 BERNARDUS DE ALBANO, 57, 129
 BERNARDUS DE ALBANS, miles, 440
 BERNARDUS DE ALBESA, de Cardona, 467
 BERNARDUS DE ANGULARIA, 197
 BERNARDUS DE ARENYS, de Tarrega, 471
 BERNARDUS DE BARBARA, vegeu BERNARDUS DE BARBERANO
 BERNARDUS DE BARBERANO, miles, 105, 217
 BERNARDUS DE CASTELLTERÇOL, ffrater, 453
 BERNARDUS DE CASTELLTERÇOL, ffrater, 463
 BERNARDUS DE CAUS, 143
 BERNARDUS DE CONESIA, 197
 BERNARDUS DE CONILL, 197
 BERNARDUS DE FABARIIS, ffrater, 463
 BERNARDUS DE FIGUEROLA, monachus, 445
 BERNARDUS DE FONTE, monachus diaconus, 448
 BERNARDUS DE FORTUNIO, monachus presbiter mediocris, 448
 BERNARDUS DE GUIMERANO, 458
 BERNARDUS DE LUPRICATO, novicius, 467
 BERNARDUS DE MIRALPEX, 131
 BERNARDUS DE MONTE ACUTO, presbiter, 453, 462
 BERNARDUS DE MONTE PAVONE, 161, 173, 197
 BERNARDUS DE MONTELLS, conversus, 470
 BERNARDUS DE MONTPHAO, castlanus, vegeu BERNARDUS DE MONTE PAVONE
 BERNARDUS DE OLLARIIS, ffrater, 478
 BERNARDUS DE OLMELLA, archiepiscopus Terrachone, 473
 BERNARDUS DE PONTILS, 157
 BERNARDUS DE SANCTA FIDE, 181
 BERNARDUS DE SPELUNCHA, monachus presbiter iunior, 448
 BERNARDUS DE TALLIATA, 475
 BERNARDUS DE VALLE, 144
 BERNARDUS DE VALLORIA, de Guardia Praorum, 440
 BERNARDUS DE VILAGRASSA, 182
 BERNARDUS DE VILALLONGA, 197
 BERNARDUS FRANCHO, 193
 BERNARDUS GARDIA, 177
 BERNARDUS GISP, de Podiotinyoso, 454
 BERNARDUS GUILLERMUS, 181
 BERNARDUS GUIOT, de Brafim, 454
 BERNARDUS IOVERII, frater 458
 BERNARDUS IUDICIS, 457
 BERNARDUS LAURENTII, 458, 471
 BERNARDUS MALLOL, in Decretis Bacallarius, 36, 505, 506, 507
 BERNARDUS ORINART, 421, 422, 425, 426
 BERNARDUS ORTIGUES, 466
 BERNARDUS PUNYERA, 127
 BERNARDUS RIPOLL, de Miralles, 453
 BERNARDUS ROYG, 379
 BERNARDUS TOLRA, vicesimus quartus abbas de Sanctis Crucibus, 481
 BERNARDUS, abbas, 393, 498
 BERNARDUS, castlanus de Montealbo, 461
 BERNARDUS, clericus de Villafranca, 461, 467
 BERNARDUS, episcopus Barchinone, 57, 63, 137
 BERNARDUS, sanctus, 51
 BERNARDUS, nepos GUILLERMUS DE BALSARENYS, 457
 BERTRANDUS DE CASTELLETO, 419
 BERTRANDUS DE CASTELLETO, clericus Villefranche, 108, 109, 110, 466, 471
 BERTRANDUS DE MONTORNES, frater, 471
 BERTRANDUS DE MORENES, 471
 Bienensis, episcopus, 285, 286
 Bifaçani, monasterium, 479

- Bisbe de València, 491
 Biure, terminus, 158
 BLACHA, regina, 465
 Bladi Barchinone, platea, 133
 BLANCA, prioriza monasterii Xixena, 366
 BLANCHA DE MONTEOLIVO, 203, 221, 222, 218, 316, 317
 BLANCHA DE MONTEOLIVO, filia ARNALDO DE MONTE OLIVO, vegeu BLANCHA DE MONTE OLIVO
 BLANCHA DE MONTOLIU, filla d'ARNAU DE MONTOLIU, 489
 BLANCHA DE TOUS, 478
 BLANCHA, domina, regina regis JACOBI SECUNDI, 68, 115, 135, 139, 145, 239, 242, 348, 382, 386, 387, 446, 458, 450, 462, 463, 468, 470, 471, 473, 474, 475, 478, 492
 BLANCHA, filia SERRADELLI, 119
 BLANCHA, muller del rei JAUME, vegeu, BLANCHA, domina, regina regis JACOBI SECUNDI
 BLANCHA, priorissa monasterii de Sixena, 451
 BLANCHA, uxor ARNALDI DE MONTE OLIVO, vegeu BLANCHA DE MONTE OLIVO
 BLANCHA, uxor BERTRANDI DE CASTEL-LETO, 109
 Bleda, castrum, 453, 463
 Blita, dominus, 120
 Bon Repòs, monestir, 491, 492
 Bon Repos, vegeu Bonis Quietis, monasterium
 BONANATO, alodium de, 181
 BONANATUS DE CARDONA, 469
 BONANATUS SASERRA, monachus, 441
 BONANATUS, abbas Sanctarum Crucum, 165, 366, 419, 444, 456, 480
 Bonastre, terminus, 213
 Bone Quietis, monasterium, 153, 169, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 234, 235, 236, 238, 245, 319, 320, 414, 415, 416, 436, 465, 479
 Bonequietis, monasterium, vegeu Bone Quietis, monasterium
 BONIFACI TERÇ, papa, vegeu BONIFACIUS TERCIVS
 BONIFACIUS OCTAVUS, papa, 287, 367
 BONIFACIUS TERCIVS, papa, 327, 501
 BONIFACIUS, papa, 304, 376
 Bono Consilio, mons, 129
 Boqueria, portalis, 134
 Bordell, mansum vocato den, 92, 95
 Borrelli, podium, 91
 BORRELLUS, comes, 44
 Botanet, quadra, 122
 Brafim, vegeu Abrafim
 Bregamin, 210
 BERNARDUS AVELLA, vicesimus primus abbas de Sanctis Crucibus, 480
 Bru, mansum, 217, 218
 Brugalet, mansum, 112
 Busquet, vassalli, 114
 Caballeria den Montoliu, 221
 Cabra, locus, 372, 379, 394
 Cabreria, domus, 244
 CAHIM, 501
 CAIN, 326
 Calaf, mensura de, 143
 Calaf, pugus, 433
 Calatrava, magister, 304, 344
 Calatrava, ordo de, 445
 Calatrave, milicia, 343
 Calatrave, prior, 296
 Caldes de Muntbuy, 175
 Calixinensis, episcopus, 297
 CALIXTUS, papa, 279
 Çalmell, locus, 90
 Çalmell, mansi de, vegeu Çalmell, locus Çalou, 485, 486
 Camenou, casa den, 122
 Camp de Tarragona, 489
 Campdesens, plana de, 95
 Campus Contrarietatis, 54
 Campus de Crucibus, 54, 55
 Cantalops, cuadro, 163
 Capdell, puyg, 83, 84
 Capell, mas, 96
 Capellanus Maior capella domini regis Aragonum, 304, 316
 Capera, molendinus, 82
 Capitulum Generale, ordo Cisterciensis, 321, 322

- Capitulum Generalis, 448
 Capra, 59, 60, 61, 70, 83, 164, 168
 Cara de Lops, quadra, 124
 Carbacie, iuris, 348
 Cardona, 467
 Carnesprivius Adventus Domini, 442
 Carnesprivius Quadragessime, 442
 Çarreal, furnus, 182
 Çarreal, locus, 372
 Carrer Nou, in vico, 145
 Carroç, via, 183
 Carrufi, flumen, 243
 Carta Caritatis, 279
 Cartro, masoverius de, 92
 Cartusienses, fratres, 319
 Cartusiensis, ordo, 314
 Castell de Cervera, dominicatura, 197
 Castell, cumba, 212
 Castelleto, castrum, 108, 417, 420
 Castlario, locus, 219, 221, 316
 Castrar, terminus, 204, 224
 Castri Veteri Extremi de la Marcha, terminus, 106, 107, 113, 191, 432
 Castri Veteris, vicini, 361
 Castrum de Monte Catheno, 47
 Castrum Veteris, 433
 CATALANA DE ORPINO, filia GUILLERMO DE PONTONIBUS, 97
 Cathalonia, 47, 50, 499
 Cathalonie prior, 158
 Cathalonie, Principatus, 429
 Cathalonie, baiulus generalis, 135
 Cathalonie, Constitutiones, 154
 Catherine, festum sancte, 442
 Cativeria, via, 83
 Caus, mansum, 142, 143
 Çavella, 169, 172, 173, 306, 377, 379, 404, 405
 Cecilia, regnum, 165
 Cecuyta, locus, 204
 Celi, regina, 502
 Cellers, collum, 111, 112
 Celma, 54, 70, 94, 95
 Celmella, castrum, 70, 83
 Celmella, terminus de, vegeu, Celme-lla, castrum
 Celoni, 122, 123
 Cendra, dies, 460
 Çenia, locus, 191
 Cerdanya, comtat, 488
 Cerdanyola, mons de, 51, 57
 Ceritania, 468
 Ceritania, 54, 469
 Cervaria, 140, 144, 146, 150, 152, 177, 181, 182, 337, 338, 347, 348, 362, 465, 441, 444, 470, 475
 Cervarie, furnus, 470
 Cervarie, hospicium, 146
 Cervarie, oficialis, 362
 Cervarie, vicaria, 98, 150, 151
 Cervarie, vicarius, 346, 403
 Cervarie, cives, 338
 Cerveras, vall de, 90
 Cerveres, 53
 CERVIANUS, canonicus Gerunde, 469
 Cervilione, dominus, 80
 Cesaragustanus, archiepiscopus, 305, 306, 366, 374
 Cesaraguste, civitas, 370
 Cesgunyoles, vegeu Gunyoles
 CHAM, 40
 Christiensis, episcopus, 296
 Cibaria, alberge, 177
 Circumcisió, festa, 500
 Cirtercii, ordo, 61, 275, 276, 284, 292, 295, 298, 311, 312, 313, 315, 325, 395, 411, 497, 499, 501
 Cistells, orde, vegeu Cistercii, ordo
 Cisterciensis Ordo, vegeu Cistercii ordo
 Cistercii, abbas, 296, 305, 313, 314, 318
 Cistercii, monasterium, 279
 Cistercium Capitulum Generalem, 279
 Ciurane, mons, 331
 Ciutadilla, locus, 244
 Claperol, 53, 90
 Claperol, rupes, vegeu Claperol
 Clara, locus, vegeu Clarano
 Clarano, 210, 212
 Clarevallis, monasterium, 497, 499
 Clariana, mansum, 212
 CLEMENS QUARTUS, papa, 279
 CLEMENS, papa, 289, 291, 296, 297, 303, 306, 427
 CLEMENTES VI, papa, 298

- Clota, la, cuadra, 216
 Clotes de Pontons, mansum, 454, 476
 CLOTES, ces, mansum, 472
 Coctano, grangia de, vegeu Codony.
 Codony, cuadra de, 162
 Codony, grangia, 199
 Codony, rector, 204
 Cogoma, molendini, 472
 Cogul, terminus, 174
 Cola, alodium, 157
 Coll de Balaguer, 239
 COLL, IOHANNES, 105
 Coll, mansum de, 112
 Colle, molendinus de, 111
 Colomines, locus vocatus les, 156
 Comalonga, masia, 105, 106
 Conaminas, mansum, 466
 Condals sive Condolina, locus, 178
 Conesa, vegeu Conesia
 Conesia, 140, 159, 161, 162, 163, 164,
 167, 168, 169, 174, 192, 193, 195,
 237, 341, 358, 365, 377, 394, 395,
 410, 452
 Conesia, homines, 363
 Conesie, questia, 342
 Conill, honor, 477
 CONSTANCIA, filia regis Manfredi, 375
 CONSTANCIA, regina, 139, 371
 Copons, castrum, 142, 143
 Cornell, mansum den, 93
 Cornudella, terminus, 320
 Corporis Christi, dies, 466
 Corpus Christi, festa, 500
 Corralo, collum, 90
 Corsice, regnum, 116
 Corts, quadra de les, 96
 Crexell, 112
 Cub de Anglesola, 181
 Cucons, 218, 229
 Cunillera, locus, 105
 Cup, molendinus del, 93
 Curons, loch, 489
 Cussols de Bon Repòs, 189, 190, 414
 DALDA, UXOR GUILLERMI DE AQUILONE, 158
 DALMACIUS DE CONESIA, 172
 DALMACIUS DE MONSUAR, 163
 Danda, honor den, 201
 Daques, quadra, 102, 416, 417
 DAVID, 326
 Dertosa, 44, 48, 119, 243, 244, 387
 Dertuse, baiulus, 240
 Dertusensis, diocesis, 427
 Dertusensis, episcopus, 191, 240, 241,
 243, 306
 Despedes, rivus, 85
 Destres, locus, 129
 DIDACUS, episcopus Maioricensis, 325
 Dolcet, mansum de, 97
 Dominici, festum confessori, 442
 DOMINICUS DE OLIVA, clericus de Iler-
 da, 472
 DOMINICUS VINADER, octavus decimus
 abbas Sanctis Crucibus, 480, 505
 Dosrius, quadra de, 100, 102, 416, 417
 Duran, mons, 84
 DURANDUS DE MONTE BRUNO, frater
 sacrista, 447
 Durfort, molendino, 134, 135, 139
 Ecclesia Romana, 299
 Ecclesie Terrachone, 214
 EGIDI, dominus, 443
 EIXIMENUS, archiepiscopus Terracho-
 ne, 62
 ELICSENDIS, UXOR PETRI IACOBI DE FON-
 TANIS, 452, 462
 ELICSENDIS DE CERVELIONE, 77
 ELICSENDIS DE FALÇ, 197
 ELICSENDIS DE FREXANETO, 144
 ELICSENDIS DE QUERALT, 127, 472
 ELICSENDIS DE QUERALT, soror domini
 RAYMUNDI ALAMANNI DE CERVILIONE,
 95
 ELICSENDIS DE FALCHS, 460, 471
 ELICSENDIS DE PERALBA, 469
 ELIONOR, regina, uxor regis ALFONSI
 SECUNDI, 180, 347, 348
 Elizabeth Sancte, dies, 451
 Elnensis, curia, 283
 ENRICUS, infans, locumtenens gerne-
 ralis, 417, 419, 420, 421
 Entença, baronia de, 192
 ERMENGAUDUS DE BANYERES, 460

- ERMENGAUDUS, comes Urgelli, 189, 416
 ERMESENDIS DE ZAROCHA, 150
 ERMESENDIS, soror GUILLERMI MIRALLES, 452, 459
 Ermitaña, nemor, 95
 Ermitania, in era de la, 91
 Ervarie, 460
 Espluga Superiori, villa de, 160
 Estany de la Mora, stagnum, 208
 EUGENI TERÇ, papa, 501
 EUGENIUS QUARTUS, papa, 314
 Eulalie Virginum, festum in natale, 442
 Exaltacione Sancte Crucis, festum, 441
 Exercavins, 177, 178
- Falcet, feneca de, 192
 Falcetus, 478
 Farran, masia, 105, 106
 Farreginal, 182, 200
 Farrugat, 181
 Feniculo, vegeu Fonoll.
 FERDINANDUS SECUNDUS, rex Aragonum et Castelle, 66, 69, 70, 81, 395, 396, 397, 420, 431
 FERDINANDUS, primogenitus IOHANNIS SECUNDI, vegeu FERDINANDUS SECUNDUS
 Ferran de Tapiol, 124
 Ferran, 123, 125, 127, 130, 176, 206, 391
 Ferran, castrum, vegeu Ferran
 FERRANDUS PETRI, ffrater, 447, 461
 Ferrari de Lilet, ortus, 119
 Ferrari de na Iovena, ferreginalis, 183
 Ferrarii de Villafrancha, furnus, 118
 FERRARIUS DE ABELLA, episcopus Barchinone, 63
 FERRARIUS DE LILETO, 135, 142, 390
 FERRARIUS DE VILLA FRANCHA, 390
 FERRARIUS GAMILLA, 209
 Ferreginals sive Aguades, quadra, 178
 Feiteres, torrens de, 95
 FERRERONA, UXOR GISPERTI DE BARBARAZO, 216
 Feituç, quadra, 121, 122
 FERRARIUS OLLER, de Ilerda, 470
 FRANCISCA DE SPILLES, 468
 Francisci, festum confesori, 442
 FRANCISCUM DE MANSO OVIUM, miles, 470
 FFRANCISCUS MEROLA, 458
 FRANCISCUS OLLERII, civis Ilerde, 473
 Figuerola, castrum de, 153, 154, 155, 313, 369, 478
 Figuerola, locus, vegeu Fuiguerola, castrum de
 Fillol, terminus de, vegeu Figuerola, castrum
 Fonoll, 167, 169, 172, 173, 306, 377, 378, 404, 405
 Fons de Oztor, 474
 Font Tallada, cuadra, 124
 Fontibus Calidis, grangia, 60, 70, 83, 102, 410
 Fontibus Calidis, populationes, 84
 Fontibus Calidis, terminum, vegeu Fontis Calidis, grangia
 Fontis del Perello, locus, 239, 240, 243, 244
 Fontis Frigidi, monasterium, 281, 283, 479
 Fontis Perilionis, hospitales, 385, 386, 387
 Fontis Perilionis, locus, vegeu Fontis del Perelló, locus
 Fontis Rubei, terminus de, 95
 Fores, 162, 164, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 195, 358, 306, 372, 377, 378, 379, 394, 395, 404
 Foresio, locus, vegeu Fores
 Forge, del, terminus, 320
 Forn Nou, furnus, 144
 Fortinch Fort, honor, 216
 Franchulini, flumen, 199, 201
 Francie, rex, 371, 372
 FRANCISCA, UXOR GUILERMUS DE GRANYENA, 244
 FRANCISCUS BARTHOLOMEI, regens escrivania Montis Albi, 236
 FRANCISCUS CARNISSER, 421
 FRANCISCUS DE SELFORES, de Podiotignoso, 475
 FRANCISCUS IOVER, 458
 FRANCISCUS MIRO, tercius decimus abbas Sanctarum Crucum 480

- FRANCISCUS PELLICERII, notarius, 185
FRANCISCUS, abbas, 498
Franquesa, 200, 204
Fratum Minorum, ordo, 282
Fraumir, in termino de Montis Albi, 460
FREDERICUS, rex Sicilie, 361, 367, 444, 445
Frexeneda, alodium, 105
FULCHO NICHOLAUM ÇAVELLA, 169
Fulleda, 160, 193
Fulliola, terminus de la, 183
Fullola, locus, 244
Fumet, molendinus de, 104
Furnus de les Hermites, 360
Fuxio, castrum de, vegeu Fuxo, terminus
Fuxio, dominus, 101, 102
Fuxio, terminus de, 94, 100, 103, 368, 416, 417
Fuxo, terminus de, vegeu Fuxio terminus
- GABRIEL PIER, 215
Gaeta, na, domus, 476
Gaiano, terminum, 61, 66, 67, 68, 70
Gaiano, vegeu Gayani, flumen
Gaietes, torrens, 61
GALCERANDUS DE AQUILONE, miles, 439
GALCERANDUS DE PINOS, filius RAYMUNDI
GALCERANDI, 183, 184, 461, 483, 484, 485, 486
Gallanum, rivus, 433
Ganter, locus, 84
GARCIA DE CIURANA, 83
GARCIA, archiepiscopus Cesaraugustanus, 427
Gardeny, 185
Gardia, castrum, 473
Gardia, molendini, 467
Garidells, terminus, 204
Garrigas, 177
GASPAR DESPILLES, domicellus, 222
GASPAR VILANA, 222
GASTO DE MONTECATHENO, vicecomes del Bearn, 91, 92, 136, 214, 360
GASTO, vicecomes de Biarn, 440, 463
GASTO, vicecomes de Bearn, dominus Montes Catheni et Castri Veteris Extremi de Marcha in Penitensi, vegeu GASTO DE MONTECATHENO
GASULL DE SENT GALLART, 469
GATZULA, uxor RAYMUNDI DE CORBERA, 461
GAUCERANDUS DE PINOS, filius RAYMUNDI GAUCERANDI, 471
GAUFREDUS, episcopus et monachus Cistercii, 286
Gavarret, castrum, 183, 184
Gavarret, lloch, 48
Gayani, flumen, 54, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 67, 82, 137, 216, 387, 388
Gayano, aqua de, vegeu Gayani, flumen
Gayano, rivus, vegeu, Gayano flumen
Gayans, baiulus, 78
Gayans, castrum de, 76, 77, 81, 238, 350, 380
Gayans, homines, 63, 64,
Gayans, locus, vegeu Gayans, castrum
Gayans, terminus, vegeu Gayans, castrum
Gener, molendinus vocato den, 103
GENERIUS PELLICER, 461
GENIS, mossèn sant, 486, 487
GERALDA CEGUYOLES, 655
GERALDA DE CERVILIONE, 157
GERALDA, uxor BERNARDI TORRELLES, 107
GERALDA, uxor RAIMUNDI ALAMANNI DE CERVILIONE, filia RAYMUNDI CERVARIA, 77
GERALDA, uxor THOMASII DE CONESIA, 160
GERALDUS ALAMANNI DE CERVILIONE, 54, 55, 77, 79, 83, 84, 142, 143, 202, 238
GERALDUS DE AMALDANO, de Monte Albo, 464
GERALDUS DE AQUILONE, 179
GERALDUS DE CERVILIONE, 97, 101, 131, 368
GERALDUS DE CLARET, 441
GERALDUS DE MONT FALCHONE, 144
GERALDUS DE MONTEACUTO, 58
GERALDUS RAFART, notarius Barchinone, 223
GERALDUS, frater, 320

- GERALDUS, vicecomes Caprarie, 100
 GERALDUS, abbas, 142
 GERALDUS, octavus abbas Sanctarum Crucum, 480
 Gerunda, mansum, 468
 GERUNDE IOLANDIS, uxor regis IOHANNIS, 140
 Gerunde, civitas, 118, 372
 Gerunde, hospicius, 121
 Gerundensis episcopus, 366, 451
 Gieres, masia de, 124
 Gilera, in termino de Otina, 99
 Gisclareny, castell, 485
 Goda, quadra de, 97
 Gorchs, locus, 146
 Gósol, vall de, 485
 Gramatges, locus, 105, 106
 Granada, 42, 123, 127, 129, 484
 Granata, vegeu Granada
 Grandis Silve, abbas, 311, 338
 Grandis Silve, monasterium, 50, 51, 52, 479, 499
 Granyena, terminus, 150
 Grassa, coma, 83
 GREGORIUS BURGUESII, miles, 203
 GREGORIUS IX, papa, 282, 284, 285, 294, 295, 301
 GREGORIUS X, papa, 280, 283
 GREGORIUS, beatus, 325
 GREGORIUS, papa, 296, 303
 Guardia de Oromir, 162, 174
 Guardia Pratorum, 160, 195, 196, 198, 381, 399, 400, 421, 422, 425, 441, 442, 453, 457, 462, 464, 468, 469, 473
 Guardia Pratorum, dominicatura, 460
 Guardia, la, 421
 Guardia, la, castrum, 477
 Guardia, podium de la, 95
 Guardie Late, terminus, 152, 153
 Guardie Pratorum, terminus, vegeu Guardia Pratorum, castrum
 Guardie Tamarito, turris, 207
 Guardioles, strata, 157
 Guasch, cumba, 59, 60
 Guerau, quadra den, 124
 Guialmons, terminus de, 154, 157
 GUIDO, abbas Cistercii, 226, 232, 229
 GUILA DE MONTEPAVONE, 472
 GUILERMUS DE FOX, 477
 GUILERMUS FERRARIUS, 458
 GUILLELMA DE CLAROMONTE, 209, 442
 GUILLELMA DE MONTECATHENO, domina Castri Veteris, 106, 107, 136, 432, 433
 GUILLELMA DE MONTECATHENO, mater GUILLERMI DE MONTECATHENO, vegeu GUILLELMA DE MONTECATHENO, domina Castri Veteris
 GUILLELMA, filia BERENGARII VIVES, 472
 GUILLELMA, filia GUILLELMI CASTRI VETERI, 46
 GUILLELMA, uxor GERALDUS DE MONT FALCHONE, 144
 GUILLELMA, uxor GUILLELMUS DE CLAROMONTE, 210
 GUILLELMA, uxor PETRI BALB, 189, 233, 234
 GUILLELMUS BALBINI, de Monte Albo, 453, 464
 GUILLELMUS BLANCH, abbas Sanctarum Crucum, 456
 GUILLELMUS CASTRI VETERIS, archiepiscopus Terrachone, 45, 46, 47, 60
 GUILLELMUS CASTRI VETERIS, nobili, 44, 45
 GUILLELMUS DE CLAROMONTE, dominus castri Montis Olivi, 210
 GUILLELMUS DE LILETO, ffrater, 464
 GUILLELMUS DE MONTE CATHENO, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 57
 GUILLELMUS DE MONTE PESULLANO, 51, 52
 GUILLELMUS DE MONTECATHENO, filius GUILLEME DE MONTECATHENO, domina Castri Veteris, 432
 GUILLELMUS DE PONTILS, 83,
 GUILLELMUS RAYMUNDI DE MONTE OLIVO, domicellus, 215
 GUILLELMUS RAYMUNDUS DE OTINA, 90, 91, 92
 GUILLELMUS, archiepiscopus Terrachone, vegeu GUILLELMUS DE CASTRI VETERI, archiepiscopus Terrachone

- GUILLELMUS, filii GUILLELMI CASTRI
 VITERI, 46, 51
 GUILLELMUS, presbiter cardinales tituli
 Quatuor Coronatorum, 63
 GUILLELMUS, prior GRANDIS SILVE, 51
 GUILLEM RAMON DE MONTOLIU, 489
 GUILLEMUM DE BANYOLS, monachus, 445
 GUILLERMA DE MONTE CATHENO, 201
 GUILLERMA, uxor PONCIUS DE RAIA-
 DELLO, 210
 GUILLERMA, uxor, GUILLERMUS DE CLA-
 ROMONTE, 207
 Guillermiti, festum beati, 441
 GUILLERMUM DE CERVILIONE, 368
 GUILLERMUS ADALBERTUS, 334
 GUILLERMUS ALIES, 193
 GUILLERMUS ATORIX, 157
 GUILLERMUS BARONIS, ffrater, 442
 GUILLERMUS BARONIS, frater, 458
 GUILLERMUS BASSA, de Puyginyos, 454
 GUILLERMUS BAYLO, monachus Sancta-
 rum Crucum, 455
 GUILLERMUS BEYLO, ffrater, 478
 GUILLERMUS BLANCH, monachus pres-
 biter iunior, 448
 GUILLERMUS BLANCH, vicesimus abbas
 de Sanctis Crucibus, 480
 GUILLERMUS CARBO, 174
 GUILLERMUS CORTES, 181
 GUILLERMUS CURVI, 462
 GUILLERMUS DE AQUILONE, 103, 158, 205
 GUILLERMUS DE AQUILONE, filius GUIL-
 LERMI DE AQUILONE et DALDE, 158
 GUILLERMUS DE AVINIONE, 98
 GUILLERMUS DE BAIAMDE, monachus
 presbiter senior, 448
 GUILLERMUS DE BAJANDA, 467
 GUILLERMUS DE BALSARENYS, frater, 457
 GUILLERMUS DE BARO, 469
 GUILLERMUS DE BAYONA, monachus
 Sanctarum Crucum, 456
 GUILLERMUS DE ÇAGUARDIA, 196
 GUILLERMUS DE CARDONA, 99, 149
 GUILLERMUS DE CERVARIA, 150, 196,
 353, 354
 GUILLERMUS DE CERVARIA, filius RAYMUNDI
 DE CERVARIA, 151
 GUILLERMUS DE CERVILIONE, 101, 129, 160
 GUILLERMUS DE CERVILIONE, filius Ge-
 ralde de CERVILIONE, 157
 GUILLERMUS DE CLAROMONTE, 199, 204,
 207, 382
 GUILLERMUS DE CLERIANA, 468
 GUILLERMUS DE FARRERES, quartus
 decimus abbas de Sanctis Cru-
 cibus, 480
 GUILLERMUS DE FOX, 95, 127
 GUILLERMUS DE FUXIO, vegeu GUILLER-
 MUS DE FOX
 GUILLERMUS DE GRANYENA, loci Guime-
 rano, 244, 245
 GUILLERMUS DE GUARDIA, 151
 GUILLERMUS DE GUARDIA, 449
 GUILLERMUS DE LILETO, cellerarius
 maior, 454
 GUILLERMUS DE MARTORELL, 468
 GUILLERMUS DE MEDIONA, 106
 GUILLERMUS DE MONTAGUT, 98
 GUILLERMUS DE MONTE CATHENO, vice-
 comes Bearn, 106, 212, 215
 GUILLERMUS DE MOR 181
 GUILLERMUS DE MORATONIS, 94
 GUILLERMUS DE PALLEROL, 183
 GUILLERMUS DE PETRA, clericus de
 Pontons, 471
 GUILLERMUS DE PODIO ALTO, 149, 196
 GUILLERMUS DE PONTILS, 156
 GUILLERMUS DE PONTILS, ffrater, 474
 GUILLERMUS DE SANCTA FIDE, 182
 GUILLERMUS DE TALLIATA, civis Gerunde,
 468, 475
 GUILLERMUS DE TARRAGONA, dominus
 castri de Fuxio, 100, 131
 GUILLERMUS DE TARREGA, 176
 GUILLERMUS DE TORRES, 476
 GUILLERMUS DE VERGOS, 181
 GUILLERMUS DOMENGE, 472
 GUILLERMUS DONADEUS, 236
 GUILLERMUS FRANCISCUS DE QUEROL, 469
 GUILLERMUS GROS, canonicus Vicen-
 sis, 457
 GUILLERMUS ISARNI, de Villa Rotunda,
 474

- GUILLERMUS MEALA, canonicus Vicen-
 sis, 466
 GUILLERMUS MINORISA, 390
 GUILLERMUS MIR, 153
 GUILLERMUS MIRALLES, iurisperitus ville
 Montis Albi, 452, 459
 GUILLERMUS MORAGUES, civis Ilerden-
 sis, 465
 GUILLERMUS OLIVARIIS, 194
 GUILLERMUS OLLARII, 475
 GUILLERMUS PERALTA, miles, dominus de
 Castello, 417, 418, 419, 420, 421
 GUILLERMUS RAYMUNDI DE MONTE OLIVO,
 218, 222
 GUILLERMUS SABATER, 181
 GUILLERMUS STALELLA, 206, 216
 GUILLERMUS VEYANI, 477
 GUILLERMUS, clericus de Arbucio, 473
 GUILLERMUS, abbas Sanctarum Crucum,
 241, 335, 413, 449
 GUILLERMUS, episcopus Barchinone, 309
 GUILLERMUS, episcopus Tosculani, 297
 GUILLERMUS, filius AGNES, comitissa
 Terrachone, 199
 GUILLERMUS, primus abbas Vallis
 Lauree, 479
 GULLERMUS BARO, monachus, 476
 GULLERMUS FRANCISCI, ffrater, 468
 Gunyoles, 125

 Hermites, furnus vocato de les, 132
 HIERONIMUS CONTIJOCH, vicesimus sextus
 abbas de Sanctis Crucibus, 481
 HIMBERTO, abbas monasterii Cistercii,
 322
 HONORIUS, papa, 285, 292, 293, 306
 Hortola, masoverius, 113
 Hospitalis Ierosolimitani, dominica-
 tura, 199
 HUGO, abbas Sanctarum Crucum, 137
 HUGO, archiepiscopo Lugdunensis, 276
 HYMBERTUS, abbas Cistercii, 232

 Iacensis, solidus, 465, 467
 Iacobi et Corneli, ecclesia sub invo-
 catione, 102
 IACOBI NADAL, honor, 124
 IACOBI SCARDO, honor, 124
 Iacobi, in altare beate, 140
 Iacobis Maioris et Minoris, festum
 natale apostolorum, 441
 IACOBUS ARNALDUS, apothecarius ville
 Cervarie, 245
 IACOBUS BAIULUS, 126
 IACOBUS BERNARDI, 193
 IACOBUS CARNICER, vigesimus octavus
 et perpetuus abbas de Sanctis
 Crucibus, 481
 IACOBUS DE BIANYA, canonicus Ilerden-
 sis, 169, 361
 IACOBUS DE CERVARIA, 471, 473
 IACOBUS DE MATARO, frater, 472
 IACOBUS DE MORARIA, 475
 IACOBUS DE RIVO ARENARUM, monachus
 presbiter senior, 448
 IACOBUS DE VILLAFRANCHA, canonicus
 Barchinone, 456
 IACOBUS FERRAN, 120
 IACOBUS GALLINERS, civis Barchinone,
 175, 402
 IACOBUS GALTERIUS, notarius ville de
 Cervarie, 245
 IACOBUS IOVER, monachus presbiter
 iunior, 448
 IACOBUS MIR, 454
 IACOBUS NATALIS, 123
 IACOBUS PERAMOLA, 179
 IACOBUS PETRUS ISARN, de Ilerda, 476
 IACOBUS PRIMUS, rex Aragonum, 90, 91,
 195, 360, 363, 364, 369
 IACOBUS SABATERIUS, notarius ville de
 Cervarie, 245
 IACOBUS SECUNDUS, rex, 135, 162, 165,
 166, 190, 218, 231, 239, 240, 242,
 339, 341, 342, 343, 344, 345, 346,
 355, 358, 359, 360, 362, 364, 365,
 366, 367, 372, 375, 381, 382, 386,
 390, 397, 413, 414, 416, 417, 444,
 448, 451
 IACOBUS VALLS, vicesimus quintus abbas
 de Sanctis Crucibus, 481
 IACOBUS, apostolus, 42
 IACOBUS, filius domini regis IACOBI, 469
 IACOBUS, filius PETRI SECUNDI, 450

- IACOBUS, frater, filius IACOBI, rex, 451, 475
 IACOBUS, infans, 452, 461
 IACOBUS, infans, filius IACOBI, REGIS, 445
 IACOBUS, rex Aragonie, 60, 114, 115, 133, 138, 139, 145, 161, 186, 452, 458, 459, 461, 463, 464, 468, 471, 472, 474, 476, 477, 502
 IACOBUS, rex Maioricarum, 353, 367
 IANUARIUS, abbas Sanctarum Crucum, 376, 448, 455, 459, 463, 466, 480
 Ignoscents, festa, 500
 Ihesu Christ, 500, 501
 ILARIUS, papa, 327
 ILDEFONSI, rex Aragonum, 467
 ILDEFONSUS, rex Aragonum et comes Barchinone, 59, 83, 132, 133, 143, 179, 180, 182, 185, 193, 329, 330, 331, 332, 334, 339, 353, 387, 401, 402, 409, 467
 Ilerda, 44, 48, 115, 145, 163, 185, 186, 233, 235, 236, 370, 388, 413, 414, 416, 434, 436, 472, 476, 499
 Ilerde, archidiaconus, 291, 302, 303
 Ilerde, capitulum, 342
 Ilerde, cives, 338
 Ilerde, redditus, 345
 Ilerdensis, ecclesia, 412
 Infern, homines de, 94
 INNOCENCIUS QUARTUS, papa, 281, 298, 299, 302
 INNOCENCIUS, papa, 290, 291, 297, 501
 INNOCENT, papa, vegeu INNOCENCIUS, papa.
 Invenio Sancte Crucis, festum, 441
 IOHANNES FIGUERA, 194
 IOHANNES SALVATORIS, monachus, 505
 IOHANNES, rex, dux gerunde, 341
 IOHANNES ALBINYANA, loci de Vallmoll, 454, 473
 IOHANNES AQUILONE, miles, 185
 IOHANNES BAPTISTA, 468
 IOHANNES BELLVER DE ALTOFOLIO, 208
 IOHANNES BOYL, alias BOXADORS, 206, 207
 IOHANNES ÇAFORTEA, alias, FUSTER, 175
 IOHANNES CALVIÇOT ALAYANI, 195
 IOHANNES CANALS, 206, 207
 IOHANNES COMES, notarius Terrachone, 231
 IOHANNES DE ARAGONIA, comes Rippagurcie, 434, 435
 IOHANNES DE CLUSA, 458
 IOHANNES DE FORES, 469
 IOHANNES GABRIEL DE MONTOLIU, 223
 IOHANNES GARRIGA, filius RAYMUNDI GARRIGA, 476
 IOHANNES JANER, dominus castlania de Foresio, 170, 378
 IOHANNES JERGUETA, 209
 IOHANNES PINYANA, nonus decimus abbas Sanctis Crucibus, 480
 IOHANNES PRIMUS, rex, 311, 350, 351, 355, 368, 377, 379, 380, 427
 IOHANNES ROVIRA, frater et prior, 453, 462
 IOHANNES SECUNDUS, rex Navarre et rex Aragonum, 391, 392, 393, 394, 395, 406
 IOHANNES XXII, papa, 304, 445
 IOHANNES, dux Gerunde, 161, 166, 372, 377, 379
 IOHANNES, abbas monasterio Morimundi, 225
 IOHANNES, papa, 302
 IOHANNES, primogenitus Aragonum, 368
 IOHANNES, rex Navarre, 69, 70
 IOHANNES, rex, 185
 Iohannis Baptiste et Evangeliste, festum natale apostolorum, 441
 IOLES, filia regis Ungarie, 370
 IOSEPHUS BARBERA, primus abbas quadriennalis, et vicarius generalis Congregationis Cisterciensis Corone Aragonie, 481
 Iovers de Pontons, mansum, 460
 ISABEL DE MONSUAR, uxor DALMACI DE MONSUAR, 163, 237
 ISARNUS NAVARRE, civis Ilerde, 458
 ISERNUS, 97
 Ispalis, 41
 Ispania, 41, 42, 43
 Ispaniarum, regni, 324
 IULIANUS, 42
 JACOB, iudeus, 137
 JACOBI SECUNDI, corpus sepultus, 68

- JAFET, 40
 Jaques, cuadra de, 100
 JAUME, rei, 492
 Joanata, farraginal, 183
- KAROLUS MAGNUS, 43
 KAROLUS, rex, 367, 370, 372
- Lacuna de Castelleto, 454, 466, 471, 472, 476
 Lacuna, locus de la, 108, 407, 433, 417, 418, 420, 421, 495
 Lacuna, masia, 468
 Lanciatus, 433
 Lar, mansus, 446
 Lateranensis, consilium, 293, 303
 Laurencii, festum martiri, 441
 Laurencii, in altare beate, 140
 LAURENCIUS DE CANAMAS, conversus, 447
 LAURENCIUS ORINART, 421, 422, 425, 426
 LEO, papa, 327
 LEOTARIUS, rex, 54
 Linyola, locus, 80, 238
 Llacuna, la, vegeu, Lacuna, locus
 Llonch, mas, 204
 Lobets, terminus, sive de Montferri, 433
 Lobregat, honor, 216
 LOGDARII, COLLUS, 433
 Longa Artiga, torrens, 82
 Lots, mansum dels, 94
 Luça, terminus, 182
 Lucdunus, 313
 LUCHAS, evangelista, 447
 Luciano, 181
 LUCIUS, papa, 290
 LUDOVICUS DE REQUESENS, 417
 LUDOVICUS IUNIOR, 52, 131, 137
 LUDOVICUS, abbas Vallis Digne, 499
 LUDOVICUS, rex, filius LUDOVICI, 97
 Lunes, mansum de, 106
 Lupricati, pons, 401
- MACABEO, IUDAS, 370
 Madio Longo, 465
 MAFUMET, 43
 Mager, baronia, 89
 Magrinya, collus, 124
- Maiori, vicus, 144
 Maioricarum, insula, 215, 458
 Maioricarum, regnum, 375
 Maioricarum, rex, 372
 Malacara, castrum, 455
 MALACHIAS, beatus, 497
 Malgarensis, solidus, 476
 Malgrat, podium, 174
 Mallol, campus de, 56, 57, 67, 137
 Malpas, terminus, 184
 Malseliga, 123, 126, 127
 MANFREDUS, rex, 371
 Manresana, locus, 139, 141
 Manresana, redditus, 345
 Mansi Arbones, terminus, 213
 Mansi Lorens, 213, 214, 215, 216
 Mansum del Miracle, 129
 Mantue, 221
- MARCHUS, evangelista 447
 Maresme, caminus del, 123, 124, 126
 MARGARITA, domina, regina MARTÍN, regis Aragonum, 68, 465, 491
 Margarite, festum in natale, 442
 Margarite, in altare beate, 140
 MARIA PORCELLA de Monte Albo, 469, 476
 MARIA ROBERTA, uxor GUILLERMI DE SPELUNCHA, de Montealbo, 474
 MARIA, mater ANTHONII DE ALENTORN, 441
 MARIA, regina Aragonum, 456
 MARIA, uxor regis ALFONSO TERCII, 69, 241, 242, 243, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 391, 402, 404
 Marie Magdalene, festum sancte, 442
 MARIE, mater BONANATI DE CARDONA, 469
 Marmellar, terminus de, 95, 433
 MARQUESIA, uxor GUILLERMI DE ÇAGUARDIA, 196
 Martines, cases de, 112
 MARTINUS IOHANNIS ALAMANNI DE CERVILIONE, filius GERALDI ALAMANNUS DE CERVILIONE, 79
 MARTINUS PALLARES, notarius Ilerde, 163, 237
 MARTINUS QUARTUS, papa, 302
 MARTINUS QUINTUS, papa, 307, 313
 MARTINUS SEXTUS, papa, 311
 MARTINUS, papa, 373, 374

- MARTINUS, rex, filius PETRI TERCII, 110, 215, 253, 351, 352, 360, 361, 382, 415, 427, 428, 416, 437
- Martorell, villa, 175
- Mas den Bru, quadra, 214
- Mascaro, parielata d'en, 91
- Maslorens, terminus, 433
- MASOT, filius AL-FARRA, 185
- Masrugat, masia, 105, 107
- Mata de Campdesens, molendinus, 93
- Mates, masia de les, 124
- MATHEUS DE MANSO, 475
- MATHEUS, conversus, 445
- MATHEUS, evangelista, 447
- MAYMO DESPUYG, 441
- Mediona, castrum de, 99
- Melio, quadra, 122
- MICHAEL CERVELLARI, abbas Altofonti, 445
- MICHAEL DEZ MOR, 478
- MICHAELIS DE BAGUA, monachus, 445
- Mila, mansum de, 105
- Minoricarum, insula, 375
- Minorise, furnus, 139, 342, 345
- Minorisse, civitas, 138, 139, 347
- Minorum domus, Terrachone, 445
- MIR DE CASTELI, 105
- Miralles, terminus de, 97
- Miralpex, 131
- Mirambella, in Guardia Pratorum, cavalleria, 197, 459
- MIRONUS REDULFI, 183
- MIRUS DE MOLLETO, 57
- Molismis, monasterium, 275, 277
- Molleto, campus, 57
- Moneders, riarra de, 111
- Moneta Barchinone, 64,
- Monges, molendinus dels, 106, 110, 111
- Monjos, campus dels, 120
- Montagut, mansum de, 95
- Montalbà, castell, 488
- Montalbà, terminus, 320
- Montaliu, 206
- Montblanch, 423, 424
- MONTBUY, castlanus castrum Figuerola, 155
- Montbuy, feudum, 154
- Monte Acuto, castrum de, 70, 79, 93, 94, 95, 328
- Monte Acuto, dominus, 78, 80
- Monte Albano, 179, 183, 184, 185
- Monte Albano, castrum, 439
- Monte Albano, terminus, 460
- Monte Albo, 467
- Monte Cathenum, 498
- Monte Falcone, castrum, 142
- Monte Olivo, 456
- Monte Olivo, molendinum, 471
- MONTE TORNESIO, castrum, 212
- Monteacuto, terminus, 381
- Montebrione, castrum, 159
- Montebrione, molendini, 470
- Montem Album, apud, 469, 473
- Montem Falchonem, via itur ad, 146
- Montem Sonum, apud, 375
- Monteolivo, castrum, 443
- Montepavone, terminus, 152
- Montesanctus, 320
- Montfalcho Gros, 143
- Montferri, 213, 216
- Montferri, terminus, 433
- Montis Albani, terminus, 458
- Montis Albi, mensura, 402
- Montis Albi, terminus, 477
- Montis Albi, terminus, vegeu Montis Albi, villa.
- Montis Albi, vicaria, 70
- Montis Albi, vicarius, 403,
- Montis Albi, villa, 193, 194, 195, 197, 198, 236, 363, 373, 379, 381, 399, 400, 421, 422, 423, 425, 426
- Montis Catheni, molendinus, 52
- Montis Macelli, terminus, 433
- Montis Olivi, castrum, 150, 152, 209, 210
- Montis Olivi, terminus, vegeu Montis Olivi, castrum
- Montis Tornesi, terminus, 153, 209, 210
- Montis Tornesii, castrum vegeu Montis Tornesii, terminus
- Montmacello, homines, 63, 64
- Montoliu, cavalleria den, 203
- Montolius, capella, 316
- Montolius, linatge i tomba, 489, 490

- Montornes, castrum, 442
 Montornés, vegeu Montis Tornessi, terminus
 MONTPALAU, domina vidua de, 456
 Montpestler, terminus, 184
 Montsant, mons, 320
 MONTERRATUS AYMERICI, rector ecclesie Sancte Marie del Plano, 61, 62
 Mor, 179, 180, 182, 183, 353
 Mor, terme de, 488
 Mora, stagnum, 381
 Morato, torrens de, 112
 Morell, 201
 Morera, terminus, 320
 Morimundi, abbas, 226
 Morischis, 210
 Moro, vegeu Mor
 Muçara, quadra, vegeu Muçarra, quadra de
 Muçarra, quadra de, 100, 102, 416, 417
 Muntalt, terminus, 183
 Muntarcho, quadra, 110
 Muntesa, monasterium, 445
 Muntesia, monasterium, 304, 343, 344
 Muntesia, ordo, 366
 Muntferri, castrum, vegeu Montferri
 Murcie, regnum, 367
 Murcie, regnum, 448

 Nadal, festa, 500
 Nalech, portellum, 90
 Narbona, 281, 283
 Narbone, oficialatus, 293
 Narcisii in Gerunda, corpus sancti, 372
 Nativitatis Domini, festum, 479
 NAZET, sarracenus, 434
 Neapolis, regnum, 371, 391
 Negra, mansum de na, 462, 476
 NICHOLAS, Summus Pontifex, 316
 NICHOLAU TERÇ, papa, vegeu NICHOLAUS TERCIVS
 NICHOLAUS QUINTUS, papa, 227, 228, 229, 313, 314
 NICHOLAUS SERDA, 193
 NICHOLAUS TERCIVS, papa, 308, 327, 501
 NICHOLAUS, papa, 220, 221, 374, 375

 NINA DE MONTFALCHO, mater fratris BARTHOLOMEI et fratris RAYMUNDI, 440
 NOE, 40, 460
 Nucis, terminus, vegeu Nuyes
 Nuyes, terminus, 204, 224, 433

 Obrer, orta vocata, 65
 Offegat, castrum, 115
 Olerdole, castrum de, 111, 115, 128, 433
 Olleres, 110
 Olmella, castrum, 84
 ONANATUM GOS, conversus, 445
 Oniquietis, monasterium, 321, 322
 Onovivere, terminus, 174
 Onze Milia Verges, festa, 500
 Opere, molendinus, 453
 Ordials, campus, 58, 62, 63
 Orta Vella, 201
 Ortus, locus, 433
 Osce, civitas, 133
 OTHO, dux Burgundie, 277
 Otina, castlani castrum de, 99

 Palacio, honor de, 468
 Paladella, locus, 149
 Palau in Ceritania, locus, 183
 Palau, lloch, 487
 Palau, mansum, 105
 Pallares, aera de, 183
 Pallaresos, terminus, 204
 Palomera, 186
 Parcho Novo Pavorini, locus, 361
 Parielatas, portalis, 119, 390
 Pas de Sant Marçal, quadra, 125
 PASCASIUS, papa, 278
 Pasce, dies, 462
 Pasce, Sabbat, 461
 Pascha, festum, 448, 463, 464, 500
 PASCHASIUS, de Guardia Pratorum, 464
 Pasqua, festa, vegeu pascha, festum
 Passenant, villa de, 160, 449
 PATRUS BERTRANDI, ffrater, 462
 PATRUS SARTORIS, de Puygtinyos, 454
 PAULUS, apostolus, 325
 Pax, mansum, 457
 Pax, terminus, 127, 128
 Pedra Dreta, 181

- Pedrera, mansus de la, 70
 Pelegrines, 455
 Pelegrines, apud Villa Francha, 478
 PELLICER DEL VINYET DE CARIVENGA, 124
 Pellicer, tenencia, 208
 Pelosela, honores, 178
 Penafel, 117
 Penafel, masoverius, vocatus Martorell, 112
 Peniçaris, collum, 372
 Penitensi, de quadris sitis, 122
 Penitensi, territorium de, 106
 Penitensis, planícia, 130
 Pentecostes, festum, 479
 Penthecostes, 448
 Penthecostes, dies, 498
 PEPTRUS DE AVELLANO, presbiter Regali, 459
 Perafita, vegeu Perefita
 Peralta, castrum, 223, 224, 225
 Peralta, molendinus de, 93
 PERE GALCERAN DE PINÓS, 484
 PERE, rei, d'Aragó, València, Mallorca, Cerdenya, Corsegua, comte Barchinona, de Rosselló e de Cerdanya, 423
 Perefita, 124, 181
 PEREGRINUM DE SANCTA COLUMBA, 156
 PEREGRINUS DE SANCTA COLUMBA, 442
 PEREGRINUS DE SANCTA COLUMBA, 466
 Perellades, pars vocata, 81
 Perilione, hospitalis de, 240
 Perpiniani, villa, 372
 Pescater, lo camí, 204
 Pescateram, via, 204
 Petra Fita, vegeu Perefita
 Petrarie, mons, 58
 Petrecalis, monasterium, 479
 Petri, festum beati, 441
 Petro et Pauli, festum natale apostolorum, 441
 PETRUS A PULCREFORTI, frater ordine Minorum, 376
 PETRUS ALBERTI, 118
 PETRUS ALEGRE, abbas Sanctarum Crucum, 455, 462, 467, 473, 478, 480
 PETRUS ANGUERA, 177
 PETRUS BALB, 189, 233, 234
 PETRUS BARBARA, 105
 PETRUS BARCELO, civis Terrachone, 473
 PETRUS BLANCH, alias ALBIO, vicesimus secundus abbas de Sanctis Crucibus, 480
 PETRUS BOSOM, 193
 PETRUS ÇACOSTA, miles et baiulus generalis Cathalonia, 188
 PETRUS CALVET, 176, 178
 PETRUS ÇAPORTELLA, ffrater, 465
 PETRUS ÇAVALL, clericus, 442
 PETRUS ÇAVELLA, conversus, 445
 PETRUS DE ALCOVERIO, frater, 439, 472
 PETRUS DE AQUILONE, de Villa Viridi, 474
 PETRUS DE BENAGES, 474
 PETRUS DE BORDELLO, civis Terrachone, 471
 PETRUS DE CASIS NOVIS, ffrater, 476
 PETRUS DE ÇAVALL, clericus, 476
 PETRUS DE CERVARIA, 449
 PETRUS DE CERVARIA, 97, 186, 187
 PETRUS DE COLONIS, clericus, 464
 PETRUS DE DEO, monachus Sanctarum Crucum, 446, 452, 461
 PETRUS DE FULLEDA, 193
 PETRUS DE LEVIA, 467
 PETRUS DE MANDOSA, vicesimus tercius abbas de Sanctis Crucibus, 481
 PETRUS DE MONTEOLIVO, frater, 474
 PETRUS DE OLUGIA, de Guardia Pratorum, 469
 PETRUS DE PEDROS, monachus Sanctarum Crucum, 455
 PETRUS DE PIERE, monachus, 445
 PETRUS DE PIRARIIS, monachus presbiter mediocris, 448
 PETRUS DE PODIO VIRIDI, episcopus Urgellensis, 466
 PETRUS DE PONTONIBUS, 92
 PETRUS DE PORTELLA, ffrater, 470
 PETRUS DE PRATIS, 205
 PETRUS DE PUYG VERT, Urgellensis episcopus, monachus Sanctarum Crucum, 479
 PETRUS DE QUERALT, 153, 155, 156, 195, 478

- PETRUS DE RIERA, monachus presbiter senior, 448
- PETRUS DE RUBIONE, monachus, 441
- PETRUS DE SALFORES, ffrater, 473
- PETRUS DE SANCTA FIDE, 179
- PETRUS DE SEGUR, ffrater, 470
- PETRUS DE SORIA, portarius domini regi, 466
- PETRUS DE STALELLA, 107
- PETRUS DE TARREGA, 176, 179, 182, 460
- PETRUS DE TOUS, 98
- PETRUS DE VALDANO, frater, 441
- PETRUS DE VILAFRANCA, domicellus, 104
- PETRUS DE ZAVALL, presbiter, 440
- PETRUS FERRARI, 193
- PETRUS GAVARRA, de Tarrega, 477
- PETRUS GOS, frater, 445
- PETRUS IACOBUS DE FONTANIS, 452, 462
- PETRUS IANUARI, 160, 192, 193
- PETRUS IERONA, 455
- PETRUS IUDICIS, 108, 440
- PETRUS LABORET, 178
- PETRUS LENA, donatus, 457
- PETRUS MARCH, 91
- PETRUS MASSEGUER, 193
- PETRUS NIN, civis Terrachone, 470
- PETRUS NOGUES, vicesimus septimus abbas de Sanctis Crucibus, 481
- PETRUS ORTIS, rector ecclesie Sancti Saturnini, 216
- PETRUS PALLARES, 209
- PETRUS PASCASII, notarius Ville Rotunde, 203, 206, 220
- PETRUS PEDROS, frater, 441
- PETRUS POCH, de Tarrega, 478
- PETRUS primus abbas Sanctis Crucibus, 479
- PETRUS PRIMUS, rex, 235, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 341, 412, 414, 439
- PETRUS SAVANETI, 114
- PETRUS SECUNDI, corpus sepultus, 68, 84
- PETRUS SECUNDUS, rex, 369, 372, 374, 450
- PETRUS SEGURII, 195
- PETRUS SENIXO, septimus decimus abbas de Sanctis Crucibus, 480, 505
- PETRUS SOLER DE FERRERES, 447
- PETRUS STALELLA, 191, 459, 477
- PETRUS TERCIUS, rex, 349, 350, 354, 355, 356, 357, 358, 362, 363, 368, 369, 372, 376, 377, 379, 380, 387, 398, 399, 419, 413
- PETRUS TORNERII, de Monte Albo, 463
- PETRUS VALLS, prior Muntiesie, 206
- PETRUS VALTA, 158
- PETRUS VITALIS, clericus de Queralt, 474
- PETRUS, abbas de Portella, 478
- PETRUS, abbas monasterii Sanctarum Crucum, 35, 57, 93, 101, 210, 223, 331, 398, 406, 441, 445, 452, 465
- PETRUS, archiepiscopus Terrachone et patriarcha Alexandrinus, 190, 230, 231, 319, 322, 323
- PETRUS, dominus, 326
- PETRUS, episcopus Sancte Iuste in regno Sicilie, 447
- PETRUS, filius BERENGARII GARDIA, 177
- PETRUS, frater, 459
- PETRUS, infans comes Montanearum de Prados, 366
- PETRUS, infans comes Ripagurcie et Impuriarum, 451
- PETRUS, infans filius IACOBI SECUNDI, 192
- PETRUS, patriarcha Alexandrinus et archiepiscopus Terrachone, 436
- PETRUS, rex, 92, 96, 98, 101, 135, 138, 139, 140, 161, 164, 166, 167, 168, 171, 176, 190, 195, 197, 344, 367, 371, 372, 375, 379, 457, 459, 461, 463, 465, 466, 470, 472, 473, 475, 477
- PETRUS, sacrista sedis Barchinone, 137
- PETRUS, tituli Sancti Stephani in Celiomonte presbiteri cardinalis de Fuxo, 307, 308
- PETRUS, undecimus abbas Sanctarum Crucum, 480
- PETRUS CAERCINI, 470
- PETRUS, clericus de Ivarcio, 466
- PHILIPPUS ROURE, alias PUYGMARI, miles, 217
- PHILLIPUS PRATS, abbas monasterium Sanctarum Crucum, 230
- Piles, castrum de, 157

- Piles, terminus de les, 162
 Pinós, baronia de, 488
 Pinyana, castrum, 70, 79, 82, 381
 Pinyana, dominus, 78, 80
 Pinyana, quadra, vegeu Pinyana castrum
 Pinyana, terminus de, vegeu Pinyana castrum
 PIUS SECUNDUS, papa, 221, 229, 309, 310, 312, 313, 315, 316, 317
 Pla del Aranyo, 213
 Plana del Content, 214
 Plana Urgelli, 439
 Planes de Ferreres, homines de, 94
 Planes de Santes Creus, 373
 Planes, les, dominicatura, 194
 Planes, terminus, 108, 214
 Plano, baiulus, 61
 Plano, ultra Gayanum, 213
 Plano, ville de, 387, 388, 389
 Pobra de Rubials, 211
 Pobra dels Monges, locus, 119
 Pobles de les, homines, 63, 64, 78
 Pobles, les, terminus, 350
 Podio Cirone, via, 122
 Podio Tignoso, locus, 107, 212, 213, 214, 215, 217, 361, 453, 459, 475
 Podiomultone, vegeu Puygmolto
 Podiotinyoso, molendinus, 464
 PONCET, panicerius, 185, 186
 PONCIUS MOLTO, 99
 PONCIUS DE ARENYS, de Tarrega, 477
 PONCIUS DE CERVARIA, 97, 143
 PONCIUS DE RAIADELLO, 210
 PONCIUS DE VERGOS, 181
 PONCIUS DESPUYG, 126
 PONCIUS GALI, 126
 PONCIUS, episcopus Barchinone, 288
 PONCIUS, panicerius, vegeu PONCET
 Pontarrone, 476
 Pontils, 154, 155, 156
 Pontis Armentaria, molendini, 469
 Pontis Armentarie, homines, 63, 64, 79
 Pontis Armentarie, locus, 60, 62, 66, 70, 76, 77, 78, 80, 81, 238, 350, 380, 381
 Pontis Armentarie, terminus, vegeu Pontis Armentarie, locus
 Pontis de Ferran, quadra, 124
 Pontonibus, castlania, 465, 471
 Pontonibus, castrum de, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 102, 99, 127, 146, 359, 360, 368, 407, 408, 443, 444, 478
 Pontonibus, ecclesia de, 92
 Pontonibus, homines de, 94, 102
 Pontonibus, villa, 363, 364
 Pontons, quadra, vegeu Pontonibus, castrum
 Populeti monasterii, honores, 177, 178
 Populeti, abbas monasterii, 220, 221, 316, 317
 Populeti, monasterium, 198, 226, 237, 239, 296, 315, 344, 477
 Populeti, prior, 374
 Portell de Alech, 53
 Portella Magna de Malgrat, 174
 Portella, collum, 83, 154
 Porter, mas, 59
 Portus Fangos, 154
 Poxo, honor den, 123
 PPETRUS IERONA, mimus domini regis, 478
 Pradell Venenç, quadra, 104
 Prat de Viladordis, 110
 Prat, mansum del, 124
 Pratorum Regis, redditus, 342, 345
 Prats del Rey, locus dels, 139
 Prats, locus de, 141
 Predicatoribus, prior, 295
 Prexana, terminus, 184
 Principatus Cathalonie, 79, 483
 Prohensana, parrochia de, 175
 Puiolos Rubei, terminus, vegeu Puyg Royg
 Puyg Royg, 123, 124, 184
 Puygborrell, mansus, 368
 Puygçiuero, 122, 123
 Puyggros, castrum de, 163, 237
 Puygmolto, cuadra de, 99
 Puygperdiguers, quadra, 210
 Puygtinyos, 446
 Puygtinyos, homines de, 433
 Puygtinyos, honor, 473

- Puygtinyos, terminus, vegeu Podio Tignoso
- Quadragesima, 476
- Quarterades den Duran de Vies, quadra, 122
- Quatuor Temporum post Penthecosten, 466
- Queralt, castrum de, 97, 156
- Querol, terminus, vegeu Querolio castrum
- Querolio, castrum, 70, 79, 82, 238, 381
- Querolio, dominus, 78, 80
- Querolio, rector, 81
- Rafol, torrens, 81
- RAYMUNDUS DE ANGULARIA, 115
- Rajadell, mansum vocati, 99
- Ramis Palmoron, festum, 479
- Ramis Palmorum, dies, 461
- RAMON BERENGUER, princeps d'Aragó i comte de Barcelona, 483
- RAMONA ÇAFONT, de Vilagrassa de Urgell, 466
- Ramonet, castrum de, 66, 70, 76, 77, 81, 238, 350, 380, 455, 477
- Ramonet, homines, 63, 64
- Ramoneto, baiulus, 78,
- Ramoneto, locus, vegeu Ramoneto, castrum
- Ratera, quadra, 125
- Raurell, 201
- RAYMUNDA DE FALCHS, mater PETRI DE SEGUR, 470
- RAYMUNDA DE NA MONTAGUDA, 452
- RAYMUNDA DE OSONA, 455, 477, 468
- RAYMUNDA DE OSONA, mater fratris PETRI DE OSONA, vegeu RAYMUNDA DE OSONA
- RAYMUNDUS ALAMANNI DE CERVILIONE, 76
- RAYMUNDUS ALBERTUS, 155
- RAYMUNDUS BAIULUS, 126
- RAYMUNDUS BERENGARII, comes Barchinone et princeps Aragonie, 44, 47, 48, 49, 53, 132, 183, 199, 329, 353
- RAYMUNDUS BERENGARIUS DE CLERICO, notarius, 238
- RAYMUNDUS BERENGARIUS, comes Montanearum de Prades, 451
- RAYMUNDUS CALVO, capellanos domini regis, 457, 459, 472
- RAYMUNDUS COSTENYS, cantor Sanctarum Crucum, 158
- RAYMUNDUS DE ALP, de Ceritania, 478
- RAYMUNDUS DE BERRIACO, cives Ilerde, 458
- RAYMUNDUS DE CALCENDRE, monachus presbiter senior, 448
- RAYMUNDUS DE CALDES, 163
- RAYMUNDUS DE CASTROPOLIO, civis Ilerde, 457
- RAYMUNDUS DE CERVARIA, 151
- RAYMUNDUS DE CORBERA, 461
- RAYMUNDUS DE FONOLLARIO, 462, 476
- RAYMUNDUS DE FONTANIS, abbas de Scarpio, 452, 462
- RAYMUNDUS DE FORES, 462
- RAYMUNDUS DE FRUNTIYA, ffrater, 462
- RAYMUNDUS DE LES PILES, 157
- RAYMUNDUS DE MALDA, 163
- RAYMUNDUS DE MIRALPEX, 131
- RAYMUNDUS DE MONTE CATHENO, 183, 186, 201
- RAYMUNDUS DE MONTEOLIVO, 455
- RAYMUNDUS DE MORROS, monachus Sanctarum Crucum, 449
- RAYMUNDUS DE OLUGIA, 172
- RAYMUNDUS DE PERAMOLA, 179
- RAYMUNDUS DE PRATIS, 207, 209
- RAYMUNDUS DE RIPOLL, de Miralles, 464
- RAYMUNDUS DE RIVO ARENARUM, 469
- RAYMUNDUS DE ROBIONE, 184
- RAYMUNDUS DE SENTELIES, 467
- RAYMUNDUS DE SPILLIS, 157
- RAYMUNDUS DE VALLIBUS, canonicus Ilerdenses, 453, 458, 465, 469, 477
- RAYMUNDUS DE VERIDARIO, 470
- RAYMUNDUS DOMENGE, 454, 472
- RAYMUNDUS DOMINICUS, vegeu RAIMUNDUS DOMENGE
- RAYMUNDUS EDII EGIDII, 159
- RAYMUNDUS EGIDII, canonicus Vicensis et Ilerdensis, 96, 145, 146, 443, 444
- RAYMUNDUS FERRANDI, monachus, 445

- RAYMUNDUS FERRARIUS, 454
 RAYMUNDUS FULCHONIS, vicecomes Cardone, 210
 RAYMUNDUS GALCERANDI, vegeu RAYMUNDUS GALCERANDUS DE PINOS
 RAYMUNDUS GALCERANDUS DE PINOS, 183, 184, 439, 471
 RAYMUNDUS GALLI, 126
 RAYMUNDUS GARRIGA, 476
 RAYMUNDUS GUILLERMUS DE OTINA, 364
 RAYMUNDUS IOHANNIS, 193, 194
 RAYMUNDUS MIRO, 460
 RAYMUNDUS PETRI, castlanus, 205
 RAYMUNDUS PUIG, loci Alforge, 462
 RAYMUNDUS RUFACA, 179
 RAYMUNDUS SARRACENI, 182
 RAYMUNDUS STIVA, laborationes, 59
 RAYMUNDUS TORELLO, decanus Montis Albi, 236
 RAYMUNDUS TRILLAS, locumtenens generalis Aragonum, 241
 RAYMUNDUS VALLES, 466
 RAYMUNDUS, filii GUILLELMI CASTRI VETERI, 46, 51
 RAYMUNDUS, baiulus Sancti Cucuphatis, vegeu RAIMUNDUS BAIULUS
 RAYMUNDUS, capellanus de Malanyeo, 469
 RAYMUNDUS, comes Barchinone, 210, 402
 RAYMUNDUS, episcopus barchinone, 59
 RAYMUNDUS, episcopus Valentinum, 133
 RAYMUNDUS, episcopus Vicensis, 98, 146
 RAYMUNDUS, vicecomes de Cardona, 91
 Regali, baiulinus, 161, 306, 341, 404
 Regali, baiulivus, 141, 450
 Regali, villa de 164, 168, 338, 364, 379, 394
 Regarius Veteri, 181, 182
 REGINA DE NA MONTEAGUDA, 461
 Reguerius, 178
 REMIRUS, rex aragonie, 48
 Remolins, terminum, 80, 238
 Renal, castrum, 220, 222
 Renau, castell, 489
 Resacas, strictus, 94
 Reyg, molendinus del, nunc del Ponç, 114
 REYMUNDUS DE BOXADORS, canonicus Barchinone, 64
 REYMUNDUS DE PERAMOLA, 182
 REYMUNDUS DE SANCTO CLEMENTE, monachus, 448
 REYMUNDUS FERRARIUS, 447
 Riambalda, honores, 95
 Riambalda, mansum, 441, 459
 Riambalda, quadra, 238
 Riaria de Gayano, 209
 Riaria Sancti Iohannis, vicus, 132
 Riba, mansum de la, 114
 RICARDUS, filius AGNES, comitissa Terrachone, 199
 Ricquater, 122, 123
 Riera, la, 206
 Riera, mansum, 94, 95
 Ripolles, en mansum, 478
 Rippagurcie, archidiaconus, 291, 302
 Riu de Fox, torrens, 104
 Rivipulli, monasterium, 479
 Rivopullo, abbas de, 296
 Rivus Maior, 51
 ROBERTI DE LA SPLUGA, 195
 ROBERTUS, abbas, 278
 ROBERTUS, beatus, primus abbas Cistercii, 497, 499
 ROBERTUS, sanctus, 276, 277, 278, 279
 Robione, terminus de, vegeu Robione, torrente
 Robione, torrente de, 54, 56, 57
 Rochafort, castrum, 174
 Rochamora, honor, 476
 Rodenya, terminus, 213
 RODERICUS, archiepiscopus Terrachone, 450
 RODERICUS, episcopus Albanensis, Sancte Romane Ecclesie vicecancellarius, cardinalis Velentinensis, 21, 323
 ROGERIUS DE LUNA, nobilis, 461, 462
 ROGERIUS DE LURIA, 458
 Roma, 41, 47, 50, 229, 318, 412, 500, 501
 Romaguera, strictus, 83
 Romanos Pontifices, 318

- ROMIA, UXOR PONCII DE CERVARIA, 197
 Romiguera, domenge, 195
 Roqueta, castrum de, 93, 98, 362, 447
 Roqueta, homines, 98
 Roqueta, mansum de, 97
 Roses, mansum de, 93
 Roses, molendinus de, 93
 ROSSA, UXOR ARNALDI DE ARGENÇOLA, 157
 Rota, monasterium, 479
 ROVIRA DE LA TORRA, 124
 ROYG DE STALELLA, 105
 Rubei de Monte Brison, honor, 157
 Rubials, villa de, 211
 RUFFINUS, abbas Cisterciensis, 447
- Saborella, terminus de, 70
 Sabrosa, rupa, 53, 90
 Scala Dei, monasterium, 321
 Sala, la, castrum de, 175
 Sala, la, locus, 402
 Saldes, castell, 485
 Salegrat, mansum, 104
 Salminensis, episcopus, 290
 Salomo, locus, 216, 217
 SALOMON, sapiens, 325
 Salvatge, mansum de, 93
 SANCIA DE LOBERA, 143
 SANCIUS BOYL, 466
 SANCIUS, rex aragonie, 48
 Sancta Clara, monasterium, 390
 Sancta Columba, via, 95
 Sancta Creu, collus, 125
 Sancta Digna, 122
 Sancta Fide, 322
 Sancta Fide, monasterium, 232
 Sancta Margarida, 492
 Sancta Maria de Blite, 120
 Sancta Maria de Cervaria, ecclesia,
 147, 148, 149
 Sancta Maria de Penafel, 112
 Sancta Maria de Santis Crucibus, 449
 Sancta Maria dels Orts, via, 122
 Sancta Oliva, 108
 Sanctarum Crucum, abbas, 304, 305,
 309, 320, 397
 Sanctarum Crucum, capella, 148
 Sanctarum Crucum, cenobium, 503
- Sanctarum Crucum, domus, 148
 149, 150
 Sanctarum Crucum, hominis popu-
 lati, 66
 Sanctarum Crucum, monasterium, 35,
 40, 54, 58, 61, 65, 67, 76, 79, 80,
 84, 127, 146, 147, 164, 170, 172,
 173, 174, 188, 190, 193, 196, 207,
 212, 219, 226, 228, 229, 230, 231,
 232, 233, 235, 236, 237, 238, 239,
 245, 275, 298, 300, 301, 302, 303,
 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310,
 315, 319, 321, 322, 323, 342, 343,
 345, 346, 349, 353, 354, 355, 356,
 359, 362, 363, 298, 300, 301, 302,
 303, 304, 305, 330, 332, 334, 336,
 337, 338, 339, 341, 364, 365, 367,
 368, 369, 370, 372, 374, 376, 379,
 380, 381, 382, 384, 385, 387, 390,
 392, 393, 394, 395, 397, 398, 401,
 402, 404, 406, 410, 411, 413, 414,
 416, 421, 422, 427, 432, 436, 437,
 439, 443, 45, 446, 447, 450, 451,
 454, 479, 487, 488, 489, 491, 497,
 498, 499, 500, 505
 Sanctarum Crucum, vicus, 118
 Sancte Andree, altar, 439
 Sancte Catherine Virginis, dies, 452,
 460
 Sancte Clare, corpus sanctus, 451
 Sancte Clare, monasterium, 119
 Sancte Columbe de Queralto, habi-
 tatores, 239
 Sancte Columbe, quadra de, 155, 162
 Sancte Columbe, terminus de, vegeu
 Sancte Columbe, quadra de
 Sancte Cruce, altar, 439, 440
 Sancte Crucis, festum, 464
 Sancte Crucis, torrens, 124
 Sancte Fides, terminus, 129
 Sancte Laurenci, festum, 447
 Sancte Margarite, altar, 452
 Sancte Margarite, parrochia de, 111
 Sancte Marie de Altofonte, monaste-
 rium, 362
 Sancte Marie de Fuxio, rector eccle-
 sie, 91

- Sancte Marie de Montesanto, eremita, 320
 Sancte Marie de Moro, alodium, 181
 Sancte Marie de Muntesia, 304, 446
 Sancte Marie de Sanctarum Crucum, 443
 Sancte Marie de Sanctarum Crucum, operarius, 59
 Sancte Marie de Solsona, dominica-tura, 183
 Sancte Marie de Vallis Lauree, monasterium, 199, 329
 Sancte Marie de Villefranche, alodium, 120
 Sancte Marie del Plano, rector, 61
 Sancte Marie del Plano, villa, 59, 60, 61, 70
 Sancte Marie Magdalena, altar, 440, 442
 Sancte Marie mensis augusti, festum, 446
 Sancte Marie Ville Libere, vicarius, 120
 Sancte Romane Ecclesie, vexillarius, 368
 Sancte Trinitatis, dies, 466, 467, 468
 Sancte Trinitatis, festum, 441, 455, 472, 477
 Sancti Ambrosii, festum, 453
 Sancti Andree de Çabern, parrochia, 130
 Sancti Anthonii, altar, 442
 Sancti Antonii, dies, 458
 Sancti Benedicto, regula, 275, 276, 278
 Sancti Bernardi, beneficium, 489
 Sancti Bernardi, capella monasterium Sanctarum Crucum, 203, 316
 Sancti Brici, dies, 449
 Sancti Cucuphatis, abbas, 302, 303
 Sancti Cucuphatis, monasterium, 479
 Sancti Cucuphatis, ultra torrentem, vegeu Sant Cugat
 Sancti Francisci, capella, 440
 Sancti Guillermo, altar, 440
 Sancti Iacobi de Altopassu, ordo, 239
 Sancti Iacobi dels Domenys, parroquia, 106
 Sancti Iacobi, altar, 439, 443, 452
 Sancti Iacobi, dies, 470
 Sancti Ilarii, cumba, 187
 Sancti Iohanni, milites, 189
 Sancti Iohannis Babtise, beneficium, 495
 Sancti Iohannis Babtiste, collatio, 498
 Sancti Iohannis de Conillos, locus, 100
 Sancti Iohannis Evangeliste, altar, 442
 Sancti Iohannis Iherosolimitani Ville Libere, comendator, 103
 Sancti Iohannis Ville Libere, domus, 91
 Sancti Lamberti, dies, 472
 Sancti Laurencii, parrochia, 186
 Sancti Luche Evangeliste, in festo, 119
 Sancti Marcialis, molendinus, 52
 Sancti Martín, castrum, 433
 Sancti Martín, terminus, 433
 Sancti Martini de Çarroca, terminus, 104
 Sancti Martini de les Esgleyoles, terminus, 141
 Sancti Martini, locus, 141
 Sancti Martini, altar, 446
 Sancti Martini, vigilia, 449
 Sancti Michaelis mensis septembris, festivitas, 134
 Sancti Michaelis, altar, 439
 Sancti Michaelis, festum, 441
 Sancti Minati, molendinus, 52
 Sancti Petri de Casserres, quadra, 210
 Sancti Petri de Gayano, monasterium, 58, 61
 Sancti Petri de les Puellarum Bar-chinone, monasterium, 142
 Sancti Petri de Peramolanta, quadra, 130
 Sancti Petri, Cathedra, festum, 448
 Sancti Roberti, festum, 453
 Sancti Salvatoris, capella, 94, 124
 Sancti Saturnini, ecclesia, 216
 Sancti Sebastiani, vinetum, 126
 Sancti Stephani, altar, 452
 Sancti Stephani, castrum, 433
 Sancti Stephani, miraculum, 483
 Sancti Thome, altar, 439
 Sancti Vicencii, festum, 453
 Sancti Vicencii, octava, 465
 Sancto Gallardo, locus de, 155

- Sancto Petro, portalis, 390
 Sancto Sebastiano, honores, 125
 Sancto Valentino, riaría, 123
 Sanctus Cucuphatis de Cesguarrigues, 125
 Sanctus Donatus, 177
 Sanctus Gervasium, 138
 Sanctus Martinus, locus, 139
 Sanctus Petrus de Gayano, 410
 Sanctus Petrus de Gayano, 54, 57, 59, 60, 62, 81
 Sanctus Petrus de Molanta, 125
 Sanctus, parrochia de, 175
 Sansa, coma, 83
 Sant Andochi, festa, 500
 Sant Armangol, lo coll, 368
 Sant Benet, festa, 500
 Sant Bernat, festa, 500
 Sant Cugat, 126
 Sant Dionís, festa, 500
 Sant Eloy, festa, 500
 Sant Esteve, protomàrtir, 483, 485, 500
 Sant Eymundi, festa, 500
 Sant Gallart, terminus, 154
 Sant Guillem, festa, 500
 Sant Iohan Babtiste, festa, 495
 Sant Iohan, capella, 495
 Sant Jaume, apòstol, 487
 Sant Malachia, festa, 500
 Sant Martí, festa, 500
 Sant Miquel, festa, 500
 Sant Nicholau, festa, 500
 Sant Pare, 489, 491
 Sant Pere, festa, 500
 Sant Regori, 501
 Sant Robert, festa, 500
 Sant Tomàs de Conturbera, festa, 500
 Sant Vicens, festa, 500
 Santa Catherina, festa, 500
 Santa Cecília, festa, 500
 Santa Lúcia, 502
 Santa Maria, altar, 488
 Santes Creus, monestir, 487, 488, 489, 491
 Santes Creus, mansum, 146
 Santi Benedicti, abbatís, dies, 498
 Santi Martini de Rupe, terminus, vegeu Sancti Martini de Çarroca
 Sardinie, regnum, 116
 Sardinie, regnum, 367
 SAURA DE PONTILS, 159
 SAURINA, filia RAYMUNDI DE TARREGA, 179
 SAURINA, mater IACOBUS DE MORARIA, 475
 SAURINA, UXOR GUILLERMI DE PONTILS, 156
 SAVINETA, na, 60
 Scale Dei, monasterium, ordinis Cartusiensis, 226, 227, 231, 319, 320, 436
 Scarpi, monasterium, 232, 479
 Scensis, episcopus, 372
 Secabechs, terminus, 94
 Secuyta, 206, 207
 Sedis Apostolica, 307
 Segre, 185
 Segura, 162
 Selfores, molendinum, 472
 SEM, 40
 SENSERNÍ, senyor del castell de Suyll, 483, 487
 Sepelunche Francolini, locus, 236
 SERENE, domina, 443
 Serra de Moro, 181, 182
 Serra, mansum de la, 454
 SETH, filii ADE, 40
 SIBILIA DE VALLCLARA, 197
 SIBILIA, filia, GUILLERMO FULCHONIS, 100
 SIBILIA, UXOR BARTHOLOMEI GUIXER, 454
 SIBILIE, UXOR RAYMUNDI DE TURRE RUBIA, 182
 Sicart, mansum, 156
 Sicilie, regnum, 366, 370
 Sicilie, rex, 121
 SILVESTER, papa, 327, 501
 SIMONS DEN BOSCH, 469
 SIXTUS QUARTUS, papa, 231, 318, 411
 Solanes, la, quadra, 110, 217, 218
 SOLER, PETRUS, 106
 Solerio de Barchinone, casalis, 135
 Solerio, campus, 56, 63, 67, 137
 Soleris, molendini, 470
 Solis, ortus, 112
 Solivella, castrum, 115
 Solsone, ecclesia de, 141

- Sosis, castrum de, 461
 Soval, mansum den, 93, 368
 Soval, parielata d'en, 91
 Spà, castell, 485
 Spelluncha, ipsa, 90
 Speluncha de Anchosa, 53
 Speluncha Francolín, locus, 245
 Speluncha, molendini, 469
 Spelunche, terminus, 195
 Spoya, locum, 106
 Spulzellam, terminus, 433
 Stalella, 477
 Stalella, locus, 105
 Stalella, mansum, 320
 Stalella, quadra in Penitensi, 191
 Stephani, festum martiri, 441
 Stremera, cumba, 59
 Subirats, terminus, 130
 Summus Pontifex, 227, 228, 229,
 275, 278, 307, 309, 310, 311, 324,
 344, 427
 Sunyer, quadra de, 125
 Suyll, castell, 483
- Taladern, 167
 Tallada, 204, 469
 Tallada, quadra, 462
 Tamarit, 489
 Tamariti, terminus, 381, 382
 Tamarito, castrum de, 145
 Tamarito, clericus, 211
 Tapiés den Pellicer, 124
 Tarasconem, apud, 376
 Tarragona, 485, 486
 Tarrega, 176, 178, 179, 182, 183, 184,
 185, 347, 353, 460, 471, 472, 488
 Tarrege, cives, 338
 Tarrege, locus, 470
 Tarrege, vicarius, 403
 Tarrege, villa, 470
 TAURINA, UXOR GUILLERMUS DE MEDIONA,
 106
 Tauris, 484
 Telles, portale, 137
 Templi, miles, 133
 Templi, militia, 177
 Terrachona, 476
 Terrachone Archiepiscopus, 230, 322
 Terrachone sedis, oficialis, 315
 Terrachone, 459
 Terrachone, 473
 Terrachone, archidiaconus mayor,
 172, 308
 Terrachone, archiepiscopus de, 55, 56,
 61, 66, 164, 200, 205, 300, 398
 Terrachone, campus, 199
 Terrachone, cives, 338
 Terrachone, civitas, 204, 207, 208, 224
 Terrachone, comitatus, 200
 Terrachone, diocesatus, 54, 68
 Terrachone, diocesis, 427
 Terrachone, ecclesia, 59, 62, 83, 197,
 200, 224
 Terrachone, provincia, 306, 307, 357,
 399
 Terrachone, rivus, 433
 Terrachone, territorium, 60
 Terrachone, vicaria, 70,
 Terrachone, vicarius, 403
 Terracie, fabrica, 140
 Terre Sancte, subsidius, 284
 THOMASIVS DE CONESEIA, 160, 162, 410
 THOMASIVS, castlanus de Conesia, 452
 Thome de Aquino, dies, 461
 THOME DE MIERES, 222
 Thome et Barnabe, festum natale
 apostolorum, 441
 Thome, festum martiri, 441
 Timor, domenge, vegeu Timor, domi-
 nicatura.
 Timor, dominicatura, 193, 195, 381
 Tiviça, terminus, 107
 Tiviça, villa de, 190, 459
 Todela, 464
 Tonedes, iuxta montem vocatum
 dels, 94
 Torrelles, 94
 Tots els Sants, festa, 500
 Tous, terminus de, 97, 98
 Traneres, mansum, 90
 Tresaric, cuadra de, 162, 174
 TUDELLA, 143
 Turlanda, 162, 167, 169, 173, 174,
 306, 377, 379
 Turri, campus de, 67

- Udalrici, torrens, 433
 UGO DE TURRE RUBEAE, 449
 UGO, abbas Sanctarum Crucum, 63
 UGO, abbas, 498
 UGO, frater monachus Sanctarum Crucum, 455, 477
 UGUETUS DE CARDONA, 202
 UGUETUS DE CERVELIONE, 77, 157, 477
 UGUS, secundus abbas Sanctis Crucis, 479
 Ultra Collem de Mor, locus, 181
 Uluges, les, 146
 Ulugia, castrum, 458
 UMBERTUS DE MONTEOLIVO, 225
 URBÀ TERÇ, papa, vegeu URBANUS TERCIVS
 URBANUS QUARTUS, papa, 315
 URBANUS TERCIVS, papa, 288, 292, 300, 301, 327, 501
 URBANUS, papa, 56
 Urgell, vi de, 143
 Urgelli, plana, 80, 238, 488
 Urgellum, homicidium apud, 422

 Valencia, 118
 Valencia, honor, 464
 Valencie, regnum, 448
 Valentie, episcopus, 291
 VALENTINUS CARBONELLI, monachus presbiter mediocris, 448
 Vall, locus, 172
 Vall, molendinus, 82
 VALLCLARA, 467
 Valldossera, quadra, 55, 238
 Valle Laurea, 497
 Valle Ursaria, grangia, vegeu Valldossera, quadra
 Vallecervera, villa de, 168
 Vallem Mollet, via transit ad, 123
 Vallensi, in territorio, 175
 Vallibus, castellare, 433
 Vallibus, rivus, 433
 Vallibus, villa de, castlanus, 175
 Vallis Bone, monasterium, 172, 173
 Vallis Calent, 187
 Vallis de Fet, terminus de, 162
 Vallis del Braç de Infern, 94, 95
 Vallis Digne, monasterium, 343, 344, 448, 499
 Vallis Domicelli, monasterium, 479
 Vallis Fecunda, terminus, 153
 Vallis Laurea, monasterium et abbas, 50, 52, 53, 54, 56, 132, 137, 298, 299, 300, 474
 Vallis Molis, redditus, 440
 Vallis Mollis, locus orta, vegeu Vallmoll
 Vallis Surgir, terminus de, 162
 Vallisboni, monasterium, 164, 479
 Vallisdigne, abbas, 296, 304
 Vallisdigne, monasterium, 479
 Vallisfegona, terminus de, 162
 Vallmoll, villa, 201, 202, 203, 204, 220, 221, 222, 317, 463
 Valls den Braç, homines de, 94
 Valvert, locus, 130
 Vaynens, campus, 104
 Veciana, castrum, 142, 144
 Velencie, regnum, 343
 Venrell de Cesgunyoles, irla, 125
 Verdu, terminus, 177, 184
 Verduno, villa, 353, 354
 VERFULI, miles, 197
 Verge Maria, sacratissima, 492, 495, 496, 498
 Vergos, alodium, 181
 Verona, 56
 Vespella, 224
 Veteris Extremi de Marcha in Penitensi, castrum, 105
 Vetula, 167
 Vianova de Banat, castell, 485
 Vicarius de Ville Libere, 110
 Vicensis, diocesis, 427
 Vicensis, episcopus, 186, 197, 302
 Vich, mansum, 466
 Vichfret, castrum de, 143
 VIDAL, mansum vocatus den, 82, 111
 Vidales, mansum, in termino de Font-rubia, 103
 VIDIANUS DE RAFEGERA, 116
 Vilabella, 213, 224
 Vilademàger, baronia, 495
 Vilafrancha, homines, 118
 Vilagrassa, 488

- Vilagrasseta, castrum, 151, 150, 153
 Vilallonga, terminus, 141, 199
 Vilavert, dominicatura, 193, 194
 Villa Ardida, terminus, 313, 433
 Villa de Mager, 53, 90
 Villa Franca de Arbucio, 112
 Villa Franca, 108, 109, 111, 113, 114, 121, 123, 128, 131, 154, 186, 334, 347, 372, 434, 441, 442, 449, 454, 455, 459, 470
 Villa Franche, molendinus, 470
 Villa Libera, 463
 Villa Libera, vegeu Vila Franca
 Villa Libere, mensura, 102, 105
 Villa Rotunda, 59, 60, 62, 63, 64, 67, 70, 137
 Villa Viridi, 373, 474
 Villa Viridis, vegeu Vilavert
 Villafrancha, vicaria, 67, 70, 98, 176, 362, 381, 390, 391
 Villafranche Penitensis, vicarius, 171, 213, 360
 Villafranche, capitulum, 342
 Villafranche, domus, 120, 340
 Villagrassa, 182, 183
 Villarotunda, mansum, 106
 Ville de Mager, baronia, 406, 407, 408, 409
 Ville de Pager, 94
 Ville Franche, 459
 Ville Franche, vicarius, 418
 Ville Liberi Penitensis, redditus, 345
 Ville Regali, biulinus, 345, 346
 Ville Rotunde, campus, vegeu Villa Rotunda
 Ville Rotunde, homines, vegeu Villa Rotunda
 Villefranche, cives, 338
 Vimbodi, 160, 193
 Vinaixa, terminus, 160, 192
 Vinyet de Carivenga, quadra, 123
 Vinyó, 501
 VIRGINIS MARIE, 35, 41
 Virginis Marie, altar, 334
 Virginis Marie, miraculum, 502
 Virginis, beate, 503
 Vistabella, terminus, 204
 VITAL BARTHOLOMEUS, notarius Villefranche Penitensis, 172, 213, 223
 VITAL DE BLANES, 457, 459, 461, 463, 465, 468, 469, 471, 472, 474, 475
 Voltorera, puyg, 83, 84
 Xerta, 462, 469
 Xerta, molendini, 475, 476
 Xixena, monasterium, 107
 Yber, 41
 YOLANDIS, UXOR PETRI TERCII, 380
 YOLANDIS, duchissa Gerunde et comitissa Cervarie, 168
 YSABEL, UXOR BERNARDI DE BARBERAZO, 217, 218
 ZANQUITA, comitissa, UXOR BERENGARIUS, comes, 433

Compendium Abreviatum
s'ha acabat d'imprimir
el dia 18 de novembre de 2009
als tallers d'Arts Gràfiques Bobalà, S L
de Lleida

